

**Ecclesiastice & Tripartite hysto-
rie: Insignia primitiue eccle-
sie virozum gesta feliciter
complectentis: li-
bri duode-
cim.**

**Auctoribus grecis. Theoderico.
Sozomeno.
Socrate.**

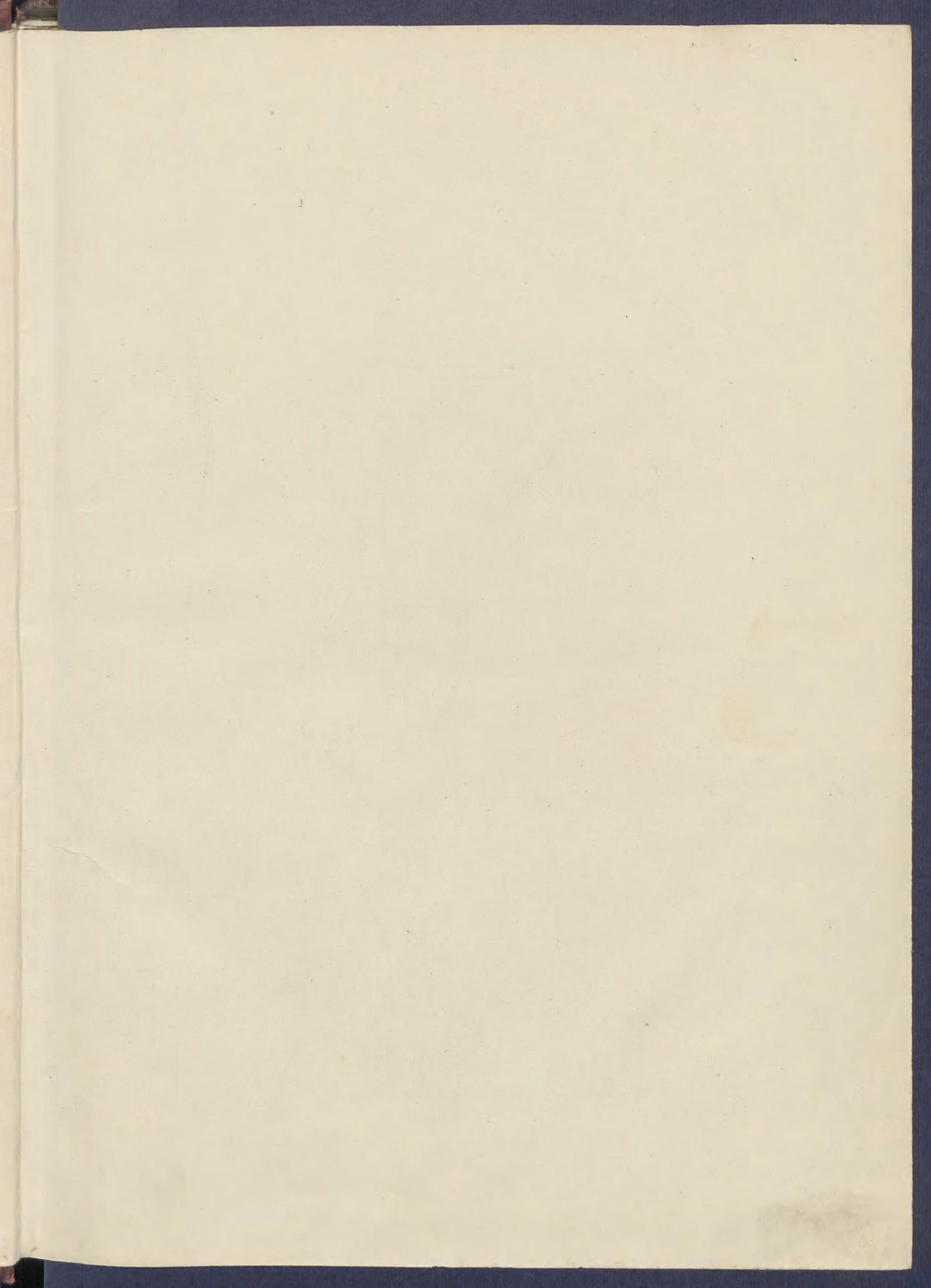
Traductore Latino Epiphanio.

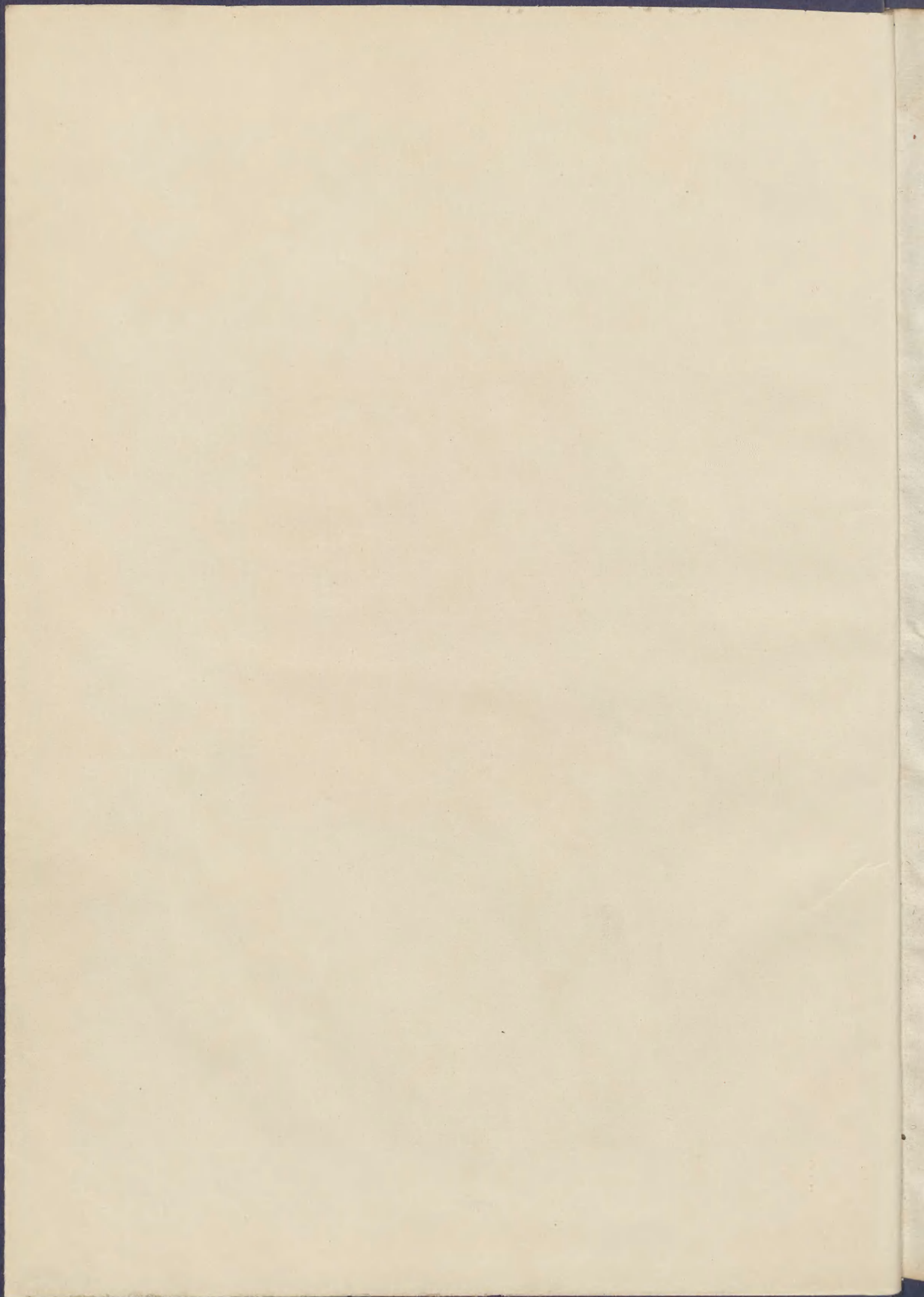
Anspicante Cassiodoro Senatore.

H* 4572
GKW 6167

**Ecclesiastice ⁊ Tripartite hysto-
rie: Insignia primitiue eccle-
sie viroꝝ gesta feliciter
complectentis: li-
bri duode-
cim.**

Auctoribus grecis.

**Theoderico.
Sozomeno.
Socrate.**

Traductore Latino Epiphanio.

Anspicante Cassiodoro Senatore.

Faint, illegible text, possibly bleed-through from the reverse side of the page.

Faint, illegible text, possibly bleed-through from the reverse side of the page.

Faint, illegible text, possibly bleed-through from the reverse side of the page.

Faint, illegible text, possibly bleed-through from the reverse side of the page.

1389054 n1

Jnc. 121

Ecclēsiastice tripartiti
te hystorie cunctis christianis valde necessa
rie: in qua narrant gesta et dicta deuotorū vi
roz/ qui floruerūt in primitiua ecclesia et his
contrariozū vsq; ad tēpora Theodosij iunio
ris liber primus incipit feliciter.

Capitulum Primum.

Junt antiq; principib; diligentie studiū fuisse. vt
eis amatores quidem or
namentozū. purpurā at
q; coronā et his similia p
pararet. libroz pō habē
tes intentionē circa quas

dā fabulas occupati cōscriptiōes agerēt que
audientiū corda mulcerēt. Porro bella sectā
tes vt sagittā oportune dirigerent. bestia pro
sternerēt. lanceam bene iacularent. aut equū
decēter ascenderēt. Prestabant em̄ singuli re
galib; eozū studentes rebus illis q̄ foret gra
tissima domināti. Alius itaq; lapides p̄cio
sos difficilime compertos offerebat. alter tun
cturā purpure clariorē. plurimi poemata aut
diuersas cōscriptiōes insinuabāt. alius bo
na singula: aut optimū armoz p̄debat vsq;
Barima pō et imperialis putabat hui⁹ po
pularis p̄tutis pars illa. ad quā tūc amantis
intētio declinabat. de pietate autē q̄ est ver⁹ im
perij ornatus. nulli studiose quodāmodo ser
mo fuit Sed tu potētissime theodosi (vt com
plexiue dicā) cūctā superasti (deo iuuāte) vir
tutē. Purpura q̄dē et corona q̄ videris p̄pter
inspiciētēs: qz est maiestatis signū circūdari.
pietate tibi et clementiā intrinsecus sp̄ enutri
uit. Unde p̄scriptozes et p̄fecti ac reliqui sub
iectoz circa te tuosq; laborant actus. Decer
tator autē positus iudexq; libroz. nō camera
to eloquio caperis. aut qualibet figura furtū
pateris veritatis. sed p̄fecte metiris vtrūq;
sermonē/propziū aptans cause figurā quoq;
dictionis. et p̄tes et ordinē et cōgruentiā et elo
quiū. et cōpositiōes et collectiones et sensum et
hystoriā profunde discutiēs. Cōpensas autē
recitatib; et tuo iudicio et fauozib; oportunis.
necnō aureis imaginib; et positiōe simulacro
rū et donis et honorib; vniuersis. Qualē ve
ro te circa recitātes p̄bes: tales dudū fuerūt
iudices circa dulciloquum homerū. aut ale
uas circa simonidē. aut dyonisiū sicilie tirā
nus circa platonē socratis discipulū aut phi

lippus macedo circa theopompum hystorio
graphū. aut seuer⁹ cesar circa appianū: q̄ me
tris pisciū genera et captiones naturalisq; nar
rauit. Crete siquidē mille nūmismata carmi
ne cōpensantes homerico. et tanq; de excellē
tissima largitate gloriātes. tibi publica sta
tua munera cōscripserūt. Alenas autē et dyo
nisiū et philippus nequaq; anio priores fue
re cretensib;. de supba se republica p̄biaq; ia
ctantib;. q̄ velociter illozū statuā imitari po
tuerāt: nisi opere fuissent minores in munere
Seuerus autē pro metrico poemate puerus
vno aureo donās appianū tantū p̄buit de lar
gitate miraculū. vt aurea carmia appiani ha
cten⁹ apud plurimos noient. Nec dona sue
rūt olim amantiū litteras et doctrinā. Tu pō
potētissime principū nulli priozū excellētia
minor inueniris. largitātib; tuis circa dictio
nes exhibitis. Sed mihi videris non incon
grue talia facere. Nam em̄ cū omēs virtuti
bus euiceris studiose ad crementū semp que
tua sunt euehis: quā hystoriā rerum olim co
starū apud romanos et grecos integerrime co
gnouisti. Viuit etenim te p̄ diē quidez exercere
armis et corpore subiectozūq; negocia disce
ptare. iudicare simul et agere. modo seorsum.
modo cōmuniter q̄ sunt agenda cōsiderare.
noctibusq; libris incubere. Ferē autē tibi ad
eozū scientiā ministrare candelabrū arte me
chanica factū. et sponte fundēs oleū in lucer
nā: vt nullus circa regalia cōstitū in labori
bus tuis cogatur affligi. et nature vim faciat
somnia repugnans. Sic q̄dem clemēs et mā
sueus circa primos. et circa oēs existis cele
stem regē tuū imitando patronū. cui gratis
est sup iustos et iniustos plucere: et solem facere
oziri. et alia siml inuidia recedēte largiri. Per
multā vero doctrinā audio te etiā lapidū sci
re naturas. potestatesq; radicū. effectusq; cu
rarū. non minus salomone dauid filio. ma
gis autē pollere p̄tutibus. Ille siquidē fact⁹
libidinis seru⁹. pietatem nō custodiuit ad ter
minū. que illi cā fuerat bonoz et sapientie. tu
vero o potētissime negligenter abijciēs ratio
nē. videris nō solū hominib; iuste: sed etiam
corpis et aie passionib; impare. Si autē opoz
tet et hoc dici audio te etiā totius cibi et pocu
li desideria supare. et neq; poma dulcia. et ne
q; aliud quicq; appetere: nisi q̄stū ad tactū cō
uenit et solūmodo saporē p̄gruerit. p̄mo tū be
nedicere oim creatorē. Si iam pō estū et frig⁹
ferre p̄suet⁹. q̄tidianis exercitatiōib; iā ipam
cōtinētie putaris hēre naturā. Dudū siquidez

In poto ciuitate heraclea ab hercule noiatā vi-
dere festinas et laborante logo spe subleuare
In estas ardore p bichimia faciebas iter. So-
le po circa die mediu uehemeter vrēte vidēs
te quidā iter agentiu sudore multo. siml et pul-
uere squalente. qsi auxiliu pstatu? occurrēs
obtulit tibi poculu valde pspicuū. et velut ra-
dijs emicantē suauissimū in eū quendā potū
mittēs et aquā frigidā supfundens. Tu po o-
potētissime sumens. laudasti qdem p sua ma-
gnanimitate virum et largitate pncipali post
paululu cumulasti. s; cūctis militib; ad illi?
poculi claritate nimis inbiatib; et bñficianti-
bus q eēt bibitur? eū. rursus em poculu red-
didisti pncipiēs vt q vellet vteret eo. Un mibi
videt iuste tuis pntib; superatū etiā alexan-
drū: de q narrat ab eis q opa illi? mirant: qā
ei dū p inaquosa loca pperaret cū macedoni-
bus diligēs quidā miles aquā inueniēs hau-
sit et in galea obtulit ei. ille po nō bibit: s; cor-
pus effudit. Ut g absolute dicat. oim priorū
pncipū pncipiozē. si dici fas est. te vocare de-
bem? fm homerū. Alios etenī reges nihil di-
gnū habuisse cōperimus. Alios aut vna aut
duab; rebus ornasse imperiū. tu aut o serenif-
sime oēs simul vtutes amplectēs. vniuersos
dinosceris euicisse pietate. clemētia. fortitudie.
castitate. iusticia. largitate. atq; magnanimita-
te. dignitate impiali pueniēte. Sine sanguie
aut et purū a cede. sup oim pncipū. tuū cūcti-
gliant imperiū. Res studiosas cū delectatiōe
subiectos pncipis edoceri. fauorē qz et reue-
rentiā circa tuū amorē et cōmunem vtilitatez
cūctos ostēdere. Quapropter hoz oim cā ne-
cessariū videt mibi ecclīasticā hystoriā cōscri-
bēti. te pmitus alloq;. Qui nanq; hoc potius
ascribā. multozū ac venerabiliū vtutes vtiq;
narratur? et ea q circa catholicā eccliam pro-
uenerūt. vel p qntas ipsa trāsitiens tēpestates.
ad tuos parentūq; tuoz; port? accesserit Age-
nūc oīa sciens. oēmq; vtutes habēs. et pncipue
pietate: quā pncipē esse sapiētie sermo diui-
nus docet. Suscipe a me hanc scripturā et li-
benē examina tueq; integritat; adiectiones et
detractiōes adhibēs tuis eā laborib; purga.
Indubitant em quodcūq; tibi placuerit vti-
le legētib; clarūq; videbit. nec qlibet repben-
det qd tu probaueris. Proccedit aut mea cōscri-
ptio a tercio cōsulatu crispi et cōstantini cesa-
rū vsq; ad septimūdecimū annū. visumq; est
mibi bene se habere in nouē decisiōes opus
omne diuidere. Cōtinebit autē primus et ses-
cūdus tom? ea que sub pncipe cōstantino ec-

clesie prouenerūt. tercius autē et quartus ea
q sub eius filijs. quitus et sextus q sub iulia-
no crisobryno filiozum maximi cōstantini. et
iouiniēno. necnō valentiano et valente gesta
noscunt. Septim? aut et octauus. nobis ape-
riet tomus q sub gratiano et valentiano fra-
trib; acta sunt vsq; ad tempora imperij iocū-
dissimi aui tui theodosij. quādo scz vester cle-
mentissime pncipū sacratissim? pater archa-
dius paterno succedēs impio vna cum pūssī-
mo patruo tuo honorio romanū orbē guber-
nare sortitus est. Nonū vero libro xpiano ac
venerabili vzo apici dedicaui. quē deus sem-
piterne custodiat magnanimitate incōuerti-
bili. hostib; pzeualentē et habentē sub pedib;
vniuersos et ad filiozū filios piū imperiū di-
rigentē. annuentē xpo cū quo deo et patri glo-
ria vna cū sancto spū in seclā seculoz; Amen.

Capitulum Secundū.

Digitatio aliquando mibi prouenit.
Cur putas alijs quidē hominib; ve-
loctoz fuerit circa dei verbum fides.
hebrei autē incredibiles. cū ab initio diuina
mandata pceperunt etiā de christi p̄sencia. et
quomō hec forent implēda anteq; fierent di-
dicerint per prophetas. Abrahā etenī prin-
ceps eozū generis et circūcisionis existens: in-
spectoz et cōtūa filij dei esse pmeruit. Ysaac
eius filius imitatione sacrificij honorat? est
tyo crucis a patre vincitus et oblatas altari:
sicut cōtigit et in christi passione: vt aiunt qui
scripturas sacras integerrime collegerūt. Ia-
cob autē expectationē gentiū in eo nūc exi-
tem. necnō et tēpus quo venit p̄nūciauit vbi
tunc ait deficere duces hebreozū ex genere iu-
de pncipis trib; eius. Significabat autem
pncipatū herodis. q cum ydume? esset gene-
re paterno. arabs autez a matre. cōmissa est ei
gens iudeoz; a senatu romano et cesare simul
augusto. Sed etiā quidā aliozū prophetarū
xpi generationē p̄dicauerūt et illū sacru ineffa-
bilēq; cōceptū: matrē post piū p̄ginē pmanē-
tē et gen? et patriā. aliq; po passionē et resurre-
ctionē a mortuis et ascensionē in celos et enētū
singularū p̄signauerūt rerū. S; hec qdez eos
ignorasse scire poterit. q sacris litteris incum-
bit. Iosephus aut matathie filius atq; sacer-
dos vir apud iudeos nobilissimus: necnon
apud romanos dignissim? erit testis de veri-
tate xpi. Vocare eū virum nō audet tanq; fa-
ctozē insigniū operū. magistrūq; sermonū ve-
raciū. Xpm po apte noiat. et pena crucis adiur-

dicatū. et tertia dīne apparuisse viū. et alia in finita miracula de eo a pphetis scitis nō ignorat esse p̄dicta. sed etiā multos tūc extitisse q̄s elegit grecos atq; iudeos et permanere in ei⁹ dilectione. atq; gentē ab eo noiātam nequaquā defecisse testat. Et mihi videt quoniā hē cre ferens q̄si clamare videt operib; deū esse chri stum. rerū q̄ppe miraculis obstupescens. Cū autē hoc dixisset. etiā ipse medi⁹ transcurrit. in nullo tñ cōtradicens credentib; in eū potius q; consentiens. Nec ḡ cogitanti mihi digne mirabile visus est. hebreos etiā ante alios hō mines ad xpianitatē nō potuisse cōvinci. Nā licet sibilla et alia rēspōsa apud gentiles ea q̄ in xpo erant ventura p̄dixerit. non tñ ob hoc oēs greci de incredulitate culpādi sūt. Pau ci tñ qui videbant eruditiores p̄cipue h̄mōi pphetias intellexerūt plerūq; meretrices erit stētes et disertiorib; p̄bis prolatas ad p̄lm. Erat itaq; sic mihi videt supne puidētie. vt ad p̄cordiā futuroz nō solū p̄p̄is p̄betie vē tura cōmittere. sed etiā ex pte gētilib;. veluti si q̄s melodie p̄positor p̄t vtilitatē pegrini so ni alias cordas plectro discurrat. an sup eas q̄ sūt alias ad h̄ciat. Hebrei siq̄dem plurib; et manifestiorib; p̄betiis vincētes. in p̄ntia xpi minores sunt inuēti q̄ greci. Sed neq; h̄ ex tra rationē videbit. cur ex alijs gentib; tñ ec clesia crediderit. Primū quidē qm̄ deo gratū est. ex miraculis nasci mutatiōes in diuisiōni bus p̄sulū ei⁹ ab initio despata reperit esse re ligio. Nam licz linguā ab elocutione aut pul chritudinē sermōis disertā nō habuerint. ne q; p̄bis et approbatiōib; p̄hiciis vterentur. ad suadendū tñ non ob hoc min⁹ studiū fuit eis sed exuti substantiis. et bona p̄p̄ia p̄tēpnētes. et velut in alijs corpib; pluria pessimaq; tormē ta suscipientes. et neq; ciuitatū p̄lis submissi. neq; iudiciū blandimētis illecti. neq; terrori bus forte deterriti. clarū fecerūt vniuersis q̄s p̄m̄is h̄mōi certamia sustinerēt. Quapropt̄ neq; suasiōe verboz opus erat. dū p̄ domos et ciuitates ad credendū res ipse cōpellerent; que nequaquā primitus videbant audire.

Capitulum Tertium.

Antea ḡ diuina et mirabili mutatiōe in or be facta. ita vt p̄or religioz leges patrie spernerent. crudele nimis erat calidoniū qui dē aprū et machoniū thauz. et alia filia p̄ pro uincias et ciuitates facta. aut fabulis dimul gata tāto nobilitari studio vt multi grecoz et

pbatissimi p̄scriptores circa talia laborassent scribēdi hūtes ingenii. De vō vim mee nō inferre nature et hystorie ecclīastice gesta nar rare Reoz em̄ qm̄ argumēto rei hui⁹ non ab homib; instituto cōscriptoz q̄q; inopinabili ter apparebit nō inops deo. Visus sum etenī p̄mo quidē hoc opus ab origine mūdi dige rere. sed cōsiderās qm̄ et aliq̄ talia fecerūt vīq; ad ip̄s suū vel clemēs et egesipus viri sapiē tissimi successione sequentes aploz. Africa nusq; cōscriptoz et Eusebius cognōie p̄aphi li vir in diuinis scriptur; et greco:ū poenis at q; rethorib; p̄scrutator eruditissim⁹. tunc er go q̄cunq; in ecclīis cōtigerūt post xpi ascē sione in celos vsq; ad liciniū deiectionem col ligens. redegit in duob; libris. nūc autē fauen te deo que postea p̄uenerūt ap̄ire temptabo. Quo circa memorabo causas q̄bus interfui et a sciētib; aut cōtemplantib; eas audiui. taz in nra q̄ ante nram generationē gestas. Le terozū vō explanabo noticiā ex legib; positis causa religionis et ex cōsilijs p̄ tpa cōstitūis: ac nouitatib; factis. et impiatib; et sacerdotū eplis. quarū alie q̄dē hacten⁹ in pallacijs ec clesijsq; custodiunt. alie vō passim apud di ligētes inueniunt quarundā rōne poti⁹ com plecti. in hoc ope melius approbavi p̄pter ma gnitudinē leōnis. vt sensus eaz breuiter indi cet. nisi forte quedā venire possint in dubiū. p̄ quib; apud multos est diuersa snia. Tunc em̄ si quālibet scripturā inuenire potucro p̄ pter probationē veritatis: eā ponere nō omit to. Ut autē nullus ignoratiōe rerū accuset mē dace esse cōscriptionē contrarias legēdo for san epl̄as. sciendū est qm̄ occasione dogma tis arriani eoz qui postea sunt obozti. discor dantes inter alterutros p̄sules ecclīaz. sin gu li de quib; studebāt suis cōsectatorib; scribē bāt. et p̄ cōcilia cōgregati decernebāt q̄ vellēt. et sibi cōtraria sapientes p̄ absentia se sepe dā nabant. et p̄ tēpora p̄ncipes ac proceres eozū qua poterāt virtute flectebant et sibimet vna nimes fecerūt. vt eozū cōsensu recte colere pu tarent. Alij siquidē istis. alijs fauētes illis col lectionē fecerūt epistolarū pro heresi propria directaz. et eas sibi cōtrarias dimiserūt. Por ro nobis difficile valde fuit. vt inueniremus oīa que de talib; prouenerūt. Quia vō preci pua cura veritatis habēda est p̄pter hystorie puritatē mihi necessariū visum est etiā lit teras h̄mōi vt fuit possibile p̄scrutari Si igitur etiā seditiones ecclīasticas inter alteru tros gestas de p̄sulatu vel honore primatus

prope hereseos explanauero. nō graue aut male voluntatis esse videat. Primo vt dictū est. cōscriptorē oīa decet veritati postponere. de inde dogma ecclie catholice declarare. Qd. s. inuenit sepe quidē aduersariozū insidijs impeditū. 7 tanq̄ diuinit⁹ roboratū in propria māfisse virtute. 7 vniuersas ecclesias et plōs ad suā traxisse veritatē. Cū itaq̄ vellē. si tñ liceret ea sola cōscribere q̄ ad meā noticiā videbant puenisse de ecclia in romano impio cōstituta. placuit tamē q̄tum voluero. vt etiam apud p̄sas 7 barbaros q̄ sunt gesta de religione cōscribam. Nō autē absurdū erit ab hystoria eccliaistica si in hoc ope etiam illi referatur. q̄ quondā patres ac p̄ceptores fuerūt monachozū. aut q̄ post eos p̄ successiones vtilis vni sunt. sicut audiui⁹. Nō nos ingrati esse videbimur taciturnitati tradētes virtutē eozū. nec exortes erūt hui⁹ hystorie. q̄ tante philosophie exēpla reliq̄rūt. q̄bus videntes posterū beatissimo 7 felicissimo fine potient. Sed hec q̄dem sermo procedēs. vt potuerit obseruabit. Couertar nūc ad narrationē rerū. cooperatore inuocās deū. Vincem habebit scriptura principium.

Capitulum Quartum.

Rispo 7 cōstantino cesarib⁹ atq̄ consulib⁹. romane q̄dem ecclie suluester p̄sidebat. alexandrine autē allegat. Hierosolymoz machabarius. Anthiochie vō q̄ est apud orientes post romanū nondū quicq̄ fuit ordinat⁹ p̄secutionibus. s. prohibentib⁹. nō longo post tpe: hū qui in nicea electi sunt ammirātes eustachii dignū approbauerūt sede apostolica p̄sidere. 7 cū esset ep̄us vicine borre. eū in anthiochiā transtulerūt. Tūc ergo xp̄iani orientales q̄dez vsq̄ ad terminos egypti circa libiā cōmorantes. nō presumebāt aperte in ecclias cōuenire. cū licinius fauorē quē in eos habuerat p̄mutasset. sed neq̄ p̄ occidentē bellandici vel macedones 7 illirij licenter in religione durabunt p̄pter constantinū. q̄ princeps erat in his p̄tibus romanorū. Huic em̄ viro 7 alia quidē plurima postea prouenisse p̄cepimus. q̄bus flexus est xp̄ianoz dogma venerari. p̄cipue tñ signum qd̄ ei diuinit⁹ est ostensum.

Socrates.

Tqm̄ ad hec venim⁹ paulo latius aliquid referam⁹. Cū dyoclecianus 7 maximian⁹ herculius puatā elegissent vitā 7 maximian⁹ galeries: q̄ cum eis impauerat tenēs

italiā duos cesares fecisset: maximinū in oriente. seuerū in italia. tūc constantin⁹ in britania p̄te mortuo ordinat⁹ impator p̄mo anno. cc. lxx. olympiadis. xxv. die iulij mēsis. rome p̄o a p̄orianis militib⁹ maxenti⁹ maximiani herculij filius instituit impator. Hinc ei⁹ pater imperandi cupidine voluit filiū regno p̄uare. qd̄ facere nequit. Post hec autē tharso cilicie morit⁹. Porro seuerus rome cōtra maxentiū venit. 7 militū proditiōe pempt⁹ est. Maximin⁹ autē galeries institus p̄ liciniū augustū morit⁹. Proinde maxentius rome velut tyrannus habebat. adulteria impudentē exercēs. et earū viros occidēs. Quē volēs cōstantin⁹ opprimere 7 romanos a cladib⁹ liberare cogitabat quē in bello deū h̄ret auxilio. sciens nihil prodesse deos: q̄s dyoclecianus venerabat 7 q̄ potius ei⁹ pater paganoz cōtempta religio ne feliciter adduxisset.

A his ergo sollicitudinib⁹ cōstitut⁹ in somnio vidit crucis signū celo splendide collocatū. Mirantiq̄ visionē astiterunt angeli dicētes. O cōstantine in hoc vinces. Fert autē 7 ip̄m xp̄m apparuisse ei signūq̄ mōstrasse crucis ac p̄cepisse vt figurā similit̄ faceret 7 in pl̄is auxiliū hoc h̄ret. quo victorie iura cōquireret. Eusebi⁹ itaq̄ pamphili ab impatore audisse se refert. q̄ circa meridiē declinante iā sole crucis signū ex lumine factū 7 scripturā cōfertā ei dicentē. in hoc vices vidisset ipse 7 milites: q̄ cū eo tūc essent. p̄genti nanq̄ aliquo cū exercitū. hoc inq̄t ei miraculum est ostensum. Dumq̄ cogitaret qd̄ esset. nox superuenit. et dormienti xp̄us appuit cū signo qd̄ vidit i celo. iussitq̄ vt fieret ei⁹ signi figuratio que foret auxiliū in p̄teriorū cōgressionib⁹.

Capitulum Quintum.

Unq̄ iā nō opus esset interpretē. sed aperte impatori mōstratū fuisset qd̄ de deo credere conueniret: mox die facta sacerdotes xp̄i cōuocās. de dogmate cōsulebat. At illi sacros libros offerentes de xp̄o loq̄bant suaq̄ dicta ex p̄pheticis cōprobabāt. Signū vero qd̄ apparuerat ei dicebant trophēū esse victorie aduersus infernū. quā victoriā ascendēs in celos egit xp̄us. crucifixus 7 mortu⁹ 7 tercia die resurgēs. p̄m q̄ sperandū esse dixerūt: quia post hui⁹ vite terminū circa fines seculi p̄ntis. oēs hoies resurgant 7 immortales existant. alij quidē ad p̄mia rerū quib⁹ bñ vixerūt. alij ad supplicia: eo q̄ ab eis mala sint gesta. Esse tñ etiā in delicijs que cōmittunt h̄ic

occasione salutis purificationēq; pcti nōdū
 iniciatis q̄dem baptismat; adeptionē s̄m ec-
 clesiasticā legē. iniciatis autē custodiā ne delin-
 quāt. sed q̄a hoc agere oīno paucoꝝ sc̄toꝝq;
 viroꝝū est. docebāt quoq; purificationē secū-
 dā ex p̄nā constitutā. clementē em̄ esse deū. et
 veniā tribuere delinquentib;. si penitentiā agē-
 tes studeant eā operib; roborare. Hec sacer-
 dotib; explanatib; impatori p̄phetias de cris-
 to ita promissas. iussit viros eruditos ex au-
 ro et lapidib; p̄ciosis in vexillū crucis trāsfor-
 mare signū qd̄ labarū vocabatur. Hoc em̄ si-
 gnū bellicū inter alia p̄ciosius erat: eo q̄ im-
 peratorē p̄cederet. et adorari eū a militib; mo-
 ris esset. Unde p̄cipue cōstantinū reor nobis
 lissimū dec̄ imperij romani in signū mutat-
 se crucis: vt frequēti visiōe atq; cura desuesce-
 rēt a poꝝi more subiecti. et eū solū arbitrarent
 deū quē coleret impator. v̄l quo duce atq; au-
 xiliatore vteret̄ aduersus hostes. Semp̄ em̄
 hoc signū p̄ponebat ante ordines vniuersos.
 qd̄ maxime laborantib; acieb; in p̄lijs adesse
 p̄cipiebat. Cōstituit itaq; certos signiferos:
 q̄ in eo laboraret. quoz opus erat vt vicibus
 humeris eū veberēt et oēs acies ita lustrarent
 Fert̄ em̄ q̄ aliquñ quidā ferēs hoc signū repē-
 te hostib; inuadētib; expauisset. dedissetq; il-
 lud alteri deuehendū. Cūq; se de p̄lio sub-
 traxisset. et iacula declinasset: subito percussus
 interiit. ille s̄o q̄ sacrū cepit trophēū multisq;
 se iaculatib; p̄māsit illesus. Mirabilē em̄ di-
 uina regēte p̄tute. sagitte hostiuz figebant̄ in
 signo. a signifero autē inter picula p̄tin̄ euo-
 labāt. d̄ autē. neq; aliū vnq; hui⁹ signi mini-
 strū vt solet in bello vulnere mortuū. aut cla-
 dē captiuitatis perpeſsum.

Socrates.

Ingredessus ḡ circa pontē molinū vicin-
 in flumie necato maxētio. Erat em̄ an-
 nus septimus imperij cōstantini. Inter hec
 dyoclecianus salone defunctus est.

Capitulum Sextum.

On autē ignoro qz greci referūt cōstanti-
 nū: eo q̄ aliq; genere proximis occidit̄
 set. et cooperatoꝝ extitisset in nece filij sui cris-
 pi p̄nā ductū de purificationē cōsuluisse p̄m
 sopatrū: q̄ tēpore illo perat in sede plotini illū
 qz r̄ndisse nullā esse in h̄mōi delictis purgati-
 onē. cōstantinū s̄o hac iurisdictione turbatū
 inuenisse ep̄os q̄ p̄nā seu baptismate promit-
 terent eū ab vniuerso posse purgari delicto:
 tūc gauisum in illis q̄ dixerāt qd̄ volebat. ad

miratū dogma factūq; deinde xp̄ianū ad sui
 similitudinē deduxisse subiectos. mihi autē vi-
 dent̄ hec ficta ab eis q̄ studēt religioni xp̄ia-
 ne detrabere. Crispus etem̄ p̄pter quez dicūt
 cōstantinū eguisse purificationē. xx. anno im-
 perij paterni defunctus est. Qui cū adhuc vi-
 ueret multas cū eo pro xp̄ianis posuit leges.
 Sc̄do quippe loco honorat̄ imperij et cesar
 existens. sicut etiā nūc p̄ncipiū noīa et tēpora
 legib; subiecta testant̄. Sopatrum s̄o nō est
 credibile ad colloquiū constantini venire po-
 tuisse in sola oceani circa renū parte regna-
 turus. p̄pter cōtentionē s̄o cōtra maxentium
 habitā degebat in ytalīa. Tūc romana respu-
 blica turbabat̄ et non erat facile: vt et britanij
 gallij cōuenirent cū illis tūc. apud quos con-
 stat xp̄iana cōstantinū religione p̄cipiatū: ni-
 si dū contra maxentiū castra metaret̄ et trās-
 ret ad romā. Testes autē hoz sunt rursus t̄pa
 et leges q̄s pro religioe sanxit. Ut autē cōceda-
 mus facile potuisse p̄ncipē loq; sopatro. aut p̄-
 eplam suā cōsuluisse p̄ quib; vellet. nō est tū-
 verisile ignorasse p̄m. q̄a hercules alemene
 purgat̄ athenis est post filij necē in ceteris sa-
 cris. et qz post ip̄hiti necē pegrinū et amicū in-
 iuste pemit. Cum ḡ greci in h̄mōi delictis pur-
 gatiōes adnūciant. sufficiāt q̄ dicta sunt. et ac-
 culent de mēdacio eos: qui sopatrū cōtraria
 p̄stantino r̄ndisse finxerūt. Nō em̄ credo hec
 ignorasse tūc nobilissimū apud grecos eru-
 ditione litterarum.

Capitulum Septimum.

Situr ecclie sub regine p̄stantini ala-
 crit̄ agebat̄. et q̄tidianis dieb; auge-
 bant̄. fauēte et vnaie p̄ncipe: ac mult̄
 eius b̄nificijs eleuate: q̄s etiā pri⁹ in cōcussas
 d̄ns a piculis turbisq; seruauit: Nā cū p̄secu-
 tiōes diuersas ecclie in alio terraz orbe pate-
 rent. solus p̄stantin⁹ cōstantini p̄f̄ licent̄ xp̄i-
 anis in sua cōsistere religione p̄cessit. Deniq;
 tale aliqd̄ eū miraculū memoria dignū egisse
 cognoui. Is em̄ pbare volēs q̄sdā in suo pal-
 latio xp̄ianos si boni et solidi essent viri. euo-
 cās vniuersos p̄cepit dicens. vt si quidē veni-
 rēt ad sacrificandū. et eius colerēt deos q̄ cir-
 ca eū eēt et i suo sinodo p̄manerēt. Si s̄o re-
 fugerēt egrederent̄ de pallacio gr̄as agentes
 q̄ minime punirent̄. Cūq; in vtroq; apparuis-
 sent. aliq̄ q̄dem religiois desertoꝝ. aliq̄ s̄o di-
 uina p̄ntib; p̄ponētes: deliberauit eos ami-
 cos et p̄siliarios. vt q̄ in meliorib; fideles cō-
 stantesq; p̄manserāt. alios autē velut effemias

ans aduersat? expulit a suo colloquio credens eos nunquam circa principem deuotos fore: quod fuerint dei sui sic paratissimi perditores et ideo constantino adhuc supstite non videbat contra legem quæpiam esse christianum apud eos: quod ultra in ytaliam, galliasque et britaniam, et quod circa pireneum habitabant montes, usque ad oceanum hesperium. Cum hoc constantino in eius successisset imperium potius res ecclesie desolauerunt. Maxentio enim herculii filio pempto, cum eius pars constantino cessisset iam licent in religione vigeant quod circa tyberim flumini et eridanum: quæ padum puinciales appellantur: commorabantur, et quod circa aquile commanebant: in quæ sermo fert aduertam nauigo argo, et ad tyrenum pelagum fuisse perductam. Argo nauo enim validum ventum declinantes, non eodem nauigio in regressione sunt visi, sed transientes mare quod super scitas est, per hec flumina venerunt ad terminos ytalorum, et hic hyemantes condiderunt ciuitatem quæ nuncupatur emona. Estate hoc supueniente coopantibus eis puincialibus fere quadringentos stadios arte mechanica trabentes argo per terram ad flumini aquile deduxerunt: quod permiscet heridano Heridanum autem fauces hinc in ytalicum mare. Post plium itaque cibale: dardanum et macedones et quod circa histrum tunc morabantur: necnon et belias et illiriorum gens ois sub constantinum redacta est.

Capitulum Octauum.

Pro licinio hinc fatigatus cum prius sectator fuisset dogmatis christiani, mutata voluntate plurimos sacerdotum in sue partis affixit imperio, multos quod dem et aliorum precipue tamen de collegio militari. Primis enim erat christianis insensus propter constantini bellum, estimans eum posse contristari propter calamitatem sue religionis, simul etiam arbitratus: quod orarent et studerent redigi sub illius solius impio. Super hec autem pugnatum denuo contra constantinum, spem victoriae habebat pro diuinationes et seductum ab aliquibus permittentibus quod bello vinceret constantinum in paganitatem conuersus est. Denique etiam greci dicunt tunc eum expulsum diuinationibus mileti gemis appolinis eius consulenti de bello ruidisse demonium per os homeri. O senex valde te iuuenes pugatores absumat tuamque vita soluta est, senaque te senectus excipiet. Ex pluribus quod rebus visus est mihi dogma christianorum diuina pronidemia constantinisse, tantoque processisse cremato, maxime tamen ex persecutioe gentiliu. Futuro namque licinio persequi ecclesias in suo impio constitutas, bellum in bithymia factum est, quo non

uillime pugauerunt inter alterutros ipse et constantinus, tantoque diuino suffragio iustus est constantinus ut per terram et per mare vinceret inimicos et amissis licinius pedestribus et naualibus semetipsum in nicomedia traderet, priuatusque thessalonice aliquanto tempore permaneret ibique pimeretur. Vir ergo pro moribus imperii sui plius aliisque rebus valde puctus et sororis constantini nupcibus honoratus huiusmodi sine defunctus est.

Capitulum Nonum.

Constantinus quod dum ad eum solum omnem romanorum venisset imperium, edictis publicis usus est, ut orientales subiecti impauide religionem colerent christi et diuinitati ministraret, diuinitatem quippe crederet solam quod et reuera esset et sufficienter haberet omni tempore potestatem, et quoniam qui talibus studerent omnia bona eis vberie acciderent, et quoniam aduersa putaret cum meliori potius spe fruerent, quod hoc circa deus delinquerent, communitate et seorsum in bellis et in pace omnia difficilia pueniret gratias referens, non si bimet arrogas adiecit mea legem dicens, quod ministrum oportunitum eum hinc dignum fuerit deus sui consilium et a britanico mari usque ad loca orientis adduxit eum, quatenus augeret christiana religio, et quod propter dei culturas durabiliter permanerent in confessionibus martyrum clarioribus et honoribus apparerent. Nec itaque concionatur et alia multa dicens: per quod credebat subiectos ad cultum religionis adducere, infirma esse sanxerat quod contra religionem fuerat cogitata vel gesta sub persecutoribus ecclesiarum, remissionemque cunctos hinc decreuit, quod propter confessionem christi in insulis migrare aut alibi propter voluntatem priuatis commorari iussi sunt, aut in metallis affligi, aut publicis operibus aut muliebribus aut lanificis ministrare, aut dari curibus: cum curiales permittunt non fuissent, eos autem quos infames fecerat ab infamia relaxauit, militia sua priuatos in sua voluntate reliquit, vtrum esse in scemate quod fuerat, an certe cum honorabili quiete liberant vellent hinc vacationem. Cumque ois ad priorem libertatem, et consuetos honores reuocasset etiam substantias reformauit vniuersis. Si quod hoc morte danati, suba quod nudati, sibi precepit primis eorum generis deserendas hereditates, Nullo autem horum exire vnquamque publicalem ecclesiarum ad ius hereditatis accedere, et siue apud puatum siue apud publicum de tali suba esset aliquid restitueret, Eis autem quod ex erario publico aliquid copauerat aut donationes acceperat semper possibilem decentemque modum se prouides

re pmisit. Nec q̄ sicut dictū est impatori placuerūt z lege firmata sunt. Insegniterq; omnia decētī sine cōpleta. Xplani p̄o tunc oēs romanorū dignitates amministrabant. z de cetero cūctis sacrificare negabat. immolationibus aut diuinationib; non erat locus. sed nec ydola dedicare aut celebritates paganas agere licebat. Plura p̄o etiā per ciuitates gentiū; de antiq̄ consuetudine mutabant. Ab illo deniq; tpe apud egyptios nequaquā scdm̄ priores solēnitates in paganorū tēpla cubitus. sed in ecclesias magis offerē. quo significat cremen tū aque iuliacē. apud romanos aut tūc p̄mū monachorū spectacula sunt remota. apd̄ poe meas p̄o q̄ in libano z heliopolī cōmoratur. fas vltērī nō fuit p̄gines fornicari. anteq̄ legitimis iūgerent viris. nēpe post turpidinem experimēti p̄mi nefande pmixtiōis. Scē p̄o dom⁹ q̄ magnitudinē videbant h̄c sufficentē corripiebant. alie p̄o cremēto angebant. alibi autē cum nō essent a fundamētis edificate fulgebāt. Pecuniā p̄o ex regijs thesauris imperator affluenti⁹ impendebat. scribēs p̄ singulas ciuitates epis z presidib; populi. vt sacerdotes sicut vellēt iuberēt. isti aut iubentibus obedirēt q̄ten⁹ cito pficeret opus. Etā si siquidē ei⁹ impio etiā religio valde florebat z intantū etiā post bellū cōtra Liciniū gestū felicissim⁹ fuit in p̄lis aduersus alienigenas p̄paratis. vt etiā sarmatas vinceret z q̄ vocatur gothi tūc nouissime causa gratie apud eū federa celebrarent. Nec autē gens habitabat q̄dem tunc trans flumiū hystriū. Cūq; esset in bellis p̄na et multitudine atq; magnitudine corporū armis semp̄ exercitata. alijs q̄dē barbaris p̄ualebat. solos antra romanos hēbat sibi met repugnātes. Fert autē hoc p̄lio demōstratū Constantino p̄ signa vel somnia q̄nta dei prouidentia regeret. Qui cū suparent oia bella q̄ sub eo sunt gesta. veluti repēsans x̄po in ei⁹ religionis studio magis magisq; feruebat. hāc solā fatēdaz z salutarē existimare subiectos iubēs. Terra p̄o ex subiecta sibi z vna quaq; ciuitate detrahēs. publico certū vectigal ecclesijs puincialib; atq; clero distribuit z donationē validā in perpetuū esse sanxiūt. Assuescēs aut milites vt sicut tpe deū colerēt signo crucis eorū arma signabat. In regalibus quoq; oratoriū fabricatus. etiā tabernaculum adinstar ecclesie circūferebat: dum aduersus hostes castra metaret. quaten⁹ nec in itinere degens ipse vel exercitus sacro lumine priuarent. quo deceret laudari deū z oratio-

nes offerri. Sequebant autē pariter sacerdotes z dyaconi tabernaculo seruientes. q̄ scdm̄ legem ecclesiasticam sacrorū ordines adūmplebant. Ex illo autē romanorū cohortes q̄ nunc nūeri vocant singule fecerūt tabernaculum propriū z sacerdotes atq; dyaconos distributos habebant. die p̄o qui dominic⁹ appellat que hebrei primū vocant. greci autē soli distribuūt. et qui ante septimum est sanxiunt a iudicjs alijsq; canis vniuersos habere re vocationē z in eo tantū orationib; occupari. honorabat aut dñicum diem: qz in eo cbristus resurrexit a mortuis. alium vero qz in eo fuerat crucifixus Maximā namq; culturā sacratissime crucis habebat. tā pro h̄is q̄ ei p̄spere prouenerāt ei⁹ in auxilio in p̄lis contra aduersarios instituit. q̄ pro iudicio: qd̄ ei diuinitus pro ea videbat ostensuz. Deniq; suppliciu crucis quod p̄mitus apud romanos erat in vsu. lege prohibuit. in figuratiōib; autē solidorū z in imaginib; hoc signū iussit inscribi semp̄ z figurari z testant hacten⁹ eius imagines hoc scemate decorate. In oibus si quidē rebus. p̄cipue tñ in legis latiōib; studebat placare diuinitatē. Appet em̄ valde fatuas pmixtiōes ante eū non prohibitas. tñ fuisse correctas. sicut ex ipsis quas posuit legib; inuenit. sed nūc q̄ ad statum religionis ab eo sanctita sunt p̄adere necessariū est. cū ptes esse ecclesiastice videantur hystorie. Apud romanos dudū fuit lex a. xxv. anno nō h̄ntes v̄ore prohibens a puilegijs habentū cōiuges. sed z alia multa iubēs vt nihil de testamento lucrarent. licet generi proximitate p̄sisterent. q̄ p̄o filios nō habuissent medietatē relicto z sibi met amittebāt. Posuerunt autē has leges antiq̄. volētes esse romā populosa z oēm̄q; terrā subiectā. z qz nō multū añ has leges plurimos i ciuilib; bellis amiserāt. Vidēs igit impator idcirco male tractari eos. q̄ ppter deuz p̄ginitati z sine liberis esse studebāt. fatuū indici cauit diligētia z studio hominū videri. eorū augeri gen⁹ cū natura semp̄ supna distributiōne diminutionē suscipiat z augmentū z legem populo p̄posuit vniuerso. q̄tinus equalibus puilegijs fruerent qui sine cōiugibus z liberis erant: quibus illi qui hec se habere gaudebant. sed etiam amplius habere sciunt eos qui in continentie virginitate degabant. licentiā eis prebens masculis. feminisq; licet etate minorib; testamentū facere cōtra legē cōmunē. Omnes em̄ bene cogitare iudicauit quoq; opus esset deū placare semper

et philosophiæ veraci vacare. Huius enim res
causa et antiqui romanorum licenter testari vir
gines vestales: etiam sexto etatis curriculo an-
no decreverunt. Iudicium itaque maximus reue-
rentie patris principis circa religionem fuit. quia
vbiq; administrantium sententias imperfectas
esse voluit et ad episcopos per appellationem re-
fugiendum esse sancivit. si qui vellet civiles iudi-
ces refutare. firmam vero illorum sententiam iudi-
cans. potiorisq; iudicium aliorum. et tanquam ab
imperatore prolata ab omnibus observandas
et inconvertibiles esse terminos synodales. Il-
lud quoque nos relinquere dignum non est quod
pro utilitate sancitum est eorum qui in ecclesiis ma-
nu mittunt. cum propter subtilitatem legum etiam in-
uiti possessores difficultate paterent circa da-
tionem melioris libertatis quam civilitatem roma-
nam vocat. tres posuit leges decernens omnes in ec-
clesiis manumissos sub testimonio sacerdotum per
hanc piam adinventionem romana civilitate
frui cuius iudicium presens etiam tempus servat.
Nam moris erat de libertate leges scriptas in
manumissionibus ante poni. constantinus igitur
hanc sane studens in omnibus honorare religio-
nem. erat quippe et pro semetipsum gloriosam et pro-
pter virtutes plurimorum tunc in ea pollentium.
Itaque persecutionibus iam cessantibus adhuc multi
confessorum supstitites ecclesias exornabant ut fuit
ozius cordube pontifex et amphion epiphanie
cilie maximus. qui post macharium hierosoli-
morum tenuit presulatum et pascentium egyptius per
quem aiunt plurima miracula operatum deum de-
monesque subiecisse. variarumque passionum condona-
nisse ei sanitates. Fuerunt autem pascentium et ma-
ximus ex illis confessoribus quos maximus im-
perator in metallis opera exercere dicitur. oculos
eorum dextros euellens et sinistras suras in-
cidens.

De spiridione episcopo qui fures ligatos absoluit
Ecundum eos autem fuisse precepimus spiri-
dionem tremuntis cipriorum episcopus: ad cuius
virtutem demonstrandam sufficere puto. quam hactenus
de eo servat opinio. quanta per eius divinum presidium
gesta sunt. Plura quidem novere puiciales ego
autem quam ad nos valuerunt pervenire non taceam. Fuit
enim iste rusticus habens uxorem et filios. sed non pro-
pterea in rebus divinis iunior. Autem autem pro nocte
venisse aliqui malignos viros ad caulas om-
nium eius et cum raptim niterent subito vincitos nul-
lo ligate fures: tunc illum die facta venientem inue-
nisse ligatos eos et soluisse quod ab inuisibilibus
vinculis culpasse tamen et dixisse. Cur fratres dum li-
cuisset qui desideratis accipere elegistis potius ea ra-

perere: et nocte ducere iugiter infelicem? Tum mi-
serat eorum: magis autem ad meliora eos erudies
ait. Abite. hunc sumentes arietem. laborastis quippe
per vigiliis et decet vos sine querimoniis rece-
dere ab omnibus meis. Quod quidem quilibet
iuste poterit admirari.

De filia eius mortua que de sepulchro in-
terroganti respondit.

Ibilominus etiam illud apud filiam eius vir-
ginem nomine herenem quidam notus eius spe-
cie aliquam deposuerat. que sumens depositum
sub terra recodidit. vbi caute credidit custo-
diri. Contigit interea mori puellam nihil confes-
sam patri. Venit homo depositum repetens: igno-
rante spiridione quod loqueretur. Tunc in toto
domo requisisset nec inveniret: flebat. capil-
losque vellebat: et morti vicinos esse videbat il-
le qui deposuerat. Hec spiridionem fieri videns et
cursum veniens ad sepulchrum vocavit nomine pu-
ellam. Qua respondente de causa depositi requi-
sit. Et cum ab ea didicisset. reuersus et inveni-
ens vbi puella significauerat. reddidit homi-
ni quod petebat. Quonia quidem ad hunc veni ser-
monem: non est incongruum etiam istud addicere.
Mos erat huic spiridioni ex fructibus qui na-
scebantur ei. alios quidem pauperibus erogare. ali-
os autem gratis mutuari volentibus. sed neque pro-
se dabat. neque per se recipiebat. sed solum cubi-
culum demonstrabat inuitas petentes: ut quantum
opus haberet tollerent. et denuo reuocarent quan-
tum se nouerant abstulisse. Quidam vero dum mu-
tuum precepisset. reuersus est post aliquantulum quod
tulerat redditurus. Quod dum secundum consuetudi-
nem iussisset reponere in cubiculo quod exinde fu-
erat mutuatus. ad iniusticiam ille conuersus et
credens latere spiridionem non reddidit quod debe-
bat. sed auferens debitum quasi reddidisset ab-
scellit. Quod tamen longo tempore non erat ignorandum.
Post certum namque tempus venit rursus petens
ab eo mutuum. At ille misit eum ad horreum:
data potestate ut ipse sibi metiretur: quantum
opus haberet. Vacuum vero eundem locum in-
ueniens. et hoc occultata fide cognoscens spiri-
dionem nunciauit. Ille respondit ei. Virum est
o homo quod loqueris. Quod tibi soli visum est hor-
reum necessariis defecisse? Sed considera po-
tius apud te ipsum: ne forte mutuatus a-
lia vice quod debueras primitus non soluisti.
Si enim hoc non est. indubitanter non prima
beris quibus egesset: sed rursus accedens inueni-
es. Sic igitur ille captus ei quod deliquerat in-
dicauit. Dignum est igitur huius sacratissimi vi-
ri mirari puritatem et ecclesiastici ordinis valde

custodiam. Dicitur itaq; quodam tempore pro aliqua utilitate in vnu cyprios epos conuenisse et inter eos fuisse hunc spiridionem et triphiliu ledrensem episcopu. viru eloquio et sapientia. necno perito legibus eruditu. Cu itaq; collecta celebraret. iniunctu est triphilio vt faceret sermonem in populo. Tuncq; ille locus venisset ad mediu tolle lectum tuuz et ambula. cubile dixit pro lecto. mutans nome Spiridion autem indignatus in eum et exiliens de cathedra sacerdotali. tu melior es inquit ei qui lectu dixit. quia verbis eius vt cofunderis? Hoc autem fecit populo inspicientem: mediocriter docens cu qui eloqui supercilio premebat. Erat em ydoneus ad pudorem incutiendu. cum esset venerandus et operibus gloriofus. simulq; senex euo. atq; sacerdos officio. Qualis autem circa peregrinoruz susceptiones fuerit. hinc apparet. Instante ia quadragesima quida ex itinere venit ad eum: quibus diebus cosueuerat cum suis cotinuare ieiunia. et die certo comedere. medios dies sine cibo consistens. Videns itaq; peregrinu valde defectum. inquit sue filie laua peregrini pedes. et cibos appone. Tuncq; virgo dixisset nec pane esse. nec albita quaru rerum solebant nihil habere reconditu ppter ieiunium. oras primu: veniaq; petens. filie iussit vt porcinas carnes quas domi salitas habebat coqueret. Quibus coctis: sedes cu peregrino positis carnibus comedeat. et rogabat vt vna cu eo ederet peregrinus. Quo refutate christianaq; se profitente. ppterea magis inquit no refutare debes. Omnia em munda mudis. sicut sermo diuinus edocuit. Nec quide de spiridione dicta sufficiant.

Capitulum Undecimu.

Recipue ho insignissima ecclesia de monstrauerunt. et dogma dilatauerunt vite ptutibus. qui conuersatione monarchica illo tepore fruebant. Utilima namq; res ad homines venit a deo ista est philosophia. que multaru doctrinaru et dyalence artis studia despicit. tanq; sit munita. et melioris operis tepus impediatur. atq; ad viuendu nihil ostendat. Nec igitur philosophia conuersatione miranda. naturali simpliciq; prudentia docet omnino que nequicia perimatur. et operentur vtilia. Non em predicat virtutem. sed magis exercet: nihil pendens humana gloriam. viriliterq; resistens passionibus anime: et neq; nature necessitatibus se subdit. nec

corpis infirmitati succubit. diuine virtutis mentem habens. semp cotemplat omnium creatoru. et eum nocte dieq; colens. orationibus et letanibus placat indubitanter. Anime ho puritate et bonoru actu conuersatione ad ministeria diuina se componens. purgationes aspersionesq; cotempnes. solas ho pollutiones peccata putas. extrinsecus irruentes casus exuperat. et omnium absolute huiusmodi domiatur. non per stabilitatem necessitateq; vite qualibet voluntate mutat: non mala patiens viciscit. non languore aut indigentia necessarioru compressa mordet: sed potius gloria in talibus. Patientiam. mansuetudinem. mediocritatem in omni vita meditat. et qntuz nature humane possibile deo est esse vicinu. velut in transitu vtes presentibus. neq; circa possessionem rerum occupata constringit. neq; ultra q; opus est in presenti providere forsan urget. Semp autem simplicitatem et exercitiu huius instructione laudans. beatitudinem contemplant eternam. et ad felicem terminu omni viuacitate festinat. Timore diuino sine intermissione suspiras. turpiloquia respuens. et nec vsq; ad vocem emittere paties. quoru actiones suis actibus noscitur exsoluere in breui comprehensens necessaria nature. et cogens corpus mediocribus indigere. castitati luxuriam subdit. iusticia punit in iusticiam. et veritate mendaciu. Disciplina reru omnium mensuras participat cu proximis in vnanimitate et comunione consistit. amicorum prouida est atq; peregrinoruz. q; propria sunt comunia facit egentiu. et tuet vtilia singulorum. neq; gaudentibus importuna et tribulantibus remediis consolationis apportas. ad veru bonu diligentiam suam semp extendens. sermonibus castis sapientibusq; consiliis ornatu ac vano eloquio remotis erudiens. atq; curans. veluti quibusdam medicaminibus audientes. cu honore et reuerentia dispositiones suas celebrans. contentione. certaminibus itaq; priuata. Nam cum sit rationalis omnem motu irrationalem fugit. generaliter passiones corporis deuincit et anime. Huius itaq; elegantissime philosophie princeps quide fuit sicuti quidam dicunt he lyas ppheta. et baptista iohannes. Phyllo autem pitagoricus suis teporibus refert vndiq; egregios hebreoru in quoda predio circa stagnum maria in colle positum philosophari. habitaculu vero eoruz et cibos et conuersationem talem introducit. qualem et nos nunc apud egyptiorum monachos esse conspiciamus. Scribit em inchoantes eos ad philosophiam

am accedere. oibus sibi cōpetentibz rebus cū
cūq; abrenunciare p̄mixtionibz. z extra mu-
ros in solitarijs agris z ortis inhabitare. do-
mos autē eis esse sacraria q̄ apud nos mona-
steria nūcupant. z in eis cōuersione saluta-
ri honesta celebrare mysteria. diligēterq; psal-
mis z hymnis placare diuinitatē. z ante so-
lis occasum nō gustare cibū. Alios autē per
tres dies z amplius certisq; diebus in pau-
mēto habere cubilia. vino semp z sanguinez
habētibz abstinere. cibū eis esse panis z salis
z yfopi. z potū aque. mulieres eis cohabitare
seniores virgines p̄pter amorē philosophie.
spontanea volūtate nupcijs abstinentes. Et
phylo quidē hoc modo referēs. videt̄ aperi-
re. quia hū q̄ ex hebreis scdm eū xpiani sunt
facti. adhuc iudaice viuerēt. eozūq; instituta
seruaret. Apud alios em̄ nō inuenit̄ hui⁹ vi-
te cōuersione. ¶ Un̄ conico ex illo apud egyptios
hanc philosophiā habuisse principia. Alij
vero dicūt huic causam fuisse cōuersione
oni. p̄secutiōes: que religionis causa p̄ tēpora
puenerūt. Et qm̄ fugientes in montibz z val-
libus desertisq; morabant̄. admodum se vite
huius assuenerūt.

De Anthonio.

Ed siue egyptij siue alij quidā huic ab
initio philosophie p̄fuerūt. illud tamē
apud oēs constat. q̄a ad summā reuerentiaz
atq; perfectionē moribz exercitatiōibzq; de-
centibus hanc conuersione vsq; perduxit.
Anthonius maximus monachoz. quē tunc
in desertis egypti morantē p̄pter gloriā virtu-
tis eius. impator Constantin⁹ amicū fecerat
litteris honorabat. z vt pro q̄bus vellet ei re-
scriberet expetebat. Fuit autē iste vir Egypti-
us genere ortus. insigni vico in loco heracie
apud egyptios constituto. Is puer relictus
orphanos. paternos donauit agros conui-
caneis suis. aliam p̄o substantiam vendens.
p̄cipuz pauperibz erogauit. studiosi estimās
esse philosophi. nō solū semetip̄m spoliare pe-
cunijs. sed eas dispensare proficue. Junctus
autē studiosis scdm se viris: virtutes zelabat
vniuersozū. probans bonā vitā suauem fieri
ipsa consuetudine. licet fuerit p̄mo difficilis.
modos adinueniebat abstinentie potioris: z
quotidie exercitatione crescebat. tanq; semp
incipiēs aliqd̄ inuouabat. afflictionibz cor-
poris puniēdo libidinē. sacre p̄o sapiētie vo-
lūtate passionibz aīe repugnādo. Erat em̄ ei⁹
esca solus panis z sal. pot⁹ aq̄. p̄adijq; t̄pus
solis occasus. Freq̄nter em̄ duos z amplius

dies sine cibo manebat. Vigilabat vt ita dis-
cas sp̄ quidē iugi nocte z oronibz cōiungebat
q̄dez diē. Si p̄o somn⁹ incuberet. stādo pau-
lulū dormiebat. plerūq; paumēto iacēs solā
q; terrā stratū refectioni hñs. Olei siq̄dem vn-
ctionē. lauacroz atq; siluz vsuz modis oibz
euitabat. qz humectatiōe sua ī molliciē robur
corpis imutarēt. Auit em̄ neq; nudū cum ali-
qū vsuz. Fas p̄o neq; sciēs neq; mirabat̄.
sed poti⁹ mentē bonā tanq; seniore lraz q̄rū
tū inuētozē laudabat iure. Fuit autē clemēssim⁹
mus p̄cipue. cast⁹. fort⁹. ḡtus colloq̄ntibz. si-
ne vlla tristitia. Et licet q̄ cū disputarent
certatine q̄stiones inferrent. tū more solito sa-
pient z disciplinabilit̄ crescentē sedebat sepe
p̄tentionē. z ad mensurā debitā p̄tin⁹ trāssere
bat: loq̄ntiūq; sibi strepitū t̄pabat. eozūq; mo-
res veluti q̄dam regula cōponebat. Tāns ita-
q; p̄tunibz diuine prouidētie redūdās. eū futu-
ra p̄scire nō estimabat eē p̄tutē. z p̄pterea nec
laborandū inanit̄ circa talia suadebat. qm̄ nec
ignorantē future pene succūbere. nec scientē
p̄pterea sc̄m̄ esse declarabat. Verā nāq; bñ-
tudinē in cultura dei z legū eius obseruatiōe
dicebat Si cui aut̄ h̄ eēt cura docebat vt pur-
garet aīam q̄ possiet inspicere z futuroz noti-
ciā possidere deo videlicz p̄scientiā declarāte.
Vacare aut̄ nec ipse patiebat z bñ victuz sp̄
opari p̄cipiebat. ac semetip̄m discutere z secu-
ponere rationē eozū q̄ gessit die noctūq;. Si
quid autē indecēs ageret. cōscriberet vt de ce-
tero parceret in delicto. semetip̄m scilicet eru-
bescens. si plurima sui delicta comperisset. si
mul etiā metuens. ne per cōscriptionis indi-
cū fieret alijs manifestus. Erat em̄ laborio-
sus z maxime pro cōsulatu oppressozū. Quis
etenī aliter sic seruētissime fuit studiosus. quo-
ruz gr̄a sepe veniebat ad ciuitates: Plurimi
nanq; in cōpellente cogebant eū legatiōe fun-
gi apud iudices z magistratus: quozū singu-
li vel videre eū iudicabant nimis egregiū. lo-
quentem audire z precipienti parere glorio-
sum. Qui cū talis esse studebat tamē ignora-
ri z latere per heremū. Si p̄o necessitate faciē-
te venisset in ciuitatem. disposito negotio pro
quo venerat. ad desertū continuo reuertebat̄.
Pisces nanq; dicebat p̄ humectā nutrirī sub-
stantiam. monachis autē ornatū ferre solita-
riam vitaz z sicut illi terre tactu tabesunt. sic
gloriā monachozū ad vrbes accedendo feda-
tur. Obdientem p̄o se gratūq; conspiciēti-
bus exhibebat. studebatq; vt neq; haberet
fumentem superbāq; naturam. nec putare

tur hmoi. Sz hec qdem pauca ptutu antho-
nij dicere sum ppulius. vi tati viri p hec exē-
pla plideremus philofophiā. Plurimos igif
atqz probatiffimos habuit auditozes. quoz
alij qdē in egypto z libia. alij pō in palefina
z fytia z arabia claruerūt. z vnufqzqz eozū nō
min⁹ fe qz doctor apud qz est cōmorat⁹ exer-
cuit. multofqz docuit z ad fimilē virtutez phi-
lofophiāqz pduxit. ita vt qrundam hic labor
eēt circuire ciuitates z prouincias vl p agros.
z diligēter anthonij difcipulos eozūqz reqre
re fucceffozes. Sed quō inueniri poterāt fa-
cile. qbus erat ftudiū diligētiffimū fuā vitam
latere. z nō ficut plimi nunc hoim elati. p glo-
riā femetipos exponāt z cūctis infinuant.
De paulo fimplice difcipulo anthonij.

Verūt autē probatiffimi difcipuli. qz
percepimus anthonij. alij quidē multi
necnō z paulus appellatōne fimplex. Hunc
autē cū effer rufic⁹ bona fpē cōingē habuiff-
fe. z ea in ipō facinore adulteri de pbenfa ta-
cite fubrifiiffe z iureiurādo nunqz p fe cū ea eē
mifcendū. Tum ad adulterū habe inqt eam.
z repēte difceffit ad heremū apud anthoniū.
Dicunt em̄ eū mansuetiffimū. z patientē val-
de fuiiffe. Deniqz cū iam fener effer z ad vitam
monachice pduratōis infuctus. omnibz euz
anthonius experimentis in nullo inuenit eū
inferiorē. pfecte eum effe philofophie teftat⁹.
feozfum pcepit habitare. tanqz nō egentē do-
ctore. Cōfirmabat autē deus anthonij tefti-
moniū. z operibz oftēdebat viruz gloriofum.
ipfozqz doctore fuperiorē. atqz ad affligēdos
z expellēdos demōes preparatū.

De Ammone egyptio.

Jrca hoc itaqz ipus philofophabat et
ammone egypti⁹ de q sermo fert. qd ege-
tibz parentibz duxiffet vxorē. nec tñ eā fuiffet
expertus. In principio nanqz nuptiaz spon-
fam tanqz fponfus in thalamo picipēs. z fo-
lus cū ea remanēs ait. Nuptie quidem nre o-
mulier. vifqz ad hoc celebrare funt tps. Et q-
le bonū fit poffe virginē pmanere. z facris lit-
teris edocebat. ac feozfum folus maneretem-
prabat. Sed qm̄ de pginitate qdem fermo-
nes pgo laudauerat. diuidi autē ab eo graue
dijudicabat. in alio cubiculo dormiēs annis
xviii. cū ea māsit. neqz tunc a monachica ab-
ftinētia fe fuspendēs. Interea mulier viri ze-
lata ptute. estimauit nō effe iuftū tātū virū do-
mi celari ppter fe. fed oportere pot⁹ feozfum
virūqz philofophari. z ob hoc supplicauit vi-
ro. At ille gratias agēs deo pro hmoi cogita-

tione mulieris. tu quidē inqt hanc habe do-
mū. ego mibi aliā fabricabo. Et in meridia-
nā partē defertū ftagnū marie veniens circa lo-
cū fcythi ad montē qui dicit nirie. duobz z
centū annis ibi philofophatus est. annis fin-
gulis vifitās fecūdo mulierē. Huius itaqz fa-
cratiffimi pncipis hozū monafteriozū multi
fuerūt digniqz difcipuli. fic fucceffiones oftē-
dūt. plurimaqz z veneranda p eū puenerūt. q
pncipue apud egyptios monachos pfecteqz
feruant. Nam cū maxima diligētia p fucceff-
fione traditionis alterutze. curāt virtutes an-
tiquozū memorie tradere monachozuz. Sz ad-
me illi memorandi funt q ad nos vifqz perue-
nerūt. Contigit igif huic viro z theodoro ei⁹
difcipulo euntibz aliquē transire flumiū. quez
dicunt licū. Ne pō fe alteruter nudos vide-
ret. iuffit ammō vt recederet Theodoruz.
Cūqz etiā femetipm nudū erubefceret intue-
ri. repēte diuina virtute trāflatus est in vltio-
rē ripā. Trāfiens pō theodor⁹ aquā. z vidēs
nec veltē ei⁹ nec pedes infufos. supplicabat fe-
ni vt caufam rei depromeret Cūqz ille dicere
refutaret. ille pō non aliter fe progrefluz nifi
cognofceret. pmittēte theodoro nulli fe eo vi-
uo rem fore diciturū. cōfessus est quid euenit.
Proximū pō miraculū huic quoqz rei conti-
git qd narrabo. Inuiffi parentes alicui⁹ a ca-
ne rabido pcuffum filiū z pene mortuū obtu-
lerūt ei. z ciulātes depcabant vt curaret. Tū
ille ad eos nō eger inqt mea curatiōe. fed vos
fi vultis reddere bonē quē rapuiffis dn̄is fu-
is. egrot⁹ repente fanabit. Qd etiam cōtiguit.
Nā vt reftitut⁹ est bos. paffio mox recessit a
puero. Qñ ergo ammō ifte moriebat dō an-
thoniū vidiffe aiām ei⁹ in celū ferri. diuis po-
teftatibz cū pfalmodia pcedentibz eā. cōfule-
tibzqz eis q circa eū erāt. caufam hui⁹ mira-
culi nō abfcōdit. Sciebāt em̄ qm̄ aerē inten-
to obtuitu respiciēs. cū ftupore miraculi cu-
infpiciā respiceret vifionē. Cūqz poftea veniēs
tes qdaz de fcythi nūciaffent hozā vifidōis an-
thonij. z pueniffet cū trāfitu illi⁹ viri bñfica-
uerūt ambos. illū qdem qz ad maiffeta bona
trāffiffet. illū pō qz tantā a longe meruiffet cer-
nere vifionē. Multoz em̄ diez iter est looz
in medio pofitozū: qui degebat alteruter. Et
hec quidem ita relata funt.

De Euthiciano monacho.

A hoc qdē de pfulatu audiuī pbatiffi-
me phatum euthicianū. q in bithiniā
circa olipuz morabat. Erat qppe grā diuina re-
plet⁹ ad curatiōes paffionū. z miracula rerū z

Libet

operū. ita vt ipsi constantino ppter stutē vite amicus esset. Illo siquidē tpe vincet⁹ quidam spatarius q̄ in suspitionē venerat q̄si pro assumpta tyrānide fugit. et req̄situs circa olimpū cōprehensus est. Rogatib⁹ autē necessarijs ei⁹ eutheciānū vt pro eo apud p̄ncipē legatione fungeret. p̄sus inq̄t prouidendū est. vt is hō liberet a vinculis. ne crudelit⁹ cōstrict⁹ intereat. Tūc dicit ad vinculoz direxisse custodes. rogans vt eū ab hmōi necessitate releuaret. Qui cum hoc facere noluisent. sponte inuē clause reserate. et vincti cathene sūt repēte dirupte. Postea hō ad p̄ncipē veniēs bizantio tūc degentē. paratissimū beneficium p̄meruit qd̄ poposcit. Nō em̄ poterat cōstantinus ei⁹ petitiōib⁹ denegare. cū ei sumi honorū cumulu⁹ exhiberet. Hec itaq⁹ breuit⁹ a nob̄ dicta de monachis q̄ tunc clare sunt phati sufficient. Cui hō de his subtilioz cura fuerit: q̄rens inueniet plurimozū vitas hic non esse conscriptas.

¶ Theodericus.

Capitulu⁹ Duodecimū.

Licet per oia ita flozeret ecclesia. nō tamē ptulit inimic⁹ eleuatā simul atq⁹ iplendentē valde respiciēs. s; malinola cepit mouere cōsilia. cōtendens gubernatā a dño. et vniuersozū creatore submergere. Videbat itaq⁹ paganoz errorē fuisse nudatū. captaq⁹ varia demonū machinamēta. et creaturā a plimis iā nō adorari. sed creatori hymnos decent offerri. ea gr̄a iā nō aperte p̄tra dñm et saluatore n̄m excitabat bellū. s; viros inueniēs xp̄ianos q̄dez se vocabulo p̄fitētes. s; amore honorū et vane gl̄ie seductos ad seruitutē. organum eos sue machinatiōis habuit: p̄ q̄s plimos ad p̄stinū reduxit errorē. nō quidē creaturā rursus adorari p̄cipiēs sed ip̄m creatore et mūdi opificē coequatū astruēs creature. Ubi autē hoc p̄ncipiū et quē admodū hic inimic⁹ zizania semiauerit: enarrabo. Alexandria ciuitas est maxima et hoim multitudine copiosa. nō egyptioz solūmō. sed etiā thebeoz et libicozū circa egyptū obtinēs p̄ncipatū. In hui⁹ itaq⁹ ciuitatē p̄sulatu. post petrū illū inclytum p̄pugnatozē. q̄ sub imp̄ijs tyrānis diocletiano et maximiano nouissime imperiū sp̄ote deponētib⁹ martyriū coronam susceperat. successit achillas. Is em̄ sub illo egregio petro arriū ordinatū diaconū. captū q⁹ i melecij nouitatib⁹. et ab ecclesia expulsi⁹ rogat⁹ a fidelib⁹ denuo suscipiēs. mīstrare cepit. Post achillā hō alexāder fortissim⁹ euāgelici

Primus

dogmat⁹ p̄dicatoz ordinat⁹ ep̄us. Hoc tpe arrius in ordie q̄dē p̄sbyteroz erat et expositiōnē diuinaz scripturaz videbat h̄e cōmissaz. Vidēs autē alexandriū p̄tificat⁹ gubernacula suscepisse. euentū t̄pis non portauit. sed et mordacitate p̄pulsus litis q̄rebat initiū. Porro laudabilē vidēs viri p̄uersatiōez. nequaquā calūnias cōtexere p̄ualebat. verūm q̄lescere illū p̄hibebat inuidia. Hūc ḡ inueniēs inimicus veritatē p̄ eū n̄sus est excitare in ecclesia tēpestatē. Apostolic⁹ em̄ alexātri doctrinis instabat apte resistere. et ille quidē diuina seq̄ns eloq̄a. eq̄ honorū cū p̄ze et eandē substātiā h̄e cū deo genitore filiū p̄dicabat. arrius autē ediuerso veritati repugnās. creaturā filiū factū rāq⁹ dicebat. ad h̄c iēs. erat aliq̄n q̄n nō erat. et alia q̄ ex illi⁹ l̄ris indicant̄ insana. Hec ḡ nō solū in ecclesia p̄sistebat docēs. sed etiā in extraneis cōuentib⁹ atq⁹ cōcilijs et domos circūcūes quibuscunq⁹ poterat suadebat.

¶ Zozenus.

Eprehēdentes quidā hmōi viros. alexandriū quoq⁹ culpabāt: eo q⁹ nō vtilit⁹ sileret. dū cōtra dogma fierēt nouitates. At ille arbitrat⁹ melius esse de dubijs sermonē extrahere p̄ponendū. vt nō videret ex necessitate. sed poti⁹ ex satisfactiōe certamē ablatū. inder cū clero residēs ad altercationē adduxit vtrāq⁹ partē. Ut autē euenire solet circa certamina verboz vtrūq⁹ supare nitebant. Arrius tamen nullaten⁹ acquiescere volebat. q̄a consubstantialis filius et coeternus patri.

¶ Theodericus.

Alexander autē apostolicozū dogmatū p̄dicatoz p̄sus quidē eum reuocare ammonitiōib⁹ et cōsilijs nitebat. Cū hō eū supbire vidisset. et apte impietat⁹ facinora p̄dicare ex ordie sacerdotali remouit. Audierat em̄ clamāte diuina lege. si oclus tu⁹ dexter scandalizat te: erue eū et proijce abs te. Hoc itaq⁹ tpe romane q̄dez ecclesie siluester gubernacula retiebat. melchiadi succedēs. q̄ post marcellinū clarificatū in p̄secutione gentiliū suscepaturā p̄tificatus. Anthiochie hō post tyrannū ecclesie inchoate p̄te. vitalis p̄sul extabat. q̄ etiā antiquā ex multis t̄pib⁹ destructā a tyrannis edificauit ecclesiam. Post quē phylogoni⁹ p̄tificatū sumēs et reliq̄ edificia sup addidit et zelū pietat⁹ licinij tempib⁹ demonstrauit. In hierosolymis autē post hermonē machari⁹ ordinat⁹ est vir noie suo dign⁹. et oib⁹ bonis ornatus. Eodēq⁹ tpe cōstātinopoli alexāder p̄tificatū sacri mīsterij possidebat aplicis do-

nanōibz valde clarus. Tūc igit alexādrinus vidēs arriū amorū iudiciarij aculeo stimulari. z multos ad blasphemias deceptos erigere. cōciliāqz ppria celebrare eccliarū presulibz eius blasphemā suis litteris indicavit.

C Socrates.

Capitulum. xiiij.

Flectissimis atqz clarissimis vbiqz catholicē ecclie cōministris alexāder in dño salutē. Cū vnū catholice sit corp⁹ ecclie. mādato existēte in sacris scripturis vt seruet vīculū pacis z vnanimitatis. cōsequens est debere nostris scribere z alterutris q̄ apud singulos agūtur insinuare. vt siue patitur siue gaudet vnū mēbrū p̄patiamur aut p̄gaudeam⁹ adinūicē. In nra igit prochia nūc egressi sunt viri iniq̄ z xpo rebelles docētes apostasiā quaz recte q̄libet precurrere suspicet anti xpo. z volui q̄dem h̄ raciturnitati cōtradere. si quō int̄ solos apostatas p̄sumeret h̄ malū. z non loca alia penetrādo simplicitatē sordidaret auditus. S; qm̄ en sebi⁹ nūc nicomedie. putās in se p̄sistere causas ecclie. qz cū reliq̄set imperitioz ciuitatē z p̄cupiss; nicomedienses ecclia nō est in eo vltio subsecuta. p̄ocinat etiā h̄is apostatis. z scribere vbiqz molitus est cōmendās eos. si q̄ mō trahat aliq̄s īgrantes ad hāc pessimā heresim z xpo rebellē. idqz necessariū iudicavi sciēs qd̄ in lege sc̄ptū est vlteri⁹ non tacere. sed vob oibz indicare. q̄tinus etiā vos sciatis apostatas. z eoz heresis v̄ba nequissima caueat. Si q̄ scribit vob eusebi⁹ ne recipiatis eū. nec ei⁹ sc̄pta suscipiatis. Antiquā em̄ calliditatē ipe p̄pressaz nūc p̄ istos renouare volēs. fingit qd̄ se q̄si pro istis scribere. ope p̄o demonstrat. qz pro semetip̄o talibz studere festinat. Apostate p̄o sūt isti arri⁹ z achillas. Cū eis aut̄ apostauerūt arthalis. Laponius alter arri⁹. sarmat⁹. ensoius. luti⁹. iuli⁹. meinas z belladi⁹. gauisus scōus z theonas. qui epi aliq̄ sūt dicti. Ea p̄o q̄ opinātes loquūt̄ h̄mōi sūt. Nō sp̄ inquirūt de⁹ pat̄ fuit. s; fuit qm̄ de⁹ pater nō fuit. dei aut̄ verbū ex nō existentibz factū est. Existēs em̄ de⁹ ex nō existēte nō existentē fecit. q̄ propter aliq̄ fuit qm̄ nō fuit. Creatura est em̄ z factura fili⁹. nec similis est p̄i scōm subam. neqz verus est neqz vera ei⁹ sapiā est. neqz verū naturalit̄ p̄is verbū est. s; vn⁹ quidē creaturaz z facturaz est. abusuē aut̄ d̄z p̄bū z sapiā fact⁹. z ipse z existens in p̄rio dei verbo z in dei sapiētia in q̄ z ipm̄ z oia fecit deus. Unde z conuertibilis

est z mutabilis p̄ naturā. sicut z vnīuersa rationalia. Peregrinū em̄ z extraneū z remotuz est verbū a paterna substātia et inuisibilis est filio pat̄. Non em̄ p̄fecte z integre nouit fili⁹ pat̄. neqz eū p̄fecte videre p̄t. Nam nec suā substātiā nouit filius sicut est. Propter nos em̄ factus est. vt nos p̄ eū tanqz per instrumētū crearet de⁹. et nequaqz substitisset nisi nos de⁹ facere voluisset. Requisiuit q̄ quidā si potest dei verbū cōverti sicut dyabolus est conuersus z nequaqz dicere timuerūt vtiqz potētā qua nature cōuertibilis existēs fact⁹ aut̄ z cōuertibilis est. Hec itaqz dicētes idē arriū z qui cū eo sūt. z in h̄is impudenter instantes ipsos z sequaces eoz. nos quidē cū episcopis egypti z libiarū pene centū cōueniētes anathematizauimus. Qui p̄o circa eusebiuz susceperūt miscere studētes veritati mendaciū z impietatē cū pietate sociare. sed nō p̄ualebunt. Vincet em̄ veritas nec vlla cōmunio est luci cū tenebris. neqz cōcordia christi cum belial. Quis etenim talia audiuit aliq̄? Aut quis hec nūc audiens verba non metuet. aut aures cōtinuo nō obdurabit. ne sordibz talium verborū eius polluat̄ auditus? Quis audiens dicente iohāne. In p̄ncipio erat verbum. nō reprehendat istos dicētes. fuit aliq̄ quādo nō fuit? Aut quis audiēs in euāgelio vnigenit⁹ filius. z per ipm̄ oia facta sūt. nō odio habebit dicētes. quia vn⁹ creaturaz est fili⁹? Quō ergo poterim⁹ esse horū: q̄ per euz facta noscunt? Aut quō vnigenit⁹ qui oibus sim illos cōnumerat? Quō etiā ex nō existentibz erit pat̄ dicēte. Eructauit cor meū verbum bonū. et iterū: ex vtero ante luciferū genui te? Aut quō dissimilis p̄i substātia. euz est ymagō p̄fecta z splēdor patris. q̄ dicit. qui me videt videt z pat̄? Quō si p̄bz z sapiētia dei est fili⁹. fuit aliq̄ qm̄ nō fuit? Simile est em̄ ac si dicat sine p̄bo z sine sapiētia fuisse aliq̄ deū. Vel quomō est. z cōuertibilis z mutabilis. q̄ dicit p̄ se. ego in p̄re. z pat̄ in me. z iterū. ego z pater vnū sum⁹? Per p̄phetā vero. videte inq̄t me videte. qz ego sum z non mutabor. Nā in eo p̄bo illo dictū sit apli qz fact⁹ est hō tñ mutat⁹ nō est. sed sic dixit ap̄tus: iesus xps heri z hodie. ipse z in secula. q̄ putas cā suasis eis vt dicerent. q̄a p̄pter nos est fact⁹ cū paulus scribebat. p̄pter quē oia z p̄ quē oia? Unde p̄o blasphemēt. q̄a nescit p̄fecte fili⁹ pat̄. mirandū nō est. Nā semel habētes p̄positum rebellādi xpo. rep̄cūiūt etiā voces ei⁹ dicētes. Sicut nouit me pat̄ z ego agnosco p̄rem Si

Liber

ergo ex pte pater nouit filiū. palā est qz z filiū nō pfecte nouit patrē. Si autē hoc dicere impū est. nouit em pfecte filiū pat. palā est. qā si cut nouit pat suū verbū. sic z verbū nouit p pziū patrē. z aliter nō est. Hec dicētes z reuol uētes sanctas scripturas frēqnter quincim⁹ eos. z rursum tanq̄ cameleōtes mutant. studē tes ad semetipos trahere qd scriptū est. cū ve nerit impi⁹ in pfundū maloz spernit. Dul te siquidē ante eos hereses fuerūt. q̄ plusq̄ de cet psumētes corruerūt in imprudentiā suā. isti vō per oīa verba sua nūctes erigi ad inter nitionē diuinitatis verbi. per hec illas heres es firmare potius conati sunt. antichristo fa cti p̄p̄nq̄ozes. Quaprop̄t abdicati z anathe matizati sunt ab ecclia. Contristamur itaqz p eozū pditione z maxime qz z ipsi aliqui q̄ ecclie sic sunt audierūt. z nūc ab eo prozsus exilīūt. nō tū admiramur. Hoc enim z himeneus z philet⁹ passi sunt z ante eos iudas. Qui cum esset secut⁹ saluatorē. postea proditor fact⁹ est z apostata. Sz de hīs q̄dem ipsis. nō sum⁹ ignari. Dñs em̄ pdixit. Videte ne q̄s vos se ducat. Multi em̄ veniēt in nomine meo dicen tes qā ego sum. z tēpus p̄pe multos errare fa ciēt. Ne ergo eatis post eos. Discens em̄ hec paulus dixit. qā nouissimis tēporibz aposta tabūt qdam a fide sana: attendentes ad spūs erroris doctrinasqz demonū: q̄ veritatē auer sant. Domino siquidē z saluatore nostro iesu christo p semetipm̄ pnūciantē. z p aplm̄ desi gnate de talibz cōsequēter nos p nosipfos au diētes impietate eozūz anathematizauimus eos. sicut pdixim⁹ ostendētes eos extraneos a fide. eccliaqz catholica. Indicauim⁹ autē z vob dilectissimi atqz charissimi cōministri. ne q̄s eoz si forte tēptrauerint etiā ad vos ve nire suscipiat. neqz eusebio vel cuiilibet alioz rū scribēti pro eis obediāt. Decet em̄ nos tā q̄ xpianos vt oēs p̄ xpm̄ loquētes z sapiētes q̄si deo rebelles z aniaz corruptozes. totz vī ribz auersemur. z neqz aue hmoi dicam⁹ hoīz bus. ne forte etiā pctis eoz cōicare videamur sicut bñs iohānes ait. Salutate frēs q̄ apd vos sunt. salutāt vos qui nobiscum sunt.

¶ Theodoricus.

On solū autē hāc. sed etiā ad alexandriū cōstantinopoleos ep̄m̄ missaz ei⁹ episto lā huic opi inserere nō omittā. q̄ clare oīa ei⁹ ostēdat. ne q̄s suspicet hec me fictē p̄scribere. z post eaz ipius arrū z ceteras q̄qz eplās. q̄bz vtiqz narratio eget hystorie. q̄tin⁹ de sc̄pture veritate testent. vt apte q̄ supra gesta sunt per

Primus

doceant. Scripsit em̄ alexandrinus hec con stantinopoleos alexandro.

Capitulum. xiiij.

Arissimo fratri z vnanimi alexādro alexāder in dño salutē. Appetit⁹ po tētie hoīm pessimozū auaricieqz p̄po sit⁹ veritati. q̄ credit esse p̄cipua. solet insidia z ri p varias sez occasiōes resistētes eccliaſtice pietati. Impulsi nāqz malinoli a dyabolo in eis opante ad p̄positā sibi libidinē z ab omni reuerētia resiliētes p̄culcāt iudicij dei timorē. De q̄bz mihi necessariū fuit patiētie z reuerētia vze significare. vt ab hmoi caueat. ne q̄s forte p̄sumat eoz in prochias vzas accedere vlp se vel p̄ alios. Valēt em̄ magi ad seducēz dū figmētis vti vlp litterā falsitate cōpositis. q̄ possunt facere p̄stigiū simplicē fide purāqz re spicientibz. Arri⁹ igit z achillas cōiuratione nup̄ facta. colloti supbiā z multo deteri⁹ illo secuti sunt. Ille nāqz hos impios culpās pes sime volūtatz sue inuenit occasiōē. Isti vero dignā illi⁹ negociationē respiciētes nequaqz iuri ecclie subiacere ptulerūt. sed spelūcas si bimet latronū edificātes. incessabilia i eis cō ciliabula celebrant noctibz z diebz p̄tra xpm̄ agētes z cōtra nos. prauisqz libidinibz exer cent. q̄ oēm piam z aplicā accusantes gloriāz iudaico scemate xpo rebellare. instituerūt sibi met officinā diuinitatē z equalitatē cū patrē saluatoris nr̄i iesu xpi negātes. oēsqz ei⁹ salu tatis dispensatiōis z hūilitatis p̄pter nos ba bite vocē decerpētes platiōe harū impietatz sue p̄dicationē exercere. nitunt̄ quippe diuini tat. ei⁹ rōnez z ineffabilis glie quā a p̄ncipio habuit apud patrē penit⁹ enitātes paganoz rū z iudeoz impiā de xpo p̄firmāt sententiā z laudē propriā vt assolēt aucupātes oīa q̄dē q̄ p̄ nos p̄nt derisiōes afferre negociant. seditiō nesqz nob q̄tidie ac p̄secutiōes instituit tam iurgia p̄ponētes p̄ additiōes muliez impudē tiū quas seducunt. qm̄ ipi cōmuni christiani tati derogantes. dum eozū inuencule omnes circueunt vicos. insuper inerūpibilez christi tunicam quam milites diuidere noluerunt. isti scindere nunc p̄sumunt. Et nos quidē vi tam ipsozū z nephandā conamina: eo qd laterent tardius cognoscentes. nunc generali decreto ab ecclia adorāte christi diuinitatē eos expulimus. Conati sunt tamen illi dis cursiōibus vti. z aduersum nos machina z ri. qui apud vnanimēs cōministros nos stros figuram pacis et vnitatis dignitatem

se exercere fingat. Nō autē vez est abripere. quosdā eoz. ad pestē ppriam per vaniloquia ficta fascinat. z lras ab eis manifestas z indubitas erigūt vt relegētes eas seductas a se psonis. sine penitētia eos in delictis suis faciāt remanere. tanq̄ vnanimēs habētes eadē secū decernētes epos. Non em̄ q̄ apud nos male docuerūt z egerunt ea fatent̄ ppter que etiā sunt expulsi. sed hec aut taciturnitas cōtradicit. aut fictis eos ratiocinationibz et quibusdā obumbrationibz sepiūt. verisimilibz p̄o z pomposis corruptibile doctrinam suā velātes eloquijs. attrahūt in deceptionē quālibet incauti. nō abstinētes etiam apud oēs nostre pietati. calūniari. Vñ p̄ingit q̄sdam eoz litteris subscribētes in ecclesiā suscipi. maximo sicuti reoz imminente piculo. p̄sumētibz talia cōministris. eo q̄ neqz apostolica hoc regula patrat. z effundūt super eos dyabolicā efficacīā p̄tra xpm. Quappter in nullo segnis o charissimi ad insinuandā vobis perfidiā eoz. memetipm̄ erexi. Dicunt em̄ qz fuit aliqui qm̄ nō fuit fili⁹ dei. z postea factus est. qui prius nō fuerat talis fact⁹. q̄a z aliqui factus est. qualē z oēm hominē esse p̄ingit. Lūca em̄ inquit deus ex nō existētibus fecit oīm rationaliū creaturis miscere volētes z filiū dei. Quibz verbis consequenter aiunt eū mutabilis esse nature. p̄ntis malicieqz capabilē. cū ex nō existentibus esse dicat. diuinas quippe scripturas quibz oūditur eū semp esse perimētes. quibusdā palā designat in cōuertibilitas verbi z sapiētia atqz diuinitas q̄ sunt xps. Possumus ergo inquit isti pollui z nos fieri filij dei. sicut z ille. Scrip̄tū est em̄. Filios genui z exaltavi. Cūqz illatū fuerit eis qd sequit̄ id est ipsi autē spreuerūt me. qd naturaliter nō est saluatoris cū nature sit inmutabilis. omni reuerentia spoliantes semetipos aiunt. Nec aliquā habet p̄prietatē ad deū. sed cū sit ipse natura mutabilis. sciunt de illo deus p̄sciētia z p̄contemplatione. qz cū nō esset sp̄curus eligēdus foret ex oibus. Nō em̄ inquit natura q̄si p̄cipuum inter alios filios aliqd habet. nā nec naturaliter dei fili⁹ est. nec aliquā habuit ad deum. p̄prietatē. qm̄ etiā ipsum nature mutabilē existentē. ppter moderatōnē diligentī z virtutē nō mutatū ad deterius elegit deus. cū et si paulus z petrus ad hoc puenissent. nihil ielus potuerat hoz filiatiōe differre. Propter reprobationē igit̄ hui⁹ velane doctrine. etiā diuinas lras reuoluētes p̄posuim⁹ illud qd i

psalmis de xpo dictū est. Dilexisti iusticiā et odisti iniquitatē. p̄pterea vnxit te deus deus tuus oleo leticie p̄ p̄sorbz tuis. Quia vero fili⁹ dei neqz ex nō existentibus factus est neqz fuit aliqui qm̄ nō fuit. sufficit nos erudire iohannes euāgelista scribēs de eo. vnigenitus filius q̄ est in sinu patris. Prouidēte quippe deo vt ostēderet alterutri⁹ in diuisas res nominauit patrē. z filiū existentē in sinu patris. Sed qz inter hec q̄ ex nō existentibus facta sūt verbū dei nequaqz cōnumerat. oia inquit p̄ ipm̄ facta sunt. Propriā nāqz eius substantiā designauit dicēs. In principio erat verbum z verbū erat apud deū. z deus erat p̄bus Hoc erat in principio apud deū. Oia p̄ ipm̄ facta sunt z sine ipso factū est nihil. Si em̄ p̄ ipm̄ oia facta sunt. quōd qui creaturis vt eēt donauit. ipse aliqui nō fuit. Nō em̄ vlla ratio q̄ vt ei⁹ nature sit. qui fecit cui⁹ illa que fiunt. Si ipse quondā erat in principio. oia vero p̄ eū facta sunt. ex nō existētibus fecit. z cōtrariū videt̄ his q̄ ex nō substantibus facta sūt hoc qd existat z valde discretū. Inter patrē siquidē et filiū nullū demonstrat esse spatium. nec vsqz aliquā cogitationē hoc aie fantasia p̄cipiēte. Ex nō existētibus autē creat⁹ mundus nouelle habet substantie recentēqz natiuitatē a patre per filiū. hmoi vtiqz substantialitatē cunctis accipientibus. Alti⁹ igit̄ adhuc p̄ceptatus verbi diuinitatē z creaturaz vniuersam intelligētiā transcendentē. reuerēdissim⁹ iohānes geniturā eius nec facturā dicere voluit. nec per elemēta sillabaz factorē ingenitū. Unus em̄ ingenit⁹ pater. Sed qz excedit euāgelistarū puto qz z angeloz p̄ceptionez z transcendit vniuersa vnigeniti filij ineffabilis substantia. nō q̄ reoz qz de pietate cogitantes de hac aliquid interrogare p̄sumāt. ppter qd dictū est. Altiora te ne q̄sieris z difficiliora te noli examinare. Nā sicut aliaz plurimaz et hmoi noticia hūane p̄ceptiōi celata est. q̄le est apud paulū: nec oclis vidit. nec auris audiuit nec in cor hoīs ascendit q̄ p̄parauit de⁹ diligentibus se. Sed etiā stellas inq̄t deus ad abrahā nō potes enumerare. neqz arenā maris z guttas pluuie q̄s enūeravit. Quis q̄ audeat exterius p̄scrutari substantiā dei verbi. nisi forte velans sit. De q̄ p̄pheticus sp̄s dicit. Generationē eius q̄s enarrabit. Nā z ipse saluator noster p̄stare volēs oibz i hoc mūdo colonis. hui⁹ noticiā ab eis exonerare festinauit. significās vltra naturā esse oīm rex hāc animaduersionē. soli vero patri tantū adia

Libet

cere huius sciencie sacramentū. nullus inquit nouit quis est filius nisi pater et nemo nouit patrem nisi filius. Ad reor ignorare sapientes. qz vesanū est sapere ex nō existentibz factū filiū cū vtiqz habeat tpale pncipiū qd ostēditur ex nō existentibus factū. Nā si tēporibz inesse oporteret hoc qd aiūt erat qn nō erat. aut spacio seculi cuiuscūqz et si verū est. quia omnia p ipsum facta sunt. palā est qz et omne seculū et tēpus et spacia. et aliqū inter q reperi tur qd aiunt fuit qn nō fuit p ipm facta sunt. Et quomō nō est incredibile eū qui et tpa se eit et secula et momenta. inter que est illud fuit quādo nō fuit. dicere aliqū nō fuisse? Stultum em̄ est et omni peccato plenū. eū qui causa est alicui? eundē posteriorē dicere illi? geniture cuius causa est. Precedit enim scdm eos sapiētia dei qui creauit vniuersa illō spacium in quo dicūt nōdum factū filiū a patre. mētiente scdm eos ex scriptura que dicit primogenitū eū esse vniuersę creature. Eōsonus siquidē istis clamat et magniloqu? paul? dicens de eo. Quē posuit heredē omnīū p quē fecit et secula. Sed etiā in ipso creata sūt omnia que in celis et que in terra visibilia et inuisibilia. siue pncipatus. siue potestates. siue dñationes. siue sedes. oīa p ipm et in ipso creata sūt. et ipse est ante oīa. Lū ergo impia monstret argumentatio. qua dicūt ex nō existentibus factū necesse est patrē semp esse patrem. Est em̄ pater semp filio p̄sente. ppter quē appellatur pater. semp sibi p̄sente filio. semp est pater p̄fectus. et sine defectione p̄sistēs. nō tēporaliter neqz ex spacio neqz ex nō existentibus generās vnigenitū filiū. Quid em̄ ampli? sit scelestū q̄ dicere nō fuisse aliquādo sapientiā dei que dicit. Ego erā apud eū coaptans ego erā cui adgaudebat. aut dicere virtutem dei aliqū nō extitisse. aut verbū eius aliqū accepisse pncipiū. aut alia a quibz filius agnoscutur. et figurat pater? Nā qui splēdorē glorie nō dicit extare. vnā perimit et pncipale lumen cui? splēdor est. Si autē et imago dei nō fuit semp. pater qz nec cui? imago est. sed etiā cū nō est figura subsistentie dei vna punit. et ille qui in omnibz ab eo figurat. ex quo apparet filietas saluatoris nr̄i nullā habens communionē ad ceteroz filietatē. Quēadmoduz ineffabilis eius subsistentia incōpabili excellētia trāscendere. pbat vniuersa quibz ipse donant vt sint. ita et filietas ei? naturalis existens paterne diuinitatis in effabili sublimitate differt ab eis qui p eum in adoptionem

Primus

adoptati sunt filij. Is em̄ icōuertibil' existēs natura p̄fectus est ei nihil in omnibz egens hū vero in vtroqz mutabilitati subditi eius egēt auxilio. In quo em̄ p̄ficere poterit sapientia dei. aut in q est veritas augeat. aut de? verbū quomō potest meliorari. cū sit vita verūqz lumē? Si autē hoc est. quanto magis vercordis est dicere sapientiā aliqū aut dei virtutē fuisse in infirmitate capabilē aut irratiōnabilitate verbū. et per hoc rationē obscuratam aut vō lumini tenebris esse p̄mittas apostolo dicente. que cōmunio luci ad tenebras aut que cōcordia xp̄i a belial necnō a salomone clamante impossibile est vel vsqz ad opinionem inuenire serpētis vias sup petrā q̄ fm paulū christus est? Porro creature eius homines et angeli benedictiōnes acceperūt. virtutibus p̄ficere contendētes mādatisqz legitimis quatinus nō peccarent. dñs vō noster naturaliter filius patris existēs ab omnibus adorat. Illi deponētes spiritū seruitutis ex bonis opibus et p̄uectu. spiritū filiationis accipientes p naturalē filium adiuti fiunt et ipi adoptionis filij. Istius autē p̄p̄riā et naturales p̄cipuāqz filiationē paulus etiā manifestauit de eo dicens. Qui p̄prio filio nō pepercit. sed pro nobis. id est que natura nō sum? filij tradidit illū. Ad distinctionē nāqz nō p̄prio illum. p̄rium filium esse dixit. In euangelio autē. Dic est filius inquit meus dilectus. in q̄ mihi bene cōplacui. In psalmis vō saluator ait. Dñs dicit ad me filius me? es tu. Berna manitate nature declarans significat nō esse eius naturales quoslibet alios p̄ter istum. Quid est etiā q̄ ait. ex vtero ante luciferū genui te? Nōne clare naturalē demonstrat paterne generationis filiationē. quā nō mox diligentia et exercitatioe p̄uectus. sed p̄p̄riate nature fortitus est? Vn et intransgressibilem habet filiationē. vnigenitus patris. Ratiōnabiliū vero filiationē non eius naturaliter existēte sed oportunitate moruz et dono dei etiā mutabilē ratio mouit. Vidētes em̄ inq̄ filij dei filias hominū. acceperūt sibi v̄rores ex ipsis. Et iterum. Filios genui et exaltaui. ipsi vero me spreuerūt. p̄ esaiā deū dixisse didicimus. Multa dicitur? dilectissimi trāseo. onerosum putas esse pluribz verbis vnanimis admonere doctores. Vos em̄ ipsi estis diminutus erudit. nō ignorātes qz doctrina que nuper cōtra pietatē surrexit ecclesiasticā Hebionis est et Artemonis. zel? pauli samoletani de antiochia synodali omnīū episcopoz

porū iudicio ab ecclesia pulsi. Qui succedēs lucianus extra synagogas mansit trium episcoporum plurimo tēpore: quoz impietatis fecem. sorbentes isti nūc nobis et non existentibus illoz plantatio. abscondas pullulare fecerunt arri⁹ et achillas. et cū illis conciliū malignantiū. et nescio quō in syria tres ordinati episcopi eo quod cōsenserūt eis. et ad peiora flāmani sunt. de quibz in vestra sit pbatōe sententia reposita. qui salutaris passionis humilitatē et exinanitiōnē. volūtariā paupertatē. et voces quas ppter nos saluator suscepit. memoria retinetis. Igitur ad ostensionē supernē et antique diuinitatis eius hęc cōgruūt. signifi cantibusqz sermonibus eius naturalis gloria et imperiū. et apud patrē mansio clar⁹ explicatur. quale est illud. ego et pater vnū sumus. nō patrē semetipm appellās. neqz substantia liter duas naturas. que est vna declarās. sed qz paternā seruādi plenitudinē filius habet pfecte naturā. p omnia similitudinē patris gerens et imutabilis imago eius existens. atqz principalis cause expressa figuratio. Vñ etiam tūc philippo cupiētī videre patrē. dñs sine inuidia se demonstrat. Nā cū diceret ostēdenobis patrē. ait. qui videt me videt et patrem. tanqz p speculū sine macula et animat⁹ per diuinā eius imaginē cōtemplaret patrē. quem similiter in psalmis sanctissimi viri canūt. dicētes. In lumine tuo videbim⁹ lumē. Quia ppter et q̄ honorat patrē honorat et filiū et q̄ honorat filiū honorat et patres. Et recte. Quis nāqz vox impia que in filio dici psumitur. ad patrē quoqz refert. Sed mirū non est quod scriptur⁹ sum o ch vrsissimi. si falsas aduersum me derogatiōes. et ptra pūssimū nostruz populū delatas insinuo. Hī em̄ qui contra deitātē filij dei castrametati sunt. neqz cōtra nos ingratas calūnias exercere formidant. quoniā nec priscoz quēpiam dignant sibi met comparē. neqz pceptoribus a quibz ab infancia eruditi sum⁹ equare patiunt. neqz cū ministrorū quēqz nūc vbicūqz cōsistentiū in mensura sapientie reputāt. quasi soli sapientes et nihil habētes atqz nouoz dogmatū inuētores. et quibz solis reuelata sunt que a nullo altero sub sole intellecta noscunt. O scelestā superbia. imēsa vesania vanē glorie. furōre sapientie sathane in animas eoz nequissimas vehemētē insillēs. Non deterruit eos antiquaz scripturaz deo amabiliū explanatio. nō cōministrorū cōsors reuerētia de christo ferocitate eoz mansuesecit. quoz scelestā

opera nec demōes ferre patiuntur. q̄ndo vocem blasphemā cōtra filiū dei pmere nō presumunt. Nec igitur iacula s̄m presentē virtutem. dirigant aduersus eos q̄ in erudita materia cōtra episcopū exacuunt ad bellū. et aduersus pietatē eius calūnias inferre contendūt. Aut em̄ nos auersantes fabulas. ex quibus inuentū est dici ex nō existentibus impiam et nō scriptā cōtra christū blasphemā predicare. id est. duo ingenita. ipsi potius duoz alterū necessario esse oportere dicētes inruditi. aut nō existentibus filiū esse sapiendū aut indubitanter dicere ingenita duo. ignorantēs imperiti qz multū est inter patrē ingentū. et ea q̄ ab eo ex nō existantibus se creata rationalia. et irrationalia. qz media existēs natura vnigeniti p quā vniuersa ex nō existantibus fecit pater dei vbi: ex ipso vero patre natiuitates habet: sicut et ipse dñs alicubi testat⁹ est dicēs. Qui diligit patrē: diligit filiū qui ex eo natus est. De quibz nos ita credim⁹. sicut aplice placet ecclesie. in vnū ingentū patrē. nullā habentē causam vt esset. incōuertibile et imutabilem. semp idē et similiter se habentē. nec puerum nec iminutionē recipientē. legis pphetarū et angelorūqz datorē. patriarcharū et apostolorū dñm omniumqz sanctorū. et in vnū dñm nostrū christū filiū dei vnigenitū. non natū ex nō existente sed existēte patre. nō s̄m corporū similitudines incisionibus aut diuisionū effluxionibus. sicuti sabellio et valentino placet. sed ineffabiliter et inenarrabiliter s̄m eū qui dixit sicut supra posuim⁹ generationē eius quis enarrabit. substantia videlicet eius omni create nature inscrutabili existēte. sicut et ipse pater inscrutabilis est. eo quod nō capiat rationaliū natura scientiā. qua pater genuit deum. Quod quidē nō a me cōuenit dicere. viros spiritu veritatis plenos. erudiētē quippe nos christi voce qua dicit. nulls nouit quod est pater nisi filius. et nullus nouit quod est filius nisi pater. et asserentē eū incōuincibilem et imutabilem. se sicut patrē nihil egentē. pfectuz filium equalēqz patri soli ingentū. Imago est em̄ integerrima et imutabilis patris. et omnino imaginē cōuenit esse plenā. p quā non desit aliquid ab equalitate eius cuius imago est. sicut ipse dñs docuit dicēs. pater meus maior est. s̄m quod semp etiā esse filius ex patre credimus. Splendor est em̄ glie. et figura paterne substantie. Sed nullus hoc semper ad suspicionē ingentū sumat. sicut putat quod sensus anime cecatos habet. Nā neqz erat neqz

Liber

semper neq; ante secula. et quod est ingenitum. sed nec quilibet humanus intellectus ab hominibus nominatus indicare valet hoc quod dicimus ingenitum. sicut et vos estimare credo et de omnium vestrorum confido. proposito. nullo modo quibuslibet nominibus ingenitum declarantur. Vident enim hec nomina veluti temporum esse productiva. digne tamen ipsius unigeniti divinitate et veluti dicam antiquitate nequaquam significare valentia. cum sancti videlicet viri secundum suam unusquisque virtute sacramentum hoc aspicere conati sint. veniam poscentes ab auditoribus per satisfactiones rationabiles dicendo. de se. Protulimus quod pertingere presulumus. Si quid autem ultra hominem expectant. quicumque viri et ad maius inveniunt eloquium: illud quod ait ex parte cognoscimus. iam putantes esse destructum palam est quod multum spe sua deficiunt. Igitur erat et semper. et ante secula quodcumque sit. non tamen est id quod ingenitum. Ergo ingenito quidem patri propria dignitas est servanda. nullam dicentes causam fuisse ut esset. filio vero congrue distribuatur honor. Sine principio enim a patre sciamus esse natiuitatem. culturam ei sicut presul diximus tribuentes pie. atque cum bona opinione super eo erat et semper et ante secula predicantes: divinitate quippe eius perscrutantes. sed imaginari et perscrutationi patris perfectam equalitatem per omnia deuotentes. proprium vero solum dicentes presulis quod ingenitum est. cum et ipse saluator dixerit pater maior me est. In hac itaque pia de patre filioque sententia. sicut nos diuine scripture docent unum sanctum spiritum confitemur. qui repleuit et veteris testamenti sanctos homines et noui sacratissimos preceptores in vna et solam catholicam apostolicamque semper ecclesiam. que et inuincibilis est. licet omnis mundus aduersus eam pugnet. et victor totius aduersus impietatem existat. securos nos faciente patrefamilias eius cum clamat. Habete fiduciam. ego vici mundum. Hoc nouum actum post resurrectionem a mortuis: quorum primitie factus est dominus noster iesus christus carne vera indutus. et non putatiue ex dei genitrice maria qui in nouissimis temporibus per damnationem peccati ad humanum genus adueniens. crucifixus et mortuus est sed non propter diuinitate sua minor factus est. Resurrexit enim a mortuis. assumptus in celo est. sedet ad dextram maiestatis. Nec igitur ex parte in hac epistola figurati onerosum credes singula sub scrupuloseitate describere. eo quod sciam sanctus studium vestrum talia non latere. Nec docem?

Primus

hec etiam predicamus. hec sunt ecclesie apostolice dogmata. per quibus etiam morimur et destruere ea volentes nullatenus formidamus. Qui licet verberibus nobis extorqueant. nos tamen spem non auersamur nostram. Horum igitur aduersarij. idem arrius et achillas et qui cum eis sunt veritatis inimici. ab ecclesia percussus sunt expulsi. alieni facti a pia doctrina nostra secundum beati pauli dicentem. Quicumque vobis annunciat fuerit preter id quod accepistis anathema sit licet angelum de celo esse se fingat. Sed etiam si quis alijs sermonibus domini nostri iesu et doctrina que secundum pietatem est inflatur nihil sciens et reliqua. Hos igitur anathematizatos a fraternitate nullus vestrum suscipiatur. aut habere partiatum ea que ab eis vel dicuntur vel prescribuntur. Luncta enim velut magi homines intuimur. quia veritatem loqui non possunt. Circueunt denique ciuitates nihil studentes aliud quam ut amiciciae scemate et nomine pacis per signemata et blandimenta litteras dent et accipiant: ut errare faciant per hec deceptas a se mulierculas. Nos ergo qui contra christum tanta presumunt. quibus christianitati tam publice derogauerunt. quam intra iudicia persecutiones nobis quantum in ipsis est excitare non cessant et ineffabile sacramentum natiuitatis christi enervare moluntur. auersamini dilectissimi. et unanimis ac concertatores nobiscum contra eorum vesaniam estote presumptionem. ad similitudinem comministrorum nostrorum qui indignati sunt. et aduersus eos mihi scripserunt et in thoma quem etiam vobis direxi per filium meum Archidiaconum subscripserunt tam totius Egypti et thebaidis. quam libie et pentapolis Syrie. Licie. Pamphlie. Asie. Capadocie sacerdotes. aliarumque prouinciarum. ad quorum instar etiam vos confido eum suscipere. Vultis itaque mihi. contra nocentes remedijs existentibus etiam hoc inuentum est vtile medicamentum. quia conuertuntur seducti ab eis populi. nunc nostris sacerdotibus obedientes et ad penitentiam per eos accedere festinantes. Salute adinuicem fraternitatem que apud vos est. Valere vos in domino opto charissimi. Sunt autem qui anathematizati sunt ex presbyteris quidem arrius ex diaconibus autem achillas Euzoius. Arthlis. Lucius. Sarmatus. Julius. Aenas. alter arrius. et Helladius.

¶ Theodoricus.

Dissona his dixerit et Phylogonio antiochene presuli ciuitatis et Eustachio qui circa vero eam gubernabat ecclesiam et

alijs apostolorum dogmatum defensoribus. Sed neque Arius quiescere passus est. scripsit enim et ipse concordibus suis. Quia hoc nihil falsi contra eum scripsit sacratissimum Alexander. ipse Arius litteris suis scriptis ad nicomediensem Eusebium protestatus est. Quam epistolam inserere non omitto. ut communicatores impietatis eius ignoratibus possim facere manifestos.

Capitulum. xii.

Domino desiderandissimo homini dei fidei Orthodoxo. Eusebio Arius qui persecutionem ab Alexandro Papa patris iniuste propter innocentem omniam veritatem. quare tu quoque defendis. in domino salutem. Patri meo Armonio veniente ad Nicomediam. rationabile indicaui te salutare per eum. sciens dilectionem pariter et effectum quem circa fratres propter deum habere dinosceris. Vehementer nos vastat atque persequitur et omnem benignum animum mouet aduersus nos episcopus. ita ut etiam de ciuitate nos expulset velut homines sine deo. quoniam non concordamus ei publice dicenti. semper deus. semper filius. simul pater. simul filius coexistit ingenuo deo filius semper genitus est. ab ingenito genitus est. neque cogitatio. neque arbitrio quodam precedit deus pater. semper filius ex ipso deo est. Et quoniam Eusebius frater tuus cesariensis et theodotus et paulinus et athanasius et gregorius. et etiam et omnes per orientem dicunt quia preexistit deus filio sine principio. anathema facti sunt. preter solum philogonium et belladicum. et macharium. homines hereticos ineruditos. quorum alij quidem dicunt filium eructationem. alij vero propositionem. alij coinngenitum. quas impietates nec audire possumus. licet innumeras mortis nobis minentur heretici. Nos autem quoniam dicimus. et sapimus et docuimus. et docemus quia filius non est. ingenitus nec ingeniti pars villo modo. neque ex aliquo subiecto. sed quoniam voluntate et consilio subsistit ante tempora et ante secula plenus deus unigenitus conuertibilis et antequam generaretur aut crearetur. aut predestinaretur aut fundaretur non erat. ingenitus enim non erat. persecutionem patimur quia diximus. principium habet filius. deus autem sine principio est. et quia diximus. ex non existantibus est. sic autem diximus secundum quod nec pars dei est. nec

ex aliquo subiecto persecutionem patimur. De cetero tu nosti. Valere te in domino opto memorem tribulationum nostrarum concilia mista vere eusebie. id est pie. Eusebius itaque cesarie erat episcopus. theodotus laodicie tiri paulinus. athanasius anazarbi et gregorius beriti. etiam autez lidde. Lidda vero est que nunc dyospolis appellatur. Nos ergo arius concordans se habere gloriabatur. hostes autem vocauit philogonium presulem ciuitatis antiochene. belladicum tripoleos. et macharium hierosolymorum. aduersus eos sarcasando calumnias: quoniam eternum et ante secula filium. et cum patre equi honoris eiusdemque substantie predicabant. Hanc igitur Eusebius dum suscepisset epistolam et ipse venenum sue impietatis euomuit. scripsitque idem hoc modo paulino episcopo tiri.

Capitulum. xiii.

Domino meo paulino. eusebio in domino salutem. Neque domini mei eusebii studium pro veritate verbi tantum est. sed usque ad nos peruenit. neque tuum domine super hac causa silentium. et ut cōsequens erat de domino quidem meo eusebio letati sumus. de te vero tristamur arbitantes tanti viri nostram esse deuotionem. Quapropter rogo te scientem: quoniam indecens est virum sapientem alia sapere et tacere veritatem: ut spirituali ratione commotus ad conscribendum de huiusmodi rebus incipias. cum et tibi sit vtile. et audientibus te. maxime dum per consequentiam scripture et vestigia sermonum eius et voluntatis scribere volueris cuncta. quoniam neque duos ingenitos audiuius aliquando neque vnum in duos diuisos neque corporale aliquid passum esse didicimus. aut credidimus domine meus. sed vnum quidem ingenitum. vnum vero ab eo vere et non ex eius substantia factum et vniuersaliter dicendum. nequaquam eum cum ingenua natura participantem aut existentem. aut ex eius substantia. sed factum perfecte. aliud natura atque virtute quantum attinet ad integram similitudinem. affectum. potestatemque factoris. factum scilicet inenarrabiliter. quod etiam cogitationi non solum humane. sed etiam que ultra omnes homines est incomprehensibile iudicamus et credimus. Et hec quidem non rationibus nostris obstricta. sed ex scriptura san-

Libec

eta discentes. dicimus creatū esse z fundatū z genitū substantia. z inconvertibili z ineffabili natura sicuti naturae factoris sic, ipse dñs ait. Dñs creavit me in inicio viarū suarū. in opa sua z ante seculū fundavit me. ante omnes colles genuit me. Si autē ex eo. sicut est ab eo erat quasi pars ei? vel ex fluxu substantie nequaquam creatus. aut fundatus esse diceretur. neque tu hoc ignoras dñe vere. quia quod ex ingenito existit. creatū iā ab alio aut ab eo. aut fundatum nō erit. ab inicio eū dicere ostensionē quandā prebet. quasi ex paterna substantia sit nat? z habeat ex eo equalitatē nature. Scimus em̄ quia nō de eo solo genitū dicit scriptura: sed etiā de similibus ei natura per omnia. Nam z de hominibus ait. Filios genui et exaltaui. ipsi vero me spreuerunt. Et iterum. Deum qui te genuit dereliquisti z oblitus es domini creatoris. Et in alijs quidā ait. Qui peperit guttas rosis. nō naturam ex natura narrans. sed uniuscuiusque nature ex eius voluntate natiuitatē. Nō em̄ ex eius substantia sunt. sed omnia voluntate eius facta sicuti facta sunt. Ille siquidē deus est. hec autē ad similitudines eius verbo similitima futura. sicut spontaneū motū facta z omnia quidē per eum a deo facta. cūcta tamē ex deo. Que percipiens z exponens sicut datā tibi diuinitus gratiam scribere domino meo alexandro festina. Confido em̄: quia si scripseris illi convertitur. Saluta omnes qui in dño sunt. Valentem te z pro nobis orantē gratia dei custodiat.

Capitulum. lxxij.

Alia z isti alterutris scribebant contra veritatem se armantes ad preliū. Socrates.

Tempus fiebat malū ad contentiōis incendium. per eos qui hec scripta suscipiebant. Consentientes igitur alexandro z in eius thomo subscribebant. alij vero contraria faciebant. Precipue vero mouebat ex aduerso nicomediensis eusebius quoniam in epistola sua grauitate eius intentionē fecerat alexander. Poterat autē illo tempore nimis alexander quia tūc imperator nicomediē morabat. Nā ibi ante paululū tempus dyoclecianus z qui circa eū regalia cōstituerat. Propterea ergo multi episcopoz obediebāt eusebio. z ille frequenter scribebat. alexandro quidem: vt deferens questionē: que mouebat tumultū susciperet arriū z sequaces eius. per ciuitates aut diuersis episcopis: ne cōsentirent scriptis al-

Primus

alexandri. Unde erant omnia valde turbata. Non em̄ solummodo ecclesie presules ratioctionibus inter se certare videbant: sed etiam populus diuisus erat. Alij namq; istis. alij cōsentiebant illis z ad tantū causa venit incendium. vt in publico z in theatris christiani tati derogaret. Nij quidem in ipsa alexandria positi. tanq; iam victores de superioribus persecutionibus factis potius armabant. legationesq; mittebat ad prouinciales episcopos. hi vero in alteram diuisi partem. illorū simili seditioni cōmunicabant.

Capitulum. lxxij.

Itebant igitur arrianis meliciani qui dudum fuerat ab ecclesia segregati. qui vero sint isti: dicendum est. Sub petro alexandrine ciuitatis episcopo: qui suscepit dyocleciano imperate martirium. melici? quidā episcopus vnus ciuitatis egyptioz deposit? est. z ppter multas alias causas z maxime quia in psecutione fide negata sacrificauerat. Ergo damnatus multos habuit sequaces z heresiarchas fact? est eorum: qui hacten? ab eo in egypto meliciani vocant. nullā iusticie satisfactionē habēs. cur remanserit ab ecclesia sepatus. Dicebat quidē iniusticiā se esse passum. z obloquebat sepius derogabatq; petro. sed petrus in psecutione percepta martirij palma defunct? est. Iste vero retulit detractōes in achillam: qui post petrū suscepit episcopatū z rursus in alexandriā: qui post achillā noscitur ordinat? Inter hec igit? superuenit questio arriana. et melicius vna cū suis defendebat arriū cōspiratione facta cū eo aduersus episcopū. Quibuscunq; em̄ praua videbat arrij secta suscipiebant sup arrio alexandri sententiaz. tanq; iustum ptra presentaneos arrij. eius videretur esse decretū. Scribebant autē. z qui circa eusebiū nicomediē. z alij quibus arrij opinio cōplacebat. quatenus solueret quidē premissa damnatio. z in ecclesiā damnati reducerent. quasi nihil mali profiterent. Sic itaq; diuersis epistolis ad alexandrinū episcopum destinatis fecerūt harum epistolaz collectiōes arriū quidē earum: que pro se erant. alexander aut contrariū. Et hinc occasio cōtentio nis suborta est heresibus. que nūc vbiq; circūuolant. hoc est arrianoz. eunomianoz: z quicunq; nomen habent a macedonio. Singuli namq; horum p̄nominatoz. ipsis epistolis testibus vsi sunt in defensionē heresis sue.

Capitulum. xix.

Um vero sepe supplicantes alexandro qui circa eusebium: non inclinassent eum tanquam iniuriam passi malignabant. et acriores ad roborandum arrii dogma passi sunt. conciliūque in bitunia colligentes scripserunt episcopis vniuersis: ut tanquam recte credentibus communicarent arrianis et agerent ut alexander quod communicaret eis. Dumque eorum studium de fecisset: alexandro nequaquam consentiente: legatione fungit arrius apud paulinum urbi episcopum. et eusebium pamphili pontificem cesarie palestine. et patriarcham scitopolis petens vna cum suis: ut iuberetur cum populo: qui cum eo erat solennia sacramenta ecclesie celebrare. tanquam ipse prius presbyterorum habitus officium. esse dicens consuetudinem in alexandria. sicut etiam nunc ut vno existente super omnes episcopo. presbyteri seorsum ecclesias obtinerent et populus in eis collectas solenniter celebraret. Tunc illi vna cum alijs episcopis in palestina congregati. tale decretum super petitionem arrii protulerunt. iubentes eas collectas exercere sicut prius. esse tamen subditos alexandrino pontifici et deprecari semper: ut eius pace et communione fruerebantur. Quos etiam in egypto multis concilijs celebratis heresis pullularet. ita ut ad regalia usque perueniret. non mediocriter constantinus imperator affligebat. eo quod religio ne nuper inchoante crescere. multos a christianitate dogmatum discordia reuocaret. Et propterea culpabat alexandrum et arrium. eiusque scribens arguebat. quia cum latere posset hec questio eam deduxissent ad medium. et vehemētis studio contentiones mouissent: que nec querenda erat: nec ab initio cogitanda aut cogitata potius taciturnitati iure tradenda cum utique ab alterutris non se iungi potuissent. licet ex aliqua parte dogmatis dissonarent. Alexandro siquidem et arrio aliquando culpans. aliquando suadens talia scripsit. quarum litterarum partem hic poni non est incongruum. Tota enim epistola. in libris eusebii posita est in vita constantini.

Socrates.

Capitulum. xx.

Ictor constantinus maximus pius. alexandro et arrio. Didici tunc nata presentis questionis originem. quan-

do tu o alexander a presbyteris requirebas. quid vnusquisque eorum de quodam loco in lege conscripto. magis autem pro vane cuiusdam questionis parte sentiret. tuque o arrius quod neque principio cogitari debuerat. aut cogitatum taciturnitati tradi potius competebat. illud in prouide protinus obiecasti. vnde discordia nos emergente mysteria stemunt. Sanctus vero populus in vtraque diuisus communis corporis congruentia separatur. Ergo vterque vestrum ex equo voluntatem prebens. in quo nos confamilus vester iuste monet obediat. Hoc itaque neque requirere dignum est: neque de talibus respondere querentibus. Nuiusmodi enim questionibus: que non cuiusdam legis necessitate proponuntur. inutilis vacationis tempus exquirunt. Et licet cause cuiuspiam naturalis exercitium fiat. tamen debemus eas intra sensum claudere. et non prompse in publica conciliabula deponere nec omnium auribus inconsulte committere. Quantus est enim vnusquisque hominum. ut possit ita magnarum rerum et valde difficultum virtutem aut ad perfectum inspicere aut interpretari digne aut si quis hoc facere difficilime tamen possit quate partem populi suadebit? Aut quis tantarum questionum subtilitates extra lapsus sui periculum sustinebit? Ergo fugienda sunt in talibus multiloquia. ne forte cum infirmitate nostre nature minime quod proponitur explicatur. mente discentium auditorum pro tardiori intellectu ad perfectam questionis perceptionem peruenire non valente. ad necessitatem blasphemie aut scimitis populus adducatur. Quapropter et interrogationis incaute. et responsionis improvide. equam alterutris veniam tribuat ex vtroque. Non enim pro summo legis mandato apud vos occasio certaminis inflammata est. neque noua quedam pro dei religione heresis introducta. sed vnam eandemque rationem habens. sicut etiam vnus communionis signum. Vobis enim interalterutros et valde modice causas contententibus tantum dei populum que vestris orationibus et prudentia conuenit gubernare. discordare non decet: nec omnino fas esse. credibile est. Ut autem paruo quodam exemplo sapientiam vestram commoneam. Hostis etiam ipsos philosophos: quia in vno quidem dogmate cuncti consentiant. cum vero in quadam sententie parte discordant. licet discipline virtute separent. tamen ad inuicem corporis vnitatem aspirant. Cum hec ita sint quanto potius iustum est vos magni dei ministros in voluntate religionis alterutris esse concordantes. B iij

Libet

deremus itaq; ratione maiori et ampliori intelligentia cogitemus: si necesse se habeat propter parua et vana sermonum certamina. fratres fratribus resultare. et honorem concilii per vos impia contentione discerpere: dum ad inuicem per sic paruis et nequaquam necessarijs litigatis. Vulgaria sunt hec. et infantum magis fatuitatibus comodanda. quam sacrorum virorum et prudentium intelligentia consona. Recedamus ergo volentes a temptationibus dyabolicis. Magnus noster dominus saluator vniuersorum. comune omnibus lumine effulsit. cuius prouidentia hoc meum ministri dei studium ad perfectionem venire permittite: ut vos illius populum mea allocutione et ministerio et monitionis instantia ad synodalem possum reuocare communionem: quia sicuti dixi vna quedam in nobis est fides. et vni secundum vos hereseos intellectus. legisque preceptum cum suis patribus in vnius voluntatis propositum tendit. Hoc ergo quod vobis inter alia contentione excitauit quonia non attinet ad totius legis virtute: seditionem quandam et separationem inter vos non debet efficere. Dico autem hec non tanquam cogens vos omnibus modis huic facti optime et qualiscumque sit consentire questionem. potest enim et honor concilii a nobis integer custodiri. et vna atque eadem omnibus communio conseruari. licet aliqua in nobis particulariter ad inuicem pro paruo quodam contentio generet. quonia non omnes in omnibus idem volumus. neque vna in nobis natura versatur. aut voluntas vna cognoscitur. De diuina siquidem prouidentia vna quedam in vobis sit fides. vna prudentia. vnus in deo sensus. Que vero per huius frivolis questionibus inter alterutros disputata sunt licet non in vna sententia colligantur. manete tamen intra sensum mentis ineffabilitate seruata. Comune autem caritatis precipuum sacramentum et veritatis fides et honor. circa deum atque religionem legis apud vos incolumiter permaneat. Reuertimini ergo ad alterutras amicitias. atque gratiam reddite vniuerso populo per vestros amplexus. vosque ipsos velut proprias animas expiantes. alterutros rursus agnoscite. Suauiores enim sunt crebro amicitie. post inimicitiarum causas ad concordiam restitute. Reddite ergo mihi tranquillos dies noctesque securas. ut quedam iocunditas puri luminis. et vite iam quiete apud me leticia conseruetur. sic non fuerit ingemendi et semper lachrymis necessitas ingrauari et neque seculum libenter ferre viuendi. Dei namque populos. id

Primus

est consamilos meos sic iniuste et noxia vestri contentione diuisos. congregari iam tempus est. Ut autem huiusmodi tristitie mee magnitudinem sentiat: audite. Dum veniens ad nicomediensem ciuitatem repente ad orientem pergere festinabam. Eumque ad vos tenderem. et plurima iam parte vobiscum essem huius rei nuncio sum retentus: ne oculis videre compellerer que impossibile iudicabam ad sensum posse aurium peruenire. Quapropter aperite iam mihi per vestram concordiam orientis vias. quas contentione clausistis alterutra. velociterque mihi concedite nosque ipsos et alios vniuersos populos videre letos: et per comuni omnium concordia ac libertate. deuotam gratiarum actionem fauorabilibus eloquijs deo persolvere.

¶ Sozomenus.

Capitulum. xxxi.

¶ Letadro siquidem et arrio: nunc culpando: nunc ammonedo hec scripsisse dinoscitur. Quiter autem ferebat audies aliquos contra omnium statutum agere pasche festiuitatem. Tunc etenim in urbibus orientis discordantes. quidem ob hoc alterutra. quidem societate diuisi non erant. iudaice tamen festiuitatem dominicam celebrabant. et ut assolet splendorem collecte tali discretione fedabant. Propter utraque etiam quietam esse ecclesiam festinabat princeps. seque putans hoc malum posse preoccupare: antequam ad plurimos pueniret dimisit virum circa se vitam et fide simul insignem et confessionibus priorum temporum per dogmate comprobatum. qui conciliaret egyptios propter pascha discordes. Fuit autem osius cordube ciuitatis episcopus. Eumque preter spem causa prederet. et heresis potius quam pax sperata valuisset. nihil impetrans remeavit: qui fuerat per pace directus ecclesiarum. Tunc illud famosissimum in nicea concilium feruor principis excitauit. publicis asinis atque mulis et curracibus equos episcopos et qui cum eis erant ad synodum venire precipiens.

¶ Explicit liber Primus hystorie ecclesiastice tripartite.

Incipit liber Secundus.

Nomina episcoporum niceni concilij. Sozomenes.

Capitulum Primum.

Communicabāt ergo niceno concilio ex apostolicis quidem sedibus. macharius iherosolimitanus eustachius iam presidens antiochene apud orientē ecclesie. et alexander alexandrie quae est apud stagnum mariam. Julius autem romanus episcopus propter senectutem defuit. erantque pro eo presentes vitus et vincentius presbyteri eiusdem ecclesie. Super hos autem et alij plurimi boni et optimi ex diversis gentibus conuenerunt. alij quidem ad intelligendum et dicendum nimis idonei. scientiaque sacrorum librorum et alia eruditione disciplinati. viteque virtute preclari. alij vero in utroque probatissimi viri. quorum utile iudicium nomina memorare.

Theodoricus.

Ante stigmata domini iesu in corpore circumferentium secundum sacrum apostolum. Erat enim iacobus antiochie migdonie: quam tyri et asirij nisibin appellant. qui mortuos resuscitauit. viuos curauit. et alia innumera probatur operatus esse miracula. Sed hec superfluum arbitror huic operi rursus inserere: que in deo amabili historia latius enarraui. Paulus vero cesarie quod est castrum positum iuxta ripas eufrate. is enim licinij rabie demolitus est. ambas enim manus ligatas habuerat ignitoque ferro combustas. quo fuerant nerui articulorum eius a sua mobilitate siccati atque mortificati. Alij vero dextros oculos effossos habuerunt. alij dexteras suras abscisas. Unus horum erat pafuntius egyptius. et absolute ubi videbatur populus athletarum christi et martyrum in vno loco congregatorum. de quibus et eusebius paphili. tertio libro in vita constantini. hec dicit.

Socrates ex eusebio.

Sanctarum ergo ecclesiarum: que totam europam libiamque et asiam replebant. simul erant ministrorum dei congesta cacumina vnaque orationis domus tanquam a deo dilatata intrinsecus ferebat omnes in idem. si-

ros simul et cilicos. phenicesque et arabes. atque palestinos inter hos et egyptios. thebeos libias necnon et qui ex mesopotamia oriuntur sed etiam persa ad concilium venit episcopus? Vix nec setha defuit ex eorum choro. pontusque et asia phrigia et paphilia viros probatissimos prouenerunt. Aderant thraces et macedones chiui et epirote et horum quousque inter habitantes. Ipse autem hispanorum valde famosus osius vnus erat et simul plurimis assidebat. De regia vero ciuitate presul alexander propter senectutem defuit. presbyteri vero presentes locum eius implebant. Talem itaque solus a seculo vnus imperator constantinus christo coronam vinculo pacis exornans: suo saluatori de victoria inimicorum et hostium deo de cibilem dedicauit gratiarum actionis imaginem. secundum nos apostolica plausione constituens. Tunc igitur ille sermo completus est Collectos ex omnibus gentibus: que sub celo sunt viros religiosos: inter quos erant parthi et medi. et elamite. et qui habitant mesopotamiam. iudeam et capadociam. pontum et asiam. frigiam. et paphiliam. egyptum et partes libie secus cirenem. et aduene romani iudei. et proseliti. cretes. et arabes. Verumtamen hoc illis deerat. quod non sicut isti omnes ex dei ministris consistebant. In presenti siquidem choro multitudo episcoporum erat numerum trecentorum excedens. sequentibus eos presbyteri. diaconibus. et acolitis. quorum numerus non poterat comprehendi. Vinitrosorum vero dei alij sermone sapientie fulgebant. alij continentia vite et patientie choruscabant. alij vero medio modo horum virtutibus ornabantur. Erant igitur inter eos alij temporis honorati longinquitate. alij iuuentute et animi robore premicantes. qui nuper venerat ad huius mysterij cursum. Quibus videlicet omnibus impator diebus quotidianis cibus largissime ordinat expedi. Hec itaque de hijs que ibi collecti sunt paphili recitauit eusebius. Cumque celebrasset imperator victricem contra licinij festiuitatem et ipse occurreret ad niceam. Elarebat autem inter episcopos pafuntius ex superiori thebayda. et spiridio ciprius. Quibus autem rei causa horum meminisse postea sum dicturus.

Sozomenes.

Capitulum Secundum.

Derant itaque cum episcopis viri disputationis experti. verbis studetes prodesse

Libet

concilio. vt autem assoleat fieri plurimi sacerdotum: tanquam pro causis propriis decertare col-
lecti: tepus se inuenisse putauerunt: quo cor-
rigeret quod commisit. ait eos. et de quibus alius
vnusquisque forte culpabat libellum offerens prin-
cipi que in eo fuerat commissa narrabat. Cum
que hoc quondam facile pueniret. precepit impe-
rator certo die: singulos: de quibus alium culpa-
ret facere manifestum. Cumque dies constituta ve-
nisset libellos oblatos suscipiens. hec quidem ac-
cusationes inquit tepus habebunt propriam. id est.
diem magni iudicij. iudicem vero illum qui tunc
futurus est omnes iudicare. Sibi ergo homi-
ni constituto de huiusmodi rebus non licet ha-
bere auditorium sacerdotum scilicet accusantibus
simul et accusatorum: quis conuenit minime ta-
les debere monstrari: qui iudicentur ab alijs age-
re. Hunc imitantes diuinam clementiam in alteru-
troque veniam accusationes aboleamus alteru-
tras. et de his que ad fidem pertinent agere stu-
deamus cuius huc gratia venimus. Hec si
quidem imperator dicens vnus cuiusque scriptu-
ram vacuare et libellos iussit ardere. dieque dis-
finitum qua solui que erant dubia conueniret.
Ante constitutum vero die conuenientes apud se-
metipsums episcopi euocauerunt arrium. et propositis
in communione suis opinionibus disputabant
Cumque vt assoleat ad diuersas questiones cau-
sa traheretur. alij quidem suadebant nihil ino-
uandum circa antiquam fidei traditionem. et ma-
xime quia bonorum simplicitas. sine persecuta-
tione tradebatur accedentibus ad fidei sacra-
mentum. alij vero respondebant non oportere sine
examinatione sequi sententias antiquorum. Plu-
rimi vero tunc conuenientium episcoporum et sequen-
tium eos clericorum scientes disputare. huius-
modi elocutionem arte exercitati claruerunt. et
imperatori atque hijs qui circa eum erant noti
facti sunt. Ex illo enim et athanasius tunc dya-
conus existens: dum cum alexandro esset episco-
po. huius studij pars esse maxima videbat.
nec non et quidam grecorum philosophorum. oportu-
tate harum disputationum questione partici-
pati sunt. Alij quidem quale esset hoc dogma
studentes agnoscere. alij vero nup inchoan-
te grecorum religione deperire volentes chris-
tianis insensu dogmatis sacramenta ad ver-
borum certamina protraherent. ita vt contra
se seditiones exercerent. certaminaque sibi met
inferrent. et sepius ex aduerso contenderent.

Socrates.

Capitulum Tertium.

Secundus

Umque plurimi disputationis delectatione traherentur. vnus quidem ex
confessoribus laycis simpliciter habens
sensum dyalecticis obuiauit dicens. Audite
igitur. Christus et apostoli non nobis artem
dyalecticam tradiderunt. vanaque verborum falla-
ciam. sed puram scientiam fidei et bonis operi-
bus obseruandam. Hec dicente iuueni et ani-
mo sene. presentes quidem mirati sunt dictum
que probauerunt. Dyalectici vero satisfactione su-
scepta cessarunt. rationem quippe simplicem ve-
ritatis audientes.

Eratur enim et aliud. Dum quidam eos-
rum sermonum magnificentia extolleretur
et illud coram sacerdotibus. non permittit ei-
us factum quidam senex simplex et innocens ac
probatissimus confessorum. sed accessit ad-
uersus eum. proferre sermonem. Hoc itaque fa-
ctum petulantibus quidem et simplicem scien-
tibus confessorem risum mouit. maturioribus
vero formidine prudentibus. ne a viro ver-
bis artifice deduceretur ad risum. veritatem
cedentibus vt quod vellet ediceret. resistere
namque ei cum talis esset nimium verebantur. In
nomine inquit iesu christi o philosopho aus-
di dogma veritatis. Vnus est deus celi et ter-
re omnique visibilium et invisibilium creator qui hec
omnia verbi sui virtute fecit. et spiritus sui san-
ctitate firmavit. Hoc itaque verbum quod nos
inquit filium dei nominamus. Habita mise-
ricordia super homines ab errore eos et fes-
tali religione liberauit. passus ex muliere na-
sci et cum hominibus conuersari et mori pro-
cis. veniensque denuo iudicaturus singulorum
vitam. Hec ita se habere sine persecuta-
tione credimus. Non igitur inaniter laborare que-
rens destruere ea que fide percepimus. Non
li inuestigare modum quo fieri hec. aut non
fieri potuerunt. Si enim credis mihi confu-
lenti ad ista responde. Obstupescit vero
philosophus. credo inquit. Tunc gratias pro
deuotione persoluens ea que senior eque se-
ctatus est. et prioribus consecratoribus vt vna-
nimes sibi met essent persuadebat. non im-
pude mutatum se iuras sed ineffabili quadam
virtute ad christianitatem protinus inuitatum.

Capitulum Quartum.

Scitur autem proximum huic mira-
culo quoddam gestum per alexandrum
constantinopolitane civitatis episcopum

pum. Cum enim venisset imperator constantinus bysantiū adeuntes cum quidā philosophi querebant quasi nō deū coleret: vt deceret et circa sacra nouitates exerceret. nouas iure publico introducendo culturā. preterq̄ eius maioribus visa sunt. et grecoꝝ romanoꝝq; principib; quos habuerūt trāfacta secula placuerūt. volebantq; cū alexandro episcopo disputare de dogmate. Ille ꝑo huiusmodi exercitatioe verborū inceptus erat de vite qualitate cōfidēs. Fuit em̄ vir magnus et cōuersatione mirādus. Lunq; certamē imperatore precipiēte suscepisset. cōuenissentq; philosophi. omnib; loqui volentib; vt vnus ex se quē vellēt eligerēt postulauit sc̄te memorie pater noster alexāder. ceteros vero quicūq; essent silentiū tenere precepit et tātūmodo his que ab vtroq; dicerent intendere. Suscipiente siquidē vnus eoz disputationis imense negociū ad philosophū sanctus alexāder in noīe inquit iesu christi impero tibi in primis: ne loquaris. Et vna cū eius sermōe op̄ impletū est. Repēte nāq; ille homo vt sermōnem audiuit obligato ore cōticuit. Putasne iustū fuit considerare vtrū maius hoc miraculū videret: vt homo et hic philosophus sic facile officii locutiōis amitteret: an certe vt lapis violentia verbi manu diuideret. Quidā autē iulianū fecisse caldeū. Et hec quidem sic acta referuntur.

Capitulum Quintum.

Atrea sacerdotes sepe cōuenientes arriū ad mediū dūcebāt. subtilēq; eius exminationē ꝑpositionib; agitabāt. Petulanter autē in qualibet parte metuebāt ꝑferre sententiā. Hec itaq; sacra et venerabilis turba permixtiōe aduersarioꝝ nō videbat aliena. Erant em̄ inter eos quidā pauci quidē sed callidi et breuia imitātes celantesq; calliditate et arriū blasphemā nō defendētes aperte. Cōueniētib; igit vniuersis. maximam domū preparauit in regalib; impator sedes et subsellia in ea poni precipiens: q̄ sufficerēt ordini sacerdotali ita decentez preparans honorē. inuitauit ingredi et de presentibus habere cōciliū. Introiuit autē et ipse princeps vltimus cū paucis. laude dignā sui magnitudinē habēs et mirabilē speciē. mirabili ozemq; gerens dignitate pudoris in fronte. Vniore ꝑo sede q̄ alijs posita in medio eorum sedit. primo tamē petēs hoc sibi episcopoz iussioe cōcedi. Tum cū eo reledit sacra

tissimus ille chorus. Primus itaq; magnus eustachius antiochene ecclie sortitus presulatum. nā philogonius cuiꝑ dudū meminimus ad meliōrē trāsierat. vitam et hunc mirabilem virū etiam nolentē ad regimen eius ecclie decreto cōmuni pontifices ac sacerdotes et omnis populus christianus venire cōpulerat. Is ergo preconioꝝ florib; caput ꝑncipis exornauit. et studiū ei qd̄ habebat circa sacras benedictōnes exhibuit. Post hūc autem eusebius cognomine pamphili. Quib; iam reticentibus famosissimꝑ impator protulit de vnanimitate concordia sermonis. tiranorum eoz crudelitātē rememorās et honorabilem pacē: que sub eo collata est diuinitus: simul et quia pessimū et valde crudele videre tur: vt destructis hostib; nullosq; presumentē resistere. sacerdotes in alterutros iacularētur atq; cōfunderent. et impijs atq; sine deo ꝑsonis delectationē risumq; preberent. cum vtiq; de diuinis tractarent reb; et sancti spiritus doctrinā in scriptis haberent. enangeliꝑ ci inquit sunt libri. et apostolici. antiquoꝝq; prophetarum sanctiones: que nos erudiunt quid de sacra lege sapiamus. Expellētes igitur hostile certamē ex verbis diuinitus inspiratis. solutionē questionum mente capiamus. Hec et his similia tanq; filius et amator patris sacerdotib; veluti patrib; offerebat. apostolicoꝝ dogmatū studens ꝑostulare concordia. Conciliū vero plurima pars his que dicebantur obediebat et inter alterutros vnanimitatē et dogmatū salubritatē libeter amplectebatur. Pauci ꝑo quidā quorum iam meminimus. et super illos minor phantis ephesius et scitopolitis. patrophilus. theoginus. nicenus episcopus et narcisus neromadis. que est sedes cilicie: quā nūc hermopolim vocant. et cū his theomas marmoricenus et ptolomaydis egypti secundus apostolicis resistentes dogmatibus arrium defendebant. Dictantes autem fidei petitionem. cetui cōmuni dederunt. Que cum lecta fuisset ab vniuersis repente dirupta est. et adultera fraudulentaq; ꝑnunciata. Turba siquidē tumultu contra eos ab omnib; habito. cunctisq; ꝑoditionē pietatis ab eis factam accusantibus. formidantes surrexerunt et primi arrium abdicarunt. excepto secundo et theona. Cum ergo fuisset impius ille destructus: cōcorditer vniuersi fidem gloriamq; dictātes. que hactenus in ecclesijs ꝑmanet et subscriptionibus roborantes con-

cilium solvere. Dolo setamē et nō salubriter predicti viri in fidei termino cōsenserunt: qđ testat̄ tam q̄ postea ab eis machinata sunt cōtra pietatis pugnatores: q̄s que ab ipsis conscripta noscuntur.

Capitulum Sextum.

Eustachius itaq; antiochenus episcopus: cuius primitus memini. hec de eis retulit docens q̄ facta sunt eorūq; redarguēs blasphemiam. vbi illud et puerbiale interpretat̄ eloquiū. Dñs creauit me in principio viarū suarū in opera tua. Pergo itaq; iam hinc. et ad ea q̄ gesta sunt. Cū itaq; propter hec sinodus marcia in nicenā venisset urbē et q̄retur fidei modus. aperta quidē impudentia eusebii scripturā protulit blasphemie. q̄ corā oībus lecta. repēte cladē importabilē causam diuisionis audientibus irrogauit. p̄fusionem tamē incuruabilē suo prouidit auctori. Cūq; officina capta fuisset indubitāter eusebii. disrupta iniquitatis scriptura in cōspectu oīum. quidā ex tractatu nomē exponētes pacis. cōpescuerūt omnes iustā querimoniā faciētes. Arriani autē metuētes: ne cōgregato in idem tanto cōcilio pellerent. exilientes anathematizauerūt inter dictū arrii dogma cōcorditer subscribētes litteris. suaq; manu cōsentientes. et similiter se sicut oīs sinodus sapere p̄fiterentes. Cūq; presulib; ut ita dicam mala caliditatis arte preualuissent. qui magis agere debuerāt penitentiā: tūc quidē latēter (postea vero damnatas) ceperūt allegare sentētiās. sepe ponētes insidias eis a quib; videbant̄ esse cōuicti volentesq; zizaniorū germina radicare. tunc timētes declinātesq; tāti cōsiliū cognitores. occulte postea pietatis p̄dicatores de bellare tēptabāt. Sed nō credim; hoīes sine deo posse preualere cōtra sacrā adorandāq; legē enā gelicāq; doctrinā. Nā licet ad modicū roborēt. rursus fortiter et magnifice deuincunt̄ s̄m. p̄phetam gloriose vocis esaiam. Hec itaq; magnus eustachius.

Capitulum Septimum.

Unus autē cōcertator et veritatis pugnaculi turris. atanasius successor alexandri famosissimi presulis: qñ scripsit ad afros etiā hec adiecit. Conuenientes em̄ ep̄i studuerūt verba quidē impietatis ab arrianis inuēta p̄imere. hoc est ex nō existentibus et qđ dicebāt creaturā et facturā filium et fuit aliquādo quādo nō fuit. et qz mutabilis

est nature. scripturarū qđ manifestas ponere ductiōes: qz ex deo filiū naturaliter unigenitus est. verbū. virtus. sapiētia solā patris deus verus. sicut Job. ait. Et sicut scripsit paulus splendorē glorie. et figurā substantie vocēs esse filiū patris. Qui qđ circa eusebium p̄pria tracti vesania loquebant̄ alterutris. et dicebāt Consentiam; nā et nos ex deo sumus. Huius em̄ deus: ex quo oīa et vetera transierūt. ecce oīa noua ex deo sunt facta. Cogitabant autē et illud: qđ in pastore conscriptū est. Primum omnium crede quia vnus est deus. qui creauit vniuersa atq; p̄fecit et cōstituit ex nō existente: ut sint. Porro alij episcopi maliciā videntes illoz et pessimā impietatis artē. apertius ut ita dicat̄ manifesti dixerūt. Ex deo idem cōscripserūt ex substantia patris esse filiū ut creature quidē: eo qđ nō habeāt a se metipsis: ut sint: sed habeant principii existēdi. dicant̄ a deo. filius autē solus prius ex substantia credatur patris. Hoc em̄ prius vnigeniti est et veri s̄bi patris. Hec itaq; fuit occasio ut ex substantia diceret̄ patris. Rursus autē in quirentibus episcopis. paucos eoz qui arriani esse se putabant. si dicerent filiū nō esse creaturam sed virtutē et sapiētiā solā patris et imaginē sempiternā. et in dissimulē p̄ oīa patri ac deuz verū capti sunt. qui circa eusebiū inuenientes alterutris. qz et hec etiā veniūt ad nos. nam et nos inquit̄ imago et gloria dicimur dei. de nobis em̄ dicit̄. et dictū est. semper em̄ nos q̄ viuimus. et virtutes multe sunt. et egressa qđ est oīs virtus dei ex terra egypti. Campus qz et locusta dicit̄ viri magna. Et rursus. Dominus p̄tutū nobiscū. Sed etiam p̄rius nos dei sum;. Habemus h̄ nō simpliciter. quādo et fratres vocauit nos. Si autē et deū verū dicunt̄ filiū. nō nos cōtristat. factus em̄ verus est. Hec est arrianoz corrupta mēs. Sed etiam hic ep̄i vidētes eoz dolū. collegerunt ex scripturis splendorē. fontē et flumiū. et figurā ad substantiā p̄tinere. Et illud. In lumine tuo vidimus lumen. et ego et pater vnū sum;. Et clarius iam ac breuiter p̄scripserūt cōsubstantialē patri filiū. Quia nāq; p̄dicta hanc significationē habēt. Murmuratio siquidē eorū quasi verba hec nō fuissent ex scripturarū auctoritate plata. p̄ eos quoq; inanis esse p̄uincitur. Ex nō scripto nāq; ipsi impie p̄ferētes quippe qđ nusq; penitus inuenit̄ ex nō existētib; et fuit aliqui qñ nō fuit. alios culpauit p̄pterea ex nō scriptis sermonibus. pie tamē intellectis damnati sūt. Ipsi nāq; velut de ster-

eoze repētes. hec vere de tra locuti sunt. **Ue** rū epi non sibimet adinueniētes ꝑba. sed habētes beca patribz testimonia cōscripserunt. **Veteres** em sacerdotes añ eos pene. **L. xxx.** magne rome ciuitatisqz nre. accusauerūt oēs q̄ dicūt facturā aut creaturā esse filiū z nō cō substantialē patri. Et hoc sciebat eusebius cesariensis epus: qui ꝑmū defendebat arrianoz rū sectā. nouissime ꝑo subscripsit niceno cōcilio. **Scripsit** aut z ciuibz suis cōfirmantibz: qz z antiquozū aliqz doctos z illos tres episcopos z cōscriptores agnouisset noie cōsubstantialitatz vsos in patris z filij deitate. **Isti** ḡ consiliū metuentes | exposite fidei cōsensērūt. **ꝑm** ꝑphete increpationē dicentis. **Populus** hic labijs me honorat. cor aut̄ eozū longe est a me. **Theonas** aut̄ z secūdus nolētes acquiescere condēnati sunt. **Postea** ꝑo in cōciliū veniētes. **xx.** cōscripserūt de cōuersatione ecclesiastica sanctiones.

Capitulum Octauum.

Abino itaqz nō credam⁹ q̄ eos ydeotas vocat z imperitos. **Sabin⁹** em heraclie thracensis macedonianozū epus habita cōgestione eoz: q̄ ꝑ diuersa cōcilia sacerdotū ex scripto prolata sunt. eis q̄ nicea cōueniunt velut ydeotis z simplicibz derogauit nō sentiens: qm̄ z ipsi eusebio cū multa probatiōe ꝑfidenti fidē velut ydeote noscīt derogare. **Et** aliqua qdē volens ꝑerijt. aliq̄ ꝑo mitigauit. cuncta tamē ꝑm ꝑpria sumꝑsit intentionē **Et** laudat qdē tanqz fide dignū testem eusebiū pamphili. laudat simul z ꝑncipē tanqz eis que sunt xpianozū dogmatifantes. **Culpat** aut̄ expositā in nicea fidē. tāqz ab ydeotis. z nihil sciētibz traditā. z quez velut sapientē z sine mēdacio testes vocare cōsuevit. eius voces sponte cōtempnit. **Aut** em eusebius. qz ex viris dei nicea cōuenientibz. aliq̄ quidē sapiētie sermōe inimicuerūt. aliq̄ cōtinentia vite laudati sunt. z qm̄ impator ꝑsens ad vnitatē suā omēs cōcordes z cōsectatores esse ꝑstruxit. **Sic** ergo cōtraria dicta sabini necnō eusebij. atqz cōsortiū eozū sibimet agnoscunt. **Et** si quidē alicubi opus fuit de sabino memorabim⁹ **Concordia** ergo fidei a magno nicea prolata cōcilio. ab eusebio clara voce laudata hec est.

C Fides in niceno dicta consilio.

Capitulum Nonum.

Redimus in vnū deū omnipotentē. omnium visibiliū z inuisibiliū factorē z in vnū dominū iesum christū filiū dei natū ex patre vnigenitū. hoc est ex substantia patris deū ex deo. lumē ex lumie. deū verū ex deo vero natū non factū cōsubstantialē patri: ꝑ quē oia facta sunt z que in celo z in terra. qui ꝑpter nos hoies. z ꝑpter nostrā salutem descendit z incarnat⁹ z homo factus est. passus z resurrexit tertia die. z ascendit in celos. z venturus est iudicare viuos z mortuos. z in spiritū sanctū. **Dicētes** aut̄. erat quando nō erat. aut nō erat anteqz fieret: q̄a ex non exstantibz factus. aut ex altera substantia vel essentia dicētes esse. aut creatū. aut cōuertibilem filiū dei. aut hostiales. anathemati catholicā z apostolicā ecclesia. **Hanc** venerabilem fidē. **ccc.** quidē. **x. z. viij.** z agnouerūt z amplexi sunt. z sicut ait eusebi⁹ cōsonātes z vnānimes in scriptis explanauerūt. **Quiqz** vero nō receperunt verbū cōsubstantialitatis reprehēdentes. **Eusebius** nicomedie ꝑsul. **theoginus** nicen⁹ maris calcedonensis. **theonas** marmaricenus. **secūdus** ptolomaydis dicentes cōsubstantialē esse quod ex aliquo est. aut ex partitione. aut ex decursione. aut ex plantatione. **Ex** plantatione quidē sicut ex radice germen. **Ex** decursione ꝑo sicut ꝑri cū filijs. **Ex** partitione aut̄ sic ex massa aurea annuli duo vel tres. **Scdm̄** nullū aut̄ horū inquit est filius dei. **Propterea** ergo dicebāt in fide non esse consentiendū. **Plurimū** siquidē verbo cōsubstantialitatis derogātes ꝑdicti viri. in arrii depositione subscribere noluerūt. **ideoqz** sinodus arrii z cōsectatores eius anathemati fuit omēs adijcientes: neqz accedere eum in alexandriā. **ꝑceptūqz** ꝑncipis repente eundem arriū z qui circa eusebiū z theoginuz et qui cum eis exilio deportauit.

Capitulum Decimum.

Eusebius igit̄ z theoginus post paululū tꝑus exilij. libellū penitētie porrigentes in fide cōsubstantialitatz cōsenserūt. qd̄ declarabim⁹ ꝑcedentes. **Tūc** autē in sinodo eusebius cognomine pamphili z cesarie palestine episcopatū sortitus. **paululū** aniaduertens atqz ꝑsiderans vtrū oporteret suscipi terminū fidei. vna cū alijs omibz hoc est vniuersa multitudine ꝑsensit atqz subscripsit. necnō z populo sub sua dyocesi cōstituto scripsit terminū fidei. z vbiqz destinat⁹ sermonē subtiliter cōsubstantialitatis interpret

Libet

tatus. vt nequaquā penitus suspitionē aduersam de eo quilibet habere potuisset. Sūt autē q̄ ab eusebio ipso conscripta sunt h̄mōi verba. **E**pistola eusebii pampbili de niceno consilio et fide ad cesarienses palestinos.

Capitulū Undecimū.

Rbitramur et vos dilectissimi etiam aliū de didicisse fama p̄ueta p̄currēte. p̄fectū de h̄is q̄ sunt gesta sermone. Sed ne ex h̄mōi q̄ audiui veritas vobis aliter nunciet. necessario direximus vobis q̄ dem scripturā a nobis de fide propositā. Nā et dñs noster mitēs ad predicandū discipulos suos. ait. Eūtes docete oēs gentes. baptisantes eos in noie p̄ris et filij et sp̄s sancti. De q̄bus et affirmam⁹ ita h̄re et ita sapere: sed etiam dudum ita habuisse et ita sapuisse. et vsq̄ ad mortē p̄ hac instare fide. anathematizantes oēm sine deo heresim. Nec oīa ex corde et aīa sapuisse. ex quo nouim⁹ nosmetipsos et nūc sapere et dicere corā oīpotente deo et dño n̄ro iesu christo. cū veritate testamur ostēsuri. p̄bationib⁹ et satisfactori nobis. q̄a et p̄teritis t̄p̄ibus ita credidim⁹ et p̄dicauim⁹. Hac a nob̄ exposita fide nulli relict⁹ est resistendi locus. **S**ed et ipse p̄m⁹ deo amabilior impator n̄r cā recussime h̄re testat⁹ est. et sic etiā se p̄fessus est sapere et in hac oēs consentire et subscribere. et in h̄is dogmatib⁹ cōcordare p̄cepit. imo solū modo scripto et inserto cōsubstantialitatis verbo: qd̄ etiā ipse interpretat⁹ dices. qz nō scdm̄ corporeas passioēs cōsubstantialē dicit. neqz p̄m̄ diuisionē. neqz p̄m̄ quandā decisionē ex p̄te subsistere. non em̄ posse naturā sine martyrio intelligibile in corpe. eaqz corpales q̄ndā subsistere passionē: sed sacris q̄busdā infallibilibusqz rōnib⁹ magis intelligendā. Et sapientissim⁹ quidez et p̄ssim⁹ impator ita p̄habat. Fidei q̄ explanatiōe dictata: quē admodū ab eis dictū sit filiū ex substantia p̄ris et p̄ri cōsubstantialē. nō est sine examinatiōe derelictū. Cōsultatiōes em̄ et responsiōes deinde mouebant. et mens p̄scrutabat dictoz sensū. Et h̄ ergo qd̄ agebāt de substantia. cōstabat apud eos significatiū quidē esse ex p̄te. nō tñ tanq̄ p̄tē esse p̄ris. Propterea nob̄ quoqz videbat bñ se h̄re. vt mēte cōsentirem⁹ p̄ie doctrine dictati ex p̄te filiū esse. non tñ p̄tē ei⁹ eē substantiē. Quapropter et nos mēte cōsentimus. neqz vocē cōsubstantialitatis refutātes. posita p̄re oculis nostris pacis intentione. et ab intellectu rectissimo nō cadētes. Scdm̄ hoc etiā

Secūdus

natū et non factū suscepimus. quoniā factum cōmune esse dicebant opus reliquarū creaturarū factarū per filiū. quarū nihil simile habere filiū confitemur et predicam⁹. vnde non eam esse facturā dicim⁹. quod cōgruit h̄is q̄ per eū esse facta noscunt. sed sup̄ius q̄s factū re totius esse substantiē. q̄s ex patre natā diuina docere vident eloq̄ta. **M**odo quippe generationis inenarrabili et incogitabili existēte vniuersę nature factę. sic autē et cōsubstantialē patri esse filium ratio examinata cognoscit. non scdm̄ corporū modū neqz mortalib⁹ animalib⁹ proximū. Nā neqz per diuisionē substantiē. neqz per defectionē aut anie mutationē paternę substantiē vel p̄tutis. h̄is em̄ omnib⁹ ingēnita. natura patris extranea est. sed predicandū est esse cōsubstantialē patri filiū: eo qd̄ nullam equalitatē ad creaturas factas dei filius habeat. sed soli patri genitori per omnē modū sit similis. et non sit ex alia q̄ libet substantia v̄l essentia sed ex patris. **N**ō etiam ip̄m hoc modo interpretatū bene se habere visum est ad cōsentendū quoniam et p̄riscorū episcopozū aliquos et cōscriptores eloquentes et nobiles agnouim⁹ in patris et filij theologia idem diuina ratiocinatiōe noie cōsubstantialitatis vsos.

Et itaqz de exposita fide sint dicta in q̄ immensi nō sine anīaduersione sed p̄m̄ sensus expositos corā ipso deo amabili examinare imperatoz. et predictis rationib⁹ cōcordantes anathematismū post fidem in eis prolatū sine tristitia esse credim⁹. eo qd̄ nō scriptis v̄l vocibus prohiberēt. vnde pene om̄nis facta est confusio et indisciplina cūctis ecclesijs. Nulla siquidē scriptura diuini⁹ inspirata dicēte ex nō exstantib⁹. aut fuit aliqui quādo nō fuit. et reliqua q̄ proferebat. irrationabile nobis visum est hec dicere v̄l docere. quoniā neqz priori tēpori huiusmodi cōsueuimus vti sermonib⁹. **H**ec vobis necessario scripsimus dilectissimi. iudiciū nostre examinationis sensum nobis innotescētes. et quia rationabiliter tūc quidē quoniā nos scripta q̄dam modis alijs offendebāt. postea p̄o indubitate ea que erant sine contristatiōe suscepimus. Quapropter magnanimitē nobis sensum verborū discutientib⁹. placuit cōcordare in h̄is q̄ a nobis sup̄is a fidei expositione cōfessa sunt. **H**ec itaqz eusebius pampbili in cesariam palestine litteris explanauit. **A**lexandrine vero ecclesie egyptiacis et libie et penthapolēos. et que vicine sunt. **H**ec scripsit cōmū

hi decreto consilij.

¶ Epistola Niceni concilij.

Capituluꝝ Duodecimū.

¶ Theodericus.

Ancte mag̃ rēꝝ summi dei gratia alexadrine ecclesie z dilectissimis fratribus per egyptū. z libiam. z p̃tha polim constitutis. cōgregati z magnā sanctā sinodū nicea celebrantes episcopi in domio salutem. Quoniā dei gratia z deo amantissimi principis nostri cōstantini nobis congregatis in vrbe predicta ex prouincijs diuersis z ciuitatibꝫ magna sanctaqꝫ sinodus celebrata est. omnimodis necessariū visum est ab hoc sacro z sancto cōcilio etiam ad vos litteras destinare. vt noueritis quedā quidē mota z examinata. que ꝑo placuerūt atqꝫ firmata sunt. ante omnia siquidē exquisita sed impia z iniqua. z sine deo dogmata arrij et ea q̃ consentientū sub presentia deo amantissimi imperatoris nostri cōstantini. z omniū decreto placuit anathematizari impiam eius sectā z iniqua atqꝫ sine deo verba. simul et nomia quibꝫ vtebatur de filio dei blasphemās z dicēs. ex nō exstantibꝫ esse. z iterum. Fuit aliquñ quādo nō fuit. quomō em̃ fuit aut quomodo vero non fuit. z pro libero arbitrio malicie atqꝫ virtutis capabile filiū dei dicentis et creaturam nominātis eum atqꝫ facturā. Hec igitur omnia fatua z inutilia z blasphema anathematizauit sanctū z vniuersale conciliū. et nec vsqꝫ ad auiditū impie secte. atqꝫ humoris huius intellectū iniquoꝝ sensum accomodauit. Ea quidem q̃ de illis gesta sunt quales terminū habuerit. omnia aut audistis aut audietis. ne forte videamur nos viro obloqui propter delictū suū impropria digna portāri. Tantū etenī valuit eius impietas. vt etiaz theonas marmacenus. z secūdus ptolomaidis ea vterent. idem em̃ z illi dānati sunt. Sz quoniā ineffabilis gratia dei illas quidē malas sectas z blasphemias z discordiam et audaciā personarū z diuisionē predicta cōmitione destruens liberauit egyptū. relinquebant autē que ꝑ petulantia melicij gesta sunt z corū qui ab eo sunt ordinati. etiam ex hac ꝑte que placuerūt synodo vobis insinuamus fratres charissimi. Placuit ergo melicij qui clementi cōsilio dū subtili veraqꝫ ratione nullam veniā mereret manere q̃dem in propria ciuitate. nullā vero omnimodis habere potestatem neqꝫ eligendi neqꝫ ordinandi. nec in pro-

uincia nec in qualibet ciuitate videri. purū qꝫ nomē tantummodo possidere. eos autē qui ab ipso sunt cōstituti. mystica ordinatiōe firmatos habere honorē z ministeriū. vt tamen sequentes sint modis omnibꝫ vniuersoꝝ in singulis parrochijs et ecclesijs charissimo et cōministro nostro alexandro cōsecratoꝝ. z vt hīs nulla potestas sit placitos sibi eligere aut nomia eozꝫ preferre. aut omnino aliquid agere preter voluntatē ecclesie catholice presulis alexandri. gratia namqꝫ dei z orationibus vestris in nullo scisma repositos. sed sine macula in catholica z apostolica ecclesia permanentes dignū est potestatem habere et eligēdi quēlibet et noīa eozꝫ dandi qui clero sunt dignitatis absolute facere omnia scōm leges z sanctiones ecclesie. Si quem vero contigerit requiescere in ecclesia. tunc prouchi in honorem defuncti eos. qui nuper assumpti sunt solummodo si videant digni. z populus eos elegerit condecernēte simul z consignate maxime alexandrie ciuitatis episcopo. Hoc itaqꝫ alijs quidem cōcessum est omnibꝫ. In persona vero melicij nequaqꝫ eadem placuerūt propter priorē indisciplinātionē eius. z propter procacitates eius. ac petulantie voluntatem. ne vlla daretur auctoritas. vel potestas homini qui posset rursus eadē indisciplinātionem instruere. Hec sunt ꝑcipua z competentia egypto z sanctissime alexandrinorū ecclesie. Si qd aliud ordinatū est aut dogmatifatum presente domio atqꝫ charissimo cōministro z fratre alexandro. ipse ꝑsens vobis poterit subtilius aperire tanqꝫ auctor gestozꝫ et cōmunicatoꝝ existens Euangelizauimus vobis z de consonantia sanctissimi pasce. quia vestris orationibꝫ est correctū etiā hoc opus. ita vt omnes orientales fratres qui cū iudeis primitus celebrabant. consone cū romanis et vobiscū z cum omnibꝫ ab initio pasce custodientibus ex hoc tēpore debeant custodire. Exultantes itaqꝫ in hīs que gesta sunt. et in cōmuni pace atqꝫ concordia z in eo quod omnis radicitus est heresis auulsa. cum maiori honore z ampliori charitate. suscipite cōministrū nostrū vestrum pontificem alexandri: qui nos sua presentia letificauit. tantūqꝫ laborē pro pace vestra etiam in hac crate sustinuit. Orate simul z pro nobis omnibꝫ: vt que bene placuerūt firma permaneāt per dominū nostrū iesum christū scōm bonā voluntatē facta sicuti credidimus deo z patri in spiritu sancto: cui est gloria in secula Amen. Tri

Liber

nitatis consubstantialis eterna est iesus.

Socrates.

Hac igitur epistola synodi manifestum est: quod non solum arrium et consortes eius anathematizauit: sed etiam verba secte ipsius et quia de pascha concordantes heresiarcham metetium susceperunt.

Capitulum. xiiij.

Quet autem me feruor imperatoris etiam ex alia re eius voluntatis habere memoriam. et quemadmodum pro concordia cogitabat. Habens enim providentiam pacis ecclesiarum. vocauit ad synodum et etiam nouationum religionis episcopum. Postquam vero scripta et subscripta est a concilio fidei definitio: requiritur impator etiam si et ipse consentiret in fide et definitione paschalis festiuitatis. At ille. nihil inquit noui o impator: quod synodus diffinitum. sic enim olim et a temporibus apostolorum ipse percepit. et terminum fidei. et tempus paschalis festiuitatis. Porro denuo imperatore requirente. Cur ergo te a comunione sepeas. ille ea que sub decio gesta sunt. persecutiois tempore replicauit et subtilitate acerbissime regule deduxit ad medium: quia non oporteat eos qui post baptismum peccant peccato: quod mortem esse scripture diuine pronunciant communicatione sacramentorum fieri dignos: sed mutandos qui dem ad penitentiam. spem vero remissionis non a sacerdotibus: sed a deo solummodo sustinere: qui potestatem habet peccata remittere. Hec cum dixisset etiam impator ait. O etiam pone scalam. et si potes ascende solus in celum. Hec nec eu sebius pamphili nec alij dixerunt. Ego pro audiui a viro nequaquam mentiente qui et valde senex erat. et tanquam qui viderat ea que fuerant in concilio gesta referebat.

Capitulum. xiiij.

Sozomenes.

Inodus autem corrigere volens hominum vitam et in ecclesijs comorantius posuit leges quas canones appellamus. in quorum tractatu videbatur aliquibus introducere leges. ut episcopi et presbyteri. dyaconi et subdyaconi cum coniugibus: quas ante consecrationem duxerant non dormirent. Surgens autem in medio pascentius contradixit. honorabiles confessus nuptias et castitatem. esse dicentes concubitum cum propria coniuge. suasitque concilio ne talem poneret. grauem esse asserens causam. que aut ipsis aut eorum coniugis occasio fornicationis existeret. Et hec quidem pascentius licet nuptiarum in expertus esset exposuit. synodusque laudauit. eius sententiam et nihil ex hac parte sanxit. sed in hoc in vniuersumque voluntate: non in necessitate dimisit. Huius a concilio ita dispositis: contingit vicenalia constantini principis provenire. Et est consuetudo romano: ut vniuersumque decennium imperatorum publica deuotione celebrare. Opportunum ergo iudicans constantinus inuitauit tunc ad conuicia synodum et donis competentibus honorauit. et ammonitosque de concordia fidei et comuni inter alterutros pace. petita ab eis oratione valedixit vniuersis in nicea. scribens absentibus que fuerint in concilio celebrata et inuitas ut ab omni discordia recedentes. concordarent in exposita concilii fide. que nihil aliud nisi dei sententia videretur ex consonantia tantorum et talium sacerdotum. sancto spiritu constituta et post inquisitionem subtilissimam et animaduersionem dubitationum omnium comprobata.

De Arrio et scriptis eius.

Capitulum. xv.

Socrates.

Imperator constantinus maximus angustus episcopis et populo. Malignos et impios arrius imitatus. dignum est ut illorum quoque suscipiat ultionem. Sicut igitur porphirius diuine pietatis inimicus. iniqua volumina contra religionem proferens. dignam peremerit inuenire mercedem. et tales per quam in posterum esset obprobrium et plurima compleretur infamia. et nunc placuit arrium et consecratores eius vocari porphirianos. ut quorum mores imitati sunt eorum vocabulo profuerant. Super hec autem si qua conscriptio ab arrio facta reperit igni tradatur. ut non solum doctrina praua eius depereat. sed neque vlla eius possint remanere documenta. Hoc etiam precipio. si quis conscriptiones arrii celasse conperitur et non repente proferens igne consumpserit mortis supplicio subiacebit. Hoc enim cum in hoc fuerit caput: capitalem suscipiet ultionem. deus vos custodiat.

De consecratione sacrorum librorum scriptum eu sebio palestine.

Capitulum. xvi.

Theodericus.

Imperator constantinus maximus pius eu sebio. Ut in nostri nominis ciuitate cognouimus saluatoris nostri dei pro-

spiciēte solatio. maxima hominū multitudine sanctissime se dicauit ecclesie. vt hoc cremēto valde proficiente dignū esse videat etiā ecclesias i ea plures edificari. Quapropter quod visum est nostre voluntati. decuit nos tue notū facere sapientie: quatenus quadraginta mēbranacios codices bene cōfectos. et ad vsum abiles et artificibus antiquarijs et perfecte artē sciētibus scribi precipias. diuinariū quippe scripturariū quarū maxime confectionē et vsum necessariū ecclesijs esse nosti. Directe sunt enim littere nostra tranquillitate ad prouincie iudicē. quatenus omnia confectioni eorū necessaria prebere curet. Ut enim citius codices cōscripti cōficiant. erit opus diligentie tue. Nam et duo publica vehicula ad deferēdos eos. ex auctoritate rescripti nostri te percipere puenit. Sic enim et maxime bene cōscripti vsq; ad nostrū perducent aspectū. vno quippe tue ecclesie hoc exequēte dyacono. Qui dū ad nos venerit. experiet nostre munificētie pietatē. Deus te custodiat frater charissime.

Theodoricius.

Ufficiunt quidē hec ad cōiūciendū. magis autē aperte ad noscendū. quēadmodū famosissimus impator suū studiū circa sacra cōstituit. Atque adiciam. q̄ etiā circa sacra sepulchrū gessit. Agnosceus enim quoniam elati et circa culturā bachantes ydolorū. sepulchrū dñi foradibus operuerant. obliuioni tradere tendentes memoriā salutarē. et desuper templū edificauerūt luxuriosissime demonis id est veneris. vt illic virginū cantibus insultarent. p̄cepit destrui sceleratissimū templū. ipsumq; puluerē funestis sacrificijs violatum eijci. et procul a ciuitate dispergi. deinde sacrariū edificari deo maximū atq; pulcherrimū. sicuti designat ex eius epistola ad machariū ipsius ciuitatis episcopū destinata.

De Eusebij nicomediensis. et theogini niceeni penitētia.

Capitulum. xvij.

Socrates.

Eusebius igitur et theoginus penitētie libellū summis episcopis dirigit. ab exilio reuocati sunt imperiali p̄cepto. et suas ecclesias receperūt. expellētes qui in eorū locis fuerāt ordinati. id est. eusebius amphionē. christū vero theoginus. Cuius libelli exemplar hoc est. Dudū quidē ante iudiciū reuerentia vestra cōdemnati. patienter ferre q̄ decreta sunt a sancto cōcilio vestro de

buimus. Sed quia nimis absurdū est. cōtra nosmetipsos dare calūniatoribus de taciturnitate probationē. propterea referimus quoniam nos et in fide vna cucurrim⁹ et sensum examinātes de cōsubstantialitatis sermone cū cti pacificati sum⁹. nequaquā sequētes heresim sed cōmēmorantes ad cautelā ecclesiarū. que nostre subueniebāt mēti. et satisfaciebat eis q̄ bus pro nobis suaderi debuerat in fide subscripsimus. anathematismo autē nō subnotauim⁹. nisi tanquā fidē accusantes. sed velut nō credētes talē esse eū qui fuerat accusatus. certi de eius ad nos directis epistolis et int̄ nos disputationibus habitis. Si igit̄ satisfactus est sancto vestro cōcilio: nō reluctātes sed cōsentientes decretis vestris. etiā hac cōscriptio ne satisfacimus vobis. nō exiliū graue ferentes: sed suspensionē abijciētes hereseos. Si enim dignamini nūc in vultu vestro nos recipere habebitis in oibus cōsonātes et vestra sequētes pariter instituta: quādo etiā eū qui accusatus est in hīs placuit vestre reuerētie clementiā promereri atq; reuocari. Absurdū namq; est. si is qui putat esse reus. reuocat ad satisfaciendū in quibus ei derogabat. vt nos contra nosmetipsos p̄beam⁹ p̄ taciturnitatē increpationis iudiciū. Dignamini ergo sicut cōuenit v̄re venerationi et deo amātissimū principem cōmonere. et p̄ces tractare n̄ras et velociter de notis q̄ nob cōueniūt cogitare. Hic quidē libellus est reuersionis eusebij et theogini. Ex verbis autē eius cōiūctio. qz isti quidē dictate fidei subscriperūt. damnationi vero arris cōsentire noluerūt. et quoniam arri⁹ ante istos reuocat⁹ agnosci. Sed licet hoc ita se habere videat. in alexandriā accedre prohibitus est. Hoc autē ostendit ex eius cogitationibus. quas postea molitus inuenit signēto penitētie sue. sicut oportune patefiet.

Capitulum. xvij.

Socrates.

Imperator interea post cōcilium dēgebatur. Celebrata q̄ festiuitate publica vicennialiū suorū mox ad erigēdas ecclesias festin⁹ accessit. hocq; faciebat p̄ singulas festiuitates. et in vrbe cognōis sui.

Sozomenes.

Am cū omnia prospere ei cederēt propriam voluit habitare ciuitatem. veniēsq; ad campū ante ilium positū iuxta bellespontū sup eantis tumultū. vbi achiui contra troiā pugnātes habuerūt castra. ciuitatē designa

Libet

uit. portasq; fecit q̄ hactenus videntur a nauigantibus. Hoc agenti deus p̄ noctes apparuit: monēs vt aliū quereret locū. eūq; monēs ad byzantiū thracie illic eum habitare iussit.

¶ De cū primitus byzantiū vocaret: au-
xit et maximo eū muro circūdidit. et di-
uersis ornata fabricis equā impiā romē cō-
stituit. et denotatam cōstantinopolim appella-
ri scdm̄ romā lege firmavit. sic lex ip̄a in mar-
morea platania noscitur esse cōscripta. et in stra-
tegia iuxta equestre statuā etiā est constituta.
In hac quoq; ciuitate duas edificauit eccle-
sias. quarū vnā noiauit byrenē. aliam p̄o no-
minauit apostolorū. Non solū aut̄ sicuti dixi-
auit cōstantinus: pristianoz; dogmata. sed
etiā paganorū tēpla destruxit. Simulachra
nāq; ornata publice i cōstantinopolitana vr-
be p̄posuit et tripodas delphicos in circo ad
spectaculū dedit. q̄ cum ip̄o videant̄ aspectu
sup̄flue referunt̄.

¶ Socrates.

¶ Altera mater impatoris helena cuius
cognomie deprani p̄nceps ciuitatē di-
cauit helenopolim ammonita p̄ somniuz ad
hierosolymā preparauit. et quondā hierusalē
deserta sicut pomozū custodiā inueniēs. req̄-
siuit sepulchrū xp̄i qd̄ licet difficilime tamen
inuenit. Ita repente deiici iussit templū illud
sceleatissimū. et palam facto dñi monumento.
apparuerūt circa eū suffosse tres cruces et cla-
ues simul et titulus litteris hebreis. grecis. la-
tinisq; p̄scriptus. iesus nazaren⁹ rex iudeoz.

¶ Sozomenes.

¶ Ictur autē quia etiā mortuus crucis ta-
ctu resurrexit. De h̄ ligno sibilla apud
paganos dixit. O ter quaterq; beatū lignuz:
in quo deus extensus est. Tunc ergo q̄ crux
esset domini que latronū dubitare ceperunt.
Proinde macharius ciuitatis presul huius-
modi tractatu dubitationez soluit. Mulieri
nanq; nobilitate clare longa egritudine fati-
gate. vnam illarū crucū cum oratione prom-
ptissima adhibēs virtutē saluatoris agnouit.
Dox enim vt mulierē crux attingit. passioez
seuissime egritudinis effugauit. et femine sa-
lutem restituit.

¶ Theodoricus.

¶ Ic itaq; mater impatoris: quod cupi-
ebat agnoscens. de clauis quidem qui-
bus manus christi fuerant p̄forate. alios in
galeam misit impatoris filij. capitis promi-
dentiaz gerens vt iacula bellica submoueret.
alios freno equino permisit. ad cautelam

Secūdus

impatoris agens. et veterem prophetiā ad-
implens. Dum eū zacharias propheta cla-
mauerat dicēs. Et erit quod in freno est san-
ctū domio omnipotēti. Salutaris vero cru-
cis partē aliquā regalibus distribuit.

¶ Socrates.

¶ Nam cōstantinus suscipiens et credēs
saluari ciuitatem. vbi hec particula ser-
uaretur in sua statua. sicut fertur in foro con-
stantini posita super calumniā porphiricam
deuote condidit.

¶ Eliquam p̄o partem in argentea theca
clausam. ciuitatis tradidit sacerdoti. et
vndiq; congregatis artificib; maximas illic
ornatasq; edificauit ecclesias. Hys ita ge-
stis. cōtinuo exhibitis virginib; sacris. et ip̄a
ministeriū ancille gerens vltra octogesimum
etatis annū agens: et hys similia faciens re-
dit ad filium. et cū leticia trāsiiit a seculo. mul-
ta filio pietatis mandata cōmittens. nouissi-
mis benedictionib; adimpleto.

¶ Socrates.

¶ Est hec ergo impator curaz maximā
christianozū habens. paganoz; super-
stitiones auersabat. remouitq; monachias
et suas imagines in templis poni precepit. et
cubicum quo mensurat nilus nō iam in tem-
plum se rapidis annis singulis: sed in ecclesi-
as portari sanxiuit.

¶ Sozomenes.

¶ Omnib; itaq; volens similem mon-
strare constantinopolim romē frustra-
tus non est. nam et corporibus et diuicijs ma-
ior effecta est. Nō ideo prouenisse credo pro-
pter amorē dei quē ciuitas gerit. et habitato-
rū circa indigentes auxiliū. In tantū nanq;
fides creuit. vt multi quidem iudeozū ciuiū.
pagani vero omnes pene christianā illic con-
uerterent ad fidem. in qua vrbe crescēte. quo
tempore religio noscitur ampliata. neq; are. ne-
q; pagana templa aut sacrificia facta sūt. nisi
sub iuliano breui tēpore quod mox proba-
tur extinctum. Hanc igitur tanq; nuper cō-
ditam christi ciuitatē constantinus suo no-
mine dedicauit. multis eam et magnis hono-
ribus et ecclesijs exornans. inuabatq; diuini-
tas impatoris vota. et apparitionibus mul-
tis indicabatur: quia sancte salutareseq; essent
que illic edificabant̄ ecclesie.

Capitulum. xix.

¶ P̄signis itaq; locus ex illo tempo-
re claruit peregrinis et vrbicis. vbi

Libet

olim quidem vesta colebatur. postea vero ecclesia est facta. Qui nunc locus michadum nuncupatur in dextera positus parte nauigantium a pontio ad constantinopolim. distans ab eo nauigio quidē stadij fere. xxxv. per terrā vero circueūtibz omnē sinū vsqz ad lxx. et amplius tendit. Sortitus est igit is locus appellationē vsqz nūc seruata. eo qd illic manifeste cernitur apparere michael diuin⁹ archangelus. quod etiā ego intuitus eximie verū esse pfirmo. Quidit igit h ita eē etiā multis alijs virt⁹ diuina p ipsaz rerū expimēta.

Vidā em̄ in causis crudelibz aut ineu⁹tabilibz periculis. alijs p̄o in languoribz aut ignotis passionibz incidētes. hic orātes ad deū liberari pmeruerūt. Sed q̄ singulis z quomodo illic miracula cōtigerint: narrare longū est. Que p̄o puenerint aqlino nobis noto z i causis forensibz socio. partim ab eo audiēs. partim ipse cognoscēs necessario pandā. Cū em̄ ardentissima febris rubeis coleris mota cōprehendisset. estuati poculū de⁹derūt medici qd̄ euomuit: moxqz cū vomitū colozē tinxerunt. q̄sobrem quicquid comederet z biberet euomebat. Tuncqz hoc diu pate⁹ret. nec esca ad nutrimenta proficeret. hesitabat ars medicorū. et dum morti vicinus esset. iussit suis vt eū ad hunc locū ducerēt. credēs aut illic se mori. aut languore puari. Facienti qz per noctē diuina virtus apparens: pcepit: vt quicqd̄ comederet in huiusmodi portione tingeret. que esset ex pipere. z vino. z melle confecta. Quo facto ab egritudine liberat⁹ est. q̄ppe cū medicis ratione medicine videat esse multū contrariū calida pocula coleribz exhibere.

Vidui enim z probianū virū in pallatio habentē militiā medicorū. crudeli podagre passiōe detentū. ibi doloribz liberatū. eiqz apparuisse sanctā mirabiliter visionē. Cum em̄ dudū pagan⁹ esset fact⁹. postea christianus. aliquaten⁹ dogma sequebat. totius vero salutis causa. id est sacratissimā crucem nolebat adorare. Hanc habēti sententiā diuina virtus apparens signū monstrauit crucis. quod erat positū in altario eius ecclesie et aperte palā fecit: quia ex quo crucifixus est xp̄us. oia que ad vtilitates hūani generis facta sunt qlibet modo p̄ter virtutē adorāde crucis facta nō essent. neqz ab angelis sanctis. neqz a pijs hominibus.

Capitulum Vicesimū.

Secūdus fol. xviii.

Um itaqz populi z ciuitates ad cultū christianitatis accederēt. z ceteri pro filijs et vxoribz metuētes ne qd̄ mali paterent. si tradicerent quieti vacarēt. nudati solatio. Multitudo tēplozū cultores z sacerdotes. simulachra apud se reposita preciosissima tradiderūt. et qui iouis fulmia vocabant et per semetipfos hec educebāt. ex adit⁹is z tēplozū latentibz locis. queqz prius inuisibilia apud ceteros erant et solis sacerdotibus manifesta. facta sunt omnibus valde vilissima. Alie p̄o imagines z statue ex preciosā cōfecte materia igne cremate sunt. et pecunie publice sociate. Que p̄o ex ere mirabiliter facta videbant ad constantinopolim sunt adducta. ornatus causa z hactenus in publico collocata z p plateas in circo atqz regalibz. id est pythia diuinatozū appollinis. z muse heliconides z delphice tripodes. spoliataqz sūt ianuis tēpla. et alia laquearibz sunt nudata. alia p̄o neglecta ad sordes ruināqz perducta sunt. Tunc itaqz perierūt z penitus sunt euersa. id est. in egeas cilicie tēpluz asclepij. z in aphacis iuxta montē libanū. z adonem fluium veneris dom⁹ vtraqz apud illos insignia eo qd̄ egeate glorient quasi languētes corpore curarent apud eos demone noctibz apparente atqz curante. in aphacis autē quia p̄ inuocationē quandā certo die de summitate libani motis ignis fulgēs veluti sidus in proximū flumen velociter incumbēbat. quod dicebant venerem esse.

Capitulum. xxxj.

Sozomenes.

Atrea cū multitudo nimia gētū migadoz ex trachia trāsisset i asia. et alijs aliūde barbari Regissent p̄ romanos mlti sacerdotū xp̄i captiuati cū eis erāt. Cūqz languētes curarēt z demōes effugarēt xp̄m solūmō noiantes z inuocātes filiū dei. z insup z puer⁹ fatiōez phantes inculpabilē z oēs maculā p̄tutibz euincētes. admirati barbari viroz vitā z opa siml̄ egregia. bñ se sape crediderūt. et deū h̄re ppiciū si meliores imitarent hoies. z sic ipsi placarēt deum. z p̄stituētes sibimet ex eis bñ agēdi p̄ceptores edocebant z baptisabant. z consequēter in ecclesijs occurrebant.

Capitulum. xxxij.

Theodericus.

Antores igit arriū nequissima reliq̄re cōsilia. Hui⁹ em̄ cā in p̄fessione fidei

Libet

etiā manibꝫ cōsenserūt. q̄ postea imitati sūt ge-
sta lupoz. Nā cū sc̄tissimꝫ alexāder. qui suis
ozonibꝫ arriū fuerat iaculatꝫ idē bizāciꝫ pōi-
fer sic em̄ tūc vocabatꝫ cōstātinopolis ad mes-
liozē trāslatꝫ fuisset vitā. eusebiꝫ defensor ipie-
tatis parupendēs regulas q̄s ante paululuz
cū alijs pontificibꝫ ipse cōscripserat: repēte ni-
comediā deserens constantinopolitanā reli-
quit sedē. regulis e diuersis clamitantibꝫ epi-
scopos ⁊ p̄sbyteros nō licere ex alia trāsire ad
aliā ciuitatē. Sed mirū nō est. vt qui sic insa-
niūt aduersus vni geniti deitātē. licenter etiaz
alias transgrediantꝫ leges. Non em̄ tūc solū
modo hāc nouitatē fecit. sed etiaz olim aliud
simile ppetrauit. Qui dum in byreto esset epi-
scopus trāsiliuit in nicomediā. et ex eo denuo
post cōsiliū insania apte impietatis exactus
est. ⁊ cū eo theoginꝫ nicenus: q̄d impator cō-
stantinꝫ manifestū litteris fecit. Ego ꝑo hu-
ic operi sine eplē inserere iudicauit. Scripsit
em̄ hec nicomediensibꝫ. Quis est q̄ hec ita po-
pulū docuit innocentē: Eusebius vtiqꝫ tyrā-
nice crudelitatis excultor. Qui em̄ vbiqꝫ ty-
rāni noscūt esse cliens. ex multꝫ rebus apparet.
Hoc nāqꝫ veraciū ep̄oz testatꝫ interitus. hoc
etiā xp̄ianoz crudelissima p̄secutō clamat ap-
te. Nihil em̄ de iniurijs mihi factis nūc aio:
ꝑ quas qm̄ maxime aduersariū partiū insidie
discurrebant. iste etiā cōtra me oculos habe-
bat intētos. cui hoc defuit solū q̄ nō armatū
ministrū deo ꝑbuit. Neqꝫ me quilibꝫ putet
ad hoz probationē minus instructū. indicium
nanqꝫ manifestū est. q̄: p̄sbyteros et dyaco-
nos sequētes eusebiū apte constat a me depre-
hēfos: sed hec quidē trāseo. q̄ nūc nō indigna-
tiōis grā. sed ad illoꝝ ꝑfusione a me ꝑolata
noscunt. hoc soluz formido. ꝑ cogito: q̄a vos
ad cōmunionē criminis vocari cōspicio. Pro-
pter eusebiꝫ nanqꝫ seductionē. ⁊ subuersionē
cōscientiā ꝑcepistis a veritate sepatā. Sz erit
huiꝫ rei non tarda salubritas. si ep̄m fidelē ⁊
integrū nūc sumentes respiciatis ad deū. q̄d
vtiqꝫ ad p̄ns in vobis est. Istud ⁊ dudū opoz
tuerat in vzo pendere iudicio: nisi ꝑdictus eu-
sebius pessima conscioꝝ suoꝝ tuitione venis-
set. hic ⁊ ordinē rectitudis impudētissime cō-
fudisset. sz qm̄ de memorato eusebio apud ve-
strā charitatē nos breuiter loq̄ decet. audite.
Meminit vza patientia factū in nicea ciuita-
te conciliū. cui ⁊ ego ipse cōscientie mee cultū
decenter exhibui. nihil aliud volēs q̄s concor-
diā oibus fabricari. ⁊ ꝑe cūctis arguere. ⁊ re-
mouere hāc causaz q̄ principū quidē habuit

Secūdus

parrij alexādrini superbā. corrobodata ꝑo
est ꝑ eusebiꝫ ꝑrauū pestiferūqꝫ votū. Sz ipse
eusebius. charissimꝫ atqꝫ amabiles. cū quāta
putatꝫ discursione q̄ppe conscia sua victus. cū
quāta cōfusione mēdacia vndiqꝫ declarato de-
gebat. immittēs q̄dez mihi diuersos q̄ ꝑo eo
deposcerēt. petēs a me quoddā solaciū: ne tā-
to malo cōuictus suo honore ꝑuaret. Testis
mihi est dens huiꝫ rei. q̄ ⁊ in me ⁊ in vob be-
nigno amore consistit. Nā etiā me ille deuer-
tit ⁊ indecent abripuit: q̄d vos quoqꝫ nōstis
Tūc em̄ oia gesta sunt. sicut ipse desiderabat.
qz om̄e malū in sua ꝑscia recōdebat Sz vt ce-
tera ꝑuersitatꝫ eiꝫ omittā. q̄d maxie cū theogi-
no neq̄cie sue ꝑcipe egerit audite deꝑosco.

Alexādrinos quosdā nra fide receden-
tes illic destinari ꝑceperā. qm̄ hozū mi-
nisterio mētis flāmas vzebat. Sed isti beni-
gni ⁊ optimi nimis ep̄i: quos simlꝫ cōciliꝫ ve-
ritas ad penitentiā reseruabat. nō solū recepe-
rūt eos ⁊ apud se seruauerunt: sed etiā malis
eoz voluntatibꝫ cōmunicare decreuerūt. Qua
ꝑpter ꝑ circa istos ingratos decreuit ꝑages
re. vt abꝑꝑri ꝑocul deꝑortarentꝫ exilio. Nūc
itaqꝫ vestrū est ad deū illa fide respicere. q̄ sem-
per ⁊ fieri cōuenit. ⁊ esse decet ⁊ agere. Ep̄os
em̄ purificatos ⁊ orthodoxos. atqꝫ clemētes
nos gaudemꝫ hēre. Si q̄s autē ad memoriā il-
loꝝ pestilentū: aut ad laudē improuide ꝑsu-
mit forsitan exercitari. repēte in sua ꝑsumpti-
one minis dei. hoc est meo oꝑe cōꝑrimet. De
us vos custodiat fratres charissimꝫ.

Capitulum. xxij.

Theodoricius.

Hinc igitꝫ isti ⁊ damnati et ciuitatibꝫ
sunt expulsꝫ ⁊ nicomēdie quidē ap̄i
on ep̄us ordinatꝫ est. in nicea autem
christus. sed rursus cōsuetas machinatiōes
exercētes. ⁊ imperatoris clemētiā accessibila
lē suis fallacijs inueniētes restituti sunt. ꝑrio-
remqꝫ potentiā receperūt. Eusebius etenim se-
cuti iā dixi etiā cōstātinopolitanū tenuit. tyrā-
nice ꝑsulatū. ⁊ potiorē ꝑcepit ꝑsumptionē fre-
quent ad impatorē veniens. ⁊ fiducia ex crea-
bra colloctiōe mercatus. cōtra veritatꝫ ꝑo-
pugnatores seuas contentiōes instituit. ⁊ ꝑri-
mū quidē cupere hierosolymoz loca ꝑfessus
est ⁊ imperatorē tanqꝫ famosissimuz vitauit.
Quaproꝑt cū multo honore dimissus est. im-
patorē vehicla ⁊ alia ei distribuēte solacia. ꝑ-
fectꝫ igitꝫ est cū eo ⁊ theoginꝫ nicenus ꝑcipeꝫ
malignoz eiꝫ cōcilioꝝ. sicuti iam diximus.

Capitulum. xxiiij.

Enientes em̄ in Anthiochiā. ⁊ amiciarū induti vultum. maxima multatione potiti sunt. Veritatis enim pugnator magn⁹ eustachius. largā eius hospitalitatem fraternitatis exhibuit. Cūq; ad sacratissima loca peruenissent ⁊ cōcordes vidissent suos. hoc est eusebiū cesariēsem scitbo positū patrophilū ⁊ etiū lidde. laodice theodorū. ⁊ alios qui lepram arrij susceperūt nutiāuerūt eis quod cogitauerat. ⁊ cū eis venerunt anthiochiam. ⁊ imaginē quidē premittebat sub honore: sed erat impietatis belluz. Mulierē nanq; prostantē mercede negociantes ⁊ linguā eius sibi impendī psuadentes ad conciliū venerunt. Proinde alios omnes foras ire precipientes ter miserā introducere mulierem. At illa infantulū sub māmilla demōstrans. aiebat ex concubitu eustachij illuz se ⁊ concepisse ⁊ generasse: eumq; clamabat sepius impudentē. Is autē. qui calūnie eius tam manifeste conscius erat. iussit vt hanc rem si qui scirent deducerēt ad mediū. Illa p̄o dicēte nullū se habere accusationis testē. iusiurandū ei iustissimi iudices intulerūt. lege scilicet aperte clamante in duob; aut tribus testibus credi esse veracia que dicunt. necnō et apostolo precipiente: vt nullus aduersus presbyterū inscriptionē factam extra duos aut tres testes accipiat. Sed isti sacras cōtempnētes leges. contra talē virum accusationē sine testimonio receperūt. Cum ergo illa mulier iusiurandū prebuisset. adiecit affirmans quia ille infans esset ex concubitu eustachij. Tunc itaq; tanq; aduersus adulterū illi amatores veritatis protulerūt decretū. alij quippe ex pontificibus cū vtiq; multi adessent. et pro apostolicis dogmatibus repugnarēt. ⁊ omnimodis que fuerāt cōcinnata nescirent. aperte reclamantib; ⁊ magnū eustachium collaudantibus. decretūq; illorum iniquū suscipi prohibentibus. Hoc itaq; facto velociter hui⁹ voce cōcinnatores ad imperatorē profecti sunt. eiq; psuaserunt: quia vera esset inscriptio ⁊ depositio eustachij iusta sententia. que tanq; adulterū atq; tyrannū expelli fecerūt. exercitatione pietatis simul ⁊ castitatis egregium. Et ille quidē per thracias ad illirici deduct⁹ est ciuitatē. isti vero protinus quidē pro eo ordinauerūt eulabiū. Quo tempore pauco viuente eusebiū palestīnensem illic migrare voluerūt. Eoq; fugiēte mutationē et simul impera-

toze prohibente fecerūt eufroniū. Quo etiaz anno ⁊ paucis mensib; in episcopatu defuncto. placito illius ecclesie tradidere pontificatū. Isti vero omnes pestē arrij habuere celatam. propterea nanq; multi pie. ⁊ caste viuētium. ⁊ sacerdotū ⁊ reliquorū sanctorū hominū ecclesiastica relinquētes collegia. apud se metipso cōueniebāt. quos vniuersos eustachianos appellabant. quia post egressum illi⁹ seorsum cōgregabant. Porro mulier illa ter misera passionē crudelissimi languoris incurrens manifestauit insidias ⁊ illā tragedie cōpositionē pariter enudauit. non duob; vel tribus: sed valde multis sacerdotib;. que continuata videbant insinuas. At em̄ pro pecunijs illam se facere psumpsisse calumniā. iusiurandū tamē oīno non fuisse falsum. quia ille infans de q̄ iurauerat filius erat cuiusdam eustachij nomie fabri ferrarij.

Capitulum. xxv.

¶ Socrates.

Hinc igitur anthiochi grauis seditio in eustachij depositione surrexit ⁊ postea de episcopatus electione tantus ignis accensus est. vt pene ciuitas vniuersa deperiret in duas ptes populo diffidēte ⁊ alijs quidē eusebiū palestine transferri cōtendentib; in anthiochiam. alijs autē studentibus vt reuerteret eustachius. Erat enim in vtraq; parte ⁊ populus ciuitatis ⁊ militaris manus ⁊ tanq; aduersus hostes. ita cūcti cōmouebant. vt pene ad gladios vsq; peruenirēt: nisi deus ⁊ timor pncipis cohiberet. Hic imperator suis eplis seditionē cōpescuit. Eusebius autē palestine repedauit. Quod admiratus impator scripsit ei. propositum laudās eūq; beatū vocans. ⁊ quia nō vnius ciuitatis sed totius orbis potius digne decerneret episcopus. De cetero autē per annos octo dicif anthiochene ecclesie vacasse sedem. tarde vero studio inimicorū nicene fidei ordinatur eufronius. Hīs igitur in hoc volumie rite contextis: tēpus est. vt sequētis libri ordinamur initium.

¶ Explicit liber scdus bystorie ecclesiastice.

Liber

Incipit liber Tertius Capitulum Primum.

A tēporibz religiosi pncipis cōstantini z indoꝝ gentes et hiberorū xpiani dogmatis rudimenta susceperūt. sed etiam tūc armenios primū audiui xpianos effectos. Aiunt

em mitridatē regem tūc gentis illius ex quo dā mirabili signo dei qđ circa domū ei⁹ euenit christianū effectū fuisse. z omnes simul tūc eius ditioni subiectos vna pceptōne iussisse. vt similiter deo colla submitterent. Unde et apud ceteros cōfines xpianum dogma trāsīuit z multitudine dilatatus est. Apud persas autē initū christianitatis estimo celebratus. dū quidam eorū occasione cōmercij ad ostros z armenios veniētes vt assolet sanctis illic collo querent viris z eorū vires experirentur. Cūqz tēpore procedēte crescerēt ecclesiās parit̄ z sacerdotes ceterosqz ministros habere ceperunt.

Capitulum Secundum

De autē factū nō mediocriter cōtristabat magos: q̄ religionē persarū veluti qdam sacerdotalis tribz per successionē generis ab initio cōmissam hęc noscitur. Afficiebat em etiā iudeos naturalit̄ quodāmodo xpiani dogmatis inimicos. Quas propter accusauerūt apud saporē tūc regē symeonem archiep̄m seleucie z thesi pontis infida regaliū tanq̄ amicus esset cesari romanorū etqz persaz negocia propalaret: Credeas autē hīs derogationibz saporus. p̄mū qđ de tributis imensis xpianos afficiebat. eo qđ plurius eorū agnosceret. qz paupertatē magis diligerēt crudelibusqz viris h̄mōi iniūrit. q̄ten⁹ ex egestate pecūiaz z nimietate exactorū vim passi pprie religiōis iura p̄temnerēt. Post hec autē sacerdotes mistrosqz dei gladijs minacibz interemit. ecclias subuertit z vasa eorū oia publica vit. Symeonē p̄o deduci iussit ad se. tāqz pditorē psarū regni atqz religiōis. Magi siquidē auxiliātibz sibi iudeis cū festinatioe sc̄tas ecclias destruebāt. Symeon cōprebensus ferroqz vincit̄ ad regē vsqz deducit̄. Quo vir effect⁹ magn⁹ om̄qz fortitudine p̄ciosus. nā cū eū torq̄ndū saporus iussisset introduci. neqz timuit. neqz adorauit. Pro q̄ re rebemē

Tertius

tius efferatur rex inquisiuit cur nō adorasset: quippe quod p̄us facere psueuerat. Ad quem symeon. P̄ius inquit vincitus non adducebar vt negarem veri dei culturam z nihil in hoc dubitans que sunt solemnia regni implebam. nunc autē fas mihi nō est hoc agere. Veni nanqz pro nostro dogmate z pietate decertatur⁹. Hec dicentes p̄cepit rex adorare solē. z facienti plurima daturū se cū maximo honore mūera compromisit. reluctante vero iter. minatus est esse moriturū z omnē christianorū gentē. Cūqz nec terroribz potuisset mouere symeonē nec mulctare p̄missionibz. sed fortit̄ p̄maneret nequaqzqz adoraret solē ne proditor sue religiōis existeret. p̄cepit eū in vinculis retineri. credens eū posse lōgo tēpore declinari. Cūqz duceret ad carcerē vidit eum vltazadis senior qđaz eunuchus. nutritor saporis regis z maior regie domus z con surgēs adorauit eū. Sedebat nanqz ante ianuas regis. Quē symeon increpauit iniurio se. z cū furore clamauit z auersatus desperit. Is em̄ dum christian⁹ esset. non ante multū tēpus vim passus adorauerat solē. Quo facto repente flens eunuchus cū gemitu. vestes quidē clarā qua indutus erat exutus est. z lugubrem accipiēs amictū ante domū regiam sedebat flens atqz gemens. Deu inquit qualem credā circa me esse deuz. quē ego negauit̄: dum pro hac causa dudū amicitissimus meus symeō neqz verbū mihi reddiderit z sic auersatus cū furore transiuit. Dumqz hec sapor audisset. euocās eū causam luctus inquisiuit. aut si qua ei circa domum erumna cōtigerit. Respondit vltazadis z ait. O rex nihil in hui⁹ seculi domo importuni passus sum. vtinā p̄ hīs q̄ nūc mihi euenerūt vniuersas calamitates alias inciūssēs. Lugeo nāqz cur viuo. qui dudū mori debuerā. Video solē. quē tibi parere volēs. nō voto mee volūtatis adorant. Quapropter pro vtroqz me mori iustissimuz est: qz z pditor sum xp̄i. z te quoqz decepi. Et ille quidē hec dicēs iurauit p̄ celi z terre creatorē suā vltari⁹ se nō mutare sententiā. Saporis autē cū hec audisset. ammirat⁹ eunuchi cōstantiā ampli⁹ seuebat aduersus xpianos tāqz maleficis h̄ agere p̄ualeret. Parcēs autē se mori nūc lenitate. nūc minis omni p̄tute euz se subuertere laborabat. Cūqz nil ageret vltazade proficēte. nunqz se fore sic fatūū. vti pro deo creatore cunctorum illa coleret potius q̄ a deo creata sunt. tunc ira commotus iussit gladio eius caput abscidi. Cūqz duceret ad

necem rogauit spiculatorē vt paululū sustine-
ret. tanq̄ aliqd regi mādatur. Et vocās quē
dā fidelīū eunuchorū iussit vt diceret hec sa-
pori. Pro fauore quē hacten⁹ a iuuetute ha-
bui circa vestram domū o rex patri tuo ⁊ tibi
ministrans studio competentī testib⁹ nō indi-
geo. tu nanq̄ bene nosti. Pro omnibus ergo q̄
aliqui vobis impendi. redde mihi cōpensatio-
nē huiusmodi. Ne q̄s ignorantius putet me
supplicīū sustinere tanq̄ infidelem regni. aut
male cuiuspiam volūtatis. sed vt potius ma-
nifestū fiat quod agitur. prece clamans de-
nunciet vniuersis. quia vstazadis capite trū-
cat. non regis inimicus. sed christianū se esse
dicens ⁊ deum propriū apud regē nezare cō-
temnens. Hec quidē eunuchus regi nuncia-
uit. Porro saporis scdm̄ petitionē vstazadis
preconē clamare fecit. Estimabat enim alias
posse a christianitate reuocare christianos: q̄
senē nutritorē ⁊ deuotū sue familiaritatis oc-
cideret. Vstazadis autē studuit clamari cau-
sam sue necis. credens q̄a cū per terrore ado-
rasset solē. multos christianorū dederit ad
timorē. nunc autē cognoscentes pro religio-
ne mortuū imitatores multos sue virtutis ef-
ficeret. Hoc itaq̄ modo vstazadis gloriosissi-
ma morte translatus est. Symeon autē agno-
scens in carcere gratificatos pro eo hymnos
obtulit deo. Altera vero die que erat sexta fe-
ria septimane maioris in quo ante resurrecti-
onis festiuitatē annua salutaris passiōis me-
morā celebrat. etiā symeonē decreuit rex fer-
ro perimere. Deductus enī rursus e carcere
ad palaciū regis nimis intrepide loquebat sa-
pori de dogmate. ⁊ nec illū nec solē passus est
adorare. Eademq̄ die similiter interimi iussit
sunt. ⁊ alij centū in carcere constituti. Nouis-
sime vero symeonē occidi preceptū est. ita vt
mortem videret vniuersorū. Erant etenī ho-
rum alij quidē episcopi. alij presbyteri. alij di-
uersorū ordinum clerici. Tuncq̄ omnes du-
cerent ad mortē. adueniens summus pnceps
magorū interrogabat eos si vellent viuere. et
regis religionem colere ⁊ solem pariter ado-
rare. Tuncq̄ nullus hanc eligeret mortem vi-
tam spiculatores circa necē martyrum labo-
rabant. Symeon autē confortabat vniuersos
assistens. ⁊ de resurrectione ac pietate lo-
quebat. atq̄ de scripturis sacris adhibens fi-
dem. dicebat vitā quidē veram esse sic mori.
mortē vero manifestā negare deum. adiiciens
quia post paululū nullo etiā perimente morte
accidet. Hec est enī omnib⁹ natis finis inuei-

tabilis. Post hec autē perpetuitas non omni-
bus similiter accidet. sed velut ex quodā pō-
dere omnē rationē reddent homines huius
vite. et corū que bene gesserūt retributionem.
et penas malorū sine dubitatione percipient
Juxta illud ad Hebreos. Omnib⁹ homini-
bus constitutū est semel mori. Et psalmista.
Quis est homo qui viuūt ⁊ non videbit mor-
tem? Maius autē bonorū omnīū nihil est
ac beatissimū q̄ eligere mori pro deo. Hec di-
cente symeone ⁊ tanq̄ filios edocente in cer-
taminib⁹ sacris. modo quo decebat vnusq̄s
q̄ exercitatus alacriter currebat ad necē. Cū
q̄ omnes centū spiculator transfisset. nouissi-
me venit ad symeonē ⁊ abed challam ⁊ ama-
nā: ambo nanq̄ senes quiq̄sā sub eius eccle-
sia cū eo fuerant cōprehensi ⁊ erant in vincu-
lis. Tunc itaq̄ puscius qui sup oēs artifices
regis erat ibi consistens. et videns amanam
tremētē cum prepararetur ad necē ait. Dax-
lulum o senex claude oculos ⁊ securus esto.
mox enī videbis christi aspectum. Tuncq̄ di-
xisset hoc repente cōprehensus. ductus ad re-
gem ⁊ christianus esse manifestat. i eo q̄ pro
dogmate fuisset locutus libera intentiōe mar-
tyrib⁹. Tunc rex extraneo quodam ⁊ cru-
deli modo eū mori precepit. ita vt perforata
cervice exinde linguā eius eicerent. Hoc itaq̄
facto. quibuldā accusantib⁹. etiā filia ei⁹
virgo sacra tunc comprehensa perempta est.
Sequenti hō anno die quo passiōis chri-
sti memoria celebrat ⁊ expectabat resurrecti-
onis festiuitas crudelissima saporis pceptio
per omnē persarū cucurrit terram. morte con-
demnans eos q̄ se profiterentur esse christia-
nos. Quo tēpore fertur vltra numerū multi-
tudinē christianorum gladio cecidisse. Ali-
os nanq̄ per ciuitates ⁊ vicos diligenter ma-
gi requirētes. celatos inueniebāt. alij hō spō-
te nullo dicente semetipsos offerebant ne ta-
curnitate christuz negare viderent. Igitur
dum omēs christiani sine parcitate perimerē-
tur. etiā multi in ipsis regalibus sunt occi-
si cum quibus ⁊ azanis eunuchus regi ma-
xime gratus. Quod dum saporis audisset tris-
tis factus hanc generalem peremptionē re-
mouit. et solummodo preceptores religionis
iussit occidi.

Lo siquidē tēpore egritudinē incurrē-
te regina. symeonis epi soror noie thar-
bua comprehensa est cum famula suā sequen-
te vitam. quas contigit teneri per insidias iu-
deorū accusantiū. quasi maleficia regine fecit

Libet

set ppter symeonis mortē. Regine vero cū so-
leant languētes huiusmodi speciebus aures ac
cōmodare. suspicata est verā esse detractiones
et maxime a iudeis factā. cū et ipsa similia sa-
peret. eosq; sine mendacio sibi fauētes arbi-
traret. Sumētes autē magi tharbuam et ali-
as mortis acerbe perdere supplicio. Scipi-
tibus em̄ alligatas. ferrasq; findentes per me-
diū eas crudeli nece lacerauerūt. et quasi expi-
antes reginā per medios stipites transire fece-
rūt. Ferūt autē tharbuā istam valde specios-
sam fuisse et a magis quibusdam adamatā. et la-
tenter ad concubitū petitā promissa mercede
salus sue. et aliorū si cōsentiret ad viciū. Que
nec auditū quide; luxurie passa est sustinere.
sed iniurijs pro turpitudine relatis alacriter
accessit ad mortē. ne traderet sanctā virginita-
tē. Quisq; magi et principes eorū vniuersas p-
uincia scōm saporis precepta vt sacerdotes
et doctores dogmatis apphenderent. xpiani
puniebant ep̄os et presbyteros. et maxime per
regionē adieabennorū. Hic namq; locus et p-
sicus et plerunq; christianorū. Hoc em̄ tpe
et acceptiman apprehenderūt ep̄iscopū et mul-
tos clericorū eius tenētesq; presules sufficere
sibi crediderūt. alios nudatos substancijs di-
mittentes. Jacobus autē quidā presbyter pon-
ti sequebat acceptiman. et supplicās magis idē-
tidem meruit irretiri. Tūc em̄ et senī alacriter
seruiebat. et ei⁹ cladem aliquaten⁹ leuigabat.
plagasq; vt poterat curare nō desinebat. Post
paululū vero penis crudelibus em̄ magi torse-
rūt cogētes vt adoraret solem. Quo respuēte
miserūt em̄ rursus in vincula. sed et multos ali-
os psbyteros et dyaconos habebāt in carce-
re post flagella. Pauco tēpore ptereunte prin-
ceps magorū de eis consuluit regē. acceptasq;
potestate qd̄ vellet vt ageret si solē nō adora-
rent. mandauit eis in carcerē regiā voluntatē
Quibus apte respondentibus nunq; se fore p-
ditores christi nec adorare solē. sine vlla par-
citate eos verberibus lanauit. cū quibus accep-
simas pro cōfessione dogmatis viriliter est de-
functus. Quidā vero armeniorū cū essent ob-
sides apud persas. corpus ei⁹ auferētes latēter
sepulture debite tradiderūt. Alij p̄o licet non
minus flagellari p̄ter spem vixerūt. et nō mu-
tantes voluntatē denuo ad vincula sunt redu-
cti. cū quibus erat archallas. cuius dū nimis tē-
si cederent humeri sunt deiuncti. ita vt mor-
tuas postea man⁹ portare videret. alijq; eius
ori cibos offerret. Sub h̄ itaq; regno testio-
nio bone vite trāslati sunt psbyteri. dyaconi.

Tertius

monachi et sacre p̄gines et i alijs officijs eccle-
sie cōstituti. ac pro dogmate laborantes innu-
mere multitudinis. Eodēq; passus est vna
cū marea bicor ep̄us atq; clerici circa ducen-
tos et quinquaginta qui cū eo capti a persis fue-
rāt interēpti. Tūc etiā milesi⁹ noie martyrio
coronat⁹ est. qui p̄mū quidē militabat apud
persas. postea p̄o relicta militia cōuersationē
zelatus est apostolicā. Dicit em̄ quia dū in ci-
uitate persica ep̄us fuerit ordinat⁹. multa se-
pe sit passus et plagat⁹ et tractus virili mente
sustinuit. Quisq; nulli potuisset illi suadere vt
fieret xpianus. grauius ferēs maledixit ciui-
tati et exinde discessit. Post paucū p̄o t̄pus p̄
matibus ei⁹ loci in rege peccantibus supueni-
ens exercit⁹ cum trecētis elephantibus ciuitatē
subuertit. et velut desolatā regionē arantes se-
minibus tradiderūt. Milesius autē ep̄us solū
modo perā circūferens q̄ sacrū codicē euāge-
liorū habebat. prexit orationē factur⁹ ad hie-
rosolymā. et inde in egyptū vt videret mona-
chos ibidē cōuersantes. Qualis iste sanct⁹ et
miraculorū fuerit opator. syri sunt testes. qui
eius act⁹ vitamq; scripserūt. Fertur itaq; eo-
rū qui tūc martyrio coronati sunt sub regno
saporis virozū ac feminaz fuisse milia quasi
sedecim.

Theodericus.

A perfida p̄o fautoribus pietatis cōstan-
tinus augustus sponte p̄sperit. Agnos-
cens em̄ eos ab impijs vehementer affligi eo-
rūq; reges erroribus seuentē diuersa eis infer-
re pericula scripsit ei p̄ legatos q̄ tunc aderāt
monita pietatis. rogās vt cultores dei apud
em̄ digno honore potrent. Sed melius stu-
diū p̄ncipis p̄ eius l̄as valebat agnosci.
Constantini impatoris epistola ad sapos-
rem per sarū regem de prouidentia dei.

Capitulum Tertium.

Acratissimā custodiēs fidē veritatis
luce participat⁹ sum. lumis veritate
gubernat⁹. sacra cognosco fidē. Deni-
q; per hec sicuti res ipse cōfirmant venerabi-
lē religionē esse conspicio. et doctrinā agnitio-
nis sanctissimi dei oibus offerentē huiusmo-
di cultū me h̄re profiteor. quia hui⁹ dei virtu-
tem in auxilio habēs. inchoans a finibus oce-
ceani omnē terrarū orbē firmissima spe salu-
tis obtinui. ita vt vniuersi qui p̄ tot tyrānos
cladibus quotidianis fuerāt subiugati et ad ob-
scuritatem vsq; p̄ducti resumētes. cōmuniū re-
rū vindictā rediuiuā quodāmodo curatione
resurgeret. Hunc deū colo. cui⁹ signū deo di-

catus meus exercitus portat in humeris, et a quo dū iusto fūmōe aliqd poscit impetrat. ex ipis aut tropheis insignibz bñficia repēte suscipio. Nūc itaqz deū immortalī mēoria me honorare p̄fiteor. cuiqz pura sūmaqz mēte super oia esse credo. Nūc inclināz genibz iuocabo fugiēs cūctū abhoiabile sanguinē. et odores horificos ac fugiēdos. oēmzqz terrenā flammā numis euito: quibz oibz nefand⁹ et ineffabilis error mltos gentiū ac genera vniuersa p̄stravit et inferno cōtradidit. Que em̄ deus oim̄ p̄pter hoim̄ puidentiā suā clementiā vtilitatis causa pduxit in mūdū. hec ad vniūscuiusqz desiderii trahi nō patit. sed purā tātūmodo mentē et imaculatā aiām ab oibus erigit. p̄tutis et pietatis act⁹ exq̄rit. māfuetudinis et clemētie delectat opibz. Dites amat. habet odio turbulētos. diligit fidē. punit p̄fidiam oēs potētiā cū fastu deicit. sup̄boz punit asperitatē. ad fastū eleuatos interimūt. hūmilibz aut ac patiētibz digna retribuit. Sic itaqz regnū etiā iustū magnipēdens adiutorio sue p̄tutis extēdit. sapiētiāqz regiam pacis trāquillitate custodit. Nō ḡ videoz mihi errare frater mi hūc esse p̄fitendo deū oim̄ p̄ncipē atqz patrē: quē mlti regnātes ap̄d nos vānis seducti erroribz. denegare tēptarūt. sed illos oēs finis cōprehēdit exiciosus. ita vt omne gen⁹ hoim̄ post eos exurgēs clades eoz p̄ maledictiōis exēplo pponere videat. Horuz igit vniū eē reoz valerianū: quē velut quedaz p̄ga iracūdie diuine de n̄ris terris expellens. vestris p̄tibz tradidit puniēdū. q̄ sez verecūdie sue famosissim⁹ ap̄d vos tropheū demōstrat se cognoscit. S; h̄ quidē in bonā p̄tē cōuersus est. vt in n̄ro seculo h̄mōi supplicii fieret manifestū. Vidi nāqz et ego illoz finē q̄ nup̄ nefādis p̄ceptiōibz deuotū deo pplm̄ turbauerūt. Qua p̄pter multas deo refero ḡtes. qm̄ itēgra puidētia oim̄ gen⁹ hoim̄ colēs legē diuinā reddita sibi pace decēter exultat. Unde etiā nob̄ ipsis credo qm̄ optime cauteqz vniuersa pueniūt. qm̄ p̄ illoz purā pbabilēqz religionē diuināqz p̄cordiā vniuersa in se digēterigere. Igit̄ de tali hoim̄ collegio. id est chriſtianoꝝ. p̄ q̄bz ois est mihi sermo. quā me libeter credis audire. qm̄ etiā eminētia loca p̄sede p̄ eos ampli⁹ q̄ cupio decorant. Tu ḡ gubernar̄ si fuer̄ sic illi et habuer̄ cōmune qd̄ illi. sic em̄ habeb̄ oim̄ dñm̄ mitē. placidū ac p̄picū. Nos igit̄ qm̄ talis ac tātus existis cōmēdo tibi. qm̄ et pietate p̄bar̄ insignis. Nos dilige cōpetēter et facito clemētie me p̄ncipes

tibi sil' et nob̄ p̄bitur⁹ ḡfe imensa iura p̄ fidē. Hec igit̄ optim⁹ ipator pietate decorat⁹ egit. curā nō solū subiectoz habēs. sed etiā eoz qui sub alieno gubernaculo regebant. Quapropter et ip̄e diuina p̄cediōe potit⁹ est et europam vniuersam atqz libiā. sup̄ has etiā maxime asie p̄tē tenēs subiectos habuit vbiqz deuotos. sed etiā barbaroz. alij quidē sp̄ore seruibāt. alij deuicti vbiqz triūphis videbant. et victor cernebat in oibus impator.

¶ Theodoricus.

Capitulum Quartum.

Posterea alexandro mirabili senē q̄ arrij p̄strauerat blasphemias defuncto post mēses q̄nqz niceni p̄cilij. alexandrinoꝝ ecclie suscepit athanasi⁹ p̄sulatū. Lul⁹ p̄secutiōes. fugas. p̄umelias. crebraqz pericula trāsserre distulit. q̄ rufin⁹ suo nobilitant eloquio.

¶ Sozomenus.

Capitulum Quintum.

Est plurima p̄o p̄cilia turb̄ seditio nibusqz cōpleta a clamozes accusatoꝝ poscētū vt athanasi⁹ tanqz magus violētus et indign⁹ sacerdotio dānarct. directi ab impatore metuētes ne eū aliq̄ inuisione p̄merēt. latēter eū de p̄cilio subtraxerūt. At ille sciēs nō sibi fore tutū cōtra tot accusatoꝝ agere iudicibz etiā inimicis. synogogū flūm quēs venire festinauit ad imperatorē. Iuxta p̄siliū saluatoris in euāgelio suo dicētis. Cū p̄secuti fuerit vos i vna ciuitate fugite i alia. Amē dico vob̄ nō p̄sumabit̄ ciuitates israhel donec veniat fili⁹ hois. Nō ē discip̄ls super magist̄. nec seru⁹ sup̄ dñm̄ suū. Sufficit discip̄lo vt sit sicut magister ei⁹ et seruo sic dñs ei⁹. Ecce ego mitto vos sic oues in medio lupoꝝ. Estote ḡ prudētes sic serpētes et simplices sic colūbe. et caueate ab hoibz. Tradēt̄ em̄ vos i p̄cilijs et i synogogis flagellabūt vos. et ad p̄sides et reges ducem̄ p̄pter me i testimoniiū ill' et ḡtibz rē. De paulo ap̄lo silr legit̄ i actibz ap̄loꝝ. q̄ cū p̄posuit̄ damasci regis a rethe fecisset custodiri ciuitatē damascenoz ad capiēdū paulū. ip̄e i sporta p̄ mur̄ dimissus est. vt p̄dicatio ei⁹ maiorē in ecclēsia dei fructū faceret q̄ si ei tūc vita p̄ xpi nomi ne fuisset ablata. De helya silr legit̄ quarto regum q̄ fugerit mulierē iezebel: q̄ fuit pessima et occidit p̄phetas rē.

¶ Theodoricus.

Sit athanasi⁹ ad pncipē veniēs: oēm
psuinptōez s̄ se factā epoz edocuit. At
illi ad mareorē pueniētes q̄sdā s̄bimet pcor-
dātiū sacerdotū miserūt ad pncipē. id est. theo-
goniū nicenū atq; theodoz perinthiū z ma-
rin calcedonēsem. narcissum cilicē. z siles ho-
rū mēdacia texētes z q̄dā cōmēta fingētes et
nudas valde calūnias q̄i veras accusatiōes
s̄bimet cōponētes. Quo facto veniūt ad be-
lyā ciuitatē. Precepit em̄ impator vt oīe cō-
ciliū a tyro veniret ad belyam necnō z alios
yndiq; pgregari pcepit. q̄tin⁹ tēpla edifica-
ta dedicarent. Visit itaq; piter deuotos iu-
dicū pietate ac fide clarissimos oīa largissi-
me expēdi. pncipiēs nō solū pōtificib; z sacer-
dotib;. s; etiā egētib; vniuersis q̄ yndiq; con-
currebāt. Porro fuerat exornatū etiā sacruz
altare pallijs regalib; atq; vasis auro z p̄cio-
sis lapidib; decoratū. ¶ Zozenus.

Capitulum Sextum.

Impator aut̄ interea arriū de exilio
reuocauit. iussitq; vt qd̄ de eo crede-
ret scriptura currite pferret. Tunc ille
nouitatē noīm quā pri⁹ ad iuenerat declinās
aliā explanatōez p̄teruit simplicib; v̄bis cā z
diuina lectiōe p̄firmās. iusturādū q̄z p̄buit ita
se credere. z hec etiā mēte sape nihilq; aliter i-
telligere. Text⁹ em̄ ei⁹ expositionis h̄mōi est.

Pūssimo z deo amātissimo dño nro impa-
tori p̄stātino. arri⁹ z euzoius p̄byteri. Sic
p̄cepit de⁹ amabil⁹ pietas tua dñe impator. ex-
ponim⁹ n̄ram fidē z script̄ p̄itemur. coram
deo sic credere. z nos z oēs q̄ nobiscū sūt sicut
ti subiectū ē. Credim⁹ i vñū deū patrē oīpō-
tentē z dñm n̄rm iesum xp̄m filiū ei⁹ q̄ ex eo
aū oīa secula nat⁹ est deū v̄ez. p̄ quē oīa facta
sūt q̄ in celis z q̄ in tra q̄ venit z carnē assūm-
psit. z passus est z resurrexit z ascēdit in celos
z itez v̄etur⁹ est iudicare viuos z mortuos. z
in spiritūsc̄m z carnis resurrectionē. z vitā
futuri seclī z i regnū celoz. z i vnā sanctā dei
ecclīaz catholicā q̄ a finib; vsq; ad fines est.
Hāc aut̄ fidē p̄cepim⁹ ex sc̄tis euāgelijs dicē-
te dño disciplis suis. Eūtes docete oēs gētes
baptisantes eos in noīe p̄ris z filij z sp̄sc̄i.
Si aut̄ nō hec ita credim⁹ atq; suscipim⁹ ve-
re patrē z filiū z spiritūsc̄m sicut oīs ecclīa z
sc̄tē edocēt scripturē: q̄s p̄ oīa seq̄mur iudex n̄r
erit de⁹ z nūc z in futuro seclō. Quā p̄pter tuā
pietate rogam⁹ deo amabil⁹ impator. vt dū ec-
clesiastici sum⁹ z fidē z sensū ecclīe sc̄tarumq;
scripturaz habeam⁹. v̄niri nos p̄ pacificāz dei

cultricē pietatē tuā matri n̄re ecclīe iubeas.
qui p̄pe q̄stidib; z sup̄fluitatib; inq̄sitionū sub-
lat; z vt nos z sc̄tā ecclīa adinuicē pacificati.
solēnesq; oratiōes p̄ pacifico pioq; impio et
omni tuo genere oēs cōiter celebrem⁹. Hanc
fidei expositionē ali; q̄dē dicebāt artificio se
cōpositā. vt videret p̄nceps placari sermoni-
bus. z ita arri; dogmatib; circūferri q̄tin⁹ p̄-
expositionē omnium z fiducia p̄beret. z vtrūq;
haberet intellectū. Arbitrat⁹ aut̄ impator ar-
riū z euzoiū similia credere h̄ijs q̄ nicea p̄ue-
nerāt valde gauisus ē. non tñ s̄bimet p̄suasit.
vt eos i ecclīe cōionē suscipet aū iudiciū atq;
p̄bationē cōgruaz p̄sonaz s̄m legē. s; desti-
nauit eos ad ep̄os s̄ic hierosolymis p̄grega-
tos. scribēs vt fidē eoz expositionis examina-
rēt z clementē sup̄ eis deberēt p̄ferre sniam.
siue recte credētes inuidie grā eēt iniusticiāz
passi. seu dū nō haberēt vñ iudices suos con-
culparēt peterēt p̄ p̄niaz reuocari. Porro sum-
pta occasiōe fautores arri; p̄ sc̄ta impatoris
eos in cōionē susceperūt. Et cū s̄ fecissent ipsi
impatori rescripserūt z ecclīe alexandrie. z in
egyptū z thebaidā z lybiā vniuersis ep̄is et
clericis p̄cipiētes vt eos alacriter suscipēt. ore
testate rectā eoz esse fidē: quā etiā p̄prie ep̄isto-
le subiecerūt. Nec qd̄ē hierosolymis gesta esse
noscunt. Athanasi⁹ aut̄ fugiēs tyro p̄stātino
polim venit. z q̄ passus ē a dno impatore nar-
rauit. petēs vt q̄ tyro fuerāt gesta examinare-
tur sub ei⁹ q̄z p̄sentia. Porro p̄stātino impa-
tor rationabilē ei⁹ petitionē iudicās. hec scri-
psit ep̄is q̄ in tyro p̄uenerāt. ¶ Socrates.

Capitulum Septimum.

Sit impator directa sacra p̄ciliū euo-
cauit. vt sui p̄sentia athanasi; exami-
naret cām. cui⁹ v̄ba sunt hec. Victor
p̄stātino⁹. pius. ep̄is in tyrioz vrbe collectis.
Ego qd̄ē ignoro q̄ nro p̄cilio turbulēter at-
q; cū tēpestatē decreta sūt. Apparet em̄ q̄ qdā
tumultuosa indisciplinatōe vitas est opp̄ita.
Vob; q̄ppe nō p̄siderātib; q̄ placēt deo. p̄pter
iurgā q̄ p̄ p̄rimos v̄ros habet; z vota v̄ra i
euincibilia esse p̄tēdit. s; erit op⁹ diuine p̄ui-
dētie: q̄tin⁹ z hec p̄tētio apte dep̄hensa possit
euacuari. atq; nob; palā fieri siqd̄ illc̄ p̄ueniē-
tes sine q̄libet grā aut inimiciarū gestis
causa. Quā p̄pter cū om̄i festinatōe vos oēs
ad meā reuerentiā volo p̄currere. q̄tin⁹ gestoꝝ
ap̄d vos integritatē p̄ vosip̄os possit; osten-
dere. V̄ez quā grā hec sc̄pserim vob; vsq; ad
mel̄ris euocauerim p̄ ea q̄ sequunt; agnosce-

tis. Pergenti iam mihi ad cognominis nri felicissime patrie ciuitate. du essem pscensurus equu repete athanasi ep̄s i media platea cu quibusda sacerdotibz q̄s circa se habebat. sic inopinate nos adijt vt nob daret subijto cuiusda ca formidinis. Testi em mihi inspector oim de est. qm̄ neq̄ cognoscere eu q̄s eet prima fronte p̄ualui. nisi q̄da nostroz q̄s eet et qua ptulisset iniusticia tuc narrasset. Et ego q̄ de neq̄ fabular? cu eo suz illo tpe. nec q̄libz collocutioe p̄cipat. Dūq̄ ille audiri se deposeret. ego p̄o refutarē z penie eu repelli p̄cipere cu maiori fiducia nihil aliud a nob q̄ vestz postulaui aduentu. vt nob p̄sibz q̄ passus est necessario posset suis gemitibz expla- nare. An qz mihi rationabile videt z t̄pibus oportunu scribi vob libeti? hec p̄cepi vt ois q̄cuqz apd̄ tyz p̄ciliu celebrastis. in desineter ad expeditu nre masuetudinis p̄currere festi- netz ipis opibz ostesuri puritate z rectitu dine vestri iudicij corā me videlicz que dei mini- stru p̄p̄iu neqz vos abnegat. Igit̄ vbiqz pa- cificat̄ dei nomen z integre p̄ mea b̄ndicit̄ in deo cultura. etiā apd̄ ipsos barbaros q̄ veritate hacten? ignorabat. Tertiu nanqz est. qz q̄ veritate ignorat. neqz d̄ni scire p̄ot. veritame sic p̄dicu est etiā barbari p̄ me fidelem mini- stru recognouerit z deu metuere didicert. que vtiqz p̄tectorē meū vbiqz ac p̄uiforem ipis opibz est ostensum. vñ p̄cipue etiā deū sciunt Et illi q̄dē p̄pter nrm timorē reuerent̄ deum. vos aut̄ q̄ sc̄a ministeria ei? clementie p̄ferre videmini. non dicā custodire. seu nos in qua nihil agim? nisi q̄ ad p̄tentioē noscuntur et odia p̄nere. z vt absolute dicā q̄ ad humani generis tēdere vident̄ interitū. Sz festinate si- cut dixi ad nos venire p̄tinuo. sciētes quoni- am om̄i p̄tute conabor agere. q̄m̄ q̄ in lege dei sūt ea p̄cipue sine aliq̄ t̄tubatioe seruent. quibz vtiqz neqz vitupatio neqz mala sup̄stio poterit iplicari. dispersis vtiqz ac palā cō- trinis z penit̄ exterminat̄ sacratissime legis inimicis: q̄ sub scemate sc̄i nois blasphemias varias ad diuersos inijciūt.

Capitulum. viij.

Et si q̄dē lre ad estuationē p̄dixerūt eos q̄ fuerāt in synodo p̄gregati. qm̄ plures q̄dē ad p̄p̄ias redierāt ciuitates. Qui p̄o circa eusebiū z theogniū. z mar- tin patrosiliū z valentiē ad p̄stātinopolitanā veniētes vrbē nequaqz de calice fracto. aut altari subuerso. aut arsenio p̄empto

q̄d in synodo p̄cinauerāt q̄stionē fieri p̄mi- serūt. sed ad aliā venere detractionē suggerēt- tes ipatori qm̄ athanasi? interminaret nō se missuz ab alexādria frumēta solēniter ad cō- stātinopolitanā vrbē. z hec audisse dicebant athanasio dicēte ad amātū. ambionē. arba- thionē z petz ep̄os. Dultū itaqz derogatio p̄uialet quando derogatur creditur fide di- gnus. Hac surreptione ad furorem perdu- ctus impator athanasium relegauit exilio. z habitare eu p̄cepit in gallijs. Quē em quidā h̄ impatorē p̄terea fecisse. vt vnirent̄ ecclesie. qm̄ athanasi? cōmunicare arrianis euitabat Et ille quidē degebat in treueri galliaz

Theodoricius.

Ed nemo miret si tant? vir decept? ep̄ cessit: sacerdotibz falsa loquētibz. cu di- uin? qz dauid p̄pha nō a p̄nifice sed a seruo siba p̄miphibozetibz alloquente decept? sit.

Capitulum. ix.

Bit̄ ep̄i in p̄stātinopolitana vrbē cō- gregati. marcellū ancyrē galacie de- posuerunt p̄ h̄mōi causa. Asteri? qz dam in capadocia exercēs artē sophistiam eā relinq̄ns xp̄ianitate se p̄mittebat ascliscam. tēptauitqz libros p̄scribere: q̄ serunt hactē- nus z p̄ q̄s arrij dogma firmatū est. Dicebat em xp̄z sic eē dī p̄tute sicuti dictū ē apd̄ moy- sen locustā z erucas p̄tute dei. z h̄ijs multa similia. Eoueniebat em is asteri? frequēter apd̄ ep̄os qui arrianā p̄cipue nō euitabāt sectā. Nā z ad p̄cilia cōcurrebat episcopatū in aliq̄ ciuitate querēs. sed sacerdotio quidē frustrat? est. eo q̄ p̄secutionis tpe sacrificasse p̄bare. Lūqz circuiret syrie ciuitates libros quos p̄fecerat ostēdebat. Nec agnoscēs mar- cellus scribere p̄tra eū volens mensurā p̄tra- rietatis excessit. Puz nāqz boiem sicut satmo setanus paulus p̄sumpsit dicere d̄m̄ xp̄m. Nec agnoscētes qui tuc hierosolymis cōue- nerāt de asterio quidē nullū habuere sermo- nem. qm̄ neqz erat in ordine sacerdotū. mar- cellū p̄o tanqz sacerdotio functū rōem exigē- tes libri sui. eūqz cōperientes samosetani do- gmate maculatū iusserūt vt a tali secta rece- deret. Qui reprehensus libzū se promisit ex- urere. Lūqz hoc studiū fuisset lentatū. episco- poz collegiū euocante impatore venit ad re- giā ciuitate p̄sentibusqz eusebio z qui cūz eo erat ep̄s in vrbē p̄stātinopolitana. rursusqz studiū de marcello fiebat. Et dū marcellus st- cut p̄miserat illicitā p̄scriptionē nollet incen-

Liber

dere. eū ab episcopatu deposuerūt. in cui⁹ lo-
cū basilii in anchyra duxerūt. S; hāc qdē
p̄scriptionē eusebius trib; libellis destruxit.
sup̄stitionē eius valde redarguēs. Postea p̄o
marcellus in sardicēsi cōcilio recepit episco-
patū. nō intellectū dicens suū librū z p̄pterea
quasi paulianū fuisse depositū.

Capitulum. x.

Bit dū post p̄ciliū hierosolymitanū
arrius venisset in egyptū alexandri-
na ecclia eius euitate cōionē. rursus
venit ad cōstantinopolitanā vrbē cōcurren-
tibus illic p̄fectatorib; eius. z obediētib; eu-
sebio nicomedie epo z p̄ciliū celebrare volen-
tibus. Noz studiū sentiens tūc alexāder cō-
stātinopolitanus epus. nisus est soluere tale
conamē. Dūq; h; nō valuisset implere aperte
arriū nisi; interdixit. nō licere eū ecclesiasti-
cum esse dicēs nec infirmandā sententiā epi-
scopoz pene totius terre secū cōuenientū in
nicēna vrbē. Eusebi⁹ aut; z q̄ circa eū dū pri-
mo sermonib; flectere nequissent alexandriū
post ei cū terroze minabant. qz nisi susciperet
arriū certa die ip̄e quidē deportaret in exili-
um. arrius aut; in cōionē susciperet vniuerso-
rum. Et post hec ab alterutris recesserunt. illi
quidē definitā diē expectātes vt suas minas
explerēt. alexāder aut; orabat ne ad p̄fectum
verba eusebi; puenirēt. Maxie aut; z terroze
ingerebat eo q̄ impatori pene iam suaserant
vt facerēt qd̄ ipsi volebāt. Ante vnā vero cō-
stituti diē p̄sternēs se alexāder sub altare tota
nocte iacuit pronus. rogans deum vt impe-
diret terminū eius inimicorū.

¶ Socrates.

Ec igit; alexāder pnus orabat. Impe-
rator aut; de arrio experiri volēs eū ad
palaciū euocauit. p̄cūctatusq; est si nicēni cō-
siliū decreta seruaret. Ille p̄o nihil morat; re-
p̄te subscripsit decreta fidei p̄ subscriptionē
arte callida circūueniēs. Et impator quidez
morat; ei intulit iusiurandū. Qui etiā h; frau-
dulēter egit. quodāmodo iusiurandū arte de-
ludens. Qd̄ aut; audiui de hac machinatōe
p̄scribo. Fert; em̄ cōscripsisse arriū sectā suaz
in carta quā sub ala ferebat. vñ vere se iurare
credit. dicēs sic se sape sicut sepsisset. Hoc
em̄ ita factū audiens ego cōscripsi. Quia p̄o
z iusiurandū p̄buit ex epistol; impatoris agno-
ui. Credēs igit; impator suscipi eū ab episco-
po cōstantinopolitane vrbis alexādri in cō-
munionē p̄cepit. Erat em̄ tūc sabbatū. z seq̄n-

Tercius

ti die eos cōicare expectabat alterutris. s; p̄-
sumptiōes arriū iudicia dei secuta sunt. Nā
dū egressus ex impiali fuisset aula. obsequijs
honorabat satellitū eusebi;. z p̄ mediā tūc ci-
uitatē p̄spiciuus apparebat. Tūq; venisse in-
p̄ta locū cui esset vocabulū cōstantini forum
vbi colūna porphyritica collata est. terror eū
subito ex quadā p̄ficiētie secretiōe p̄strinxit et
cū formidine secuta est ventris effusio. Per-
cūctatusq; si secessum esset in primo z agno-
scēs esse post cōstantini for; p̄xit illuc. Quo
facto defect; eū quidā cū effusioe corripuit. z
vna cū stercoreib; meat; qz plapsus est. Tūc
ergo p̄cidit z sanguis multitudo cū subtilib;
intestinis subsequēter exfluxit. decurrebat;
qz pariter cū splene etiā interna iecoris. et ita
factū est vt rep̄te subsequeret mors. Sece-
sum p̄o vbi talia gesta sunt in cōstantinopo-
litana vrbē monstrabat. sicuti dixi post cōstā-
tini for; atq; macellū in porticu p̄stitutū. om-
nesq; transeūtes digito notabāt locū. detesta-
bilem arriū recordātes interiū.

¶ Zozenus.

Est aliqd̄ tēpus quidā factor; vesante
arriane diues ac potens studiū habuit
z eundē locū a publico cōparauit. z diuēs
quod erat primit; domū ibi p̄stituit. q̄tinus
obliuio facti p̄cederet z p̄successiōes huius-
modi memoria deperiret. Fama tamē p̄cū-
ctā cucurrit ciuitatem z orbi terrarum mortē
arriū declarauit.

¶ Zozenus.

Capitulum. xi.

Arriū p̄o dogma licet ap̄d mltos di-
sp̄tandib; extolleret. nōdū tñ in p̄-
priū disputabat p̄lm aut in noīe cō-
stabat auctoris. sed oēs simul in ecclesiā p̄ue-
niebāt atq; cōicabāt. p̄ter nouacianos. z qui
vocabātur friges z valētinianos z marion-
istas z paulianistas z q̄ alias hereses cole-
bāt. Cōtra q̄s oēs impator posita lege sanc-
uit auferrī eoz oratoria. z ecclesijs applicari
z neq; in domib; priuator; eos cōgregatōes
nec publice celebrare. Veli; em̄ iudicabat i
ecclia catholica cōmunicandū z in eā cūctis
p̄uenire suadebat. Prop̄t quā legē arbitroz
heresiū memoriā fuisse destructā. Nā priorū
principū ip̄ib; christi cultores. licz sectaz di-
uersitate differrēt ap̄d paganos tñ christiani
esse putabant. z sūt passionib; subiacebāt. ac
semetipos p̄pter cōmunes p̄secutiōes exami-
nare nō poterāt. z p̄pterea facile intra se cōue-

Libet

niētes missas celebrabāt. Et licet eēt pauci, nō tñ videbant eē diuini. Post hāc pō legē ne qz publice i ecclias poterāt puenire neqz latē ter. dū epī ciuitatū z clerici obseruātes talia phiberēt. Hinc q plurimi metuētes ad ecclia se catholicā ptulerūt. Alij pō māserūt i sua snia. nō tñ successores heresis reliquerūt.

¶ Socrates.

Capitulum. xij.

Unqz religioſissim⁹ impator potius chriſtiantate gauderet z veri dei teſtimōio fidē nicenā roborari cognoſceret in hīs q fuerāt de arrio geſta letabat. Qui cū tres habuiſſet filios eos ceſares appellauit. z ſinglōs eoz p decenos ānos imperij ſui pncipes eſſe pſtituit. i. p mū qdē filium ſui noiſ pſtātini hēſperiaz partiū in cenali ſuo fecit hē pncipatū. Scdm vero qui noiē nūcupatū pſtātini i vicēnalibz ſuis ceſarē i oriēte pſtituit. iuniorē pō pſtātē in ſiſ tricēnalibz ordinauit. Anno pō poſt hęc trāſacto. ingreſſus ſexageſimū qntū ānū etatis. egritudine capt⁹ ex vrbe pſtātinopolitana quaſi ad calidas aquas egreſſus eſt.

¶ Theodoricus.

Uī cū nicomedia degeret lāguore grauat⁹ nec ignorās vite hui⁹ icertū. grāz ſacri baptiſmatis eſt adept⁹. Diſtulerat em̄ vſqz ad illō tps i iordane fluuio h pmereri deſiderās. Porro aut tres filios reliq̄ impij heredes z athanaſiū magnū reuerſi pcepit. alleſ pādriā. licz euſebi⁹ pns eēt z nūeret p̄ria ſuaſdere.

¶ Zoſomenus.

I comedie in ſub vrbano ſacri baptiſmatis donis initiatus eſt.

¶ Socrates.

Q factō teſtamēto tribz filijs defunct⁹ eſt. Corp⁹ aut impatoris i aureo loculo collocatū ad pſtātinopolim ē deuectū z i palaciū celſo loco repositū. qd i multz honoribz atqz veneratōe qſi viueret habebatur. donec aliqz filioz ei⁹ aſſiſteret. Poſtea pō ab oriēte veniēte pſtātino cū imperialibz obſequijs ſuus ei⁹ ſepulcū ē in aploz ecclia. quā p̄pterea fecerat ne impatores z ſacerdotes reliquijs priuarent aploz. Uixit aut pſtātino impator ānis. lx. z. v. regnauit. xxx. z vnū annū. Defunctus eſt pſulatu ſeliciani z taciāni. viceſimaſecūda mēſis mag⁹. q erat annus ſecūdus ducentēſime octauē olimpiadis.

¶ Explicet liber tercius ecclieſiaſtice tripartite hystorie.

Quartus Fo. xxij.

Incipit liber quartus

¶ Zoſomenus.

Capitulum Primū.

Sit ſub impio Coſtanti ni p ecclias talia puenerūt. Quo moriēte rurfus ad querimoniā venit dogma niceni p̄ciliij. Nā licz veniēte pſtātino nō id oēs ſuſcipēt. tñ apte renūere nō audebāt. Quo mo

riēte plimi ab eo ſe idubitatē ſe abſtinuere cōcilio. Erāt em̄ iſti q primic⁹ etiā videbant eſſe ſuſpecti. p̄cipue pō arrij ſectatores euſebi⁹ et theogni⁹. Qui dogma ſe firmare credebant ſi reuerſi athanaſiū. phiberēt z p̄ſectatori ſuo egyptiace dyoceſ iura p̄derēt. Et hęc qdē illi agebāt. miniſtrate ſibi p̄ſ bytero: p que pſtātini t̄pibz arri⁹ fuerat reuocat⁹. Erāt em̄ iſ p̄ſ byter pſtātino qz grat⁹. eo q paternū ei ſerua uerat teſtamētu. ita vt vſqz ad p̄ncipē palaciij qz potētes haberet acceſſum euſebi⁹ autē in aula impali videbat ita p̄ſpicu⁹ vt ſuos conſectatores faceret auguſti p̄ceres. Quāobz de dogmate rurfus priuatim z publice diſputatiōes crebro p̄ferebant. ſimulqz iniurie inimicicie z plurima q ex talibz ſolent ſepius enenire.

Capitulum. ij.

¶ P̄terea ab occidētali p̄te athanaſi⁹ in alexādriā eſt reuerſus: quē etiā cōſtātino viues redire mādauerat. Dicitur aut qz etiā teſtamēto voluit h p̄ſcribere. ſed qm ipſe ita defunct⁹ eſt. ei⁹ maior filij cōſtātinus hēſperiaz partiū p̄nceps h egit. literaſqz hmoi ad pplm deſtinauit alexādriinū. Coſtātin⁹ ceſar p̄lo ecclie catholice alexādrie pſtituto. Neqz veſtrā ſacratiffimā mentem arbitror ignorare. p̄pterea athanaſiū ad orāde legis p̄dicatōre ad tps gallijs fuiſſe directū. qm ſerocitas crudeliū inimicoz ei⁹ in piculo ſacri capit⁹ illi⁹ iminebat. ne forſan p malignoz calliditatē aliqd incōgruū ſuſtineret. Ut q h enitaret ab iminētibz ſibi neceſſitatibz eſt ablat⁹. z ita me iubēte habitare p̄ceptus eſt vt in hac ciuitate in q degebat bona ei neceſſaria non deeffent. Talis em̄ ei⁹ eſt venerabil⁹ p̄tus diuinis freta ſolacijs: vt etiā moleſtias aſperiozis fortune deſpiciat. Quā p̄pter licet ad chariffimā reuerentiā veſtrā do

D ij

Libri

minus noster beate memorie constantinus pius meo pater eundem episcopum suo loco restituere proposuerit. tunc quoniam humana sorte peruenit antequam bec compleret vota reuertit: sequens arbitratum sum voluntate diue memorie impatoris implere. Qui dum ad vos remeauerit. qualem a me uenerationem habuerit agnosceris. Non enim mirabile. si quod in eo gesimus quod laudem. Dea namque animam imago desiderij uiri et scema tantum uiri ad se mouit et iuitauit. Diuina prouidentia uos custodiat fratres.

Capitulum. iij.

Is Iesus frater athanasij alexandria venit. liberetque eum plebs alexandria suscepit. Arriani uero peruratio facta aduersus eum frequenter seditiones subinde suscitabat: pro qua occasione prebebat eusebio ut derogaret ei apud impatorem. quoniam non decerneret communi concilio episcoporum auctoritate sua corrupisset ecclesiam tantumque hijs derogationibus actum est ut indignate impatore de alexandria urbe proieceret. Eodem tempore eusebio mortuente episcopo cesarie palestine cognomito paphili. agapi discipulus eius suscepit episcopatum. Qui et alios plurimos edidit libros et de uita doctoris sui multa conscripsit.

¶ Sozomen.

Capitulum. iij.

Non multo post tempore et constantinus constantini maioris filius dum nunc in adere partes minoris fratris prestantis circa aquileiam aggressionem factam peruenit. consulatum iacinctini et prosbi. Quoniam romani imperij principatus orientaliu partium peruenit ad constantem. orientalis autem ad constantium.

¶ Theodoricus.

Capitulum. v.

Si tempore quo constantinus ad perbene transiit impium. testamento filijs tempore distribuens regnum. nullus enim eorum presens erat. pro bytero a sorore propria sibi meti commutato. suum condidit testamentum precipiens eum constantino dari. qui inter alios uidebat esse viciniorem et prius uenire posse credebat. Hinc iste constantino factus notus tradito testamento accipit ad eum ingrediendi fiduciam. Qui uides facilem constantini uoluntatem. et uelut calamum uentis agitatum agitari. presumpsit et euangelica dogmata bellum assuere. et aduersus ecclesias asperimam erigere tempestatem. Dicebat enim culpabiles que consubstantialitatis uocem que septima non inue-

Quartus

niret in fidei doctrina posuissent. quod in sacerdotibus et eos discordiam generaret. Sic ergo athanasium et eius sectatores accusans insidias inuenerat. Huius cooperatores erant eusebius et theognus. et theodoros perinthi qui eloquentior esse uidebat. et scripsit exhortationes euangelicorum: quem plurimi heracionem uocant. Isti namque septem uidentes impatorem reuersionem athanasij tractantem. multorum causam asseriebant esse malorum. et non solum egyptum. sed etiam palestina et fenice uicinasque gentes eius gratia dicebant esse turbatas. Proinde huiusmodi uobis leuissimam obsidens impatoris intentionem. suaserunt ut athanasium rursus ab ecclesia expelleret. Qui agnosces eorum consilium ad partes heperias abiit.

Capitulum. vj.

Erant eusebii eiusque consortes calinias et athanasium factas: iulio romano pontifici destinauerunt. Qui ecclesiasticam sequens legem: etiam ipsos roma uenire precepit et uenerabile athanasium ad iudicium regulariter euocauit. Ille continuo euocatione suscepta uenit. Caliniaz uero sarcinatos romas quidem perfecti non sunt. scientes facile suum capi posse mendacium. sed uidentes oues pastore id est solatas. lupum super eas pro pastore constituerunt. id est gregorium. qui sex annis bestis ferocibus usus crudelius penam malicie sue soluit ab omnibus amarissime laniatus.

Capitulum. vij.

Athanasius autem ueniens ad constantem. postquam constantinus iunior fuerat bello defunctus. arriane cohortis cum gemitu referebat insidias. et bellum in apostolica fide gestum patrisque eius nomen maxime concilij ab illo celebrari memorabat. et quoniam cum lege synodus roborata uideret. Hec insinuatio cum lachrymis ad paternum zelum excitauit impatorem. Huius namque uerba audiuit. mandauit fratri monens ut paterne pietatis inuolabilem custodiret hereditatem. cum et ille pietate gubernando regnum et romanorum tyrannos euicisset. et gentes politas in circuitu subiugasset.

¶ Socrates.

Capitulum. viij.

Si quidem tempestate constantinopolim altera parte superior turba ex huiusmodi causa precessit. Alexander constantinopolitane presul ecclesie post decertationem cum arrio terminata. ex hac uita ipse recessit anno 337.

vite. xvij. nullūq; p̄stituit in suū locū. s; mā
davit vt vnū e duob; q̄s ip̄e notaret eligerēt.
Et si q̄dē vellēt docibile sil' z vite optime re-
stimonto decoratū paulū a se p̄ bytēz ordi-
natū. viz etate q̄dē iuuenē. s; sapiētia senem.
ep̄m sibi met ordinaret. Si v̄o ex habitu so-
lū modo reuerētie eligere vellēt. macedoniūz
tūc facerēt tūc dyaconū existētē: q̄ z etate se-
nior viderēt. Et hac causa maior intētio pro
ep̄i ordinatiōe surrexit ecclīaq; turbauit. cuz
p̄p̄s vniq; in duas p̄tes diuisus ēēt. aliq; de-
fenderēt arrianū dogma aliq; v̄o niceni decre-
ta cōcilij. Igit̄ donec alexāder viueret omo-
usiani potiores erant arrianoz. qz illi q̄tidie
cōuicti iueniebant. Cū v̄o alexāder obūisset
p̄tētio rursus ex v̄traq; p̄te cōmota est. Qua
p̄pter omouisiani paulū ordinauere pontificē
arriani v̄o macedoniū. Et in ecclesia quidez
berene cognomine q̄ est vicina iuxta basilicā
sophiā paulus est ordinatus: in q̄ potius al-
lexandri sententiā plata videbat.

Capitulum. ix.

Q̄st paulū autē tēpus impator ad cō-
stātinopolim veniēs indignabatur
ob ordinationē factā arrianoz ep̄i-
scopoz. p̄stituroq; p̄silio paulū q̄dē remoue-
ri fecit. eusebiū v̄o migrās ex nicomedia con-
stantinopolim ep̄m esse decreuit. Quo facto
antiochia p̄fectus est impator. Eusebi' itaq;
nullo mō cessare patiebāt. sed oīa cōmonebat
donec suū p̄positū p̄duceret ad effectūz. Eḡit
ergo vt in antiochia syrie synodus fieret. sub
ocasiōe q̄dē dedicatiōis ecclīe quā p̄z augu-
stoz fabricari cepat z post ei' obitū cōstātinū?
decimo anno eā a tpe fundatiōis expleuerat.
p̄ veritate autē ad subuersiōē atq; destructiōē
nē niceni cōcilij. Ad quā synodū p̄uenerūt ex
ciuitatib; diuersis ep̄i nonagita. Maximus
autē hierosolymitan' macharij successor non
affuit cogitās: qz possēt ei subripi. vt in dam-
natiōe subscriberet athanasij. S; neq; iuli'
interfuit. neq; locū suū aliq̄ dē destinauit. cū
v̄tiq; reglā ecclīastica iubeat nō optere preter
s̄niam romani p̄nificis p̄cilia celebrari. Fit ḡ
synodus antiochie sub p̄ntiā p̄stātij p̄ncipis
p̄solati marcelli z probini. Erat autē q̄ntus
ann' mort' cōstāntini p̄is augustoz. p̄side-
batq; tūc ecclīe antiochene flacillus succel-
sor eufronij. Fautores igit̄ eusebi' ope iudi-
cātes derogare athanasio primū q̄dē calum-
niati sunt. q̄si extra regulā egisset quā tūc ipsi
decreuerāt. qm̄ nō ex s̄nā cōis p̄cilij ep̄oz rē

cepit sacerdotiū. sed sibi met arrogādo in ec-
clīa fuisset ingressus. deinde qm̄ ei' aduētū
turba generata plurimi seditiōe sint mortui
z qz aliq; ab athanasio celi iudicib; dicerētur
esse p̄diti. Hac derogatiōe tūc habita p̄stine-
rūt ep̄m in alexādria. p̄mo quidē eusebiū co-
gnomēto emisēnū. Quo ordinato z i alexan-
driā ire metuēte. gregorij fecerūt ep̄m. Hys
itaq; gest' trāsfōmauerūt fidē. nihil q̄dē cul-
pātes niceni p̄cilij. s; p̄ncipiū p̄bētes q̄tinus
freq̄nib; p̄cilij aliā s̄binde mutātes z recitā-
tes t̄min' fidei paulatī i arrianā vesaniā re-
pedaret.

Ep̄la p̄cilij antiocheni de fide.

Capitulum. x.

Os neq; sequaces arrij fuim' quo-
modo em̄ ep̄iscopi p̄ bytēz sequere
mur: neq; aliā quēpiam fidem abs-
q̄ exposita antiq̄? suscepim' sed etiā nos exa-
minatores z cognitores ei' fidei facti sum'.
et iudicauim' potiusq; securi sumus. Didici-
mus em̄ ab inicio credere in vnū deū omnū.
deū vniuersoz itelligibiliū sensibiliūq; crea-
tozem z puifozem z in vnū filiū vniogenitūz
ante omnia secula existentē. z cū suo genito-
re manentē: p̄ quē et omnia facta sunt. visibi-
lia z inuisibilia. z q̄ in nouissimis temporib;
p̄ bonā voluntatē patris descēdit z ex sancta
p̄gine maria carnē assūpsit. z oēm volunta-
tem sui patris adimpleuit. passus est z resurre-
xit z in celos ascēdit z in dextera patris sedet
v̄etur' iudicare viuos z mortuos. z rex p̄ma-
net in eternū z de'. Credimus z spiritū s̄an-
ctū. Si adhūciendū est. credim' z d̄ carnis re-
surrectiōe. z vita p̄petua. Hec i p̄ma scribētes
ep̄la ciuitatib; dirigebāt. S; p̄ paululū aliā
i antiochia dictauerūt. Eodē tpe etiā rē publi-
cā p̄tigit valde turbari. Hēs nāq; frācoz cir-
ca gallias p̄stituta romanis erat isecta. Tūc
em̄ etiā t̄re mor' maxim' i orietē fact' est. z p̄-
cipue in antiochia āno iugiter est cōmota.

Capitulum. xi.

Postea gregorij deducebat i alexā-
driā syrian' mgr̄ militū. z cum eo ar-
mati milites nūcro. v. milia. q̄b; etiā
aderāt arrij sectatores ibi morātes. S; quō
athanas' ecclīa pulsus ne capes effugit arbi-
tror esse dicēdū. Erat em̄ vesp̄a z p̄p̄s i v̄igi-
lij obseruās. sperabaturq; futura collectio.
Inter hec venit magister militū z circa eccle-
siam erige cohortes suos milites ordinauit.
D iij

Libet

Athanasius autem videns q̄ fiebāt. cogita-
uit ne ppter se vlla lesio p̄plo pueniret. et p̄cipi-
ens dyacono vt cōpleret oratōez. rursus psal-
mū fecit imponi. Dūq; p̄sonātia psalmodie
celebraret. p̄ vnā ianuā ecclie egrediebantur
oēs. Quo facto milites q̄dē sine cōmotione
steterūt. Athanasius aut̄ inter medios psallē-
tū illesus abscessit et h̄ mō fugiēs romā p̄fes-
ctus est. Porro gregorius tūc alexadrine p̄es-
sedit ecclie. Alexadrinorū p̄o plebs nō ferēs
q̄d gestū erat. eccliaz q̄ dionysij nuncupatur
incendit.

Capitulum. xij.

Eusebius aut̄ misit legationē ad iulium
romane vrbis ep̄m rogās vt Atha-
nasilū iudex esset. S; q̄ de athanasio
deceuerat iulius? eusebius nō occurrit agnosce-
re. q; dū paucū t̄ps vicisset post p̄cilium vita
p̄riuat̄ ē. Quappter p̄stantinopolitani rursus
in eccliam paulū introduxerūt. idē et arriani
in ecclia q̄ nūc dicitur pauli ordinauere macedo-
niū. Et h̄ gerebāt fautores eusebij successo-
resq; p̄sumptiōis idē theogni? nicen?. mar-
calcedonēsis. theodorus heracie et reliqui.
S; vrbis? et valēs heretici. postea libellum
penitētie iulio offerētes ep̄o et p̄sentētes cō-
substantialitatis p̄bo cōicare meruerūt.

Capitulum. xij.

Altera ppter macedoniū ingens p̄-
liorū flāma surgebat. et intestinū bel-
lū christianorū in ciuitate multi san-
guinis effusio pullulabat. Quod dū audisset
p̄stantinus impator antiochia posuit. hermo-
geni magistro militū thraciarum iniūxit. vt
paulū ab ecclia pelleret. Qui p̄stantinopolim
venies maximas turbas egit. cogēs vt pelle-
ret ep̄s. factaq; seditiōe populus erat p̄para-
tus ad vltionē. Quisq; hermozenes insisteret
vt militari manu expelleret paulum. accēsus
populus vt fieri solet in talib; irrationabilr
ei resistebat. eiusq; domū incendētes ipsum-
q; trabētes interemerūt. Hec gesta sūt cōsu-
latu constātij tercio. et scdo cōstātis. Quo tē-
pore cōstans q̄dē fracos romanorū subiecit
impio Constantinus aut̄ d̄ interitū hermozenis
agēs ab antiochia p̄o discedens cōstantino-
polim venit. et paulū q̄dē expulit ciuitate. v-
be p̄o dāna p̄cussit. auferēs ei frumētū a suo
patre collati vltra q̄draginta milia modiorū
q̄ quidie frāgebant. Nā pene octuaginta mi-
lia p̄ dies singulos vrbē alexadrina mitterē-

Quartus

te p̄mo ministrabant. Hoc itaq; facto mace-
doniū distulit statuere vrbis ep̄m. Trascaba-
tur em̄ et aduersus eū nō solū q; p̄ter ei? vultū
tate fuerat ordinat? sed etiā q; p̄pter seditiō-
nes inter eū paulūq; factas plurimi simul et
magister militū fuerat interept?. Dimittēs q̄
eū missas facere in ecclia solū in q̄ fuerat or-
dinatus. denuo est p̄fectus in antiochia.

Capitulum. xiiij.

Arriani p̄terea gregorium remouētes
ab alexadria tanq; odibile. et q; p̄o
pter eū factū fuisset incendium. nec
nō et q; min? eorū fouebat errorem. euocauerūt
georgiū capadocē arriane velanie.

Cozomenus.

Capitulum. xv.

Sic athanasius relinquēs alexandri-
am romā p̄fectus est. Originis aut̄ eo-
dē tpe etiā paulū p̄stantinopolitanū
p̄ntificē illic vna p̄currere. et marcellū anchy-
re et asclepiū gaze. Qui dū arrianus esset ad-
uersus inscriptionē passus ab hīs q̄si sub-
uertisset altare damnat? est. p̄ q; gazeorū ecclie
sua q̄ntiano cōmittit. Lucianus aut̄ hadrio-
politus ep̄s ob aliā accusationē ecclia sua p̄ri-
uat? in vrbē roma degebat. Cognoscēs q̄ ro-
man? ep̄us crimina singulorū et oēs in niceno
p̄cilio p̄cordare cōperēs eos ī cōmuniōe su-
scepit. tanq; oīm curā gerēs p̄pter sedis p̄rie
dignitatē. singulisq; reddidit suas ecclesias. et
orientalib; scripsit ep̄is: culpās q; nō recte tra-
ctassent viros inculpabiles de suis ecclis ex-
pellerēs et p̄stituta niceni p̄ciliū mime p̄serua-
rēt. Quorū paucos ad certā diē sibimet adesse
p̄cepit. vt corā eis oñderet iustū se sup̄ eos
p̄tulisse decretū. et de cetero nō se passurū in-
minat? ē. nisi ab h̄mōi turbis et nouitate ces-
sarēt. Et ille q̄dē hec scripsit. Athanasius aut̄ et
paul? eplā iulij orientālib; dixerūt ep̄is et sin-
guli eorum sedes suas adepti sunt.

Capitulum. xvij.

Erū p̄ntifices orientis q̄nter h̄ ferētes
et ī antiochia p̄gregati iulio rescri-
psert eplā. ornato q̄dē stilo cōposi-
tā. yronia p̄o maxie plenā. et nō sine īmina-
tōis qlitate p̄fectā. Fatebant em̄ circa oēs ro-
manorū ecclesiam esse munificā. veluti que apo-
stolicam haberet curam. et antiquitas mater
pietatis existeret. licet ab oriente ad eam p̄es-
dicatores dogmatis aduenissent. severo non

propterea secundo loco habendos existima-
bāt. eo q̄ nō magnitudine aut multitudine ha-
būdarēt ecclesiarū cū vite q̄litate nō cederent
criminiq̄ iulio importabāt eo q̄ athanasij se-
ctatoribz cōmunicasse viderēt. z tanq̄ eoz cō-
cilio p̄tūmelias irrogasset. corūq̄ sententias
destruxisset. z veluti iniustū et factū ecclesia-
sticisq̄ sanctionibz dissonās arguebāt. Hīs
ita cōscriptis. addiderūt qz si suscipet iulius
damnationē ab eis factā. z ordinatos ep̄os
in damnatorū loco firmaret. pacē cū eo z cō-
munionē haberēt. si v̄o placitis eoz resiste-
ret p̄traria celebrarēt. quippe cū oriētales epi-
scopi nō resistissent. dū nouat⁹ a romana pel-
leret ecclesia. De hīs autē que preter cōmune
placitū de cōcilio niceno gesserant. nihil ei re-
scribere maluerūt.

(Socrates.

Capitulum. xviij.

Et itaqz oriētales ep̄iscopi iulio ro-
mano p̄tōfici rescripserūt. Cū vero
athanasius alexandriā fuisset ingres-
sus cōp̄ressio p̄tō partis georgij qui illic fue-
rat ep̄iscopus ordinatus vehemēs facta est.
z ex h̄ dicebāt turbas z voces hoīm puenis-
se z huiusmodi crimina in athanasij velut
auctore sceleris referēbāt. dū hec in certami-
nibz frequēter eneniāt. Ob quā causam sabi-
nus macedoniane p̄sul hereseos athanasius
frequēter arguebat. Qui si cogitarēt quanta
mala p̄tra athanasij z omousianos arriani
gesserāt. aut quāta concilia p̄pter eū celebrata
sunt. aut quāta p̄tra oēs ecclesias macedonius
heresiarch⁹ gessit. erubescēs forte tacuisset.

Capitulum. xviij.

Constantinus igit̄ imp̄ator in antio-
chia degēs cū audisset rursus paulū
cōstantinopolitanā recepisse se demī-
ratus sacra sua misit ad philippū. qui tūc ha-
bebat maximā inter alios iudices potestates
et post principē secūdus appellabat vt paulū
de ecclesia pelleret z macedoniū introduceret
Prefectus aut̄ philippus seditionē p̄tō metu-
ens. arte vsus est aduersus paulū. z iussione
quidē principis celauit. Simulās autē pu-
blicū se habiturū esse tractatū. p̄cessit ad ther-
mas vocabulo zeusipias ibiqz cū honore q̄si
necessario vocauit paulū. Cūqz venisset repē-
te prefect⁹ sacra monstrauit imp̄atoris. et epi-
scopus quidā illic iniustā sententiā imp̄era-
toris patiēter tulit. Porro p̄fectus metuens

multitudinis impetū que ibi p̄uenerat p̄pter
timoris famā. vnā fenestrā thermarū iussit
aperiri: p̄ quā ad palatū duct⁹ paulus z mis-
sus in nauim ad talia paratā velociter duct⁹
est in exiliū. Iussitqz p̄fectus vt thessalonice
seruaret ex qua paulus fuerat oriundus: q̄ti-
nus illic licēter viueret z in alijs illirici cūita-
tibus. nō tū vt ad partes orientis accederet.
Hoc itaqz modo paulus inopinabiliter d̄ ec-
clesia pulsus est. Philippo aut̄ a thermis eun-
te ad ecclesiā. cōcurrerūt vniuersi omousia-
ni simul z arriani. Cūqz p̄fectus cū macedo-
nio ad ecclesiā puenisset z populū z milites ir-
rationabilis timor inuasit. Dūqz esset nimia
multitudo nec posset introire p̄fectus: mili-
tes ceperūt populū violēter impellere. Et cū
p̄pter angustia loci recedere nō valerēt. putan-
tes eos milites sibi velle resistere. euaginatīs
gladijs in eoz necibz grassabant. Tunc q̄si-
cuti fert̄ perempti sunt circa tria milia centū
z quinq̄ginta. aliq̄ a militibz interfecti. aliq̄ ve-
ro cōp̄ressioe sūt mortui. Hīs actis macedo-
nius tanq̄ nihil mali gerēs. s̄z veluti mūd⁹
z inocēs a p̄fecto magis q̄ ecclesiastic⁹ regu-
lis traditū sibi p̄cepit ep̄iscopatū. tātisqz neci-
bus ip̄e z arriani iura tenuerūt. Hoc tpe im-
perator maiorē ecclesiā fabricabat q̄ nūc so-
phia vocitat̄. z est copulata eccleie q̄ d̄z here-
ne: quā p̄ ip̄ator⁹ cū eēt p̄ri⁹ modica ad pul-
chritudinē magnitudinēqz p̄duxerat. q̄ mo-
do velut sub vno circūitu cōtineri noscunt̄.

Capitulum. xix.

Atrea p̄tra athanasij alia machi-
natio fabricata est. Eccleie nāqz alle-
xandrinoz pater augustoz erogāda
paupibz frumēta donauerat. q̄ dixerit atha-
nasij v̄edere z suis vtilitatibz applicare. Quō
senties athanasij. latēter effugit. Tūc igit̄ iu-
lius romane vrbis ep̄s cognoscēs arrianoz
insidias aduersus athanasij machinatas.
postqz eusebij suscepit lras. euocauit atha-
nasij cū audisset locū vbi erat absconditus. In-
ter hec suscepit z lras egyptioz ep̄oz. asseren-
tū falsa esse que p̄tra athanasij dicebantur.
Quo facto iulij rescripsit eis q̄ fuerāt antio-
chie p̄gregati: culpās eos primū de iniurijs
litteraz. deinde cur eū ad suā synodū nō vo-
cassent. canonibz quippe lubētibz extra roma-
num nihil decerni pontificē. insup quia latē-
ter corrumpēt fidē. et quia tyri gesta p̄ sur-
reptionem fuerint arte composita. z quia cō-
tra ius ex vna parte consecerint monimen-

Liber

ta gestoz. referēs z falsitatē de arsenio cōcin-
natā. Epistolas ipsas ponere ppter fastidiuz
longe lectionis omisi. Post paucū itaqz tem-
pus paulus a thessalonica simulans se habe-
re iter ad corinthū ytalīā puenit. z vna cū a-
thanasio impatori constanti actus suos in-
dicauerūt.

¶ Sozomenus. Capitulum. xx.

Impator aut fratri suo constantio scri-
psit. vt aliqs orientalium episcopoz
satisfacturos p quorundā natiōe di-
rigeret. Quapropter eligunt tres. narcissus
herinopolita cillir episcopus. theodor⁹ hera-
clie. thracie. z marcus a rhetufe syriacē. Qui
ueniēs ytalīā facta ppria vindicabāt. niten-
tes impatori psuadere orientalis cōcilij ius-
tam esse sententiā. Quōz fidei sue cōfessionez
exigerent. antiochie quidē fidē exposita cēla-
uerūt. aliā vero pscribentes p̄fessionē obtule-
runt. multū tñ a niceno p̄cilio dissonatē. Vi-
dens aut cōstans iniuste grauatos homies.
nec crimina fuisse vera. pro quibz dicebant a
cōmuniōne suspēsi. sed gestū ppter dissonan-
tiam fidei. cū satisfaccere nequissent p quo ve-
nerāt. remisit eos ad ppria. Post tres aut an-
nos rursū orientales ep̄i occidētalibz aliam
eplam direxerūt. quā multoz vsuū nomina-
uere pscriptionē. eo qz prior ex plūto eloquio
cōfecta videret. in qua de substantiā quidem
dei nullā fecere mēoria. Eos aut qui dicūt ex
nō existētibz dei filiū. aut ex alia essentia z nō
ex deo. z qz fuerit aliqui tēpus aut seculū qñ-
do nō erat. abdicarūt. Porro eudorij germa-
manicie episcopū. martyriū qz atqz macedo-
nij portitores eplaz. occidētales noluerūt su-
scipere sacerdotes. dicētes dogmata nicēna
sufficere z nihil vteri⁹ optere tractari. Quōz
cōstans a fratre petēs vt athanasij suā recipe-
ret sedē. resistētibz hereticis nihil impetrare
valuisse. tūc athanasius z paulus aduētes
poposcerūt fieri synodū. eo qz p defensiōe res-
ctorum dogmatū expulsi p̄barent.

¶ Theodorici s. Capitulum. xxj.

Quod audiēs cōstans scripsit fratri
monēs vt paterne pietatē inuolatā
seruaret hereditatē. cū z ille imperiū
gubernando z romanoz tyrānos euicisset. et
incircuitu gētes barbaras subiugasset. Hīs
lris mor⁹ constantius. p̄cepit sardice; q̄ est ci-

Quartus

uitas illirici z orientis z occidentis. Venire
pontifices. Vultē siquidē z alie passiōes me-
dicinā synodicā requirebāt. Nā z paulū cō-
stantinopolitane vrbis ep̄m p̄ rectis dogma-
tibz arriani ad piculū mortis vsqz pduerāt.
tanqz seditiōis auctore z alia qdā adiecerant
que calūmatoribz sunt amica. q̄ tñ tūc popu-
lus sardice ppter inimicōz insidias dici non
passus est. Paulopost aut defuncto p̄stante:
flectēs arriani leuissimā p̄ncipis volūtatem.
et a regia ciuitate pellētes paulū. eū ad ciuita-
tulam eucissenā que tūc erat capadocie. nūc
vero secūde armenie migrauerūt. Sed non
suffecit in hoc cūcta turbantibz vita pauli mi-
rabilis. licet in solitudine p̄stituti. Videntes
enī ministros necis. eum morti violentissime
tradiderūt. Et hoc beatus athanasius referē
in satisfaccione proprie fuge. ita dicens.

Capitulum. xxij.

Episcopum nanqz cōstantinopoleos
paulū psquentes atqz cōperietes pa-
lam suffocandū esse censuerūt in eu-
cussa capadocie. auctoritatē habētes philip-
pum p̄fectū. Erat enī hereseos eoz tunc pa-
tronus z cōsilioz minister iniquoz. Vnius-
modi enī p crudelitates blasphemia arrij ger-
minauit. Vni genitū nāqz insaniūt ministri
presumptionem eius. Hoc itaqz modo paulo
defuncto magis autem ad celestia regnā p-
ducto. macedonium statuerunt episcopum
quasi cōsuetatorem suum. quoniam proxi-
me spiritui scō blasphēmat. s; paulopost
expulerūt z eū dū creaturā non p̄fiteret eum
quem filiū sacre scripture dicunt. Quapro-
pter respondēdo illis. heresis pprie auctoz ap-
paruit cōsubstantialē quidē nec iste patri fili-
um esse dicēs. similitē tamē p oia genitori do-
cens. creaturā vero spiritūs sanctū aperte de-
nominans. Nec itaqz non multo post sicuti
dicimus acta sunt.

¶ Socrates. Capitulum. xxij.

Ad decim⁹ itaqz ann⁹ erat patr⁹ duo-
rum augustoz. cōsulēs aut tūc fuere
rufinus z eusebius: qñ celebratū est
sardicēse p̄ciliū. Et hesperijs q̄ partibz cōue-
nerūt ep̄i qñ trecēti: sicut athanasij ait. ex ori-
entalibz sex z septuaginta tantūmodo sicut
sabin⁹ dicit. Inter q̄s annumerabat z scyras
tanqz marionis episcopus: quem damnato-
res athanasij in episcopum huius prouinciē

producerunt. Excusauerunt etenim se alij p infirmitatē corpis. alij angustas inducias ac cusantes. et ob h iulij culpantes epm. dum utiq; ante annū et sex menses synodus fuerit p̄dicata. et athanasius rome degeret expectās iudiciū synodale. Et ergo sardice conuenis sent. orientales ad aspectū occidentalū veni re nolebāt. dicentes nō aliter se ad verba vētu ros. nisi a suo collegio athanasiacos et pauli anos expellerēt. Dūq; protogenis sardicēsis ep̄s et osius cordube hispanie nō paterentur a cōcilio remoueri et pauli defensores et atha nāsij. illi repēte discesserūt. et veniētes ad phi lippolim tracie seorsum fecere p̄ciliū. et aper te iam p̄substantialitatē anathematizauerūt. et sectā inequalis substantie epistolis conscri bentes vbiq; miserūt. Qui autē in sardice cō uenerant. primū quidē hoz damnare vesani am. deinde accusatores athanasij dignitate priuauerūt. et terminū fidei nicene roboran tes. et tractatū de diuine substantie inequalita te respuentes. p̄substantialitatē apertius tra diderūt. etiā ipsi vbiq; scripta p̄pria dirigen tes. Ex vtraq; ḡ parte recte se facere arbitra ti sunt. orientales quidē eo q̄ a se damnatos illi suscipent. occidentales autē quoniā ante co gnitionē damnatores effugerāt. et quoniā hū quidē nicenā seruabāt fidē. illi hō eam adul terari p̄sumpserāt. Reddiderūt ḡ locū paulo et athanasio necnō et marcello ancyre galatie. q̄ dudū sicuti iā dictū est fuerat p̄denat?

Theodoricius. *Theodori*

Capitulum. xxiii.

De hō sardice gesta sunt modo cōcē lia littere clarē edocēbūt. quas pro pter modū explanatiōis huic sc̄ptu re interponere nō omisi. Sctā synodus dei vera ḡra sardice p̄gregata ex vrbe roma his panis et gallijs. ytaliam. cāpaniam. calabriam. af fricam. sardiniam. pannoniā. misiam. daciam. darda niam. alterā daciam. macedoniam. thessaliam. acha iam. epirum. traciā. rodopem. asiam. cariam. bithiniam. belleponto. frigiā. capadociā. ponto. ciliciā. al terā frigiā. pampiliā. lydiā. insulis cicladi bus. egypto. thebayda. lybiā. galatiam. palesti nam. et arabiam. vniuersis ep̄is et cōministris sc̄tē et apostolice ecclie dilectissimis fratribus. i dño salutē. Vultā quidē ac sepi? ministri arria ne vesanie p̄sumpserūt aduersus dei seruos et rectā fidē custodētes. Adulterā nāq; doctri nam p̄ponētes. orthodoxos expellere conati sunt. et intantū insurrexerūt aduersus fidem

ut neq; auditus deo amabiliū lateret im peratoꝝ. Igit ḡra dei coopante etiā ipsi p̄s simi p̄ncipes ex diuersis nos puincijs et ciui tatiq; colligētes. sc̄tū h p̄ciliū in sardicēsiuz celebrari vrbe p̄ceperūt. quatin? ablata om ni discordia et omni p̄fidia. p̄cul expulsa. sola cristi pietas ap̄d oēs inuiolate seruet. Vene rūt em̄ orientales ep̄i a p̄ssimis impatoribz inuitati. p̄cipue p̄pter famā que de carissimis n̄ris fratribz et cōministris fuerat diuulgata id est. athanasio alexandrino. et marcello an cyre galacie et asclepa gazeo. Forlan etiā ad vos ipsos detractiones h̄mōi puenerūt. qm̄ etiā nostras aures ventilare conati sūt. vt ea q̄ cō tra inocētes referunt vera esse credant. et ini qua hereseos celest opimo. sed hec facere di utius p̄missi nō sunt. Etenim p̄sul eccliesiaz dominus. p̄ hys et p̄ vniuersis mortē susti nuit. et p̄pterea ascensum ad celos nobis om nibus cōdonauit. Dudum itaq; eusebius et maris et theodorus atq; theognius vrsacius et valens et minophātus et stephanus scripse rūt iulio. cōministrō nostro ecclie romane pō tifici cōtra p̄dictos cōsacerdotes nostros. id est athanasium ep̄m alexandric. et marcel lum ep̄iscopū anchyre galacie. et asclepā gas ze. Scripserunt quoq; et alijs partibz ep̄isco pi testimonij perhibentes puritati athana sij cōsacerdotis nostri. et ea que ab eusebio. et a cōsacerdotibus eius gesta sunt nihil ali ud q̄ mendacijs et calumnijs plena esse fir mantes. cum vtiq; euocati a carissimo et cō sacerdote iulio. et non occurrentes sicut scri ptis eius de iulij comprobatur. aperte vide antur calumniatores existere. Nam si dege stis contra eos habitis p̄sumpsissent. non re tardarent occurre. Verūtamē etiā ex hys que fecerūt in hoc sc̄tō magnoq; cōcilio eoz machinatio euidenter apparet. Venientes em̄ in sardicensium ciuitatē. atq; vidētes fratres nostros athanasij marcellū asclepam et cere ros. ad iudiciū accedere timuerūt et nō semel in seculo. sed etiā frequēter citati vocatiōibz obedire noluerunt congregatis videlicet in concilio ozio longeuo. qui propter etatē atq; confessionem tantumq; laborē omni hono re dignus apparuit. et reliquis sustinentibus et inuitantibus eos ingredi iudiciū. vt q̄ con tra absentes cōsacerdotes diffamauerāt atq; conscripserant presentes ostēderēt. Sed sicuti predictimus euocati non venerunt: vt eti am in hoc calumniā propriam ostēderēt. et quodammodo respuendo iudiciuz insidias

Si dicitur...
De re non...
aluar...

Liber

suas et molimina proclamaret. Nam qui de suis dictis perfidit etiam ad faciem probare non refugit. Quia hoc non occurrerunt nulli de eis ignorare confidimus. Et si forsitan rursus illic quicquid machinari voluerunt. sciant omnes quoniam nihil habentes quo possint confacerdotes nostros arguere: absentiibus detrahunt: presentes effugiunt. Fugerunt enim charissimi fratres. non solum propter calumniam aduersus istos instructam: verum quia suos pro diuersis criminibus accusatores occurrere viderunt. Proferebant enim vincula et catene. venerant homines ab exilio et confacerdotes. nec non cognati pariter et amici eorum qui propter istos mortui dinoscuntur. et quod est admirandum aderant episcopi quorum unum quidem catenas gestabat et vincula quibus vincitur fuerat propter eos. alij vero eorum insidijs mortem testabantur inflicti. quoniam ad tantam superbiam sunt producti ut etiam episcopum occidere conarentur: quem nisi fuga liberasset obierat. Venit etiam confacerdos noster beatus theodolus fugiens eorum molimina: quibus fuerat iussus occidi. Alij vero gladio vulnera demonstrabant et hec non quilibet homines testabantur. sed omnes ecclesie pro quibus hi qui occurrerunt. et qui legatione fungebantur insinuabant violentiarum pestes. armatos milites. populum cum fustibus. iudicium terrores. falsas litteras. obiectiones. Lecte namque sunt iste theognij contra confacerdotes nostros athanasium: marcellum et asclepiam ut etiam imperatores mouisse viderent. quos litteras dyaconi theognij vulgauerunt. Super hec autem virginum nuditates. ecclesiarum incendia. carceres contra confacerdotes nostros adhibitof: que omnia non plura nisi pro detestabili arrianorum heresi commisisse noscuntur. Quisquis enim eorum respicisset ordinationem atque communionem hijs necessario subdebat iniurias. Conspectantes igitur facinororum suorum angustias perfusi recesserunt. et vltimus non valentes hec abscondere in sardicensium venerunt urbem: ut pro aduentu suo quasi talia se nequaquam perpetrasse monstraret. Videntes ergo quibus calumnias irrogauerant. et oppressos a se simul accusatores: et increpationes pro oculis suis habentes: euocati ad iudicium ingredi nequiverunt: athanasio quippe et marcello et asclepia nostris presacerdotibus fiducialiter agentibus et nimis ingemisceribus. et iminentibus. atque pro uocantibus eos. et promittentibus non solum se calumnias euidenter ostendere. sed etiam que in eorum ecclesiis deliquissent. sicut legitur de beatis apostolis quod minas principum non timuerunt sed forti animo christi fide verbis et signis defenderunt. Illi vero tanto conscientie terrore restricti

Quartus

sunt ut fugerent. et pro fuga suas calumnias aperirent. delictaque sua iudicij declinatione faterentur. Et licet non solum ex prioribus sed ex istis malicia eorum atque calumnia patefiant. tamen ut neque per fugam occasionem alterius iniquitatis accipiant. curauimus contra veritatem facta eorum molimina examinare. et hypothesis ex hijs que gesta sunt eos calumniatores inuenimus. et nihil aliud nisi aduersus presacerdotes nostros insidias institutas. Nam arsenium quem dicebant ab athanaasio proemptum. hic viuit et inter viuentes comorari dinoscitur. ex quo etiam alia probant esse conficta. Quia hoc etiam calice dimulgauerunt fractum a machario athanasium presbytero testati sunt qui de alexandria et mareote venerat nihil tale fuisse gestum. sed etiam episcopi egyptij iulio presacerdoti nostro scribentes valde firmabant. quia neque suspicio fuisse hominibus. Proinde dixerunt monumenta aduersus eos fuisse perfecta. que tamen probatum est: ex vna parte celebrata: in quibus unum catecumini inquisitum ait intus se fuisse: quando macharius venerat ad eundem locum. alter autem interrogatus dixit illum famosissimum squiram tunc egrotasse et in cella tunc iacuisse. ut ex hoc appareat nihil gestum ex omnibus sacramentis. eo quod catecumini intus fuissent. et squiras non adesset. sed iaceret egrotus. Is namque malignissimus squiras metuitus. eo quod athanasium quosdam sacros incendisset libros. illo tempore egrotasse declaratus est quem macharius ibi fuerat. unde etiam ex hoc calumniator apparuit. Denique pro huius calumnie mercede dederunt squire nomine episcopi. qui neque presbyter fuerat aliquando. Duo namque presbyteri qui cum melicio aliquando degebant. et postea a beato alexandro episcopo ciuitatis alexandrine suscepti sunt. et cum athanasio constituti. testati sunt nunquam illi presbyterum fuisse melicium. neque habuisse melicum in mareote presbyterum vel ministrum. et qui penitus nunquam presbyter fuit. nunc eum velut episcopum produxerunt: ut eo nomine in suis calumnijs terrere viderent auditores. Lecte sunt enim et littere presacerdotis nostri marcelli et inuenta eusebij similitudine nequicia. Nam ea que veluti querimoniam faciens marcellus dixit: hec illi tanquam ipse confirmaret accusauerunt. Hec ergo sunt lecta et reliqua. et precedentes pariter questionum. relictaque huius viri fides inuenta est. Non enim sancta Maria sicut isti firmabant dedit deo verbo principium. neque finem habere asseruit eius imperium. sed regnum eius sine principio et sine termino esse conscripsit. Asclepas autem cominister ob-

tulit monumenta antiochie cōfecta. et sub accusatorū presentia iudicantiū episcopozū se ostendit innoxium. Recte si quidē o charissimi fratres euocati frequēter obedire noluerūt. recte quōq; fugerūt. Cōscia namq; sua pteriti p fugas suas calūnias indicarunt. et que p̄sentes accusatores sup eis dixerant etiam probauerūt. Ad hec autē etiā eos q̄ dudū accusati propter arrianā heresim fuerant et proiecti nō solum susceperūt. sed etiā in maiore ordinē posuerūt. dyaconos ad presbyteriū promouentes p̄sbyteros ad episcopatū. nō ob aliud nisi vt impietate seminare et dilatare potuissent et fidei corrūpere pietate. Sunt autē horū principes eusebius. theodosius heracleie. narcissus nerodiadis cilicie. stephanus anthiochie. georgius laodicie. achatius cesarie palestine minophantis ephesius. vsfacius sygidū mysie. valens myrsi panonie. Isti namq; conuenientes cū orientalibus non sinebāt eos nec in sanctū conciliū ingredi nec omnino accedere ad ecclesiam dei. Et venientes in sardicam conciliabula apud semetipsos per loca singula faciebant. et acta quedam cū terroribus concinnabāt. quatinus nihil penitus ad iudicium pueniret neq; possemus sanctū celebrare conciliū. Nec omnia cognoscere potuim⁹ a confacerdotibus nostris machario palestino. et asterio arabie. qui cū eis venerant et ab eozū perfidia recesserant. ne fierent participes eozū malitie sicut scriptū est. Cum sancto sanctus eris: et cū peruerso peruerteris. Hī namq; ad sanctū conciliū venientes violentiā quā passī sunt narrauerunt. nihil dicentes apud eos agi rectū. insuper adijcētes: quia dū essent recte fidei prohibiti fuissent ab eis ad hec loca venire. et propter intermissionē vitæ ab eis intercedere potuissent. Ob hanc causam sardice venientes in vna domo omnes manserūt. neq; breui tēpe a se recedere patientes. Quia vero tacere non decuit nec sine vindicta relinquere calūnias. vincula. necesse. vulnera continuationes falsarū epistolarū. verbera. nuditates virginū. exilia. destructiones ecclesiarū incendia. migrationes a minoribus ciuitatibus ad maiores ecclesias. et pre omnibus aduersus rectam verā fidem nunc arrianā vesaniā. et p̄ eos crudeliter insurgēte. Propterea charissimos quidē fratres nostros et comministros athanasium alexandrine ciuitatis episcopū. et marcellū ancyræ galacie. et asclepā gaze. cōministrantes christo innoxios et puros esse decreuimus. scribentes ad vniuersosq;

parrochiam. vt singularū ecclesiarū populū cognoscētes sui episcopi puritate. eum se habere episcopū et sperare cognoscant. Eos autē qui in eozū ecclesias ad instar lupozū ingressi sunt. id est. gregoriū in alexandria. basilium in ancyræ. quintianū gaze. nec episcopos nominandos. nec xpianos. nec quālibet penitē cum eis habendā esse cōmunionē. nec eozum litteras habendas. neq; scribendū eis. Theodorū vero heracleie europæ. et narcissum nerodiadis cilicie. et achaciū cesarie palestine. et vsfacium sygidum mysie valentē ex myrsi panonie. minophantē ephesii. et georgium laodicie. licet metuentes ab oriente nō venerint. tamen eo quod a beate memorie alexandro ciuitatis alexandrine pontifice sint damnati. eo quod arrianos secum habeāt. et propter crimina eis illata generali eos decreto sanctū conciliū episcopatu deposuit. et decreuimus eos nō solum episcopos nō esse. sed neq; cōmunionem cū fidelibus promereri. Eos em̄ qui diuidūt a paterna substantia et diuinitate. et alienant verbū a patre. diuidi ab ecclesia catholica cōuenit. et esse alienos nomie christiano. Sint igit nobis et omnibus anathema. eo quod verbū veritatis videant esse cauponari. Apostolice cū namq; preceptū est. si quis vobis annūciauerit p̄ter quod accepistis. anathema sit. Hīs ergo nullū cōmunicare denunciāte. nulla em̄ cōmunio luci ad tenebras. Vos pellite procul ab omnibus. nulla em̄ cōcordia christi ad belial. Seruate vos fratres charissimi. vt neq; scribatis eis. neq; eozū scripta suscipiatis. Studete simul et vos fratres charissimi et cōministri. tanq; spiritu p̄sentes nostro consilio cōsentire. atq; sub scriptione vestra decernere: q̄ ab oibus vbiq; cōministris nostris consonantia vna seruent. Abdicam⁹ autē illos et extra terminos catholice ecclesie procul abijcimus. qui nō affirmant: quia deus est christus. sed auunt verus deus non est: quia filius est. sed verus filius nō est. nec genit⁹. cū nō sit simul et ingenuus. Sic em̄ se intelligere natus profitent. quia sic dixerunt. quod natum est factum est. et quia cū christus ante secula sit. derūt ei p̄ncipiū atq; finē. quod nō in tēpore. sed habet ante secula. Porro vipere ex aspidē arriana progressa sunt valēs et vsfacius: q̄ glorianē et nō dubitant se dicere christianos. p̄fidentes quā verbū et quā spūs et vulnerat⁹ et interfectus et mortu⁹ est et resurrexit. quod q̄ cohors studet hereticorū diuersas esse patris et filij et spūs sancti pronūciat substantias

Libet

et eas esse diuinas. Nos autē hanc percipimus. et eruditi sumus. hanc habemus catholica apostolicaque traditione. et fide atque confessionem. vna esse substantia noiantes patris et filii et spiritus sancti. Et si quānt que sit filii substantia profitemur eā esse que patris indubitanter. nunquam patre sine filio. neque filius sine patre fuisse credentes. nec esse posse quod est verbum spiritus sanctus. Absurdum namque est dicere aliqui fuisse patre sine filio neque nominari nec esse potuisse. Et enim ipsius filii testimonium. Ego in patre et pater in me. et ego et pater vnum sumus. Nullus nostrum negat natum. Sed quibus natum? Omnia enim omnibus que inuisibilia et visibilia nuncupant. Opifex ergo est angelorum et archangelorum et mundi et humani generis. quoniam ait Omnia artifex docuit me sapientia. Et omnia per ipsum facta sunt. Non enim semper potuerat esse si sumpsisset exordia. quoniam verbum quod semper est non habet initium. Deus autē nunquam terminum habet. Non dicimus patrem filium esse. neque rursum filium patrem esse. sed pater pater est et filius patris est filius. Confitemur verbum dei patris esse. propter quod non aliud est. et verbum verum dei et sapientiam et virtutem. verumque filium credimus. et non sicut ceteri filii nominantur. ita filium dicimus. quoniam illi aut gratia generationis dii erunt. aut eo quod digni fiant filii nuncupantur. et non propter vnam substantiam que est patris et filii. Confitemur item et unigenitum et primogenitum. sed unigenitum verbum dicimus quod semper fuit et est in patre. primogenitum autē sermo. ne hominum. sed in differt pro creatura communi. quoniam et primogenitum a mortuis profitemur vnum esse deum. confitemur vnam patrisque filiique diuinitatem. neque quisquam negat aliqui patrem filio maiorem. sed propter aliam essentiam non propter differentiam. sed quia ipsum nomen patris maior est filio. Nec autē illorum blasphemiam atque corruptibilem interpretationem est. Hac gratia cum dixisse cōtendunt. ego et pater vnum sumus propter concordiam et vnanimitatem. sed reprobauimus omnes catholici intellectum eorum fatuum et abiectum sicuti mortaliū hominum. qui quoniam corripere ceperunt offendentes discordare noscunt. et ad permutationes ascendunt hoc modo distantiam et discordiam inter patrem deum omnipotentem et filium esse posse dicentes. quod absurdum est intelligere et aliquatinus arbitrari. Nos autē et credimus et affirmamus. et sic intelligimus. quoniam sacra scriptura locuta est. Ego et pater vnum sumus propter essentiam vnitatem. que est vna et eadem patris et filii. et credimus semper sine principio et sine ter-

Quartus

mino hunc regnare cum patre et non habere nec tempus nec defectum eius imperium quia semper est. nunquam enim esse cepit ideoque nec deficere poterit. Credimus et percipimus paraclytum spiritum sanctum quem nobis ipse dominus promisit et destinavit et credimus missum. sed is passus non est. sed homo quo indutus est quem assumpsit ex maria virgine. qui pati potuit sicut mortalis. Deus autē immortalis est. Credimus quia tertia die resurrexit. non deus in homine. sed homo in deo resurrexit. quem et obtulit patri suo donum. quem vtiq; liberauit. Credimus autem quod oportuno tempore et diffinito omnibus. et de omnibus ipse iudicabit. Tanta siquidem eorum stulticia et ita crassitudine tenebrarum eorum mens excitata est. ut nequeant lumē cernere veritatis nec intelligere. qua ratione dictus est. ut et ipsi in nobis vnum sint. Palam namque est cur dixit vnum. quoniam apostoli spiritum sanctum dei acceperunt. sed tamen ipsi non erant spiritus. nec aliquis eorum aut verbum aut sapientiam. aut virtus aut unigenitus erat. Sicut ego inquit et tu vnum sumus. sic et isti in nobis vnum sint. Certissime igitur scriptura hoc diuina distinguit. in nobis inquit vnum sint. Non autem sicuti nos vnum sumus ego et pater. sed discipuli in semet ipsis coniuncti et copulati vnum sint. fide et confessione. in gratia et pietate dei patris et domini saluatoris nostri concessione et charitate vnum esse possint. Ex his litteris agnoscat et accusatorum calumnia et priorum iniquitas iudicium et dogmatum vera salubritas. Non solum enim diuina nos beati patris docuere natura. sed etiam eruditionem dispensationis explanauerunt.

Capitulum. xxv.

Ecce constans agnoscens doluit quidem leuitatem fratris inspiciens et infremuit aduersus instigatores maiorum. et imperatoris facilitatem ita decipientium. Duos autem episcopos ex sardicensi concilio electos cum litteris misit ad fratrem. cum quibus et magistrum militum salianum pietate iusticiaque fulgentem. Littere vero non solum monitionem habuerunt atque conciliū. sed etiam interminationem pro principi decentem. Primum quidem enunciauit fratri ut episcopis preberet auditum et iniquitates ab stephano aliisque presumptas agnosceret. necnon et athanasium gregi proprio restitueret. Patefacta quippe calumnia priscorum in dicum iniquitate et crudelitate reuelata adiecit. quia nisi vellet quod iustus est facere ipse ad alexandriam pergeret. et athanasium omnibus

desiderantibus restitueret. inimicorumque cater-
 uas procul expelleret. Hanc autē epistolā cō-
 stantius in antiochia suscipiens pmisit se fa-
 cturū que qualitas tēporis annuebat. Sz in
 hīs pteritū veritatis impugnatores nephā-
 dissimū machinati sunt scelus. Applicuerant
 etenim sacerdotes a cōcilio destinati in loco re-
 motiōis. magister ꝑo militū aliam acceperat
 mansione. Porro stephanus tūc antioche-
 nus epus cū alijs tyrannicis coopatoribz na-
 uim naufragio ꝑparabat. cū quibz assertores
 dogmatū rectorū varijs nitebant absorbere
 calūnijs. Hozū itaqz erat dux quidā iuuenis
 homie onager cū asperitate veniens z in qua
 cōuersatione cōgaudēs. qui nō solum in pla-
 teis diuersos afficiebat et fustibz lacerabat. sz
 etiā domos impudent inuadēs viros ac mu-
 lieres honestissimas abstrahēbat. Et ne lon-
 gius eius extendā calliditate cōtra optimos
 viros ꝑparatā narrabo ꝑsumptionez. Is em̄
 onager ad quandā domū fornicariā veniēs.
 ait quosdā nuper venisse pegrinos z noctem
 habere necessariā meretricis. Porro sumens
 qndecim indisciplinatorū z eos in vicino epi-
 scopoz metatū celans. prēxit cū meretrice ad
 ianuā vbi illi viri quiescebant. eamqz aptā in-
 ueniens ꝑsuasit vni puerozū pecunia data vt
 mulierē introduceret intra ianuā quā ipse mō-
 strabat. vbi quippe vterqz sacerdotū dormire
 videbat. eamqz mulierē interius ꝑcepit acce-
 dere. ipse vero vocaturos socios est egressus.
 Cōtigerat em̄ vñū seniorē ep̄m eufratam nō
 mie in loco exteriori dormire. Vincētius autē
 sic em̄ dicebat. alter in interiori cubiculo quie-
 scebat. Cūqz intra hostiū puella venisset. so-
 nū pedū rustata cognoscens dū esset obicurū
 quis ambularet interrogauerūt. Illa vero lo-
 quēte. cōturbatus eufratas demonemqz pu-
 tās esse mulieris imitatū vocē. repente salua-
 torē christū ad suū inuocauit auxilium. Ona-
 ger autē dux iniquitatis huiꝰ hoc factō cū socijs
 est ingressus iniquis clamitans eos. z iniquitatis
 iudices destinatōs. Multo clamore facto. cō-
 currebūt z serui. Surrexitqz vincētius z clau-
 dētes ianuā domꝰ. vij. quidē calūniatorū cō-
 ꝑhendere potuerūt. Onager ꝑo cū reliqs fu-
 git. Detenta tñ est cū illis z mulier. Diluculo
 autē magistrū militū q̄ cū illis venerat excitari-
 tes ad palatiū ꝑcesserūt z ꝑsumptiōes stephā-
 ni ꝑclamabāt. dicētes iā nō egere iudicio ne-
 qz verberibz iniquitates eiꝰ. Magister ꝑo mili-
 tie ꝑcipue dānabat rogans vt iuberet impe-
 tator nō synodice sed iudicialiter potius ini-

quā examinare ꝑsumptionē. promittēs se ꝑri-
 mū episcopozū clericos traditurū z oportere
 etiā ministros stephani itā cōtradi. Cūqz ille
 impudēter cōtenderet dicēs clericos nō sub-
 dendos esse verberibz. placuit z imperatori z
 iudicibz vt intra palaciū cause proueniret ex-
 aminatio Et primū quidē interrogauere mu-
 lierē. quis eam ad metatū duxisset episcopozū
 rū. Que dixit quendā iuuenē ad se venisse z
 aduentū indicasse peregrinoz. z qd opus ha-
 berēt z quia vespere veniēs duxisset eā ad haz-
 bitaculū quoddā. eamqz intra domus ianuā
 z porticū introire ꝑcepit. Adiecit etiā in-
 quisionē episcopi z terrore faciū. z orationē
 eius z supuenientū repentinas inuasionez.
 Hec iudices agnoscētes. captū inter alios iu-
 uenē ad mediū deduxerūt. Qui nō expectās
 necessitate verberū machinatū consiliū ꝑate-
 fecit z onagrū hec oia ꝑpetrasse confessus est.
 Qui deductus ad mediū Stephanū dixit
 hec omnia ꝑcepisse. Sic ergo stephani cognō-
 scentes iniquitate presentibz tunc episcopis
 ꝑmiserūt vt eū damnarent z ab ecclesia ꝑcul
 expulsus est. non tamē ab atriāna peste ecclē-
 sia liberata est Nam leontius post cū ordinā-
 tur epus. genere pbrigio voluntate nequissi-
 mus. verū cōstātus ea q̄ cōtra episcopos fue-
 rant machinata experimēto cognoscēs scri-
 psit athanasio maximo z semel z secūdō z ter-
 cio inuitans vt a partibz remearet helperijs
 sicut litteris ipsis indicatur.

¶ Exemplar imperatoris constā-
 cij ad athanasium episcopum.

¶ Socrates.

Instantius victor augustus. atha-
 nasio episcopo. Plurimū te circūfer-
 ri z fluctuari verocibus maris vndis
 hostre māsuētudinis clemētia nō pmisit. Pa-
 tria quippe terra nudatū z ꝑriuatū ꝑrijs rez-
 bus. errantemqz ꝑ loca inuia bestiarū. in defe-
 cta nra pietās non desperit. Ideoqz igit dui-
 distuli scribere volūtatis mee ꝑposuim spe-
 rans spōite te ad nos forte venturū. z laboris
 satisfacionez a nobis exigere. Verū trānien-
 qm̄ forte timor impediuit volūtatis tue ꝑpō-
 situm. litteras largitate plenissimas ad tuam
 beatitudinē destinauimꝰ. vt sine metu nostris
 aspectibz velociter tuā ꝑsentia ꝑbere festines.
 q̄tenus desiderio tuo potius experiaris nō-
 stram clementiā in ꝑrijs restitutus. Hac etē-
 nim causa dominū z fratrem meum cōstantem
 victorē augustum ꝑo terrogauimꝰ. vt tibi pote-
 state ad nos tribuat veniēdi. quatenus vt am-

Libet

bobus nobis annuentibus restitutus in propria
babeas maximū gratie nostre pignus.

¶ Exemplar epistole secunde cō
stancij impatoris ad athanasium.

Capitulum. xxvij.

Instantius victor augustus atha-
nasio episcopo. Licet prioribus litteris
significauerimus quatenus sine sol-
licitudine ad nostrū debeas venire comitatū.
eo q̄ maxime velim⁹ te ad propria destinare
tamē ⁊ nūc has litteras ad tuā direxim⁹ san-
ctitatē. per quas inuitamus vt sine aliqua in-
credulitate vel metu ascendēs publicis vehi-
culis ad nos venire festines. vt que desideras
possis adipisci.

¶ Exemplar epistole tercie cōstan-
cij impatoris ad anathasium.

Capitulum. xxviij.

Instantius victor augustus atha-
nasio episcopo. Dū in ecclia degeri-
mus. presentibus presbyteris tuis pla-
cuit. vt ad te destinatis presbyteris ad nostruz
debuisses festinare comitatū. q̄tin⁹ vidēs no-
stros aspectus repete pperares ad alexandri-
am. Sed quoniā plurimū preterijt ex q̄ susci-
piēs a nobis litteras nō occurristi. p̄terea eti-
am nūc cōmonere te festinamus. vt vel nunc
tuā presentia nobis velociter presentare con-
tendas. ⁊ ita poteris patrie tue restitui. tuaq̄
securus oratiōe frui. Ad plenā hō cognitiōez
acbitū dyaconez destinauimus. a quo possis
agnoscere ⁊ nostri animi voluntatē ⁊ ea que
optas poteris impetrare. Has epistolas in
aquileia suscipiens athanasius. illic em̄ reli-
cta sardica morabat. mox recurrit ad romaz.
et ostendens litteras iulio episcopo in maxio
gaudio fecit esse eccliam romanā Putabatur
em̄ etiam orientis imperator eorū fidei con-
sentire. eo q̄ ad se athanasium fiducialit̄ euo-
caret. Julius autē in alexandria clericis atq̄
plebi hec de athanasio scripta direxit.

Capitulum. xxx.

Alius archiepiscopus presbyteris et
dyaconibus ⁊ plebi habitantibus ale-
xandria dilectissimis fratribus in do-
mino salutē. Cōgaudeo vobis ⁊ ego dilectis-
simi fratres. quoniā fructum vestre fidei ante
oculos iam videtis. Hoc etenim vere gestū q̄-
libet inspiciet in fratre ⁊ coepiscopo nro atha-
nasio. quem p̄pter puritatē sue vite et vestras

Quartus

orones restituit vobis de⁹. Et hoc itaq̄ cre-
ditur puras ⁊ charitate plenas orationes ves-
stras ascendisse semp ad deū. Demores em̄
estis promissionū celestium. quā et doctrina
predicti fratris mei athanasij didicistis. et in-
tegrū cognouistis scdm̄ insitam vobis fidem
quā accepistis. quoniā non vsq̄ ad finē is a
vobis possit abduci. cui⁹ oratiōes in sanctissi-
mis animabus vestris tanq̄ p̄sentis semp ha-
buitis. Ergo nō plurimis mihi p̄bis opus
est vobis scribere. Quecunq̄ em̄ vobis a me
potuerint dici. hec iā fides vestra precessit. ⁊
diuina gratia cōmunis orōnis vestre vota cō-
pleuit Cōgaudeo siquidē vobis iterū enim
dico cōgaudeo. quoniā inexpugnatas anias
in fide seruaistis. Sed etiā ipi fratri meo atha-
nasio nō minus cōgaudeo. quia licet multam
passus sit tristitia. neq̄ vna hora vestri desi-
derij ⁊ charitat̄ oblitus est. Nam licet corpe
ad tempus sit a vobis abstract⁹. tamē spiritu
vobiscū degere semp videbat. Et ego quidez
charissimi fratres omnē temptationez cōtra
eū surgentē. reor sine gloria nō fuisse. Nam ⁊
vestra ⁊ eius fides cognita est vniuersis ⁊ cō-
probata. Si em̄ nō tanta ⁊ talia puenissent.
quis crederet: quia aut nos tale iudiciū tantā
q̄ charitatē circa talez exhibuistis episcopū.
aut ille potuisset tātis circūdari virtutibus.
per quas spe celesti fraudatus nō est. Prome-
ruit igit̄ quolibet modo ⁊ nūc ⁊ in futuro eti-
am cōfessionis gloriosum martyriū. Frequen-
ter em̄ terra mariq̄ plurimū estuatus. omnez
prauitatē arriane hereseos cōculcauit. et cre-
bro per inuidiaz vsq̄ ad periculū impulsus.
cōtempnit mortē munit⁹ omnipotenti deo et
domio iesu christo saluatori nostro. sperans
inimicitias declinare. ⁊ cōsolationi vze resti-
tui. deferēs vobis maiora trophea ei fortissi-
ma cōscientia pro q̄bus ⁊ vsq̄ ad terminos
terre totius apparuit gloriosus. fiducia itaq̄
habēs sui propositi celestiq̄ doctrine. clarifi-
catus in mortali iudicio vobis reuertit̄ diri-
gēdus. Igit̄ apud vos clarior nūc est. q̄ tūc
quando profectus a vobis est. Nam si mate-
rias preciosas. id est aurū atq̄ argentum ad
purgandū ignis probat. quid dignū dici po-
terit de tali tantoq̄ viro. qui cū tantas tribu-
lationes ⁊ pericula deuicisset. redditur imma-
culatus. non a vobis solūmodo: sed cōproba-
tus ab omni cōcilio Suscipite siquidē nunc
fratres charissimi cū omni diuina gratia pa-
storem vestri ac p̄sulē. tanq̄ vere athanasii-
um cū hys q̄ tantis laborib⁹ eius participes

sunt effecti. et gaudete fruentes omnibus qui pastorem vestrum ut ita dicam. esurinis atque sititis. quoniam etiam ipsi vestram sanctitatem salutaribus scripturis cibastis atque potastis. Nam cum degeret in peregrinationibus. vos ei consolatio fuistis. et in persecutione atque periculis refouistis eum fidelissimis vestris animabus et mentibus. Ego siquidem iam exulto. considerans et rationem prospiciens in eius reuersione uniuscuiusque vestrum gaudium. et plebis votiuas occurssiones et concurrentium gloriosam festiuitatem. Et qualis ille vobis erit dies et quantum remeate scilicet fratre meo et quiescentibus precibus malis. quorumdam machinationes arcetis. necnon et preciosa ac votiuam reuersionem cunctis in quadam plenissimi gaudij leticia copulantes. Quinimodum hoc gaudium usque ad nos magnitudine sua pertingit. quibus diuinitus etiam hoc constat esse concessum. quatenus et nos debeamus ad laudem tanti viri persurgere. Sed melius est ut epistola oratione claudamur. Deus omnipotens et eius unigenitus filius dominus et saluator noster iesus christus. hoc gaudium nobis prebeat in eternum. dignum tribuens premium admirabili vestre fidei. quam circa pontificem vestrum glorioso testimonio demonstrastis. ut et vos qui vobiscum sunt hic et in futuro meliora possideatis. que nec oculus vidit nec auris audiuit nec in cor hominis ascenderunt que preparauit deus diligentibus se. per dominum nostrum iesum christum per quem et cum quo omnipotenti deo gloria in secula seculorum Amen. Valere vos opto charissimi fratres.

Capitulum. xxx.

Is itaque litteris confidens athanasius ad orientem venit. Quem constantinus imperator non tunc moleste suscepit. sed cum circumuenire temptabat molitione submissus arrianorum. et dixit ad eum. Sed et eadem tuam decreto concilij nobisque consentientibus recepisti. sed quia sunt alij in alexandria populi tuas declinantes communionem. vna eos in ciuitate ecclesiam habere permittite. Ad hanc propositionem athanasius mox occurrit et ait. O imperator potestatem habes iubere simul et agere quecumque volueris. sed etiam ego beneficium a te depono quod mihi prececi precor. Principe pro continuo se daturum esse pronunciantem. repente subiunxit athanasius idem beneficium sibi petens largiri quod querebat imperator accipere. Unam enim et ipse ecclesiam postulabat dari per linguas ciuitates declinantibus arrianorum communionem. Igitur athanasij sententiam vtilis simul co-

gnoscetes arriani. hoc quidem differendum esse dixerunt et agendum quod placeret imperatori: quod imperator paulo et athanasio et marcello. asclepias. gazio. et lucio adrianopoleos. secundum ea que in concilio sardiceno placuerunt proprias restituerat sedes. Unde principalia sacra per singulas ciuitates ad eorum mittebant ecclesias. quibus videbatur ut eos repente susciperet. Igitur in ancyræ expulso basilio et pro eo introducto marcello non fortuita turba prouenit. que derogationem contraria sapientibus irrogauit. Asclepiam pro continuo gazei susceperit in constantinopolitana ciuitate macedoni ad modicum tempus paulo successit. apud semetipsum in ecclesia remota collectiones agens. pro athanasio tamen solo imperator episcopis et clericis atque plebi scripsit ut eum libenter susciperet. in super etiam que contra eum in iudicijs acta fuerant alijs litteris aboleri iussit. Que pro de ambobus rebus scripta sunt hec esse noscuntur.

Epistola pro athanasio episcopo constantij scripta in alexandria egypto episcopis ecclesie.

Socrates.

Capitulum. xxxi.

Victor constantius maximus pius episcopus et presbyteris catholice ecclesie Reuerendissimum athanasium episcopum non est gratia dei derelictus. Nam licet breui tempore humana furie submissus. tamen debitu providentie vniuersa perspicientis noscitur suscepisse decretum. recipiens voluntate dei non stropus iudicio patriam suam pariter et ecclesiam cuius diuino nutu presul extabat. Huic enim et consequenter oportebat nostram adesse mansuetudinem. quatenus omnia aduersus eum. et eius communicationes diffinita omnisque suspitio et illusio contra eos gesta de cetero sit inanis et vacua. et reuatio quam dudum clerici eius habuerunt coopererter firma permaneat. Sed etiam hoc eius gratie adijciendum esse censuimus. quatenus omnes sacri ordinis cognoscant concessum oibus sibi adiunctis. ut sine timore sint: siue episcopi. siue clerici. Sufficit enim vnicuique circa eum meliori iudicio atque parte constituto. quod eius eligunt communionem. hoc omnes precipimus ad instar precedentis etiam nunc voluntate dei nostre gratie largitates adipisci.

Alia epistola eiusdem imperatoris constantij pro athanasio.

Capitulum. xxxii.

Liber

Ictoz cōstantius maximus pius populo alexandrino ecclesie catholice in omnibz phibentes nostre equitatis intentionē. scientesqz q̄sdū prouidētia v̄ri cōtemplatoris estis alienati. id est athanasij pontificis. q̄ propter insertā rectitudinē suozūqz morū probitatē cūctis innotuit. eū denuo ad vos destinare censuim⁹. Hūc itaqz cōsueze z cōpetenter suscipiētes. z apud clementē deūz adiutorū orationū habētes vobis congruū. congruā simul z nobis placitā cōcordiā atqz pacē scōm ecclesie sanctionē vbiqz pbate. sufficienter festinate seruare. Non em̄ rationabile est aliquā discordiā. aut int̄ vos agitari tumultū nostroz temporū discipline cōtrariū. z hoc quidē abesse a vobis omnino volum⁹. Rationibz aut̄ sufficienter eo scilicet presule atqz adiutore apud deū vos instare sollennit̄ admonemus. quaten⁹ tali proposito ad omniū vota pueniente etiā gētilēs ydolorū errorū hacten⁹ seruientes ad cognitionē sacre religionis sub alacritate festinent. O charissimi nobis alexandrini rursus igit̄ admonemus vt in hīs q̄ dicta sunt persistatis. z omnes episcopū decreta per nos nostrarqz sentētia destinati. libenter z pie suscipiatis. z toto animo totaqz volūate amplectendū existimetis. Hoc em̄ z vos decet. et nostre māsfuetudini noscīt cōueniente. At autē oīs turbe z seditiōis occasio perimat. iudiciū apud vos habitis litteris nostris p̄cipimus. quaten⁹ omnes quos seditiōsos agnouerint. legitime vidicte subijciant. Vtraqz igit̄ perspiciētes z nostrā cuz deo sententiā z rationē p̄fessionis vestre. nec nō z supplicū cōtra seditiōsos indictū. cōpetēter z cōgrue sacre religionis iura seruare. p̄dicūqz deo amabilem virtū omni reuerētia z honore colite. z oīones v̄nacū eo pro vobis ipsīs z nostre fauore vite omniū saluatori deo letant̄ offerte.

Exemplar epistole impatoris cōstantij pro athanasio ep̄o aboleri iubēs que cōtra eū sunt gesta.

Capitulum. xxxiiij.

Ictoz cōstantius augustus nestozio salutē. Eadē forma presidibz augustalibz nice thebaidis et lybie scriptū est. Quodcūqz dudū ad lesionē z iniuriā athanasio ep̄scopo cōmunicantiū reperitur actū. hoc nūc aboleri p̄cipim⁹. Nam z ministeriū quo puati fuerant eius clerici eosdem rursus volum⁹ obtineri. Hanc itaqz p̄ceptio

Quartus

nē nostrā seruari censuim⁹. quaten⁹ athanasio ep̄scopo sue ecclesie restituto. cōmunicatores eius habeāt ministeriū qd̄ temp̄ habuerūt. qd̄ etiā reliq̄ clerici habere noscunt. z ipsi gaudio potiantur.

Capitulum. xxxiiij.

Antis z talibz eplis munit⁹ sanctissimus athanasius. p̄ syriaz aggressus venit in palestina. app̄hendēsqz hierosolymā z ep̄o maximo innotescēs gesta saradiceni cōcilij z qz cōstantius impator illorū decreto iudicioqz cōsenserat p̄parauit vt ep̄scoporū illic habitatiū synodus ageret. Athanasius aut̄ in nullo segnis de siria ep̄scopus qz cōcilio restituit. vt ipse beato athanasio cōmunionē z dignitatē. scripsitqz etiā ipsa synodus alexandrinis z oībus in egypto z libijs ep̄scopis. clericis atqz plebi ea q̄ de athanasio gesta atqz decreta sunt. Ob quāre valde maximo detraxerūt athanasij derogatores ep̄. qm̄ primitus deponēs eū rursus ex penitentia tanq̄ nihil fuisset actū sententiā pro athanasio ptulit. q̄ cōmunionē ei dignitatēqz p̄beret. Hec agnoscētes v̄latius z valēs q̄ circa arrianū dogma studiū primitus ardentē habuerāt. declinantes a p̄ori volūate romā p̄fecti sunt. libellūqz penitentie iulio offerētes ep̄scopo. z incōsubstantialitatis cōsenserē sermone. z litteras athanasio direxerunt. seqz ei de cetero cōmunicare professi sunt. Sic itaqz tūc v̄latius gestis athanasij supati cōuerſi sunt. Athanasius ergo p̄ pelusium p̄gebat ad alexandriā. Transiēs autē p̄ ciuitatē edocēbat. vt arrianos v̄niuersi declinarēt. z cōsubstantialitatis dogma cōplecterent̄. In q̄ busdā ecclesijs z ordinatiōes fecit. et hoc ip̄m fuit initiū alterius querelē aduersus eū. q̄a in aliorū ecclesijs ordinare p̄sumpsit. Hec itaqz de athanasio prouenerūt.

Capitulum. xxxv.

Posterea respublica fortuitis casibz v̄gebat. Unde q̄ sunt capitularia non est incongruū bene explicare. Igit̄ qz edificatore cōstantinopolitane ciuitatis moriēte. tres ei⁹ filij imperiū susceperūt. i p̄cedētibz est narratū. Sciendū autē qz cū istis impauit cōsobrin⁹ eorū noie dalmatius. vocabulū p̄ris habēs. Qui dū paululū impasset. a militibz interempt⁹ est. nō iubēte cōstantio vt perimeret̄. nō tū phibente. Dū hō cōstantin⁹ inuioz. frans p̄tes ignaderet. z ipse a milit

libi cōgressionē facta pempt^o est. Hoc autē iā sepe dictū est. Post mortē vō cōstantini iunioris per sicū cōtra romanos motū est bellū: in quo cōstantius p̄ficere nō valebat. Nam dū nocte p̄liū circa fines romanorū atq; persarū fuisset gestū. validiores tūc p se ad breue tēpus inuēti sunt. Quo tpe neq; xp̄iani sub q̄re degebāt. sed per athanasius de cōsubstātia litatis verbo circa ecclesias erat pugna.

¶ Sozomenus.

Eniq; apud antiochiā nō cōcordabāt in professiōe sua clerus et populus. sed et p choros vt est cōsuetudo ad ymnos dicendos dō i sine psalmoz mōstrabāt p̄riā volūtātē. Et hī q̄dez patri et filio sicut equi honoris gloriā dicebāt. Hī vō patri p̄ interpositiōnē p̄pōsitiōis filius scdm esse mōstrantes. Hīs ita gestis herens qd ageret leoncius q̄ illo tēpore ex heresi aduersa sedem antiochie gubernabat. dūz prohibere nō p̄sumeret eos q̄ scdm traditionē niceni cōcilij psallerēt deo. quia metuebat ne seditio nasceret in populo. hoc dixisse ferē tangēs caput suū. iā canū hoc inq̄t nūc soluto in lutū cogereēt immensum. per hoc ostendēs: qz se defuncto seditiōnē populo generaret illa discordia q̄ in hymnis fiebat. nō patientib; suis successorib; cū populi varietate sentire. Athanasius igit veniēs ad egyptū. innotuit sy nodales ep̄stolas iulij romani p̄ntificis. insup et synodale maximi hie rosolymitani que talia cōtinere dinoscitur.

Capitulum. xxxv.

Ancta synodus hierosolymis cōgregata p egyptū lybiā et alexandriā cōstituit p̄sbyteros. dyaconib; et plebi fratrib; desideratissimis in dño salutē. Cū creatorū creatori digne gratias agere nō valem; fratres charissimi: in q̄bus em̄ miracula semper egit. etiā modo cū ecclesia vestra fecit pastore vestrū et dominū cōsacerdotēq; nostrū. athanasium vobis sua pietate restitues. Quis em̄ aliquādo sperauit oculis carnalib; intueri. q̄ nunc et nos et vos inspiciunt respicientes. que videre desiderastis? Sed vere oratiōes vestre a deo omnium sunt audite: q̄ curā habet sue ecclesie et vestras lacrimas atq; gemitū semper insperit. Quapropter vestras audiuit p̄ces. eratis em̄ sicut oues abiecte et fatigate nō habētes quippe pastore. propterea visita uit vos celit; pastor verus. et de proprijs ouibus curam gerēs. restituit vobis quem noscimini cōcupisse. Ecce em̄ et nos et oia pro eccle-

siastica pace faciētes vestreg; dilectioni cōspirantes: in eius amplexu p̄cessim; et cōmunicantes ei p̄ eum vobis alloq̄mur. scriptaq; p̄sentia destinam;. Itaq; scdm gratificata vestra. scitote nos quoq; cū eo vinculo charitatis obstrictos. Debetis q̄ etiā pro pietate deo amabiliū imperatorū nostrorū incessanter orare. quoniā et ipsi cognoscētes vestrū desiderium vobis restituere destinarūt. Omni q̄ honore tensis manib; suscipiētes illū gratificas orōnes offerte deo q̄ vobis talia cōdonauit. Festinate siquidē semp in deo gaudere et glorificare dñm: per que et cū quo patri gloria in secula seculorū Amē. Agnouit arrii sectatores et deposuit. Quib; a se deposit; ecclesias eorū precepit fidē tenere niceni cōcilij. cāq; summo studio custodiri.

¶ Socrates.

Capitulum. xxxvi.

Itaq; se reb; habentib; magnētius tyrānus circa ptes emerit hesperias. q̄ cōstantē impatore occidentaliū partiu; facto dolo. dolo circa gallias interemit. Quo gesto intestinū inflāmatū est bellū. Magnētius etenim tyrānus cunctā tenebat ytaliaz. affricāq; et lybiā. simul et gallias. In illirico vō et symio aliud rursus a militib; excitatus est bellū p tyrannū noie brittanionē. sed etiā tumult; nō fortuit; detinebat. Fratruelis nāq; cōstantini nepocian; noie imperiū assumpterat. monachorū virtute suffultus Et nepocian; quidē magnencij milites deposuerunt. Magnētius autē pcedēs vniuersas ptes vastabat hesperie. Noū igit oim imensā cōfluxio tpe generata est. Quarto em̄ āno post sardicēse cōcilium hec acta noscunt; p̄sularū sergij et nigriani. Hīs itaq; nūcijs appebar: q̄ ad p̄stantiū solū impij iura puenissent. Quo prouectu; tyrānos semetipm q̄ poterat p̄pabat.

Capitulum. xxxvii.

Duersarij siquidē athanasij optunus se t̄pus inuenisse iudicātes. rursus aduersus eos machinabant. Tunc impatori cōstantio suggererūt. qz oēm egyptuz subuertisset et lybiā. Inuidiā vō maxime auxit ei. eo qz ordinatiōes i prochijs fecisset alienis. Athanasius int̄ ea dū venisset ad alexandriam synodū egyptiorū congregauit ep̄oz. q̄ p̄sona decreuerūt sardiceno cōcilio atq; hierosolymis celebrato. Cōstanti; igitur impator dū dū et ip̄e arrianorū secta p̄occupatus. oīnia q̄

Libec

paulo ante placuerat in cōtrariū demutauit. Et p̄mū quidē ecclie cōstantinopolitane p̄dificē paulū deportari iussit exilio. Quē deducētes in cōcussu armenie suffocarūt. Marcello aut̄ denuo p̄iecto eccliam ancyranā basilis rursus inuasit. Luci⁹ autē adrianopoleos ferro vinctus in carcere morit̄. tantūq; valuerūt q̄ de athanasio dicebant̄ vt imensuz furore cadēs impator eū vbicūq; repiret iuberet occidi. cū quo theodolū z olimpiū p̄sules eccliaz tracentiū. Igit̄ athanasius impatoris voluntas nō latuit. s; p̄sentēs fuga dilapsus est z minas p̄ncipis declinauit. Cui⁹ fugam p̄diderunt arriani. p̄cipue narcissus nerodiani ep̄us georgi⁹ laodice z leoni⁹ tūc antiochene p̄sul ecclie. Is em̄ cū p̄sbyter eēt dignitate puat⁹ est. q̄a cū muliere eustolia noīe deges z turpē suspicionē celare volēs. genitalia sibi met̄ noscēt̄ abscidisse. z de cetero q̄dem si ducialit̄ cū muliere viuebat. Postea p̄o studio impatoris cōstantij in antiochena ecclia ordinat̄ ep̄us post stephanū q̄ primit⁹ successerat. Placite hec igit̄ de hīs dicta sufficiāt.

Capitulum. xxxix.

Q̄ tpe cōstantinopolim macedoni⁹ tenebat ecclias paulo. s. amputato p̄ dicto mō. Qui de impatore p̄sumēs xp̄ianis cōmouit bellū. z nō min⁹ q̄ tyranni eo tpe faciebāt. Suadēs em̄ impatorū vt ei ecclias vastanti ferret auxiliū. egit vt lege firmarent̄ q̄cunq; pessime agere nitebat̄. Vniens em̄ semetip̄m monasterijs plurimis que ipse p̄ria voluntate in cōstantinopolitana vrbē cōstituit. z pactis ep̄oz in circuitu positōrū frequēter dicēt̄ afflicisse. pauli dogmata sapientis. Et p̄mū quidē eos ex ecclia expulit. deinde p̄o cōmunicare sibi coegit. ita vt plurimi plagarū immanitate deficerēt. alij vero substancijs. alij hūana ciuilitate p̄uarentur. alij in frontib; characteres ponerent̄ vt eēt h̄mōi signo notati. Hec itaq; faciebāt p̄ oēs orientis vrbes p̄cipue tamē constantinopoli. Quā persecutionē primo tardantē macedonius auxit ep̄us belladice p̄o ciuitates ylliriaci: necnō z besperie pres manebāt immore.

¶ Explicite liber quartus tripartite hystorie ecclesiastice.

Quintus

¶ Incipit liber Quint⁹ tripartite hystorie ecclesiastice.

¶ Theodericus.

Capitulum Primum.

Reui liquidē tēpore p̄teritū te defuncto occidētis impatore cōstante. cōstantiū fautores arrij cōpulerūt athanasij ad eū memoriā reuocātes. q̄si ipse fuisset q̄ ei frat̄ fecerit inimicū ita. vt pene disruptis natu re vinculis vsq; ad bellū descēderet. Hīs incitationib; cōstantius mot⁹ nō soluz expelli. sed etiā perimi sacratissimū athanasium impauit Et mittēs quendā sebastianū ducē cū maxima militari manu velut erroneū iussit interimiri. Quō aut̄ z ille cū exercitu venerit z ille defugerit ipse q̄ passus z mirabiliter liberat⁹ est melius enarrabit. Nā in satisfactione fuisse sic ait.

Capitulum. ij.

Eruntū exq̄rant etiā modū discessio nis z agnoscat̄ a suis. Erant em̄ arriani cū militib; cōcurrētēs. vt eos accederent z igrantib; nos oñderent z licz sine vlla cōpāssioe sint: vlt̄ audietēs tū confusi q̄escant. Erat itaq; iā nox z aliq; p̄lorū ad vigilias venerāt expectabaturq; futura die collectio. Dux aut̄ repētē astitit cū militib; vltra. v. milib; h̄ntib; sez arma z gladios enudatos. arc⁹. sagittas z vectes. z eccliam q̄dē ipse circūdedit statuēs milites sibi met̄ coherētēs. vt nullus possz egrediētū ab ecclia man⁹ eoz euadere. Ego vero irrōnabile iudicās in tanta p̄fusione pplm de relinq̄re. z nos magis ante illos picula sustinere. residēs in sede p̄cepti vt dyaconus psalmū legeret. populi r̄nderent: qm̄ i seculū misericōdia ei⁹. z sic oēs in domos suas redirēt. Sed duce postea ingrediēte. z militib; sacrariū circūdanib; vt nos cape potuissent. clerici q̄dez q̄ sunt inuenti simul z populi clamabāt poscētēs vt z nos discederem⁹ vna cū p̄lo. Ego vero magis e diuerso dicebā nō nos discedere. nisi omēs singillatim prius exirent. Surgens itaq; oratione facta: p̄recepti sic omnes abscedere. melius esse dicēs me periculo subiacere q̄ quemlibet eozuz excipere lesionem. Egredientibus igit̄ plurimis et reliquis subsequētib; quidam monachi qui ibi nobi

scum fuerant. et aliqui clericorum ascendentes traxerunt nos. et ita est testis ipsa veritas militibus alijs sacrarum circumstantibus. alijs per ecclesiam discurrentibus. per medium eorum domino iter dante atque custodiente pericula cum cetera transiimus. deum magnifice glorificantes. quoniam neque populum neci tradidimus. sed etiam quatinus saluaretur actum est et manus querentium nos effugere preualuimus.

¶ Socrates.

Capitulum. iij.

Ue etiam georgius eodem tempore in alexandria gesserit. ipius athanasius qui hec passus est voce narremus

In libro enim quem de fuga sua scripsit. hec ait. Igitur in alexandria surrexerunt denuo querentes nos occidere et facta sunt nouissima peiora prioribus. Repente namque milites circumdantes ecclesiam. pro orationibus prelia celebrabant. Ingrediente namque quadragesima georgius ex capadocia ab eis missus. auxilium mala que illorum calliditate didicerat. Post septimam itaque pasce virgines mittebant in carcerem. episcopi uincti a militibus ducebantur. orphanorum et viduarum domus abripiebantur. et inuasiones in domibus agebantur. et noctibus christiani deponebantur. obsignabantur domus et fratres clericorum pro fratribus pericula sustinebant. Hec quidem pessima. sed grauiora postea sunt presumpta. Septima enim que fuit post sanctum penthecosten. populus eulans est egressus ad cimiterium orationis causa. eo quod omnes communionem georgii declinarent. Sed hoc agnoscens ille nequissimus. ipse concitauit Sebastianum ducem manicheum. qui cum multitudinem militum arma gladios euaginato. arcus sagittasque ferentium facto impetu in ipso die dominico super populum irruit et paucos orantes inueniens. cum iam plurimi discessissent talia gessit qualia ab eis decebat impleri. Incendio namque facto. statuens virgines secus ignem cogebat eas: ut se profiterentur arrianas. Cumque eas cernerent esse victrices. et de igne nullo modo cogitare. sic earum uultus lacerauit ut uix agnosci post tempora potuissent. Tenes autem et quadraginta viros tormeto nomine discerpit. Sectis namque de palma uirgis et habentibus suos aculeos. eorum dorsa ita uerberibus lacerauit. ut quidam eorum sepius a medicis incisi propter spinas que eorum dorsibus inherebant. alij pro dum non ferret pro tormeta sunt mortui. eos autem que vivere potuerunt et quandam uir-

ginem exilio deportauit in maximam statim. Corpora vero mortuorum primo quod reddi non passus est. sed celauit insepulta relinquens ea. ut que si tanta crudelitas latere uideretur. Hoc autem agunt. que mentis errore desipiunt. Nam cum parentes mortuorum gauderent equidem propter confessionem. flerent autem propter corpora defunctorum. potius eorum impietatis iudicia personabant. Post hec autem ex egypto atque libijs exilio portauerunt episcopos ammonium. Dunigaum. filionem. hermeplenum. psonosirim. nilanionem. agathonem. anaganiphum. marcum draconchium. adelphium. athenodorum et psbyteros hieracem et dioscorum. et sic eos acerbissime per itinera compulerunt. ut que dam eorum in ipsis itineribus. alij pro per exilia morerent. Fugauerunt autem episcopos plus quam triginta habentes studium secundum achapa: ut si possent amputarent penitus veritatem.

¶ Theodoricus.

Super hec igitur athanasius etiam consolatorios libros virginibus illis scripsit. que crudelissimas pertulerant passiones dicens. Inter hec propterea nemo uestrum sit tristis. licet et sepultura uobis denegetur impij et prohibeatur offerri. Nam usque ad hoc nequicia peruenit arrianorum ut et portas clauderent. ne quis sepeliret fidelium defunctorum. Hec ergo et huiusmodi similia georgius in alexandria faciebat. Sanctus autem athanasius nullum locum munitum cautele sue pertabat. cum utique aut uiuum eum deduci. aut mortuum decollari: aut caput eius impator sibi iussisset auferri. Pro qua re premium maximam commisit huiusmodi aliquid nunciandi.

¶ Socrates.

Capitulum. iij.

Imperator interea in illiricum castrametatus est. cogebat enim eum publica necessitas et maxime betranionis que pro milites augustus fuerat appellatus. Cumque uenisset in syrmium multo federibus habitis betranionem uidit. actumque est ut milites que eum constituerat transiret ad fauorem constantium. Quo facto solum constantium impatoris uoce missa clamauit. Cumque de betranione nulla memoria fieret. ille repente sentiens se traditum ad pedes se prosternit impatori. Porro constantium auferens eius coronam. simul et purpuram clementi ei locutus est. monens ut sub scemate priuato quiesceret. quod utique eius etati potius conueniret quam haberet nomen sollicitudinibus honestatum. Iussitque ei sumptus uberrimos ex publicis functionibus exhiberi. Cumque in prosa bythinie betranio moratus

retur. constantius scripsit dicēs ei. q̄a multozū bonozū ei causa fuisset. quē a tantis cogitatio-
onibz et malis sibi puenientibz liberasset. nec se bene fecisse: quia q̄ sibi p̄stare debuerat illi potius impendisset.

Capitulum. v.

¶ **U**nc igit̄ impator gallū consobrinū suū cesarē fecit. cui suū nomē impo-
nēs in siriāz antiochie destinauit vt patres p̄ eū custodirent orientales. Quoad an-
tiochiam veniēte. circa orientē signū saluato-
ris apparuit. Colūna nāqz sub specie crucis
in celo visa. maximo miraculo cōspiciētibz
fuit. Alios autē suos duces cū multo exerci-
tu cōtra magnentiū destinauit. ipse p̄o in syr-
mio morabat̄ et rei sustiebat euentū. Tūc igit̄
tur fortinus ecclie p̄sul aperte dogma qd̄ ipse
cōpererat componebat.

¶ **S**ozomenus.

Capitulum. vi.

¶ **I**cebat em̄. Deus q̄dem omnipotens
vn̄ qui p̄prio verbo cōdidit vniuer-
sa. Ante secula p̄o natiuitatē et existē-
tiā filiū dicere fugiebat sed ex maria natū do-
cebat christum.

¶ **S**ocrates.

¶ **A**mobre tumultu surgēte iussit imp̄-
rator cōciliū in syrmiō cōgregari. cōue-
nitqz illic ex orientilibz q̄dez marcus arethu-
se et georgius alexādrinus quē remoto grego-
rio ordinauerūt arriani. Venit etiā basilius
expulso marcello ancyre p̄sule p̄acracius pe-
lusij hipatianus eraclie. occidentaliū p̄o va-
lēs narsen̄. et tūc famosissim̄ omnīū ofius
cordube p̄otifex p̄iter inuit̄. Isti siq̄dez post
cōsulatū sergij et nigriani q̄ anno p̄pter bello-
rū turbas nullus cōsulū fuerat solēniter ordi-
nat̄. cōuenerūt in syrmiō et photinū dogma
fabellij libiēsis et p̄auli famosateni sese cogno-
scentes repente damnarunt.

Capitulum. vii.

¶ **S**ozomenus.

¶ **O**st hec de fide p̄positiōes ediderūt
vnā grece. aliā latine. multū sibi met
textu sensuqz concordēs.

¶ **S**ocrates.

¶ **I**des exposita syrmiō sub p̄ntia imp̄-
toris constancij.

¶ **U**nc etenī q̄si antiq̄ fidei dogmata re-
p̄hēdētes. alias p̄positiōes de fide san-

perūt et vnā q̄dem attico eloquio marcus edi-
dit arethuse. s̄z cū romana lingua cōcordiā nō
habentē. neqz fermōis cōpositiōe sed nec ipsi
grecitati cōuenientē. Unā itaqz latine a mar-
co p̄positā hic subiūgaz. Secūdaqz p̄o quā in
arimino postea relegerūt loco p̄prio ponem̄.
dū ea q̄ ibi gesta sunt dixerimus. vtraqz tū in
grecitate conuersa est. Marcus q̄ hoc modo
de fide dicauit expositionem.

¶ **R**edim̄ in vnū deū patrē omnipotentē.

¶ **C**reatorē et factorē vniuersoz ex q̄ om̄is
paternitas in celo et in terra notat̄. et in vnige-
nitū eī filiū dñm n̄m iesum xpm q̄ ante oīa
secula ex p̄re nat̄ est. deū ex deo. lumen ex lu-
mie. p̄ quē facta sunt oīa in celis et in terr̄. vi-
sibilia et inuisibilia. verbū existēs et sapientiā.
et lumē verū et vitā. qui nouissimis diebz pro-
pter nos humanat̄ est. ex sancta p̄gine. et cru-
cifixus et mortū. et resurrexit a mor-
tuis tertia die. et ascēdit in celū. et sedet in dex-
terā p̄ris. et vēturus est in cōsummatiōe seculi
iudicare viuos et mortuos. et reddere vnicui-
qz sc̄dm̄ opa sua cuī. imperiū sine fine existēs
in secula p̄manet infinita: Erat em̄ sedens in
dextera p̄ris nō solū in h̄ seculo s̄z etiā in futu-
ro. Et in sp̄ritū sc̄m̄ p̄actū idē cōsolatorē.
quē p̄mittēs apl̄is post ascensionē ad celos
esse mittendū. vt doceret eos et cōmemoraret
eos vniuersa transmisit. p̄ quē etiā sc̄tificantē
gr̄ie creditū in eo veracit̄. Eos autē q̄ dicunt
ex nō existētibz filiū. aut ex altera essentia et nō
ex dei et qz erat tēpus aut seculū qm̄ non erat.
alienos nouit sancta catholica ecclia.

¶ **A**rsus igit̄ dicim̄. si q̄s patrē et filium
duos dicit deos anathema sit. Et si q̄s
deū xpm̄ ante secula m̄strantē filium dei p̄ri ad
creationē vniuersoz nō cōfiteat̄ anathema sit.
Si q̄s ingenitū aut̄ p̄rem̄ eī ex maria natū
dicere p̄sumit anathema sit. Si q̄s fm̄ p̄sciē-
tiā ante mariā dixerit filiū esse. et nō aū secula
ex p̄re natū apud deū esse. et per ipm̄ oīa facta
anathema sit. Si q̄s substantiā dei dilatarī et
cōtra hāc dixerit anathema sit. Si q̄s dilata-
tā substantiā dei filiū dixerit facere. aut dila-
tationē eius substantie filiū notauerit anathe-
ma sit. Si q̄s affectiū aut̄ p̄rolatiū verbū
dixerit dei filiū. anathēa sit. Si q̄s hoīez solū
dixerit filiū. q̄ ex maria est anathēa sit. Si q̄s
deū et hoīem ex maria dicēs deū ingenitū eū
dē intelligit. anathema sit. Si quis illud qd̄
scriptū est. ego deus p̄mus et postea ego. et p̄-
ter me nō est deus. cū in destructiōe ydolorū
deozū et ydolorū nō existentū dictum sit. ad

destructionē magis vnigenitū ante secula dei iudaice perceperit anathema sit. Si q̄s audiens verbū caro factū est. verbum in carne mutatu putauerit. aut cōuersione facta suscipisse carnē anathema sit. Si quis vnigenitū filiū dei crucifixū audiens. corruptionem aut passionē. aut cōuersionē. aut mutationē. aut peremptionē sustinuisse dicit anathema sit. Si quis q̄d scriptū est faciam⁹ homines. nō patrē ad filiū dicere sed ip̄m ad semetip̄m asserit dixisse deū anathema sit. Si q̄s contra iacob nō filium tanq̄s hominē luctasse. se ingenitū deū. aut patrē eius dixerit anathema sit. Si q̄s illud q̄d scriptū est pluit dñs a dño. nō de p̄re z filio perceperit. sed z ip̄m a semet ip̄o pluere dixerit. anathema sit. Pluit enim dñs filius a dño p̄re. Si q̄s audiēs dñm patrē. aut filiū dñm et dñm patrē z filiū. z dñs a dño dicēs. duos asseruerit deos. anathema sit. Nō em̄ coaptam⁹ filiū patri sed subditū nō uim⁹. neq̄ em̄ descendit in corpus sine uolūta te patris. neq̄ pluit a semet ip̄o sed a dño auctōritatē quippe p̄bente p̄re neq̄ sedet a dextris meis. Si q̄s patrē z filiū z sanctū spiritū vnā personā dicit anathema sit. Si q̄s spiritū sc̄m paraclitū dicēs ingenitū asserit deus anathema sit. Si q̄s sicuti docuit nōs aliū dicit paraclitū p̄ter filiū. ait em̄. z aliū paraclitū mittet uobis pater quē rogabo ego anathema sit. Si q̄s spiritū partē dicit patr̄s aut filiū. anathema sit. Si q̄s patrē aut filiū z spiritū eius tres dicit deos anathema sit. Si q̄s cōsilio dei tanq̄s vnā creaturā factū asserit filiū dei. anathema sit. Si q̄s nolēte p̄re natūz filiū dixerit. anathema sit. Nō em̄ inuitus z uim passus pater necessitate naturali q̄si nō les genuit filiū. sed ilico ut uoluit z sine tēpore z sine passiōe ex semet ip̄o genuit eū. Si q̄s ingenitū z sine p̄ncipio dicit filiū tanq̄s duos sine p̄ncipio. z duo ingenta dicēs z duos faciēs deos anathema sit. Caput em̄ est z p̄ncipiū omniū filius. caput autem christi est deus. Si em̄ ad vnū omniū p̄ncipiū quod est sine principio p̄ filiū p̄ie om̄ia referunt. Rursus autē subtiliter inspicientes christianū sensum dicimus. Si q̄s christū deū filiū dei ante secula ministrantē patri ad omnem creationē non dixerit. sed ex quo ex maria natus est. ex tunc dicit filiū. et christū esse uocātū. z initium precepisse ut deus esset. anathema sit. sicut famosatenus. Alia fides exposita syrmio latine. quā nos ex greco transtulimus.

Capitulum. viij.

Quoniam de fide placuit quendam fieri tractatū. om̄ia caute quesita sunt z exposita syrmio sub p̄sentia ualētis et v̄sacij atq̄ germani z ceterorū. Cōstitit vnū deū esse patrē omnipotentē. sicut etiā in omni orbe terrarū annūciat. z vnū vnigenitū filiū eius iesum xpm̄ dominū z deū saluatoremq̄ nostrū ex eo ante secula genitū. duos autē deos nō oportere dici. qm̄ ipse dñs ait. Ibo ad patrē meū z patrē uestrū. deum meū et deū uestrum. Propterea z omniū deus est. sicuti etiam apostolus docuit iudeorū deus non solū. nōne z grecorū z gentiliū. Vtq̄ quoniam circūcisio ex fide. z p̄puciu per fides. z cetera q̄dem oīa cōsonant. z nulla uidet remanere discordia. Quia uero multos mouet sermo latinus substantie qui greca lingua dicit v̄sia. ut scrupulosissime cognoscat om̄o v̄sion. hoc est eiusdem substantie. aut omouisu. id est similibus substantie. nō oportet horū sermonū quandaz oīno fieri mentionē. neq̄ de his exponi apud ecclesiam p̄pter hanc causam ac rationē. quia in sanctis scripturis nihil tale scriptum est. Et qm̄ hec vltra humanā scientiā z intellectum sunt. z q̄a nullus pōt generationē filij enarrare sicut scriptū est. generationē eius q̄s enarrabis. hoc em̄ sciendū solū patrem nosse quē admodū filium generauit. z rursus filiū quōmodo ipse de patre sit genitus. Nulli p̄o dubiū est maiorem esse patrē honore z dignitate atq̄ diuinitate. et ip̄o nomine paternō esse potiorē. testificante ip̄o filio. qui me misit inquit pater. maior me est. z hoc esse catholicorū nullus ignorat duas personas esse patr̄s z filiū. z patrē quidē maiorem. filium p̄o subiectū cum omnib⁹ que ei subiecit pater eius. patrē uero initū non habere z inuisibile. im mortalem. z impassibile esse. filiū uero natūz ex patre. deum ex deo. lumē ex lumine. z hui⁹ natiuitatē sicut p̄dictū est nullū nosse nisi solū patrē. ip̄m uero filiū dñm z deū nostrū carnē seu corp⁹. hoc est hoīem assumpsisse. sicut angelis annūciatū. z om̄es scripture docēt z maxime ipse ap̄tus doctor gentiū. Domine z assumpsit xpus ex maria v̄gine. per quē passus est. Apex autē toti⁹ fidei z firmamentū est ut trinitas seruet sp̄. sic i euāgelio legim⁹. Eūtes docete oēs gētes. baptizantes eos in noīe p̄ris z filij z sp̄s sc̄i Integer autē atq̄ p̄fectus est nūerus trinitat̄. Paraclit⁹ p̄o sp̄s sc̄i p̄ filiū missus uenit sc̄m promissionē. ut apo⁹

stolos et omnes credentes sanctificaret. His igitur explanationibus etiam post damnationem photini consentire et subscribere suadebant. permittentes ei reddendum episcopatum si per penitentiam anathematizaret dogma quod ipse compererat. et in eorum sententia consonaret. Ille pro eorum quidem propositum non suscepit. sed prouocauit eos ad disputandum. Quapropter diffinito die imperatoris voluntate conuenerunt presentes episcopi. et senatorum non pauci quos preceperat adesse disputationi princeps. inter quos restitit photino sabinus ecclesie tunc ancyræ presul. exceptoribus voces describentibus eorum magnas certamina sermonum inter utramque partem facta noscunt. victusque photinus damnatus est. et in fuga persistens de cetero liberos utraque lingua conficiebat: quoniam neque latino sermone videbatur ignarus. Scripsit quoque contra omnes hereses. proprium studens dogma confirmare. Et de photino quidem hec dicta sufficiant. Sciendum tamen quod symion conuenientes episcopi penitentia ducti sunt. in expositione fidei latina lingua plate. Post editionem namque sibi eam contrariam iudicabant. quam studuerunt ab episcopis quam iam subscripserat reddi. quam celabat a plurimis. Imperator autem edictis precepit queri editiones ipsam supplicium minatur si quis eam celasse comperiret. Sed neque terror destruere potuit quod semel fuerat institutum: eo quod apud multos habere. Et de his quidem ista dixisse sufficiat.

Capitulum Nonum.

Via vero et de osio hispano inuito illic veniente fecimus mentionem breuiter etiam de eo dicendum est. Ante paucum tempus iste vir molimine arrianorum fuerat missus exilio. tunc autem studio eorum qui symion conuenerat. eum euocauit imperator. volens eum aut suasionem aut necessitate concordare presentibus. Hoc enim factum maximum fidei eorum putabatur esse testimonium. Quapropter licet dixi ex necessitate venit. et dum eis consentire respueret tormenta loquens plagasque pressus est. Unde etiam necessitate vehementer expositionibus tunc edictis consentit atque subscripsit. Hunc ergo terminum habuerunt que tunc symion gesta noscunt. Imperator autem constantius morabatur in symion. et belli quod gerebat contra magnentium expectabat euentum.

Capitulum Decimum.

Atterea magnentius ad seniores romam perueniens multos permisit senatorum

ac populi. Agnoscens vicinos esse contra se constantium milites. abscessit ad gallias partem occidentalis. Cumque illic bellum sepius inter utrumque exerceret. modo isti. modo illi victores esse videbantur. Nouissime autem deuictus magnentius fugit in myrsam quod est gallie castrum. videlicet quod suos milites quasi de perditione tristes stans celliore loco eos nitentur allocutionibus consuetudine confortare. Tunc illi solitum fauorem magnentio exhiberi preparati. et diuerso nolentes clamant omnes. Constanti auguste tu vincas. Hoc augurium magnentium traxit ad semetipsum tantum quod ei diuinitus non concederet imperium. et propterea relinquens castrum ad vltiora tendebat. Sequentibus autem constantium militibus. circa montem sealeucium facta congressione. solus fugiens venit in lugdunensem urbem. comperiens suam matrem et fratrem quem cesarem constituerat. nouissime interfecit et semetipsum. consolatu constantium. vi. galli secundo augusti die. xv. Non post multum pro tempore etiam decentius alter eius frater semetipsum strangulauit. sed neque sic ad rempublicam paruenit. Nam post paululum apud gallias occidentales siluanus quidam tyrannus est exortus. quem duces constantium velociter peremerunt.

Capitulum Undecimum.

Duro iudei in dyocesarea palestine resistentes vicina loca turbabant. et presumptuos temptabant resultare romanis. Post hec itaque gallus cesar cum antiochie degeret exercitum destinatum eos apprehendit. ciuitatemque vastauit. Cumque videret sibi prospere gessisse. felicitatem non ferens accessit ad tyrannidem. et non insinuas imperatori suam intentionem. questorem vocabulo magnum et domitianum prefectum orientis occidit. Ob quam rem constantius indignatus. euocauit eum. Qui cum contemnere non valeret. pergebat ad principem. Cumque contra in suam flacconensem venisset. eum illic constantius precepit interim.

Capitulum Duodecimum.

Est paululum vero tempus iulianum gallici fratrem cesarem constituens contra barbaros direxit in gallias. Gallus pro quo et constantius septimo constantium consolatu et suo tercio ita perimit. iulianus consequenti consolatu arbitronis et iuliani constituit cesar. die septimo mensis nouembris.

¶ Sozomenus.

Ablati itaque tyrannis requiem malorum videbat habere constantius. et deserens.

firmū venit ad seniore romā. illic volēs trīū phū exercere de inimicis manubijs. Credēs autē ea occasione posse vtriusq; partis episcopus in dogmate cōcordare. rursus synodū in ytalīa celebrandā esse cōstituit. Interea iulius cū quīdecim annis rexisset romanā ecclesīā moritur. cui succedit liberius.

Capitulum. xiiij.

Situr in antiochia syrie alter heresi arches emerfit aetius. cognomēto sine deo. Is em̄ eadem q̄ arrius sapiebat. sed ab arrianis se segregabat. eo q̄ arriū in cōmunionē sua recepissent. Qui sicuti predictū est aliud mēte gerens. aliud voce cōfessus est. dum terminū synodi nicene suscipiēs subscripsisset. volens circūuenire principem. p̄pterea ergo arrianos aetius declinabat. Erat nam is aetius p̄ius hereticus et feruētissime arriū dogma defendere videbat. Erudit̄ em̄ aliquantulū alexandriā reuersus est. et veniens in antiochiam syrie vnde oriundus erat. a leontio antiocheno pontifice dyaconus ordinat̄. Tunc ergo venientes ad se. disputationibus sophisticis eludebat. Hoc enim faciebat sequēs cathegorias aristotelis disputās. et quedam cōmentā cōcinnans que nō sentiebat. neq; ab eruditīs intentionem aristotelis agnouerat. Ille namq; propter sophisticas tūc deridentes philosophiam hoc opus iuuenibus exercitationis causa cōscribens dialecticam sophisticis per huiusmodi cōtentiones opposuit. cōtemplatus autē philosophi libros platonis et phitoni declarantes ea q̄ artificiose ab aristotele sunt cōscripta redarguūt. S; aetius cōtemplatiuū doctorē non habens in cōmendationib; sophisticis p̄durauit. Quā obrem nec intelligere potuit quomodo sit ingēnita generatio et quēadmodū qd̄ nascitur coeternū sit generanti. Parū ergo imbutus erat etiā et diuinarū litterarum ignarus tantummodo in cōtentionib; preparatus. quod etiam quilibet rusticus facere potest. Et dūz nec veteres qui eloquiā christiana fuerāt in pretari legisset. asserēbat se multū gaudere libris clemētis et affricani. necnō origenis. cūz vtiq; fuerint illi viri totius sapientie virtutibus eruditi. Fecit igitur epistolas is ad imperatorē constantiū. et alias quasdā contentiones inuoluens. et quedā cōmentā conficiens. Quā obrem etiā sine deo vocabat̄. Et licet eadem q̄ arrius vēdicaret. tamē a suis nō valētibus intelligere p̄plexiones sillogismorū ei

cum eadē que illi saperent putabat hereticus et propterea eorū pulsus ecclesia credebatur illis ipse potius cōmunicare noluisse. Hactenus em̄ ex illo sunt qui tunc quidē etiā. nunc autē eunomiani vocant̄. Posteriore namq; tēpore eunomius notarius eius erudit̄ ab eo. editionē eius hereticā diuulgauit. S; de eunomio locis cōuenientib; explanabimus.

¶ Sozomenus.

Capitulum. xiiij.

Amici siquidē fidei putantes se tēpus inuenisse cōtra defensores eius. valde apud principē laborabant. vt ecclesijs pellerent omnes. qui ab eis videbatur esse depositi tanq; alterius fidei. vel qz viuo cōstante imperatori cōstantio restitissent. ita vt fuisset pene ad bellū peruentum. Precipue tamē athanasium accusabāt. qui inuidie nimietate neq; cōstante viuo et cōstantio euz se diligere profiteute. ab eius molestia recedebant. Sed antiochia cōgregati narcissus cylex. theodorus trachie et theognius nicenus. patrophilus scithopoleos. minophōr̄ epheius. et alij circa triginta scripserunt oēs vniuersis episcopis. quia cōtra sanctiones ecclesiasticas alexandriaz remeasser. nec in cōcilio sine culpa fuisset inuētus. et iubebant vt neq; cōmunicarent ei neq; scripta dirigerēt. sed georgio q̄ ab eis fuerat ordinatus. Verū athanasio nullus hinc sermo fuit.

Capitulum. xv.

Situr deuicto magnētio cū solus cōstantius romanorū tenuisset imperium. omni studio laborabat vt occidentales episcopi cōsentirent eis. q̄ consubstantialē esse patri filiū denegabant. Et hoc faciebat nolens a p̄mordio aperte vim facere. sed eis callide suadere vt in decreto contra athanasium ab orientalibus episcopis habito cōsentiret. Sperabat em̄ quia si decreto cōmuni damnaret̄ athanasius. facilius suā voluntatem in religione compleret.

¶ Socrates.

Tunc igitur in ytalīā cōuenerunt episcopi orientaliū non multi. quoniā plures eorū aut senectus. aut itineris lōgitudō prohibuit. occidentaliū vero vltra trecentos vt p̄cepto principis conciliū mediolani celebraret̄. Ubi cōuenientes orientales. ante omnia cōtra athanasium decretū fieri cōmune posscebant. vt hoc facto penit̄ ei aditus alexan-

Liber

drie clauderet. Quod dū sensissent paulinus gallicane tribereus. dyonisius albemetropolis italoꝝ ⁊ eusebius vercellēsis episcopus: quia ad destructionē fidei cōtra athanasium orientales agere molirent. surgētes voce magna clamabant. dolū ⁊ circumuentiones per ea que gerebant christianitatis dogmatibꝫ irrogari. Non em̄ veras cōtra athanasium culpas esse dicebāt. cū ad retractionez fidei talia probarent inuenta. illis ergo talia proclamantibꝫ conciliū tunc soluit episcopozꝫ.

¶ Theodoricus.

Capitulum. xviij.

Epposito siquidē athanasio aliā heretici fidei exponere sunt visi doctrinā. sed neutꝫ hozꝫ perduci potuit ad effectū. cum p̄sente principe damnaret. q̄a iniuste agebat ⁊ impie. Quo facto ⁊ ipi ecclesijs sunt expulsi. ⁊ in vltimis terre finibꝫ habitare p̄cepit. Quod rursus mirabilis athanasius hoc modo in illa satisfactioe cōscribit. Quis tantū poterit memorare. quantum illi gessere. Tunc em̄ ecclesijs pacē habentibꝫ ⁊ populis per collectas orantibꝫ pontifex quidē romane liberius ⁊ paulinus galliarū metropolitānus episcopꝫ. et dyonisius ytalus. lucifer metropolitānus insularꝫ sardinie. ⁊ eusebius ytalica om̄es episcopi boni. ⁊ p̄dicatores veritatis abripiunt ⁊ traduntur exilio. nullā habētes culpā nisi quia arrianā noluerūt consentire vesaniā. neqꝫ i calūnijs subscripserūt nr̄is. De maximo autē ⁊ optimo sene ⁊ vere cōfessoꝝe ois̄o enā loqui credo superflū. Omnibꝫ em̄ notum est. quia enā hunc exilio deportari fecerūt. Non em̄ ignobilis: sed cūctis noscitur esse nobilissimꝫ. Qui namqꝫ nō p̄fuit synodo. aut rectē loquēs nō satisfecit vnineris. Que ecclesia huius patrocini memoriam non habet. Quis aliquādo dolens cū veniret ad eū nō remeant sanus. Quis indigens cū petisset. nō meruit qd̄ poposcit. Et tñ etiā cōtra hūc talia p̄sumpserunt: quia impietas eozꝫ molimina cognoscēs noluit propria subscriptione firmare.

¶ Socrates.

Situr impator illos quidē mittit in exilium. generale vero cōciliū cogitabat fieri. quatinꝫ om̄es orientales episcopos venientes ad occidentē si posset concordēs efficeret. Quod cū propter itineris spacia difficile videret. duplicē tractauit synoduz celebrari. vt in ariminū quidē ytalī q̄ tunc q̄dem aderant

Quintus

cōuenirent. orientales autē in nicomediā bithinie ciuitatē. Hoc q̄ impatore tractate. effectꝫ nō euenit vt voluit. neutꝫ vero conciliū sibi met cōcordauit. sed vtrūqꝫ diuisum est. Neqꝫ p̄o arimino cōueniētes alterutris inter se cōsonare potuerūt. ⁊ orientales i seleucia isaurie p̄gregati aliud scisma sunt passi. quod suo loco narrabitur.

¶ Theodericus.

Capitulum. xvij.

Bo siquidē liberij p̄ oia famosissimi habitū pro veritate dyalogū contra cōstantiū volo referre. qm̄ a fidelibꝫ illius t̄pis est cōscriptus. Is em̄ post iulium filuestri successozē. gubernauit romanā ecclesiam. Disputatio impatoris cōstantij. ⁊ liberij romani p̄tificis. Cōstantius impator dixit. Nos eo q̄ xpianus sis. ⁊ epus nre ciuitatis dignū hoc iudicauimꝫ vt euocantes te. monere mus. q̄tinus cōmunionē athanasij scelestissimi ⁊ ineffabili supbia detēti abnegare nō differas. Hoc em̄ terrarū orbis pene fieri cōprobauit. ⁊ synodali sententiā alienū ab ecclesiastica cōmuniōe decreuit. Liberius epus dixit. O impator. iudicia ecclesiastica decet cū maxima proferri iusticia. Quapropter si viderē pietati tue disceptationē iube cōstitui. ⁊ si appuerit athanasius cōdemnatione dignus tunc scdm̄ ecclesiastice cōsequētie formā proferat in eū digna sententiā. Nō em̄ possibile est cōdemnare virū: de quo nihil examinātū est. q̄a nullus debet dānari nisi sua cā sit prius audita. Cōstantius impator dixit. Vniuersus mundus adiudicauit ei: facinorā: sed ille sicut ab initio tēpus illud. Liberij epus dixit. Qui cunqꝫ cōscripserūt nō ipsi viderūt q̄ gesta sūt. Sed propter gloriā ⁊ timorē. ⁊ ne a te cōtumeliā paterent acquieuerūt. Imperator dixit. Quid est gloria ⁊ timor ⁊ cōtumeliā? Liberius dixit. Quicūqꝫ gloriā dei non diligunt tua magis dona p̄ponunt. Quē ergo isti non viderūt. nō examinātes adiudicauerūt quod est xpianitatis alienū. Impator dixit. In facie vtrūqꝫ cōdemnatꝫ est. in cōcilio iuri. ⁊ in concilio cōtra eū pariter decreuerūt omnes tonꝫ orbis episcopi. Liberius dixit. Nunqꝫ in p̄sentia sui homo ille iudicatꝫ est. Quicūqꝫ em̄ tñc cōueniētes cōdemnauerūt eū. discedente athanasio a iudicio sententiā protulerūt. Eusebius eunuchus dixit. In niceno cōcilio alienus a catholica fide probatus est. Liberius dixit. Quinqꝫ soli iudicauerunt. ex his quos

quod cum eo nauigio venerant in mareote quos miserunt ad accusationem eius: ut contra eum gesta conficerent. Horum itaque qui destinati sunt duo mortui sunt. theoginus et theodoros. reliqui vero tres viuunt. hoc est valens. maris et vsatius. ab his qui missi sunt sardice. Propter hanc causam synodos celebrata est. Qui in synodo libellos obtulerunt veniam postulantes: quoniam in mareote per calumniam ex vna parte contra athanasium gesta confecerunt. libellos eorum nunc pre manibus habemus. Cui horum nos credere et communicare conuenit imperator: his qui primitus denuauerunt et veniam postea poposcerunt. an eis qui adhuc hec accusare contendunt. Epictetus episcopus dixit. O imperator non fidei causa hodie neque iudiciorum ecclesiasticorum sermonem facit. sed ut apud senatores in romana constitutos urbe gloriemur: quasi superauerit principem Imperator ad liberium dixit. Quo te partes totius orbis: quoniam tu solus hominem vindicas nequandissimum et orbis terrarum pacem ecclesiarum dissoluis. Liberius dixit. Non eo quod ego sum solus fidei causa minuitur. nam et antiquitus tres soli reperti sunt. resistentes precepto regis. Eusebius eunuchus dixit. Imperatorem nostrum nabuchodonosor fecisti. Liberius dixit. Non: sed ita rationabiliter adiudicandus est homo: qui non est examinatus. Sic ego primitus peto generale proferre subscriptionem confirmantem fidem nicea prolata. ut ita reuocatis ab exilio fratribus nostris. et in locis propriis restituitis. si hi qui turbas pariunt ecclesiis visi fuerunt apostolice fidei consentire. tunc apud alexandriam conuenientes omnes. ubi et accusatus et accusatores sunt. et defensor eorum examinata causa possumus proferre sententiam. Epictetus episcopus dixit. Sed cursus publicus non sufficit subiectui episcoporum. Liberius dixit. Ecclesiastice cause publico cursu non egent. Ecclesie namque sufficientes vsque ad mare perducere suos episcopos. Imperator dixit. Que dudum susceperunt formam solui non possunt. Plurimorum namque episcoporum debet valere sententia. quia ipsi ecclesiarum rectores ordinati sunt. Tu solus es qui amicitias illius scelerati defendis. Liberius dixit. Imperator nunquam audiuius absente accusatore iudicem eius scelera proferentem. nisi quod propria hec odia videntur. Imperator dixit. Omnibus equidem nocuit in commune. nulli tamen ita sicut tibi. Cui dum non sufficeret interitus fratris mei maioris. neque beate memorie constantem

cessauit in meis inimicis frequenter impellere: nisi nos maiori mansuetudine detentum impellentes momenta temperassemus. Nulla itaque mihi victoria est. neque contra magnentium vel siluanum: nisi illum scelestum ab ecclesiasticis expulero rebus. Liberius dixit. Noli per episcopos vindicare tuas inimicitias. Vani enim ecclesiasticorum episcoporum. ad sacrificandum vacare debent. Quapropter si tibi videtur iube vocari ad propria loca sacerdotes. et si concordare apparuerint ei. quem nos in presenti defendimus secundum fidem orthodoxam in nicea constituta synodo. tunc conuenientes prouidebunt pro mundi pace. et homo qui non peccauit non reprobetur iniuste. Imperator dixit. Unum est quod queris. Volo enim te amplectentem ecclesiasticam communionem rome denuo destinare. et propterea concorda paci. et subscribens rome reuertere. Liberius dixit. Rome iam fratribus valedixi. Maiores enim sunt ecclesiastice sanctiones. quam romane habitatio ciuitatis. Imperator dixit. Ergo trium dierum spacium ad deliberationem habes. Si vis subscribere rome reuertere. aut certe cogita in quem vis deportari locum. Liberius dixit. Spacium dierum trium. rationem nequaquam mutare potest. quapropter ubi vis dirige me. Imperator autem post duos dies examinato liberio et nequaquam a suo proposito reuocato: iussit eum in Beriam trachie exilio deportari. Egrediente liberio: imperator ad expensas quingentos solidos destinauit. Tunc liberius referenti dixit. Vade et da eos imperatori. opus enim habet suis militibus erogare. Similiter et augusta tantos ei direxit. Liberius dixit. Redde hec imperatori. opus enim habet hec ad expensas militum suorum. Si enim imperator hec non habet opus. det eos auxentio et epicteto illi enim opus hec dicta habent. Dumque ab eis nihil accepisset. Eusebius eunuchus obtulit ei alios solidos. Cui liberius dixit. Totius orbis ecclesias defolasti. et tanquam dano mihi hec affers. Vade prius esse imbueri christianus. His gestis. post tres dies nihil accipiens missus exilio est.

Capitulum. lviij.

Eritatis itaque propugnator et victor trachiam sicut fuerat iussum ut puenit. Duobusque transactis annis. constantius romam venit. Procerum vero senatorumque coniuges rogabant viros suos ut constantio supplicarent. quatinus pastorem gregibus

restitueret. Aiebant em̄. q̄a nisi flecterent ani-
mā principis. eos ip̄e relinqueret. et ad pasto-
rem illū maximū properaret. At illi dixerunt
Nos furore principis formidam⁹. nec forte
aliquā veniam promeremur. sed forte vobis
inquit magis parceret rogantibus ⁊ vnū alte-
rus fiet. aut preces suscipiet. aut si flecti nequi-
uerit. sine aliq̄ iniuria nos dimittet. Hoc con-
ciliū mulieres ille laudib⁹ maximis preferen-
de precipientes. cum ornatu solito adierūt im-
peratorē. quatinus ex veste sublimi insignes
eas ⁊ nobiles arbitratus reuerentiā eis habe-
ret ⁊ parceret. Adeuntes em̄ principē. tali vo-
ce clamabant. Miserere tante ciuitat⁹. pasto-
ris prouidentia non habentis. que luporum
patet insidijs. At ille respōdit. non egere alio
pastore ciuitatē. esse namq̄ pontificē. qui eorū
curā haberet. Post magnū namq̄ liberū qui-
dam dyaconorū eius felix nomie fuerat ordi-
natus. eiusq̄ expositā in nicea fidē inconcusse
seruauit. sed corruptorib⁹ eius sine discretio-
ne cōmunicabat. Nullus tamē habitanti⁹
rome in basilicam ingressus est. cū ille intus
astaret. Hoc autē etiā matrone ille imperato-
ri dixerūt. Qua gratia fletus p̄cepit illum in-
ter om̄ia egregiū reuocari. et vtrinq̄ ecclesiaz
gubernare simul. His ergo litteris in circēsi
spectaculo relictis. pl⁹ clamabat iustā p̄-
cipis esse sententiā. vt sicut duplicib⁹ colorib⁹
diuisi sunt spectatores. sic oporteret alterum
his. alterum alijs presidere. Cum ergo p̄mi-
tus principis litteris sic fauissent. postea cō-
moti cōmuni clamauerūt voce. Anus deus.
vn⁹ christus. vnus episcopus. Ip̄as em̄ vo-
ces. ⁊ ego instū ponere iudicauit. Post has ve-
ro xpo amabilis populi pijs ⁊ iusticia orna-
tas voces sanctissim⁹ quidē liber⁹ est reuer-
sus. felix autē recedēs habitauit aliā ciuitatē.

¶ Socrates.

Capitulum. xix.

At tempestate leontio moriente. q̄ he-
reticū etiam dyaconū ordinauerat.
eudoxius germanice episcopus que
est ciuitas syrie cū esset rome p̄sens. tūc finxit
sibi causam necessitat⁹ incubere. et imperato-
ri callide locutus. q̄si ciuitas germaniciorū
eius prouidentia atq̄ custodia indigeret. pe-
tijt vt remearet ad pp̄ria. Quē princeps nihil
p̄cipiens abire dimisit. At ille cubicularios
cooperatores habens. relicta ciuitate sua an-
tiochenū vsurpauit episcopatū. Fouere namq̄
studebat etiam. Q̄b quā rem n̄sus est con-

ciliū facere sacerdotū ⁊ ordinationē circēstan-
rare dyaconar⁹. Quod nequaquā gestus est. eo-
q̄ maus valeret odiū cōtra etiam q̄ eudoxij
desideriū. Et de his q̄dē tantū nosse sufficiat

Capitulum. xx.

Quum igitur qui arimio cōuenerūt
orientales ea que de athanasio gesta
sunt taciturnitati tradentes. ad cōci-
lium se occurrisse dicebant. Quorū studio co-
herabant vsatius ⁊ valens. qui ab initio q̄-
dem arrianū dogma tenuerāt. in medio autē
omousianis cōsenserant. dato illis bello ro-
mano pontifici. sicut iam dictū est. Isti namq̄
q̄ semp ad p̄tes p̄ tēpore valentiū declinabāt
quorū adiutores erāt. germanius. aurentius
dimophilus ⁊ gais. Dū ergo in cōcilio pres-
sentū alter aliud proponere conaret. tunc vs-
satus ⁊ valens dicebant. Om̄ia que de fide
dicta sunt debere suspēdi ⁊ suscipiendam no-
uellā expositionē quā pauloante syrmiō con-
uenientes ediderant. Hec dicentes. ⁊ cartulā
p̄re manib⁹ habētes legi fecerūt sc̄dm̄ exposi-
tionem syrmiō fidei prolata. quam ibi quidē
sicuti p̄dixi celauerunt. arimino autē ostē-
sa est. cuius exemplar hoc est. Exposita fides
p̄sente domio nostro constantio. cōsulatu eu-
sebij. ⁊ ypachij syrmiō. xj. kalend. iunij.

Redimus in vnū deum verū patres
omnipotentē creatorē ⁊ opificem om-
niū. ⁊ in vnum vnigenitū filium dei
ante omnia secula ⁊ ante omne principium. ⁊
ante omne quod opinari potest. ⁊ ante omnē
perceptibile opinionē. natum impassibiliter
ex deo. per quem ⁊ secula perfecta ⁊ omnia fa-
cta sunt. Natū autē vnigenitum solum ex so-
lo patre. deus ex deo. similem generanti patri
sc̄dm̄ scripturas. cui⁹ generationē nullus no-
uit. nisi solus q̄ genuit pater. Dūc nouimus
vnigenitū eius filiū. nutu paterno venisse de
celis ad destructionem peccati. et natū ex ma-
ria virgine. ⁊ cum discipulis cōuersatū et om-
nem cōplesse dispensationē sc̄dm̄ paternā vo-
luntatem. crucifixum ⁊ mortuū. ⁊ ad inferos
descendisse. ⁊ que ibi erant dispensasse. quem
ianitores inferni videntes expauerunt. et die
tercia resurrexisse. ⁊ cum discipulis cōuersa-
tum. ⁊ quadraginta diebus expletis in celos
ascendisse. et sedere ad dexteram patris. ⁊ vē-
turū in nouissima die in gloria patris ad red-
dendū vniciq̄ sc̄dm̄ opera sua. Et in sp̄iti-
tū sanctum quem ip̄e vnigenitus dei filius ie-
sus christus mittere cōpromisit generi homi-

nū cōsolatorē scōm quod scripturū est. Uado ad patrē meū z rogabo patrē meū z aliū cōsolatorē: mittet vobis spiritū veritatis. ille ex meo accipiet. z docebit et commemorabit vobis omnia. Nomen ꝑo substantie qđ simpliciter a patribz positū a populis ignoret. z scandalū faciat. z quia nec scripture hoc cōtinent placuit abrogari. z oīno nullā memoriā substantie in deo esse. de cetero. eo qđ diuine scripture nusqđ de patris substantia filijqđ meminerint. Similē vero dicimus filiū patri per omnia. sicuti sancte scripture dicunt ac docēt. His itaq; lectis. cōsurgētes quibz hec displicebāt aiunt. Nō fide agentes buc venimus. in erga nāq; seruamus. que precipim⁹ ab initio. sed magis vt si qua circa hec nouitas sit omnino phibeamus. Si ergo hec que lecta sunt nullā faciunt notitatē. aperte iā anathematizat heresim arrianā. z sicut alias hereses regula ecclesie. Que etiam nūc fiunt excitantq; seditiones toti orbi terraz. valde notissimū est. Nec ergo propositio dū ab vsatio z valente z reliquis suscepta nō fuisset. ad plenū diuisit ecclesiam. Alij nāq; his qđ arimino lecta sunt cōsenserunt. alij vero nicenā denuo fidem roborauerūt. Deriserunt autēz conscriptionē illius lectōis. z maxime atbanastus alexādrine ciuitatis episcopus. in epistola quā suis familiaribz destinauit. Quam qui legit. inueniet qđ forti dictione sit plena.

Theodoricius.

Icebant enim arrianū arimino cōuenientes volētibus hesperijs suadere simplicioribus: qđ nō oporteret propter duo verba que nec inuenirent scripta separari corp⁹ ecclesie. sed similē per omnia profiteri filium genitori substantie vel nomē tacere. Sed fallaciā sentientes horū omniū pontifices. eos abdicauerūt. Ipi ꝑo litteris insinuauerūt imperatori propriā voluntatem. dicētes filios se esse patrū nicenī cōcilij piter z heredes.

Socrates.

Capitulum. xxij.

De tamen sciendū. quoniam synodus quidem vsatiū. z valentem. auxentium z germinium. gaium. z dimophilum: eozq; socios cōdemnauit. arrianūz dogma anathematizare nolentes. Qui propter damnationē indignati. ad principē celesiter aduenerūt. portantes lectam in concilio fidem.

Theodericus.

Pertius autem integrā fidei regulā eorum epistola ad constantiū scripta monstrauit. cuius verba hec sunt. Epistola concilij ariminensis ad interpretatorem constantinum destinata.

Iuina iussione z precepto pietatis tue olim dogmatizata cōfidimus. in arimino nāq; ex vniuersis occidentalibz ciuitatibus omnes cōuenimus simul episcopi. vt z fides catholica cognoscere ecclesie. z qui contra sapienter panderent. Vultū nāq; discipulantibz nobis inuenimus. optimū esse statutam fidē antiquitus permanere. quā etiā prophete euangelia. necnō apostoli ꝑ iesum christum pdicasse noscunt. qui z tui protector regni tueq; salutis auxiliator est. quatin⁹ hanc tenentes custodiam⁹. z custodiētes ad finem vsq; seruem⁹. Incongruū em̄ nepharūq; videtur. ex his qđ recte z iuste diffinita sunt. aliquid ꝑmutare. id est horū que nicea cōmunitē cū gloriofissimo constantino patre tuo atq; imperatore deliberata atq; desita sunt. quorū doctrina atq; sentētia discurrit z predicata est in omnium hominum auditus z mētes. Nec fides sola arrianā heresim expugnauit et perdidit per quā non illa sola sed z relique hereses danate sunt. cui vere addere quicq; incautum est. z auferre periculosum. Et siquidem horū alterum fiat. erit inimicis facultas agēdi que volūt. Quapropter vsatiū z valens quoniam participes z ꝑcordes arriani dogmatibus erant a nostra cōmunionē sunt segregati. quā vt reciperēt cognoscentes delicta quibz peccauerūt penitentiā atq; veniam impetare poscebant. z rescripta eozū hec ita se habere testant. per que criminū veniam consecuti sunt. Erat em̄ tempus quo hec gesta noscuntur. quādo mediolana synodus celebrata est presentibus ecclesie romane presbyteris. cognoscentes simul etiā post mortē dignissime memorie nominandū constantinū cum omni integritate z examinatione cōscriptam exposuisse fidem. Qui cuz ab hac luce baptismate percepto discesserit. z ad premia debite pacis abierit. incongruū indicamus esse. post illuz aliquid nouitatis admittere. tantozq; confessores sanctos z martyres. z huius dogmatis conscriptores inuētoresq; despiciere. qui fm antiquā ecclesie sanctionē per omnia sapuisse noscuntur. quoz fidem deus in tempore imperij tui transmisit per dominū nostrū iesum christum. per quem tibi imperiū tale concessum est. vt etiam nostri orbis terminos obtrahat.

neres. Rursus ergo infelices isti et sapientia vilissimi presumptione nequaria impie cogitationum predicatores semetipsos annunciarunt. et veritatis terminum mutare contendunt. Duz enim secundum tuum preceptum concilii iura celebrare tur. illi concilium sue fallacie nudauerunt. Nitebant enim calliditate quadam atque et seditione aliquid novitatis inferre. Huiusmodi enim malitie captos inuenimus germinum quendam. et autentium. atque gaudium heresim intentionemque facientes. quorum doctrina vna quodam existens vniuersa molis blasphemiarum transcedere comprobata. Qui cum videret nos neque sue voluntatis esse neque concordis horum qui male sapere videbantur. a nostro se concilio mutauerunt. ut quasi aliud conscribere viderentur. Erat vero tempus breue. quod etiam eorum aperuit voluntates. Sed ut non semper ecclesiastice cause in easdem incurrant concussiones. nam turbatio atque seditio repetita vniuersa confundit. firmum nobis visum est. quod dudum decreta sunt legaliterque seruentur. Predictos autem viros a nostra comunione seceimus. qua causa legatos ad tuam mansuetudinem misimus. concilii sententiam per nostram denunciaturos epistolam. Legatis autem pre omnibus ista precipimus. ut veritate affirmant et precise et iustis rationibus exponentes. qui etiam tuam religionem instruant. quoniam non sicut ait vrsatius atque valens. erit par si quid iustarum sanctionum fuerit immutatum. Quod enim par esse credenda est apud eos. qui pacis iura subuertunt. Contentio enim et seditio per hec inter reliquos ciuitates ecclesie romane potius orietur. Qua propter tue mansuetudini supplicamus. ut placidis auribus nostros legatos audias. et oculo tranquillo respicias. neque ad iniuriam defunctorum noui aliquid immutari permittas. sed permanere nos sinas in his que a progenitoribus sancita atque definita sunt. quippe nos omnia cum deliberatione atque scientia et spiritu sancto celebrasse confidimus. Ea enim que ab illis nunc innouantur. credentibus quidem incredulitate inferunt. non credentibus vero credulitate. Supplicamus itaque ut precipias eos qui diuersa loca detinent. quos et etatis grauamem et angustia paupertatis affligit. ad propria remeare ne desolate sublati episcopis videantur ecclesie permanere. Super hec autem etiam hoc rogamus. ut nihil his que iam terminata sunt addatur aut adimat. sed omnia inuiolata permanent. que a pietate tui patris et tuis quoque sunt conseruata temporibus. neque nos de cetero fatigari et a proprijs parrochijs alienos esse per

mittas. quatinus episcopi cum proprio populo in pace orare a diuino cultui vacare possint. supplicantes deo pro pace tui imperij pariter et salutis. quare tibi diuinitas in perpetuum largiatur. Nostri vero legati episcoporum subscriptiones et nomina deferunt. qui etiam lectione diuine scripture religionem tuam poterunt edocere.

¶ Socrates.

Capitulum. xxij.

Ecce itaque synodus scripsit. et per episcopos destinauit. Ursatius autem et valens eorum preuenientes aduentum derogaerunt concilio. ostendentes imperatori expositionem fidei quam portabant. Imperator autem arriano dogmati fauens. indignabatur aduersus synodum et vrsatium ac valentem potius honorauit. Quam ob rem qui a concilio fuerant destinati tardauerunt non valentes impetrare responsum. Sero tamen ad synodum constans per presentes episcopos huiusmodi scripta direxit.

¶ Epistola imperatoris constantini ad ariminense concilium.

Constantinus imperator. victor et triumphator augustus vniuersis episcopis arimini congregatis. Semperequidem et pre omnibus cogitare nos de sacra et adoranda lege non ignorat vestra benignitas nunc viginti quos vestra sapientia destinauit episcopos. legationis sue causam interim videre nequimus. cum sit nobis necessarium circa barbaros iter. et sicut nobis decet animo puro ab omni cogitatione utilitate diuine legis examinare. Iussimus igitur episcopos in adrianopoli nostram sustinere regressionem. ut cum vniuersa respublica fuerit bene disposita. tunc que gesserunt audire possimus. Nostre ergo sanctitati non videatur onerosum eorum expectare regressum. ut dum redeunt nostrum nobis referentes responsus producere possitis ad terminum que ecclesie catholice utilia esse noscunt. Has litteras suscipientes episcopi talia denuo rescripserunt.

¶ Epistola arimineni concilii ad imperatorem constantinum destinata.

Capitulum. xxiii.

Litteras clementie tue suscepimus domino deo amabilis imperator. quibus continetur: quia propter necessitatem publicam interim non potuistis nos videre legatos. nosque iubetis ut eorum sustineamus aduentum. donec que a nobis decreta sunt et vestris progenitoribus eo

sonare noscunt. ab eis pietas vestra recogno-
scat. Quā ob rē ⁊ nūc p̄ has litteras profites-
mur atq; firmam⁹ nequaquā nos a p̄posito no-
stro recedere. Hoc em̄ nostris legatis iniūti-
mus. Supplicamus igit̄ vt̄ an̄io tranquillo
⁊ p̄sentis nostre mediocritatis litteras relegi
inbeas. ⁊ illa que p̄ legatos nostros mādaui-
mus libenter accipias. Illud itaq; nobiscus
cōsiderare tua māsuētudo debet. quāta sit mo-
do tristitia. quātūsq; meror. vt̄ beatissimis tē-
porib; tuis tante ecclie p̄uate videant̄ ep̄isco-
pis. Et p̄terea rursus deprecamur tuā clemē-
tiā dñe deo amabilis impator. vt̄ ante asperi-
tatē hyemis. si tamē placet vestre pietati nos
ad nostras ecclias remeare p̄cipias. quatin⁹
etiā nūc possumus omnipotentī deo ⁊ dño sal-
uatori nostro t̄p̄o eius filio vnigenito. p̄ tuo
impio sollēnes orōnes celebrare cū populo.

Capitulum. xxiii.

Am hec scripserunt ⁊ modicū susti-
nuissent t̄p̄us impatore nullū donā-
te responsum. ad ciuitates p̄prias re-
cesserūt. Princeps autē eū ⁊ p̄us cōtenderet ar-
rianā sectā p̄ ecclias seminare. occasione inu-
rie sue illoꝝ habuit discessionē. vt̄ eorū concil-
liū videret solutū esse. Quapropter visitio et
his q̄ circa eū permissionē dedit cōtra ecclias
aggēdi fiducialit̄ quodcūq; placuisset. Expla-
nationē vero lecte in arimino fidei iussit p̄ ec-
clias ytalicas destinari p̄cipiens vt̄ nolen-
tes in ea subscribere pellerent̄ ecclesijs. ⁊ in
eorū locis subrogarent̄ ep̄iscopi.

¶ Socrates.

Capitulum. xxii.

Ratiū autē eiusq; cōsentanei ab yta-
lia discedētes. venerūt ad ciuitatem
thracie noīe nicea. Quo breui t̄p̄e cō-
morātes aliud facere cōciliū. ⁊ lectā in arimi-
no expositionē fidei greco interpretantes elo-
q̄o publicatā cōfirmauerūt. et postea diuul-
gabāt eā esse fidē q̄ ab vniuersali cōcilio ēt̄ di-
crata erat ⁊ edita nicee. vt̄ similitudinē noīsi-
ceni simpliciores hac subreptiōe deciperent.
Putabāt em̄ in nicea bithinie esse dictatā fi-
dem. sed nihil profuit eis tale cōmentoz. post
paululū vero confusi atq; derisi sunt.

¶ Sozomenus.

Capitulum. xxv.

Atrea sentēs athanasī sibi insidias
p̄parari nequaquā ad impatorē venire p̄-

sumpsit: neq; s̄ vtile indicauit. sed electos ex
egypto q̄nq; ep̄os. inter q̄s serapionē themu-
niensem virū p̄cipua vita sanctū ⁊ ad loquen-
dū valde copiosum. mituit ad p̄ncipē tunc in
occidēte degentē. cū quib; etiā tres p̄sbyteros
p̄ q̄s sibi placaret impatores. ⁊ pro legatiōib;
satisfaceret inimicoꝝ aliq; faceret q̄ eis vt̄ ec-
clesijs expedirēt. Quib; nauigantib; paulo
post littere venerūt impatoris euocātes eum.
Qb̄ quā rē ⁊ athanasius ⁊ p̄lius est turbat⁹.
cū neq; heretico impatori obedire cautū esset
neq; reluctari sine p̄iculo. Ueruntū ire distu-
lit. ⁊ litteraz portitor sine effectu reuersus est
Supueniēte autē estate. veniēs alius ab impe-
ratorē missus cū prouicie iudicib; cogeāt eū
cleroq; nimis erat infestus Porro p̄lm para-
tū vidēs ad bellū. etia; iste reuersus est. Non
multo post t̄p̄e p̄gregant̄ ex egypto ⁊ lybia le-
giones. ⁊ cū nunciatū esset celari athanasīz
in ecclia que vocat̄ theone. assumens milites
dux eoz ⁊ hylariū ab impatore denuo desti-
natū inopinate fractis ianuis in eccliam in-
troiuit. ⁊ vbiq; req̄rens athanasīz ⁊ nō inue-
nit. Dixit em̄ q̄a sep̄ius diuino nūcio pericu-
la multa fugerit. sicut etiam deo prouidente
hoc discrimen enasit.

¶ Sozomenus.

Capitulum. xxvi.

Nullis ⁊ huiusmodi factis ei a deo p̄-
nūciatis. a paganis ⁊ hereticis appel-
labat̄ magus. Sermo nanq; fertur
eo q̄ aliquādo eo procedēte p̄ ciuitatē. contig-
it auolantē corniculā clamitare. Quo facto
astans multitudo paganozū veluti mago de-
rogantes. petebant vt̄ eis aperiret quid corni-
cula illa significaret. Ille vero fertur silentio
dixisse subridens. cras latina lingua dies vē-
tura significatur. Hoc ergo clamans. tristēm
vobis crastino significat diem. per imperato-
ris romani iussionē. Et ita contigit. vt̄ atha-
nasī sermo licet derisus fuerit venerit ad effe-
ctum Altera nanq; die principis littere vene-
runt ad iudices iubentes vt̄ pagani sua ingre-
di non p̄mitterent̄ templa: neq; sollēnes sup-
stitutiones festiuitateq; celebrarent. Tunc er-
go festiuitas eozū venerabilis generalisq;
destructa est.

Capitulum. xxvii.

Am igit̄ frequēter sicut dictū est atha-
nasius pericla declinasset. clerus ⁊ po-
pulus ei fauens tenebat ecclesias. donec p̄fes-
F iiii

etis egypti et dux militum egypti eos et susti-
nētibus georgio eas contradicerent. Qui non
multo post venit. et ecclesias suo iure possedit.
Qui dum præter schema et mores sacerdotum
violentus existeret. et maxime circa athanasium
laudatores. quibus vniuersa vincula et plagas vi-
ris ac feminis velut tyrannus inferebat. accen-
sus populis pene pegerat eum nisi vix ere-
ptus fugisset ad principem. Quo facto rursus
sequaces athanasii ecclesias multo tempore te-
nuerunt. Quas iterum veniens dux egypti. geor-
gij nocitur tradidisse fautoribus. Post hec au-
tem exceptore principis veniente. multi alexan-
drino et supplicio traditi sunt. Post quem etiam ipse
georgius terribilior superuenit. et huius tempo-
re magis odibilis tanquam qui mouerit principem
ad multorum necem. Cui itaque derogabatur egypti
monachi. quorum gloria vniuersa multitu-
do sequebatur. et vera eorum testimonia indicabat.
quia summe philosophie et tute degebant.

Theodoricus.

Via igitur exposita et fide nicenam tra-
chit omnes accusant milites veritatis. et
principue habitates hesperiam. testantur littere ab
eis ad ylliricum destinate. Quarum litterarum au-
ctor fuit episcopus ecclesie tunc romane da-
masus. qui post liberum pontificatus iura sus-
ceperat. multis virtutum ornatibus insignibus
habuitque in his litteris nonaginta cohortes
ex ytaliam atque galliam in romana urbe puenientibus.
quorum nomina propter multitudinem po-
nere distuli. Textus autem epistole talis est.

Capitulum. XXXI.

Damasus et valerianus et ceteri episco-
pi dilectissimis fratribus in yllirico con-
stitutis episcopis in domino salutem
Credimus sanctam fidem vestram in apostolorum
eruditione fundatam hanc tenere. et hanc po-
pulis vniuersis exponere. que videlicet a con-
stitutis patrum nulla ratione dissentit. per quos
iustum est ceteros erudiri. sed relatione gallicano-
rum et veneratorum fratrum quosdam heresibus
favere cognouimus. Quod malum non solum
cauere debent episcopi. sed etiam reluctari con-
tra ea que gesta sunt imperitia aut simplici-
tate quorundam prauis interpretationibus dece-
ptorum. Variis ergo doctrinis non decet labe-
factari. sed magis patrum nostrorum roborari
sententiam. Auxentium igitur mediolani precipue
in hac causa damnatum esse prescriptum est. Unde
iustum est omnes in vniuerso romano orbis
doctores legis. ea que legis sunt sapere. et

non fidem doctrinis variis maculare. Itaque
dum primum hereticorum cepisset nequicia pul-
sulare. sicut etiam nunc blasphemiam nequicia-
rum patet arrianorum. tunc patres nostri. ccc. x. et
viii. electi habito tractatu in urbe nicea. hunc
murum firmissimum contra arma dyabolica sta-
tuerunt. et hoc remedio venena mortifera sunt
depulsa. ut pater et filius vnius diuinitatis.
vnius virtutis. vniusque magnitudinis debe-
at credi. vniusque essentie siue substantie. simul
et spiritus sanctus. aliter vero sapientes. alienos
esse a nostra comunione iudicauerunt. Quem
terminum salutarem adorabilemque deliberatio-
nem corrumpere quidam aliis cogitationibus.
atque temerare noluerunt. sed in ipso principio
ab his ipsis qui in arimino renouare aut tra-
ctare compellebantur usque ad hoc causa corre-
cta est. ut confiterentur alia sibi circumuentio-
ne surreptum. aut certe quia non intellexerunt
patrum sententiam in nicea constitutam hoc esse con-
trarium. Neque enim preiudicium aliquod fieri po-
tuit per numerum arimino congregatum. quan-
do constat neque romanum episcopum cuius ante
omnia decebat eos expectare decretum. ne-
que vincendum qui tantis annis episcopatum in-
violabiliter custodiuit. neque alios talibus pre-
buisse consensum. maxime dum sicut predictum
mus isti ipsi qui per conventionem declinasse vi-
debant. ipsi denuo videntes meliori consilio hec
sibi displicere testati sunt. Perspicit itaque ves-
tra salubritas hanc solam fidem que in nicea
apostolorum auctoritate fundata est esse per-
petua firmitate seruandam. et simul orientales
hoc facere nobiscum qui se catholicos esse co-
gnoscunt. occidentales etiam gloriari. Credimus
autem languentes in isto conamine non
tarde de nostra separandos esse comunione.
et ab eis episcopatus nomen auferri. quatinus
populi eorum liberati errore respiciant. Aul-
lo enim modo a deceptione possunt corrigere
populum. qui deceptionis laqueo detinentur.
Concordet igitur cum omnibus dei sacerdo-
tibus etiam charitatis nostre sententiam. in qua
nos firmos iudicamus. Sic ergo etiam nos
vobiscum recte credere debemus. vna nos cha-
ritate letificate reciproca. Valete fratres cha-
rissimi. Sed et maximus athanasius in episto-
la quam scripsit ad afros. taliter de arimino
si concilio disputauit.

Capitulum. XXXII.

Itaque placet quod recipiat eos qui arimino
minense aut aliud concilium propter nicenam

nomiāre p̄sumunt. aut quis nō habeat odiosos eos qui respuit quidē constituta patrum et ea que nup arimino cōtentiose atq; violenter cōposita sunt preponunt. Quis istis concordabit hominib; neq; propria recipiētib;. Nam in suis decē et amplius sicut p̄dixi cōcilij alio tēpore aliud cōscribentes. manifesti sunt. quia singula eorū accusare noscuntur. et hoc patiunt quod tūc iudei proditores perpeffi sunt. Nā sicut illi relinquētes solum fontem aque viuētis. lacus sibi met foderunt. qui aquā continere non possunt quod scriptū est in Hieremia p̄pheta. sic et isti reluciātes vniuersali cōcilio foderūt sibi multa cōcilia que apud eos inania et virtutē non habere manifestata sunt. Non igit patiamur eos q̄ preternicenū ariminese p̄sumunt. v' aliud nomiāre conciliū. cum et ipsi q̄ ariminese suscipiūt ignorasse que in eo gesta sunt noscunt. Nam tacere potuerūt. Hostis em̄ charissimi cognoscentes vos a vestris q̄ tunc interfuerūt arimino. quoniā v'satius et valens. eudoxius et autentius. simulq; dimophilus cōdenati sunt. volentes aliud q̄ statutū est nicea conscribere. quādo cōpūlli anathematizare arrianā heresim respuerunt. cui potius patrocinare conati sunt. Episcopi vero integri serui domini recteq; credentes pene. cc. cōscripserunt sufficere nicenā solummodo fidē. que vere sancta est et nihil amplius nihilq; minus p̄ter illam querere velle seu sapere. Hec em̄ etiā cōstantino significauerūt. q̄ iusserat celebrare cōciliū.

¶ Socrates.

Capitulum. xxxij.

¶ Altera macedonius vicinas cōstantinopolitane vrbis prouincias ciuitatesq; turbauerat. excitans ministros proprii languoris aduersus ecclesias. et in cizico quidē elensū fecit episcopuz. in nicomedia aut marathonium qui primū dyaconus fuerat. habēs studiū cōstituendi monasteria virozū ac feminazū. Is itaq; macedoni episcopatu potitus. affligebat eos. q̄ illi cōsentire refugiebat. et nō solū orthodoxos: sed etiā nonacianos. sciens eos quoq; cōsubstancialitatis nomē suscipere. quozū episcopus agelius p̄secutiōe faciente fugit. Plurimi p̄o insignes viri detenti. nolentesq; ei cōmunicare puniti sunt. qui post tormēta violenter cōmunionē ore suo suscipere et tenere cōpellebant. Lignanq; ora hominū aperientes eis sacramēta deponēbant. porro mulieres et puulos abri-

pientes cōmunicare cogebāt. Si quis vero cōtradiceret mox plage vincula et tormēta sequebant. ita vt etiā feminaz cōmunicare nolentium māmillas in arca cōmpmentes absciderent. aliarū vero. aut ferro. aut ouis ardentibus eadez membra cōburerent. Quod ego ab auxonio sene qui eadē supplicia est passus audiui.

¶ Socrates.

¶ Igit macedonius p̄ christianitate orate sunt actiones. cedes. pugne. sollicitudines. intestina bella. que res non solū apud eos q̄ ledebant. sed etiam apud familiares ei odiū vebementer excitauerūt. Offendit etiaz ipsum impatozem. et ob hoc. et pro alia huiusmodi causa domus in qua erat arca constantini principis corpus habēs ruinas minabatur. ideoq; custodes eius et qui ad orationē intrabant positi erāt sub timore. Macedonius ergo cogitauit impatoris ossa trāferre. ne arca ruine casus opprimeret. Hoc agnoscentes populi prohibebant dicētes non oportere principis ossa migrari. ne quasi exsorbiri videbatur. Ob quaz rem in duas ptes populus est diuisus. alijs dicentib; nullam esse migrato mortuo lesionez. alijs asserentib; esse nephas. cum quib; erant omouij defensores. Macedonius autē parripēdēs verba cōtradictum trāstulit corpus imperatoris in ecclesiā vbi corpus martyris iacebat acij. Quo facto. p̄cursus discordantiū populoz ad illā venit ecclesiam. Ad manū aut vsq; puentuz est. ita vt multi hominū morerent. et vestibulū ecclesie ac vicina porticū sanguine compleret. Hec agnosces impator. irascit cōtra macedoniu et propter eos q̄ mortui sunt. et q̄a corpus patris eius absq; illius consilio migrare p̄sumpserit. Relinquēs ergo gubernatorē hesperiarū partiū cesarem iulianū ipse pergebat ad orientem.

¶ Theodoricus.

Capitulum. xxxij.

¶ Eonia igit antiochenus epus cū esset arrianus languorē suū celare nitebat. vidēs q; diuisos sacerdotes et pplm. et alios dicētes. glia p̄ri et filio. alios glia p̄ri p̄ filium et spūi sc̄o. ipse sub silētio dicebat orōnez. nihil aliud audiebāt astātes: nisi cū diceret in secula secloz. Et siqdē hō nō maligne fecisse diceret: qz p̄ p̄cordia ppli fieret. sed q̄a et cōtra milites veritatis acuebat. et nō nisi hereticos p̄uebebat. ostendebat celare pestē modo timore pos-

Liber

puli modo formidine pressus impatoris. qui filiū dissimile petri prohibuerat dici. Ea siq̄ dem tēpestate etiū magister eunomiū. qui arrij blasphemiaz suis opinionibus auxerat in dyaconatus ordine ministrabat Sed flavianus et dyodozus monachicā quidem amplectentes vitā. dare autē pro apostolicis dogmatibus laborātes episcopi antiocheni leontij redarguerūt quas contra pietatē gerebat insidias. dicentes q̄a elegisset virū studijs malignis imbutū. qui impietatis causa culmen sumpsisset potentie. atq̄ ad ecclesie cladē dyaconatus haberet nomē. Vinabant autē etiā ab apostolica cum cōmunionē suspēdi. et ad hesperias venientes ea que callide gerebant aperire. Hoc metuēs leontius ab officio suspendit etiam alijs tamē rebus fouebat eum. Porro mirabilis illa societas. id est. flavianus atq̄ dyodozus sacerdotali ministerio nondū positi. populis tamē nimis cōplacentes noctibus ac diebus cunctos ad zelū pietatis arrebant. Isti namq̄ primi in duas presbiteros psallentiū diuidētes ex successiōe dauidicam melodiam cantare docuerūt. et hoc in antiochia primitus fieri cepit et dispersus ad terminos totius orbis vsq̄ puenit Isti diuinos amatores ad sepulchra martyrum prouocātes vigiliās celebrabāt cū illis laudantes deum. Hec leontius intuens prohibere q̄dez iudicauit incautū. cum videret multitudines valde viris optimis illis adherere. sed utens mansuetudine sermonū. poscebat ab eis vt has festiuitates in ecclesijs potius celebrarent. Cuius quidem calliditatē integre cognoscentes quod videbat egerūt. et amatores suos ad ecclesias congregauerūt. vt alacriter deum concordī voce laudaret Sed leontius flexus nō est vt suam malitiā temperaret. Vultū namq̄ māsfuetudinis gerens. stephanū et flaccitē ceclauit iniquitatem. Is enim aduersarios dogmatis recti suscipiens. licet turpē habentes vitam. ad presbyteratus tamen ordinē et dyaconatus euerit. eos autē qui vniuersis virtutibus ornabātur. et apostolica dogmata defendebāt absq̄ honore deseruit. Hac gratia clerus quidē multos habebat hereticos. populus vero maxime pro dogmatū certitudine decertabat. ita vt neq̄ doctores illoz blasphemiam suam nudare presumerēt. Quid autē flaccitas et stephanus atq̄ leontius impietatis et iniusticie antiochie gesserint. opus proprie conscriptiōis exquirat. Nos autē ad reliqua veniamus.

Quintus

Capitulum. xxxiij.

Erminacia est ciuitas in termino ciliicie syrie et capadocie cōstituta huius vrbis ecclesie p̄sidebat eudorij. Qui moriente leontio abripuit sedē antiochie et cepit sua ferocitate vineā vastare dominicā. neq̄ iam celabat sicut leontius malitiā suā. sed apte apostolicis dogmatibus repugnabat. et orthodoxos multis cladibus affligebat. Eo tempore ancyrane ecclesie post marcelluz basilius p̄sidebat. eustachius vō sebastine armenie. q̄ iniquitatē eudorij et rabiem cognoscētes cōstantio in occidente posito litteris suis indicauerūt. Erant em̄ impatori noti. et ppter claritatem vite eius fauore potiebant. Qd̄ dum cognouisset cōstantius antiochenis scripsit. quia nō ipse eudorij ecclesie cōcesserit p̄sulum sicut ipse vulgabat. ipsumq̄ eudorij expelli et penas gestorum suorum in nicea bitiniē dare precepit iubēs ibi celebrare concilium. Ipse em̄ eudorius egerat apud potentes palacij. vt in nicea synodus ageret. Sed omnium p̄sciū deus cognoscēs futura: ac si iam fuerint gesta. quodam terre motu terribili prohibuit conciliū celebrari. Plurimuz namq̄ ciuitatis partim terre motus ille destruxit. et multos habitantiū interemit. Hoc cognoscētes qui cōuenerāt. ad suas reuertuntur ecclesias. Arbitroz em̄ hoc sapiētia dei gestum. In illa namq̄ ciuitate aduersus arriū a scitis patribus aplice fidei doctrina plata est. et forte secūda cōgregatio potuit illic sancire cōtraria vt arrianis accusatio eo nomie p̄beret. quo magis simpliciores cape possent. tanq̄ illā veterē synodū proferentes. sed ecclesiaz prospector ciuius soluit tale concilium.

Sozomenus.

A momento siq̄dez t̄pis ciuitate cōcussa neq̄ fugere potuerūt. s̄ p̄mo expimēto piculi sūt pempti. Dicis autē anteq̄ fieret ista cladē quēdam vrlatiū militē p̄uidisse genere psam. q̄ sub licinio p̄fessor effectus est. relicta q̄ militia in turre ciuitatis diuinam p̄bilosophiā exercebat. cui supna visitatio apte p̄cepit exire de ciuitate. passura q̄ post paululum fierent manifesta. Quo facto. cum velocitate ad eccliam currēs nunciavit clericis vt dño supplicarent q̄ eos ab imminētī periculo liberaret. Quibz cū videret esse ridiculū. reus ad turrim pronus cepit lacrimas effundere. Interea terre motu supueniente plurimi pierūt. reliq̄ vō p̄ agros et montana dispersi sunt. Ur

fatius aut in illa terra repertus est mortuus. pronus iacens sicut solebat orare. Sermo tamen est quia antequam moreretur rogauerit deum. ut prius eius finiret vitam quam cladem inspiceret civitatis. in qua prius christum agnouerat. et ecclesiasticas videbat esse participatus philosophia. Is enim conversatione digna. etiam demones effugabat. Quodam enim tempore dum aliquis a demonio vexaret. euaginato gladio cepit per totam discurrere civitatem. cunctisque fugientibus. occurrens ei solus et nominans christum. sermone mundavit virum. et fecit ab illo. furoribus quiescere. Inter cuius diversa ornamenta virtutum. etiam hoc meminisse conveniet. Erat draco ante nicomedia qui transiens suo statu periremebat. habebatque cubile circa quandam vallam. Quo veniens vsatius oravit. Tum sponte egrediens ille serpens. ac secundo caput percussiens. interemptus est. Qui mihi reculerunt. eundem viderunt vsatium.

¶ Socrates.

Capitulum xxxiii.

Unc igitur de alia synodo quam velut ad instar ariminensis concilii in oriente constitutus imperator fieri iusserat. pauca narrabo. Erat enim primum constitutum ut in nicomedia bythinie congregarentur episcopi. quorum conventum prohibuit maximus tremor. Hoc contigit consulatu iaciani et cerealis. octava die mensis augusti. Tractabatur enim transponere synodum in vicinam nicee civitatem. Quod cum displicuisset rursus volebant in tharso cilicie convenire. Deinde placuit apud seleuciam ysaurie que vocatur aspera celebrare concilium. quod actum est consulatu eusebii et hipacii. Fueruntque qui conveniunt numero centum. et cum quibus aderat unus in palatio clarus nomine leonas. Quo presente questione fidei proponenda imperatoris iubebat oraculum. simulque preceptum fuerat adesse lauricum militem ysaurie ducem ut in quo opus esset episcopis ministraret. Conveniunt ergo vicesima septima die septembris mensis. et sub gestorum confectio disputabant. Aderat enim exceptores utriusque partis verba signantes. que sub vno apud sabinum collecta reperiuntur. Nos autem capitulum ista describimus. Prima siquidem die leonas iussit ut qui viderent unicuique proponerent. Porro qui presentes erant non prius dixerunt qualibet movenda esse questione. nisi reliqui convenirent. Erant enim absentes episcopi macedonius constantinopolitanus. basilium ancyrenum. et alii quidem accusari metuentes. Et inacedonius quidem languorem sumpsit. patrosilus

oculorum dolorem. et alii similes adinuenerunt occasiones absentie. Dumque leonas etiam illis absentibus proponenda diceret questiones. rursus aiebant episcopi non aliter quicquam fieri nisi imperatorum vita discurreret. Accusati namque iam fuerant cyrilus hierosolymorum. eustachius sebastie armenie et alii quidam. Quod quam rem contentio inter presentes exorta est. Alii namque dicebant vitas accusatorum discutiendas. alii vero ante fidem nihil esse querendam. movebatque questione imperatoris diversa sententia. cuius litteris nunc de fide prius agendum. nunc de accusatorum conversatione legabatur. Hec causa presentes ad scisma perduxit. et in duas partes synodi multitudo divisa est. Unius enim partis dux erat acacius cesarie palestine georgius alexandrie vsatius tyri. eudocius antiochie. quos alii triginta duo secuti sunt. In alia parte fuit georgius laodicie syrie sofronius pompeiopoleos. paslagonie. eleusius quizesici. quos plurimi sequebantur. Tuncque placuisset ut prius de fide questio moveretur. hi qui dem qui erant partis acacii nicenam fidem aperte negaverunt. aliamque fidem dictam nitebantur. alterius vero partis numero pluriores omnia quidem niceni concilii receperunt. de sermone consubstantialitatis tamen modo que rebantur. Multis igitur inter alterutros contentionibus usque ad vesperam generatis. novissime silvanus tarsensis presul ecclesie voce magna clamavit. dicens non oportere novam dictari fidem. sed dudum in antiochia. expositam tempore dedicationis debere servari. Quo dicto. sequaces sunt egressi. Alterius vero partis protulerunt fidem antiochia recitata. quam relegentes soluerunt illa die concilium. Altero vero die convenientes in oratorium seleucie. ianuasque claudentes relecte fidei subscriperunt. Subscribebant autem etiam pro absentibus presentes lectores atque dyaconi. per quos rate se ferre hanc diffinitionem absentes profitebantur. Acacius autem et alii partis eius que rebantur. eo quod ecclesia clausa subscribere iur dicentes ea que occulte geruntur improbitatis suspitione plenissima esse. Hoc autem faciebant. volentes aliam fidei explanationem. Ipse quoque quam preparatam habens legit ibi quidem indicibus lauricio et leona. studens eis robur acquirere. Hec ergo die secunda sunt gesta. Tercia vero leonas congregare partes episcoporum rursus festinabat. Quo die: nec macedonius defuit constantinopolitanus nec basilium ancyrenum. Dumque

Libet

ambo in vna parte conuenissent. denuo qui circa acacium occurrere noluerunt dicentes oportere prius de cōcilio eijci eos qui p̄dem fuerant cōdemnati. ⁊ qui accusabant in p̄senti. Tunc cōtentio creiceret egressis eis q̄ positi in accusatione videbant. qui circa acaciū sunt cōgressi. Tunc itaq; leonas ait libellum sibi datū ab eis qui cum acacio erant. celans dogmatis esse dictionē. Et cū p̄sentes episcopi tacuissent. aliud quidam nō expositionē fidei libellū continere iudicantes. mox fidei acaci cōscriptio cum probemio hoc modo lecta est.

Fides eorū q̄ circa acaciū sunt.

Os qui cōgregati sumus seientia isaurie scōm impatoris voluntatē hesternadie quinto kalendarū octobrium omne studiū habuim⁹ cum disciplina ecclesiastica seruare pacē. ⁊ de fide cogitare cōstanter: sicuti precepit deo amabilis impator noster constantinus. scōm propheticas euāgelicasq; voces. et nihil p̄ter scripturas superinducere in ecclesiasticā fidem. Quia v̄o aliqui in cōcilio alios nostrū iniurijs affecerunt. alios loqui prohibuerūt. alios reclauserūt inuitos. ⁊ dānatos fecerūt ex diuersis prouincijs habuerūt: nec nō ⁊ eos qui cōtra regulas ordinati sunt introduxerūt secū. ita vt vndiq; tumultu synodus impleret. sicuti vir clarissim⁹ comes leonas. ⁊ vir clarissim⁹ dux prouincie lauricius inspererunt. propterea autē hec interloquimur: quoniā non declinamus expositā cū auctoritate fidem in antiochena dedicatiōe proferentes eam. licet patres nostri illo tēpore ad subiectā cōcurrerint questionē. quoniā multos turbauit cōsubstantialitatis nomē preterito tēpore ⁊ vsq; ad p̄sens. Nunc v̄o quia dicit̄ innouatū ab aliquib; de dissimilitudie filiū apud patre. Hac ḡ grana omouision ⁊ omotouision. id est eiusdē substantie ⁊ similis substantie nomen abijcimus. tanq; scripturarū extraneuz a nomocōn. id est dissimilitudis verbur̄ anathematizam⁹. et om̄es huiusmodi existentes ab ecclesia alienos existimam⁹. Similē v̄ero filiū apud patre aperte profiteamur. scōm apostolū dicentē de filio q̄ est ymago dei inuisibilis. Confitemur autē ⁊ credim⁹ in vnū deū patre omnipotentē. factorē celi ⁊ terre visibiliū omnīū ⁊ inuisibiliū. Credimus autez et in vnū iesum christū filiū eius ex eo natūz impassibiliter ante omnia secula. deū verum ex deo v̄nigenitū lumen. vitam. veritatē. sapiētiā. volūtātē. per quē om̄ia facta sunt in ces-

Quintus

lis ⁊ in t̄ra sine visibilia sine inuisibilia. Hūc credim⁹ in cōsummatiōe seculoz pro destructione peccati assumpsisse carnē ex sancta virgine maria. ⁊ hominē factū. passum pro peccatis nostris atq; resurrexisse. ⁊ assumptūz in celis. sedere in dextera patris. ⁊ iterū ventūz in gloria iudicare viuos ⁊ mortuos. Credimus ⁊ in spiritū sanctū quē paclytū. id est cōsolatorem noiāuit saluator dominus noster quē promittēs postq; iret discipulis eum esse mittendū quē etiam destinauit. per quē ⁊ sanctificat credētes in ecclesia vt baptizatos in nomine patris ⁊ filij ⁊ spiritus sancti. Eos autē qui preter istam fidē aliud quicq; predicant a catholica ecclia decernimus alienos existere. Hec est em̄ acaci de eius fide prolatio cui subscripsit ⁊ ipse. ⁊ cōsentientes ei nūero quē paulo ante predixim⁹. Hac fide lecta. sophronius pompeiopoleos pastagonie hec verba clamauit dicens. Si p̄ singulos dies p̄p̄iam edere licuerit fidem. veritatis integritas non manebit. Hec q̄dez sophroni⁹ ait. Ego autē dico quia si ab initio hec verba de niceana fide dixissent qui ante eos ⁊ post illos fuerunt omnis potuit cessare contentio. Tūc ḡ pluri ma inter alterutros ob hoc ⁊ p̄pter eos q̄ fuerant accusati verba dicentes ⁊ audiētes abierunt. Quarta v̄o die cōueniētes omnes rursus mouebant cū cōtentione sermones inter q̄s acacius his verbis sententiā suam patefecit. Si semel niceana fides mutata est. nihil p̄hibet etiā nunc aliā dicitare fidē. Ad hec eleusius cizici hec verba respondit. P̄sens conciliū celebratū est nō vt anathema discat. neq; vt fidei explanationez suscipiat tanq; non habēs eam. sed possidens patrū fidē hanc vsq; ad vitam mortēq; custodiet. His ergo verbis eleusius sententiē occurrit acaci fidē patrū vocās in antiochia declaratā. cui recte q̄libet poterit obuiare dicēs. Quō patres nominas hos o eleusie dū illorū non recipis patres. Hi nanq; qui nicea cōuenerūt cōcordātes in cōsubstantialitatis verbo p̄ fide sancta proprie dicunt̄ patres: eo q̄ ⁊ tēpore p̄cesserūt. ⁊ qui postea antiochia cōuenerunt ab illis sacerdotij iura susceperūt. Si autē hi qui in antiochia cōgregati sunt patres p̄p̄rios negauerunt. cōsequenter istorū patre destructores secuti sunt. Quomodo ergo ⁊ quoz illi fidem velut improbā respuerunt. isti quasi probabilem susceperūt. Si autē illi non habuerunt spiritum sanctū. qui per officij manus impositionis accipit. neq; isti sacerdotij per-

ceperunt. Quod enim perciperet a non habentibus quod dabat. Hoc obijcere ergo responso poterit quilibet eleusij. Cum hec ita gererent. ad alia venire questionem. Quia enim acacius in fide que lecta est simile dixit filium patri. consulebant alterutros secundo. quid esset similis filius patri. et qui circa acacium dicebant secundum voluntatem solummodo. non secundum substantiam patri simile filium esse. alij pro omnes etiam secundum substantiam declarabant. In hac ergo contentione tota manserunt die. et acacium arguerunt qui in suis sermonibus quos conscripsit simile per omnia filium patri dixit. nunc autem secundum substantiam simile denegavit. Quibus multum contententibus et ad nullam concordiam venientibus. surgens leonas concilium solvit. Et iste fuit terminus synodi seientia congregata. Altera namque die rogatus ut interesset. noluit dicere. Directus sum ad concordiam concilij. vobis distantibus adesse non possum. Quo facto. nec qui circa acacium erant ad synodum concurrere voluerunt. Altera pro parte in ecclesiam veniens. acacium et que erant cum eo vocavit. ut de cyrillo hierosolymorum episcopo haberet examinationem. Sciendum itaque quoniam cyrillos iam dudum fuerat accusatus atque damnatus. quoniam iam sepe vocatus ad iudicium duobus annis iugiter declinavit. metuens accusantes. Condemnatus autem appellatiois libellum eodem natoribus destinavit. iudicium maius appellans. Cui appellationi consensit etiam constantinus imperator. Hoc itaque solus et primus propter ecclesiasticam consuetudinem atque regulam cyrillos fecit episcopus. ut sicut in publicis iudiciis libellis uteretur appellatiois. Tunc ergo in seientia interfuit iudicandus: et ob hoc episcopi acacium eiusque consentaneos evocabant. ut de accusationibus agnoscentes decretum commune proferrent. Advocabant igitur alios etiam quosdam qui fuerant accusati. et semetipsos contulerant ad acacium. Quibus post crebram citationem nolentibus occurrere damnaverunt et ipsum acacium. georgium alexandrinum. vranium tyri. theodolum ebrette. rapenium phrigie. theodosium phyladelphie. lydie euagrium insule mitylene. leontium tripoleos lydie. et eudorium qui primo quidem germanicie fugit. postea pro antiochie sirie inuasit episcopatus. Damnaverunt pariter et patrophilum: quia et ipse a dorotheo accusatus pro bytero evocatus noluit obedire. Nos itaque damnaverunt. Excommunicaverunt autem alterum. eusebium. augarium. basilium. phebum. fidelem. euticium. magnum. et eustachium: sic eos

manere decernentes: donec habita satisfactorie accusationibus semetipsos exuerent. His actis damnationem celebrata eorum parrochy innotuerunt. inque locum eudorij anianum constituerunt episcopum. Quem comprehedentes qui circa acacium erant. leone et laurentio tradiderunt. a quibus exilio destinatus est. Quo facto. episcopi qui ordierant anianum. contestationem obtulerunt leone et laurentio contra acacium et consentaneos eius. dicentes synodi iudicium fuisse violatum. Cumque nil ageret constantinopolim sunt profecti. ut que gesta fuerant panderent imperatori.

Sozomenus.

Capitulum. xxxii.

Tunc terminum habuit synodus. in seientia constituta. Qui vero voluerit subtiliter uniuersa cognoscere. exceptorum debet acta relegere. Post hec ergo talia gesta sunt. Consentientes quidem acacio ad imperatorem que prope pervenerunt. alterius vero partis episcopi singuli ad propria sunt reversi. decem tantummodo eorum communi decreto missi. venientes ad principem inveniunt directos decem ab arimineni concilio. Porro sequaces acacium iam agebant ut potentes palacium eorum tuerent partes. et per eos fauor illis arridebat imperatoris. Dicebant enim alios quidem sibi metum sentire. alios autem ecclesiasticos pecunijs esse corruptos. alios in congruis falli seductionibus. Hec agebat acacius natura versutus. et preparatus ad intelligendum atque dicendum. cum etiam insignem haberet ecclesiam. id est eusebium paphili. post quem eius tenebat episcopatum et gloriabatur se eum habuisse doctorem. Et cum talis esset persuadebat facile quod volebat. Cum igitur constantinopolim ex utroque concilio essent episcopi viginti. Et qui casu presentes erant. primo quidem iubet. ut de acacium questione iudicaret. presentibus maximis proceribus et honorato. que non ante multum tempus imperator ab urbe roma revertens primum prefectum urbis constantinopolitane constituit. postea pro etiam ipso constantio audire cum iudicibus capitum circa fide acacium egrotare. ita ut etiam imperator et alij qui circa blasphemiam eius verba commoveretur. Dicit autem acacium eiusque sentientes primum se hanc heresim ignorare fuisse. et sub velamento quodam egisse cum principe. ut ipse etiam cum suis proceribus iudicaret. credens acacium non posse vinci sermonibus. et magis necessario capere iudicantis auditum. ac sine contentione pua-

Liber

lere conamur hereseos. Tuncq; hoc pfici neq; quiuisset proferri scripturā prolatam ab arimino. et a seletie synodo missi hanc suscipere deposcebant. Et cū questio esset de substantie nomine iureiurandū firmabant. quia nulloatenus dissimile scdm substantiā filiū fateretur. seq; paratos hāc heresim abdicare dicebant. Et quoniā inopinate occidentales nomen substantie in arimino reliquerāt. necessariā huiusmodi scripturā esse fatebant. Dicebant autē quia si nomē substantie taceat. euz nomine substantie etiam illud qd de substantia litate decretū est sine dubitatione tacebit. qd plurimi occidentaliū sacerdotū pro reuerentia niceni concilij nimis amplectebant. Hāc autē etiam impator flexus est laudare cōscriptionē. considerās multitudinē arimino cōgregatā: et quia nō peccaret qui simile patri filium diceret. id est ei virtute sibi credens cōsubstantialē. et similis substantie professione. nihilq; intellectu differens in oibus que scriptura diuina doceret. Hāc ergo sententiā habēs episcopos cōcordare pcepit in arimineni fide cōciliij. Tūq; se in altera die pararet ad consulatū quod firma die mēsis ianuarij romanorū more celebrat. totam diē et maximā noctis partē expendit inter episcopos certamen habēs: donec scripture ex arimino delate subscriberent episcopi a seletia venientes.

Capitulum. xxxvij.

Acacius autē et qui cum eo erant alii quantū tēpus constantinopolim cōmorantes. euocauerūt episcopos ex bythinia. inter quos erat et macharius macedonensis. et viphilas gothorū episcop⁹. Qui omnes nūero quinquaginta cōuenientes cōfirmauerūt arimino lectā cōscriptionē adiciētes. vt de cetero nequaquē substantia vel essentia nominaret in deo. et pter hanc scripturam omnes alias aut factas aut faciēdas penit⁹ abdicari. Quo facto em̄ dyaconatus ordine deposuerūt tanq; heretice sapientez. et qui cōtra ecclesiasticā consuetudinē quedā humane sapientie ficta cōscriberet: et dyalogos plenos blasphemā dictaret atq; turbarū ecclesiasticarū et seductiōis auctoz extaret. Dicit autem ab aliquib; quia nō eum integro corde deposuerūt. sed volētes se pncipi cōmendare. eo qd dicerent similia sape: videntes autē impatoris indignationē quā circa macedoniū tūc habebat etiā cum deposuerūt et eleusū. cizici. et basilii ancire. et orasii sardicorū dracontium.

Quintus

pergami. Et cū in dogmate viderent habere discordiā. tamē tēpore depositiōis memorias eorū fidei non fecerūt. sed culpas eis inferēbant singularit. per quas eos asserebāt in ecclesiasticis regulis deliquisse.

¶ Sozomenus.

Capitulum. xxxviii.

Alter quos cyrillū quoq; hierosolymoz deposuerūt. tanq; eustachio. et phidioq; cōmunicantē. Hū em̄ contraria sapuerūt eis q in militene fuerāt cōgregati. Inter quos etiā ipse conuenerat. et tanq; post depositiōnē in palestina facta cōmunione pncipat⁹ fuerat. cū basilio et georgio laodicie ciuitatis episcopis. Cū em̄ cyrillus hierosolymoz suscepisset epatum de iure metropolitae cōtendebat cū acacio cesarie palestine tanq; sedis aplice pontifex. Hinc ergo in antiochia cōstituti derogabāt alterutris. tanq; nō saperent recte de deo. Nā et prius vterq; sibi met in suspitiōe esse videbat. alter quidē arrij dogma laudabat. Cyrillus autē pdicātes cōsubstantialē patri filiū sequebat. Inueniens ergo tēpus acacius cōsentientib; sibi met episcopis. cyrillū pro huiusmodi causa deposuit. Cū fames hierosolymoz provinciā occupasset. tanq; in ep̄m necessitate ciborū turba respiciebat egentū. Tuncq; pecunie ad consulendū nō essent vasa sacra et velaq; distrahit. et populi necessitati subuenit.

¶ Theodoricus.

Impatoris igit animū hoc cōmouit et maxime qd acacius cōtra cyrillū nocit machinatus. Sacram nanq; vestē quaz famosissimus impator constantinus ad honozē hierosolymozū ecclesie dederat machario illius pontifici ciuitatis: vt ea circumamictus ministeriū sacri baptismat⁹ adimpleret. quoniā erat auro sericoq; contexta cyrillum asseruit vendidisse eamq; emisse vestē quendā thymelicū saltatorem. et cū ea fuisset indutus in ipsa saltatione cecidisse. atq; contritū mortis traditum.

¶ Sozomenus.

Ante igitur causationē habens acacius cyrillum episcopatu deposuit. Damnos igitur episcopos ex vrbe constantinopolitana fugauerūt sectatores acacij. sibi autē cōsentientes. in depositionibus tamē illoz nolentes subscribere cū essent nūero decē. apud femetipfos interim habitare pceperunt: et neq; misterio fungi. neq; gubernare qd diu sub

ferberent et si non agerent penitentiam intra menses sex et in omnibus placitis atque gestis in illo concilio preberent scripto consensum. et ipsi deponerent. Quo facto consentientes eis episcopi per singulas provincias alios ordinarent. Cuiusmodi talia cogitassent: cunctis episcopis atque clericis scripserunt: ut hec obseruaret atque perficerent. Ex hoc ergo non post multum tempus macedonio successit eudoxius basilio arbanasi. electio eunomius. qui postea eunomianus princeps fuit hereseos. Porro post eustachium. meletium ecclesie sebastene suscepit episcopatum.

¶ Socrates.

Eta est etiam in constantinopolitana urbe cum adiectione expositio fidei. sed nos laborinthum expositionum aliquando vix reperientes. eorum numerum quoque digessimus.

Enumeratio diuersarum expositionum hereticorum malorum post explanationem fidei niceni concilii.

Capitulum. xxxviii.

Est nicenum quoque concilium in dedicatione antiochena expositione gemina dictauerunt. Tercia vero est que a narcisso apud gallias constantio imperatori oblata dicitur: quarta eudoxii que in ytaliam destinata est. In syrmio tres dictate sunt quarum una in arimino cum consilium relicta est. Porro octaua in seleucia ab acaciano edita est. vltima constantinopolim cum adiectione recitata est. Erat enim aditum ut neque substantia neque substantia diceret in deo. In hac et vlpbilas gothorum episcopus tunc primo consensus. Nam et tempore precedenti nicenam amplectebatur fidem sequens theophilum gothorum episcopum: qui presens in niceno concilio subscripserat. Acacius igitur et eudoxius cum suis constantinopolim de quibusdam alterius partis episcopis condemnandis certamen habebant. videntes indignari contra macedonium principem primum condemnauerunt. eum tanquam plurime necis auctorem: et quia dyaconum in fornicatione captum in communionem susceperat.

¶ Socrates.

Capitulum. xxxix.

Expulso siquidem macedonio. eudoxius spernens antiochie sedem. constantinopolitanam inuasit ecclesiam studio fultus acacii. Qui obliti suorum suis iudicibus contraria sanxerunt. Nam cum prius dracontium deposuissent: eo quod ex galacia transisset

in pergamum cogitantes quod actum fuerat eudoxium ad sedem aliam migrauerunt. Quo facto. lecta fidei arimino cum augmento quod ipsi in constantinopolitana urbe adiecerat. vbi quod direxerunt mandantes ut qui non subscriberent iussione imperatoris exilio mitterent. Innotueruntque sua facta et alijs orientalibus ubi concordibus et patrophilio scytopoleos episcopo. qui de seleucia ad propria mox redierat ciuitate. Eudoxio siquidem constituto constantinopolim. tunc etiam maior ecclesia que dicitur sophia dedicat consilium constantij decimo. et iuliani cesaris tercio. quirtadecima die februarij mensis. Eudoxius enim cum sedisset in sede illa prius vocem quam vbiq; vulgata est protulit dicens. Pater a sebis. filius eusebis. Ita duo greca verba diuersos habent apud grecos intellectus. A sebis enim dicitur et impius et sine cultu. eusebis dicitur et pius et bene colens. Cuiusmodi dixisset hec verba turbatio generat in populo. quasi patrem dixisset impius. filium vero pius. Quo facto. nolite inquit turbari ad ea que dixi. Pater enim a sebis est. quia nullum colit. filius autem eusebis. quia colit patrem. Hec cum dixisset eudoxius. turba quidem sedata est. multus vero risus contempsit ecclesiam. et hactenus illud dictum cum derisione permansit. His enim hereticarum seductionibus sermonibus seditionibusque vacantes. ecclesiam laeterant. Huiusmodi ergo sermone. etiam synodus constantinopolitana conclusa est.

¶ Socrates.

Capitulum. xl.

Sicut acacius et eius socij non cessabant. sed congregata antiochiam que eis dudum placuerant destruebant. et ex scriptura que arimino et constantinopoli fuerat lecta nomen similitudinis abscidere nitentur. et per omnia substantiam atque voluntatem dissimile esse patri apud filium. et ex non existentibus factum introducebant. sicut arrio primo placuerat. quibus etiam consentiebant. Is enim etiam post arrium prius apte his nominibus uti presumpsit. quapropter et sine deo vocabatur. eiusque sequaces propter hoc dissimiles et ex non existentibus sunt dicti. ab his qui antiochia consubstantialitati consentiebant. Hos ergo dum requirerent cultores niceni concilii. cur in expositione fidei sue deum ex deo filium dicentes dissimile et ex non existentibus nominare presumerent. his sermonibus respondebant. Sic dictum est deum ex deo. sicut habet apud apostolum

Liber

foliū. omnia autē ex deo. Unus ergo omniū etiam filius dei et propterea positum est in expositionibus scđm scripturas.

¶ Socrates.

Capitulum. xli.

Unus verbi princeps fuit georgius laodicenus episcopus. Qui cū talia doceret. ignorauit quēadmodū apostoli proprietates superiori tēpore origenes laeticus examinatus interpretatus sit.

¶ Sozomenus.

¶ Atrea dum adhuc athanasius celaretur. georgius alexandria crudeliter paganos afficiebat. et aduersantes sibi met christianos. Utrosq; em̄ cogebat ad suam venire sententiā. et respuentes afficiebat. Erat em̄ apud sapientes odibilis quasi despiciēs eos et iudicibus imperās. apud populū vō quasi tyrannus et ultra potentes elatus. p̄cipue tamen paganos opprimebat quos sacrificare et paternas festiuitates agere prohibebat. Tūc em̄ milites et egypti duces armatos in ciuitatem introduxit. ymagines et ornamenta templorū abstulit. quod ei postea causaz necis adduxit. Cyrillo siquidē deposito sicuti p̄dictū est. apprehendit hierosolymorū ecclesiam herennius. et post illū heracius. post quē hylarius. Hos em̄ tunc illā ecclesiam gubernasse p̄cepimus. vsq; ad imperiū theodosij principis. quādo rursus cyrilus ad propriū remeauit episcopatum.

¶ Socrates.

Sicut macedonius constantinopolitana pulsus ecclesia damnationē non ferēs quiescere respuebat. Declinauit em̄ ad eorum partē: qui apud seuentiā acaciū cū socijs deposuerāt. militq; legationē ad sophroniū et elensū. quatinus defendere expositam prius in antiochia fidē et postea seuentia roboratam. et similis substantie fidē deuulgandam esse cōmonuit. Ad quē cōcurrūt multi familiarū. quia nūc ab eo macedoniani vocātur. Quicunq; enim in seleuceno concilio acaciū declinauerunt. aperte verbū similis substantie sanxiuerunt. cum prius hoc nō manifesto iudicio declarassent. Est em̄ opinio apud multos. quia non inuentū sit macedoniū. sed magis marathoniū nicomedienis episcopi. vnde etiam marathoniū vocitant ad quos eustachius expulsus de sebastea cōfugit. Cumq; macedonius sanctū spiritū comprehendere in tractatu diuine trinitatis declinaret tūc et eu-

Quintus

stachius. ego inquit neq; deum nominare sanctū spiritū patior: neq; creaturaz nominare p̄sumo. Propter hanc ergo causam spiritū respugnātes appellāt h̄moi p̄sonas h̄j q̄ in consubstantialitatis expositione cōcordant.

¶ Sozomenus.

¶ Um itaq; macedonius ecclesia cōstantinopolitana fuisset expulsus non ea q̄ acacius atq; eudoxius sapiebāt. sed tradebat magis filiū deū per omnia et scđm substantiaz similit̄ esse patri: scđm vero spiritū nō earū rerum esse participē sed ministrū et perhibentes officii: quecūq; de sc̄tis angelis dici possunt.

¶ Socrates.

Capitulum. xlii.

Sicut sequaces acaciū in antiochia magno studio cōuenerūt. acti penitētia: quia similit̄ dixerūt filiū patri. Et consulatu sequēti. id est thauri et florencij. euzoius eā gubernaret ecclesiā impatori ibidem cōstituto. pauci quidez rursus mouebāt ea que dudū placuerant dicētes. oportere sermone similis substantie auferri ab expositione fidei tradita. et eā in arimino quā cōstantinopolitani nō celantes sed apte dicētes: quia p̄ omnia dissimilis filiū esset patri nō soluz scđm substantiā sed etiam scđm voluntatē. et ex nō existentib; esset sicuti p̄dicauerat arrius. euz quibus erant sectatores etiā.

¶ Theodozicus.

¶ Si quidē tempestate dū perfidia accusaret eudoxij inter alios ait eustachius Quoniā de fide examinationē vis fieri o imperator eudoxij considera blasphemias. obtulitq; ei expositionē inter alia sic habentem. Que dissimilit̄ p̄ferunt dissimilita scđm substantiā sunt. Unus deus pater ex quo omnia et vnus dñs iesus christus p̄ quē omnia. Dissimile autē est ex quo et per quē. Dissimilis ergo filius deo patri est. Hac lectioe cōmotus imperator requisit eudoxiū si fateret suam. At ille negauit dicēs: quia esset etiā. Quē euz iussisset impator adduci requisitus. licet eius nō fuerit. suā esse p̄fessus est. et ideo exilio destinatus. Eustachius tamē etiā eudoxiū ita sapere proclamabat exigēs vt scripturā anathematizaret etiā. Qui licet tarde. fecit tamē et damnauit quod ipse prius et postea p̄dicabat. Deinde etiam ipse exigebat. vt ille omouision anathematizaret qđ scripture non haberent. Tunc siluanus et ex nō existentib; inquit et creatura et alterius substantie scripta nulq; sunt.

Iustum est ergo hoc abdicari. Quod impator quoque decreuit ut fieret. Qui licet cum difficultate fecerunt. Quo gesto erigebant ut et ipsi omouision abdicarent. Tunc disputatiue atque veraciter siluanus ait. Si ex non existentibus non est. neque creatura ex alia substantia deus verbum. igitur consubstantialis est genitori patri sicut deus ex deo: et lumen ex lumine et quod habet cum genitore naturam. Tunc impator iratus exilium interminatus est eis. At illi. potestate inquit habes puniendi. non tamen nos patrum statuta destruimus. Tunc impator illos pelliculis ecclesiarum et pro eis alios ordinari. Tunc eudoxius cum tyrannice constantinopolim teneret ecclesiam pulso eleusio cizici eunomium ordinauit episcopus. et etiam in scriptis abdicauerunt cuius videbantur esse consortes. scripseruntque georgio quod fuerat gestum.

¶ Exemplar epistole vniuersi concilij ad Georgium contra Etium propter nephariam blasphemiam eius.

Antea synodus constantinopolim congregata domino honorabili alexandrine ciuitatis episcopo georgio salutem. Synodo resplendente etiam propter nephandas eius et plenas scandalis scripturas secundum consequentiam ecclesiasticarum sanctionum super eo ab episcopis actum est quod decebat. Diaconatu namque depositus est et ab ecclesia factus extraneus et a nobis hec monita processerunt. ut neque ad lectionem cuiusque veniat nephande eius epistole. sed abijciantur: eo quod vehementer inuiles sint. Hijs autem adijciemus etiam anathematizandum eum si permanet in eo proposito cum sequacibus suis. Consequens enim erat: vt omnes in synodo conuenientes episcopi deponerent auctorem scandalorum et scismatum in omni terrarum orbe factorum inter ecclesias. et concordarent in sententia contra eum iuste prolata. Sed extra vota spemque nostram seras et stephanus heliodorus et theophilus in nostra sententia concordare noluerunt neque in eius depositione subscribere. cum scilicet seras etiam aliam vesanam arrogantiam eiusdem accusaret etiam. Dicebat enim eum asperiora presumere atque dixisse: quoniam ea que deo hactenus celasset apostolis reuelata sibi nec affirmaret. Post huiusmodi superbos vesanosque sermones a memorato sera de etio protestatos flecti precibus nequiterunt. ut in nostra fieret determinatione concordantes. Veruntamen non loganimitate detenti multo tempore sustinimus eos. nunc indignantes. nunc rogantes. tunc interminantes. nunc iterum supplicantes vt

conuenirent nobiscum et consona omni concilio diffinirent. Sustinebam ergo si forsitan audirent. si forsitan intelligerent: si forte prospicerent. Cumque multo tempore nobis perdurantibus non flecterent sequi sententiam super predicto viro prolatam ecclesie honorabiliorum esse quam virorum amicitias indicantes. finiuimus contra eos excommunicationis tempus sex menses ad agenda penitentiam. eis dantes iudicium. vt si in hoc tempore conuerterentur et consentirent diffinitionibus fratrum suorum susciperentur in ecclesia et propria fiducia caritatemque pararent. si vero sine sententia permanerent amicitiasque hominum regulis ecclesie et concilio nostre proponerent. tunc eos episcoporum dignitate esse iudicamus extraneos. Quibus depositis necessarium erit. vt in eorum locis alij constituantur episcopi. quatenus legalis ecclesia competenti sumens ordinem sibi nec concordet episcopis. videlicet vniuersis seruantibus vinculum caritatis. eademque cum perfectione dicendo in vno intellectu vnaque essentia. Ut ergo cognoscas que concilio placuerunt: hec tue reuerentie scripta transmisiimus orantes. vt in gratia christi ista custodias pacifice et legitime regas sub te constitutas ecclesias.

Capitulum. xliij.

Tunc etiam eunomius suis libris extulit. et homines dei vocat. multisque fauoribus honorat. Sed tunc et abdicantibus eum interfuit et ab eis episcopales ordinatione ipse suscepit. Eudoxius igitur et acacius cum suis consensum prebentes hijs que in nicea thracie gesta sunt pro basilio et eleusio alios constituerunt episcopos: de quibus superuacuum loqui non censeo de eunomio solum habito sermone narrabo. Igitur cum eleusio viuo cizicenam ecclesiam percepisset eunomius. et populi salubritatem videret eudoxium atque imperatorem conspiceret seuientem contra eos qui creatum profitebantur vniuentum dei filium: eum copulit vt celaret hunc sensum. nec eum aperiret inuestigantibus accusationibus: dicebat eunomio quoniam oportuno tempore predicabimus que modo celamus et ignorantes docebimus. et contradicentes aut flectemus aut cogimus aut punimus. Hijs promissionibus persuasus. eunomius obumbrata proferebat impietatem. Sed que diuinis sunt educti sermonibus videntes dictorum calliditates: moleste quidem ferebant aperte vero contradice

Liber

re presumptionis opus et non sapientie iudicabant. Circūponentes ergo specie sibi met heretice prauitatis et hoc se esse fingentes accesserunt ad domū eius rogantes: ut eius exponeret apte dogmatis veritates: nec pateret huc et illuc eos diuersisq; ferri doctrinis. Tūc ille accepta presumptione sensum quē celabat aperuit illis dicentibus nimis esse nephariū: ut non omnes sub eo pstituti veritate fruerent. Hīs et huiusmodi seductis verbis in puentu ecclesie suam blasphemiam reuelauit. At illi zelo suas animas accendentes ad constantinopolim perreperunt: et primū quidem apud eudorium inscripserunt eunomiū. Quo eos non suscipiente ad euntem principē pestem illius cum gemitu pandiderunt. Dicebant enim potius istius dicta impia esse q̄ arrii. Pro hīs indignatus imperator precepit eudorio: ut deduceret eunomiū et conuictus sacerdotio nudaret. Cūq; frequenter ab accusatoribus importunitate passus eudorius declinaret. adierunt rursus imperatorē in gemiscētes: quia nihil quod preceperat fecisset eudorius: sed tantā despiceret ciuitatē blasphemis eunomij pereuntē. Tūc constantius expulsurū se interminatus eudorium est: nisi eunomiū indicandū deduceret et conuictū in accusatione puniret. Hoc metuens eudorius scripsit eunomio: ut de cetero fugeret sibiq; reputaret nequa q̄ eius monitionibus obedisse. Verū eunomius metuens abscessit quidem: sed contumelias non ferens prodicionis quidem accusabat eudorium lesurū se et etiam asserbat: ac deinde gregē proprie cohortis instituit. Quicūq; enim eius dogmatis cōcordiam sequebant. ab eudorio recesserunt prodicionē accusantes eius. Sociantes semetipos eunomio qui hactenus ab illo nomē habere noscunt. Hinc ergo auctor heresis factus eunomius impietatis cumulo auxit arrii blasphemias: Quia vero arrogantie seruens passioni propriū probatur fecisse collegium. ipsa que gesta sunt cōclamant. Nam cū abdicatus eius fuisset expulsus cū eo egressus non est. licet doctorem eū et dei hominē nominaret. sed mansit cōiunctus eudorio. Cum autē impietatis penas exigeret. ratum non habuit concilij decretū. sed episcopos ordinauit atq; presbyteros episcopali dignitate priuatus.

¶ Socrates.

Capitulum. xliiij.

Quintus

Er idē tempus in laodicia syrie duo erant viri vno nomine nuncupati pater atq; natus. vterq; dicebat appollinaris. pater presbyterij dignitate functus filius autem habens lectoris officium grecorum ambo doctores eloquiorū. Pater grammaticus: filius erat rethor. Pater namq; cum fuisset alexandrinus genere et prius docuisset in berycho. postea venit ad laodiciam vbi ueniens duxit uxore. et filiū habuit appollinarem. Tunc igitur ambo exercebant cum epiphasio sophista. et cū essent eius amici valde fouebant eum. hoc metuens theodotus laodiceus episcopus: ne frequēti confabulatione sophiste declinarent ad paganitatē prohibuit: ne ad eius scholas accederēt. Qui paruipendentes episcopum epyphanij amicitias magis amplectebantur. Postea georgius theodoti successor cū eos prohibere non potuisset: ambos cōmunionē priuauit. Tunc appollinaris filius arbitratus iniuriam et freus eloquij timore sophistici nouitatē: et ipse introduxit hereseos que nūc fertur nomē ab inuento re gerens. Auunt enim quidā excitatos eos aduersus georgiū non tantū propter predictam causam. sed quia videbāt eum varia dogmata proferentē. et nunc quidē profitentē similitē patri filium sicut erat seleucia constitutū. nūc autē arrianā declinare sententiā. Quapropter velut oportunitatem sumentes occasione abscedunt. Cumq; nullā eis intenderet sub scemate religionis pestem hereseos introducit. Et primū quidē dicebant animā a deo verbo in dispensatione incarnationis non assumptam: deinde quasi penitentia ducti corrigentes semetipos. adiecerunt animā quidē assumptam que non tamen haberet mentē: sed deus uerbum esse pro mente in homine assumptum. Circa hoc itaq; solū dicuntur esse corrupti qui nūc illorū nomine uocantur. Nam trinitatez cōsubstantialē esse profitentur.

¶ Theodoricus.

Capitulum. xlv.

Um inter hec saporis rex persarum contra romanos castra metaret. constantius cū magno exercitu ueniens ad antiochiam fugauit hostes. Quod non militia romanorū egit sed deus qui colitur a romanis. Tropheuz uictorie ergo nunc studeo narrare. Nisibis quam quidā ab antiochia migidoniam uocant in termino posita est perficarum romanarūq; terrarum. Huius erat

episcopus atq; rector. et dux iacobus apostolice gratie radijs illustratus. cuius digna laudandaq; miracula in hac hystoria conscribere aut enumerare superuacuum iudicauit. sed vni tantummodo eius miraculum causa narrationis exponam. Huius igitur ciuitatem romanis subditas persarū exercitus obsidebat. Et cum septuaginta dies ingiter obseruaret. et multas quide cepisset ciuitates plurimaq; circa hanc molimina posuisset. et vallos atq; fossata pro capienda vrbe fecisset. eam nequaquam valuit obinere. Postea vero per se impetum migdonij fluminis per ciuitatem mediam properantes a longe retinentes. et vtrasq; ripas eius facientes celsiores: vt aqua in se collecta concrederet quo in maiore posset irruere. cum vidissent iam etiam illas quas fecerant sublimis ripas impleri. subito auferentes quas fecerat cataractas dimiserunt impetum fluminis contra murum. Qui vehemens aque pondus non ferens est inclinatus et occidit. Quo facto ingrediens aqua cum magno impetu etiam aliam partem muri vnde fluuius solebat exire cum magna ruina deposuit. Hoc saporis inspicies credidit se sine pugna capere ciuitatem. Et ille quidem die quietus vt et fundus fluminis purgaretur et posset ambulare et intrare per fluuium. Altera vero die cum omni militia credens per loca ruinosa muroz ciuitatem intrare. vidit murum ex vtraq; parte fabricatum. Ille namq; sacratissimus homo orationibus milites coarmavit et alios vbis habitatores. Quo facto et murum restituit et propugnacula fecit quibus repelleret accedentes. Et hoc non ad murum veniens egit. sed intra templa sacraria domino supplicans adimpleuit. Porro saporis non solum muri fabrica teruit. sed etiam altera visio perturbauit. Vidit enim stantem supra murum quendam imperialis scemate circumamicium et tam purpura quam dyademate resplendere. Arbitrans autem esse romanorum imperatorem minatus est eis qui nunciauerunt eum non illic esse presentem. Quibus affirmantibus vera se dixisse et constitutum antiochia commorari. ex vultu quem videbat agnouit eorum verba esse veracia et ait deum bellagere pro romanis. Cumq; hoc grauiter haberet infelix sagittas dimisit in aerem. Et cum vidisset quia in corpore eum iaculari non potuit. tamen a vesanie sue impetu non recessit. Tunc igitur effrem vir mirabilis et conscriptor egregius. qui in vtroque ydeomate greco videlicet et latino optime eruditus multos li-

bellos timore domini et deuotione plenos edidit scilicet de extremo iudicio et de morte et vilitate conditionis humane: et miseria huius vite et cetera. Is igitur apud syros sacratissimo iacobo supplicabat: vt veniret ad murum et videns barbaros maledictionis iacula contra eos emitteret. Flexus igitur venerabilis homo. ascendit in quandam turrin. Et cum milia militum videret exercitus aliam maledictionem eis non petijt nisi cinifes et culices vt per parua animalia supernam virtutem potuissent agnoscere. Orationes vero secute sunt nebule ciniforum et culicum et elephanz quidem promuscidas cum sint caue. equorum vero aliorumq; iumentorum aures simul et nares impleuerunt. At illi ferre vim paruorum animalium non valentes sessorum suos ductoresq; excussos dorsibus protecerunt: et diruptas acies considerunt exercitumq; relinquentes summo impetu fugiebant. Hoc modo ter miserrimum imperator paruam clementemq; corruptionem in se cognoscens factam a deo habere prouidentiam animarum eum pie colentium. suum exinde reduxit exercitum confusionem non victoriaz ex illa obsidione percipiens.

Capitulum. xliij.

De itaq; tempore constantius antiochia morabatur et parthico presilio quiescente rursus colligebat episcopos. cogens omnes negare verbum et vnius substantie et alterius substantie. Verum cum eudoxius post leontium antiochenam arripuisset sedem. deinde pulsus post multa concilia cum constantinopolitanum inique tenuisset episcopatum. antiochena ecclesia pastore priuata videbatur. Tunc ergo conuenientes episcopi. cum essent plurimi vndiq; congregati dicebant imperatori oportere primum pastorem constitui. et ita cum illo de dogmatibus cogitari.

Capitulum. xliij.

Illo tempore sacratissimus meletius ciuitatem quandam armenie regens et barbaros edocens quietez habere videbatur. Quem putantes arriani sibi consentire. petierunt a constantio: vt antiochene constitueretur presul ecclesie. cum quibus etiam orthodoxi propter claritatem eius vite et salubritatem rectorum dogmatum in eius subscribere decreto. ipsumq; decretum vtrasq; pars Eusebio samosateno commendauit

Libet

episcopo. Veniente siquidem magno meletio occurrit ei populus vtriusque partis: cum quibus iudei pariter et pagani desiderantes famosissimum videre meletium. Tunc imperator et ei et alijs qui exponere poterant iussit ut populis explanarent locum illum. Dominus creauit me in initio viarum suarum in opera sua: precipiens ut exceptores eorum verba describerent. Et primum quidem georgius laodicie fetorem heretice pestis euomuit. post quem acacius cesarie quandoque visus mediam proferre doctrinam multum ab illorum blasphemia recessit. non tamen sanus apostolice integritatis dogma seruauit. Tertius autem magnus surrexit meletius et rectitudinem regule etiam in sacra disputatione monstrauit. Nam veluti quodam pondere veritatis utens et quod plus et quod minus erat vitauit. Cumque turba vniuersa faueret rogans ut breuem eis doctrinam daret ymaginem. tres ostendens digitos deinde colligens duos et vnum tendens illam laudabilem protulit voces. Tria que intelligunt: sed tanquam de vno disputamus.

Sozomenus.

De tempore fertur archidiaconus eius ecclesie adhuc eo loquente extensa manu eius os obstruxisse. At ille suam sententiam manu clarius quam voce signauit. Tribus enim apertis digitis et denuo clausis et vno tantum digito rursus extenso. populo scemate diuulgabat: quia tres vnum sunt. Deinde archidiacono eius manuum ore dimisso tenente. libera voce clamabat nicenum seruari debere concilium

Theodoricius.

Capitulum. xliiij.

intra hanc doctrinam arriani calumnias linguas exacterunt. sabellianum asserentes sanctum esse meletium. Ob quam rem principi suaserunt. ut in propriam provinciam exilio mitteretur. Et factus euzoius aperte arrianum dogma laudabat. Hic enim cum arrio magnus alexander diaconatu priuauerat. Hoc itaque facto sanus populus ab hereticis diuisus in apostolicam ecclesiam positam loco qui dicitur vetus conueniebat. Annis namque triginta postquam eustachius fuerat expulsus. orthodoxi arrianorum onera sunt perpessi rerum mutationem vtilem sustinentes.

Sozomenus.

Equacibus enim meletij communicare noluerunt hi qui ab initio nicenum dogma seruauerant: dicentes. quia ex arriano decre-

Quintus

to meletius fuerit ordinatus et sequaces eius ab illis sint baptisati. Ob quam rem antiochena ecclesia in aliam diuidit partem.

Theodoricius.

Umque viderent orthodoxi hereticorum crescere magis impietatem et apostolici dogmatis defensores apte debellari. sanctumque meletium pulsum et euzoius hereticum ordinatum. verborum memorati sunt que dicta sunt loth. Salua inquit salua anima tua. Ad hec etiam euangelici verbi dicentis. Si oculus tuus dexter scandalizat te aufer eum et abijce abs te. Idem et de manu et de pede domus sanxiente qui etiam adiecit dicens. Melius est tibi ut pereat vnum membrum tuum quam totum corpus in iehennam mittat.

Capitulum. xlix.

Oratio mirabilis eusebii cuius dudum memini decretum ei fuisse commendatum. videns preuaricationem pactorum circa meletium meditata ad suam reuersus est ciuitatem. Arriani vero scriptum testimonium metuentes constantio suaserunt ut mitteret decretum in meletio factum ab eusebio reuocaret. Tunc veredarius missus est. qui hec velociter adimpleret. Cumque venisset et imperatoris verba nunciasset. tunc eusebius admirandus commente inquit depositum non restituam nisi omnes qui tradiderunt dicant. Quod dum quod fuerat missus renunciaisset indignatus: imperator denuo misit ut redderet quod accepit. adiciens scripto ut si reddere noller dexteram manum ei amputaret. verbo tamen iubens illi quez misit ne faceret quod habebatur in litteris. Cumque epistolam legisset eusebius et inuenisset penam ab imperatore dictatam cum dextera manu obtulit et sinistra. ambas incidi petens. Nam decretum inquit non dabo. clarum arriane pestis iudicium. Hanc eius firmitatem constantius videns laudauit egregie. Virantur enim et impij resistentium sibi laudes cum gestorum magnitudine superantur.

Sozomenus.

Capitulum. l.

Ecce igitur apud orientales agebantur ecclesias. Interea iulianus cesar bello deuincens barbaros apud renus flumini residentes. alios quidem permisit. alios cepit claraque victoria decotat dum mediocritate vite atque mansuetudine militibus gratus esset ab eis appellatur augustus. Hoc facto nihil de con-

Liber

stantio cogitās. iudices ab illo factos honori-
bus mulcebat. et ad illius inuidiā litteras p-
ferebat quibz ostēderet eū propter bellū cōtra
magnentiū gestum in ytalīā barbaros indu-
xisse. Repente hō religione mutata cū prius
xpianus esse putaret semetipm pontificē deo-
rū nominauit. et veniēs ad tēpla paganorū sa-
crificabat subiectisq; talia colere suadebat.
Cūq; constantius ppter bellum persicū an-
tiochia moraret sperās ille: qz sine bello pos-
set ylliricū detinere. ad eos agebat iter dicēs
se velle constantio satisficere tanq; nō spēre sed
voluntate militū infulas imperij suscepisset.
Dicitur itaq; quia dū ad hos terminos acces-
sisset vindemia iā collecta circa occasum plia-
darū vuas denuo fuisse prolatas. insup etiā
imbrē ex aere descendente in eius veste simul
z ceterorum guttas singulas crucis formasse
signacula. Hoc facto videbat ipsi z alijs: qā
borris extra tēpus illans bonuz rei panderet
iudiciū. imber autē cadēs vestem supra quaz
ceciderat roboraret. Alij vero dicebāt vuarū
signū preter tēpus significare pditionē impe-
ratoris adinstar huiusmodi borrorū parui tē-
poris fore eius imperiū. Porro de cruce dice-
bant prenūciare hoc signū. quia sit celeste do-
gma christianorū z oporteat signari cunctos
crucis inditio. Unde cognoscit quia diuersa
interpretati quā dixerat impator veritate frau-
danti nō sunt. Vtrūq; oportune dictū sequēs
tēpus ostendit. Cum audiret itaq; cōstanti-
o contra se venire iulianū instructioē belli par-
thici derelicta cōstantinopolim venit.

¶ Socrates.

Imposuerunt inter cilicas atq; capa-
docas nimia cogitatioē appoplexie pas-
sione defunctus est consulatu tauri z floren-
cij tertia die nouembrij mensis. anno vite sue
quadragesimo z quinto ex quibz tredecim cū
patre regnavit. xxv. post illum.

¶ Sozomenus.

Ho defuncto iulianus qdem. iam thra-
cias obtinebat z nō post multū cōstan-
tinopolim veniens appellatus est cesar.

¶ Explicit liber quintus eccle-
siastice tripartite hystorie.

Sextus Sol. xliij.

¶ Incipit liber Sextus

¶ Sozomenus.

Hinc igit de iuliano pau-
ca dicenda sunt eiusq; ge-
nere z disciplina et quo-
modo venerit ad impe-
riū. Constantius qui by-
zantiū suo nomie cōstan-
tinopolim appellavit du-
os habuit ex eodē patre.
nō ex eadē matre germanos. quorū vnus dal-
matius: ali^o cōstantius vocabat. Et dalma-
tius qdem habuit sui nois filiū. cōstanti^o autē
duos habuit natos galliū z iulianum. Post
mortē cōstantini impatoris cōstantinopolita-
ne ciuitatē dū milites iuniorē dalmatiū perez-
missent: tūc z isti defuncto iā pze pene mortis
periculū cū dalmatio sustinuerūt nisi gallū q
dē egritudo q putabat ineuitabilis liberasset
Julianū hō etas infantis. Erat em̄ annorū
octo. Cūq; ab eis feruor impatoris qeuisset
gallus circa ephesū apud doctores erat. vbi
etiā a pgenitoribz possessiōes habebat. Porro
iulian^o crescēs in auditorij cōstantinopolita-
ne vrbis exercebat in basilica vbi doctores
erāt habitu puato pcedens habebat peda-
gogū eunuchū noie mardonij grāmaticū ni-
codē laconensem. rethoricā hō legebat apud
eubolū sophistā tūc xpianū. Ex puidētia qp-
pe cōstantij digestum est ne apud paganū so-
phistā legēs ad eius supstitiōis dogmata de-
clinaret. Erat em̄ iulian^o ab initio xpianus.
Cūq; lectiōe proficeret fama p populū voli-
tabat. qā posset etiā romanā gubernare rē pu-
blicā. Ex dum latius pandereēt estuaciones
indixit impator cōstantio. Quāobrem absti-
nuit eū ab vrbe regia z misit in nicomediā p-
cipiēs ne cōueniret apud libaniū sophistā sy-
riū: tūc em̄ libanius a pedagogis cōstantino-
politais expulsus. nicomedia morabat. Pro-
hibebatur g iulian^o apud libaniū sophistā
legere: eo q pagan^o esset. veruntū librorū ei^o
lectionibz vtebat. Cūq; pficeret in rethorica
supuenit in nicomediaz maxim^o philosoph^o
nō ille bisantius pater euclidis sed ephesius.
quem postea quāse magicas artes exercentez
valentinian^o impator precepit occidi. Tūc
igitur nō ob aliam causam nicomediā vene-
rat: nisi iuliani fama protract^o. apud quē iu-
lian^o cū verba philosophica p gustasset. cepit
etiā doctoris imitari religionem. Is enim

Libet

etiam imperij cupidinē animo eius immiserat. Cumq; hec non laterēt aures imperatoris. inter spem metūq; constituitis. suspicionē celare volens: quia qui dū dū integer fuit christianus postea proditor est effectus. Tonsus monachicā simulabat vitam et latenter q̄dez exercebat in philosophica: in manifesto autē sacros christianorū legebat libros. Deniq; in nicomedie ecclesia lector est cōstitutus. et sub hoc habitu furorem declinauit imperatoris. Hoc equidem pro timore faciebat. ne quāq; ab spe recedens quā mentē conceperat. dicebatq; plurimis amicorū suorum felicitate fore tēpora a quibus ip̄e rerum potiretur imperio. Dum hec itaq; contra eū sic agerentur gallus germanus eius cesar cōstitutus venit ad nicomediā visurus eum cum pergeret ad orientē. Post paululū vero perempto gallo repētē iulianus quoq; fit suspectus imperatori: qui etiā eum custodiri precepit. Et dū fuga lapsus fuisset diuersa loca circumcūdo saluatus est. Vixq; sero imperatoris vxor eusebia celatum inueniēs. supplicauit imperatori quatenus nihil mali pateret: sed vt potius ad philosophandū mitteret athenas.

Theodoricus.

Epit igitur iulianus imperialia sceptrā desiderare. Quāobrem discurrens vniuersam helladā: vates querebat responsa reddentes: cōsulens si ad summū imperiū perueniret. Inuenitq; virū qui ei desiderata se dicere fateret. Is eū producēs ad quendam ydolorū locum. et intrōmittens in adiū seductores demōes euocauit. Quib; solleinniter a parentibus terrore compellit iulianus in frōte sua crucis formare signaculū. Tunc demones trophēi dominici figuram respiciētes et sue recordati deuictionis repente disparuerunt. Quod agnoscens magus cepit culpāre iulianū. At ille et terrorem significauit. et crucis se dixit obstupuisse virtutes: eo q; vidētes hoc signū demones euauerunt. Porro magus nō hoc susciperis o bone vir: quia timuerunt sicut ais. sed abhominati hoc signū potius abcesserunt. Et ita capiēs miserū odio repleuit christiani signaculū iulianum.

Socrates.

Est hec igitur impator euocauit iulianū. cōstituitq; cesarem: danq; ei coniugem constantiā sorore suam cōtra barbaros eū destinauit ad gallias. Hī nanq; barbari quorū impator constantius contra maghen-

Sextus

tium solatia petierat. cū nihil profuissent cōtra tyrannū romanorū vastabant vrbes. Cū ergo esset iuuenulus iulianus: impator iussit vt preter consiliū constantius ducū nihil moliri presumeret. Cumq; illi accepta potestate negligenter et propterea barbari superarent. tunc iulianus duces q̄dem delicijs vacare pmisit. Sumens autē milites eiusq; spolia peremptorū hostium cōpromittens inicitum vincendi barbaros fecit et amores suum apud milites collocauit. Fertur itaq; dux in aliquā ciuitatem fuisset ingressus: quia corona laurea quibus etiam ip̄e ciuitates solēt ornari inter colūnas pendēs rupa fune super eius caput decedit. eūq; aptissime coronauit. Quo facto cuncti clamauerūt quia ei signus foret imperij. Viunt enim quidā constantius propterea eū ad barbaros direxisse vt ibi deficeret: sed nescio vtrum vera suspitio sit. Nā qui ei germanā dedit vxores si hoc cogitasset contra se potius insidias exercitaret. Cum igitur iulianus apud imperatorem de ducū negligentia quereret. alter mittit magister armorum eius alacritati cōueniens. cuius ministerio cum barbaris fiducialiter est congressus. Et dum illi per legatos literas imperatoris eos ad prouincias inuitantis ostenderet tūc ille legatos eorum misit in viculis factaq; cōgressione vicit ita vt etiam captū regem constantio dirigeret. Hac felicitate prouectus a militibus appellabatur augustus. Cumq; corona deesset imperialis vnus signa portantiū torquē quem habebat in collo sumēs iuliani capiti circūposuit. hoc ḡ modo iulianus impator est factus. Que vero postea gesserit ille philosophus. iudicent audiētes. In ip̄o nanq; principio nō missa legatione apud constantium nec animū benefactoris placans q̄cumq; ei videbantur agebat. Modo indices mutando p̄ prouinciales. modo derogando cōstantio per vrbes singulas publice relegendo ab eis barbaris destinatas epistolas. Quas ob rem plurimi eum sequebantur a constantio recedentes. Tunc ergo etiā figmentū christianitatis qd̄ habebat abiecit. et dum circūiret diuersas vrbes aperies templa ydolis offerebat. et semetip̄m paganorum pontificem nominabat. Cumq; talia gereret in testinum bellum contra constantiū quesita occasione p̄parabat q̄tum ad eū p̄fici potuit. Non em̄ sine multo sanguine studiū eius philosophie potuerat adimpleri. nisi deūis consilio: iudex alterū sine alterius concertatione fuisset

Nam cum venisset iulianus ad trachias nuntiatus est mortuum fuisse constantium. Et hoc modo intestino bello romanum liberat imperium. Veniens autem iulianus constantinopolim cogitare cepit quemadmodum sibi populum complacaret: et eorum fauorem decenter acquireret quod hac arte fecit. Bene namque sciebat constantium ab omnibus populis nomine consubstantialitatis amplectentibus odiri. Ob quam rem ab ecclesiis videbantur exclusi et episcopi confiscati exilioque directi. Simul etiam nouerat et paganos fuisse constitutos prohibitione sacrificiorum: et desiderari adipisci tempus quo eorum aperirentur templa: et haberent ydolis immolandi licentiam. Sic igitur utrumque populum meroribus vulneratum a defuncto cognoscens: et communiter omnes eunuchorum violentia: et precipue eusebii rapinis ingemiscetes apud omnes: semetipsum artificioso velamine commendaui et alijs quidem fingebat: alijs autem per vanam gloriam largus erat omnibus tamen in commune qualis esset religione monstrabat. Et primum quidem crudelitatem constantij circa subiectos derogans: et eam coram populo vniuerso redarguens iubet episcopos exilio deportatos euocari et confiscatas eorum reddi substantias. Tempa quoque paganorum velociter suos necessarios precepit aperire: eos autem qui fuerant ab eunuchis oppressi recipere que male ab eis fuerant abrepta sanxerunt. Eusebium vero presidentem imperiali cubiculo morte damnauit: non solum quia multos oppresserat: sed quia gallum quoque fratrem suum eius accusatione audierat inuicem. Et corpus quidem constantij regio honore sepelitur: expulsi quoque a palatio eunuchos tonsores et cocos. Eunuchos quidem quia eius vxor obierat post quam non duxit aliam. Tonsores autem quia simplicibus cibis uteretur. Tonsores autem vnius inquit sufficit multis. Scriptorum autem plures fortune antiquae restituens reliquis eorum mercedem scripturae dari precepit. Abscidit quoque etiam publicum cursum mulorum et caballorum quos publicis insit vtilitatibus ministrari. Hec eius opera laudant pauci: plurimique vituperant: quod remoto fastu palacij contempibile videbatur imperium. Is enim etiam noctibus vigilans conserebat libros et descendens in senatu publice recitabat. Solutus enim imperator a iulio cesare in curia senatus recitauit orationes. Honorabat quoque disciplinarum cultores maxime philosophantes. Quamobrem vndique fama congregabat huiusmodi viros manentes circa

palatia qui circeniamici pallijs magis habitum quam magisterio predebant. Erantque graues vniuersis christianis seductores virtutis et imperatoris semper religione fauores: habens itaque iulianus plurimum vane glorie vitium cunctos ante se principes laceravit in oratione quam de cesaribus scripsit. Hac ergo arrogancia motus etiam contra christianos conscripsit viros. Ut ergo cocos atque tonsores expelleret opus philosophi non tamen imperatoris egit. Ut autem detraheret atque laceraret: neque philosophi neque principis fuit.

Sozomenus.

Capitulum.ii.

Eratur itaque mox in ipso principio iulianum sic aperte et impudenter negasse christianam fidem ut quibusdam sacrificijs et inuocationibus quas expeditiones pagani vocant: et sanguinis immolationem nostrum baptismum studeret abluere et abrenunciare ecclesiastice confessioni. Ex illo tempore tam secretim quam publice et in templis licet pagani sacrificia celebrabant. Fertur quod dum aliquando sacrificaret ostensum sit ei in visceribus pecudis immolati signaculum crucis corona circumdatum. Quo viso alios quidem sacrificij ministros fuisse perterritos estimantes quippe huiusmodi religionis virtutem et christiani dogmatis eternitates: eo quod corona que circumdabat crucem victorie esset indicium: et quia ambitus circuli a suo principio nusquam terminaret: sed magis reuertetur rursus in semetipsum. Cumque ceteri mirarentur: princeps huius scientie commotaui eos dicens prospera et vtilia sibi indicia fuisse monstrata: et quia magis signo dogmatis christiani cohercerent: nec ei quo vellet dilatari liceret circuli termino circumseptum.

Theodoricus.

Iulianus enim metuens constantium: quia genere proximos tyrannidis formidine perimebat: lectorum sociatus choro et diuinos codices in ecclesia populo audiente legebat: nam et basilicam martyrum edificabant quam diuina prouidentia non suscepit.

Sozomenus.

Capitulum.iii.

Um adhuc pueri gallus et iulianus in capadocia morarentur autem habuisse eos tunc studium ut maximam basilicam ad sepulturam martyrum manie fabricarent: et in

Liber

ter se diuiserunt opus. Tuncq; ambo certarent in edificio vt alter alteruz superaret. fert aliquod puenisse miraculū z nisi hacten⁹ superessent qui hec se audisse ab insipientibus enarraret videretur forsitan incredibile. Baliana pars augebat z omnino crescebat. Iuliani vero labores alij quide^m fodebantur alij terra ipsa euomente ruderibz implebant. alij quotiens deposita fundamēta terre copulare non poterat. ac si quidā violenta virtus ex loco inferiore ea repentiendo depelleret. Quēcā cunctis apparebat esse prodigiosa. Ex illo nanq; estimabat. qz nō esset viro illi i religioe christiana salubritas.

C Sozomenus.

Capitulum. iij.

Am igit^r solus tenuisset imperiū tēz plaq; referasset z alia repararet. oēm deuotionē etiam ministris temploz affluētius impendebat. Sepe vō ciuibz in p̄mune rescriptis vt ad paganos accederet ritus z eius donatiōe fruerent. xpianis se inimicū aperte designās ita vt neq; venire ad se eos vellet neq; legatiōes eoz suscipere. Deniq; cū per se mouisset bellū legationez mittentibz nisi binis tanq; oibz christianis z neq; templa referantibz. neq; ad eozū venire sacra volentibz interminat⁹ est nō se auxiliū p̄bituruz nec legationē quasi pollute ciuitatis esse suscepturū. neq; ad eos p̄mitus accessurū nisi cognosceret in paganitatez esse mutatos. Hoc etiā apud palestinā quest⁹ de cōstantiniētibz delegauit. Hic em̄ locus cū esset gaze portus a maionia vocaret essetq; xpianis plen⁹ a cōstantino dignitatez meruit ciuitatis z ex filij eius nomie cōstantia nūcupata est. Iniustus em̄ arbitratus est cōstantinus vt paganis subdita videret esse gazensibus Tunc ergo iulia no regnate litem gazei cōstantiniensibz inuolunt. Quo iudice residente constantiam rur⁹ sus eis subdidit distantē quasi stadia. Et. z ex illo sublato priori noie gaze maritime vocabulo nūcupat⁹ habet em̄ cōmunes iudices atq; duces. Sola vero iura ecclesie due videntur ostendere ciuitates. vtraq; suū episcopus habet z clerū z vigilie martyrū atq; collectarū apud eos seorsum fiunt z termini vtriusq; episcopat⁹ ecclesieq; subsistūt. Quodaz tēpo re defuncto maiumeno pontifice. quidaz presulū ecclesie gazeozū studuit vtrinq; clerum sue ditioni sūmittere. fas nō esse dicēs vt vni ciuitati duo episcopi p̄siderent. Resistentibz

Sextus

maiomenis deliberauit prouincie synodis. vt eis propriū ordinaret episcopus. oportere credens vt qui sub cōstantino proprietat⁹ religione ciuitatis habere p̄uilegia meruerūt z pagani p̄ncipis iudicio hec amiserunt in sacerdotijs z ordine ecclesiarū nequaq; dato antiquitus honore p̄uarent. Et siquidē tē pestate cesaream capadocie maximam ac felicissimā ciuitatem ita vocari prohibuit. eiq; appellatiōē antiquā cesaris abrogauit. quaz a claudio cesare promeruerat. naz prius mazaca vocabat. Habebat em̄ odium eius antiquitus: eo qd omnis eius esset populus christianus z templum apud se iouis z patris destruxisset a pollinis. Nam cū eo regnante etiam am fortune sacellum quod solū remanserat a christianis fuisse euersum. ciuitati crudeliter erat infestus. z paganorū populus illic habitantes valde culpabat. qd semetipos vlti nō essent z quodlibet pro fortuna sustinuissent. Omnes vero possessiōes atq; pecunias cesariensiū ecclesiarū cū verberibz exquirēs ad medium iussit afferri. Dorq; ex eis. ecc. auri libras in erario publico collocauit. Clericos autē vniuersos aggregari inter milites iussit duci prouincie seruituros quod nimis graue est z vehementer iniuriosum. Populū vō christianorū cum vxoribus atq; filijs inscribi p̄cepit. z tanq; vicaneos tributa p̄soluere cum interminatiōe iurans. qz nisi templuz rursum festinatē edificarent. z ciuitatē nimis affligeret. et neq; capita sua galyleos habere p̄mitteret. Sic enī solebat euocare christianos. qd forte eueniret. nisi sine celeri defecisset.

Capitulum. iij.

Initio nanq; parcens christianis clemētior visus est. sciens priores p̄secutiōes nihil p̄fuisse ad augmētū paganitatis qd punierint christianos qd magis hinc creuerūt. Facti sunt gloriosi pro dogmate morientes. Inuidiam ergo habēs glorie tormentis abstinuit. iudicans esse necessariū vt sermone potius z ammonitione ad paganitatem colendā populo suaderet etiā credens hinc se monstrare clementē.

Capitulum. iij.

Scitur enim quia dum constantino polim apud fortunaz sacrificaret vrbis. accessisset ad eum maris episcopus. Chalchedonia z publice impiuz z sine deo apostatamq; vocitasset. illū vero solaz et

cecitate improperasse. Erat em̄ senex ⁊ p̄ imbecillitate oculorum manu alterius agebat. Sup̄ hac volens etiā lacere deū p̄suete dixit. Neq; galileus de⁹ iūsus curare te potest. Respōdens p̄o maris. Ego inq̄t deo meo p̄ cecitate gratias ago. qz̄ h̄ ideo est gestū ne te videā pietate nudatū. Impator aut̄ nihil respōdēs abcessit. Sic em̄ putabat poti⁹ roborari paganitatē. si se patientē ac mitē christiano populo demonstrasset.

Capitulum. vii.

Ec itaq; faciēs eos qui fuerāt a constantio fugati p̄ religione reuocauit ⁊ cōfiscatis patrimonia sua restituit p̄cipiēs populo vt nulli lederent christiano. neq; nolentē sacrificare cōpellerent: spondē animi accedētes ad aras p̄ri⁹ expiari ap̄ demones purgariq; solū eoz̄ sacrificiis p̄parabat. Clericis aut̄ omnia p̄uilegia honoros p̄suetudinēq; subtraxit ⁊ legales potestas p̄ eis soluit ip̄osq; curie tradidit. Sil̄ et virgines atq; viduas que p̄penuria inter clericos pascēbant iussit exigi ea: que dudū a publico accepisse videbant. cōstantinū em̄ impator disponēs res ecclesiarū vnicuiq; ciuitati p̄sperit vt clerus sufficiēter emolumenta p̄ciperet. ⁊ hoc lege firmauit. qd̄ hacten⁹ mortuo Juliano seruaſ. Hanc exactionē aūm̄ nimis fuisse crudelē. Auserebat em̄ subinde pecunias ⁊ ornāmēta sacra tēplaq; sub Constantio ⁊ cōstantio sūdāta destituebant. dāteq; ad edificia pecunie rursū erigebātur. Hac occasiōe sacerdotes ⁊ clerici. ⁊ popul⁹ christianus crudeliter vexabant.

CSocrates.

Capitulum. viii.

Er̄ idem tempus in alexandrinorū maxima ciuitate p̄tigē ex h̄mōi ciuitate sedicio. Erat locus quidā in ciuitate antiq; tēporib; desolatus ac neglectus multaq; sorde cōpletus. hic pagani olim deo methres sacrificātes hoies imolabant. Quē locū Cōstantinus quasi vacantē ecclesie alexandrine p̄cesserat. Sic Georgius volēs oratorū fabricare. repurgatorūq; faciebat. Qd̄ dū fieret. inuentū est illic aditū in multa profunditate cōstructū in q̄ paganorū mysteria celabant. Erāt em̄ ibi caluarie hominū plurime maiorū pariter ⁊ infantū. qui p̄hibebantur illic extincti. vt ex eoz̄ viscerib; artes magicas exercerēt. hec igit christiani repientes

in aditū methre:stu ducēt ad irisionē paganorū vniuersis hec facinora referare: diuulgabantq; capita hoim̄ q̄ cōpulerant. Nec alexandrie pagani respicientes. ⁊ obprobriū nō ferentes ira succenti sunt. ⁊ oēs quos ad p̄sens iuenerunt arma iudicantes impetu cōtra christianos facto multos interemerunt. alios gladijs. alios fustib; aut lapidib; alios funib; strangulātes quosdā etiā crucifigētes ad sacre crucis iniuriā plurimos diuersis vultucrib; affligētes. Et ita gestū est vt neq; p̄ximis parcerēt sed p̄hus philosophū p̄cussit. ⁊ frater frat̄. parētes filios. ⁊ inimicē in sua nece grassati sunt. Quā obrē xp̄iani eundem locū purgare quierunt.

CSozomenus.

Capitulum. ix.

Altra cū denūciassent iudices mortuū cōstantiū ⁊ impare iulianū seditionē fecit alexandria p̄pls paganorū ⁊ impetu facto sup̄ Georgiū vinculis em̄ alligauerūt. Quē post paululū veniētes ad carcerē peremerūt. eiusq; cadauer imponētes camelo a mane vsq; ad vesperā p̄ totā pompā hēre ciuitatē. ⁊ circa sero p̄remauerūt. Vultū fuerūt arrianorū eo q̄ ab amatorib; athanasij factū sit. sed ego reor indubitanter hoc fecisse gētilēs cū vtiq; ⁊ q̄relas haberēt aduersus em̄ p̄pter ydola ⁊ tēploz̄ iniurias p̄hibitionēq; solēnitatū. Et etiā iulianus sic se habuisse p̄l̄as ad alexandrinos missas. in quibus culpā eos penāq; relaxat. quasi p̄pter reuerentiā serapis quē ciuitatū p̄seruatorē dicit ⁊ alexandri cōditoris eius. necnon iuliani sui auunculi in paganitate deuoti ⁊ christianos nimis odientes.

Capitulum. x.

Itē em̄ qz̄ studium habuerint vt in thesauros impatorios plurima ⁊ p̄ciosa ecclesie antiochene vasa recōderet iulianus. ⁊ qz̄ clausisset ecclias ⁊ vniuersos clericos effugasset solūq; tūc theodericū sterisse p̄sbyter. Quē dum vasoz̄ tanq; custodem cōprehensum crudeliter sauciasset nouissime gladio p̄cepit occidi. Qui fortiter vniuersa tormēta respuit ⁊ p̄ dogmatis cōfessione deuicit. Quisq; vniuersa deo dicata vasa ⁊ pallia collegisset p̄iciens hec in terrā cōtumeliosq; iniurijs quib; voluit agens xp̄m. Sup̄ ea etiā sedit. ⁊ cumulū auxit iniuriarū. Horq; verēda ei⁹ ⁊ loca femozib; circūposita

Liber

ta ferunt esse pennis. et ad tantam peruenit usque putredinem ut vermes crearet medicis laborantibus nec valentibus vincere passionem. Coniciebant enim omnimoda preciosaque medicamina ex pinguium volatilibus ut eorum crassitudine corrupta et putredine membra linirent. Hoc factum vermes ad superficiem puocabant. quia pseudo ebullientes per viuas serpebant carnes et donec morerentur non fuit ab hac passione securus. Hoc itaque claruit diuina indignatione gestum. dum etiam custodes impietatum thesaurorum et alij plurimi aduersus ecclesias insurgentes inopinata et miseranda morte defuncti sunt. quasi superna indignatione damnati.

Capitulum. xi.

Is dicitis tempus est ut memoriam faciamus eusebii. et nectarij et zenonis. fratrum christianorum quos propter odium exercites populi gazeorum. domi celatos et comprehesos viculisque traditos atque flagellatos. postea conuenientes in theatrum aduersus eos clamare ceperunt quasi eorum idola destruxissent iniurias paganorum proterito tempore multa gessissent. Quibus alterutros ut vulgi moris est excitaret concurretes ad carcerem et educeres eos crudeliter occiderunt. Tunc interea pro nos nunc supinos trahentes atque percutientes et vulnerantes linguis. lapidibus atque fustibus. Audimus namque mulieres etiam egressas et cum radijs telarum earum corpora vulnerasse et cocos publicos aliosque aquarum. alios feruentes ollas fuisse super eos alios subulis eorum membra perforasse. Quibus eos dilacerassent. capitaque fregissent ita ut cerebrum in terra laceret. deduxerunt ante urbem ubi solebant mortua iumentorum picere. ibique eorum corpora concremantes. ossa que remanserunt inter cadavera camelorum et asinorum permanserunt ne possent facile reperiri. Quod non diu latuit. Quedam namque mulier christiana non tamen de gaza diuino precepto per noctes ea colligens et in vna recondens. zenoniorum consobrina seruanda tradidit. Deus enim per visum mulieri reuelauit hunc viz. ei namque erat ignotum et nup habita persecutio de celabat. Hoc ergo modo mulier accedit et reliquias eorum. interim domi seruabat. Quibus is eiusdem ecclesie susceperat episcopatum impante theodosio fabricata basilica ante ciuitatem et altari fixo. ossa martyrum collocauit iuxta confessorem nestorem. Qui dum in vna sua cum istis suis primis habitaret cum martyribus comprehensus a populo vinculis eorum flagellis percipatus est. Is enim dum traheretur habens pulcherrimum corpus admiserationem per

Sextus

sequentes adduxit. quem ante portas semiuivum mortuum tamen primum piecerunt. hunc colligentes quidam zenoni detulerunt. apud quem dum curaretur mortuus est.

Capitulum. xii.

Post hec autem dum bylarionem monachum Bazei requireret. fugit in siciliam ubi ligna de monte by colligens et in ciuitate vendens transigebat cottidianam vitam. Quibus eius illic virtus fuisset patefacta per demones. venit in dalmacias. ibique preter diuina plurima miracula faciebat. ita etiam ut mare quod quedam occupauerat loca sua oratione respuelleret. Sed etiam hinc rursus abcessit. quia ubi laudabat habitare declinabat. De mutando loca cuuctis studebat esse incertus. atque opinionem suam crebra migratione destruxerat. Flourissime homo dum nauigaret cyprium venit in Pafum. inuitatusque ab episcopo Pasi dilexit locum. et circa predium caripdi nuncupatum philosophatus est quem (ut martyr non esset) fuga prohibuit. Fugiebat enim. quia preceptum diuinum est non expectare persecutores. nam qui in persecutione comprehendunt fornicare ferre videntur. Bazei siquidem et alexandrini. contra christianos talia gessisse noscunt. Sed helypolitani. et Arethbulij stiria habitantes ad tantam venire crudelitatem. sicut illo tempore homines explanarunt ut sacras virginum insulas a populo videre publice nudatas stare cogeret in theatro. Quas primitus irriserunt postea rotoderunt. nouissime per medias sectas. porcos ut eas comederent puocabant. Ut ergo Helioptoras ad crudelitatem sacrarum virginum res illa perduxit. eo quod paterna pluetudo qua fornicabant eorum virginum antequam nuberent prohibita videntur. Constantinus enim destructo in ea ciuitate veneris templo. prius apud eos construxit ecclesiam. et consuetas fornicationes lege prohibuit exerceri. Arethbulij homo Marcum sue ciuitatis episcopum senem et vita et puerfatione reuerendum. mirabili morte pemerunt. Hunc enim etiam prius habuerunt odiosum eo quod Constantij temporibus ut paganos ad christianitatem reduceret. templum eorum ornatissimum preciosumque destruxerit. Quibus Julianus impasser motus in eum est et precepit aut estimationem templi redderet. aut eum rursus edificaret. Et dum utriusque impossibile foret christiano simul et sacerdoti primo fugit secundum euangelicam legem. Postea homo cum multi propter eum periculis et necessitatibus subderentur de fuga reuersus est. et sponte semetipsum

ipsum populo q̄ vellent exercere in eo p̄tra-
didit. Qui dñi laudare p̄philosophiā debuit
senti credentes potius cōtemp̄tozē irruentes
in eū z per singulas plateas trabētes eius ca-
pillos z mēbra dilacerabant viri simul z se-
mine. ita vt subtilibz restibz eius aures abscin-
derent. Verū infantes apud magistr̄os posi-
ti. deludebāt ei alapis cedentes z Graphijs
sine aliqua parcitate pungētes quē z iam in
cunicula deposuere ferentia. Lūqz adhuc re-
spiraret eū ex melle. z aliqua mine perungen-
tes z in sportā mittētes appenderūt in aerem.
Dicitur ergo quia tūc vespis z apibz eū con-
tingentibz z carnes eius vescentibz dixerūt.
Aretibulys. quia z ipse quidē esset excelsus
illos vero videret in humili constitutos. sed
postea hoc z iam ipsos fore passuros.

¶ Theodoricus.

Ec igitur agētes cogebant eū vt tem-
plū reedificaret. aut vt daret expensas.
Quod dñi nō faceret putātes pauperē vel me-
diatē pecuniaz petebāt. nouissime vel pau-
cum aliquid exigebant. Quibz ait. Flec vnū
obolū p̄ omnibz dabo. Sic igit sup̄ati ab
eius se suspendere supplicij.

¶ Sozomenus.

Ermo ferē. quia tunc p̄fectus p̄cipue
pagan⁹ fuerit ammiratus marci p̄stan-
ciam z ad principē veniens quereret dicens
esse verecundū. vt in vno homine sene tanta
tormentā cōmitterent. z christianos dñi talia
paterent fieri gloriosos. se vero esse mag⁹ ob-
probrio. Marcus ergo tali est sine coronat⁹

Capitulum. xiiij.

Dem tēpore Macedonius. quoqz
Theodolus. z Tacian⁹ friges. mar-
tyrij pignora p̄secuti sunt. Nā dum
in meroe ciuitate. Phrygie templū aperuisset
p̄uincie iudex z longo tpe plenuz ruderibus
emūdaret. ingredientes isti per noctē ydola
cōtrūerunt. Lūqz p̄pter hoc multi cōp̄hen-
si ad supplicij ducerent. illi semetipos inno-
tuerūt. Quos dum iudex quasi habita satis-
factione delictoz nollet occidere. popul⁹ cla-
mantibz vario tormentoz genere castigauit.
nouissime vero in craticula suppositos arde-
re precepit. Lūqz cremarentur. si assis inqui-
unt carnibz. o amacie delectaris sic em̄ voca-
batur iudex. altera latera ignibz obijce ne dñi
comedere ceperis. carnes semicrudas inue-
nias. Et isti ergo fortissimo certamine deu-
cerunt. Aium. itaqz busirin in ancyra galacie

clarissimā fortissimāqz habuisse cōfessionem
cum fuisset in herese que vocat encranistaruz
id est abstinētium. Hunc em̄ dum iudex cō-
prehendisset. z quasi cōtra paganos insilien-
tem torqueri volebat in publico iussitqz vt
appenderet in ligno. Tūc busiris extensis ci-
to manibz supra caput nudauit latera. dicens
opus nō esse vt ministri appendētes eum de-
ponētesqz laborarent cuz esset per se pronus
ad penā quā vellent exercere z latera sua tor-
toribus p̄pararet. Viratusqz eius promissio-
nem iudex. rei experimento magis obstupu-
it. Nam dñi vngule ferree eius latera vehe-
mentius exararent donec iudici placuisset.
sustinuit manus extensas. z plagas cum ala-
critate suscepit. Post hec autē reduct⁹ in vin-
culis quiescebat. Porro post paululū mor-
te nunciata iuliani. Usqz ad theodosij prin-
cipatū vixit in ecclesia catholica z acta peni-
tentia priori hereseos cōuersatus est.

Capitulum. xiiij.

Nullo siquidē tempore ferunt vitas
fuisse martyrio Basilij ecclesie an-
cyrane p̄sbyterum. z eupsychij
cesariensem capadocie ducta nuper vxore dñi
adhuc quasi sponsus esse videret. Eupsychi-
us em̄ peremptus est p̄pter fortune templum
quod sicuti iam diximus dirutū fuerat. et in
cōmune cesarienses iram principis sunt ex-
p̄pti. z alij quidem morte. alij fuga mulctati
sunt. Basilijus autē studiosus vir circa do-
gma. pbatus dum vixit cōstantius restitit ar-
rianis. z p̄pterea Eudarj decretis ab ordine
est remotus ecclesiastico. Cum s̄o iulianus
tenuisset imperiū. christianos publice cōmo-
nebat. vt propriū dogma seruarent. nec paga-
norum sup̄stitione macularent. honoresqz col-
latos a principe p̄ nihilo iudicarent. tēpora-
les vtqz z p̄petue damnationis auctores.
Propterea ergo in suspicionē et odium veni-
ens paganorum quam publicē sacrificantes
inspicientes stabat. et ingemiscens orabat at-
qz clamabat. ne vllus christianorum huius-
modi errore teneretur obnoxius. Compre-
hensus z traditus p̄uicie iudici. multaqz tor-
menta fortiter sustinens martyrio corona-
tus est. Hec ergo colligens sub vno retuli.
licet diuersi anni vel dies eorum videantur
esse martyrij.

¶ Theodoricus.

Capitulum. xv.

Liber

Ue enim ydolorum seductionibus subditi tempore illo comiserunt. multa quidem sunt proprijs libris egentia sed ex multis ego pauca narrabo. In Ascalona siquidem et Baza viroorum sacerdotio dignorum. et mulierum virginum conuersatione pollentium diuidentes uteros et ordeo cumulant. opposuerunt comestioni porcorum. In sebastia vero: que est eiusdem prouincie ciuitas Iohannis baptiste sepulcrum aperuerunt. Porro scelus quod in phenice comiserunt. quis poterit vel dicere sine lachrymis vel audire? In heliopoli enim que est circa libanum erat quidam dyaconus nomine Cyrillus. Is imperante Constantio succensus zelo diuino multa ydola que illic adorabant contriuit et igni cremavit. Cuius actionis memores nec non nominandi viri. non solum peremerunt eum sed etiam secantes eius ventrem ex eius fecore comederunt. Qui tamen omnium in spectores non potuerunt effugere. sed dignas reddiderunt sua presumptione penas. Quicumque enim illo scelere participati sunt dentibus caruerunt. et facti sunt omnes elingues sunt. Nam et ipse pariter defluerunt. consumptione putredine. Perdiderunt etiam visum. et passionibus suis virtutem predicauerunt omnibus pietatis.

Capitulum. xviij.

A Emea que est in eius confinio ciuitatis dyonyso giunni id est muliebri. ecclesiam que nuper edificata deo fuerat dicauerunt. ad derisionem simulacrum illic statuentes androginum id est quod virum monstraret simul ac feminam. In dorostolo vero insigni trachie ciuitate. eam Iulianus inuictissimus decertator. a capitolino uerberse tracie indice igni contraditus est. Porro Marci arethulij gesta episcopi vel passio socratici contione noscitur indigere. ut digne actus illius tragedie ordine recitentur.

Capitulum. xviij.

Flumina quoque in omni terra et mari. ab impijs contra pios illo sunt commissa. Tunc igitur aperte deo odibilis imperator contra pietatem ponebat leges. et primo quidem interdixit galileorum filiis. Sic enim saluatoris nostri cultores denotabat. poetarum et rethorum atque philosophorum legere disciplinas. proprijs inquit pennis secundum pronerbum vulneramur. Ex nostris enim armati descriptionibus contra nos bella suscipiunt.

Sextus

Post hanc aliam posuit legem precipiens galileos expelli milicijis.

(Socrates.

Capitulum. xviij.

Bitur athanasium. de fuga remeantem Alexandrinorum populus libenter excepit expuleruntque ecclesijs arrianos. et Athanasio septa venerabilia tradiderunt. Verum arriani in domibus ignobilibus colligentes. in loco georgij lucium habuerunt.

Capitulum. xix.

Asiquidem tempestate lucifer caralensis et Eusebius Uercellanensis episcopi. Imperatoris iussione ab exilio reuocant. Uterque enim ultra thebaidis terminos ab exilio remeantes. tractabant que admodum corruptam ecclesie regulam repararent. Placuit igitur ut lucifer quidem ad antiochiam Syrie perueniret. Eusebius Alexandriam ut una cum athanasio facto concilio ecclesie dogmata roborarent. Lucifer tamen misit in locum suum dyaconum: per quem professus est seratum habiturum. quod esset concilij ordine constitutum. Ipse autem ueniens antiochia fluctuantem inuenit ecclesiam. Erat enim inter se turba diuisa. et non tantum heresis arriana: que erat sub euzonio diuidebat ecclesiam. sed etiam melecij sequaces studium habentes circa suum presulem a suis consortibus recesserunt. Tunc ergo lucifer ordinans eis paulinum episcopum. rursus abcessit. Eusebius autem ueniens. Alexandriam. cum Athanasio concilium celebrauit.

Capitulum. xx.

Onueneruntque ex diuersis ciuitatibus episcopi. et de maximis necessarijsque rebus habuere tractatum. ubi etiam de sancti spiritus diuinitate tractantes. eum in consubstantiali trinitate comprehenderunt. et uerbum humanatum non solum carne. sed etiam anima declarauerunt. sicut olim ueris ecclesiasticis coplacuerat. Non enim nonnam religionem in ecclesiam introduxerunt sed quomodo ab initio ecclesiastica traditio docuit christianos. Sic enim omnes antiqui ex hoc habita buntur disputatione sermonis. scripturam nobis probatissimam reliquerunt. Nam Hyrenus et Clemens. et Apollinarius hyerapolitis. serapio antiochene ecclesie presul. animatum eum qui humanat.

est in suis sermonibus sunt professi, nec non et per Berillum episcopum Philadelphie in Arabia constituta, facta synodus scribens ad eundem Beryllum hec ipsa contradidit. Sed etiam origenes ubique in suis libris animatum nouit eum, qui est humanatus proprie tamen nouus tomus eius in genesi hoc sacramentum congruenter exponit ubi Adam quidem christum Eua vero Ecclesiam latius explanauit. Horum itaque dictorum digni sunt testes sanctus Pamphilus, et qui ex eo cognomen habebat eusebius ambo namque et communiter origenis vitam commendantes et eius aduersariis resistentes insignibusque libris satisfactionem pro eo componentes. Non primum originem ad hanc disputationem uenisse dicitur sed mysticam ecclesie interpretatum fuisse traditionem. At illi qui Alexandriam conuenerunt non sine subtili inuestigatione questionem de substantia et subsistentia reliquerunt. Quis namque cor dube hispanie presul de quo iam sermo prelatum est premissis ab impatore Constantino ut flammam tunc ab Arrio excitatam extingueret, etiam sabellij libi ensis dogma destruxit, de substantia ac subsistentia habuit questionem.

Sozomenus.

Atque plurimi episcopi in Alexandria congregati cum Athanasio et Eusebio niceni concilij constituta roborauerunt et consubstantialem patri ac filio sancti spiritum sunt confessi trinitatemque nominauerunt. Et quoniam de substantia et subsistentia questio turbabat ecclesias, sapienter decretum est, ut his nominibus contra sabellianos solos utamur, nec nominum pia idez putet esse substantia quod substantia.

Socrates.

Capitulum. xxxj.

Ecce quidem tunc synodus nos autem de substantia et subsistentia si quid nouimus absurdum non est breuiter indicare. Igitur qui helladiacam explanauere prudentiam, substantiaz quidem diuerso modo definiuerunt, subsistentie uero neque sermonem fecerunt ullum. Dyrenus autem grammaticus in libro ubi uerba per litteram colligit, etiam barbarum uocat hoc uerbum, neque apud alios quos antiquorum dictum, et si alicubi sit inuentum, non hoc indicare quod nunc intelligitur. Nam apud sophoclem in phenice locum insidiarum significare substantiaz me-

minit. Apud menandrum ueluti feces que ex uino colliguntur in dolio, substantiam de signare dicit. Sciendum tamen quia licet antiqui philosophi hanc sermonem reliquerunt tamen iuniores philosophorum pro substantia subsistentie sermone sunt uisi, substantie uero definitionem diuersis modis explanauerunt. Si ergo definitione substantia circumscriptur, quomodo in deo qui non potest comprehendi proprie hoc ueri sermone poterimus? Verum euagrius in manicho libro petulanter quidem et inconsiderate de deo disputandum esse prohibuit, diffiniri diuinitatem modis omnibus interdicit. At enim rerum compositarum esse definitionis, Is itaque sic ait. Omnis inquit propositio, aut genus habet quod predicatur, aut speciem, aut differentiam, aut proprium, aut accidens, aut ex his compositam orationem, sed nihil in sancta trinitate horum que dicta sunt poterit comprehendere. Igitur quod ineffabile est ratione taciturnitatis adoretur. Hec quidem euagrius. Nos autem licet facta digressionem hec dixisse uideamur tamen tanquam uilem hystorie causam nos retulisse non penitet.

Capitulum. xxxij.

Erum Athanasius librum de satisfactione fuge, olim a se conscriptum tunc eis presentibus legit, cuius partes utiles et que profunt hic interferens totum librum multorum versuum querere et legere studiosos ammonet. At enim, Ecce huiusmodi sunt presumptiones impiorum hec agentes, nec erubescentes in quibus primus contra nos mala sunt machinati. Hactenus accusant, quoniam manus eorum preparatas necibus declinare potuimus? et amarissime potius ingemiscunt, quoniam nos penitus amputare nequuerunt et improperantes timoris causam, ignorantes quia dum hoc submurmurant in semetipsos magis reuertentur culpam. Nam si fugere malum est, persequi multo deterius. Hic quidem ne moriatur absconditur, hic autem persequitur ut occidat. Et ut fugiatur quidem scriptum est. Qui autem querit occidere preuaricatur legem et magis ipse fugiendi prebet occasionem. Si autem fugam improperant persequentes, erubescant potius semetipsos quiescant insidiari, et quiescunt continuo fugientes. Sed a calliditate non desinunt sua et comprehendere omnium uirtute festinant, scientes quia fuga per-

Libet

secutionem patientium iudicium est maximus
psequendum. Nullus enim mitem atque clemē-
tem fugit aliquando. sed magis ferocem si-
mul et callidum. Omnis gemitat. et veraba-
tur a saul fugiebat et veniebat ad dauid. Sed
isti propterea eos qui absconsi sunt interimere
student ne eorum maliciam videatur argue-
re. qui etiam in hac parte cecantur. Nam quan-
to fuga manifestior est tanto amplius eorum in-
sidias necessario laqueo commissa omnibus
sunt aperte. Nam siue perimant mors contra
eos semper exclamat. siue rursus exilia minen-
tur ubique ipsi contra se mali memoriā destina-
re noscuntur. Et siquidem sanam haberent
mentem. viderent semetipsos in his esse constri-
ctos. sequi in consiliis suis offendere. Sed quo-
ntiam sapere perdidierunt. propterea persecutio de-
cipiuntur. Et querentes occidere suam non
contemplantur impietatem. Nam si derogant
eis qui fugiunt querentes occidere quid fa-
cient cum vident iacob fugientem fratrem suum
esau et Hosen in madian descendisse propter
pharaonis timorem. Quomodo satisfaciet
David Saul fugienti. qui in domum misit ut
interimeret eum dum et absconsus fuisset in
spelunca et mutasset vultum suum donec decli-
naret ab abimelech. Ob quas causam inimici
eorum euasit insidias. Quid dicunt isti qui
omnia perferunt petulantem. videtes maximam
Neliām In oratione quidem mortuum suum
scitabat et tamen absconsum propter Achab. et
fugisse propter insidias Hiezabel. Tunc etiam
quiescit filii prophetarum. celati sunt latentes in
speluncis apud Abdiam. Sed si hec tanquam
non vetera legerant. saltem memoriā habes-
ant euangeliorum. Nam et discipuli propter me-
tum iudeorum recesserunt celantes semetipsos.
et Paulus in damasco a principe gentis ques-
situs. de muro in porta depositus et manum
querentis effugit. Nec igitur de sanctis viris scri-
ptura dicente quam putas excusationem sue pe-
tulantis potuerunt inuenire. Siue ergo ti-
morem impropere contra semetipsos tan-
quam vesani loquuntur. siue contra voluntatem
dei hoc dicunt fieri. scripturarum diuinarum
videntur penitus inexpertum. Nam in lege pre-
ceptum fuit ut deputarentur etiam ciuitates
ad fugam. quatinus hi qui querebantur ad
mortem quomodo liberari possent. In nouissi-
mo enim tempore seculorum. veniens ipsum
quod Hosi locutum est patris verbum rur-
sus hoc dedit mandatum dicens. Cum per-
secuti vos fuerint in ciuitate ista. fugite in a-

Sextus

liam. Et post pauca dicit. Cum ergo videritis
abominationem desolationis quod dictum
est per Danielem prophetam stantem in loco
sancto. qui legit intelligat. Tunc qui in iudea
sunt fugiant in montana. quae in tecto est non descen-
dat tollere aliquid de domo sua. qui in agro
reuertatur tollere vestes suas. Nec enim scien-
tes huiusmodi habuerunt conuersationis mo-
dum. Quae enim nunc precepit dominus. hec
etiam ante incarnationem sui presentiam in san-
ctis locutus est. Et hic est hominum terminus
ad perfectionem ducens. ut quod deus iubet hoc
faciant. sicut ipse dicit. Tunc vere discipuli
mei eritis si feceritis que precipio vobis. Pro-
pterea et ipsum verbum propter nos humana-
tum. cuius quereretur sicut nos abscondere se
dignatum est. Et iterum dum persecutionem
pateretur. fugit et insidias declinauit. Dece-
bat enim eum sicuti famem et sitim etiam hoc
pati et hoc modo ostendere semetipsum huma-
natum Ab initio siquidem mox homo factus
est: cum esset paruulus ipse per angelum man-
dauit Joseph. Surgens sume puerum et ma-
trem eius et fuge in egyptum. futurus est enim
herodes querere animam pueri. Fortuito quoque
Herode. videtur propter Archelaum filium
eius in nazaret fugisse. Quando iam etiam deus
semetipsum innotescerebat. et manuum aridam
restituerat sanam. et pharisei quidem egrediens
tes consilium fecerunt aduersus eum ut eum
occiderent. Iesus autem sciens secessit inde.
Nam et quando Lazarum suscitauit a mor-
tuis. ab illa inquit die cogitauerunt ut occi-
derent eum. Hic ergo iam non palam ambu-
labat inter iudeos sed abiit inde in regionem iu-
sta desertum. Deinde saluatore dicente. An-
tequam Abraham fieret ego sum. iudei quidem
tulerunt lapides: ut mitterent super eum Je-
sus autem abscondit. et exiit de templo. Et
transiens per medium illorum abiit et ita dis-
cessit. Putas hec videntes magis autem audi-
entes cum non videant. quomodo secundum quod
scriptum est. non debent igni comburi. quo-
niam contraria his que dominus facit et do-
cet cogitant et loquuntur. Nam quando Jo-
hannes martyrium sustinuit: eiusque corpus
sepeliere discipuli iesus discessit inde in na-
zum ad deserti locum seorsum. Dominus ita-
que hoc faciens. ita dicebat. Sed utinam isti
vel sic erubescerent et usque ad homines suam
petulantiam declararent. et non magis ac ma-
gis insipientes viderentur etiam ipsum ar-
guere saluatorem. contra eum utique blasphem-

mias meditantes. Sed neq̄ sanorum quilibet eos poterit sustinere cum arguantur nec euangelia ipsa posse. Est enim occasio nostre discessionis et fuge rationabilis et vera. quaz in saluatore quidem euangeliste positam memorarent. nos autē etiā in sanctis uiris oportet talia cogitare. Nam ea que de saluatore humano modo conscripta sunt eadē humano communiter generi deputantur. Que nostra sunt ille suscepit. et passionis nostre infirmitates ostendit. quod Iohannes ita conscripsit. Querebāt ergo eum tenere et nullus misit in eum manus: quia nōdum uenerat hora eius. Nam anteq̄ hec ueniret. dicebat ipse matri. Nonduz uenit hora mea. Et eis qui fratres appellabantur ait. Veni tempus nōdum uenit. Rursus autem tempore passionis dicebat discipulis. Dormite iam et requiescite ecce enim appropinquabit hora et filius hominis tradetur in manus peccatorum. Sed neq̄ anteq̄ ueniret tempus se teneri passus est. sed etiā semetipsum tradidit aduersarijs. Sic et beati martyres in persecutionibus temporalibus custodiebāt semetipsos. et dum quererentur per latibula fugiebant. Cum pro inuenirent. martyrio se subdebāt. Nec de athanasio retulisse sufficiat.

Capitulum. xxiii.

Eusebius interea Cæcellensis episcopus repente postmodū ab alexandria uenit ad Antiochiā. et inueniens paulinū a lucifero consecratū plebemq̄ diuisam. melectiq̄ sequaces nullas seorsuz facientes: ualde commotus est. quia facte ordinationis nō uniuersi cōsenserant. Reprehēditq̄ apud semetipsum quod gestū est. et per reuerētia luciferi habita taciturnitate discessit promittens in conuentu episcopoz que gesta fuerāt emendanda. Habēs tamen curam maximā. eos unire non potuit. Inter hec etiam melectius ab exilio remeauit. inueniensq̄ seorsum celebrare collectas suos socios p̄sidebat eis. Sed ecclesias quidem obtinebat Euzoius arriani dogmat̄ p̄sul. Porro paulin⁹ unā tantūmodo paruaq̄ intra ciuitate detinebat ecclesiam. ex qua eum Euzoius per sui reuerentia non eiecit. Melectius autē extra ciuitatis portas sollempnia celebrabat. Tunc igit̄ hoc modo de Antiochia discessit Eusebius. Verum Lucifer sentiens nō Eusebiū suscipere eius ordinationē hoc putauit iniuriosum ac uehementer irascebatur. et cōmunicare decli-

nabat Eusebio. Sed etiam que synodo placuerāt per contentionem reprobare nitēbatur. Nec dum inter eos tristitie tēpore gererētur multos ab ecclesia remouerūt. et denuo luciferianoz altera heresis est exorta. Sed lucifer irā suā nequaq̄ cōplere p̄ualuit. Erat em̄ cōfessioib⁹ suis obstrictus. dū per suū dyaconū p̄misisset ratū se habituz quod fuisse a cōsilio diffinitū. quapropter ipse quidē ecclesie tenēs fidē sardiēnā ad p̄riū remeauit thronū. Hic pro qui p̄ri⁹ cū eo cōtristati fuerāt hacten⁹ ab ecclesia segregant. Verū Eusebius ad instar optimi medici faciēs per orientē. infirmos fide recreauit. imbuēs atq̄ docēs predicacionibus ecclesiasticis uniuersos. Hinc transiens uenit ylliricum. et inde ytaliam pagrans hec ipsa pronuntiabat.

Capitulum. xxiiii.

Erū Hylarius pictaniensis sedeu aquitanie p̄otifex recte fidei dogmata dudū p̄eminauerat tam ytaliz q̄ Gallicanis ep̄is. quippe cū p̄rim⁹ ab exilio remeasset. Uterq̄ q̄ fortiter in fide laborauerunt. Sed Hylari⁹ tanq̄ disert⁹ suis libris satisfactionē de trinitat̄ substantialitate conscripsit quib⁹ hoc sufficiēter exposuit. et uehemēter arrianoz dogma destruxit. Nec itaq̄ post breue eoz exilij tēpus celebrata noscūt.

Capitulum. xxv.

Aliquidē tempestate macedonij sectatores. et Euleusij Eustachij. Sophronij omnes ab vno macedonio n̄ncupati sunt. concilia frequentia faciebāt et conuocantes qui in Seleucia eos secuti fuerant anathematizauerunt alterius partis ep̄iscopos id est consentientes acario. fideq̄ arminensis concilij respuentes. sed magis que fuerant recitata seleucia et antiochia exposita firmauerunt. Qui dum requisiti fuissent ab aliquibus dicentibus uos qui nunc Macedoniani uocamini. si aliud sapitis q̄ sectatores acarij cur eorum hactenus tanq̄ eadē sapientiū estis cōmuniōe participati? Ita uenose respōderūt per sophroniū pompeiapoleos. Paslagonensem ep̄iscopū. Occidentales inquit in cōsubstantialitate languebant. Etius autem per orientem scdm̄ substantialiam dissimilitudinem predicabat. Et erant ytraq̄ praua. cum hic quidem inordinate diuisas substantias patris et filij cōsubstantialitatis nomine copularet. ille uero

Libet

a natura patris naturam filij aperte diuides-
ret. credēs semetipsum pie predicare diffūsi-
le esse patri filium per substantiā. His ergo
ita putantibz. media via nobis veritatem pie-
tatis habere complacuit. Hoc itaqz modo
querentibz satisfacere nitebant.

Capitulum. xxvj.

Bitur imperator audiens Athana-
sium in Alexandrinorum ecclesia
constitutum licite populo predicare.
multosqz paganorū ad christianitatem fuisse
conuersos eum iussit exire de ciuitate. Qui si
maneret damna maxima eum sustinere pre-
cepit. occasionem criminis in eum inueniēs.
quia dum prioris principis tempore fuisset
fuga mulctatus nō eius iussione episcopale
recepit sedem. Quāobrem dū scdm impe-
ratoris precepta se prepararet ad fugam. vi-
dens circa se cristianorum populū lachry-
mantē habetote. inquit filioli fiducia. Au-
bes est et cito peransiet. Hoc dicto valefecit.
et de gentibz amicis cōmendauit ecclesiā: at-
qz ab Alexandrina ciuitate discessit.

Capitulum. xxvij.

Altreca Cyzicinis legatione fugien-
tibus apud principem Julianū de
proprijs rebus et paganorum resti-
tutione templorū laudās eum propter sacro-
rum curam: que postulauerant vniuersa cō-
cessit. Eleusium autē eius ciuitatis remouit
episcopum veluti vastatorem templorum. et
quia viduarum pabula sacrarumqz virginū
monasteria constituerat paganisqz suaserant
vt paternam religionem relinquētes ad chri-
stiana dogmata se conferrent. interdixit etiā
christianis peregrinis ne venirent ad cyzicū.
credens quia religionis causa excitarent se-
ditiones eosqz alij eius ciuitatis christiani
fouerēt. vt publice simul opifices artificesqz
monete. qui in duas diuisi partes principū
preceptione prisicorum cum vxoribus libe-
ris cyzicum habitare sunt iussi. Hī em sin-
gulis annis certam oblationem publico cō-
ferebant. alij quidē militū clamides. alij vero
pecunias nouas. Cū igitur modis omnibz
placuisset Juliano ritum constituere paga-
norum vim quidē inferre. atqz tormenta po-
pulis sacrificare nolentibz factū iudicauit.
sed hoc tantūmodo precepit. vt per singulas
ciuitates numerus eorum cōscriberet. quos
tamen nequaqs. aut orare prohibuit. sciebat

Sextus

enim quia non posset vlla necessitas suspen-
dere quod voluntas spontanea suggessisset.
Porro clericos. et ecclesiarum presules ac cl-
uitatibus suspendere festinabat. studens vt
eorum absentia paulatim solueretur ecclesia
neqz sacrorum ministri nec qui docerent nec
qui ministerijs participarentur existere: ne et
per hoc longo tempore putarent proprie re-
ligionis obliuionem.

Capitulum. xxviii.

ostrensibus itaqz publica voce pre-
cepit. vt Titū sue tunc ciuitatis epis-
copum expellerent. Cūqz iussisset.
hoc clericisqz minaret quasi ipsi facerēt tur-
bationes in populo. tunc titus libellum desti-
nauit imperatori contestatus eum ac dicens
quia inimica inter se esset turba paganorū at-
qz christianorū vt eius suasiōe christiani ma-
gis a seditione quiescerent. Quo facto nisus
est imperator ex huiusmodi verbis Titō ini-
micias populi concitare. scribens Hostre-
sibus. quia titus eorum accusator fuisset di-
cendo suis monitis non sua volūate popu-
lum a seditione cessasse eum velut hostem po-
pulo suadebat expellere. Non enim quod iu-
stum. erat aut legitimū iubeat agi. sed odio
religionis verbis quidem culpate. operibus
autem mala perfici contendeat. quapropter
per ciuitates: et prouincias christiani diffu-
gebant iuxta saluatoris vocem. Si persecu-
ti fuerint malis suis operibz in ciuitate ista
fugite in aliam. Non enim est discipulus su-
per magistrum suum. nec seruus super domi-
num suū. Sufficit discipulo: vt sit sicut ma-
gister: et seruo sicut dominus eius. Si me pe-
secuti sunt. et vos persequentur et cetera. Hu-
ius participes plurimi meorum fuere proge-
nitorū simul. et aut qui de patre pagano na-
tus ipse cū tota domo. et q̄ erat ex genere Ala-
fionis christiani primo sunt facti in bethleca
vico Hazensi nimīū populoso. habētqz tem-
pla antiq̄ edificatioqz pulcherrima. et marie
Pātheū in ciuitatis arce locatū eminens sup
oem vicū. Quē locum arbitror et voce sira et
greca deoz habitaculū nomiati. Fere itaqz
oibz fuisse xpianitat̄ auctore hylarionē mo-
nachū. Cū em demonio veraret Elasiō dia-
uni? pagani atqz iudei i cantatiōibz. et iustra-
tionibz apd eū vsi. nihil illi pdesse potuerūt.
vex Hylarion solūmodo cristi nomē inuo-
cans demoniū effugauit. eūqz in religionem
christianā repente transposuit. Floruit itaqz

mens animus in expositionibus et interpretationibus scripturarum nostrarum quomodo erat ingeniosus sententiarumque fulcitus. ita ut iam arithmetice artis esset expertus. ac propterea ascalonitis et gazensibus et in circuitu christianis valde gratissimus. tanquam religioni necessarius et ad solvendas dubitationes scripture diuine proficiuus. Primo siquidem isti in eo loco ecclesias et monasteria construxerunt easque honeste atque hospitauitate peregrinorum et indigentium pariter ornauerunt. ex quo genere fuerunt usque ad nos viri optimi quos grandes inuenculus ipse conspexit.

Capitulum xxxii.

Sicut imperator dudum studens paganitatem in omni sua ditione dilari grauiter ferebat videns christianos nos potius approbari. et templa quidem erant aperta sacrificiaque paganorum per ciuitates secundum voluntatem illius procedebant. Ipse autem estuabat ne feruor eius christianorum habundantia frustraretur et maxime pulsabatur quia multis sacerdotum suorum christianos audiebat uxores. et filios atque seruos Arbitratus autem christianitatis statum ex vita bona. et conuersatione. consistere studuit ubique templa paganorum constructione. et ordine christiane religionis ornare sedibus atque processionibus paganorumque dogmatibus atque monitionibus lectores superstitionis sue instituit ad instar clericorum ut horas certas. et dies. et orationes sollempniter obseruarent. precipiens pariter habere curam viros atque mulieres philosophare scientes. Habitaculis peregrinorum et pauperum aliaque prouidentia circa egenos exhibita. paganorum religionem componere et pietatis habere nomen. Siquis autem sponte vel iniustus peccaret secundum traditionem christianorum instituit. ut post penitentiam mediocrem sustineret correctionem. Precipue vero zelatus dicitur notas litterarum episcopaliu[m] quibus solent alterutris scribentes commendare peregrinos. et ubi proficiuntur et ea quibus omnibus modis veniunt indicare et solacia promereri tanquam non et amici sint testimonio directi signaculi. Hec considerans festinabat ut pagani assuescerentur christianorum officis. Sed quoniam multis incredibile est. cum studia christianorum sequi voluisse. non alius de qua ex ipsius imperatoris sermonibus est probandum huiusmodi enim versatio ponti-

fici galance scriptura direxerunt. Paganorum ritus nondum agitur secundum intentionem nostram propter cultores eius in negligentia positos. nam deorum claritas magnitudo atque sublimitas omnium oratione omnique spe maior est. Sed propitius sunt nostris mentibus deus. propter negligentiam quam habemus cum illorum prouidentia in paruo tempore tanta mutatio facta sit quantum nec orare primitus quiscumque presumpserat. Cur ergo credimus hoc posse sufficere. neque respicimus quemadmodum superstitionem christianorum auxit cura peregrinorum et circa sepulcras et mortuos multa solatia honestaque conuersationis studia. non vera sed ficta. quas res arbitror apud nos debere sub veritate ferri. Non itaque sat est totalem esse. sed omnes absolute circa galatiam sacerdotes quos aut deprecare aut ratione flecte aut certe festinanter a sacerdotali ministerio remoue. nisi deus cum coniugibus et filiis atque seruis colla submiserunt non ferentes ulterius eorum seruos aut filios. hoc facere contemnentes aut galileos impie contra iudeos agentes. et impietates pietatibus preponentes. Denique deinde cunctos ammoue. ut sacerdotes neque ad spectaculum procedant neque in tabernis bibant. quilibet artio peribusque turpibus aut impudentibus presit. Qui obediunt honorent. in obediens expelle. Xenodochia constitue per singulas ciuitates ut nostra peregrini clementia perfruantur. non tantum nostri sed etiam extranei pecunijs indigentes ut habeas unde viuant. Interior decreui singulis annis triginta milia modios tritici per vniuersam dari galatiam. et quadragintamilia vini sextarios. horum quinta pars pauperibus templa obseruantibus debet expendi. reliqua peregrinis indigentibusque distribui. Turpe namque est ut iudeos quidem non abijciant sed potius nutriant impij galilei et suos pariter ne non etiam nostras. nostri vero nostrorum solatium deserantur. Quapropter doce etiam collationes facere paganos ad talia ministeria paganorumque vicis offerre deus primitias frugum eosque huiusmodi bene factis institue docens eos hoc opus olim fuisse nostrorum. Numerus hoc probat. introducens cum talia facerem. Nos ergo neque bona nostrorum imitamur sed alijs remittimus negligentia non confusi magis autem deorum reuerentiam respicientes. Si igitur hec te facientem ego cognero. leticia plenus ero. Presides punitiaz rari domi suscipe.

Libet

frequenter eis scripta transmittit. In gredien-
tibus eis ciuitatem. sacerdotum nullus oc-
currat. Quos ad templa venerint deoz in-
tra ianuas eos nemo precedat militum. aut
forte precedentium officiorum. sed qui volue-
rit subsequi. Quos ad ipsum limen templi
peruenerit priuatus existat. Tu em sicuti no-
sti intus est iudeus. hoc em etiam sacra senectio
videt erigere. Obedientes igitur p veritate p̄
sunt reluctantes vane glorie deputant. Quid
em patiat aut quod mereat auxilium qui ma-
trem deoz propicia habere noluerit. Qui
ergo ea neglexerint. non solum sine querela no-
erunt. sed etiam nostre indignationis impe-
tum sustinebunt. Neque em fas est vt illis par-
catur qui eos habuerint inimicos. Suade si
quidem eis vt si mea volunt frui tuitione oēs
matri deoz studeant offerre culturam.

Capitulum. XXX.

Ec itaqz faciens impator ad destru-
ctionem christianoz neqz suadere sub-
iectis pualuit et apte vim inferre pa-
lam erubuit. Inter hec vt ad paganitatem mi-
lites insuesceret studuit ad prisca scema refor-
mare signum illud sublimius romanor. qd con-
stantin⁹ sicuti predictum est in crucis formam
mutauerat. Vex in publicis ymaginibus de-
pingebat iouē. quasi de celo sibi coronam et pur-
puram deferentem. Mercurium et martem in se respi-
cientes velut p testimonio sapiētis et fortis. et
hoc agebat in ymaginibus vt sub occasione im-
perij lateat adorant diu. Et h modo subiecti
claculo fallerent. Arbitrabat em qd si h spon-
te eis imponeret. postea qvellet impleret. Si
ho respuentes agnosceret. venia sublata torq-
ret. et tanqz circa romanor solennia reluctan-
tes. et in republica atqz in ipso impio delinqn-
tes. pauci siquidem et iam penis subditi cognos-
uerunt dolu qd sicut mortis erat adorare nolue-
rant. Turba ho vt assolet p ignorantiam sim-
pliciter ymagines adorabant qd tñ impatori
nil pfuit. Quos multa excogitaret quibus paga-
noz ritus extolleret. inuenit modum q pluribus
militibus christianis clare p̄tus coronam dedit
Qu venisset itaqz tepus q imperialia milites
solent dona accipere. h em agit plerūqz die kalē-
darii ianuarij. et natale principium et vrbium rez-
giaruz exq̄suiuit quatin⁹ eos simpliciter et ex
prisca p̄titudine fallere potuisset. iussitqz vt
vnusquisqz ad manum impatoris accedentiuz
ammonit⁹ officijs primo incensum offerret.
Erat em ante eum positum thurs et ara. fm antia

Sextus

quam romanor sollemnitate. Tunc quidem alij
licenter suam fortitudinem ostenderunt. et neqz ice-
sum offerre neqz donum accipere ab impatore
sunt passi. Alij ho ex occasione legis et antiq̄ta-
tis. neqz mente p̄ceperunt quod commiserit p̄m.
Vex alij p̄pter lucrum capti aut timore turba-
ti. seu iussione repetita p̄clusi. licet intellexerint
tamen paganitatem declinare nequiverunt. Plu-
rimi siquidem p ignorantiam decepti dum inter ci-
bos vt assolet et pocula inuocaret inter alteru-
tros xpm respondens quidam dixit. Quid pati
mini inuocantes xpm que ante paululum dene-
gastis. dum donum ab impatore p̄cipietes thurs
in ignem mitteretis. Cum g milites audissent et
quod gesserat agnouissent. statim exiliētes pu-
blice currebant atqz impetu facto clamabant de-
umqz suum. et cunctos hoies testabant xpianos
se esse et in eo nomine p manere. atqz p ignoran-
tiam se fecisse et si dici posset sola manu paga-
nam esse p̄sciētia vero nihil similis egisse. Cum
qz venissent ad principem p̄ceperunt aux. qd ac-
ceperat forti voce poscebant vt reciperet qd de-
disset. et illos occideret. Se em penitentiam age-
re fatebant eo q improuide eoz de terra pec-
casset. et studere propter christum totum cor-
pus pene contradere.

Theodoricus.

Ec fauore mouerunt imperatoris. et pri-
mo quidem eoz capita iussit auferri. Cum
qz deducerent ad mortem sequente populo imita-
tiqz virtute eoz proprietate suscepta venerunt
ad locum quo rei puniri solent. Tunc spicula-
torem rogauit senior omnium vt ante omnes
caput cuiusdam nomine romani ad huc ado-
lescentis abscideret. ne dum alios respiceret
frangeretur. Cumqz ille genua fixisset in terram
et gladium spiculator euaginasset venit repē-
te nuncius clamore prohibens necem. Por-
ro inuenculus ille occasione priuat⁹ ait. Non
fuit romanus dignus vt xpi martyr appella-
ret. Et licet sanguinem malign⁹ imperator fun-
di prohibuisset ductus inuidia veruntamen
non eos in ciuitatibus habitare pmisit. sed vlti-
ma romanor ad loca exilio destinauit.

Sozomenus.

Postea ho p̄cepit vt qui sacrificare no-
luerunt in palatium non intraret. neqz col-
legio. neqz foro eos. neqz arbitrio. neqz vlla
dignitate. nec qualibet amministrazione par-
ticipare iussit.

Theodoricus.

Capitulum. XXXI.

Am igit Julianus apud pythium
 Dasnenū peteret respōsa de paribz
 ci belli victoria. z ille in ciuitate cor
 poris habille martyris accusaret iussit corp⁹
 eius auferri. Ob quā rē cū christiani festiui
 tatem deducto corpe psallētes agerēt. z indi
 gnatiōe pncipis quidā Theodorus inuēcu
 lus multa passionū tormēta ptulisset. hoc ita
 gesto fallax demon martyris quidē gloriā
 auxit. suū vō mendaciū clari⁹ enudauit. ful
 men nāqz celitus missū omē templū accen
 dit ipm pythyr apollinis simulacrū redēgit
 in puluere. Erat em lignēū ex trinfecus deau
 ratū qui noctāter pfectus oriētis tūc nomi
 ne Julian⁹ agnosces. festinatēter venit ad das
 nen volens ferre deo suo solatia. Vidēs qz cū
 redactū in puluere neochorus verberibz as
 fligebat. credēs h ab aliq christiano fuisse cō
 missum. Qui licet torquerent tū mentiri no
 luerūt. clamātes incendiū nō deorsum. sed de
 sursum habuisse principiū. Ad hec etiā rusti
 ci vicinorū venientes locorū dixerūt se vidis
 se fulmen celitus fuisse delatū.

Capitulum. xxxij.

Aterea iubent vasa eccliarum sacra
 erario deputari sublatiqz ianuis ec
 clesia maioris sit cūctis incētibile san
 ctuariū. Ingrediete si quidē Juliano pfecto
 oriētis ecclesiā felix p positus regalū thesau
 roz piter introiuit sil helpidius comes rerū
 priuatarū. Aūt em z felice z helpidiū primi
 tus christianos. tūc a pietate recessisse impio
 principi parere cupiētes. Julian⁹ itaqz pfect⁹
 impudēter ptra sacru altare mīxit. Quē dū
 euozous pbibere tētare eū ille pcussit in ca
 pite fert aūt dixisse. qz religio christiana esset
 diuina sollicitudine desolata. Porro felix vi
 dens vasoz ornāmēta qz Lōstantin⁹ z Lon
 stanti⁹ frequēter obtulerāt ecce inqt in quibz
 vasis marie filio ministrat. Sz p his impie
 tatibz velanifqz psumptionibz. nō post mul
 tū penas exacti sūt. Nā repēte iulian⁹ seua in
 firmitate detēctus visceribz putrefactis inte
 rēgit z simū nō p meat⁹ digestibz emitebat.
 sed celestū os qd blasphemijs ministrauerat
 organū hui⁹ egestiōis est factū. Aūt em eius
 vxorē fide fuisse clarissimā eāqz dixisse. Decet
 te marite laudare saluatore christū quē tibi p
 hāc correptionē magnitudine pprie virtutis
 ostēdit. Non em agnoueras p quē dūmicare
 voluisti nisi cōsuetā longanimitate hec tibi
 flagella diuinitus intulisset. His g verbis et

passionibz iminētibz. causa in languor⁹ agno
 scens rogabat impatorē. vt ecclesia quibz fue
 rat sublata redder sed nec illū flexit z ipe ter
 manū vite suscepit. Porro felix z ipe repente
 flagellū virtute diuina suscipiēs: sanguine to
 ta die simul z nocte ex ore fuso. z venis corpo
 ris vndiqz vacuatis. omniqz pte simul ex
 pensa z ipe celeriter est extinct⁹. eterneqz mor
 ti contraditus.

Capitulum. xxxiij.

Is ita gest⁹ adolescēs quidā sacerdo
 tis fili⁹ in paganitate nutrit⁹ ea tem
 pestate ad christianorū trāstat⁹ ē cho
 rum. Erat em tūc qdā insignis reuerētie mu
 lier z dyaconisse honore fulgebat. hec cū hu
 ius matre habuit amicitias q pri⁹ dū ei⁹ ma
 ter ad eā veniret adhuc infantē amplecteba
 tur. z ad cultū xpiani nois inuitabat. Porro
 matre defuncta veniebat adolescēs ad eā z do
 ctrina p̄suetā fruebat. Lūqz firmissime ei⁹ cō
 silū pcepisset req̄siuit doctricē q possit argu
 mēto z p̄is sup̄sticionē declinare. z p̄dicatio
 nē vitat⁹ adipisci. Que dixit vt patrē iugeret
 z creatorē suū atqz illi⁹ poti⁹ seq̄ret. vtqz ad a
 liā iret vrbē in q latēter impatoris impj ma
 nus effugeret. ipa se ei⁹ curā h̄re pmitēs. Ad
 quā adolescēs. Reuertar inqt postea z aiam
 meā tibi p̄tradā. Lū vō pauci trāfissent dies
 iulian⁹ necnō ad dasnē celebratur⁹ publica sa
 crificia. cū q etiā hui⁹ p̄. Erat em sacerdos z
 sequi cōsuetus impatorē cū quo erat z iste
 puer eiusqz frater habentes officii: vt cibos
 impatori aponerēt. Solebat em septē diebz
 in dasne festa celebrari. Prima siquidem die
 cum staret ante impatoris acubitiū. z epulas
 solenniter aspersisset. repletus horrore cū ces
 leritate venit antiochenā ad ciuitatē. ad illaz
 mirandā mulierē. Quo facto. ego inquit ve
 ni. nequaqz tibi de promissione mentitus. tu
 vero vtriusqz saluti cōsulens: p̄missa comple
 At ille repēte surgens ad dei virū meletū per
 duxit adolescentē. Verū ille in sup̄iori habi
 taculo interim cū habitare p̄cepit. Pater in
 terca filiū requirēs z dasnum circuibat om
 nē. z ad vrbē veniēs plateas cunctas pam
 bulabat z vicos oculisqz currentibz z cū inue
 stigare desiderātibz. Lūqz puenisset ad locuz
 vbi habitaculū habebat. oēs meletius suspi
 ciēs vidit illū de fenestra respicientem. z cur
 rens traxit ac deposuit. atqz ad domū vsqz p
 duxit. Primū eū mult⁹ flagellis afficiēs dein
 de calefaciēs. obelus manibz ac pedibz dorso

Libet

eius imposuit. Post hec vincitū in cubiculo clausis Ianuis dereliquit et ita prexit ad dafnum. hec g̃ a viro iam sene cū narraret auditiui: qui etiā hec adiecit. qm̃ spiritu diuio gratias cōpletus cōtriuuit oīa patris ydola et eorum infirmitate cepit irrogare blasphemias. Quo facto mēte p̃cipiēs qd̃ egisset formidauit p̃sentiā patris irrogauitq; dñm̃ christuz̃ vt ei ferret auxiliū claustraq; cōfringeret et ianuas aperiret. Propter te inq̃t dñe talia pertuli et hec agere nō expaui. Cum hec dixisset ceciderūt repēte claustra. ap̃teq; sunt ianue. At ille rursus ad magistrā venit. Que continuo induēs eū scemate mulieris et in tecto residere cōstituens. post paulū otulit rursus sancto melicio. Qui eū episcopo cirillo hierosolymitano cōtradidit et ita venerūt noctāter i palestinā. Verū post iuliani mortē etiā patrē iste christianā duxit ad veritatem quod inter alia quoq; nobis exposuit.

Capitulum. xxxiij.

Atreca Iulianus cōtra fidei pietatem impudenti⁹ armabat et vultu q̃dem se simulabat mitē porro laqueos instruebat quib; deciperet inocētes. Et primū quidē fontes vrbis dafnicos sacrificijs violauit. vt vnusquisq; aquā bibentiū eius horrore potiret. Lūq; etiā in publico venales cibos illos scelere compleuisset. aspergebant eū ex eis et panes et carnes. et poma sil' et holera et cūcta que comederūt. hec videntes qui nomē salutare p̃ceperūt. ingemiscabant quidē atq; mugiebāt videntes abominatōnem tantā verūtamē comedeāt legi obediētes apl'. Oīa inquit q̃ in macello venduntur. comedite. nihil diiudicantes p̃pter cōscientiā. Verū duo quidā cōiunio mulicta clari Erāt eū scutarij principis in quodā puuio hoc horrore feruētius sunt accensi. atq; mirabiliū aduulz in babylōne splendentiū sermonib; vsi sunt dicētes. Tradidistis eū nos regi iniquo q̃ recessit a te vltra oēs gētes que sunt in terra. Hec quidam puuiaz nūciauit impatori. Qui repēte illos ad se fortissimos viros adducens req̃rebat qd̃ locuti fuissent. At illi occasione fiducie interrogatiōe sumētes impatoris laudabilēq; sui firmantes zelū dixerūt hec. Pietas mori nutriti o princeps et laudabilis hacten⁹ legib; seruētes q̃s Lōstantin⁹ et eius filij posuerūt. in gemiscimus nūc abomnationē oīa vidētes esse cōpleta. et nefandis sacrificijs cibos potusq; violari.

Sextus

hec et domi desceuimus et te p̃sente nihilominus euilam⁹. Hoc eū in tuo displicet nob̃ iſperio. h̃ audies ille mitis atq; phus a suis similib; noiatus mansuetudinis quidē exhibuit vultū et impietatis faciē p̃tinus enudauit: p̃cipiens amarissimas eis plagas inferri quos etiā luce priuauit. magis aut vt est verius illius tūc p̃sens in felicitate liberauit vitricēsq; coronas puidit offerri. fingeat eū se in eis q̃si causam defendere. impialis iniurie: et hec diuulgare iussit. inuidēs decertatorib; veritatis in appellatiōe martyrij pariter et honoris. Noīa fuerūt hoz iunēcius. et mariminus. q̃s antiochena ciuitas tanq; pietas ap̃ugnatores venerabat. ac p̃cioso monumēto recōdididit. et vsq; ad diē hāc festis annalibus honozat. S; et plurimi nobiliū. et dignitate fulgentiū. vtentes tali fiducia coronis equalibus sunt adepti.

Capitulum. xxxv.

Valentinian⁹ etiā qui post paululus sumpsit impiū. tūc millenari⁹ erat circa palacia p̃stitut⁹ dux Langariorū. Is zelū quē p̃ pietate habuit non zelauit. Eo namq; tpe cū salminadus ille fortune templū ingrederet in choro. et ex vtraq; parte ianuarū astaret ministri tēpli. q̃ asp̃sione sicut ipi dices bāt purgarēt ingrediētes. valentinian⁹ p̃cedens principē aspersionis guttura sua vidit in clamide. et indignat⁹ pugno p̃cussit templi ministru. dicēs se maculatū potius q̃ purgatū. Quō respiciēs impator iussit eū in custodia cū redigi et ad heremū destinari. S; ille cū admodū patici trāsissent dies et menses p̃ mercede p̃fessōis recepit impiū. Nō soluz eū i illa vita diligētes se de⁹ honozat. sed etiam aliqui impiētati bonoz operū retributiōnes impedit. et presentib; primis illic sperata confirmat.

Theodoricus.

Capitulum. xxxvi.

Rethemū hō qui tēporib; Constantin⁹ dux fuit. Egypti qm̃ illi⁹ tpe ydola mltā p̃fegerat. nō solū facultate nudū reddidit sed etiā capitis sectiōe mulctauit. Hec et h̃mōi gessit ille māsuētus. et ab iracūdia remot⁹. sicut ab impijs vocabat. Adhūciā sup̃ hec etiā miraculū femine q̃ zelo diuino hui⁹ p̃cepit impietate. Publia q̃daz fuit illo tpe noiatisima et p̃cios; p̃tinib; exornata. Hec cū nuptiale iugū ad tēpus paululus

suscepisset fructū dignissimū obtulit creatori. Johannes em̄ antiochia p̄byter multo tēpo re p̄stitutus et sepe apostolici p̄sulatus decreta refugiens de terra illius femine mirabilis germinauit. Nec habēs apud se chorū conuersationē digna uirginitate seruantiū. semper cū eis laudabat factorē saluatorēq; deuz. Transiente hō impatore clarus in cōmune psallebant. cōtempibile z deridendū indicātes erroneū illaq; maxima cantica resonantes. que ydolorū uidentē pompare debilitatez dicebantq; cū David. Simulacra gentium argentū z aurum opera manuū hominū. Et iterū. Similes illis stant q̄ faciunt ea. z omnes qui cōfidunt in eis. Nec audiens iulian⁹ z uehemēter accessus eas cū transiret tacere p̄cepit. Que eius legē paruipendētes chorū maiori ordine cōpleuerunt. rursusq; illo trāsēunte psallebāt. Exurgat deus et dissipentur inimici eius. Tūc seuiens magistrā chorū iussit adduci. Quā cum uideret senectute macerata. nec corporis caniciē miserat⁹ est: nec animi studuit honorare uirtutē. Sed quibusdā spatoriōz iussit ut eam alapis cederēt. Que ueluti summū honorez cōtumelias illas excipiens domi reuerfa est. eumq; consuete melodis spūalibus denotabat sicut cōscriptor illius cantici malignū spiritū fugauerat a saul. Nā z iulian⁹ erroneos demones sibimet applicans contra donū pietatis insaniebat.

¶ Sozomenus.

Capitulum. xxxviij.

Ontristabat igit̄ eum nō mediocriter appollinaris sirus om̄i sciētia nimis instructus simulq; basilius et gregorius cappadoces illius temporis rethores christiani. aliq; plurimi eloquentes uiri quorum aliq̄ q̄dem zelati sunt uerā gloriā. aliq̄ arriane heresis habuere uesaniā. Quāobrem arbitrat⁹ hinc armari christianos prohibuit eis grecoz doctrinis imbui: z eozū lectionibus erudiri. Tūc appollinaris cuz esset doct⁹ simul z ingeniosus pro homeri poemate uersibus heroicis hebraicā conscripsit antiquitatem usq; ad imperiū saul z. xxiij. libris opus omne diuisit unicuiq; libro nomen littere ponens scdm̄ homericā lectionē. Fecit autem z aliud opus scdm̄ menandri fabulas. comedie similitudine cōparatas. Imitatus etiā euripidis tragedias z lirāpindari. z absolute dicendū ex diuinis scripturis argumēta sumēs om̄es encicliā lectiones tempore paruo com-

posuit numero uirtute morib; conscriptione caractere z dispositiōe grecoz ualde pares. Et nisi quia uetustate homines honorabant. z que sunt in usu grata. credebāt. nam ut ego reoz equa ueterib; appollinaris opuscula decreuissent. Fecit etiā non ignorabile ad ipsuz imperatorē siue cōtra paganos philosophos libzū. cui titulū posuit pro ueritate in quo de sacris testimonijs tacēs probauit illos quidem esse deceptos. se autē sapere de deo. Nec autē psiderans impator claris tūc episcopis scripsit legi z cōprehendi. Tui rescripserunt. Et si legisti sed nō agnouisti. Si em̄ cognouisses nequaquā reprehendisses. Quidaz dicunt hanc epistolā p̄sulis ecclesie capadocie fuisse basilij. quod incredibile nō est. Siue autem eius siue alterius. iustum est uirtutis laudare doctrinam.

¶ Socrates.

Capitulum. xxxviii.

Lurimi sunt quidē non recta mente christianū habētes nomē quippe pecunias z honorez presentez felicitati uere fidei p̄ponētes ad sacrificiozū scelera descendērūt. Quozū vnus fuit sophista cōstantinopolitanus echibos. Is em̄ mores impatorū sequēs. sub constantio quidē seruētissimū se finxerat christianum. sub iuliano hō paganus celeriter est effect⁹. z rursus post iulianū uolebat esse xpianus. Prosterneēs etenim semetipm̄ ante ianuās ecclesie pronū magna uoce clamabat. Calcate me sal insensatum.

Capitulum. xxxix.

Sicut cū iulianus iret ad persas uolens in eis uicisci. eo q̄ sub cōstantio romanozū terminos inuasissent. z sciens quoniā in pl̄ijs eueniūt frequent aduersa: et quia plurimis pecunijs indigeret ad inuenit modū ut auferret pecunias xpianozū. Nolentib; ergo sacrificare pecuniaz multam imposuit: exigebāturq; uere xpiani. Singuli nanq; eoz scdm̄ suam substantiā offerebāt z impator ex iniusta collectione. iniuste fact⁹ ydoneus est. Ubi em̄ nō erat dirigebat legē. ubi erat utebatur ipē. Tūc ergo pagani christianos grauiter oppresserūt: interdū etiā tormentis corp'alibus affligebant eos. Nō impator audiens. christianis q̄ppe aduentib; eos defendere cōtemnebat dicens. Uelstrum est ut patientes mala sustineatis: hoc enim est preceptū uestri dei.

Libec

¶ Sozomenus.

Capitulum. xl.

Sicut impator pugnaturus contra perfas venit in antiochia. Cuius populus querebatur quia venalia quidem habundarent: sed carius venderent. volens magnitudinem sue largitatis ostendere minora quam debuit pretia in foro rerum venalium deputauit. Et cum fugissent tabernarii, negotiatoresque diuersi: res necessarie defecerunt. Antiocheni vero grauiter hoc ferentes: contumelias fecerunt imperatori.

¶ Socrates.

Verabant enim aduersus eius vaccas de eius barba proferentes. Erat enim eius barba valde proluxa. Dicebant ergo. Tondat ut ad funes eius barba proficiat. Et quoniam superstitutionis sue causa, taurum ydolis frequenter immolabat: aram et taurum in suo folio formari precepit. Ob quam rem lacerantes eum dicebant. Iste taurus enerit mundum. hijs iniurijs prouocat ad iracundiam intermictus est se antiocheam affligere ciuitatem. Quam obrem ad tarsum cilicie reuerti volens iussit necessaria preparari. Et qua intentione eum sophista libanius reuocauit. scribens pro antiochenis intercessionis librum et rursus ad antiochenos de principis iracundia quos tamen liberos non edidit. Verum impator respuens, se operibus vindicare reciprocis iniurijs, iram suam indignationis amouit. librum enim aduersus antiochenos fecit limpidiu et satis urbanu quem antiochiu nominauit. Verum contra christianos multa mala etiam in ea ciuitate commisit.

¶ Sozomenus.

Capitulum. xli.

Illud quoque quod sub iuliano puenit narrare non sileo. Fuit enim signum quidem virtutis christi et indicium contra principem iracundie dei. Cum enim agnouisset in cesare a philippi ciuitate phenicie quam paneam vocabant, in signe christi esse simulachrum: quod sanguinis constituerat liberata pro fluuio, eo deposito suam ibi statuam collocauit, que violente igne de celo descendente circa eius pectus diuisa est: et caput cum ceruice vna parte deiecitum atque in terra fixum. Reliqua vero pars hactenus restitit, et fulminis indicium seruauit. Statuam vero christi tunc quidem pagani trahentes confregerunt, postea vero christiani colligentes in ecclesia recondiderunt, quo haec

Sextus

ctenus referuatur.

Capitulum. xlii.

De itaque simulachrum sicuti refert eius sebius omnium passionum et egritudinum non noscitur esse medicamentum. Iuxta quod quedam herba germinauit: cuius species nullus nostre terre medicus licet egyptus agnouit. Mirum quod quia adueniente deo nullum miraculum nullumque beneficium putari debet incredulum. Nam et alia plurima miracula per ciuitates et vicus plerumque apud multos prouinciales antiquitus tradita sunt, habentia virtutem quod repente monstrabo. Est itaque ciuitas palestine nicopolis nomine, hanc dum vicus ad huc esset emaus sacer euangelioque liber appellat. Quam romani post vastationem hierosolymorum, iudeamque victoriam nicopolim ex euentu victorie vocauerunt. Ante hanc urbem trivium ubi christus cum cleopha post resurrectionem noscitur ambulasset tanquam ad alium vicum, mirus fons quidam est salutaris in quo passionum hominum diluunt, et alia pariter animalia diuersis detrita languoribus emundant. Quod ut ita contingat, tradit ex quodam itinere apparuisse christum ad fontes cum discipulis suis et lauisse pedes, ex quo est aqua facta diuersarum medicabilium passionum, fertur etiam quod in hermopoli thebaide arbor que vocatur persicus multorum languori subierit, si fructus aut folium aut pars eius corticis collo egrotantium ligaret, de hac enim arbore fertur quoniam dum apud egyptum ioseph cum christo et maria sancta fugisset herodem, venissetque ad hermopolim ciuitatem. Hoc ut ingrediebatur urbem non ferens hec arbor maximam christi salutaris aduentum, inclinata est usque ad terram, et eum suppliciter adorauit. Hec ergo de ista arbore a multis audiens enarraui. Reor autem hoc signum fuisse ciuibus factum diuine presentie, aut certe quoniam ritu pagano, hec arbor propter magnitudinem atque pulchritudinem colebatur mota est non ferens christi diuinitatem. Demonibus quippe contremiscentibus: cum viderent rerum talium destructorem, necnon et omnibus simulachris egyptiorum secundum Esaiam prophetam, fugatoque demonio pro testimonio christi arborem vacuam remansisse. Igitur apud egyptios, et palestinos gestorum testimonia conseruantur.

¶ Theodoricus.

Capitulum. xliii.

Bit iulianus etiā iudeos cōtra christianos armauit. primumq; cōuocans requisit cur eis precipiente lege. sacrificare. nequāq; immolatiōib; viderent. Cūq; respondissent. vna tantūmodo loco sibi offerendi sacrificiū fuisse permissum. repete iussit deo odibilis destructū resuscitari templū. credens infelix dominicū verbū se posse destruere. cui? per hoc veritatē magis ostendit. Nec itaq; verba iudei libet accipietes cunctis p̄ diuersum orbē terrarū mandauerē iudeis. Qui vndiq; concurrentes pecunias ad edificium alacriter offerebāt. Vniūstravitq; plurimū etiā impator nō largitas gratia. sed veritati repugnās. Vnde pariter presidē impiorū executorē dignissimū preceptorū. Auit em̄ quoniā ad repurgitū faciendū argenteas amas. et copinos. et scaphas habuerūt. Cūq; fodere iam cepissent. statuto quidē die hoc multitudo plurima faciebat nocte p̄o spontanea terra de valle crescebat. Solus itaq; priozis etiā fundamētū reliquīs. noua omnia p̄parabant. Cumq; gypsi et calcis multa modiorū milia cōgregassent. vis magna ventozū repete respirās tēpestatesq; atq; procelle subito facte quicquid congregatū fuerat disperse rūt. Adhuc autez vesalientib; eis et nequāq; diuina lōganimitate cōreptis. maximus primo terremotus est factus et quisquis nō fuerat mysterijs diuinis imbutus vehementer attritus est. Cum p̄o neq; hoc terrerent inditio. ignis ex fundamētis q̄ suffodiebant egredies plurimos effodientū cōcremanit. aliorū membra dissoluit. Nocte q; plurimis in vicina porticu dormientib; cadens subito cū tecto ipsa porticus dormientes oppressit. Alia p̄o die celo signū splendēs crucis apparuit. sed etiā iudeoz vestes crucis signaculo sunt replete nō tamē splendētī. sed nigro colore signate. Nec itaq; rebelles dei p̄siderantes. et diuina flagella cōtremiscentes. ad propria sunt reuersi. cōfitentes esse deū qui ab eozū progenitorib; ligno probatur appensus. Quod audies iulianus. dū vtiq; cauere ab omnib;. tanq; p̄baro indurato corde non timuit.

Capitulum. xliiij.

Bitur dum per se mortū cognouissent esse constantiū. capta fiducia venērūt ad terminos romanoz. denunciantes bellū. Ob q; rem collecto exercitu iulianus misit in delphis et delum. atq; dodo nē ad percipiēda respōsa. si expediret ei bel-

la suscipere. Tūc vniuersi vates et pugnandi fiducia dabant. et victoriā promittebāt. Vnū vero responsū pro exemplo mēdaciū ac seditionis inserere nō pigebit. Est em̄ huiusmodi. Nunc omnes aggredimur dei victorie trophaea referentes circa flumiū thyrem. Horū dux ego ero belli gerator mars. Horū itaq; carminū ridiculū eos cōuenit diuulgare. qui rationale dominū musarūq; principē pitbiū esse vocant. Ego autē mendaciū seductiōis ei? inueniēs ingemisco. Thyre namq; flumiū tigrē noluī appellare quoniā tyris ei? nomini similis est. Is em̄ fluius ex armenie redū dans montib;. et per assyrioz arua discurrēs. sinū descendit in persiciū. Per hec ergo respōsa deceptus infelix. et victoriā mente somniabat et post p̄hycū preliū pugna galyleis inferre preparabat. Sic em̄ vocabat christianos cōtumeliā nois se eis inferre putans. cū magis debuisset eozū cōsiderare virtutē. Nō em̄ socrates licet oitias fuerit appellatis et pitagoras p̄balaris. ex imitatione nomis qualibet peste sunt p̄cipati. Neq; em̄ nereus thesitis vocatus. naturalē pulchritudinē quā gerebat amisit. horū nihil mente p̄cipies ex hac appellatione aliqd̄ monstri se putant inferre. fallaci responsō credēs interminabat per ecclesias demonū se statuere simulachra. Post has ergo minas. ab vno viro in beroa debellatus est. Is em̄ nobilis erat. eiusq; ciuitatis curie p̄sidebat. quē zelus xp̄i reddidit clariorē. Videns namq; filiū in impietate q̄ tunc vigeat fuisse demersum. expulit sua domo. et corā oibus abdicauit. Qui in vicine ciuitatis itinere aggressus imperatorē suā voluntates et abdicatiōne patris intotuit. At ille quiescere iuuenē imperatū placandū promittēs patre. Cumq; venisset in beroam nobiles et honozatos cōuocauit ad prandiū. inter q̄s erat et pater huius quē cū filio in suo p̄adere iussit accubitu. Tūc circa medias epulas dixit ad patrē. Nō mihi videt iustū vim facere voluntati ad aliud declinandī. et animū ad alia frutare q̄ nō vult. Noli itaq; esse filio violentus sequi tua dogmata respuēti. neq; em̄ ego tibi vim facio mea seq̄ licet cogere valde possim. Ille causam diuine religionis mēte p̄cipiens. de isto inq̄ impator erroneo dicit. et deo odibili et veritati p̄ponente mendacium Tum ille rursus māfuetudinis induēs vultum cessa inq̄ detrahēre. Et declinans ab eo vultū adolescētī dixit. Ego tui curam habeo qm̄ patri tuo vt hoc faciat suadere nō possūz.

Liber

Hec itaq; nō frustra retuli. sed volēs ostēdere nō soluz illi? mirabilis viri fiducia. sed qm̄ cōtemptra iuliani a plurimis sit ptās. In antiochia nanq; vir qdam optimus nā pedagogus adolescentium habitabat. eratq; illic famosissim? sophista libanius impi?. expectās iuliani vicoriaz habēs pre oculis ei? minas. Ergo interrogauit pedagogū. quasi nostraz deridēdo religionē. Nūc inq; fabri filius qd putas agit. At ille qd post paululū cōtigit cōplet? gratia diuina p̄dixit. Respōdit ei. O sophista creator oīm quē tu fabri filiu? noiaſti locellū sepulture iuliano cōponit. Post paucos em̄ dies. mors illius nūciat̄ erronei. et in locello positus est. aduect? minarūq; timore vacuatus est.

Capitulum. xlv.

Osiquidē tēpore religiosissimus iulianus cognomēto saba q̄ angelorū incorporatiū vitā corpali. quadā cōuersatiōe videbat̄ imitari. cui? etiā vitā p̄scriptissimus. plūctiores offerebat deo p̄ces. Cū illi us impi? minas audisset ea hora q̄ ille p̄cussus est orās mortē ei? iste cognouit. licet plus q̄ viginti mutatiōes ab eo loco vsq; ad ei? exercitiū esse viderent. Auiunt em̄ qz dū contine ingemisceret et clementi dño supplicaret. subito lacrimaz eius fluu? restitisset fuisse qz alacritate cōplet? et eius vult? exhilaratus. Nāc animi p̄turbationē ei? ministri respiciētes. rogauerūt vt ei? causam repētini gaudij patefaceret. Tūc ille dixit. Ferus sacre vinee deuastator penas exact? est vastatiōis sue iacetq; mortu? terrorib; nimitiq; frustrat?. hec agnoscētes exultauerunt oēs. deoq; hymnos gratificos obtulerūt. Postea vero a nuncijs est cōpertū eandē fuisse diē. simul et horā necis iuliani quā ille sacratissim? senior cognouit atq; p̄dixit.

Capitulum. xlvj.

Lū itaq; semp incōsulte gessisse mortis demonstrauit euerus. Transiens em̄ cū exercitu fluuū q̄ persaz romanorū regna diuidit. repēte naues incēdit. non suadēs rebus aut p̄bis: sed cogens milites p̄liari. Porro duces alacritate cōpleti. anīabāt milites. et eos spe varia cōfortabāt. quā imperator absciderat cū eorū reuerſionē incensis nauib; abnegasset. Sup̄ hec autē cū debuisset cibos militib; cōgregare. neq; de p̄p̄ijs finibus p̄cepit auferri. neq; de inimicorū habun-

Sextus

dātia iussit aliqd̄ dep̄dari. Relinquēs q̄ habitabile viā p̄gebat p̄ solitudinis loca. vbi et cibo et potu milites defraudari. et duces itineris nō habētes: sed errātes in deserta prouicia sapientissimi principis agnouere consilia.

Socrates.

Altos itaq; vicos castraz detinens iā etiā ciuitates capiebat. Cūq; venisset ad tyſiphontē ciuitatē in tantū obſedit regez vt crebris legationib; vteret. offerēs dare sue patrie partē. si solutus bello discederet. Nō ille noluit. neq; supplicantiū est misertus: neq; mente. p̄cepit qz vincere quidez bonū est. sup̄ vincere nimis inuidiosuz credēs p̄cipue magicis artib; quas ei maxim? p̄bus exhibebat et arbitrat? alexandri macedonis se gloriā p̄cepturū. aut certe potiorē. Putabat em̄ scdm̄ pitagore platonisq; sententiā ex mutatiōe corporū alexandri animā possidere. aut esse potius in altero corpore alius alexander. Ob hāc itaq; cām p̄sarū regis p̄ces nolebat admittere.

Socrates.

Cū q̄ in deserti loco p̄mo captiuoz habuisset ducatiū. postea quidez senior sub scemate proditoris se ei cōpendiosuz sp̄det iter ostendere. Cūq; trib; dieb; ambulantes ad maiore solitudinē venissent illū quidē fustib; occiderūt. cōfitemē hoc se fecisse. p̄ patrie libertate: et libentē tormenta oīa sustinere. Exercitus interea persarū et itinere fatigato et fame exercitui romanorū armat? occurrit seq; ad cōgressiōne prelij preparauit.

Socrates.

Verēbant em̄ de principe romani cur noluerūt bellū cū lucri promissiōe finire. Veruntū persis instantib; resistebāt ita vt frequentē verterent hostes in fugā. Porro iulian? erat p̄sens in equo et exercitum cōfortabat inermis q̄dez spe felicitat; sue p̄sumens.

Theodoricus.

Capitulum. xlvij.

Ontra quē iaculū repente delatū. d̄scurrrens p̄ brachiū in eius latus immersus est ex hoc vulnere suscepit terrinū vite. qui p̄o iustissimū vuln? intulit. hactenus ignorat. Sed alij quendā inuisibilez hoc intulisse ferūt. alij p̄o vnū pastorū ismaelitarū. alij militē fame et itinere fatigatum. Sed siue hō siue angelus fuerit palā est: q̄ diuinis iustionib; ministravit. Auiunt em̄ q̄ dum fuisset vulnerat? mox manū suā sanguine suo cōpleuerit. et in aerē proiecerit dicens.

Libet

Galylee vicisti et in eo ipso confessus cum blasphemiam christi victoriam expiravit.

¶ Socrates.

Alistus autem qui inter familiares imperatoris tunc militabat. et heroico versu eius descripsit hystoriam ait eum a demone vulneratum fuisse defunctum. Julianus ergo quarto consulatu suo quem ediderat cum salustio. vii. die iunij mensis in persica regione defunctus est anno tercio imperij sui. septimo vero ex quo cesar a constantio fuerat ordinatus. vite anno. xxxi.

Capitulum. xliiij.

Est cuius mortem. eius magie cooperate sunt. Carra namque civitas est hactenus impietas reliquias habens. Per hanc tunc agens quoniam pro ecclesia proprie religionis cultu transire noluerat. in templum quod a paganis colitur est ingressus. Ubi dum quedam cum suis consortibus. sacrilegia celebrasset. ianuas et claustra disposuit: et quosdam ibi milites observare precepit ut interitus nullus accederet. donec ipse remearet. Cum mortuus fuisset. et impio pio successisset imperium ingredientes in templum inveniunt mira principis simulachra eiusque sapientiam famosissimam impietate. Viderunt enim mulierem a capillis appensam extensas habentem manus. cuius vterum aperuerat. ut persarum victoriam in iecore eius inspiceret. hoc ergo scelus in carris inventum est. Verum in antiochia plurimas arcas in palatio huius inanibus autem capitibus plenas fuisse compertas. et innumera in puteis demersa corpora mortuorum. In qua urbe dum eius nunciatus fuisset interitus. publicam cuncti habere festivitatem: non solum in ecclesiis et sepulchris martyrum exultabant. sed etiam in theatris victoriam predicabant cum sacerdotibus exultantes. Ego autem etiam clamorem fauoris eorum ponere necessarium iudicavi: ut etiam apud posteros hec memoria referretur. Communiter enim clamabant omnes. Maxime fatue ubi sunt tua vaticinia. Vicit deus et christus eius. hic ergo libri terminus est habendus ne pio imperio impietatis potentia copuletur.

¶ Explicit liber Sextus ecclesiastice tripartite hystorie.

Septimus Fol. liij.

¶ Incipit liber septimus.

Capitulum Primum.

Ilites igitur in maxima estuatioe venientes. omnia dilatioe altera die ioviniano insulas imperatoris imponunt. Erat enim vir fortis et nobilis. et illo tempore millenarius qui iu-

lianus electione militibus lege proposuit ut aut sacrificaret aut militiam cederet. Qui cingulum magis elegit amittere. quam imperatoris preceptionibus impijs obedire. Hinc ergo tunc iulianus propter belli necessitatem inter viros militares habebat. Qui cum violenta militibus ad imperium traheret. clamabat dicens se non velle paganis hominibus impare cum ipse christianus existeret. Cumque vox omnium communiter proclamassent dicentium se quoque esse christianos suscepit impium.

¶ Theodoricus.

Digitabat itaque iovinianus de communi salute. et quomodo posset de medio hostium illum exercitum liberare. nec indignum gradum consilio sed semibus pietatis utilimum videmur fructum. Repete namque suam providentiam deus ostendit. et fluctuatione eius ad portum tranquillitatis adduxit. Dum enim huius angustiam persarum rex agnovisset. missa legatione petiit pacem. deinde cibaria militibus destinavit: et forum venalius eis preparari in deserto precepit. celebratisque federibus. exercitum reduxit incolumem.

¶ Socrates.

De pacta quantum ad gloriam romanorum turpia sed tempori congruebant. Amissa namque syria et tradita persis nisi in mesopotamie civitate discessit. Hec itaque nuncia christianos confortaverunt. paganis intulerunt luctum. Porro milites incautum iuliani feruorem valde culpabant. causamque damni finium romanorum ei potius inferebant quam a persarum quasi proditore seductus. nauesque per fluvium frumenta deveberent incendit et famem militibus erogavit.

Capitulum. ij.

Hinc itaque sophista libani lamentationis librum iuliano conscripsit. quem iulianum nominavit. fascinatum quippe laudibus illius. In quo etiam meminit librorum quos contra christianos ediderat iulianus. Et si quidem laudes imperatoris

Liber

toris sophista dixisset. ego quiesceres vestigia
 seqns. Sz qm̄ tanq̄ callidus rethor memo-
 ria iniani librorū christianā videret lacera-
 re religionē. propterea cōtra eum positus pri-
 mū p̄bis ipius pauca dicēda sunt. Hyemis
 inqt̄ noctes ampli⁹ impator extendens incū-
 bendo libris palestiniensib⁹ omnē deuz deiq̄
 filiū referentib⁹ p̄liab. at̄ obnoxius. et red argu-
 endo p̄ualuit. vt risuz et q̄ntam inanitatē ostē-
 deret corū q̄ colunt a talib⁹. in quib⁹ laborib⁹
 sene tyrio sapiētior inuent⁹ est. Propit⁹ autē
 sit iste tyri⁹ ⁊ plācide p̄ba mea suscipiat tan-
 q̄ a filio victus est. Hec quidē sophiste liba-
 ni sunt. Verū ego sophistā eū optimū fuisse
 noui si nō eius religiōis cui⁹ impator fuisse
 oīa q̄ de iuliano xp̄iani etiā iste tūc diceret et
 forsitan quasi rethor argueret. Nam ⁊ viuo
 cōstantio laudes ⁊ eo defuncto iniurias ple-
 nas criminib⁹ eius effudit et si sene porphi-
 rius fuisse impator. libros ei⁹ iuliani p̄po-
 sisset opib⁹. Sed ⁊ iulian⁹ si sophista fuisse
 dixisset forsitan etiā ipm̄ malū sicut et huiolū.
 Quia ḡ ille tanq̄ eius secte ⁊ tanq̄ sophiste ⁊
 amicus impator⁹. q̄ ei sunt vilia dixit ei. nos
 vt possum⁹ obuiem⁹. Primū itaq̄ dixit. q̄a li-
 bris incuberet hiemis noctes extendēs. In-
 cubere nāq̄ significat q̄a intentionē habuit.
 vt vituperationē cōscriberet sic cōsuetudo so-
 phistis est. Nā olim hos libros scierat. sz tūc
 incubebat ⁊ maximo p̄lio cōtendebat. An-
 de palā est qz nō sicuti est libani⁹ putat red ar-
 guēdo p̄ualuerat. sed infirmitate sue veritatē
 eluabat ea q̄ bene illic caute q̄ sunt posita tan-
 q̄ detractor lacrare laborabat. oīs em̄ q̄ resi-
 stit alicui. nūc p̄tendo. nūc celādo veritatē mē-
 tē aduersus eū cōtra quē litigat. ⁊ q̄ insensu
 alicui est. oīa sic hostis non solū agit. sed etiā
 loq̄ cōtendit. Quia p̄o iulian⁹ atq̄ porphiri-
 us quē tyriū sene vocat. detractores ambo fu-
 erūt suis sermonib⁹ arguunt. Nā porphiri⁹
 summi phoz socratis vitā dilacerauit in hy-
 storia p̄be quā ip̄e conscripsit. ⁊ talia de eo re-
 tulit. q̄lia solent de interrogatōib⁹ occupari.
 Et hec de illo socrate. q̄ apud grecos mirabi-
 lis castitate iusticia. alijsq̄ p̄tutib⁹ habebat.
 quē plato mirab. leoz phs ex vno fonte alter
 phoz thyasus. nō solū tanq̄ deo amabilē ho-
 norant. sed etiā vira hemine sapuisse pronun-
 ciāt. Porro iulian⁹ zelatus p̄c passionis pro-
 pria in cesarib⁹ enudauit ⁊ oīm ante se regnā-
 tiū vitas carpens. Neq̄ pho marco pepcit.
 Igit̄ ambo detractores fuerūt. Ad opus ha-
 beo plurimis vti sermōib⁹. Ego aut̄ ex vtro

Septimus

rijs verbis mores eorū cōiiciens hec e dixi.
 Quid autē de iuliano gregori⁹ nazanzen⁹ re-
 tulit audiam⁹. At̄ em̄ in scdo libro cōtra pa-
 ganos hec verba post alia. Hec quidē de iu-
 liano alijs ip̄a exp̄imēta tradiderūt. et assum-
 pta p̄as imperij. Vibi aut̄ olim eius mores
 cōgn̄ sunt. dū hūc viruzi at̄henis clari⁹ agno-
 uissem. Venerat em̄ illuc duz frater impatori
 videret inimic⁹. fuitq̄ aduentus ei⁹ ratio du-
 plex. vna quidez q̄si decentior qua dicebat se
 venisse vt videret helladea atq̄ doceret. alte-
 ra p̄o secretior. ⁊ nō nota plurimis vt immo-
 latores demonū ⁊ viros fallaces inq̄reret. qz
 nondū habebat impietatis sue licentiā. Tūc
 em̄ non frustra cōsideraui virū nō em̄ fortui-
 te ista cōsp̄xi. sz faciebat me cautiū incōstātia
 morū eius. ⁊ excessu supior Vates em̄ egregi-
 us est. qui bene cōsiderat. Nullū em̄ signū in
 eo mihi vult videbat. ceruic inflexibilis hu-
 meri tactabiles. oculi curretes huc illucq̄ di-
 recti. et furiose respiciētes impatientes ip̄ra-
 tes iniurias atq̄ cōtemptu scemata risibilia.
 et hoc ipm̄ temp̄ habentia. risus incōueniens
 et quasi subbuliens. cōsensu ⁊ negatio simul.
 ratio nulla ratione cōsistens. interrogatio in-
 ordinata. atq̄ responsio nulla est cōgruentia
 sibi cōueniens. Sed qd̄ per vniuersa discor-
 ro. Hunc ante opa vidi ⁊ operib⁹ ip̄is agno-
 ui. Et si quidem mihi essent p̄sentes qui tunc
 aderant testarent. quia cum hec vidissem res-
 pente dixi. O quale malū nutrit res publicā
 romanorū. Et cū hec p̄dixissem. oprauit me
 inueniri mendacē debere. Melius em̄ fuerat
 hoc q̄ vt tantis terra scelerib⁹ impleret. Nā
 q̄ arbitror talia fuisse prodigia cū multa dis-
 luuia multa incendia. multe pestes. et huius
 terre prouenerūt. licet homines inhumani ⁊
 feroces cōpositisq̄ dissimilib⁹ naturis fuisse
 referant. Ob q̄ rem digno sua superbia fine
 cōclusus est. Hec gregorius de iuliano nar-
 rauit. quia p̄o contra christianos multa ver-
 ba proferentes nisi sunt vim facere veritati.
 quedā ex sacris litteris peruertētes. alia per-
 mutantes. om̄ia tamen scdm̄ suam sumentes
 intentionē. multi eis obuiantes ista patefecer-
 runt destruētes ⁊ redarguētes eorūz vana
 sophysinata. ⁊ ante omnes origenis licet an-
 te multa fuisse tēpora. Iulianus em̄ ea q̄ vi-
 debant turbare legentes. sacratissimas lectio-
 nes obijciens sibi met ⁊ interpretat⁹ ea. detra-
 ctorum sophysticas adinventiones exclusit
 Que si sepius legissent. Iulian⁹ atq̄ porphi-
 rius ea libenter accipiētes in aliud sua forte

verba mutassent. et nō ad blasphemie sophis-
mata vertent. Quia enim lacerare studuit
imperator apud idiotas et simplices verba fa-
ciens et non apud eos qui scripturarū divi-
narum obtinent veritatem. ex his palam est.
sumens enī ea verba que dispensatiōis cau-
sa humanius posita sunt. cū multa huiusmo-
di collegisset exēpla. hec nouissime dicit. Ho-
rū ergo singula si non aliquā habent ineffabi-
lem cōtemplatiōē maxima de deo blasphe-
mia sunt plena. Hec ergo iulianus in tercio
libro contra christianos dixit. In libro autē
suo quem decimo cōscripsit. docens quomo-
do sacras fabulas decet fingi. dicit optere ha-
rum veritatez abscondi. Sic enim ait. Amat
natura celari. et abdita deozū substantia nō
patitur nudis verbis in aures introire pollu-
tas. Apparet ergo per hec imperatorē suspi-
siōē habuisse diuinis scripturis. quomodo
essent verba mystica ineffabilē quendā mo-
dū cōtemplatiōis habentia. Sed indigna-
tur cur nō omēs eandē sententiaz habuerint.
et insisit his q̄ inter christianos diuina sim-
pliciter suscipere vident eloquia. Non ergo
oportebat eum cōtra simplices insurgere. nec
propter illas cōtra sacras litteras intumesce-
re. neqz odio habere et auersari que bene ma-
gis intellexerant quoniam nō omēs tunc ita
sentiebant sicut ipse voluerat. Similis ergo
porphirius factus est. Ille namqz in cesarea
palestine a quibusdam christianis cesus ira-
cundiā non ferēs christianitatē deseruit pro-
pter furorē et odio inimicorū. scribendo blas-
phemias christianitate priuatus est. sicut euz
Eusebius Pamphili redarguit. et eius verba
destruxit. Impator autem apud ydioras su-
perbus inter christianos extitit ea passiōe in
blasphemias Porphirij declinauit. Ambo
siquidem sponte deliquerunt. et scientes pec-
cando dignissima pena mulcati sunt. Cum
igitur sophista libanius velut irridens dixit
set hominē ex palestina deum et dei filiū fa-
ciunt oblitus suozū videtur esse verborū. Ad
finem namqz eius libri iulianū deificauit. sic
inter alia dicens. Prīmū namqz nunciū eius
mortis pene percemerat cur putaretur de deo
mentitus. deinde paululū descendens ait. D
demonū alumne demonūqz discipule et des-
monū observator. Qui licet hoc aliter intel-
lexerit veruntamē hec eadez de Juliano dix-
it que christiani exprobates affirmant. Si
ergo eū laudare cogitabat oportebat euz hoc
nomē effigere. nec eū debitiū demonibus in-

dicare sicut sermonē alium declinauit. Quez
dū reprehēderet de suis libris abscondit. Quo-
modo enim homo christi deificaretur. et que
admodum in aperto homo fuerit inuisibili-
ter autem deus et admodum vtraqz sint vera
christianozū ratio sacra nouit. Pagani vero
anteqz credant intelligere nequeunt. Dicit enī
sermo diuinus. Nisi credideritis non intel-
ligitis. Quapropter non erubescunt multos
homines deificantes. et vtinam bonis mori-
bus institutos. aut iustos. aut castos. et non
poti⁹ lubricos. iniquos et ebriosos. id est Her-
cules Dyonisius et Asclepios. sicuti frequē-
ter in suis libris iurare non erubescit. Quo-
rum masculos feminasqz cupides si numera-
ri voluero longa digressio generatur. Sed
sufficit hec scire volentibus Aristotelis pal-
lium et corona Dyosij. et liber Regum multe
memorie turbaqz poetarū. qui de talibus scri-
bentes vere ridiculum et inanitatem theolo-
gie ostendere paganorū: quia vero propriuz
paganorū est homines summa facilitate dei-
ficare monstremus. Rhodijz quadam cala-
mitate detentis responsum datum est. vt p̄bri-
gium attin sacerdotē vesanie celebritate pla-
carent. Tale nāqz responsum est. Attin pla-
care deum magnū purum. adonem. bone vi-
te. diuitiarum datorem comatūqz Dyonisiū.
Hoc itaqz responso. Attin quia more vesano
semetipsum occidit eundez Adonem Dyoni-
siūqz nominauit. Cum Alexander macedo-
num rex transfisset in Asiam. animi fictiones
Alexandro fauentes ista sinterunt Jouem
deozum consule. et mineruā honoranter ges-
nitam qui corpore mortali supernū Alexan-
dram statuit regem hec in parthia pronūcia-
uit demon. Qui dum a potentibus adiurare-
tur deificabat eos. Quid enim dicamus duz
etiam Cleomedem Athletam deificauerint
ita dicens vltimus heroum Cleomedis ciui-
tatis Athleta quez sacrificijs honorare quia
mortalis iam non est. Propter ergo hoc res-
ponsum Dyogenis cynicus. et Denamans
philosophus. pytium reprehēderūt appollis-
nem. Lyzycem vero terciam decimuz deum
adrianū appellauerūt. Sed etiam ipse adria-
nus amatū suū antinū deificauit. et hoc ri-
diculum et inanitatē non dicit libanius. hec
ergo a nobis propter eius detractionem. per
digressionem dicta sufficiant.

Theodoricus.

Capitulum. iij.

Libet

Quinianus igitur impator mox ut imperij sui trās ingressus est. p̄mūz hoc cōscripsit: vt epi de exilio remearent. z ecclias reddēdas esse p̄fessus est q̄ expositaz in nicea fidē inuolabiliter seruauerūt. Scripsit etiā atbanasio q̄ precipuus erat horū dogmatū p̄pugnator petēs vt ei scriberet diuini dogmatū disciplinā. Qui eloq̄ntiores episcopos p̄gregās rescripsit rogās vt fidē nicee exposita custodiret tanq̄ aplicis dogmatibz p̄gruentē. cui⁹ eplē verba sunt hec. P̄ssimo atq̄ clemētissimo victori augusto Jouiniano atbanasi⁹ z reliq̄ epi veniētes ex p̄sona oīum ep̄oz egyptiorū z thebaidis z libie. Decet deo amabile p̄ncipē discēdi h̄e voluntatē desiderūq̄ celestius. sic em̄ vere z cor h̄īs in manu dei z imperiū cū pace multis annoz curriculum gubernabis. Volente igitur a nob̄ tua discere pietate catholice ecclie fidem. gr̄as ob hoc d̄no referētes curauim⁹ vt prolata ab oībus patribz in nicea tue pietati insinuarem⁹ fidē. Nāc em̄ repudiantes q̄dam nob̄ equidē frequentē insidiati sunt. eo q̄ arriane nō cōsentirem⁹ insanie. Auctores h̄o facti sunt heresis scismatuz vniuersalis ecclie. Vera ḡ z pia in d̄m nostrū iesum xp̄m. fides est oībz manifesta z ex diuis litteris agnita atq̄ lecta. In hac em̄ z iā sancti martyrio cōsummati sunt. z reſcētes in d̄no nūc cōsistūt. Nāserat itaq̄ semp̄ illesa fides. nisi calliditas q̄rundā hereticoz eā violare p̄sumeret. Arrius em̄ q̄dam eiusq̄ sectatores eruperūt z impietatē aduersus eā introducere tēptauerūt dicētes. ex non exstantibz z creaturā atq̄ facturā cōuertibile q̄ esse filiū dei: plurimosq̄ p̄ talia seduxerunt. ita vt etiāz q̄ aliqd̄ esse videbant blasphemā h̄mōi traherent. Veruz sancti p̄s n̄ri olim cōuenientes sicuti p̄diximus in niceno cōcilio arrianā quidē sectam anathematizauerūt catholice h̄o ecclie fidē scriptura teste p̄fessi sunt. eaq̄ p̄dicatione heresis extincta est que vb̄iq̄ videbat̄ accensa. Nec itaq̄ fides per omnes ecclias legebat̄ atq̄ predicabat̄. Sed quoniā arrianā heresim quidā renouare volentes. ipsam fidē a patribz in nicea prolata anathematizare p̄sumpserūt. Aliqui vero fingunt se eā profiteri: sed ipam veritatē negare noscunt. aliter interpretantes cōsubstantialitatē z sancto spiritui blasphemātes. cū dicunt eū creaturā esse atq̄ facturā per filiū celebratā: necessario cōsiderantes religionē que huiusmodi causa cōtra populū generat offerre tue pietati confessionē niceni con-

Septimus

cilij. curauimus vt pia religio tua cognoscat cū quanta scrupulositate cōscripta est: z quātum errent qui extra eam volūt aliquid edocere. Cognosce deo amabilis imperator: qm̄ hec quidem predicat̄ a seculo. z hanc p̄fessi sunt patres nicea cōuenientes. In hac quoq̄ fide cōcordant om̄es ecclie hispanie z britannie: necnō gallus ytalie z dalmacus cōstitute in capadocia. misia z macedonia. z in vniuersa simul belladia. sed etiā in vniuersa affrica. sardinia. cyp̄o. creta. p̄philia. lytia. ysauria. z in om̄i egypto z libia. ponto z capadocia. partibz vicinis z oriētales ecclie. p̄ter paucos arrij sectatores. Omniū nanq̄ predictorū sententiā experimento cognouimus et litteras habemus: eosq̄ nouim⁹ deo amabilis imperator: quia cū pauci quidē huic fidei cōtradican̄. p̄iudiciū facere nō poterūt in toto orbe terrarū. Vultō em̄ tēpore ab heresi arriana pulsati. nunc etiā pietati cōtentione maxima cōtradican̄. Ut vero hec pietas tua cognoscat: licet sciat. tamē studim⁹ fidē cōcilio niceno p̄fessaz ab episcopis trecētis decē z octo subiūgere. Est autē hec niceni cōcilij fides. Credimus in vnū deum patrē omnipotentē omniū visibilibz inuisibilibz factozem. et in vnū dominū iesum christū filiūz dei natum ex patre vniūgenitū. hoc est de substantia patris. deū de deo. lumen de lumie. de um verū de deo vero natū non factū. consubstantialē patri. per quē omnia facta sunt que in celo z que in terra: qui propter nos hoies et propter nostrā salutē descendit de celis incarnatus. humanatus. passus est. z die tertia resurrexit. ascendit in celos venturus iudicare viuos z mortuos. z in spiritū sanctū. Eos autē qui dicūt. erat quando nō erat. z anteq̄ nasceretur nō erat. z quia ex nō exstantibus factū est. aut ex altera subsistentia vel substantia. dicentes esse: aut creatum aut cōuertibilem. aut mutabilem filiū dei. hos anathematizat̄ sancta catholica et apostolica ecclesia. In hac fide amabilis imperator nos cōsistere necessariū est tanq̄ sacra z apostolica ecclesia. nullūq̄ mouere eam seductione verborū atq̄ contentione quod ab initio arriani fecerunt. ex non exstantibus filiūm dicentes: et quia erat quādo non erat. z creatus z factus et cōuertibilis est. Propterea sicuti p̄diximus. z nicena synodus heresim anathematizauit huiusmodi. fidē h̄o p̄fessa est veritas. Non em̄ simpliciter similit̄ dixerūt filiū patri. ne simpliciter filius deo verus esse crederet̄.

sed etiā consubstantialē scripserūt quod propriū est geniti veriq; filij ex vero et naturale patre nascētis. Sed neq; spiritū sanctū alienauerūt a patre et filio. sed potius glorificauerūt eū cū patre et filio in vna sancte trinitatis fide eo qd sit in scia trinitate diuinitas. Has litteras impator legēs cōfirmauit quā habuerat de sacris scientiis et affectū. Aliamq; cōscripsit legē. vt frumentorū cōsuetudo redderet ecclesijs. quā maximū distribuerat cōstantinus et dari prohibuerat iuliano. Et quoniam propter illius impietate orra fames nō sinebat totam tunc summā quā cōstantinus cōstituerat erogari. terciā partē iouinianus ad p̄sens impedi promissit ita vt cessante fame frumēta integra preberentur.

Capitulum. iiii.

Deiuit igitur imperator a cōstantino ex illo missos episcopos: q̄ nō occurrerant iuliani redire tēporib;. Tunc etiā autē templa paganorū omnia claudebant et ipsi sacerdotes vbiq; fugiebāt. indutiq; pallijs ipsa pallia reponebāt et ad scema cōmunē reueriebant. Quienit etiā pollutio sanguinis quā publice infamabiliter sub iuliano celebrabāt. Porro christiani nō quiescebāt. presules em̄ religionū adibant crebro principes credentes se eius obtinere voluntatem aduersus proprios inimicos. Et primū quidē macedoniani libellū principi porreperūt. postulantē vt expellerent ecclesijs qui dissimilem filiū predicarent. et ipsi introducerent in eas. Erant em̄ qui libellū obtulerant basilius anchyre. siluanus tarsu. iofronius. pōpetoleos pafuncus et lenus. leontius coman. callicratius claudio postus. theophilus castabalenus. Horū libellū imperator accipies eos sine responsio dimisit. hoc tantūmodo dicens. Ego cōtentiones odio. eos autē qui ad concordiaz festinant diligo pariter et honoro. Quod audientes qui ad cōtentionē se preparabāt quieverūt. Hoc ergo p̄ voto impatoris est actū. Nā tunc intētio sectatorū acacij reuelata est. et sicuti solebant ad vota se principis cōtulerūt. Cōuenientes em̄ in antiochia syrie habuerūt verba cū meletio q̄ ante paululū diuisus ab eis cōsubstantialitātē defendere videbatur. Hoc itaq; fecerūt qui eū honorari cōspiciebāt p̄ncipe tūc ibi morante. Cōmuni ergo consilio libellū cōponentes cōsubstantialitātē professi sunt et nicenā roborātes fidē obtulerūt impatori. Cuius libelli verba sunt hec.

P̄ssimo et deo amabili dño nro Iouiniano victori augusto synodū p̄sentū epozū et diuersis prouincijs in antiochena vrbe cōuenientū. Quoniā ecclesiasticā pacē atq; concordia ma primū studuit pietas celebrare benouim⁹ esse nos dō amabilis impator. Quia verticē huiusmodi vere vnitatis et orthodoxe fidei bene sumplisti. neq; hoc ignoram⁹. Sed neq; cū hīs qui adulterant veritatis dogma reputem⁹ tue pietati suggerim⁹: quoniā sancti concilij nicea olim et ab initio celebrati fidem et suscepimus et cōtinemus. qm̄ etiā consubstantialitatis nomē qd̄ aliter se a quibusdam videt dicimus cauta interpretatione a patribus excepisse. Quippe significantib; quoniā ex substantia patris natus est filius. et quia filius per substantiā patri est. Nō em̄ velut aliqua passio circa ineffabilem natiuitatez creditis neq; scōm aliquē paganorū vsum percipitur a patrib; substantie nomē dictū. Sed ad destructionē arrianorū qui p̄sumperunt ex non existantib; de sp̄o aliquid impie p̄dicare. quod etiā isti qui nunc inequalitātē asserunt. asperius et audacius ad vastandā ecclesie cōcordiā impudenter ausi sunt perpetrare. Quāobres huic relationi nostre subiungim⁹. exemplar fidei nicei concilij: quā etiaz decenter amplectimur. Est em̄ huiusmodi. Credimus in vñū deum patrē omnipotentē et reliqua. Et subscriptio. Meletius episcopus antiochie obtulit in sup̄ascriptis consentiens. Eusebius famosatenus. euagrius. sicutus. vranus apanie. zoilus. larisenus. acacius cesarie. antipater rosi. abramius vrimenus. aristonicus secucobeli. barlabentus pergami. vran⁹ meletine magnus calchidis. eutrichius cleuthe ropoleos. rosaceus armenie maioris. Titus bostrensis. pelagius laodicie. arbianus adre sis. P̄iso adadenus. per lamyrionem presbyterum. sibirianus zeumatis. Athanasius anchyrie. per olphicū et etiam presbyteros. hyrenus gaze. P̄iso auguste. patritius palti. per lamyrionem presbyterū. Anatholius be rothee. Theotinus aramenus. Lucianus arcenus. Hunc vtiq; libellum in collectiōe synodalium sabini conscriptum inuenimus. Verum imperator propositum hunc habebat: vt blandimentis et suasionē verborum discordantium contentiones abscederet dicens. Nulli quidem se quomodocūq; credētium fore molestum. eos tamen diligere et minus honorare qui principū ecclesiastice vnitati p̄berent. Quia vero hoc egerit etiam the

Libec

mistiū philosophus ait in laude quā in ei⁹
protulit cōsulatu. Ubi miratur imperatores
q̄ p̄miserit vnūquēq̄ colere sicut veller atq̄
deuicerit blandientium mores. Quōs valde
deridens ait manifestare per puerum.

¶ Sozomenus.

Situr impator tunc etiā secūdo noīe p̄
fectura gubernandi p̄orianā legem de
dic vt capitali sentētia plecteret qui sacraz vir
ginē nūptiali thoro violare p̄sumeret vel im
pudico aspectu respiceret. nō dicam abripere
forte temptaret. Quā legez ideo posuit. eo q̄
iuliam tēporibz. quidē huiuscemodi virgines
v̄p̄ozes ducere p̄sumpserunt.

¶ Sozomenus.

Capitulum.v.

¶ Hec athanasius alexādrie sedis
epus cū paucis suorū cōmunicato cō
silio necessariū indicauit vt xpianuz
videret impatorē. Veniesq̄ antiochiā p̄nci
pē de q̄bus oportebat edocuit. Quidam autē
q̄a eū ipse magis euocauerit impator. vt q̄ ne
cessaria pro religioe ⁊ recta fide videbant ex
poneret. Disponēsq̄ vt decebat causas ecclie
de reuerstone cogitabat. Verū euzotius arria
ne secte antiochene ciuitatis epus studebat vt
p̄batianus q̄dam eunuchus in alexādria v̄
be ordinaret episcopus. Lūq̄ hoc ageret lu
tius alexandrinus a gregori p̄sbyter ordinā
tus est. adijt impatorē ⁊ maledicēs athanā
sio quidā quāsi tēporibz ep̄atus sui fuisset in
scriptus. ⁊ plurima exilia p̄cedētibz sustinuis
set impatoribz essetq̄ circa eū sacra causa di
scordie. Supplicabat insup vt alter in alexā
drina ciuitate ordinaret epus. Verū impator
sciēs quāte athanasio inimicorū insidie pro
uenissent. derogatiōes h̄mōi non respexit. sed
lucū quidē cū multa interminatiōe tacere
iussit. Probatianū v̄o eiusq̄ sequaces eunu
chos auctores huiusmodi scelerū atq̄ turba
rū castigādos esse p̄cepit. Porro athanasium
amicū sibi maximū factū destinauit in egyptū
vt sicut ei videret causas eccliaz. populos
q̄ disponeret. Fertur em̄ q̄a eū p̄xima p̄tu
te cōuersatiōis sapiētiēq̄ laudauerit. Ziunt
quidā anteq̄ sub cōstantio imperatore arria
ni teneret ecclesias somniū vidisse anthoniū
monachū quasi burdones altare sacrū calci
bus euerissent. expertūq̄ dixisse. qm̄ ab adul
teris ⁊ p̄mixtis homibz ecclia calcaret: q̄ nō
fuisse mendacia posteriorū mōstrauit euētus.

¶ Socrates.

Septimus

Capitulum.vi.

¶ Tunc igitur impator impetū retinēs
hereticorū discessit ab antiochia ⁊ ve
nit ad tarsum cilicie. ibiq̄ corpus in
liani sepeliuit. Et dū cuncta solemnia funeri
eius exhibuisset. cōsulem designatus. Dum
q̄ cōstantinopolim festinaret. venit ad p̄diuz
nomie dadastam inter galaciam et bithiniaz
quo temestius philosophus cū alijs senatori
bus occurrens cōsularē recitauit orationē.
Feliciter tunc agi potuissent res romane rei
publice ⁊ simul ecclesiastice sub principe be
nigno disposite. nisi repentina mors mortale
virum ab hominibz abstulisset. In p̄dicto nā
q̄ p̄adio hycinis tempore in fraxie languo
re constrictus est mortuus cōsulatu suo ⁊ ba
roniani filij septia decima die mensis februa
rij. Qui reguit mensibz. vij. vixit ānis. xxxij.

¶ Sozomenus.

Capitulum.vii.

¶ Tunc in niceā bithinie venisset exerci
tus valētinianuz ordinauit impatores.
virū optimū. ⁊ apice p̄ncipali dignissimū.

¶ Socrates.

¶ Alentinian⁹ igit ordinat⁹ vicesima q̄n
ta die eiusdē februarij mēsis p̄anonius
genere de seiba ciuitate: cui tūc erat militū cu
ra cōmissa quōntā probatissime militare no
tuerat disciplinā. Fuit etiā vir magnanim⁹ ⁊
semp̄senti fortuna melior apparebat.

¶ Theodoricus.

¶ Pse em̄ nō modo fortitudie. s; etiā p̄u
dētia. tēperantia atq̄ iusticia et corpis
magnitudine p̄fulgebat. Sic em̄ fuit regalis
p̄iter ⁊ vrbā⁹ vt dū exercit⁹ tēptasset ei alius
sociare cōsortē. ille respōderit qd̄ cāta ab ho
minibz. Vestruz inq̄t fuit o milites impatore
nō existere mihi dare regnū ⁊ impiuz verum
vbi ego suscepi meū. iā est non v̄m de rebz co
gitare cōmūibz. Qui⁹ p̄ba mirari milites:
ei⁹ secuti sunt volūtatem. At ille fratrē de pe
nia vocās q̄ nō debuit sociuz fecit imperij.

¶ Socrates.

¶ Ost triginta dies auspicij sui.

Theodoricus.

¶ Asiē scepra cōtradēs p̄iter ⁊ egypti
europā sibi distribuit ⁊ venies ad hel
periam omes milites docuit equitatem. a p̄
dicationibus pietatis incipiens.

Capitulum.viii.

Liber

Urentio namq; defuncto q̄ medioꝝ
lanesem presulatū tenuerat. multisq;
fuerat cōcilijꝝ abdicat⁹. euocās om-
nes ep̄os impator huiusmodi apud eos ver-
ba locutus est. Hostis aperte eruditi quippe
diuinis eloquijs quales oporteat esse pontifi-
cē. et quia nō decet eū verbo solū: sed etiā con-
uersatione gubernare subiectos et totus semet
ipsum imitatorē virtutis ostēdere. testēq; do-
ctrine cōuersationē bonā habere. Talē itaq;
in pontificali constitutū sede: cui et nos q̄ gu-
bernam⁹ imperiū. sincera nostra capita sum-
mittam⁹ et eius monita dū tanq; homines de-
reliquerim⁹ necessario veluti curantes medi-
camēta suscipiam⁹. Hec cū dixisset impator.
petit synodus vt magis ipse decerneret sapiēs
et pius existēs. At ille. super vos est inquit ta-
lis electio. Vos em̄ gratia diuina potiti et illo
splendore fulgētes melius poteritis eligere.
Tūc sacerdotes egressi de episcopali sede tra-
ctabāt. Rursum oribodori sui dogmatis ni-
tebant habere episcopū. Hanc seditionē am-
brosius cui tūc presidialis fuerat cura cōmis-
sa. cognoscens et metūēs ne quid turbe cōsur-
geret ad ecclesiam festinus accessit. At illi ces-
sante seditione cōmunē dederunt vocē peten-
tes vt pastor gregis ordinaret ambrosius q̄
non dū fuerat baptisat⁹. Hoc impator agno-
scens repente inuit eum baptisari. et tanq; di-
gnū virum ordinari pontificē. Flouerat em̄
eius certiorē omni pondere voluntatē. et toti⁹
regule decreta subtiliora. arbitratus etiā di-
uinū in eo esse decretū. dū in ei⁹ electioe: etiā
pars cōtraria cōsonaret. Hic ergo sacri bap-
tismatis dono potit⁹. gratiā quoq; simul su-
scepit episcopatus. Quo factio hunc hymnū
optim⁹ impator saluatori et domio obrulif
se fertur. Hīs quippe que gerebant intererat
Gratias inquit ago tibi domie omnipotens et
saluator noster. qm̄ huic viro ego quidē com-
misi corpa. tu autē anias et meā electionē ostē-
disti iusticie cōuenire. Cumq; post paucos di-
es sanct⁹ ambrosius cū multa fiducia apud
impatorē quereret quia male a iudicib; age-
bat. tunc impator ait. Hanc inq̄t cōfidentia
tuā dudū noui. et aperte probās nō solum nō
restiti. sed etiā in electione ordinationis soci⁹
fui. Festina itaq; sanare sicut diuina lege pre-
cipit. animarū delicta nostrarū. Hec igit⁹ im-
pator mediolani et dixit et fecit. Cognoscēs
autē quidam in asia et frigia de diuinis dubi-
tare dogmatib; in yllirico quidē p̄cepit syno-
dū celebrari: et que de illis et decreta atq; fir-

Septimus Jo. ius.

mata sunt dubitantib; destinauit. Porro qui
illic cōuenerant decreuerūt fidem expositam
in nicea vrbe seruandā. Scripsit autē et ipse
socium habens et adhibēs in suis litteris fra-
trē quaten⁹ in hīs que placuerāt duraretur.
Hanc ergo etiā legem ipam ponere necessari-
um est. q̄ aperte et eius pietatē p̄dicat. et valen-
tis tūc sinceritatē sine dubitatione demōstrat.

Capitulum ix.

Operatores maximi p̄ij victores:
augusti. valentinianus. valēs et gra-
tianus. epis dyoceseos asie frigie. ca-
ropbrigie. pacatiane in dño salutē. Tanto cō-
cilio in yllirico celebrato et subtilit̄ habita q̄
stione de saluari verbo. ostenderūt beati p̄-
nifices ter trinitatē consubstantialē patris et
filij et sp̄s sancti: quā nequaq; declinatēs ius-
ta mysteria religionis magni regis exercēt
Hanc igit⁹ p̄dicari decreuit nostra quoq; sen-
tentia et potētia. ita tamē vt non dicat aliq; se-
qm̄ur religionē impatoris hanc patriā gu-
bernantis et nō illi potius obediētes qui no-
bis salutis mandata cōtradidit. Euangelij
namq; christi nostri sic habet. Reddite que
sunt cesaris cesari: et que sunt dei deo. Quid ḡ
vos dicitis episcopi et presules salutaris ver-
bi. Si ita se habet vestra probatio diligētes
alterutros imperiali imbuti dignitate quiesci-
te. et nolite persequi eos qui deo perfecte mi-
nistrant. quozū orationib; et terrena bella se-
dant et recedentium a deo angelozū repellun-
tur incurfus. quicq; omnes demones corru-
ptores precum assiduitate cōfundunt. tribu-
ta scdm̄ leges inferre non respuūt. potestatis
regie non resistūt. sed sincera voluntate et su-
perni dei nutu mandata custodiunt. et nostris
legibus subiungantur. Vos autem inobediē-
tes esse monstramini. Et nos quidem subijci-
mur ei qui primus est et nouissimus. vos au-
tem vosmet abrogat⁹. Nos itaq; puros nos
ipsos et vobis esse desideramus. et sicut py-
latus in examinatione christi nostri cuz nol-
let eum perimere. conuersusq; ad oriētis par-
tes et petens aquā diluit man⁹ suas dicens.
Innocens ego sum a sanguine hui⁹ iusti. sic
etiam nostra maiestas semp̄ mādauit p̄secu-
tionē non fieri. neq; fluctuationes inferri. nec
inuidere laborantib; in agro dñico. neq; dis-
pensatores magni regis expellere. vt nō ad p̄-
sens et sub imperio nro crescere videamini: et
postea testamentū dñi subdere passioni. sicut
in sanguine zacharie. sed illi post aduentum

Libet

superni regis nostri iesu christi disrupti sunt. contraditi moztu. cū adiutore suo demone corrupti. hec precipimus in megecio z ciceronio z damaso z lampone z brincisio. q̄ adiutores fuerūt. sed etiā ipsa vobis gesta dixerim? q̄tinus agnoscatis ea q̄ in eximio sunt concilio celebrata. Hys ergo litteris etiā subdidit dogmata cōcilij hec summam habētia. Prosemmur sequētes magnū orthodoxūq̄ conciliū. cōsubstantialē esse patri filiū. z nō sic intelligimus cōsubstantialē sicuti dudū quidā exposuerūt non vere subscribentes. z nunc alij illos vocantes patris virtutē sermonis respiciunt z sequit̄ eos qui p̄ consubstantialitatē similitudinē significatā esse subscripserūt. eo q̄ nulli reliquaz creaturarū per eū factarum similis sit filiū nisi tantūmodo patri. Sed q̄ hec exponūt creaturā precipuā dei filiū pie dogmatizant. Nos itaq̄ sapim? sicut etiā cōcilia nuper rome z gallijs celebrata vnaz esse eademq̄ substantiā patri z filiū z spiritu sancti in tribus personis. qd̄ est in tribus perfectis subsistētijs. Cōfitemur autē scdm̄ nicenaz expositionē z incarnatū filiū dei consubstantialē ex virgine sancta maria z in hominibus inhabitasse z cōplessē dispensationē pro nob̄ omnē in natiuitate z passione z resurrectione. z in celos ascensione z iterū venturū vt redat nobis similitudinē diuinā a semetip̄o. deum existentē carnigerū. z homideiferū. Hys ergo que p̄dicta sunt p̄traria sapiētes. anathematizant per eū qui nō solū dixit. anteq̄ nascere nō fuit filiū. sed scripsit quia z anteq̄ opere nascere. virtute erat in patre. Hoc em̄ z in oibus creaturis est q̄ non semp̄ existūt sicut de? filius em̄ semp̄ cū patre est: sempiterna natiuitate progenitus. Hec igit̄ impator summam significauit. ego ip̄o ipsas concilij litteras ponendas existimo.

Capitulum. x.

Piscopi yllirici. ep̄is eccliaz dei dyoceleos. asie. phrigie. cato phrigie. pacatine in domino salutem.

Onuenientib; nobis in vnuz z habitamaria questione de salutari verbo patris z filij z spiritus sancti. Quāobrem iustuz fuit vobis litteras destinare. non quibusdaz argumentationib; religionē trinitatis scribētes: sed humilitate rogātes. has nostras litteras destinauim? per dilectissimū fratrem nostrū z confacerdotē helpidiū presbyterū. In

Septimus

presentib; itaq̄ nostris litteris q̄si illud refertur qd̄ in saluatoris nostri iesu christi libris scriptū est. ego quidē sum pauli. ego autē apollo. ego ip̄o cephe. nunq̄d paulus crucifixus pro vobis est. aut in noie pauli baptisati estis: et hec q̄dem sufficiebāt humilitati nre. et iam si nō vobis vniuersales litteras mitterem? p̄pter tm̄ timorē que ibi predicatis. cuncte vze prouincie a patre z filio spiritu sanctū diuidētes. Quāobrem necessariuz habuim? ad vos destinare dominū nostrū z cōministrū helpidiū a regio p̄ncipatu romanozū has litteras deferentes vt si forte talis est p̄dicatio vza cognoscat. Qui em̄ cōsubstantialē trinitatē nō p̄dicant anathema sunt. z si quis hys non cōmunicans inuenit anathema sit. Hys autē qui cōsubstantialē predicāt trinitatē preparata sunt regna celozū. Rogamus ergo vos fratres. vt nō aliud doceatis. nō aliud innouetis sed consubstantialē semp̄ z vbiq̄ predicātes trinitatē. possidebitis regnū dei. Ob hoc scribentes z cōmemorātes has litteras destinamus. De ep̄is autē cōstituendis cōministris iam cōstituris si permāserint vsq̄ ad finē. bene. alioquin ex ip̄o presbyterio repellant. Similiter p̄byteros atq̄ dyaconos in sacerdotali ordine diffiniim?. vt sunt irreprehensibiles vndiq̄ z a curia et ab officio militari. Propterea ergo hoc nolim? plurimis verbis scribere: eo q̄ dixerimus vnum ex omib; dominū nostrū. Helpidiū z cōministrum studiose p̄dicationē vestrā cogniturū. si ita se habet sicut audim? a domino nostro z confacerdote eustachio. De cetero licet aliquando in errore fueritis deponētes veterē hominē induimini nouo. Nam z ip̄e frater z cōminister helpidus docebit vos verā predicare fidē. quia sancta trinitas est substantialis deo patri z filio cū spiritu sanctificata glorificata. manifestata est. pater in filio. filius in patre. cū sancto spiritu in secula. Hoc itaq̄ declarato aperte poterimus sanctā trinitatē cōfiteri cōsubstantialē esse scdm̄ fidē olim in nicea expositā: quā patres cōfirmauerūt. Quā fide p̄dicata poterim? erroneū demonē declinare. Quo extincto pacificis nosmetip̄os litteris degentes in pace salutabim?. Scripsimus autē vobis vt nouerit̄ arrianos esse cōdemnatos nolētes cōfiteri ex patris substantia filij z spiritu sanctū quozū noia sunt subiecta. Polichronus. tilemac?. faustus. asclepiadis. amantius. cleopater. Hec igit̄ ita se habent in gloria patris z filij z sp̄s sancti. in se

cula seculorū amen. Valere vos optam⁹ pātri ⁊ filio saluatori christo: cuz sancto spiritu multis annorū circulis.

Capitulum. xj.

Amosissim⁹ igitur imperator tanq̄ apostolicis dogmatib⁹ sollicitudinē perhibebat. Interea syrus quidam genere ⁊ lingua pariter audeus nomie illo tpe fuit dogmata noua reperiens: qui dudū quidē malignos habere incipiens cōceptos. tūc manifestus apparuit. Prius nāq̄ fatue intelligēs quod scriptū est. Faciam⁹ homines ad ymaginē ⁊ similitudinē nostrā. humanā formā putauit habere diuinitatē ⁊ corporib⁹ p̄tib⁹ esse distantē diuine scripture nequaq̄ sensu respiciens. que sepe diuinis operatiōibus humanoꝝ mēbroꝝ nomia circūponit. quōniā qui facile subtiliora intelligere nequeunt: per hec prouidentia dei magis agnoscūt. Adiecit autē ⁊ huic impietati ⁊ alia his vicina. Ex vesania nāq̄ manes aspersus. neq̄ ignis neq̄ tenebrarū deū asseruit creatores: sed hec quidē. et quecunq̄ his similia celant manes vesantie participes ⁊ iste p̄dicabat q̄ ab ecclesia sunt segregata. quia quidā maledictū asseruit partū. quidā vero cū mulierib⁹ non longe habitantes cōtra legez uiuūt. ⁊ p̄pterea dicūt remotius esse uiuendū celantes dogmatum blasphemā. est tamē eis habitatio arrogātie plena. ⁊ pharisaice propago doctrine. Nam illi animarū ⁊ corporū medicū accusabant in templo dicētes apostolis. vt quid cū publicanis ⁊ peccatorib⁹ comedit magister vester. ⁊ p̄ prophetā de talibus dicit deus. q̄ dicūt mundus sum nolī me tāgere. isti sum⁹ furor⁹ mei. Sed horū stulticia redarguere p̄sentis tēporis nō est qui p̄pter enarrationē reliquam procedamus. Ea tempestate messalianorū quos orantes appellat heresis est exorta. Vocant autē ⁊ alia appellatiōe anthiasiste. idē sacrificatores Isti em̄ cuiusdā demonis operatiōez expectant ⁊ hanc sancti spūs p̄sentia arbitrantur. Qui vō integro huius rei languore participant auersant operationē manū q̄li malignā. somnoq̄ semetipos indulgent. ⁊ iniquitatū phantasias prophetias appellant. Huius heresis p̄ncipes fuerūt dadofus ⁊ sebas adel filius hermas ⁊ symeonis. et alij qui ab ecclesiastica quidē cōmunionē recesserūt dicētes diuinū cibum nec p̄desse nec ledere. de q̄ dñs dixit x̄ps. qui comedit carnē meam. ⁊ bibit sanguinē meū uiuet in eternū. Cumq̄ vō

luerūt hunc celare languorē. etiā conuicti impudentur negāt. ⁊ hec alios sapiētes que ipsi animo retinet prorsus abdicant. Litius itaq̄ p̄sul meliciensis ecclesie diuino zelo decenter ornatus. videns eō q̄ hic languor multa monasteria. magis autē latronū vt ita dixerim spelūcas inuaderet eas incendit ⁊ lupos ab omnibus segregauit. Similiter ⁊ amphibichius famosissim⁹ lycæonensis antistes. dū hec pestis illic cresceret eaz valde cōpressit et oues que tali cōtagio verabant eripuit. Porro flauian⁹ vbiq̄ laudabilis p̄sul antiochenus audiēs hos in edussa degere ⁊ venenum propriū in vrbib⁹ vicinis aspergere. turbā dirigēs monachoz deduxit ad antiochiā et negātes eam pestez hoc modo redarguit. Accusatores itaq̄ dixit calūniosos esse testes verō mēdaces. ad elpulium autē valde senē cū mā suetudine vocas ⁊ iuxta se sedere p̄cipiēs ait. Mos o senior q̄ iā magnā partē vite transiimus humanāq̄ didicim⁹ valde naturā. ⁊ aduersariorū demoniorū machinamēta cognouimus ip̄o experimēto gratia ministratiōis edocti sumus. Isti vō cum sint iuuenes nihil eorū p̄fectius agnoscētes spūalia audire vba nō poterūt. Quapropter dicitō mihi quō credis spm̄ cōtrariū recedere ⁊ gratiā sancti spiritus aduenire. his verbis senex ille multatus. omne venenū qd̄ celabat euomuit atq̄ dixit nullā quidē vtilitatē ex sancto baptisate baptisatus accedere. sed solū orōnē studiosam inhabitantē demonē effugare. dicebat insup̄ vnūquēq̄ nascencium a p̄genitore suo sicut naturā. sic etiā demonū trahere famulatus. et expullis p̄ illā orōnē studiosam sc̄m spm̄ aduenire. ⁊ sensibilē ac visibilē suaz designare p̄sentia atq̄ corp⁹ passiōib⁹ motuz cuiuslibet eripe. ⁊ aiā a mala volūtate penit⁹ liberare. ita vt nequaq̄ decetero egeat neq̄ leuius mēcerate corp⁹. neq̄ doctrina refrenate. ⁊ p̄gredi disciplina libenter edocēte. Nō autē solū qui hoc impetrāuerit corpis exultatiōib⁹ liberat. sed apte etiā futura p̄uidet. et sanctā trinitatē oculis cernit. Hoc itaq̄ flauian⁹ feridissimū effodiēs fontē. ⁊ ei⁹ pocula cūct⁹ examināda producēs infelicissimo ait seni. Vetusissime dieꝝ maloz icrepauit te os tuū ⁊ nō ego. Labia em̄ tua testant aduersuz te. Cūq̄ hic languor cūct⁹ innotuisset de syria q̄dem expulsi ad pampbillam sunt progressi. eamq̄ huiusmodi peste cōpleuerūt. Sozomenus.

Capitulum. xij.

Libet

Bitur valentianus cū ita saperet sic
cut niceni patres et similia profiten-
tibus proderat. aliter ꝑo sapiētibus
nō erat importunus. Qui dū in initio regni
de vrbe cōstantinopolitana ꝑ thracias pro-
peraret ad romam. tunc episcopi hellespōti by-
thinie ꝛ quicūqꝫ cōsubstantialē patrem ac fi-
liū predicabāt legatum miserunt hypacianū
heraclie. perinthe ꝛ presulē quatenus dignaret
ad emendationē dogmatis interesse. Is cuz
adisset impatorem ꝛ episcopozū legationē in-
timasset. rīdens valentian⁹ ait. Sibi quidē
cū minim⁹ de populo sim phas nō est talia ꝑ
scrutari. Verū sacerdotes quibꝫ hec curā est.
apud semetipos cōgregent vbi voluerit. Cū
hec itaqꝫ respōdisset princeps in lanisacu cō-
uenerūt episcopi. Cūqꝫ duos tractassent mē-
ses nouissime decreuerūt vt ea q̄ constantino
polim gesta fuerant studio eudoxij. et acacij
vacuarent. similiter autē vt vacaret etiā expo-
sitiō fidei. quā velut occidentalij episcopozū
proferentes quosdam subscribere in ea sub
ea promissione fecerūt. quia qd fuerat consti-
tutū de dissimilibꝫ substantie nomie penit⁹ ab-
dicarent. quod etiā sunt mentiti. Similes ve-
ro esse patri filij ꝑ substantiā asserbant. di-
centes necessariā similis adiectionē ꝑpter si-
gnificationē subsistentiarū. Fidē vero illam
esse ꝑcipiendā ꝑ omnes ecclesias q̄ seuentia
fuerat promulgata et exposita in dedicatiōe
antiochene probat ecclesie. Depositos auteꝫ
ab eis qui dissimilē patri filij asserbant. se-
des proprias recipere decreuerunt. Si quis
autē eos accusare vellet equo hoc periculo fa-
cem sanxerūt iudicis esse. decernētes episco-
pos recte sapiētes ꝛ vicinis prouincijs in ec-
clesia cōuenientes vbi testes essent singulozū
qui dicerent oppressi hic decernētes eum euo-
cassent eudoxij. ꝛ qui cū eo fuerūt. locum eis
penitētie tribuerunt. quibꝫ obedire nolentis-
bus q̄ fuerant placita cūctis ecclesijs intima-
uerūt. Cumqꝫ crederet studere eudoxij. vnū-
uersa regalia sue partis faceret ꝛ istis sine du-
bio derogaret. necessariū putauerunt vt ꝑcur-
rerent ꝛ que fuerāt lanisaco gesta nunciaret.
Remeantē itaqꝫ valentē imperatōrē de thra-
cia. in cracia adierunt. Fuerat em̄ cum fratre
digressus vsqꝫ ad quendam locum. Tunc em̄
eudoxius iā apud ꝑncipem atqꝫ ꝑceres ꝑ-
cipuus habebat. Aduentibꝫ ergo legatis im-
peratores a lanisaco missis. iussit impator ne
semetipos ab eudoxio separaret. qui dum re-
sisterent. et de se gestis constantinopolitanis

Septimus

apud seleucenū cōciliū habitis aduersus eu-
doxij querent. cōmotus ad iram princeps
illos quidē deputatos exilio ecclesias autē eu-
dorio tradi iussit.

¶ Theodoricus.

Capitulum. xiiij.

Empore quo valens suscepit impe-
riū. apostolicis dogmatibꝫ ornabat.
Cum ꝑo gothi transissent bystrum.
et thraciam pagerēt. collecta militia pugna-
re cepit aduersus eos. Cui placuit vt nō nu-
dus sacra gratia dimicaret sed sancti bap-
tismatis munit⁹ armis. ꝛ hoc quidem bene pla-
cuit ꝛ valde sapienter. Quod ꝑo postea gessit
magnā animi molliciem ꝛ proditiōnē signi-
ficat veritatis. Ea namqꝫ infelix passus est.
que progenitor adam. Cōingis est em̄ sedu-
ctus alloquio ꝛ mulieribꝫ verbis illaqueat⁹.
Illa namqꝫ ꝑmitus arriane fallacie captioni-
bus irretita. etiā istum secum corruere in blas-
phemie foueā persuasit cuius seductiōis au-
ctor fuit eudoxius. Is em̄ adhuc cōstantino-
politane gubernacula tenebat ecclesie. nō re-
gens sed potius mergens nauim. Tunc ergo
in ipso baptismatis tēpore iureiurando miser-
rimū obligauit: vt ꝛ in impietate dogmas ꝑ-
maneret. ꝛ vndiqꝫ cōtraria sapientes expelle-
ret Sic ille doctrinā apostolicā derelinquēs
cōtrarias partes sumpsit. et post paululū que
iurauerat adimpleuit.

¶ Socrates.

Capitulum. xiiij.

Postea venit in europā. Detuebat
em̄ ne forte ꝑ se facta sub iouinia-
no. xxx. annozū facta solueret. Qui
cū nihil moueret debebat in antiochia. Quo
tēpore melecij quidē episcopū destinauit ad
exiliū. paulino ꝑo veritus eius vitam peper-
cit. eos autē qui eudoxio cōmunicare nolebāt
ecclesijs expulsi. pecunijs condēnauit verbe-
ribus et alijs rebus afflicti.

¶ Socrates.

Capitulum. xv.

Cum hec autem in syria fierent. surre-
xit cōstantinopolim tyrānus nomis-
ne procopius. qui paruo tēpore mul-
tam sibi militiā coaceruans festinabat aduer-
sus imperatores. Quod dū nunciatū fuisset.
cōturbatus valēs paululū suū imperij remo-
rat. Cūqꝫ belli euent⁹ interea parturiret. terre

Liber

motus factus multas diruit ciuitates. sed etiam mare terminos proprios imputauit. et in quibusdam locis tanto potius ibi fluxit ut loca que pridem ambulari poterant remigarent. ab alijs vero locis tamen recessit: ut arida tellus inueniat. Hoc ergo factum est primo duorum principum consolatu.

Socrates.

Equenti autem anno gratiani et dagalacti consulatione bella parabant. Cumque tyrannus procopius de constantinopoli digressus castra moueret aduersus imperatorem. audiens valens venit ab antiochia. et cum eo congressus est circa ciuitatem phrigie nacoliam. et prima quidem die pugna deuictus est. post paululum vero procopium cepit tradentibus eum a gelone gomarioque militibus quos etiam postea inopinatis quibusdam supplicijs iussit expendi. Despiciens enim iniurandum quod eis prebuerat. ferris diuisos crudeliter interemit. Tyrannus vero duabus vncinis arboribus flexis singulos in eis pedes eius ligari fecit. quod dimisse aerem reperentes procopium diuiserunt. et hoc modo tyrannus interijt.

Theodoricus.

Capitulum. xviij.

Urselius interea samosatenus episcopus in thraciam exilio deportatus apostolicis laboribus desudabat. Is enim multas ecclesias desolatas pastoribus esse conspiciens. habitu militari suscepto. et calamauco caput cooperiens syriam pagrabat et phenicem pariter etiam palestynam presbyteros ordinans atque dyaconos. aliisque ecclesie replebat officia. Sicubi autem inueniret sibi concordes episcopos. eos presules egenibus constituebat ecclesijs. Quantam vero fortitudinem sapientiamque monstrauerit imperiale suscipiens iussionem qua eum precipiebat in thracis habitare. necessarium arbitror nescientes agnoscere. Venerat enim gerulus huius preceptionis circa vespere: quem urselius silentium habere et aduentum suum celare iussit dicens. Si cognouerit hec verba sacri zeli amore flammata. te quidem interimet. ego autem pro tua morte apud deum penas cogor exoluere. Cum hic dixisset vespertino consueuerunt misterio celebrato. circa ipsa somnii primordia vni famuloque. secretum pedes solus egressus est senex. Sequitur itaque famulus plumacium tantummodo et codicem gerens. Cumque venisset ad eufratis fluminis ripam. iuxta ipsos muros ciuitatis exposita ascendit in nauim ut ad zeum nauigaret. Sa-

Septimus Fo. Iulij.

ctoque die. ille quidem puenit ad zeumatis locum. samosate vero gemitibus et lamentatione completi sunt. Nam cum ille seruis suis proximis qui iussa fuerat indicasset et qui cum eo pergeret. et quos indices detulissent. in gemitibus uniuersi. scilicet pastore puati. nauigantibus atque sequentibus est impletus. Cumque venissent et desideratus pastorem cerneret amplius eiulabant ac suspirantes. fundentesque lachrymas fontes: eum retinere nitebant. ne lupi eius oues incurrerent. Quod dum flectere non valuissent. audierunt eo legem applicam legem que aperte iubet nos principibus et potestatibus esse subiectos. Quo facto alij quidem ei obtulerunt aurum. alij argentum. alij vestes. alij famulos tanquam ad peregrinam et extraneam perterritam terram. At ille quedam pauca a valde notis accipiens. doctrinisque cunctos et orationibus suis armans et pro aplicis dogmatibus pugnam precipiens. ad hystri profectus est. Illi vero ad urbes perterritas remeantes et alterutros exhortantes luporum circumspiciebant sapientem insidias. Hinc quoque narrandum est horum fidei calor et puritas. Puto enim me derelinquere: nisi per hanc relationem illi semper memorabiles habeant. Cumque per arriam norum principes egregio pastore nudassent grege. alijque pro eo eunomium nomine fecissent episcopum nullus illic habitantium. non pauper. non diues. non famulus. non opifer. non agricola. non ortulanus. non virgo non mulier non iuuenis. non senex ad ecclesiasticum accessit consueuerunt collegium. solus debebat episcopus. Tunc nullo eum neque vidente neque penitus appellate. licet ferat eum multa viris se mansuetudine: cuius rei hoc probat inditium. Cum enim voluisset lauare et eius famuli balnei ianuas obserassent: volentesque ingredi prohiberent ipse populus ante ianuas videns. eas aperire precepit et libenter secum omnes lauacro participari. Hoc idem etiam in balnei solio fecit. Nam dum lauanti sibi quosdam videret astare. iussit ut cum eo communem aquam calidam fruerent. que tacentes astabant. At ille honoris causa hoc fieri putans velociter ascensus egressus est. Illi vero nequissime hereses immundicia etiam aquam iudicantes esse pollutam: eamque repente cunicolorum egestionibus traderunt et alterum solium temperari. Quod ille cognoscens relicta ciuitate discessit. inimicam habitare ciuitatem et horrorem habentem aduersum se communem arbitratus obprobrium. Quo de samosatis abeunte. iunium pro eo apertum lupum et ouibus inimicum constituerunt. Sed oues licet desolate pastore. tamen que sunt pastoris operabantur. Permanserunt enim doctrinam apostolicam inuolabiliter conseruantes. Quomodo

Liber

do em̄ etiā lutium omēs habuerūt odio. alijs narratiōib; explanabo. Adolefcētes ī platea sperā alterutris porrigētes. lusu delectabant. Iſto aut̄ tranſeunte cōtigīt vt ſpera cadens p̄ aſini eius trāſiret pedes. Tūc pueri vebemēter eiulauerūt. arbitrati ſperā pollutiōe cōpletā. At ille hoc intelligēs. iuſſit alicui ſequentiū vt ſuſtineret et quod gerebat agnoſceret. Pueri ꝑo accēdētes ignē ⁊ ſperam iaculātes per mediā flammā in hoc arbitrati ſunt eam expiatā. ⁊ hoc quidē eſſe noui iuueniliſq; conſuetudinīs antiq̄ reliquias. Veruntū inditiū eſt quo poſſit oſtēdere q̄le odiū circa arrianā veſaniā ciuitas habuerit vniuerſa. Verū luſius māſuetudine nō eſt imitat⁹ eunomium. ſed multos q̄dē ſacerdotū fecit ꝑ iudices exilio deportari. eos ꝑcipue q̄ viriliter ꝑo ſacr̄ dogmatib; dimicabāt vſq; ad nouiſſimos finēs romani imp̄ij. Euolūū dyaconij ꝑo euſebij maximi generatiōe decoratū. erat em̄ ꝑobrius ei⁹ ⁊ muliūs ꝑturib; choruſcās. necnō ſacerdotij dignitate fulgentē. in armenie terminos deſtinare ſuaſit. cui⁹ opa ꝑo diuinis dogmatib; celebrata. q̄s explanare ſufficiat. Cū itaq; vir ſc̄tus euſebij poſt mltā certamīa innūerasq; victorias. etiā coronā martyrij ſuſcepſiſſet. cōuenit ſolēni modo puincie ſynodus pariter ⁊ louin⁹ ꝑ rene tunc ciuitatis ep̄us. q̄ pauco tpe arrianorū cōmuniōe maculat⁹ fuit. Cūq; antioc̄hū vniuerſi elegiſſent auunculo ꝑprio ſucceſſorē ⁊ ad ſacrū ꝑdū ſſent altare ⁊ genua ad ordinationē incliare cōpellerēt cōuerſus ⁊ vidēs louinū ſuo capiti dex. terā imponentē manū ei⁹ repulit dicēs. nō eſſe vrendā dextrā q̄ aliqui ſacramēta blaſphemijs celebrata ſuſcepat. S; hec q̄dem nō poſt multuz t̄pis euenerūt. nā tūc em̄ in interiorē eſt vt dicitur duct⁹ armenīā. Qua tēpeſtate vir ſc̄tus euſebius morabat̄ apud hyltrū celtis thraciaz deuſtantiū ⁊ obſidentib; ciuitates ſicut ei⁹ ſcripta cōmemorant.

Capitulum. xvij.

Arſiniū quoq; etiā cuius nūc maris ma gloria eſt. nō ſoluz inediſſa quāre gebat. vicinaſq; prouicias. ſed etiam in phenice ⁊ egypto. necnō thebaida q̄s gentes cū maximo ꝑtutis ſue ſplēdoze trāſierat. ꝑmo quidē valēs inſulā aradiā habitare ꝑcepit. Cūq; cognouiſſet innūeros ad eū cōcurrere populorū. quia dñi plen⁹ eſſet gratia ꝑbo egntudines effugabat in oxyrinchū egyptia.

Septimus

cā vrbē cum exilio deſtinauit. Cumq; etiā ſilic eius gloria omēs accēderet. in quoddā caſtrū nouiſſimū barbaris vicinū cui nomē eſt ſeno ſenex dignus celeſti vrbe deductus eſt. Quātū quidā in arado hacten⁹ eius cōſtare lectū ex vna celebritate dignū. Multi em̄ infirmantiū dum in illo collocant ſalutem fide ꝑcipiunt.

(Socrates.

Capitulum. xviii.

Situr impator extincto procopio ſelicitate prouectus denuo cōtra xp̄ianos ꝑlia cōmouebat. omnē religioſnē cupiens in arriano dogmate concordare. ꝑcipue tamē eū ad furozē prouocabat ſynodus in laſaco celebrata: nō ſolū qz arriano rū abdicarat ep̄os. ſed qm̄ promulgationē ſi dei arimnēſis anathematizauerat. Veniens igit̄ nichomediā biithinie cōuocauit eleuſiū. cizici⁹ em̄ ſectā macedonij ꝑo ſequebat̄ ſicut iā dixi. ⁊ faciēs cōciliū arrianorū ep̄orum cogebat eleuſiū vt in illozū dogmate cōſentiret. Qui primū quidē negauit. poſtea ꝑo cuz ei minaret̄ exiliū. formidat⁹ in arrianum dogma conſenſit. Quo ꝑpetrato. mox penitētia tactus veniēs cizicum coraz omni populo de violentia querebat dicens. cōſentum violentia non voluntate faciū. et vt q̄rerent ſibimet aliū ep̄iscopū hortabat̄ qm̄ ipſe ꝑ neceſſitatez dogma ꝑroprium denegaeſſet. ꝑozzo ciziceni ꝑpter amicitiam eius alio ep̄iscopō ſubdi noluerūt māſerunt ſub eo. nō tamē a ꝑpria hereſi ꝑmutati ſunt. Hoc audiens conſtantinopolitan⁹ ep̄iscop⁹ eunomii in cizico ordinauit ep̄iscopū. tanq̄ q̄ poſſet populū calliditate verbozū ad ſuū cōuenire cōſenſuz. Deſcendente ſiquidē eunomio ſacris ꝑceptionibus expelli iubet̄ eleuſius. ⁊ in ſede eunomi⁹ collocat̄. Quo facto amatores eleuſij extra vrbem oratorij fabricantes collectas ibi faciēbant. Hec ergo de eleuſio dicta ſufficiant nunc de eunomio referendū eſt.

Capitulum. xix.

Eunomius notarius fuit accj q̄ ſine deo vocabat̄: cui⁹ memoriā fecimus. Cū q̄ dū eſſet. modū ei⁹ ſophiſticuz imitat⁹ eſt. ⁊ ſermōib; q̄buſdā vacās. faciēsq; ſibi ſophiſmata. nō ſentiebat ex hīs inſtat⁹: qz in blaſphemias incidērat. q̄ꝑe dogma zelat⁹ arrij ⁊ multis modis repugnās dogmatib; veritati. Parū q̄dem doct⁹ ex lris ſacris

z eas neq; intelligere pualens: circa vera frequē occupabat. eaq; cōuertens semp neq; valebat intentionis sue ppositū adimplere. sicut septē ei⁹ demōstrant tomi. in qbus vanis sine laborauit. q; in epistola ap li ad roma nos fecit. **V**lta em illic verba pfundēs: intentionē eplē nō potuit inuenire. sunt etiā aliq; e⁹ similes libri: q; qui legere voluerit eorū cōtempnū expimentis agnoscit. **H**ūc igit euz nomū eudoxius in cizico fecit epm expellere nifus eleuū. **L**ūq; illū veniss; vrēs more solito dyalerica q̄si peregrinū aliqd auditorib; inferbat. **Q**uāobrem cizicē tumult⁹ exortus est. cūq; vrbe repulerūt nō ferētes eius verborū factū. **Q**ui cōstantinopolim veniēs: cū eudoxio morabat episcopatu vacās. **S**z ne de trahere videamur. audi vocē ipius eunomij q̄ presumit cōtra deū sophismatib; loq̄. **S**ic em ait. **D**eus de substantia sua nihil nouit ampl⁹ q̄ nos. neq; est illi poti⁹. nobis aut agnita mun⁹. s; q̄dcunq; de illa nos nouim⁹ hoc modis vibus etiā ille nouit. **Q**d etiāz rursus ille hoc inueniēs immutabiliter in nob. **N**ec q̄dem alia similia eunomij sophismata. i. circū uentiones faciēs nō sentiebat occumbere. **Q**uō autē ab arrianis paulo post segregatus est proprio loco narrauimus.

¶ **S**ozomenus.

Capitulum. xx.

Erabant em etiā cōstantinopolim habitantes q̄ nicenū dogma pfitebant q; oēs impator expelli iussit ciuitate: nouatianoz q; etiā ecclias claudi. aliorū q; hereticoz qd clauderet nō inuenit. **D**udū em sub stantio pncipe pbant ablate. s; etiāz ageliū nouatianoz epm ecclie stantinopolim cōstitūte euz depozitōe dānauit. **D**icebat em mirabiliter cōuersari fm ecclias sanctiōes: cuius vita erat pbica et pecuniarū possessiōe segregata. qd etiā cōuersionis ei⁹ q̄litas ostēdebat. **U**na em tunica utebat z sp ambulabat ex calciat⁹. q̄ nō lōgo tpe post vocat⁹ est eccliasq; recepit. **L**ū⁹ rei fuit auctor qdā marcianus vita sc̄tāq; mirabilis. dudūz qdē in regalib; militās. tūc aut psbyter nouacian⁹. artē grāmaticā impatoris filias edocebat. **I**n astasia atq; carol. m. ex q̄rū noib; habite annastasiane z carostiane lauachre publice cōstantinopolim nūcupantur.

¶ **S**ocrates.

Capitulum. xxi.

Sit impator valens calcedonēsi. vrbis cōtra bizantiū posite muros destrui iussit. **J**urauerat em h se factuz tyrāno victo z calcedonēses fauore tyrāni ei turpes cōtumelias intulerūt z portas clausere ciuitatē. **D**urus em iusside destruebāt impatoris. z saxa ad edificia thermaz q̄ cōstantiane vocant cōstantinopolim uehebāt. **I**nter q̄ saxa vnū inuentū est in q̄ respōsuz habebat inscriptū olim qdē absconsuz tūc p̄o manifestū. **S**ignificabat em qz dū proueniret aq̄rū abūdantia ciuitati. tūc mur⁹ quidē lauachro seruiret. **I**nniere p̄o barbarozū nationes romanoz finib; discurrētes dū crudelia multa cōmitterēt: nouissime aut etiā ipē pierūt. **P**ost aliq̄ntuz itaq; ipus euenit vt valēs aq̄ductū edificaret z abūdantiā cōstantinopolim p̄beret aquaz. **T**ūc etiā barbare mote sunt nationes. **R**ūsum tū etiā alio mō cōngit adimplere. **L**ū em aq̄ductus i ciuitate fuisset induc⁹ p̄fectus vrbis tūc clearch⁹ mēp̄eū maximū edificauit in platea: q̄ theodosij nūc vocatur. **V**bi aq̄ affluentia est emissa in q̄ maximā festiuitate ciuitas habuit. **S**z hoc respōsum post paululū est impletū. **P**orro dū solueret mur⁹ pncipē cōstantinopolitani rogauerūt vt a muri destruetōe cessaret: cū quib; esse supplicabāt possessores bithinie. nichomediēsen atz nice ni. **V**erū impator furore plen⁹ vix qdē supplicantiū suscepit p̄ces. **V**olēs tū iussurandum adimplere. murū destruebat. eūq; sub minoribus lapidib; rursus edificabat. qd nūc etiam in q̄busdāz muri p̄tib; inuenit vbi maximis miribilibusq; lapidib; vilis tūc fabrica supposita demonstratur.

¶ **S**ocrates.

De itaq; tpe talia gerebant. **S**cienduz tū qz bellū cōtra procopiū tyrannū gestum est consolatu gratiani et dagalaifi circa terminū mah̄ mensis.

Capitulum. xxij.

Ost paululū p̄o tēpus eodē cōsultu valētiniano pncipe in occidentis p̄tib; cōstituto nat⁹ est fili⁹ nomen referēs p̄ris. **V**ex gratian⁹ ante ei⁹ fuerat nat⁹ impiuz. **E**t seq̄nti cōsultu lupicini z louini. gradinis multitudo in cōstantinopolitana vrbe secūda iunij mēsis die. saxoz gerēs silitudinē uehementē effundit. **Q**d multi dicebāt p̄pter motū impatoris accidere. qd plimos sacerdotū ex illo depoztauerat eudoxio cōmunicare nolētes. **P**ost paululū p̄o ipus eodem

Libertus

consulatu valentinianus princeps filium gratianum imperatorem constituit. xxiiij. die mensis augusti. Sequenti vero consulatu valentiniani secundo et valentis intersecundo terremotus circa bituniam maximis niceam subvertit vrbem. xj. die mensis octobris. Agebatur enim annus. xij. post nichome die casum. Post paucis vero tempus alio terremoto multe partes germanie civitates in bello ponto constitute destructe sunt. Hijs ergo ita puenientibus. nulla reuerentia terruit. neque eudoxium arrianorum episcopum. neque valentem imperatorem. Non enim a persecutione cessabant. Porro terremotus turbatum ecclesiasticarum indicium esse videbatur. Cum ergo multi sacerdotum ex illo portarentur: soli diuina providentia propter eminentem sui reuerentiam exilium non sunt passi. Basilium itaque georgius: quorum alter quidem cesarie capadocie fuit episcopus. Gregorius autem nazarenensis civitatis omnino vilissime que est posita vicina cesarie. De basilio atque gregorio procedente sermone narrabimus.

Capitulum. xxiiij.

Am igitur eo tempore consubstantialitatis dogma profitentes vehementer affligerentur. rursus persecutores contra macedonianos insurrexerunt. Qui terrore magis violentiaque costricti. per singulas civitates legationibusungebant. apud alterutros iudicantes: ut per necessitatem confugerent ad fratrem imperatoris et ad liberium romane urbis episcopum: cuius fidem amplectabantur potius quam communionem eudoxii. Miserunt ergo eustachium sebastie quod fuerat sepe depositus. silvanum tharsii ceciliie atque theophilum mandantes ne declinarerent fidei causa liberium. sed romane communicarent ecclesie. et fide de consubstantialitate roborarent. Huius siquidem cum litteris in selementia dispositis ytaliam puenerunt. et imperatorem quidem videre non poterunt. Erat enim occupatus in galliis. et contra sauroamatas dimicabat. Libertio tamen epistolas obtulerunt. qui eos suscipere nullatenus voluit dicens eos arrianos esse. nec ab ecclesia suscipi posse: quod niceam non susciperent fidem. At illi responderunt per penitentiam se cognovisse veritatem. et dudum abnegasse dissimilitudinis fidem. et similem professos per omnia filium patri. nihilque differre a consubstantiali per omnia similem. hec dicentes. exigit libertus scripta sue sententie dare professionem. At illi libellum porrexerunt: in quo proponerent etiam verba fidei nicei concilii. Epistolas autem ab smirna in asia constituta et pisidia ysaurie atque pamphilia: necnon lycia factas hic propter mul-

Septimus

tiloquium non conscripsi. verba vero libelli ab eustachio et reliquis libertio dati. hec esse noscunt. Dominio fratri et consacerdoui libertio. eustachio. theophilus et silvanus in domino salutes.

Capitulum. xxv.

Propter hereticorum vesanas suspitiones que non cessant catholicis ecclesiis scandala generare: ea gratia omnem occasionem eorum perimentes profitemur. synodum lanisaco celebratam. et smirna. diversisque locis orthodoxorum episcoporum pro qua synodo legatione fungentes. apud tuam paternitatem. et universos ytalie. cunctosque occidentis episcopos literas deportam. catholicam fidem deportare atque servare que in sancto niceo concilio sub beate memorie constantino a trecentis decem et octo episcopis confirmata. perfectoque immobili statu hactenus et imperpetuum permanebit. In qua consubstantialitas sancte pieque defuncta est contra arrium pravitatem. Similiterque nos cum predictis eandem fidem tenuisse atque tenere. et usque ad terminum vite custodire manu propria profitemur. condemnantes arrium impiamque doctrinam eius cum discipulis suis: eiusque similia sapientibus necnon omnem heresim. sabellianos patri passianos. marcionistas. fortinianos. marcellianos. simul etiam paulo samosatenos. eorumque doctrinam. omnesque hijs similia sapientes. et universas hereses sancte fidei predicte contrarias. que pie catholiceque est in nicea a sanctis patribus constituta et explanata. anathematizantesque precipue maxime explanationem lectam in ariminensi concilio tanquam contrariam predicte fidei sancti concilii in nicea urbe celebrati: cuius lectione prolata in urbe trachienice dolo atque periurio capiti. constantinopolim subscripserunt. Est autem fides vestra et eorum pro quibus legatione fungimur hec. Credimus in unum deum patrem omnipotentem omnium visibilibus invisibilibusque factorem. et in unum unigenitum deum dominum iesum filium dei: natum ex patre. hoc est ex substantia patris. deum de deo: lumen ex lumine. deum verum ex deo vero. natum non factum. consubstantialem patri per quem omnia facta sunt que in celo et que in terra. que propter nos homines et propter nostram salutem descendit de celis et incarnatus est et homo factus. passus et resurrexit tertia die ascensit in celum. et venturus est iudicare vivos et mortuos. et in spiritu sancto. eos autem que dicuntur fuisse que non fuerunt. et antequam nasceretur non fuerunt: et quod ex non existentibus factum est. aut ex altera essentia vel substantia dicentes esse. aut convertibile aut mutabile filium anathematizat

catholica et apostolica ecclesia Eustachio episcopo sebastie civitatis et theophilus et silvanus legati conciliorum lanisacii, sinirne et reliquorum hac professione manibus nostris et propria voluntate subscripsimus. Si quis autem propter expositam a nobis fidem contra nos vel eos a quibus directi sumus aliquid crimen inferre voluerit, eum litteris nostre sanctitatis ad quos probaveris orthodoxos episcopos dirige, apud eos nobiscum causam dicat, et si quid criminis fuerit approbatum ab auctore proculdubio vidiceat. Hoc itaque libello legatarios obligas, liberius eos in communionem suscipit quibus dans huiusmodi litteras abire precepit.

Epistola liberij romane urbis episcopi ad macedonianos episcopos post penitentiam.

Capitulum. xxv.

Reverentissimis fratribus et consacerdotibus eustachio, cirillo, hyperitio, hozonio, helpidio, maximo, eusebio, eucarpio et orthasio, neoni, eumathio, faustino, proclino, pasinico, arsenio, severo, didimioni, bizzatino, callierati, damabio, edissio, eustachio ambrosio, gelonio, parfinio, macedonio, paulo, marcello, heractio, alexandro, adolio, marciano, theleno, iohanni, maceri, charisio, silvano, phatino, antonio, antho, celfo, eufranzo, milesio, paritio, severiano, eusebio, cumolpio, athanasio, diofanto, minodoro, dyodi, chrysampelo, eugenio, eustachio, caligrati, arsenio, eugenio, martyrio, ieracio, leotio, philagrio, lucio, et universis orientalibus orthodoxis, liberius episcopus et occidentales episcopi in domino salutem. Optabile nobis pacis atque concordie gaudium vestre littere detulerunt. Fidei lumine resplendentes fratres charissimi, oblate nobis per charissimos fratres et coepiscopos, eustachium silvanum, atque theophilum et maximeque vestram sententiam vestrosque sensus concordare et consonare cum mea humilitate, et ytalibus atque occidentalibus universis affirmaverunt atque demonstraverunt, et hac esse cognominem catholicamque apostolicam fidem, que usque ad nicenum concilium integra immobilitate servata est. Hac ipsi retinere professi sunt, gaudioque repleti, et omne vestigium, ac nebulas inepte suspitionis abijcientes, non solum sermone eam, sed etiam scriptura currere professi sunt. Cuius exemplar huius litteris subdere necessarium iudicavimus, ne ullam occasionem hereticis ad exercendas insidias denuo relinquamus, quibus iterum flamas proprie malicie commouentes

incedia discordia et consueve resuscitent. Hec in super sunt professi charissimi fratres nostri eustachio atque theophilus, vestram charitatem semper hac fide habuisse et hac usque ad terminum custodire et in mea urbe, a. ccc. xviii. episcopis orthodoxis approbatam, que perfectam continet veritatem et os totius heretice multitudinis obstruit atque dissolvit. Non enim spontaneo motu, sed nutu divino tantorum episcoporum numerus aggregatus est contra velaniam arrii, quanto numero beatus abraham tanta milia fide destruxit. Que fides dum in subsistentia et nomine consubstantialitatis continetur, velut quoddam minutissimum et inexpugnabile castrum omnia iacula et molitiones arriane incredulitatis decem civitatem. Cum igitur omnes occidentales episcopi arimino congregati quando arrianorum eos collegit insania quadam suasionem, aut ut verius dicam, mudana potentia, hoc quod cautius erat in fide positum auferre, aut oblique denegare conati sunt, tamen nihil eorum profuit calliditas. Nam pene omnes convenientes arimino, tunc terrore permoti atque decepti nunc resipiscentesque anathematizantes eos qui ibi conveniunt, aut subscribentes catholice fidei que in nicea urbe sanxita est, nobisque communicantes contra arrii dogma eiusque discipulos inflammant. Cuius rei indicium etiam ipsi legati vestre civitatis agnoscentes vos ipsos in sua subscriptioe vincerunt anathematizantes arrium et que ab eius sequacibus arimino gesta noscunt contra fidem in nicea urbe sanctam in quibus etiam vos capti per iurium subscripsistis. Unde consequens nobis visum est scribere charitati vestre et adiungere iusta postulates, maxime quia per professionem vestrorum legatorum resipiscentes orientales, cum orthodoxis occidentalibus concordare cognovimus, et significamus ut noveritis blasphemias arimineses qui tunc videbant per surreptionem maculati. Nunc anathematizatos et universos ad nicenam respirasse fides, quod oportet per vos omnibus indicari, quatenus possint que violenter lesi sunt aliquando ab hereticis tenebris ad divinum lumen catholice libertatis accedere, qui post hac synodum nisi voluerint respuere venenum perfidie et blasphemias arrii universas abijcere, easque anathematizare cognoscant secum arrio eiusque discipulis ceterisque serpentibus sine sabellianis vel patri passianis, aut cuiuslibet alterius heresis socios esse et communionem privatos ab ecclesiastica synodo que ad se filios adulterij non admittit. Deus incolumes vos custodiat fratres charissimi, has litteras eustachius ceterisque precipiens

Liber

tes rursus ad siciliā puenerūt. ibiqz facientes synodū siculorū episcopoz corā ipis consubstantialitas fidē professi sunt. Cūqz nicenaz fidē roborassent cōsonas ab eis quoqz p̄cipiētes epl̄as. ad eos a q̄busdā fuerāt destinati reuerſi sunt. Qui liberij p̄cepta suscipientes legatiōes mittebāt p̄ ciuitates ap̄d p̄sules z cōsubstantialitatem fidel̄ p̄dicabāt. inuitātes eos vt in tarsuz cilicie cōuenirēt. q̄m̄ nicenā roborātes fidē. de cetero soluerēt oēm cōtentiōz. Que potuerūt. nisi eudoxi^o arriane religiōis p̄sul̄ tūc apud impatorē eminēs valde prohibuisset. Qui ampli^o p̄pter indicū tūc ad tarsum accensus. mala in eis potiora commisit. Quia v̄o macedoniam p̄ legatos q̄s miserāt cōicantes liberio. nicenā cōfirmauerūt fidē. ipe sabin^o in collectōe synodalū est p̄fessus.

Capitulum. xxvi.

Ira hec itaqz t̄pa eunomi^o ab eudoxio sepat^o seorsum agebat missas. q̄ dū sepe rogasset vt suscipere^t p̄ceptor ei^o etiū eudoxius nō audiuit. hoc autē ideo nō refutauit: qz sectā declinabat eccl̄. cū eā scz p̄dicaret. sed qm̄ oēs vnanimē ill^o euz secte alteri^o fatebant. Ista ḡ causa fuit vt ab eudoxio sepat^o eunomi^o. Hec igit̄ cōstantinopolim gerebant.

Capitulum. xxvii.

Inde alexādr̄ia p̄ceptū p̄fectorū studio eudoxij destinātū cōturbauit ecclesia. Verū athanasi^o irrationabile furorē populi metuens. atqz timēs ne malorū faciendorū ipe causa esse videret. quatuor mē sibi semetip̄m in sepulchro patr̄ abscondit. Cūqz p̄pter ei^o absentiaz seditiōnē desiderio ipius p̄p̄lus excitasset. Agnosces impator p̄pter hoc alexandriā esse turbatā. litter̄s indicauit vt athanasi^o teneret eccliam. Et hec fuit causa: qz vsqz ad athanasi^o mortē alexandriā nō turbaret ecclesia. Quia vero post eius mortem rursus arriani eas ecclesias inualescunt narrabo post pauca.

¶ Socrates.

Capitulum. xxviii.

Uo siquidē t̄pe celebrat̄ concilium incianis ab eusebio episcopo Cesarię capadocie. athanasio ancyre pelaglo laodicie. Zenoni tarsī. paulo emisenō. ostrestio meletinēse. z gregorio nazāzeno. alijsqz multis: qui verbū cōsubstantialitatis seruan-

Septimus

dū esse apud antiochiā iouiniano imperatore decreuerāt. Relegunt̄ ibi liberij z occidentaliū littere sacerdotū. Quāobrem gaudio repleti scripserūt vn̄uersis ecclesijs vt legerent decreta episcopozū apud asiam celebrata z liberij litteras v̄talozū. afroziqz atqz gallicanorū. necnō siculorū. Detulerant em̄ litteras legati de lamisaco destinati: vt cōsiderarent omnū numerū sibi met̄ cōcordantiū. Plurimaz namqz multitudinē conciliū arminense v̄n̄cebat. pariterqz scripserūt vt in tarsum cilicie certa die cōuenirēt. Et illi hoc modo alterutros inuitabāt. Cūqz synodus pararet̄ in tarsum pueniētes in antiochia carie q̄li. xxxiij. asiani p̄t̄ifices. studiū cōcordie ecclesiastice collaudabāt. cōsubstantialitatis nomē respuentes. fidē in antiochia z seleucia. platā roborare nitebant̄ tanqz liciani martyr̄ existentē. z multoz sudoribz a suis p̄genitoribz approbatam. Verū impator studio eudoxij synodum in sicilia celebrari prohibuit.

¶ Socrates.

Capitulum. xxix.

H̄ impator valēs festinās ad antiochiam. de constantinopoli digressus venit nicomediaz. z illic h̄mōi causa morat^o est. Eudoxius em̄ arriane religionis mor post egressum impatoris defunct^o est. cōsulatu valētiani et valētis terciō. xj. annis sedē cōstantinopolitane tenuisset ecclie. Quā obrē arriani in locū eius ordinauerunt dimophilū. Verū p̄dicatores cōsubstantialitatis oportunū iudicātes inuenisse tēpus euagriū quendā sue fidei cōstituerūt ep̄m. quē ordinauit eustachius dudū antiochen^o ep̄us q̄ prius quidē a iouiniano fuerat exilio reuocat^o. Tunc autē aderat in vrbe constantinopoli latentē degens: vt consubstantialitatis p̄dicatores sua p̄sentia roboraret. Hoc facto ex alio rursus vicio persecutionē arriani mouebant. Hec gesta dum peruēissent ad principem metuens ne seditiōne ciuitas turbaretur. militarē manū a nicomedia constantinopolim destinauit. p̄cipiēs: vt teneretur z ordinatoz et ordinatus: et alter alibi mitteretur in exiliū. Hijs itaqz gestis arriani ampli^o eferati verabāt vehemēt̄ orthodoxos cedētes cōtumelijs agētes. carceribz recludētes. Quē dū illi ferre nō possent ad supplicandū principi veniebāt. si q̄ mō mererent violētias evitaresed frustrati sunt ab iniusto se arbitrati iusticiā p̄mereri. Cūqz viri electi ex ecclesiastico

collegio nūcro octoginta. quibꝫ p̄erant v̄ba
suis theodorus ⁊ menedemus in nicomedi
am puenissent preces obtulerunt imperatori
violentiā proclamantes ⁊ ea que videbātur
esse perpeſſi.

Capitulum. xxx.

A die natꝫ igitꝫ impator ad p̄is ces
lauit irā. Latent autꝫ modesto p̄fecto
p̄cepit: vt eos latent occideret. Mo
dus autꝫ mortis erat q̄dammodo pegrinꝫ. qua
propter merocie est cōtraditꝫ. Veniēs em̄ p̄
fectꝫ ne seditio nasceretꝫ in populo si eos apte
pimeret simulantꝫ se eos viros exilio destina
re. Illis autꝫ simpliciter acquiescentibꝫ iussit
eos p̄fectus mitti in nauim q̄si exilio deuehē
dos. p̄cipiens nauis. vt cū ad mare mediū p
uenirent mergerentꝫ ⁊ hoc modo morerentur
Quo facto p̄ductis eis in mediū sinū: qui vo
cat astacenus: quod iusserat impator p̄fecto
impletum est. Et alia sequēti nauicula naute
transētes cōcremauerūt nauim. Cōtigīt v̄
tum flare nimie subsolanū ⁊ ita nauis veloci
ter est accensa. Quiꝫ reliquie p̄uenerūt ad lo
cum q̄ dacidiza nuncupāt. vbi ad plenū cuz
viris religiosis absumpte sunt. Idē autꝫ non
sine vitione trāsisse. fames nāqꝫ repente secu
ta est circa frigiam gentē. ita vt necessitatē ha
berent habitatores patriā relinquere et ad cō
stantinopolim diuersasqꝫ prouincias p̄perare.

Socrates.

Capitulum. xxxi.

Alens itaqꝫ nicomedia relicta p̄ges
bat ad antiochiā. Interea dū venissz
ad capadociā solito eius loci turba
bat ecclias. arrianis eas tradere volēs. Nō
se credebat cito p̄ficere: eo qꝫ pro q̄busdā ini
micitijs basilꝫ eusebio: q̄ tūc cesariensiuꝫ re
gebat eccliam videbatꝫ offensus ⁊ abscedens
in pontū cū monachis habitabat p̄hantibꝫ.
Porro populus ⁊ maxime nobilitū ac sapien
tū eusebiū in suspitōe habebāt. q̄si ipse fuisset
auctor fuge. viri philosophi vita p̄boqꝫ p̄fe
cti. Volebantqꝫ eū deserere ⁊ apud semetip
sos missarū celebrare solēnia. Sz basilꝫ
ne turbā nasceretꝫ in p̄plo p̄ seditōes heretico
rū agebat in p̄tō silentiū cū suis ep̄is: q̄ sem
per aderāt illi. Cōtigīt etiā: vt circa eusebium
odiū populi nasceretꝫ. Dūqꝫ basilꝫ fuisset nū
ciatū: q̄a valens veniret in capadociā. relicto
p̄tho cesareā venit ⁊ pactis cū eusebio cele
bratis eccliam suis adhortatiōibꝫ roborabat

Valēs autē dum suā intentionem nō valuit
ser implere cū ep̄iscopis secū ambulantibus
tunc abscessit.

Socrates.

Capitulum. xxxii.

Incendū est quoqꝫ qꝫ ediffa mesopo
tamie gestū esse dinoscitꝫ. In hac vrz
be est apostoli thome basilica clara
nimis. pariter ⁊ ornata: in qua p̄pter loci reue
rentiā collecte sepius celebrantꝫ. Quaz volēs
impator inspicere ⁊ agnosces sibi oēs odio
sos ibidem cōuenire fertur manu p̄cussisse p̄
fectum: cur exinde orthodoxos nō expulerit
vniuersos. Cumqꝫ p̄fectus iniuriā passus
inuitus indignationi p̄ncipis ministrare cō
tenderet. non em̄ volebat tantis hominibꝫ ce
des inferre latens ter mandauit vt nullus in
illa basilica remaneret. sed nemo resperxit. ne
qꝫ conciliū. neqꝫ terrores eius. om̄es enim al
tera die ad locū ⁊ illorū similes talia promif
sa respiciunt. nam qui diuinis saginantꝫ elo
quijs corūpi de diuinis dogmatibus neqꝫ
vnam sillabā patiuntꝫ. sed pro hys si contin
gat etiam om̄es mortis species amplectuntꝫ.
Amicitias autē impatoris magnas quidem
cū pietate iudico: sine qua perniciem potius
has appello. Cūqꝫ p̄fectus seuiret in eū stul
tūqꝫ vocitans. sanctus basilꝫ ait. Hāc stul
ticiam habere semp exopto. Quem dum egre
di iuberet. ⁊ vt qꝫ deberet facere cogitaret. sen
tentiāqꝫ suam altera die depromeret. fertur
vir famosissimꝫ hoc dixisse. ego quidem etiaz
cras ipse regredior. dūmodo tu sententiā nō
mutes ⁊ vtere minis tuis. Post hec verba p̄
fectus occurrens imperatori que dicta fuerāt
⁊ virtutem viri huius animi fortitudinē ⁊ fī
duciam nūciauit. Tunc ergo tacens impe
rator ingressus est. Post hec igitur contigit:
vt diuinitus sibi plagas videret immassas.
filius enim eius egrotans circa portas mor
tis agebat. sic etiam cōingem diuerse occupa
uerant passionēs. Cognoscens ergo causam
sue tristitie virum sacratissimuz: quem puni
re minabatur venire ad pallacium deprecatur
est. Duces autem p̄ceptis imperialibꝫ min
strabant. Tunc itaqꝫ magnus basilꝫ veni
ens ad pallaciū vidensqꝫ principis filiū circa
mortē ad vitam eum remeaturuz esse promif
sit. si proprios viros sacro baptismate potire
tur: Hec cū dixisset egressus est. At ille iuris
iurandi qd̄ baptismatis tēpore promiserat
memor. suū stultum errorem. p̄sentibꝫ arrianis

filius baptizare fecit. Quo gesto mox infans terminū vite sortitus est. Penitentia hō ductus valensq; noxiā iurisiurādi iudicās veritate. in sacruū templuz ingressus magni basilij magisterio sociat⁹ est et alteri obtulit dona solemnia. Quez intra aureas vbi ipse residebat venire p̄cipiens. multa apud euz de diuinis dogmatib; verba locutus est. et docentē libenter audiuit. Vbi tunc aderat quidaz nomine Demostenes super imperiales epulas constitutus. Qui dum doctore mūdi culparet barbarismū fecit. Tunc sanctus basilius subridens. vidimus inquit sine litteris demostenē. cū potius ille minaret: sanctus ait Basilius. Tuū est de pulmētarijs cogitare. nō dogmata diuina decoquere. Post hec impator ita dilexit virū: vt etiam optima p̄dia: que illic habuit pauperib; qui ab eo gubernabant offerret. ex quib; leprosis p̄cipue necessaria ministrant. Primum ergo valentis impetū hoc modo basilius declinauit. Cum hō postea reuersus illic fuisset. priorū oblitus. quoniā a seductozib; eius volūtas obsidebat. rursus eum monebat. vt ad partes inclinaret hereticas. Cui non psuadens legē de eius scribi p̄cepit exilio. Quā volens manus sue subscriptione roborare. nullū apicē cōplere p̄ualuit. Calamus em̄ cōtritus est. Cūq; secundus et tercius calamus hoc pertulisset et ad legem impiam firmare cōtenderet: cōmota est eius de p̄tera. eamq; subito tremor inuasit. Tūc eius anio terroze repleto. ambabus manib; cartā rupit: ostēditq; p̄onisor oīm deus: q; et alios p̄misit pati. ipse et hūc ab insidijs liberauit et per ea que in isto cōtingere voluit signuz virtutis ostendit. per alia dispensatiōis fortitudinē virozū predicans optimozū.

¶ Theodoricus.

Thēc quidem cum p̄fectus imperator dixisset. populū quidez qd̄ sustinebat non pertulit experiri.

Capitulum. xxxiij.

Erunt duces eozum. id est p̄sbyteros atq; dyaconos interrogare preceptum est: vt vnū e duobus eligerent. aut cōmunicare lupo. aut vrbe pelli et in quibusdam extremis partib; destinari. Cūq; cōgregasset vniuersos mitibus vtebatur verbis. psuadere nitens: vt leges sequerent imperatoris: iudiciuz vesanie dicens esse: vt tanto imperatorū pauci homines resulerent. Cūq; cuncti tacerent: ad eozū ducem eulogiū vi

rū valde laudandū p̄fectus ait. Cur nō respōdes hīs q̄ dicunt a nobis: Nō inquit oportet nihil interrogatū respondere. Tunc p̄fectus. Multa itaq; verba locutus sum monēs vos que satis expediunt. Porro eulogi⁹ vniuersis hec dicta respōdit. et incōgruū esse: vt solus alios despiciēs responderet. Si hō me solū inq̄t interrogas meā declarabo sententiā: P̄fectus. Cōmunicā inquit possidētū regnū. At ille pacifice et nimis gratāter ait. et mihi regnū sacerdotij consortium est. Tūc p̄fectus irrisionē sentiens seniebat et inuērijs circa senem vsus etiam hec adiecit Non hoc locutus sum fulmināde. sed quib; cōmunicat impator vos cōmunicare monui. Cūq; dixisset senex pastore se habere. et illius nutibus obedire. Octoginta eodē tēpore cōprehendens destinauit in thraciam. Qui cū ducerent plurimo pariter apparatu fruebatur. Ciuitates enim occurrebat. et dei deuictozes athletas venerantes. sed hostes armauit inuidia vt imperatori dicerent: quia plurimuz honore viris illis que cōtumelia putabat asferret. Hec agnosces imperator iussit vt bini separarent. et alios quidez in thracias. alios in extremam arabiam. alios in thebaide dispersit vrbes. Aiunt enim quia etiam fratres quos natura iunxit: crudelissim⁹ corpore sepaui. Porro eulogiū p̄sulē aliozum et progenē q̄ post eū fuit mātonino vsq; transmisit quoz virtutē nō patior obliuioni cōtradere. Tū enim cōcordez viderent ciuitatis episcopū: ecclesiastico collegio cōmunicarent: viderūt paucos esse qui ad ecclesias cōcurrabant De quo cōsulentēs cognouerūt habitatores ciuitatis esse paganos. Unde dolētes de eoz. incrudelitate lamētati. non tamē esse diu ligē dum arbitrati sunt. sed omni virtute de medicina cogitauerūt.

Capitulum. xxxv.

Acratissim⁹ ergo eulogi⁹ in habitaculo suo redact⁹ tota die cūcta q; nocte oīm deprecabat deū. Progenis autē valde dignissim⁹ eunomij litteris erudit⁹: ad scribendū velociter p̄parat⁹ inueniēs oportūnū locū eūq; sibi segregās ad docendū adolescētū magister effect⁹ est. q; scribere velocitē edocebat. et diuina erudiebat eloq; dauiticas dictabat eis melodiasq; aplice doctrine p̄gruas lēones meditari p̄cipiebat Cūq; vn⁹ adolescētū incidisset i egritudine venit ad domū ei⁹ et tenēs egroti dexterā. languore orationis

bus effugabat. Hoc agnoscentes aliorum in
fantium parentes deduxerunt eum ad domus
suas. et egrotis auxiliari deprecabant. At ille
non ante se dixit deum: ut expellerent egritu-
dines rogaturum: nisi prius egroti sacri bap-
tismatis munere potirent. Quod illi letanter
adimplerunt. Cogebat enim eos salutis desi-
derium et sub vno anie corporisq; sanitate frue-
bant. Si quando vero alicui suavisset ut sa-
cram gratiam mereret accipere. ducebat eulo-
gium et concutiens ianuam rogabat ut aperiret:
ac signum dominicum ei qui renatus fuerat
imponeret. Cumq; ille difficiliter aperiret. ne
intercideret orationem dicebat potius esse ne-
cessaria salutem errantium. Mirabant igitur
omnes: videntes pro genere talia facientem.
Qui licet tantis lumen diuine cognitionis im-
partiret. tamen per omnia eulogio primatum re-
seruauit. et eos quos cupiebat. illi magis of-
ferret. vnde continebat multo magis virtutem
illius eminere. Cum ergo fluctuatio quiescisset
tranquillitate facta remeare preceptos deduxerunt
omnes ingemiscens et lacrimantes ma-
xime vero presul ecclesie eorum primatus af-
fectu. Cum ad propria remeassent sanctus qui
dem eulogius barso maximo ad vitam felicis-
simam transiente eius suscepit regimen eccle-
sie. Porro mirabilis progenis colere iustus
est urbem carensium desolatam in spinis gen-
tilium plenamq; vtiq; pluribus laboribus in-
digebat.

¶ Socrates.

Capitulum. xxxv.

Dem tempore demon quidem errone-
us crudelitate valentis abusus. ei pro-
suasit ut persequeretur. qui post eum sus-
cepturus esset imperium. Quamobrem nigro
manciam fecit. Quibus artibus adimpletis plu-
rimos ille demon. non quidem aperte. sed obli-
qua solite responsa proferens interemit. Nam
cum de imperio consulere quattuor litteras de-
monstrauit. id est. th. e. o. a. dicens hoc nomen
post valentem imperii culmen accipere. Quod
dum ad aures peruenisset imperatoris. zelo ductus
multos peremit. quos tyrannidem assumere iudi-
cauit. Decidebant itaque theodori. theodoti.
theodoli. et quicunq; has litteras in capite sui no-
minis habuissent. Inter quos etiam theodosius
quidam vir fortis ex hispania prouincia genus
ducens occisus est. hoc timore plurimi sua
noia mutauerunt. negantes quod prius habuissent
cum iuramento ut pericula declinarent.

¶ Theodorius.

Capitulum. xxxvi.

Alens igitur imperator cum vniuersas ut
ita dicam ecclesias pastore nudasset
in cesaream capadocie venit: cuius tunc
presul erat basilus lumen totius orbis. premi-
susq; prefectus. aut ut flecteret basilium: quate-
nus dogmati communicaret eudoxij. aut face-
re nolens expelleret. Audies enim gloriam tanti
viri noluit prius inferre certamen: ne dum fortis
basilius eius iacula deuicaret fieret ceteris clari-
or imago pretiosus. cuius machinamenta velut re-
la aranee facta sunt. Suffecerunt enim ceteris sa-
cerdotibus ad utilitatem sui antique patrum nar-
rationes et velut quedam turres murum fidei inde-
clinabile seruauerunt. Porro presul cesareas
uenies. et euocans basilium magnam honorauit et
mansuetus apud eum sermonibus usus est. monens
ut tempore perceret et non tantas ecclesias propter par-
uam dogmatum subtilitatem vexari pateret. Pro-
mittebat etiam imperatorias amicitias. multa be-
neficia propter hec plurimis offerenda. Verum il-
le sacratissimus vir ait adolescentibus hec ver-
ba congruere.

¶ Socrates.

Capitulum. xxxvii.

Sciendum hoc quia dum viueret athana-
sius alexandrinus episcopus diuina quidam
prouidentia alexandriam vel egyptum di-
stulit commouere. audiens athanasium a cuncta
plebe diligere et metuens ne forte seditione facta
res publica vexaret. Verum athanasium consilium
gratiani scilicet et probi post crebra pro ecclesie
statu certamina hac priuatus est vita. Cum qua-
draginta et sex annis per multa pericula sedem
repperisset episcopalem.

¶ Theodorius.

Am igitur in alexandria athanasius victor
post multa certamina innumeratas coronas
vite terminum suscepisset et ad laborum suorum pre-
mia demigrasset: suscepit petrus vir optimus pre-
sulatum. quem dudum ille beatus elegerat. cunctis vni-
uersis et sacerdotibus et nobilibus cunctaque
plebe et fauore suo propriam ostendentibus volunta-
tem. Huius enim athanasij sudoribus princeps fuit et
dum esset in ciuitate. et dum diuersa latibula pera-
graret multipharia pericula cum eo sustinuit.
Quapropter cuncti sacerdotum concurrerunt di-
gnum heredem petri athanasij clamauerunt. Cumq;
eum in pontificali sede constituisent repete iudex
puicie paganorum populum congregans et pariter

Libere

In deorum ecclesie septa circumdedit. petrus episcopus
picipiens. nolentemque interminat abstrahere. faciebat hoc imperatori quidem placere volens. dum ei contraria sapientes calamitati submitteret. Quod autem verum est impietatis iracopletus ydolis potius placere nitebat et tempestates ecclesie clarā esse putavit festiuitate. Petrus itaque vir mirandus insperatum respiciens bellum egressus est. et conscendens nauim profectus est romam.

Capitulum. xxxviii.

Ransactis autem hijs diebus paucis. euzoius antiochiam venit cum liddio. et ecclesias ei contradit cuius etiam impietate famosata noscunt experta. Populus autem doctrinis primitus athanasij satiat. deinde civium sibi met offerri contrarius ab ecclesiasticis collegijs se suspendit. Porro lutiarius armigeris utens cultoribus ydolorum alios verberabat. alios suspendebat. alios cogebat effugere. aliorum vero ad instar barbarorum deuastabat domos. Sed hec melius vir mirabilis petrus in sua narrabit epistola.

Capitulum. xxxix.

Uius ergo loci tunc incolas sequaces anthonij. infelix lutiarius expulit. eorumque sanctissimos presules. machariū venerabilem. aliumque machariū. ysidorū et ceteros speluncis suis efficiens in quandam insulam que ab impijs habitabatur hominibus destinauit. quippe que nunquam magistrū susceperat pietatis. Cumque nauis in litus insule peruenisset demon qui ab illis honorabatur relinques ydolum ubi dudum habitare consueverat filiam sue sacerdotis inuasit et bachantez illuc usque perduxit. ubi nauis aduenerat monachorum. Tunc demon utens lingua puella clamabat sic in philippis per phitonissam. Audiebantque cuncti viri atque mulieres demone proclamante. O potentiam vestram. o ministri christi. vndique a vobis expellimur a ciuitatibus atque vicis a montibus simul et collibus. ab heremoque puata putabatur hominibus. sperabamus in hac insula commorantes vestris iaculis liberari. qua spe noscitur esse frustrati. huc vos persecutores miserunt. non ut vos vexaret. sed ut nos puos magis expelleret. Ecce recedimus ab hac insula. et tunc enim vestre radijs iacula mur. hec dicentes et hijs similia puellam in terram prostrantes ipsi quoque omnino disperserunt. Tunc ille sacratissimus chorus oratione

Septimus

facta suscitauit puellam et suo patri sanam valentemque restituit. Verum illi qui miraculorum conspexerant ad sanctorum prouoluntates. salutis viaticum se percipere supplicabant. et templum quidem demonum destruxerunt. doctrinam vero radijs illuminati. sacri baptismatis gratia sunt potiti. Hijs in urbe iniciatis omnes populi congregati. lutiarius detrahebatur. dicentes iram sibi imminere diuinitus nisi sanctorum reuerteret chorus. Sic itaque metuens tumultum. metuens lutiarius ciuitatis sacratissimos viros ad suas speluncas remeare precepit. Et hec quidem sunt digna que abominatio non illius impietatis aperiant.

Capitulum. xl.

Erunt autem presumptioes eius iniquitatis littere per mirabilis edocebunt. quare longinquitate ego fugiens qui in medio posita sunt ponere non omittam. Prouincie inquit pallidius cum esset religione paganorum et ydola semper adoraret. contra christum sepius dimicare conabatur. et colligens predictum popululum impetum fecit aduersus ecclesiam tanquam si barbaros subdere niteretur. tunc itaque multa crudelia gesta sunt. que solummodo dictare volens. ipsa rei memoria dolore maximo sum commotus et fluxum periculi lacrimarum. diuque hoc non potueram pati. nisi diuina ratione animu releuasset. In ecclesia enim: que theona vocatur ingressa multitudo pro verbis orabilibus ydolorum exultabant laudibus. pro sacrarum lectione scripturarum turpes manus plausus agebantur. refractesque cum turpitudine ne voces et contra christi virgines contumelie quas lingua hominum proferre non patitur. Audiens enim quilibet sapientium talia claudesbat auditus et magis optabat esse surdus: ne compelleret huiusmodi verba audire. sed uti nam verba peccando quiescissent. et non actum verborum luxuria superarent. facilis namque detractio est huiusmodi apud quos sapientia christi et doctrine cultus inhabitat. hijs siquidem ire vasa ad perditionem facta subsannantes horribilem et sonum de naribus emittentes. et ut ita dicam fetorem veluti de quodam foramine sub terrano cuniculo profundes. vestes sanctarum christi virginum dirumpebant. qui cum continentia formam imitabatur angelorum. et sicut habet natura. nudas per totum circumferentes vestem. sicuti valebant eis cum turpitudine deludebant. Si quis autem eos tunc compatiendo prohiberet. vulneribus macerabatur.

De illis cladibus, multe quidem violata corpora sustinere corruptione, plurime virginum vectibus in capite cese sine voce manserunt. quae etiam funera solenni sepulture tradi prohibita sunt. Ultra denique corpora a pentibus ingemiscuntibus inquisita repiri non possunt. Sed cur pua de magnis loquor, cur istis imoror, et non potius ad necessaria recurro, in quibus bene noui quae mirabilis quilibet nobiscum obstupescetes patientiam domini quae non repente uniuersa conclusit. Quae enim nunquam facta sunt neque per scripturas patrum nostrorum diebus audita hec super ipsum altare impium committebant. Sicut enim in schena turpi consistentes, puerum quendam naturam masculi denegantem et uentem uelste feminea, inunctis oculis, et uultu serico colore depicto, ut est apud ydolum feminae scematis super ipsum altare ubi aduentum sancti spiritus inuocamus circuitus huc et illuc agere et manibus aristum celebrare fecerunt, ridentes nefandasque mittentes voces, qui rursus hoc paruulum iudicantes, et praeterea decora quae turpia potius estimantes, quendam et suis turpitudine notissimum ueste nudatum in sede ponentes ecclesie concionatore turpe contra christum impudenter eleuarunt. Pro sacris enim uerbis ille scelera praeferebat, per honestis laudauit luxuriam, per pietate impietate, per continentia fornicatione et adulterium furtum, cibos, potum, uite huic uilia proclamabat, hijs ita gestis, et me ab ecclesia recedente, quippe cum illic stare non possem, ubi militum inuasionem, ubi populus pro seditione redemptus largitate pecuniarum et gentiliu multum de magnis permissionibus aderat, nosster quasi successor directus est, aut per episcopatum quasi mundana comparans dignitatem quidam lucius lupi nequicia et actus habere festinans non orthodoxorum episcoporum concilio, non decreto ueracium clericorum, non petitione populorum electus, sicuti concionant ecclesiastice sanctiones, non quilibet episcoporum, non praesbyterorum, non dyaconum, non populi multitudo, non precedebat eum monachi ymnos decantantes scripturarum, sed euuolens erat cum eo dudum quidem danatus in sancto niceno maximo concilio, non autem per patrocinia antiochenium uastator ecclesiarum et comes largitionum, et militum dux, omni impietate notissimus nomine magnus qui iuliani temporibus hereticorum incendens ecclesiam beate memorie iouiniani temporibus ex proprijs facultatibus eam reparare coactus est, ita ut pene tunc caput amitteret, nisi multorum labore imperiali clementiam meruisset, Considerare

siquidem hec, et zelum ab uindicta excitate deposco: quanta et quia sunt commissa contra dei ecclesiam cum talis aduersum nos tyrannus fuerit excitatus. Hijs enim lucius qui per nostram religionem et omnes orthodoxos episcopos per rationabilibus causis: nunc astitit ciuitati, et non solum sic blasphemus et incipiens die in psalmis: Non est deus uerus christus sed etiam in oportunitatibus est corruptus atque corruptus, gaudens in blasphemis quas contra saluatorem colere commprobantur. Unde enim paganorum est uicinus: recentem praesumit erroneus colere deum. Nam alij coram eo laudes huiusmodi proclamabant. Bene uenisti episcopo qui filium non defenderis. Alij dicebant, Te serapis amat, et huc intro duxit simulachrum paganorum nominantes. Inter hec eodem momento praedictus magnus impietatis socius, indiuisus armiger, amarissimus et minister crudelitatis eius, collecta multitudine populorum praesbyteros atque dyaconos, xxvij, numero comprehendens, quorum quidam octogesimum transcenderant annum, tantum captos in quodam scelere z romanorum inimicos legibus coartabat, nesciens uirtutibus christianorum leges et apostolorum fidem per patres tradita nobis, hec etiam dementissimus principem grata habere pronuncians, flectimini inquit miserimi, et arriano concordate dogmatibus, flectimini, ignoscet enim uobis diuinitas, licet uere religioni cultum exhibeatis non sponte, sed uolenter hoc facientes, necessitati namque satisfactio deest, spontaneas uero uoluntate accusatio digna subsequitur. Quapropter huiusmodi rationes praes oculis habentes, prompte sequimini et dogmate arriani subscribite, quod nunc predicat lucius bene scientes, quod si obediatis pecunias questus, honores ab impatore recipietis. Resistentes uero carceres, supplicia tormenta, flagella, uincula sustinebitis pecunijs simulque possessionibus priuati, et postea pulsi loca crudelia inhabitare damnamini, fortissimum seductorem minas seductioni temperans inuitabat atque cogebat ut omnes a propria sententia deuiaret. At illi nihil amariius estimantes quam pietatis prodictione, huiusmodi responderunt uerbis, uirtute fortique sensu seductionem minasque subdesces, Quiesce iam quiesce, habes non terrene sermonibus cessa uana uerba praefere, Nos neque nouum neque recentem colimus deum, et licet insaniter furias, teque concutias, sicut uehemens uentus in dogmatibus pietatis ad mortem usque contemimus, et in potentem non insipientem non sic

Liber

ne veritate aliquādo fatētes deū. nō aliquādo quidē existentē. sicut impietas arrij ipalem p̄ dicat filiū. Si em̄ creatura est fm̄ eius vesa- niam filiū nō existens cū patre: etiā pater non fuit quippe filio nō extante fm̄ eos. Si vero semp̄ est pater existente ex eo vero filio z non fm̄ generatōis fluxū. Deus em̄ impassibilis est quomō nō est insipies atq; vefanus qui h̄ de filio p̄fiteretur dicēs. Erat quādo non erat p̄ quē omnia vt sint p̄ gratiam p̄stituta sunt. Nostri siquidē patres: a quib; isti cadentes iuste sine patre sunt facti in nicena venientes z anathematizātes arrij sectam: cui nūc iste iuuenis patron⁹ existit. nō alterius substan- tie: qd̄ tu fateri nos cogis extra patris esse di- xerūt: sed ex eius essentia. qd̄ bene z cum pia mente intelligētes: ex plurima sacroz verbo- rum collectiōe consubstātialem esse p̄fessi sūt. Talia siqdē z hīs similia dicētes. p̄ multos dies excreuit. putans a p̄ria eos sentētia mu- tari. Qui magis in stadio fortiores effecti. ter- rore q; cōculcātes z semetip̄os patrū rationi- bus coarmātes validiore habuerūt de pieta- te sensum. Sic igit̄ illic decertantib; z spectaculo factis. sicut beatus scribit ap̄tus angelis z hominib; vniuersa ciuitas cōcurrebat athle- tas cōtemplari christi suaq; cōstantia verba iudicisq; flagella superantes triūphumq; pie contra arrianos p̄ patientiā possidētes: quos ille vtiq; credebatur vincere z illoz impietas te cōtradere. Cū igit̄ defecisset eos tormētis afficere cunctis fluenib; atq; lugentib; rur- sus irrationabili mltitudine ad iudiciū eos magis ad p̄iudiciū circa portū fecit adduci. z cū illic cōsueve cōtra eos clamores admitterentur a paganis atq; iudeis z illi nollēt ar- rianoz impietatib; cōsentire sententiā protu- lit vniuersis. ante tribunal eius ingemiscen- tib; vt ab alexandria sublatis. in heliopolim fenice ducerent. cui⁹ ciuitatis nec christiani sunt nec nomē christi audire patiunt. Sunt nāq; pagani. Quo facto: iubens eos nauim conscendere ip̄e stabat in portu nudū gladiū vibrās. z hoc modo illos terreri putans: qui- bus acuto gladio hostiles demōes crebrius vulnerauerāt. Sic ḡ dimisit eos absq; sum- ptibus z absq; quolibet solacio nauigare p̄- cipiens mari spumate z vt ita dicā nolēte sus- cipere viros vnq; iussione cōmunicare com- pulsos. Ingemuit em̄ ciuitas vniuersa z ha- ctenus lamentat. Et alij quidē suis manib; pectora percutiebāt. alij vero man⁹ z oculos

Septimus

tendebāt ad celum violentiā p̄stantes z ve- luti dicentes. Audi celum. z aurib; percipe terra. quoniam iniusta sunt que gerunt. Lun- cta simul gemitu cōplebant z veluti cantus quidā erat in ciuitate luctificus. currebatq; fluuius lachrymar. Cū igitur iudex ille pre- cepisset. vt vela nauis tollerent. tunc gemitus ingens vniuersoz virginū. atq; mulierū seni- ozum z iuuenū. p̄mixtus lachrymis est emis- sus. Cū isti ergo heliopolim nauigarent. ibi dyabolica supstitio celebratur. omnes em̄ in media ciuitate cōmuniter z singuli ingemi- scentes atq; lugentes agebant. quib; tamen nec apte licebat flere iussioe vrbis p̄fecti pal- lidij. erat em̄ z ipse pagan⁹. multi deniq; gen- tium arrepti z ad carcerē ducti. deinde casti- gati. lacerati. verberati. nouissime in metallo sunt traditi. Viri quippe ecclesie p̄pter diui- num zelū valde pugnantes. Erant em̄ pluri- mi eoz monachi heremū incolentes z deuote in illo conuersantes. numero. xxiij. cū qui- bus post paululum dyaconus a dilectissimo fratre nostro damaso romane ciuitatis ep̄isco- po. deferens nobis cōmunicatōis ep̄istolas. manib; post tergū vinctis publice a spicula- torib; ducebatur. veluti quidā reus insignis et homicidarū verberib; coequandus. lapidi- busq; simul z plumbo eius ceruicibus ma- ceratus ad mare ductus est. z sicut sine sum- ptibus sine vllō solatio. sic z iste metallico de- portatus exilio. Lunq; iudex ille mltos infan- tum cruciasset: quidā eozum morientes neq; parentū aut fratrum exequijs solennib; sunt potiti. Multa inhumanitas iudicātis: ma- gisq; p̄iudicantis: qui enim propter pieta- tem decertati sunt. nec homicidia compara- ri potuerunt. Eozum itaq; corpora insepul- ta relicta sunt. pie laborantes eicis bestiarū volatiliūq; proiecti sunt. Quinq; patrib; nō negātis naturali conscientia compati nolue- rūt. h̄j velut iniqui capite secti sunt. Que lex romanoz. que barbarozum sententia quosli- bet patrib; condolentes punit. Quādo quis- piam veterum huiusmodi gessit iniquitates. Iussit itaq; p̄barao: vt masculi interficeren- tur hebreozum. sed inuidia et timor tūc pro- tulit hoc p̄ceptum. quanto tamen illa que tūc gesta sunt humaniora modernis existūt. quanto desiderabiliora iniquitatis huius et licet malicia nequaq; separarentur alterutris sunt tamen incredibilia que dicuntur: inhu- mana crudelia. seu a barbara sunt amara si- ne misericordia: in quibus exultabāt arria-

Liber

ni choros agentes cum vniuersa ciuitas in-
gemisceret. Nō fuit enim domus in qua nō
erat mortuus. sicut in exodo legitur. Et cum
hec ita sint gesta. non enim quieuerunt ini-
quitas auctores. sed ad peiora profecti vsqz
ad episcopum prouinciarū venena propria
disperferunt: habentes iniquitatis sue sola-
tium comitem largitionū quem prediximus
magnum. Alios etenim episcoporum curie
tradiderunt. alios diuersis machinationibz
affecerunt volētes vniuersos impietatibus
obligari. z scdm partem eorū dyabolū que-
rentes quem sua rabie deuozarēt. Sup hec
autem. xi. egyptiorum episcopos viros quip-
pe ab infantia vsqz ad senectutem heremum
incolentes: verboqz superātes actu libidinē.
piamqz fidem sine confusione predicantes.
multasqz victorias de demonibus exercētes
arrianamqz sectam sapientissima ratione de-
notantes exilio direxerunt in ciuitatē iudeo-
rum nomine cesaream. z velut infernus cru-
delissimus nunqz morte satiati fratrū sue sen-
tentie memoriam relinquere voluerunt. Au-
per enim ecclesie catholice clerici degētes in
antiochia cum fidelibus monachis volen-
tesqz eorum scelera deuozare: aures impera-
torias inflāmant in neocesareā ponti mit-
tendos esse preparauerunt: qui puto ppter fe-
rocitatem locorum etiam vita priuati sunt.
Tale itaqz tempus illud tragoedias exercu-
it: taciturnitate quidem z obliuione dignas.
sed litteras memorandas ad obiurgationez
eorum: qui contra vnigenitum linguas suas
exacuerunt. Nij nanqz coarmati rabie blas-
phemie non solum dominum omnium iacu-
lari nituntur. sed etiam contra eius famulos
bellum sine vllō federe susceperunt.

Explicit liber Septimus eccles-
iasticæ tripartite hystorie.

Octauus Fo. lxxiij.

Incipit liber octauus

De conuersione monachi.

¶ Socrates.

Capitulum Primū.

O tēpore fuit Arsi^o mo-
nasterij p̄sul. Is em̄ des-
linqntes iuuenes nō ex-
cōmunicabat. sed magis
etate p̄uctos dicēs. iuue-
nis excōmunicatus sper-
nit. p̄uctus v̄o velociter

excōmunicatiōis dolore corrigi. Alius no-
mine p̄ior ambulās comedebat. Cōsult^o autē
cur ita comederet. Nō inq̄t volo veluti neces-
sarie vti cibo. sed tanqz extraneū aliqd agere
Pro qua re ab alio requisit^o ait. vt ne dū co-
medo aīa voluptatē sentiat corpale. Isidor^o
dicebat q̄ dragestimū se annū habere. ex quo
sentiret quidē mente peccatū: nō tamē cōsen-
tiret vel p̄cupiscētie vel furori. Pambus au-
tem cū sine litteris esset. accessit ad quendā vt
doceret p̄salmū. Qui cū audisset primū ver-
sum tricesimi octaui psalmi. Dixi custodias
vias meas vt nō delinqz i lingua mea. secun-
dū v̄sum nō passus est audire: si potuero in-
quit ope h̄ implere. h̄ versus tantū mihi suf-
ficiet. Cūqz doctor qui ei tradiderat versum
culparet. cur p̄ tres menses ad eū minime ve-
nisset. R̄ndit. qz v̄sum illū minie adhuc ope
impleui. Postea v̄o cū mltos supuissset ānos
a quodā noto requisit^o an didicisset v̄sum q̄
draginta z. ix. inq̄t annis vix eū implere pre-
ualui. huic itaqz q̄dam aux̄ dante ad cibaria
pauperz z dicēte numera. at ille r̄ndit. Nō de
disti nō eget numero. sed salubritatis affectu

Is em̄ pambo athanasio epo dep̄cante. ab
heremo descēdit in alexandriā. Cūqz vidis-
set ibi mulierē theatralē fleuit. z a p̄sentibz in-
quisit^o q̄re ploraret. due inq̄t me res mouerit
Vna q̄ est illius p̄ditio. altera v̄o qz ego non
tantū studeo placere deo q̄ntū hec vt turpis
placere possit hoibz. Alter q̄dā dicebat. Do-
nach^o nisi opat^o fuerit violēto iudicat equal^o
Piter^o multas expositiōes naturales adhibe-
bat z frēq̄nter alijs alia req̄rentibz enarrabat
p̄ singlas aut explanatiōes orabat. Illo siqui-
dem tpe inter monachos fuerit duo viri deo
amabiles. noie vterqz macharius. Vnus ex
egypro supiore. alter alexandrin^o. ambo pro
multis rebz insignes ppter abstinentiā. p̄ner-
sationē. mores. atqz miracula. q̄ eoz manibz

Libri

agebant. Egyptius itaq; macharius tantas curas fecit. et tantos demones effugavit ut ex ei⁹ opib; liber prius expleat. Erat em̄ reuerēdus et circa delinquentes sever⁹. Porro machari⁹ alexandrin⁹ cū similis esset egyptio p oia in h̄ mutabat q; p̄sulētes bylarioz apparet. et vultu letifico ad p̄uersationez iuuenes educabat. Horz discipul; euagrius. philosophiā ope rebusq; possedit. Prius sermone solūmodo philosophat⁹ et in v̄be p̄stanti nopolī a gregorio nazanzeno dyacon⁹ ordinatus. deinde cū eo descēdens in egyptū: et p̄ dictos viros inspiciēs p̄uersationē eoz zelatus est. tātaq; miracula in ei⁹ manib; facta sūt. quāta in p̄ceptorz ei⁹. Lōsc̄p̄litq; libros valde necessarios: q̄z vn⁹ q̄dē monach⁹ titulat. et est de actuali. ali⁹ cognitional⁹ s̄m q̄ q̄spiaz cognitioe sit dign⁹. huic capitula sunt quinquaginta. Ali⁹ p̄o p̄dictorios et diuisi scriptur; collect⁹ p̄ demones rēptatores p̄tibus octo diuisus est. s̄m numez octo cogitationū sexcete p̄positioes ad p̄tēplationē p̄tinentes q̄s gnostica porblemata. id est. cognitio nales denotauit. insup et p̄suū opa duo. vnuz quidē ad monachos in cenobijs vel itinerebus p̄stitutos. et vnū ad p̄gines. quemq; mirra. q̄mōz necessaria sūt. legētes intelligūt. Sz oportunū est sic arbitroz pauca eius dicta de monachis hac scriptura de ferri. Sic enim ait. Necessariū est em̄ vias inquirere. recte p̄cederūt monachoz. et s̄m eas exerceri. Vultū em̄ inueniunt ab eis dicta bñ simul et acta. Inter q̄s etiā h̄ ait quidā. qm̄ sicca et nō ineq̄lis dicta charitate p̄iuncta cito p̄ducit monachum ad impassibile portū. Is autē cū vidisset quēdā fratru fantasys nocte turbati hoc mō curauit eū p̄cipiēs ut languētib; cibi ieiunio ministraret. vñ req̄sit⁹. nihil inquit sicuti misericordia h̄mōi passioes extinguit. Quidam tūc p̄horz accessit ad iustuz anthonium dicēs. quō sufficis o pater codicū p̄solatione p̄riatus. Ad quē anthonins. O inquit philosophē meus codex naturaz creatura est et adest cū voluero p̄ba q̄ mibi relegi dei. Req̄siuit me vas electiois machari⁹ senex egypti⁹ dicens. Quare male memoriā aduersus homines retinentes memorabile virtutē anime dissipam⁹ p̄ demōes aut h̄ntes mali memoriā inortū p̄manem⁹. Cūq; inq̄siuōe interrogatio nis heuissēm. rogauī eū explanare s̄monē. At ille. p̄ria inq̄t passio furor⁹ p̄ naturā est exēq̄nas p̄o s̄m naturā. In ip̄o seruētī meridie p̄ueni ad sanctū patrē machariū et sui vebemē

Octauus

ter accensus aquā ut biberē postulauit. At ille. Umbra inq̄t sufficiat. Vultū nanq; tunc iter agentū: aut nauigantiū etiā hac refectione p̄riant. Deinde cū apud eū verba de abstinentia exercere. cōfide inquit fili. per viginti ānos neq; pane. neq; aq̄. neq; somno sum satiat. Panē nāq; meū in pondere comedebā. aquā p̄o bibebā cū mensura. parietib; autē reclinat⁹ somnū paululū capiebā. Quisdam monachoz nunciata mors patris est. At ille nūciantī. cessa inquit et blasphemare noli. Deus em̄ pater existit immortalis. Quisdam fratru euangeliū solūmodo possidebat. qd̄ vendēs pauperib; erogauit. diuinū profereus memorandūq; sermonē. Ipsum inquit verbū vendidi. quod vendidi. qd̄ mihi semp̄ dicit vende oia tua et da pauperib;. Est q̄daz insula circa Alexandria trans paludē marie. in qua habitabat monachus cōtemplatiuus ac p̄batissim⁹. Qui dixit. Oia que gerunt a monachis. agi. p̄pter causas. Idem p̄pter deū. p̄pter naturā. p̄pter p̄suetudinē. p̄pter necessitatē. p̄pter opus manū. Idē ip̄e dicebat. vnā quidē nature esse virtutē. Sed eam diuersas species sumere p̄ anime qualitates. Nā et lumē inquit solis cum sine specie sit diuersa. fenestras tñ p̄ quas igredit secma q̄dōdam variū facere videt. Ali⁹ itaq; monach⁹ propterea inquit abscido libidines. ut auferā furoris occasiones. Noni em̄ furorē semper p̄ libidimb;. Litigare mentē meā. turbare scienciā persequentē. Quidā sensū dicebat. Charitas depositū ciboz aut pecuniaz. seruare nō nouit. Idē ip̄e dicebat. Nescio me in eadē re a demonib; fuisse deceptum. Decigitur euagri⁹ in libro suo actuali cōmemorat. In p̄templatiuo autē hec dicit. Quatuor virtutes et cōtemplatiōes eaz a gregorio iusto esse dicimus. Prudentiā. fortitudinē. temperantiā. atq; iusticiā. Prudentie quidē op⁹ esse dicebat p̄templari intellectuales sanctasq; potestates absq; sermonib; quippe q̄s sapientia significari p̄tradicit. Fortitudinis autē perdurare in veritate. licet quispiā debellet. et nō accedere ad ea que nihil sunt. Tēporantie p̄o p̄riam esse respōdit. suscipe p̄mia agricolē semina. et ea plantare p̄uenienter. Porro iusticie. et ut p̄ merito singula cuiq; verba reddātur. alia quidē obscure p̄nunciata. alia enigmatib; indicata. quēdā p̄o p̄pter vtilitatem simpliciū aperte disposita. Colūna itaq; veritatis capadoz basilins ait. Humanā scienciam reddit crebra meditatio et exercitatio

meliorē. p̄ eā s̄o gratia dei p̄ceditur. iusticia. patientia. atq; misericordia z humanā qui- dem passibiles suscipere poterunt diuine. im- passibiles tantūmodo facti capaces: qui etiā orationis tpe p̄prio mētis lumine resp̄lenden- tes semetip̄os inspiciunt. Egyptioꝝ s̄o sa- cratissima lux athanasi⁹ ait. P̄cepit Moy- ses mensam cōtra aquilonis cōstitui partem quāobrem cognoscāt cōtemplatiui: quis est qui cōtrarios sperat. z omnē temptationē for- ti mente sustineant z cū alacritate ad se acce- dentes enutrient Thimurtanoꝝ ecclesie an- gelus serapion dicebat. Deus quidē spirita- li intellectu potita. p̄fecte purgat. Charitas autē curat mēbra furore tumētia iniquas cō- cupiscentias influētēs cōtinētia retinet Ba- rimum contemplationū doctor didimus ait. De prouidentia atq; iudicio. ap̄d semetip̄m semper exerce sermones z studioꝝ materias retine. Pene om̄es em̄ in hīs peccamus ra- tionēq; iudicij in corpoꝝ differentia. in qua etiam est mūdus inuenies. Prouidentia vero in modis quib; a malitia vel ignorantia ad virtutes atq; scientie culmē euehit. Hec autē ex Euagri⁹ dictis retulimus. Fuit autē z alt⁹ vir mirabilis int̄ monachos cui nomē Am- monius. Qui tanto sine vlla curiositate fuit. vt romē cū athanasio veniēs. nullū opus ci- uitatis inspiceret. nisi tantū vt videret petri z pauli basilicas. Is em̄ Ammonius ad ep̄sco- patū tractus atq; diffugiēs dextram sibi met̄ amputauit aurē. vt semicorpus ordinacionis opus effugeret. Cūq; posteriori tpe etiā Euag- riu⁹ a theophilo Alexadrino pontifice ad ep̄sco- patū tentus. nihil amputās de corpo- re suo fugisset. veniens ad Ammoniu⁹ cū io- co dicebat. quasi male fecisset vt aurē ampu- taret z deo reus existeret. Ad quē Ammoni- us. Tu inquit Euagri ignozas tepuniendū quoniā abscidisti linguas. z ne tibi arrogare videaris nō vteris gratia dei. Plurimi liqui- dem eo tpe digni fuerūt viri quoz si q̄s vult verba miraculaq; cognoscere. z quēadmodū illis fuerūt. et iam bestie subiugate. librum le- gat palladij monachi q̄ discipul⁹ fuit Euag- riu⁹. Omnia nāq; de istis subtiliter explana- uit in qua etiā feminaz imitationē cōuersa- tionēq; memorauit. Euagri⁹ igit atq; palla- dius mortuo valente post paululū floruerūt Euagrius em̄ fuit vir doctissimus tam greci q̄ latini ydiomatis: qui vitā sancti Antho- nij de greco trāstulit in latinū: cui⁹ etiā memi- nit b̄tus Iheronymus in ep̄stolis suis.

[Socrates.

Empozis est vt quāras potuero mēoꝝ rari possim qui sunt illo tpe inter chri- stianos philosophati: quoz vnus quidē in egypto Johannes cui futura z alijs incerta deus nō minus q̄ antiq; p̄phetis reuelauit. donūq; dedit. vt curaret insanabiles passio- nes. Is em̄ a iuuentute laudās deū. degebat in solitudine comedebatq; herbas atq; radi- ces. bibebat aquā si cōperisset. Cūq; venisset ad senectutē diuina iussione migravit ad the- baidē z multoz monasterioꝝ factus est pres- ful: qui oratione tantūmodo languozes z de- mones effugabat. Et cū litteras non didicisset ad rememorandū aliquid codicib; nō ege- bat. quia quicq; semel mēte p̄ceperat. ip̄e sub- veritate retinebat. In hac itaq; regione etiaz philosophabat ip̄e ammō tabennensioꝝum presul. circa tria milia discipulos habēs. nō minus q̄ z Theonas qui multoz p̄sides fu- ere monachoz. ambo opatores iopinabilius rerū z diuina puidētia p̄phetiaq; cōpleti. Di- cit̄ theonē eruditū egyptioꝝ. grecaz latina- rumq; litterarū. z triginta annis habuisse ta- citurnitatē. Porro Ammonē a nullo visum irascentē. aut iurantē. aut mentientē. aut va- num aliqd agentē. vel asperū vel infirmū. p̄- tulisse sermonē. Ea tēpestare fuerūt copras z bellin necnō helyas. Copras quidē vt aiunt diuinū habuit donū salutis efficere passio- num z demones expellēdi. Bellin s̄o a par- uulo nutritus in monasterio plurima inopi- nabiliter miracula faciebat vt ignem in sinu portaret. z nequaq; eius vestis arderet. Ve- rum helyas tūc quidē nō procul ab antimo- ciuitate degebat in heremo agēs annuū eta- tis circa centesimū atq; decimū. Antea tamē pene septuaginta annis solus vixit in solitu- dine. z vsq; ad hanc etatē ieiunādo. z virili- ter cōuersando puenit. Fuit etiam apellis in egypto ex fabro ferrario. Qui dū aliquādo p noctē hoc op⁹ exerceret vmbra demonica ve- lati mulier speciosa. eū de castitate temptabat At ille ferrū qd opabatur ex fornace trahens eam pcussit in faciē. Tūc ille stridens z inge- miscens. pcul effugit. Inter hoc etiā ysidor⁹ fuit: qui vndiq; monasterū muniēs. curabat vt nullus egredere. sed omnia necessaria ha- beret interius. necnō serapion circa decē mis- lia sub se monachos habens: qui omnes sic educabat. vt ex p̄p̄ijs sudorib; necessaria cō- pararet. z alijs ministraret egentibus. Dio- scoros quoq; non amplius centū monachis

presidebat. Qui cū p̄s byter esset sacrificia faciens. omnē p̄fectionē adhibebat. examinandoq; diligētē dijudicando accedentes ad sacra mysteria ita vt expiaret mentēq; mali cuiuspiam p̄scientiā nō haberent. Eulogi⁹ p̄s byter fertur p̄scientiā habuisse cogitationūz quozūlibet ad se venientū. eozūq; delicta palam redarguebat z quecūq; latenter cogitassent sibi reuelata manifestabat. Qui p̄o ali⁹ quid mali gessissent vel p̄rauiū consiliū habuissent ab altari suspēdebat manifestās eis peccatū quod egerant. z indulgentia purgatos rursus suscipiebat. Hīs itaq; similis erat apollo in thebaida. qui quadraginta annis interiore morabatur in solitudine: speluncam paruulā in monte vicino habens. Sed promilitudine miraculoz paruo tempore insignis effectus. plurimoz p̄sul extitit monachoz. Eo namq; tēpore mlti z optimi studio se philosophabant in alexandria quasi duomilia viri: quoz alij in solitudine morabant alij circa mareote degebant. Excellenter autē inter alios emicabat dorotheus genere thebeus. cuius fuit vita vt quottidie lapides a mari colligeret. z annis singulis hospitū edificaret. z fabricare sibi nō valentibus daret. Flocitib; autē p̄pter eoz cibum faciebat sportas vt venderet. eius cibus erat panis vntiarum sex. z olerum minutoz fasciculus vnus z ad bibendū aqua. hic a iuuetute sic viuens nec in senectute defecit. Nunq; visus est in lectulo soporatus. vel pedes p̄ requie tetendisse. aut p̄ voluntate dormire. nisi quātuz orādo aut comedendo natura cōpressos oculos claudere potuisset: ita vt sepe comedēdo dormiret cibus ex eius ore laberet. Aliquādo ergo somno grauatus. cū in stercore cecidisset obdormiuit. Expergefactus autē z cōristatus. sub silentio dixit. Si angelis dormire suasecebat ad somnū. aut demonē: qui nitebantur bonis eius actib; impedire. huic laborāti: q̄dam dixit. Cur ita perimis corpus tuū? At ille. quia me inquit illd occidit. P̄demonē p̄o p̄s byterū ferunt quia dum sacrificaret aliquando sanctū angelū circa sacrū vidisse altare stantē. z presentes monachos in codice conscribentē. absentēq; delentem. Johanni quoq; tantā deus noscitur donasse virtutem contra passioēs atq; languores. vt plurimos podagricos z articulos habētes solutos curaret. Inter hos beniamin senior valde habebatur dono dei potitus. vt sine medicamine

tactu manus aut olei facta oratione sanaret egrotos. Hunc ferūt incidisse in ydropicam passionē: z tantū eius corpus intumuisse. vt nō posset p̄ ianuas cellule sue in qua habitabat efferri. nisi ianue cuz tabulis antepositis sublata fuissent. Is ergo passionis sue tēpore pene octo mensib; ante mortē in cella latissima sedens: curabat solēniter egrotates. Nō grauitē feretis quoniā sue egritudine nō p̄desset. Sed etiā se videntes consolabat. z deprecabatur vt rogarent deum p̄ anima eius z de corpore nō curarent. quia z dū sanū esset nihil p̄fuit mihi. Sacrū in sciti degentē. ferunt etiam in iuētute valde mansuetū. z sapientē. memoriāq; scripturaz diuinaz. satis ydoneum. z tanto deo amabile. vt dū ad dominicū corpus accederet angel⁹ ei sacramenta preberet. cuius manū vsq; ad iuncturam brachij tantūmodo fuisse decebat inspicere.

Barthario p̄o datū est vt saperet vltra demones. huic occasio conuersionis cōmissum homicidiū fuit. Nā dū puer esset z oues pasceret. circa mariam paludē ludens. quendā coctaneū interemit. z metuens fugit in solitudinem. Qui dū tribus annis sub diuo moraretur postea paruū hospitū sibi fecit: in quo annis. xxv. moratus est. Plurimi siquidē se eum audisse dicebant. quia gratias illi calamitati referret. et salutiferā vocaret illud homicidiū nō sponte cōmissum. quod ei beatitudinis causa puenerat. Apollonius autē cum p̄ omne tempus vite: nihil vite monachice didicisset: sciens quia nec scribere. nec artē iam exercere posset. p̄pter etatē omnia medicamina z cibaria oportuna laborātib; ex p̄p̄rijs pecunijs cōparabat. singulasq; ianuas monasterioz a matutina circuibat. vsq; ad horam nonā. visitando languentes. z ministrando quod indigerent. Qui mortu⁹ alij tradidit quod habebat inbens vt talia vota seruaret. Moyses autē cū seruus esset. propter culpas expulsus est e domo. Qui latrocinio dedit⁹. homicidia mltā cōmisit postea vero conuersus repente huiusmodi philosophie virtute completus est. Lunq; prop̄p̄rijs vite feruore fantasys adhuc libidinum moueretur. multa abstinentia suū domabat corpus. panem solūmodo comedens. z nullum opus efficiens. Sex autem annis per totam noctem stans orauit. neq; genuis inclinatis neq; oculis in somnū clausis. in super etiam noctanter circuibat cellulas monachoz. z lagenas singuloz aqua compleuerat. cū longē

aut decem aut viginti. aut triginta stadia a qua manaret. Qui licet ita domaret corpus. priorem tamē valitudinē nō amisit. Fertur enim quia dū quatuor latrōes eius inualissent hospitium. cōprehendisset omnes atq; ligasset. suisq; humeris impositos ad ecclesiā perduxisset. in voluntate monachoz ponēs qd de eis facere vellent. Fuit ergo in sūma philosophia et terribilis demonib; et presbyter in sciti cōstitutus vixit annis pene septuagintaquinq;. Sub hoc igitur impio fuit paul^o de libia in sciti. nō minos quingentos monachos habens. nihil autē operabatur neq; picipiebat. nisi quod comederet tantū. Orabat autē solūmodo et veluti quoddā tributū habens impositū trecentas orationes deo vnaq; die reddebat. et ne numero forte delinqueret. trecentos lapides ponebat. singul^o orationibus lapidem mittebat in sinum. Expe^osis quoque lapidibus orationes sciebat esse completas. Tunc etenim paco in sciti florebat. a iuuentute vsq; ad senium optime conuersatus: quem neq; corporis sanitatem nec circa anime passionem demon aliquando decepit Stephanus autem circa marcotem habitauit perfecta degēs et integra continentia. Qui circa sexaginta annos probatissimus fuit. et Anthonio magno notissim^o. Fuit itaq; mansuetus et sapiens. locutione suavis et vtilis. tristantium consolabatur animos et ad alacritatem reuocabat. licet necessaria tribulatio pueniret. talis erat etiam in cladibus proprijs Deniq; dum infirmitatē incurabilem incurrisset. et medici putrida membra eius incidissent ille manibus tamē operabatur palmarū plectens folia. et presentibus persuadēs vt de rebus huius mundi non dolerent. neq; aliquid cogitarent. nisi de bono fine. Deus inquit que fecit cuncta vtilia sunt. ego autem noui quia huius mundi passiones p peccatis eueniunt. et melius est hic penas soluere. q̄ post mortē perpetua supplicia sustinere. Pior autē cum de domo patris ad philosophiam conuersionis exiret promisit denuo nullū se propinquoꝝ de cetero fore visurum. Postq̄n quaginta vero annos dum eius soror eū viuere et habitare in heremo cognouisset nō cessabat donec euz inspiceret. Quā dum episcopus loci iam grandeuam propterea videret affligi. scripsit presulibus heremi vt priorem diligenter. At ille me fas est contendere infirmionibus seniorū obediens et assumens quēdam venit ad patriam. Tuncq; ante domus

sua ianuas accessisset et suum nunciasset aduentum veniente germana clausis oculis dixit. Ecce ego sum pior quanto vis aspectu satiare. Tūc illa gratificata deum laudauit. At ille oratione facta remeauit ad heremuz. vbi fodiens aquam inuenit amarā ea vsus est vsq; ad vltimum vite sue diem. Post cuius obitum nullus illic habitare preualuit. Ego autem reor. quia per orationes eam ad suos vsus fecerit dulcem. dum etiam alibi non constantem oratione meruerit emanare. Nā cum moyses et eius monachi puteū aliquando foderent. et venam aliquam reperirent. nec amplius iaz fodere altitudo permetteret. medio die superuenit pior. et oratione facta descendit in foueam. Tuncq; tertio percussisset terram tunc moꝝ emanauit aqua. Tuncq; oratione facta discederet. eum petentibus vt vel ex aqua gustaret ad hoc inquit nō directus sum et propter quod veni pactum est. Ammonium itaq; ferunt nimis eruditū. origenis didimiq; discipulum a iuēture vsq; ad nouissimū diē preter panemassum nihil aliud comedisse. Hunc dum voluissent quidā ad episcopatum retrahere. nec ille posset eos sermonibus euitare abscidit propriam aurem dicens. Jam modo neq; volentē me quisq; patitur ordinari. dum ecclesiastica regula coroz porē perfectos exquirat. Proinde descendētib; illisq; denuo remeantibus atq; dicentibus quia mortū perfectionē potius ecclesia q̄ corporis exquirat. iurauit etiam linguam suā abscidere. si ei vim niterent inferre. Quo audito qui venerant recesserunt. Videbant enim q̄ magis volebat per tutissimā viam incedere q̄ in alto positus gradu semp de precipitio formidare. Super quē enim requiescet spirit^o domini nisi super humilē et tremētem sermones suos. Eo siquidē tēpore fuit etiam Euagrius vir eloquentissimus atq; mitissimus a gregorio nazanzeno decenter eruditus. cuius etiā fuit archidiaconus. Fertur eum enim aspectu pulcherrimū. et circa cultum vestitus ornatum. Tūc eum quidā lenator zelotipus. vxori sue cognouisset esse notissimū et mortis parabat insidias. Que ad effectū peruenire potuerunt. nisi ei quedā terribilis. et salutaris visio predictisset. Vidit enim in somnis quasi p crimine fuerit cōprehensus. ferroq; iunctus pedibus manibusq; ad supplicium duceretur. quod dū fieret. quidaz protulit euangelium et promisit eum de vinculis esse soluendū. si ab vrbe constantino

politana discederet. idq; cōpulit sibi iureiu-
rando p̄mitti. At ille tactis euāgelij s̄ se cō-
plere p̄misit z vinculis solutis epperrect^o est.
ac sacre credēs visiōi. picula declinauit. Tūc
ab vrbe constantinopolitana discessit venit in
hierosolymā. Fuerūt etiā in rinocozura non
peregrini sed puintiales viri. pbilosophieq;
florētes. Inter quos fertur melas eps hmōi
fuisse benignitatis. Dū missi fuissent qui ep̄o
resistentes arriū deportarent exilio venerunt
ad hui^o ecclesiā. Quē dum inuenissent velut
viximū ministrū candelas ecclesie p̄parantē.
interrogauerūt vbi esset ep̄s. At ille. Ego in-
quit vos ep̄o nūciabo. Tūc ex itinere fatiga-
tus ad ep̄m duxit z apposita mensa pauit vt
valuit. Postea ministerio cōpleto ciboz se es-
se dixit ep̄m. At illi mirati virū causas ape-
ruerūt z reddita reuerentia ei dederūt fugaz.
Tūc ille. nō inquit declinabo q̄ mei similes
libētissime susceperūt. sed volēs exiliū p̄cepta
suscipio. Hui^o frater Salomō ex negocia-
toze p̄uersus. ad magnū phie culmē euectus
est. Hoc tpe epiphani^o qui postea cyp̄y fuit
ep̄s. inter heremitas maxim^o videbat. Fuit
etiā in carris ptogenis ep̄s post vitū. qui vt
fert sibi p̄fessus est. in deū epiphaniō reuela-
tum qz vidisset impatorē constantinū. quē ad-
modū ei deus futura mōstraret. z iuberet vt
q̄s ei diceret obediret. Apud hos itaq; tanta
abstinētia vigeat. vt p̄pter multa ieiunia dē-
tes eoz vermib; ebullirēt. Aliū p̄o quendaz
vsq; ad octoginta annos panē ferūt penitus
nō gustasse. Heliodoz plurimas in somnes
duxisse noctes. ieiunioq; septenos p̄tinuasse
dies. Multi quoq; ap̄d palestina z syria at-
q; p̄las fuere monachoz quoz simul nomi-
na p̄scribere quispiā voluerit multos imple-
bit libros.

Theodoricus.

Capitulum. ij.

Si quidē tpe in cōstantinopolita-
na vrbe cōprehendentes arriani q̄s-
dam religionis pie p̄sbyteros. eosq;
mittētes in nauim in remem z trahētes in pe-
lagus. alijs quippe in alia naui sequētib; im-
misso igne cremauerūt. Quo facto sancti vi-
ri cū igne atq; mare pugnātes nouissime sūt
absorpti z triūpho martyrij coronati.

Capitulum. iij.

Antiochia p̄o valens plurimo tē-
pore cōmoratus. oib; licentiā dedit

gētib; atq; iudeis. necnō hereticis. Nā z genti-
les festiuitates agebant. demonib; ministrā-
tes. Et post iulianum a iouiniano ydolatrie
vanitates extinctas florere rursus p̄misit. z
ionis cultū atq; dionysij sacra q; ceteris iam
nō in occulto tanq; sub pio impatore celebra-
bāt. sed p̄ mediā plateā vacantes vbiq; curre-
bant. Illis tantūmodo tūc princeps erat ini-
micus qui apostolica doctrinā p̄dicare vide-
bant. z q̄s primū quidē a sacris basilicis se-
cit expelli: quib; Iouinian^o famosissimus im-
perator nouā dedit ecclesiā. Tūc in mōte sa-
cra celebrarēt. hymnis laudātes deū. z diui-
nis illic eloquijs p̄fructes. licet aeris aduer-
sitate sepi^o sustinerēt aliqñ pluuijs aliquādo
niuib; aliqñ gelu. frequēter ignis ardore ma-
cerati. neq; in hmōi laudib; diuinis eos frui
p̄misit. Sed missis militib; effugauit. Tūc
flavianus atq; diodorus veluti quedā pu-
gnacula iaculis iminentib; resistebāt. Flami-
cū meletius eoz pastor seosum degere co-
retur. isti curā gregib; adhibebāt. lupos qui
dem abijciētes p̄zia fortitudine z sapientia
sua. ouib; autē curā cōgruā iugiter offerentes
De montanis igit locis expulsi. contra ripas
vicini fluminis pascebāt oues. Nō em̄ patie-
bant s̄m israhelitas captiuos i babylone oz
gana sua suspēdere. Sed lau dabāt creatorē
z largitorē deū in om̄i loco dominatiōis ei^o.
Sed neq; in hoc loco conciliū p̄ozū quietū
esse p̄misit hostis seruoꝝ. Christi verūtamē
p̄cordia illoꝝ mirabiliū pastoris magni dis-
cipuloꝝ ad exercitiū sanctas oues enutritus
spiritalia pascula ministrabat. Et diodorus
sapientissim^o atq; fortissim^o velut quidaz flu-
uius p̄spiciuus atq; tozres. oues quidē pro-
p̄rias irrigabat. lupoz p̄o blasphemias peni-
tus diluebat z gener^o sui nobilitatē sp̄nēs.
libēter sustinebat quālibet p̄ fide calamitatē
Flavian^o vir optim^o z ipse genere nobilissi-
mus honestatē solā iudicabat esse pietatem.
z velut puer exercitatus. maximū diodorus
quasi quendā infinitoꝝ certaminū iungebat
athletam. Illo nanq; tempore non conciona-
batur inter ecclesiastica collegia. sed agentib;
multa solatia conferebat consilioꝝ. z scri-
pturaz. z expositionū. Et doctozes quidem
contra arrianas blasphemias tendebant ar-
cus. Ille vero velut ex quibusdam pharetris
sue mentis sagittas cōgruas offerebat. z nō
solū domi. sed etiā publice hereticis resistēs.
rhetia eoz facilius erumpēbat. z labores of-
fendebat araneos.

Libet

Capitulum. iiii.

Am hīs itaq; laborabat deuotus afrattes. cui⁹ puerfationem alio loco pferpsumus. Is em̄ ouū salutē sue quieti pponēs. 7 speluncā deserēs propriam pastorales sudores aggressus est. Quantas p̄o virtutis diuitias pgrega uit: nunc referre supfluum est. Unū tantūmodo ei⁹ debet dici. quod huc hystorie valde pcurrit Aboree parte flui⁹ currit ozātes circa palatiū: a meridie p̄o est maxima porticus vndiq; turres excelsas habens. Inter palaciū p̄o 7 flumen platea est. q̄ egrediētes ex vrbē mittit ad sub⁹ urbanos agros. Per hāc plateā dū transisset afrattes ad hostilia certamina pperabat. vt sacris ouib; curas necessarias exhiberet. Quāquidē cura christus tota vita sua in hoc calamitatis loco laborauit vt oues que perierant 7 errauerāt ad rectū tramitē duceret. Hūc de palatio respiciēs impator vilissimo pallio vidit indutū. 7 in longeva senectute celeriter pperantē. Quisq; dixisset quidā qz iste esset afrattes. in q̄ ciuitas vniuersa penderet. dicit ei impator. Dic mihi vbi vadis? At ille sapienter rēdit et pgrue. Pro tuo inq̄t oratur⁹ impio. Tūc impator. Oportet te domi inquit ozare scdm̄ monachicū morē. At ille sanctissimus. optime inquit dicitis si sic quoq; pmitteres. hoc me facere oportebat 7 h̄ hacten⁹ egi. donec christi oues pace p̄stina fruerent. Quia p̄o tum ultu maris cōmouent. 7 piculi onus impedit ne captiue teneant. necesse est vbiq; discurrere easq; a captiuitate saluare. Sed dic mihi trāquillissime impator. si puella essem in periculo residēs. 7 ad lanā vacans. viderēq; paternā domū ignib; cōcremari. qd̄ me facere cōgruebat. sedere intus 7 ardentes cōtempnere domū. an certe discurrere vbiq; aquā ferre. 7 flāmas extinguere. Lredo quia dicitis h̄ potius fuisse faciendū. id enim puelle sapiens est opus. Hoc q̄ nunc agit impator. Te nāq; in paternā domū nostrā mittēte flāmas. discurrū⁹ vt eas velociter extinguas. Nec illo dicēte interminatus quidē tacuit impator. Unus quidē cubicularius impatoris asperē respōdens viro sanctissimo. h̄mōi cladē noscēt perulisse. Is em̄ habebat balnei curā. vbi post hec verba descendēs vt impatori pararet ingressus 7 mente p̄cussus. in aquā feruente descendit. ibiq; defunct⁹ est. Sedebat impator expectās vt eo renūciante lauaretur. Eoq; tardēte: misit alios viros

Octauus Fo. lxiij.

cur mozarē. At illi ingressi: viderūt illū in solio feruente defunctū atq; solutū. Quō dum nūciatū fuisse ipatori. cognouēt p̄tute ozatōis afratte. nō tū ab impijs dogmatib; recessēt sed p̄m p̄baronem induratus est cor eoz.

Capitulum. v.

Ac itaq; tēpestare iulianus famosissimus solitudine derelicta. venit antiochiā. Nā cum heretici soliti facile sartire mēdacia. hūc virū sue dicerēt esse p̄tuitatis. miserūt ad eū lumen veritatis. flauianus atq; diodorus pariter 7 afrattes. acatiū virtute florentem qui postea berie fuit ep̄us rogantes vt mltis hoim milib; subuenire et aduersarioz fallaciā redargueret. veritatisq; dogmata pfirmaret. Is q̄ vir sanctissimus et veniēs 7 reueriēs 7 in ipa maria ciuitate q̄nta miracula fecerit. in hystoria deo amabili a nob; p̄scripta retulim⁹. Quia p̄o totū populus ciuitat; ad collegia n̄a p̄uenit. nullū sanctū dubitare p̄fido. Res em̄ inopinabiles ad se probant vniuersos attrahere. Sed maria miracula ille vir opatus est. etiā veritatis hostes nequeūt denegare. Hoc em̄ 7 in alexandria t̄pib; p̄statiū fecit magn⁹ Anthoni⁹. Deserēs em̄ solitudine totas circuibat vrbes. satisfaciēs vniuersis. quoniā athanasi⁹ doctrinē aplice p̄dicatoz extaret 7 hostes essent veritatis p̄ticipes arrū. Sic igit sciebāt sanctissimi viri q̄ tēpori vnicuiq; p̄grueret 7 quando opus erat frui quiete. quādo necessarium solitudini p̄ponere ciuitates.

Capitulum. vi.

Vitigit illo tpe in cyrest⁹ famosissim⁹ acepsēmas in cella reclusus et sexagita annis neq; visus neq; locutus. Zeumati⁹ mirabilis qz q̄ licet oculozū acie ip̄e priuaret. Nō tū circuibat p̄fortans oues. lupisq; resistēs. Propt̄ quā causaz monachicā ei⁹ cellulā p̄cremauerit. S; traian⁹ mḡr militū fidelissim⁹ aliā ei fabricā mltō eū fouit auxilio. Hoc itaq; tpe fuit effrē inedita. in alexandria p̄o didim⁹. Et effrē Syrus lingua spirital⁹ ḡre radios emittebat. Qui licet nesciret doctrinam grecam. mltos grecorum eruditosq; redarguit. 7 tocius heretice p̄tuitat; infirmitatē nudauit. Et quoniam. tunc armonius bardisanus quedā cantica componēs 7 ipietatē melodice suauitati p̄miscēs illiciebat audiētes 7 capiebat i peste. Iste sumēs inde p̄cēt⁹. pietatē cantilene p̄mi

Libet

scuit. et audientibus suauiter nimis et utile medicamen apposuit. Que cantica triumphatorum martyrum festiuitates hactenus efficiunt clariores.

¶ Socrates.

Capitulum. vii.

¶ Cum igitur imperator Valens lege precepisset. persecutores esse in Alexandria et egypto cunctos orthodoxos. omnia vastabant. Alij namque ad iudicia trahabant. alij verberibus agebant. alij mittebant in vincula. plurimaque supplicia aduersus quos amatores ingerebant. Et dum hec in Alexandria fierent secundum lucij voluntatem. fuissetque in antiochia reuersus Euzoius. mox ad monasteria per egyptum constituta processerunt magister militum cum multitudinem armatorum. et Lucius arrianus. Eiusque plurima viris sanctis mala facerent: nec eos ullo modo superarent. persuasione lucij patres monachorum mittunt in exilium. Inter quos erat Zacharius egyptius. et alter alexandrinus. Cuiusque venissent in insulam quamdam abreptam cuiusdam filii sacerdotis a demone clamante illis viris. cur venissetis hinc nos expellere: suis orationibus liberata patri restitunt. et ad christianitatem sacerdotem simul et reliquos habitantes in insula perduxerunt. Qui mox simulachra precipites. formam templi in ecclesiam mutauerunt. Baptisabant enim et officia christianitatis gratissime docebant. Sic igitur propter substantialitatis fide. viri mirabiles probabiles effecti sunt. aliosque sanantes firmiore opibus ostenderunt fide.

Capitulum. viii.

¶ Si quidem tempore virum alium fidelem perduxit deus ut per eum fidei testimonium perhiberet didimum mirabile virum qui omni tunc doctrina florebat. Is cum paruus adhuc prima litterarum clementia doceret. passione oculorum perdidit visum. Cui deus per visibilibus oculis intelligibiles perdonauit. Nam quod per oculos doceri non potuit auditu vigilanti cognouit. Qui dum a puero fuisset ingeniosus. vincebat etiam acute perspicientes. Facile namque regulas grammaticas atque rethorice artis didicit. Cuiusque venisset ad philosophiam mirabiliter dialecticam arismetricam. musicam. aliasque philosophie disciplinas didicit antiochum recodidit. ita ut celeriter obuiauerit ei: qui oculis inspectoribus talia didicisset. Sed etiam veterum nouisque testamentum sic perfecte cognouit ut multos edere libros fecit. et origenis opus de principibus. i. periachon i.

Octauus

terpretat in eis explanationes reliquit eximias. Fuit enim cum Anthonio valentis tempore propter arrianos venisset in Alexandria. vidisse didimum eius dixisse. Non te perturbet o didime amissio sensibiliu oculorum tales etenim tibi oculi desunt: quibus et musce et pulices frui vtiq; possunt. Sed gaude potius. quam habes oculos quibus et iam angelus contumet: per quos videt deus et eius lumen inspicit.

¶ Theodoricus.

¶ Idem ab infantia prout oculis. grammaticam. rethoricam. arismetricam. geometriam et astronomiam. et silogismos Aristotelis. et eloquentiam platonis. auditu didicit. non quasi hec veritatem erudiret. Sed tamen armaveritatis existerent.

¶ Socrates.

¶ Noniam aliquid ex nominis similitudine noscunt errare. necessarium est ostendere. quam alter est gregorius ponticus orator ex Heoclesarea ponti nimis antiquus et discipulus origenis. de isto namque gregorio multum est sermo in Athenis et berito. necnon et potio. et ut ita dicat in vniuerso orbe terrarum. Is enim cum discessisset ab Athenis venit in berito. ibique iura legebat. Cuiusque cognouisset in cesarea libros sacros originem exponere venit illuc explanationes magniloque illi auditur. a quo vera philosophia eruditur. euocantibus pariter remeavit ad patriam. vbi quidem dum esset adhuc laicus plura signis fecit languores curando demones per epulas expellendo. paganosque sermonibus et opibus sibi subiuigando. Qui meminit paphilus martyr et eusebius in libris quos de origine percipit. Fuit et gregorius antiquus iste discipulus origenis. et alter nazanzenus fraterque basilij. Fuitque alius gregorius alexandrinus arrianus.

Capitulum. ix.

¶ A tempestate nouatianum habitantes in phrygia. festiuitate pasche mutauerunt. Quo autem gestu sit dicam. Primo tamen referes cuius rei gratia circa phrygia. passio gregoniorum gestes seueri ecclesiastica regla presuet. nouatus presbyt se ab ecclesie romane comunione suspedit. quam Cornelius episcopus fideles qui sacrificauerat tempore facte persecutionis a decio in comunione recepat. Pro hac itaque causa segregatus. et ad episcopatum a presbyteribus suis episcopus euocatus. scribebat ecclesiis. ne eos qui demonibus imolauerat ad sacramenta suscipere. sed iuraret quod ad penitentiam remissionem pro dei relinqueret peccati: cui soli est peccata dimittere. Tales epulas suscipientes in vnaquaque provincia. secundum proprios sensus responsa reddebant. Cuius ergo ille mandaret ut non oporteret sacris inter-

esse mysterijs eos qui post baptisma peccatū
cōmiserunt quod ducit ad mortē. Quibusdā
quidē videbatur amara nimis et dura huius
modi regula. alij vero veluti iustā rectāq; su-
scipiebant. Inter hec mota questione vene-
runt littere Cornelij romani p̄sulis: que re-
missionē peccantib; etiā post baptisma p̄mit-
tebant. Sic ergo ambob; diuersa scribentib;
bus et ex diuinis eloquijs suos sensus firmā-
tib; singuli prouincialium diuersas sunt se-
cū sententias. sanātes nanq; sana repromis-
sa remissioe etiam reliquo tēpore deliquerūt.
Unde videtur quia gētes frīgū. castiores q̄
alie magis esse noscunt. Nouatus itaq; licet
propter puerfationē subtilissimā segregauerit
semetipm. tamē nō mutauit pasche solen-
nitatem. nā scdm partes hesperias et iam iste
celebrabat. Agitur em̄ apud illos post equi-
noxium ab olim. et ex quo christiani esse cepe-
runt. Sed iste quidē postea sub persecutioe
valeriani principis: martirium terminauit.
hij p̄o qui ex eo nomē habuerūt. eiusq; fuere
participes: facto concilio paucor; episcopo-
rū in vico pazeno. vbi sunt fontes sagarij flu-
minis. regulā ptulerunt vt iudeos obserua-
rent azima faciētes. et cū eis agant pasche ce-
lebritatē. Postea tamē etiā nouatianor; eccle-
siam. ppter illud conciliū noscūt esse diuisum.
Eo tēpore dum Valentinian⁹ impator nul-
lam heresem p̄turbaret. post liberū romē da-
masus ordinat episcopus. simul et vsinus ex
dyacono eius ecclesie. in basilica Siciniēsi
latenter. Ob quā rem multis seditōe tūc ma-
ximini animaduersione. punitis. remoto vt
sino damasus permansit.

¶ Theodoricus

Capitulum. x.

Vnc itaq; apud hesperia damasus
romanus. et ambrosius mediolan⁹.
spiritualib; iaculis feriebāt hostes: cū
quib; etiā illi q̄ ad lōga fuerāt exilia destinati
litter; p̄fortabāt suos. et aduersarios destrue-
bant. quos diuina prouidētia gubernatores
in fluctuatioe p̄parauit. et militum sapiētissi-
mos duces in preljs.

¶ Socrates.

Capitulum. xi.

Post hec igit valentinian⁹ impator
hesperie: cōtra legatos sauromataz
vehementi furore cōmotus. eruptio-
ne venarū fluxu sanguinis expirauit. cōsula

tu gratiani tercio et equicij vicesima septima
die mensis nouēbris anno vite quinquagesimo
quarto imperij. xj. Quo moriēte: ytalie mili-
tes sexto die post ei⁹ mortē valentinianū pue-
rum eius filiū ad imperij culmina puererūt.
Cui⁹ imperiū fert cōpatru⁹. licet ingrate qd̄
eis ignoratib; factū sit. tñ postea susceperūt.
Hoc itaq; modo valentinian⁹ iunior in pa-
terno successit impio. Is em̄ natus est de Ju-
stina. q̄ viuēte seuera priore p̄iuge. valentini-
anus hoc modo durisse p̄bat vxorē. Justus
iustine pater cū esset piceni iudex cōstācij tē-
porib; vidit in somnis qm̄ ex dextro femore
imperiale purpurā genuisset. Cūq; visio per
multos recitaret. ad p̄stācij aures visq; perue-
nit. At ille p̄siderās somniū tanq̄ imperator
ex eo nasceret. mittēs occidit iustū. Cui⁹ filia
Justina cū orphana remansisset a patre vir-
go p̄māsit. Posteriore p̄o tpe puenit ad senes-
re noticiā: ad quā frequēt⁹ veniebat et ama-
bat. ita vt etiā cū ea balneis vteret. Cūq; se-
uera secū lauātē. Justinā diuini⁹ ispecisset. pul-
chritudie obligata est. et dixit impatori. qz sic
eēt speciosa p̄go Justina. vt etiā ipa licet esset
mlier. ei⁹ tñ amore sit capta. At p̄o impator
ei⁹ p̄mōe p̄cepto Justinam ducere tractabat
vxorē. nō tñ seuerā abijcere ex q̄ ḡtiani fuerat
nar⁹. quē pauloante firmauerat ipatorē. Les-
gē itaq; p̄tulit publice p̄ ciuitates. p̄positā san-
cientem vt liceret volētib; h̄re duas vxores.
Cūq; posita lex haberet. Justine ipē p̄iūct⁹
est. ex q̄ nar⁹ est valentinian⁹ iunior. et filie tres
iusta. ḡta. galla. Quaz due qd̄ i p̄ginitate p̄-
māserūt. Ballā p̄o postea maior theodosius
impator duxit vxorē: ex q̄ placida filia nosci-
tur ei esse p̄genita. Nā archadiū et honoriū
ex placilla p̄ore p̄iuge habuisse cognoscit.

¶ Zozenus.

Capitulum. xij.

Posterea valēs antiochia Syrie degēs
p̄substāntialitat; cultores vehēter in-
seqbāt. nisi lib; Themestij phi reuocās-
set. i q̄ porauerat qz eū nō optet eē infestū p̄p̄
discordiā eccliaisticoꝝ dogmatū. qm̄ etiā ap̄d
paganos. vltra trecētar; sectar; dr̄na videret
et vn⁹ q̄sq; p̄ dogmate p̄prio in snia diuersa cō-
sisteret. et forte h̄ deo ḡni poti⁹ esset. dū nō faci-
le coḡscit et diuerso mō gl̄ificat: q̄m⁹ vnusq̄
qz ampli⁹ timeat: dū itegritatē ei⁹ p̄scie et quō
aut quis q̄ntusq; sit iḡrat. Hys themestij ra-
trocinatōib; aliq̄ntulū minor fact⁹ est impe-
rator.

¶ Socrates.

On tamē omnino se ab indignatiōe suspendit. sed pro morte imponēda sacratissimis viris decernebat exilia donec ei⁹ impetū causa huiuscemodi reipublice remouisset. Barbari trans histrū cōstituti: qui vocant gothi ciuile bellum inter se duabz partibz cōmouerūt. Vnius perat fridigernus. alterius athalaricus. Cūqz pua lisset athalaricus. fridigern⁹ cōfugit ad romanos eorūqz postulanit auxiliū. Quo cognito valens pcepit thracie militibz: vt barbaris auxilia cōmodarent. hoc solatio vict⁹ athalaricus est z in fugam versus. Ob hanc ergo causam fridigernus volēs aliquod beneficium recompensare valenti: cum suis omnibus dogmata eius religionis amplexus est. vnde hactenus gothi arriani esse noscuntur. Tūc quidā vulfilas gothoz episcopus litteras gothicas adinuenit. z scripturas diuinas in eam cōuertit linguam. Cum igitur nō solū fridigerni gothos sed etiam athalarici vulfilas edoceret. tūc athalaricus vidēs religione patriam violari: multos arrianoz supplicijs tradidit: q̄s arriani martyres nūc appellāt. Nā vero post multū denuo inter se barbari compacati. a vicinis gentibz hunozum deprecabaut. Expulsiqz de p̄rijs ad romanoz loca confugiunt seruire potius volētes imperatozi. hoc dum cognouisset valens: nihil futuri puidēs terras eis tribuit thraciarum: arbitratus preparatū se cōtra omēs barbaros habere solaciūz. ac p̄terea milites de cetero negligebat z eos qui dudum cōtra hostes elaborauerāt despiciens. quidā collatores puincie p vicos z ciuitates p vno quoqz milite octoginta solidos exigebat: qui dudum eoz tributa releuauerat. Hoc ergo fuit initium vt illo tēpore romanoz respublica calamitatibz subderet. Barbari nāqz cū trachiam tenuisse licenter romanoz puincia deuastabant. Nec audiēs valens: cū ab orthodoxorum exilijs nō quiesceret. tūc tamē hac se necessitate suspendit. turbat⁹ em ab antiochia ad constantinopolim venit. vnde etiā aliquantum christianoz persecutio cessauit.

Theodoricius.

Capitulum. xliij.

A terra valēs imperator dū gothozum gentē cōmouisset ad preliū apud Bosforum. tūc fatū⁹ vires sue infirmitatis agnosces. misit ad fratrem solatia petens. At ille rescripsit quia religiosum nō es-

set talem virū iurare. qui deo rebellis existeret sed magis esse iustū vt eius supbia sedaretur. Quod dū ille miserimus agnouisset. licet maiori necessitate constrictus. nō tamē a sua nimietate cessauit. Sz fuit veritati rebellis Therentius igitur inter hec victor reuersus est ab armenia. vir optimus z pietate decenter ornatus. hūc iussit valens poscere dona que vellet. At ille quod decebat pium virum cogitare respōdit. petijt em nō aurum nō argentū. nō prediū nō cingulū neqz donum. Sed vt eis qui p apostolica doctrina pericula sustinuerant. vna preberetur ecclesia. At ille petitionem ex scripto suscepta cognoscens: que illic tenebant ad scripta dirupit eumqz alia postulare precepit. Verum ille colligens verba precij. suscipe inquit o imperator. z habeo donū. aliud p̄o nō postulo. intentionis mee iudex est vniuersozum iudex. Cum ergo valēs transita bosfora venisset in trachiam. primū quidē constantinopolim cōmoratus est. preparans bellū. deinde Traianum cū expeditū p̄tra barbaros destinauit. Cūqz remeasset ille deuictus. derogabat. valens eius molliem z causam timoris ascribens. At ille vsus fiducia viro fortissimo cōgruente. non inquit impator ego sum victus Sed tu victoriaz prodidisti. dum deo resistis et illius solatia barbaris facis potius oportuna. Dū em a te expugnatur p illis pugnat. z necesse est deū sequi victoriaz. An nescis q̄s ab ecclesijs expulsi vel quibz eas cōtradidisti. Nec eadē arantibus z victor magistri militū sunt p̄fessi. z impatore nē tūc indignaret ammonuerūt. Auunt z em ysaac monachum habentē cellulā illic cū videret eū egredientē ad pugnā cū clamore dixisse. Quo vadis impator. qd pugnas aduersus deū quē nō habes adiutorē. Ipse em cōtra te barbaros mouit quoniā z tu aduersus eū blasphemias linguas plurimas incitasti. z qui ei psallunt sacra domibus expulisti. Quiesce ergo rebellare. z ille faciet bella cessare. Redde gregibz pastores eximios. z victoria sine bello pcipies. Si p̄o nihil horum. sic agens. pugnare cōtendis. experimētō cognosces quia durū est tibi cōtra stimulū calcitrare. Nā neqz reuerteris. z exercitiū vehementer amittes. Becramion autē omī virtute clarus vniuersē Scythie presul. habens zelo fidei cor accensum pro corruptioni dogmatū z iniquitatibz q̄s contra sanctos agebat. valentē sepe redarguit: clamans cum sanctissimo dauid. Loquet

bar de testimonijs tuis in cōspectu regum: et non cōfundebar. Qua tamen gratia barbari arriano sint viciati languore narrabo. Tempore quo transeuntes hystriam pacē cum valente fecerunt. tunc presens eudoxius suggestit imperatori. vt ei gotbi cōmunicarent. dudum em̄ diuine scientie radijs imbuti apollolicis dogmatibus pascebant. Cōmunio inquit vnus dogmatis. firmiorē facit pacem. hoc valens laudans. a ducibus gothorū exegit. vt dogmatū quoq; concordia retinerent. Illi vero dicebant paternam se mutare doctrinam. Et cū illo tempore vulsilas esset eorū christus quē valde sequebant. eiusq; verba quasi leges imobiles estimabāt. hunc verbis pecunijsq; flectens eudoxius egit. vt barbari cōmunionē amplecterent imperatoris. sic decipiens eos ac dicens. certamen esse verborū non differentia dogmatum. Quamobrem hactenus gotbi maiorē quidem patrem filio dicunt. creaturam p̄o filium nequaquā dicere patiunt. licet hoc asserentibus cōmunicare videantur.

¶ Socrates.

Capitulum. xiiii.

De itaq; tempore ab antiochia discedente. cōfortati sunt qui ab eo imperatore persecutionē patiebant. et maxime alexandrini. Petro quippe reuertente de roma. cum litteris damasi romane vrbis assistitis cōfirmantis cōsubstantialitatis fidez. et petri episcopi roboratis ordinationez. quo facto populus sumpta fiducia expulit lucium et reduxit petrum. Sed lucius cōstantinopoli nauigauit. Petrus cum paucū vixisset tempus. reliquit fratrem suū Thymotheum successorē.

Capitulum. xv.

Duo valens imperator cum tricesima die Maij mensis sexto consolatū suo. et valentiniani iunioris secundo constantinopoli venisset. inuenit populū in messicia constitutū. Barbari nāq; p̄ thracias discurretes etiā constantinopoleos suburbana vastabant. non existente qui eis resistere fortiter p̄ualeret. Qui dum vsq; ad muros venissent vrbis. afflictā ciuitas murmurabat. quasi eos imperator illic euocasset. dū nec resisteret et magis bella protraheret. Circa tenes igitur agebantur. et illic imperatori clamabant. Da arma. et nos pugnam. hinc ac

centu imperator vndecima die iunij mensis egreditur. intermiatus penas se pro iniurijs cū rediret a cōstantinopolitanis ciuibus expectaturum. et quoniā primitus videbant pro copio prebuisse solatium. ita vt ciuitatez aratro vertere minaret. Deduxit igitur ciues vsq; ad vrbem adrianopolim que est in consilio macedonie.

¶ Theodoricus.

Exercitu quidē premisso. in quosdam vico victoriam sustinebat. Porro milites barbarorū impetum non ferentes. alij fugiebant. alij necabantur. Barbari autē venientes ad vicū vbi valens agnita perditione se celare nitebatur. immisso igne cōcremauerunt cum vico etiam pietatis immicum.

¶ Socrates.

¶ Si terminum vice sortitus est nona die mensis augusti. eodem consolatū idē quarto anno ducesime octogesimo none olimpiadis. Aliant aliqui eius igne cōsumptum. cum in vicum fugisset quē barbari cōcremauerunt. alij p̄o referūt. quia mutato imperiali habitu ad pedestriū venit exercitū. et cum equestres se tradidissent pugnare nolentes in cōgressionē vniuersos pedestres repente confossos. vbi dicunt ipsum quoq; ignoto vulnere fuisse prostratum. Defunctus est anno vite quinquagesimo. q̄ eius fratre regnavit annos. xiiij. post fratrem vero iij. talisq; sorte defunctus est.

¶ Explicit liber Octauus hystorie ecclesiastice tripartite.

¶

Liber

Incipit liber Nonus historie ecclesiastice Tripartite.

Capitulum Primum.

Sicut defuncto valente denno barbari usque ad muros constantinopoleos venientes eius suburbana vastabant. Quapropter ciues qui inuenissent arma portantes hostibus ut poterant resistebant. Uxor enim valentis impatoris nomine dionica. premia exercitio publico bene pugnantibus secundum consuetudinem militum ministrabat quibus etiam sarraceni prout re solatia que eorum regina Dauia romanorum federata direxerat.

Theodoricus.

Capitulum. ii.

Ordo gratianus valentiniani filius cum dudum patre defuncto europa partes suscepisset defuncto valente sine sobole asie quoque libere regna suscepit. Huius pietate quam mente peccerat operibus demonstrabat iniurias sui regni rerum omnium domino dedicauit. scripsit itaque legem precipiens ut expulsi pastores ad sua ouilia remearent. sacreque basilice reus redderent. qui communionem damasi sequebantur. Is enim damasus romane urbis episcopus laude dignus vir mirabilis semper ornatus dicere et facere pro apostolicis dogmatibus cuncta festinas post liberis gubernacula suscepit ecclesie. Direxit igitur impator cum hominum lege etiam saporis quendam tunc nominatissimum militie principem. et arriane quidem blasphemie predicatores veluti quosdam bestias diuinis septis iussit expelli. optimis quoque pastoribus et sacris ouilibus vniuersa restitui. Hoc ergo vniuersis prouincijs decreuit obseruari.

Socrates.

Ratianus itaque cum minore valentiniano regno potius ab exilio reuocatis ordo lege sanxit. ut vnaqueque religio licet sacra celebraret. Solos vero prohibuit ab ecclesijs eunomia nos sotinianos et manicheos.

Theodoricus.

Capitulum. iij.

Tunc igitur in antiochia que presidet orienti contentio hominum causa puenit per apostolicis dogmatibus laborantibus sicut iam dictum est erant diuisi. et alij post calumnias irrogatas eustachio arriana abboiani vesaniaz

Nonus

apud semetipsum sacra celebrantes paulinus habebat antistite. alij vero post ordinationem. Euzoij cum meletio convenientes eius doctrina fruebant. Ad hec autem apollinaris laodiceus alterius patris sibimet proulatum assumpsit. Qui dum pietatis indueret vultum et apostolica se fingeret dogmata conseruare. post paululum manifestus hostis apparuit. Diuina namque natura adulterinis rationibus utebatur. gradus quosdam generas dignitatis et sacramentum dispensationis imperfectum explanare presumens. animam rationalis corporis regi prout salute confirmans. Si enim animam non assumpsit secundum illum rationem deus prout medicinam prout bonorum honorem dedit. sed corpus quidem terrenum ab inuisibilibus virtutibus adoratur. anima vero secundum diuinam ymaginem facta in inferiori permansit contumeliosus induta peccati. Qui plurima super hec vesania asseruit. Aliquandem etiam pariter confitebatur et ipse ex sancta ymine assumptam carnem. aliquando vero eam cum deo verbo celitus descendisse. aliquando cum ipsum factum carnem. sumpsisse nihil ex nobis. aliasque plures et inanes fabulas sacris permissionibus copulabat. quas in presenti dicere impetu iudicauit. Alia siquidem ille dicens. non solum suos peste contempserunt. sed etiam quosdam nostrorum fecit huiusmodi libra participari. Post paucos vero tempus dum suum viderent obprobrium et ecclesie claritates pene cuncti reuersi sunt et communionem ecclesiasticam percipere meruerunt. non tamen priore deponere languorem: sed magis plurimos constantium latenter sauciauerunt. Ex hac ergo radice in ecclesijs vna germinauit carnis detritasque natura. et ut diuinitati vnigeniti passio copulet et alia quecumque populis sacerdotibus certamina genuerunt. sed quidem hec postea facta sunt. Tunc enim veniente sapore magistro militie et ostendente principis legem. paulinus quidem fatebatur se damasi esse participem. Emittebat etiam apollinaris. hoc ipso languore celato. Sacratissimus vero meletius sub quiete degens illorum certamina deuotabat. Porro flavianus sapientissimus tunc in ordine presbyterij constitutus. primo quidem veniente magistro militie. ita ad paulinum locutus est. Si communionem damasi o amice sectaris. ostende nobis dogmatum tuorum aperte consortium. Ille namque dum vnam trinitatis substantiam confiteretur tres substantias predicat in aperto. verum tu ediuerso substantias prout trinitatis. Ostende itaque dogmatum concordiam. et suscipe secundum legem ecclesias. Cum ergo illum huius sermonibus obingasset. conuersus apollinis

nari dixit. Ammīroz te o amice. sic impudenter veritati resistere: cum aperte noueris. quoniam laudabilis damasus perfecte naturam nostram a deo verbo dicit assumptam: tu vero contraria fatearis. nostram namque mentem salute fraudens. Si autem false loquimur te forsitan accusantes. vel nunc nouitate a te natam desnega. et damasi amplectens doctrinam septa suscipe veneranda. Veritatis namque rationibus sapientissimus flauianus. illorum fiducia ita redarguit. Porro melecus omnium mansuetissime hominum. tranquillissime atque modeste paulino dixit. Quoniam et mihi harum omnium curam commisit dominus similiter aliarum suscipe hanc sollicitudinem. communica alterutris sub dogmate pietatis. Jungamus amice greges. soluamus de presulatu contentione. communiter pascentes oues. curam eius communiter offeramus. Si autem sede certamen est. ego etiam hanc contentione conabor expellere. In sede ponatur sacrum euangelium et ex utraque nos parte sedeamus. Et si quidem prius ego terminum vite suscepero. solus eris antistes. Si vero hoc tibi prius euenerit. ego rursus gregis curam habebō. Cum hec ergo melecus cum omni mansuetudine protulisset. paulinus acquiescere non consensit. Tunc magister militie iudex utroque verborum audies ecclesias melecio tradidit. Paulinus autem aliarum omnium permansit antistes. Verum apollinaris presulatu nudatus ecclesie nouitatem doctrine sue aperta impudentia predicabat. Et ipse quidem in laodicia crebro morabatur. antiochia vero iam prius vitalem ordinauerat. vita quidem optima decoratum et apostolicis dogmatibus enutritum. postea tamen hoc languore putrefactum. Porro sacratissimus melecus diodorum illum cuius iam meminimus qui sub tepestete nimis asperrimam ecclesie nauim sine submersione seruauerat pastorem constituit. cilicieque gentis ei curam commisit. a panne vero pontificali curam commisit iohanni. Qui licet genere ac nobilitate fulgeret. tamen progenitores propriis virtutibus adornabat. Hunc ergo et sermo decorabat et vita. Ita que tempore tempestatis confidelium suorum numerum gubernauit cooperatore habes laudabilem stephanum. quem sacratissimus melecus ad alia certamina destinauit. Nam dum agnouisset germanicam eudoxii peste corruptam. hunc ibi tanquam sapientissimum medicum destinauit. Erat enim omnium grecorum doctri-

na plenus et diuinus dogmatibus farnatus. Quobrem. spe sua fraudatus non est. Ufus namque dono spiritualis doctrine lupos mutauit in oues. Sancti enim viri certamina habent subire pro christi nomine et tribulationes varias contra infideles et impios. Quod libenter faciunt. quia non attendunt ea que videtur ista videlicet terrena et temporalia. sed eterna sine fine mansura que non vident. Quod videntes impium plerumque de lupis in oues mutant mansuetissimos. Porro magnus eusebius de exilio remeans. acacium summe claritatis virum. in boeria ordinauit episcopum. in iberapoli theodorum cuius mira conuersatio hactenus decantant. Eusebium in chalchide. in cirron cystra. ysidorum. Aiunt enim quod eulogium qui pro apostolicis dogmatibus fuerat decertatus et in antino cum protogene missus exilio. edicta ordinasset episcopum. Baris enim sacratissimus. iam de plenti luce migrauerat. Sanctus ergo eusebius vltimum episcopum Marin in ciuitate dolichia fecit. Decem parua ciuitas vefaniam tunc obtinuerat arrianam. Ubi dum accepisset eusebius ut marin virum plurimis virtutibus decoratum in sede collocaret episcopum. quedam mulier arriana peste completa. regulam de tecto demisit qua eius caput valde contriuit. isque post paululum ad vitam meliorem de hac luce migravit. Qui moriens presentes iureiurando constrinxit ut ab ea que hoc fecisset nullo modo penas exigerent. imitatus dominum suum qui de se crucifixigentibus. ait. Pater dimitte eis. non enim sciunt quid faciunt. simul et eius seruum stephanum. De quo legitur in Actibus apostolorum. quod gratia dei plenus et spiritu sancto disputauerit contra iudeos et eos acriter increpauerit atque in circumcisos corde et auribus vocauerit. ipsos qui post multos lapidum ictus clamabat. domine ne eis statuas hoc peccatum. hoc ergo modo magnus eusebius est defunctus: qui thrachie barbaros euitauit. impiorum hereticorum manus declinare non potuit: sed martyrii coronam illorum ferocitate suscebit. Hec ergo gesta sunt post reuersionem episcoporum.

Capitulum. iiii.

Pro gratianus thrachiam barbaros vastare cognoscens ytaliam relicta poemam venit. Ea tempestete theodosius tam propter parentum nobilitatem. qui pro fortitudine propria nominatissimus habebatur. et ob hanc causam inuidia similitum iudicium

Liber

fatigatus in hispania morabatur. ubi et ortus fuerit et nutritus. Cumque imperator quid faceret hesitaret. quippe cum barbari elati victoria inexpugnabiles esse viderentur. ducatu theodosii pugnam credidit terminari. Repente siquidem eum ab hispaniis euocans. et magistrum militum esse nuncians. cum expeditu ad barbaros destinauit. At ille fide munitus confidenter ad trachias est profectus. exercitum ordinauit ad pugnam. Progressione vero facta impetum barbari non ferentes suas acies reliquerunt. Et illi quidem fugiebant. Hi vero fortiter se quebant. immensaque cedes tunc facta est barbarorum. Plurimis igitur interemptis paucisque latenter transuentibus hispaniam. mox dux optimus exercitum disperso per vicinas urbes ipse velociter remeauit ad principes: ita ut ipse triumphorum suorum nunciatus esset. quod tamen nec ipsi imperatori dum miraretur factum. factum credibile videbatur. Inuidi siquidem etiam fugisse eum dicebant. et exercitum perdidisse. at ille derogantes sibi petijt dirigi. qui videret hostium multitudinem peremptorum. his verbis impator flexus direxit. qui res actas inspicere. etque renunciarent. Porro dux optimus inter hec diuinam visionem. et ab ipso omnino deo aperte sibi monstrata. Conspexit enim in somnis: quia sanctus melecus antiochene ciuitatis antistes clamidē se vestiret imperialē. et corona caput ornaret. hec cum nocte vidisset. cuidam mane retulit amicorum. At ille clarum esse somnium dixit. et nihil enigmaticum nihil dubium continere. Cumque pauci omnino transissent dies qui pro victoria inspectione missi fuerant. remearent peremptaque hostium milia narrauerunt. Quamobrem letatus princeps theodosium fecit imperatorem.

¶ Socrates.

¶ Consulatu aulionij et olibrij
xviij. die mensis ianuarij.

¶ Theodoricus.

Raditaque ei sceptrorum parte valētis. ipse rursus ad italiam redijt. et illum ad regna collata transmisit. Hoc igitur ut imperium sumpsit pre omnibus de concordia ecclesie cogitauit et vniuersiusque presulatus episcopos constantinopolim conuenire precepit. hec sola erat arriano plena contagio. nam occidens libet huiusmodi languore permansit. Constantinus enim senior filiorum constantini maioris. et constans iunior paternam fidem integram seruauerunt. Rursus etiam valentinianus imperator hesperie inuolatam custodiuit

Florus

pietate. Orientis autem tractus multipbaria huiusmodi labe completus est. Acrius enim alexandrine presbyter ciuitatis. hanc tibi genuit blasphemiam post quem eusebius patros filius et acacius palestini et paulinus gregori phenices theodolus post quos etiam archanas et narcissus cilices. et alij plurimi male iactata semina nutrierunt. His igitur nequissimis cultoribus. fuit cooperatoz constantinus atque valens. Pro hac ergo solummodo causa theodosius suo subiacentes impio constantino posli congregari precepit episcopos.

¶ Socrates.

Capitulum v.

Atreca macedoniani post legationes ad liberium destinata. aliquando tempore sine discretione comunicabant. ipse etiam ab initio definitionem fidei nicene susceperant. Cumque lex principis gratiam licentia religionibus sicuti vellet comunicare prebuisset. denou sunt diuisi congregatique in antiochia. statuerunt vocem consubstantialitatis amouendam. et venerantibus nicenam fidem non esse comunicandum. Sed plurimi videntes eorum varietatem recesserunt ab eis et consubstantialitatis sectatoribus uniti.

¶ Sozomenes.

Capitulum vi.

Cumque theodosius bello barbaros superasset et illi romanos amicos habere deprecarentur causa federis acceptis obsidibus thesalonicam venit. ubi dum egritudine incurrisset ab acolio eius ciuitatis episcopo baptisatus est. licet a progenitoribus christianum dogma et fidem niceni concilij sequeretur.

¶ Socrates.

Unc igitur baptisari cupiens propter infirmitatem thesalanicensium requisit episcopus cuius fidei esset. Quo respondente. quoniam arriana pestis in illiricum non valuisset accedere: sed inuolatam ab initio fidei nicenensis concilium conseruaret. ille libenter eius verba suscipiens. baptisatus atque egritudine liberatus est.

¶ Sozomenes.

Capitulum vii.

Digitans igitur impator quia melius esset pronuntiare subiectis cuius esset fidei. ne videretur vim facere si quendam subito inuitum ad cultum religionis impelleret. legem a thesalonica populo constantinopolitano proposuit. Hoc enim visum est. ut reuerti de

quādā ciuitatis arce omnib; subiectis: alij scq; ciuitatibus indicante scriptura fieret manifesta. Cuius verba sunt hec. Imperator gratianus. valentinianus. z theodosius angustini. ad populū vrbis cōstantinopolitane. Cū ctos populos quos clementie nostre regit tēperamentū in tali volumus religione versari. quā diuinū petrum apostolū nouimus tradidisse romanis. Religio vsq; nunc ab ipō in sinuata declarat qm̄q; pontificem damasuz sequi claret. z petrum alexandrie episcopum virū apostolice sanctitatis. Hoc est vt scdm̄ apostolicam disciplinā euangelicāq; doctrinam patris z filij z spūs sancti vnam deitatem sub pari maiestate. z sub pia trinitate credamus. Hanc legem sequētes christianoꝝ catholicorū nomē debemus amplecti. reliquos vero demētes vesanosq; iudicantes. heretici dogmatis infamiam sustinere diuina primū vindicta. post etiam motus nostri quē ex celesti arbitrio sumpserimus vltione plectendē dos data. iij. kal. Mar. thesalonice gratiano v. z theodosio augustis consulib;. Hec sanctiens post paululū cōstantinopolim venit.

Capitulum. viij.

Tunc igitur gregorius nazanzen⁹ cōmuni decreto multorū episcopoz in cōstantinopoli transmūtatus intra ciuitatem in paruo oratorio sacra celebrabat: Cui loco postea princeps basilicā magnā copulantes. eā vocauerūt anastasiā.

¶ Sozomenes.

Capitulum. ix.

Ne non solum pulchritudine z magnitudine. verum apertissima apparitione dei noscēt illustrari. Illic enī diuina virtus in somnis z aperte. plurimis z frequenter multisq; languentib; z in rerū periculis constitutis subuenisse dinoscit. ita vt crederetur ab aliquib; sanctā mariā christi matrē virginem hanc esse cū tali natiq; habitu multis ostendit. Quam basilicam ideo anastasiā vocant sicuti reor: eo qd dogma niceni concilij cōstantinopoli quasi iam mortuū colice. expositiōib; gregorij resurrexerit. Ego tamē audiui quosdam verbiloquos retulisse. dum populus illic cōgregaret ad missas. mulier pregnans de superiori portici facta defuncta est. Tunc cōmuni oratione facta sup ea reuixit. z cū partu saluata est. Quā

obrem nimis inopinabilem anastasiē nomē. idem resurrectionis accepit.

¶ Socrates.

Capitulum. x.

Regorius itaq; vir eloquentissimus ac venerandus agnoscens aliquos murmurare: eo qd esset ex alia ciuitate adueniente principe cōstantinopoli habitare declinabat. Imperator tamen dū in tali statu inuenisset ecclesias. cogitabat quemadmodū pacificaret omēs. z cūctas augeter ecclesias. Mandauerat ergo repente dimofilo qui tūc arriane religioni p̄sidebat. Si vis inquit credere scdm̄ niceni dogma concilij inuesti populus z suscipiat pacem. Cumq; ille propositionē huiusmodi fugisset. tūc imperator. Si pacem inquit p̄cordiamq; declinas. fugere te etiam a sacris basilicis ego precipio. Hoc audiens dimofilus z cogitans qd graue esset potiorib; resultare. conuocās in ecclesiam plebē. et surgens in medio cuncta hec p se subiectis verba locutus est. Fratres. Scriptum est in euangelio. si persecuti vos fuerint ex ista ciuitate: fugite in aliam. Quia igitur imperator ecclesijs opus habet. scitote crastina nos collecta foris vrbem celebraturos. Hec cum dixisset. egressus est. Non tamen sic intelligens euangelij verba quēadmodū dicta sunt. illic enim precipit. vt fugientes habitatiōnē mundanā. hierusalem requirant supernam. Egressus vero a ciuitate ante portas cōciliabula celebrabat. Tuz quo simul exiit lucius. alexandria pulsus: quia tunc cōstantinopoli morabat. Sic itaq; theodosij concordiam nō ferētes. post quadraginta annos ecclesias quas vi tenuerant reliquerunt. egressi de ciuitate vero consulatu gratiani z theodosij primo mense nouembrio. Quo facto. nice ne fidei sectatores. ecclesias receperunt.

¶ Sozomenus.

Capitulum. xj.

Situr cum eunomius valentis temporibus a suis clericis recessisset. ap̄d semetipm̄ in bithinia morabat vir ille callidus z dicendi peritus. Multisq; populus concurrebat ad eum. alij experiri volētes. alij audire que diceret. Huius fama peruenit ad principem. Cum quo ipse quoq; voluit habere sermonē: sed augusta placilla precibus eum retinuit. Erat enim fidelissima z ni

Libec

geni dogmatis iura sub integritate seruabat. timuitq; ne vt assidet eloquio viri callidi ca-
ptus imperator. facile secta eius incurreret.

Theodoricus.

Capitulum. xij.

Altera cu epi centu z quinquagin-
ta fuissent constantinopoli congrega-
ti. precepit imperator vt nullus pro-
deret qs esset maximus ille melecus. Voles-
bat enim ex memoria sui somnij viru illuz si-
bimet indicari. Cum ergo omis illa multitu-
do pontificum regiam introisset domuz reli-
ctis omnibus ad magnu cucurrit melecus.
z veluti quidam filius patris amator. post
multu tempus paterna visione potius am-
plectebatur eum et simul osculabatur ocu-
los. labia. pectus. caput dexteram. que eum
in somnio coronauerat insinuauitq; illi quaz
videret visionem Lumq; etiam ceteros cogru-
salucasset. rogauit tanq; patrem vt de rebz p-
sentibus cogitarent z vt in vrbe constantino-
politana ordinaret episcopus.

Socrates.

Cum speraret posse macedonios
viri etiam eorum conuocauit episcopos.
Conuenerunt ergo de consubstantialitate. si-
de thimotheus alexandrinus cyrilus hiero-
solymitanus post penitentiam in consubstan-
tialitate dogma consentiens. melecus antio-
chie z acolus thesalonice. aliq; plurimi. ita
vt. c. l. numerus impleret. Macedonio z po-
erat eleusius cizici z lasaci marcianus. Erant
q; simul. xxxvi. quorum plurimi esse videban-
tur de ciuitatibus hellesponti. Conuenerunt
itaq; consilium euchariz z euagrij mese mayo.
Igitur imperator z episcopi parte eius labo-
rabant vt eleusius eiusq; sequaces vniretur
ecclesie comemorante eos legatione qua mi-
serant ad liberium tunc romane vrbis episco-
pu per eustachium. z quia dudum sponte ei co-
municassent. ne esset sine pudore vt subito be-
ne prius placita permutarent. At illi eius mo-
nita aperta q; conuicia parui pendentes ele-
gunt sequi potius arriana pestem. q; consub-
stantialē dicere trinitate. Hec fatentes de co-
stantinopoli sunt egressi. et scribebant alteru-
tris. ne quis eorum in niceni concilij dogmate
consentirent.

Capitulum. xiiij.

Novus

Regorius itaq; qui tunc constanti-
nopolitanā regebat ecclesiam ad na-
ziazum remeare tendebat. p quo cuz
episcopo constantinopolitana vacaret eccle-
sia. thimotheus alexandrinus petri successor
maximu quendam cinicum ordinauit episco-
pum. cum imperator totondisset eum. Is em
erat etiam apollinaris vesanie sarcinatus.
sed non pertulerunt hoc malu viri sanctissi-
mi constantinopoli congregati. Et dum egypti
maxime se pro eius ordinatione separas-
sent. sacra officia cuz gregorio celebravit. At
ille grauit ferens rursus factam diuisione.
exorabat vniuersos. vt laude dignuz virum.
quererent. que pontifice ordinarent. Tunc
illi eius verbis acquiescentes. nectariu gene-
ris nobilitate decoratum. constituerunt con-
stantinopolitane ciuitatis episcopu. Ma-
xime vero apollinaris contagio laborantem
nudatum pontificali dignitate proiecerunt.
Tunc etiam regulā protulerunt. vt constan-
tinopolitanus episcopus haberet honoris pri-
uilegia post pontificem romanu. eo q; noua ro-
ma esset firmaueritq; rursus nicenam fidez
z patriarchas constituerunt distribuētes pro-
uicias vt episcopi vniuscuiusq; dyocesis ad
ecclesias non irent extraneas. Hoc em pri-
mitus propter psecutionis tempus indifferē-
ter agebat. distribuētur itaq; nectario quidez
maxima ciuitatem. z trachiam ponticā vero
dyocesium belladio. qui post basilium fuit ce-
saream cappadocie gregorio nifeno. basilijq;
germano troilo quoq; meletine armenie ius
patriarche dederunt. asianam vero dyocesium
iconij amphilocius est sortitus optimus au-
tem antiochie pissidie. egyptuz quoq; thymo-
theo alexandrino distribuētur. Porro eccle-
siarum orientalium gubernationez presulibz
comiserunt. pelagio laodicensi. z diodoro thar-
si antiochene ecclesie priuilegia referuātes. q;
tunc melecio presente dederunt. Diffinierunt
pariter vt siquidē in prouincia quallbet emer-
geret prouincie concilio finiretur. In hys om-
nibus suu prebuit etiā imperator assensum.

Theodoricus.

Aruo siquidem tempore transeunte.
Sanctus quidez melecus est defun-
ctus z ab omnibus sapientibz cuz preconij
maximis est sepultus.

Theodoricus.

Capitulum. xliij.

State vero sequenti rursus plures episcopi ad constantinopoli pro causis ecclesiasticis sunt reuersi. Ubi occidentaliū episcopozū synodicam susceperunt epistolam inuitantes eos ad romā ut illic maximū celebraretur concilium. Sed illi quidez profectionē quasi nihil habituraz incri refugerunt. Verum litteras direxerūt damaso. ceterisqz presulibz qz p clariozi noticia subdere necessariū indicauit. Dominis honorabilibus atqz venerandis fratribus z cōministris damaso. ambrosio. bruttonio. valeriano. acolio. basilio. z reliquis sanctis episcopis in maxima roma collectis. sancta synod^o orthodoxozū episcopozum congregatorum maxima ciuitate. constantinopoli in domino salutem.

Unc ignorantī vestre reuerētie insinua re atqz narrare multitudinē passionum ab arriana potentia nobis sepius illatarum forsitan supernacuū est. Non enī ita negligere vestram credim⁹ sanctitatē. ut adhuc egeatis discere quo certū est condolere. Sed neqz tales nos constricere tempestate: ut pro sui paruitate latere potuissent. neqz tempus persecutionis est nouū. Sed adhuc memoriam seruat antiquā. non solū in hīs qui passi sunt. Sed etiam meis qui participes sunt illozuz quozū proprias indicant passionēs. Hesternō enim. ut ita dicamus. aut hodie ex illozū vinculis resoluti. post innūeras tribulationēs ad ecclesias proprias sunt reuersi. aliozū vero in exilio defunctorū funera reuocata sunt. quidam hō etiam ab exilio remeantes z feruenti hereticozum furore detenti amariora qz in exilio in proprijs sunt perpeffi lapidibz ab eis obruti supplicijs: adhuc stigmata christi z vulnera in suo corpore circumferre noscuntur. Pecuniarum hō dispendia. honoris adceptiones singulozumqz confiscatiōes z machinamīa iniurias atqz vincula quis numerare valebit ad singula et omnes enim tribulationes vere super nos multiplicatae sunt vltra numerū: in iste quoniā valde peccauimus aut certe clemens dominus passionum multitudine nos voluit exerceri. Propter hec itaqz gratias deo referimus qui et p tantas tribulationes seruos corripit suos z scdm multitudinem misericordiarum suarū deduxit nos rursus ad refrigerium. Nobis itaqz tempus z labor maximus necessarius fuit. quatenus emendatō proueniret ecclesiarum ut tanqz lōga egritudine diligentia pau-

latim adhibita. priscam pietatis redderet sanitatem. Hoc etenim modo putabimur persecutionibz acerrimis liberari. et ecclesias longo tempore ab hereticis detētas denuo reparari. veruntamē graues adhuc nobis sunt lupi qui postqm de ecclesijs expulsi sunt. ex ipsis pascuis oues abripiūt collectas: facere cōtendentes populos commouentes z in nullo segnes ad ecclesie lesionem. Erat itaqz sicuti diximus necessariuz huic operi tempus. qui tamen fraternam circa nos charitatem ministrantes synodū in romana vrbe dei voluntate fecistis. et nos illuc tanqz membra propria litteris deo ammirabilis principis euocastis ut quoniā tunc ad tribulationes soli sum⁹ adducti: nunc sub imperatorum pia concordia non sine nobis regnarent. Sed etiā nos vobiscum scdm apostolicam vocem conregnaremus. Oratio quidem nostra fuit si esset possibile ut omnes nostras simul relinquentes ecclesias desiderio vtili iūgeremur. Quis em̄ nobis dabit pēnas sicut columbe ut volem⁹: z apud vos requiescamus. sed quoniā hoc omnino nudabat ecclesias requie nup inchoante. resqz nimis erat plurimis impossibilis. quia concurreramus in vrbem constantinopolitanam. causa litterarū anno directarum a vestra charitate post aquiliense conciliū ad deo amabilem imperatorē theodosium. propter hanc solummodo causam vsqz ad constantinopolim preparati. et de hac tantūmodo synodo ferentes consensum episcopozuz qui per prouincias remansere. maioris vero perfectionis. neqz sperantes opus. neqz etiāz peraudientes omnino anteqz constantinopolim veniremus. Super hec autem induciā angusto tēpore faciente. neqz preparare nos valentes ad longam profectionem: neqz vniuersos cōmunicatores nostros in prouincijs positos cōmonere z eozum consensum sumere preualentes. Quoniā igitur hec alia multa plurimozū aduentum prohibere videbantur quod erat scdm effectum rerum et vestre circa nos charitatis ostensione: hoc egimus reuerendissimos atqz charissimos fratres et cōministros nostros episcopos ciriacum cisebium z priscianū vsqz ad vos laborare a lacriter exornantes per quos z nostram voluntatem pacificā z inuentionem habentē vnitatis ostendimus. zelumqz nostruz quem saluberrima fide gerimus indicamus. Has etenim persecutiones siue tribulationes siue minas imperiales: siue crudelitates iudicum su-

Liber

ue quaslibet alias temptationes hereticorum libenter sustinimus pro euangelica fide. que in nicea bithinie a trecentis decem et octo patribus roborata dinoscitur. hanc etenim et vobis et nobis omnibus qui non subuertunt verbum vere fidei complacere confidimus. cum scimus antiquissimum existere et sequaces baptisimans docentem que nos credere in nomine patris et filii et spiritus sancti diuinitatem quippe et virtutem ac dignitatem et imperium coeternum in tribus perfectissimis subsistentibus. seu tribus perfectis personis ut neque sabellij languor habeat locum confusione subsistentiarum aut peremptione proprietatum. neque eunomianorum et arrianorum et pneumaticomachorum. id est spiritui resistentium blasphemiam preualeat. substantia videlicet secundum illos aut natura aut diuinitate diuisa et increate consubstantiali et coeternae trinitati postrema quedam et creata et alterius substantie natura datur. In humanationis vero christi sermonem sine aliqua violatione seruamus. neque sine anima neque sine mente. aut imperfectam carnis dispensationem suscipientes: sed totum scientes perfectum quidem ante secula existere deum. verbum. perfectum vero hominem in nouissimo dierum propter nostram salutem factum. Igitur que de fide a nobis aperte predicantur velut in summa hec esse noscuntur. de quibus amplius instrui poteritis si et tomum in antiochia factum a synodo ibi constituta dignemini legere. et quo anno in constantinopoli ab vniuersali synodo cognoscitur esse prolatum. in quibus latius fides professi sumus. et contra nouitates heresum nuper exortas anathema ex scripto protulimus. De dispensationibus autem particularibus ecclesiarum. antiqua sicuti nostis sanctio tenuit. et definitio sanctorum patrum in nicena conuentientium secundum vnamquamque prouinciam. Et si pontifices voluerint ut cum eis vicini propter utilitatem celebrant ordinationes. quibus rebus consequenter et ceteras ecclesias apud nos edificari cognoscite et in signum ecclesiarum hec approbasse sacerdotes Porro constantinopolitane vrbis nouellam. ut ita dicamus ecclesiam velut ex ore leonis hereticis subfossam blasphemiam abstraximus. et per misericordias dei reuerendissimum et deo amabilem nectarium episcopum ordinauimus. coram vniuersali concilio cum communi concordia sub aspectu etiam deo amabilis impatoris theodosij. vniuersisque cleri. cuncta decernente pari

Notus

ter ciuitate. In femore autem et vera apostolica ecclesia antiochie syrie. in qua prius venerabile christianorum appellatum est nomen. reuerendissimum et deo amabilem episcopum flavianum et vniuersa prouincia et de orientali dyocesi concurrentes. regulariter ordinaret omni ecclesia pariter decernente. et quasi sub vna voce hunc honorente virum. Quam ordinationem tanquam legalem suscepit commune concilium. In matre autem cunctarum ecclesiarum hierosolymis constituta reuerendissimum et deo amabilem cyrillum episcopum esse significamus. qui regulariter olim a prouincialibus ordinatus. plurima propter arrianos diuersis temporibus certamina passus est. His igitur tam legaliter et canonice apud nos gestis etiam vestram reuerentiam congaudere deposcimus. spiritali intercedente dilectione et timore diuino. per que humana remouetur offensio. et ecclesiarum edificatio preponitur vniuersis. Sic et enim verbo fidei concordante et christiana in nobis charitate firmata cessauimus dicere quod reprehendebat apostolus. Ego quidem sum pauli. ego vero apollo ego autem cephe. dum omnes videlicet appareamus christi qui nobis diuisus non est. et si sine scismate corpus ecclesie deo iuuante seruemus. cum fiducia ante deum ad tribunal stabimus. Nec contra arrianum et etiam eunomique vanitatem. necnon contra Sabellij fotini. Dardelli. Samosatani. et Macedonij. conscripserunt. Similiter autem et appollinaris nouitatem palam abdicauerunt. dicentes in humanationes vero domini sine violatione seruamus. neque sine anima neque sine mente. aut imperfectam carnis dispensationem suscipientes. Porro damasus omni laude dignissimus hanc agnoscens heresim exortam fuisse. non solum appollinarem: sed etiam thimotheum discipulum illius abdicauit. Et hoc orientem gubernantibus episcopis. litteris proprijs indicauit. Quas curauimus subter adnectere.

Epistola damasi vrbis rome pontificis.

Capitulum. xv.

Noniam apostolice sedi reuerentiam debitam charitas vestra distribuit nobis plurimum charissimi filij prestitis. nam licet ecclesie in qua sanctus apostolus residens docuit. quodammodo nos gubernacula que suscepimus teneamus. tamen profitemur nos honore maiores esse. et propterea omni modo festinamus ut ad gloriam eius beatitudinis peruenire possimus. Sci

tote igitur. quia dudum thimotheum pphanum ineredum. apollinaris heretici discipulum cum impio eius dogmate condemnauimus. nec ultra concedimus eius reliquias qualibet ratione de cetero preualere. Si autem adhuc ille serpens antiquus semel et secundo percussus ad penam propriam reuiuiscit. quique extraneus ab ecclesia est. mortiferisque uenenis suis quosdam infidelium temptare non cessat. hanc tanquam pestiferam declinate corruptionem. quatenus uos memores apostolice fidei que precipue in uerbenicena a patribus ex scripto prolata est. firmo gradu stabiles in fide et immutabiles perduretis. et non uaniloquia et exterminabiles questiones ab isto audiri patiamini clericos uestros aut plebem. Jam enim semel formam dedimus. ut qui semetipsum cognouerit christianum illud seruet et apostolis noscitur esse contradicere dicente sancto paulo. si quis uobis annunciauerit preter quod accepistis: anathema sit. Christus enim filius dei dominus noster. humano generi per propriam passionem suam salutem plenissimam condonauit. ut totum hominem delictis obnoxium. peccatis omnibus liberaret. Hinc si quis in deitate siue in humanitate dixerit minus. aliquid habuisse plenus spiritu dyaboli gebenne semetipsum filium demonstrauit. Cur itaque rursus a me queritis damnationem thimothei. qui et hic iudicio apostolice sedis presente quoque petro alexandrine ciuitatis episcopo cum apollinari suo doctore damnatus est. et in die iudicii tormentum debiti supplicij sustinebit. Si uero quibusdam lenioribus ille suadet ueluti quandam spem habens. qui ueram spem in christi confessione mutauit. Sciant se cum isto similiter perituros. cum quo ecclesiastice regule resultabunt. Deus tuos incolumes custodiat fili charissime.

Sed etiam alia quedam in eminentissima roma colligentes contra diuersas hereses conscripserunt que huic operi necessario subdere iudicant. Professio catholice fidei quam papa damasus destinauit ad paulinum episcopum in macedonia qui fuit thesalonica.

Capitulum. xviij.

Quonia post nicenum concilium talis error exortus est. ut quidam dicere pro phano ore presumant sanctum spiritum per filium fuisse factum anathematizamus eos qui non eum predicant omni libertate cum patre et filio sanctum spiritum unius eiusdemque substantie atque potestatis existere.

Similiter autem anathematizamus et eos qui errorem sabellij sunt secuti. eundem dicentes patrem esse quem filium.

Anathematizamus arrium et eunomium. qui simili impietate licet uerbis discrepant filium et spiritum sanctum creaturam esse confirmant.

Anathematizamus macedonianos qui ex arriana radice deriuati. non impietate sed uocabulum mutauerunt.

Anathematizamus forinum qui hebreis heresim renouans. dominum iesum christum solus ex maria confitetur.

Anathematizamus eos qui duos filios esse profitentur. unum ante secula. et alium post carnis assumptionem.

Anathematizamus et hos qui pro rationali anima confirmant. quia dei uerbum in humana carnem conuersum est. ipse namque filius uerbum dei non pro rationali anima et intelligibili in suo corpore factus est. sed nostram hoc est rationalem et intelligibilem animam sine peccato assumpsit atque saluauit.

Anathematizamus et eos qui dicunt uerbum dei productione et corruptione a patre separatum. et sine subsistentia eum aut terminandum esse blasphemant.

Hos autem qui ab ecclesijs ad alias ecclesias migrauerunt: tamdiu a nostra communione alienos habemus: donec ad eos redeant ciuitates in quibus primitus ordinati sunt.

Si quis autem alio de loco ad locum migrare inuentus est. tamdiu uacet sacerdotij dignitate qui propria deseruit ciuitate donec successor eius requiescat in domino.

Si quis non dixerit semper patrem et filium et spiritum sanctum esse: anathema sit.

Si quis non dixerit filium natum ex patre. hoc est et diuina substantia: anathema sit.

Si quis non dixerit uerum deum filium dei sicut uerum patrem eius et omnia posse et omnia nosse et patri equaliter esse: anathema sit.

Si quis dixerit quia in carne degens filius dei cum esse in terra in celis et cum patre non fuerit. anathema sit.

Si quis dixerit quia in passione crucis dolore passus est filius dei deus et non caro cum anima que induta est forma serui quam sibi et assumpsit sic scriptura dixit: anathema sit.

Si quis non dixerit quia in carne quam assumpsit sedet in dextera patris. in qua etiam uenturus est iudicare uiuos et mortuos: anathema sit.

Si quis non dixerit spiritum sanctum ex patre esse uere et proprie sicut et filium ex diuina subs-

Liber

Ratia et deus dei verbum: anathema sit. xvij.

¶ Si quis non dixerit omnia posse spiritum sanctum et omnia nosse, et vbiq; adesse sicut et filium et patrem: anathema sit. xix.

¶ Si quis dixerit spiritum sanctum facturam aut filium factum: anathema sit. xx.

¶ Si quis non dixerit omnia per filium et spiritum sanctum fecisse patrem: hoc est visibilia et invisibilia: anathema sit. xxj.

¶ Si quis non dixerit patris et filij et spiritus sancti unam deitatem, potestatem, diuinitatem, virtutem, unam gloriam, donationem imperium, unam voluntatem et veritatem: anathema sit. xxij.

¶ Si quis tres personas non dixerit veras, patris et filij et spiritus sancti equales, semper viuentes, omnia continentes, visibilia et invisibilia, omnia potentes, omniaq; saluantes: anathema sit. xxij.

¶ Si quis non dixerit adorandum spiritum sanctum ab vniuersa creatura sicut filium et patrem: anathema sit. xxiiij.

¶ Si quis de patre et filio bene sapuerit, de sancto autem spiritu non recte crediderit: hereticus est quia omnes heretici de filio dei, et de spiritu sancto male sapientes in iudeorum atq; gentiliu incredulitate consistere conuincunt. xxv.

¶ Si quis autem diuiserit deum patrem dicens et deum filium et deum spiritum sanctum affirmans deos dici et non deum, propter unam deitatem ac potestatem quam esse credimus et nouimus patris et filij et spiritus sancti deum unum, subtrahens pro filium et spiritum sanctum tanq; solui opinatus patrem deum, anathema sit. Nomen enim deorum et angelis et hominibus sanctis a deo positum est atq; donatum. De patre pro et filio et spiritu sancto propter unam equalitatem diuinitatem non deorum nomina: sed dei nostri tradit atq; significat ut credamus quia in patre et filio et spiritu sancto solummodo baptisamur et non in archangelorum et angelorum nominibus sicut heretici, aut sicut iudei gentilesq; vesaniunt. Hec ergo christiano rum salus est ut credentes trinitati, hoc est patri et filio et spiritui sancto: et in ea baptisati unam deitatem, potestatem, diuinitatem et substantiam in ea esse credamus. Hec itaq; gratiano viuente facta sunt.

¶ Socrates.

Capitulum. xviij.

¶ Hec theodosius imperator corpus episcopi pauli de angra reuocari fecit, quem philippus presbyter propter macedonium exilio destinatum in concilio armoenie fecerat suffocari. Quod cum honore maximo atq; ve-

Notus

neratione suscipiens in ecclesia recedidit: qui nunc ex eius nomine noscitur appellari, quam tunc macedoniani tenuerant ab arrianis diuisi et expulsi ab imperatore, quia eius noluerat sequi fidem.

¶ Sozomemus.

¶ A qua basilica plurimi nescientes veritate paulum apostolum illic iacere credunt et maxime mulieres ac populi. Hoc itaq; tempore etiam melecij reliquie in antiochia relate et iuxta sepulchrum babilie martyris noscunt esse recondite. Fertur enim quod per totam viam iussu principis ministrante cunctis ciuitatibus cum psalmodia et honore debito funus eius usq; ad antiochiam fuerit renouatum.

Capitulum. xviij.

¶ Hec theodosius imperator filium suum archadium designauit augustum, consulatu pro blandis secundo et saturniani, xvj. ianuarij mensis die. Non longo post tempore aderat vndiq; totius religionis episcopi eodem consilium iunio mense.

Capitulum. xix.

¶ Hec theodosius imperator nectarium tractabat cum eo quod fieret ut non christiana discordaret: sed tota vniret ecclesia. Dicebat autem, Non poterit examinari questio, non ecclesias segregant, quod dum discordia recederet: ecclesias concordia congregaret. Hoc autem tunc nouationorum episcopum tanq; in fide confortem: indicauit ei votum imperatoris. At ille cum esset rebus alijs venerandus de dogmate tamen non valebat reddere rationem, sed lectorum suum sissinium nomine statuit, qui pro eo deberet proferre sermonem, virum eloquentem et rebus expertum, summaq; scientem sacrarum profundissima litterarum: sed etiam philosophica dogmata. Is ergo dixit: quia disputatio non solum scismata non vniret: sed amplius diuideret et propterea nectario dedit tale consilium. Bene namq; sciebat: quia veteres patres principium substantie filio dei dare vitabant: quoniam precepissent eum patri coeternum. Quapropter dedit concilium ut disputatiuas fugeret intentiones et testimonium ex traditione veterum adhiberet utq; presules heresum requireret imperator utrum sermonem vellent facere de antiquis ecclesie doctoribus qui ante diuisionem floruerunt, an certe illos velut alienos a christiannitate respuerent, et siquidem eos abnegarent obijceret eis, ergo eos anathematizare presumite, et si hoc perpetrare non presumeret, a po-

pulo pellerent. Quo facto aperta fore victo-
riam veritatis. Si hoc de primis non offende-
rent doctoribus. nostrum inquit est prebere vete-
res libros. per quos nostrum dogma eorum testi-
monio roboretur. Inter hec cum nectarius susin-
nio dicente libenter audisset. festinus ad palla-
tium properavit. dixitque principi consilium sibi
datum. At ille considerata sententia causam sapi-
enter instituebat. Deinde convocatis heretiar-
chis. requisivit si suscipient magistratos ecclie.
quae ante tempora divisionis extitissent. Illis ve-
ro non abnegantibus. sed tanquam preceptores ho-
norantibus. rursus imperator interrogavit. si eis
horum testimonia christiani dogmatis compla-
cerent. Hec audientes presules heresum atque
disputatores eorum. erant enim plurimi ad dispu-
tationem parati. Irruit enim in omnes magna discor-
dia. alijs dicentibus bonum imperatoris proposi-
tum. alijs vero cogitantibus. quia non eorum expedi-
ret intentioni. dum alij aliter de libris veterum
sentire viderent. nequaquam inter se respirabant.
sed erant divisi non solum adversus alias here-
ses. sed etiam inter semetipsos qui dudum uni-
versae heresis esse videbantur. Quamobrem coso-
ria sicut lingue gygantium veterum est divisa.
et turris eorum funditus est subversa. Cogno-
scens igitur imperator eorum confusionem. et quia
in disputatione solummodo. et non in antiquis ex-
positionibus considerant. alio properavit utine
re eisque declaravit. ut ex scripto vnaqueque re-
ligio terminum suae fidei declararet. Tunc calli-
di viri singularium heresium subtiliter sua ver-
ba tractantes. dogma proprium conscripserunt.
Erat enim diffinitus dies: quo singuli episco-
porum ad palatium conveniret. Aderant ergo ne-
ctarius et agellus consubstantialitatis fidei pre-
sidentes. arrianorum vero dimofilus. eunomia-
norum ipse eunomius. macedonianorum Eleu-
sius cizici. Igitur imperator eos qui conveniant
considerans et uniuscuiusque dogmatis scripta
suscipiens. seorsumque recedens. oravit intente.
ut ei cooperaret deus ad veritatis electionem.
Deinde uniuscuiusque dogmatis relegens scri-
pturam alia quidem omnia tanquam dimissio repen-
te dirupit et solum consubstantialitatis dogma
cum laude suscepit. Hec enim occasio fuit. ut no-
ticiam bene agentes. intra civitates haberent
rursus ecclesias. Admirans namque princeps
eorum concordiam circa fides. lege precepit ut pro-
pria oratoria detinerent. privilegia suae ecclesiae
atque fidei possiderent. Verum aliarum religionum
antistites propter discordiam suam in reprehensionem
sui populi venientes estuabant tristitiam

et confusi discedebant. et litteris consolaban-
tur alterutros: ut non affligerent. cur eos plu-
rimi relinquentes ad fidem consubstantialita-
tis accederet. dicentes multos vocatos. pau-
cos autem electos. quod vniquam non dicebant. qua-
do multum populum per potestatem sibi met ag-
gregabant.

Sozomenes.

Imperator interea lege sancivit ut heretici neque ecclesias haberent. neque de fide docerent. neque episcopos aut clericos ordina-
rent. et alios quidem a civitatibus expelli. alios si-
ne honore esse. neque frui communi civilitate per-
miserit. insuper crudeles penas adversus eos in
lege conscripsit. quas tamen executus non est.
Studebat enim ut per hec concordies existerent.
non vero supplicio subiacerent.

Socrates.

Capitulum. xx.

Ed neque hi qui tuebant fidem nice-
ni concilii penitus a tristitia videban-
tur extranei. Nam antiocheni eos qui
ecclie presentes fuerant declinabant. Egyptii.
et arabes. et ciprii flavianum ab antiochia ex-
pellendum esse dicebant. Palestini vero et pbeni-
ces atque siri pro flaviano laborabant. Quarum
rerum terminum proprio loco narrabimus. Eo si-
quidem tempe quo constantinopolitani de sy-
nodis agebant talia circa hesperiam pervenerunt.
Maximus de britaniorum partibus surrexit con-
tra romanorum imperium et laboranti gratiano
contra almanos intulit bellum. In ytaliam ve-
ro puero satis existente valentiniana rerum ci-
vitem probus ex consule perfectus habebat. Jus-
tina vero valentiniani mater cum esset arriana vi-
vo quidem marito ledere non valuit orthodo-
xos. eo mortuo et filio valde iuvenulo medio-
lanum veniens ambrosio episcopo erat infesta-
ta ut eum destinari iuberet exilio.

Theodoricus.

Capitulum. xxj.

Ambrósio de ecclesia iuberet exire am-
brosius ait. Ego sponte hoc non ago
ne lupis ovium septa contradere. aut
blasphemantibus deum. hic si placet occide.

Sozomenus.

Ambrósio populus singulariter diligens
ambrosium resultaret et trabentibus
eum ad exilium valde resisteret. potius in-
dignata iustina vocavit benivolam tunc quator-
decim ut velociter proponeret legem. que fide pro

Libet

latam arimino confirmaret. Cumq; ille hoc agere declinaret. erat em̄ orthodoxus. maioribus em̄ cingulis inuitabat. Beniuolus aut̄ discingens se balthem. ante pedes auguste proiecit dicens. neq; illum honorem. neq; ad huc maiorem honore velle se pro impietatis habere mercede. Cumq; omnimodis refutas set inuenti sunt alij qui nequicie inssionibus ministrarent.

¶ Alter hec nunciat: quia gratian^o dolo tyranni maximi fuisse occisus. Andragathius em̄ dux maximi in lectica portabat vt occideret gratianū. Huiusmodi opinionē in vulgus misit: quia vxor gratiani suo viro festinaret occurrere in lugdono gallie ciuitate. fluuuū transeūti. Gratianus autē credēs cōfugem reuera venire quā imperator acceperat. non precauuit eius insidias. et veluti cecus in foueam immanis hostis incurrit. Dum ergo venisset gratianus quasi ad vxoris vebiculū. ex improuiso exiliens andragathi^o gratianū callidus interemit. Fortunus ergo est consulatu merobaudis et saturnini anno imperij. xv. xxiiij. die. Hoc itaq; facto ad p̄sens cōtra ambrosiū ira iustine quieuit. Porro valentinianus licet inuitus tēpore necessitatis flexus. in maximi cōsensit imperio. Tūc probus metuēs maximi potestātē. ab ytaliam in illyricū venit. et in thessalonica macedonie morabatur.

¶ Theodoricus.

¶ Cumq; audisset maxim^o qui contra ambrosiū rursus magniloquū p̄dicatore veritatis ageretur scripsit valentiniano vt bellum qd̄ agebatur contra ecclesias solueret. monēs vt paternā non amitteret pietatem. adiecitq; etiā minas belli. et nisi quiesceret. verba operib; adimpleret. Quā obrem sumens exercitū venit mediolanū: vbi tūc ille degebat. Porro valērianus agnoscēs eius inuasionē fugit in illiricum experimēto cognoscēs que mala matris p̄silio sustineret. Porro theodosius audiens que a iustina fuerant gesta. et a tyranno scripta. fugiētē valentiniano rescripsit nō esse mirandū si imperatori quidē terror. tyranno vero potestas cresceret. dū imperator pietate rebellis extitisset. tyrannus autē ei auxilia cōmodaret. et propterea ille quidē fugeret nudus. ille vero armaretur aduersus nudū.

¶ Socrates.

¶ Tūc igit̄ theodosius impator in maxima sollicitudine cōstitutus cōtra tyran-

Nonus

nū preparabat exercitū. metuens ne quid etiam cōtra iuniozem valentinianū insidie tyrannice preualerēt. Ea tempestate etiā legatio p̄ sarū aderat paces petens. Quo tēpore filius quoq; honori^o ei natus est de vxore placilla cōsulatu Richomeri et Elearchi. viij. die septembriis mēsis. Quo cōsulatu agelins quoq; nouatianorū episcopus est defunctus.

Capitulum. xxij.

¶ Equenti p̄o consulatu archadij augusti p̄mo et baudonis. defuncto theodoro alexandrino ciuitatis episcopo. theophilus suscepit p̄sulatū. Post annus p̄o dimophilo arrianorū antistite moriēte arriani Marinū quendā episcopū libunetorū dinauerūt: qui tamē diu nō vixit. sub quo diuisa est arriana religio. Quo moriente Dorotheū ab antiochia syrie adducentes habuerunt pontificem.

Capitulum. xxiiij.

¶ Sicur impator contra maximū festinas constantinopoli impatorē filiū reliquit archadiū. Tūq; thessalonica venisset inuenit valentiniani iudices in maxima tristitia cōstitutos. q̄a tyrannū velut impatorē ex necessitatis causa susceperant. Theodosius autē nec apte quide; refutabat. nec admittebat legationē maximi. nō tamen patiebat sub tyranno positū imperiū romanorū. Sumēs ergo cunctū exercitū Mediolanū tendebat vbi erat et maximus. Interea arriani cōstantinopoli positi diuersas opiniones in populo seminātes. dicebant et exercitū impatorē amisisse. et ipm̄ tyranni ducib; subiugātū. aliq; m̄sta que soluit inimici voto nequicie iactare. ita vt crebro hec audiētes. nō opinionē. sed vera iam crederēt. Hīs sermonib; arrianorū populus inflāmat. ad irrationabilē quandā exarsit audaciā. domūq; nectarij episcopi p̄cremanit. cōsulatu theodosij secūdo et Lygnegij. Vex impator theodosius dū tyrannus aggredere. cognoscēs maximi milites presentia instructionis imperialis et signorū eius aduentū: nec fame ipsi^o impetū sustinere p̄ualuerunt. sed apprehēdēs tyranū vinctū ei protinus obtulerunt q̄ eorū consulatu pemptus est. viij. die augusti mēsis. Andragathius autē qui p̄merat gratianū in vicino fluuio semetipm̄ proieciens expirauit. Tūc igit̄ impatores valērianus et theodosius peracta victoria venire

romā. Erat em̄ cū eis pariter ⁊ honorū valde puer. qm̄ post victoriā s̄ maximū gestā ab vrbe constantinopolitana theodosius euocauerat. Dūq; in romana vrbe morarent̄ festiuitates p̄ victoria celebrātes: tūc suā bonitatem circa symachū ex psule theodosi impator ostēdit. Is em̄ symach⁹ inter senatores p̄cipu⁹ habebat. Eratq; romani eloquij eruditione mirabil. cui⁹ multi q; reperunt̄ libri. Scripsit ḡ maximū laudē eāq; recitauit. vñ postea reus maiestatis esse videbat. Quābrē mortē metuēs pfugit in ecclesiam. vtz impator cū esset p̄fectissime christianitas. ⁊ nō solum sue fidei sacerdotes honoraret. sed etiaz nouatianos q̄ p̄tine ei⁹ fidei decreta seruarent. Leoncio tūc ep̄o romane eccleie nouatianoz rogātū bñficiū p̄ferēs symachū absoluit a crimine. Lūq; veniā symachus meruisset. apollogeticū. id est. satisfactionalem librū in theodosio impatore p̄scripsit.

¶ Socrates.

Capitulum. xxxiii.

Theodosi⁹ igit̄ impator in romana vrbe posit⁹ multū pfuit ciuitati. alia p̄bēdo. alia vtiliter auferēdo. Duas tamē res dignas psuāsiōe phibuit. Erat ab ī initio in vrbe romana dom⁹ ingēti magnitudine fabricata in quib; panis fiebat: qui vñ uerse ciuitati ministrabat. Dū⁹ mācipēs tēpore p̄cedente pistrina publica latrocinia esse fecerūt. Lū em̄ essent mole in locis subterraneis psitute: p̄ singula latera eaz; domū tabernas instituētes. meretrices in eas p̄strare faciebāt: q̄tin⁹ p̄ eas plurimos deciperent alios q̄ p̄ pane veniebāt. alios qui p̄ luxurie turpitudine festinabāt. Arte nāq; mechanica ī molā de taberna cadebāt: ⁊ h̄ patiebant̄ maxie pegrini. ⁊ ita fiebat vt ml̄ti vsq; ad senectutis t̄pa laborātes erinde nō pmitterent̄ exire. estimātib; eoz; p̄p̄inquis eos esse defunctos. In hm̄oi laqueū. qui deo miles theodosij impatoris incurrit. Lūq; fuisset clausus ad molā nec admitteret̄ exire euaginato gladio. phibētes occidit. At illi terrore detenti. militē dimiserūt. Hoc agnoscens impator. ⁊ mancipēs supplicijs interemit. ⁊ ip̄a pistrina destruēda funditus esse p̄cepit. Aliaz rursus abrogauit hm̄oi causam. Si qua mulier in adulterio capta fuisset hoc nō emēdabat. sed potius ad augmentū peccādi p̄tradebat includētes em̄ eam in angusto p̄stibulo. ⁊ admittētes qui cū ea fornicarentur. Hora qua

turpitudine miscebant̄ tintinnabula pcutiebant vt eius sono illius iniuria fieret manifesta. Nec audiēs impator p̄manere nō passus est. sed ipsa p̄stibula destrui iussit. alijsq; penis adulteratā sanxiuit affligi. His actis relicto valentiniano rome. ipse cū honorio constantinopolim remeauit. cōsulatu vaciani et symachi. die. x. mensis nouembriis.

¶ Theodoricus.

Capitulum. lxxv.

Euertēte siquē theodosio ab hesperijs ptib; venit ad eū. Amphilocho⁹ vir ammirādus cui⁹ sepe meminim⁹ supplicās vt arrianoz p̄cilia de singul; ciuitatib; phiberet. Vtz impator crudelē indicans esse petitionē. spreuit eū. Porro sapientissimus amphilocho⁹ eo quidē t̄pe tacuit. s; cause remediū memorabile p̄pauit. Post aliquot nāq; dies ingressus palatiū vidēs filium impatoris archadiū iam impatorē astare patri. Theodosiū solēniter salutauit. filiū p̄o nō ei exhibita salutatiōe deseruit. Veruz impator credēs oblitū amphilochiū inuitauit vt eū osculari deberet. At ille. Sufficit inquit ei p̄prius honor. Tūc impator p̄ristat⁹ ad suā iniuriā filio factā p̄tumeliā iudicabat. Porro sapientissim⁹ amphilocho⁹ ius psiliū sue intētioni apuit. ⁊ cū clamore dixit. Vides impator quēadmodū filio tuo p̄tumeliā non pate; irrogari. Crede ḡ ⁊ oīm deū sic ab hominari reos. qui ei⁹ vñgenitū filiū blasphemare p̄tendūt. ⁊ velut ingrato circa saluatore ⁊ benefactorē habere semp̄ ī odio. Hoc audiēs impator ⁊ gesta simul dictaq; admittens. legem repentē p̄tulit. hereticoz; concilia prohiberi.

¶ Socrates.

Capitulum. lxxvi.

Ircā hec itaq; t̄pa ī antiochia syrie. paulino ep̄o moriēte. plebs eius declinabat omnimodo flauianū ⁊ propter hoc euagriū ordinauerūt sue partis episcopiū. Quo in breui t̄pe mortuo. alter quidē in eius loco factus iam nō est. flauiano quippe renitente. Verū hī qui declinabāt flauianū. p̄pter inuisuradi p̄uaricationē. seorsum solennia celebrabāt. Porro flauian⁹ oīm virtute curabat vt eos sibimet aggregaret. quia post paululū hoc modo noscēt̄ euenisse. Luz damasus romanus p̄tifer ⁊ theophyl⁹ alle; p̄adrinus indignarent̄ circa flauianū. nō solum

Libec

lum. ppter p iuriū. sed etiā quia ipse fuit occasio vt ppls fidelium discordaret. postea theophilus a flauiano iactat. misit ysidorum p sbyterū vt contristatum damasum flauiano mulceret epō dicens. vtile fore populi cōcor die si culpa iam facta flauiano remitteretur. Hoc itaq; mō cōmunionē reddita flauiano. antiochenus pls paulatim cōcordiam reparauit. Arrianis vō ab ecclesijs pulsi. in suburbanis antiochenis collectas agebant. Inter hec aut mortuo cyrillo hierosolymoz episcopo iohannes in eius sede successit.

Capitulum. xxvii.

Quisquidē tpe etiam in alexandria bmoī scditio generata est. Precepit impator. vt studio theophili in alexandria paganorū tēpla destruerent. Theophilus potestate pcepta. studuit paganorum destruere mysteria et templū quidē mithirium purgauit. serapis vō subuertit. Cerū mithyric sacra vbi homicidia ppetrabant. publice patefecit. Serapidis alioz risu plena monstrauit iubens p mediā plateā portari verenda. que pagani cū maxio honore venerantur. Hec pagani videntes. maxime philosophi iniuriā ferre nequiuērūt. Vno nāq; ipetu p christianos accedentes. necesse innūcras ppetrarūt resistētibzq; christianis clades hec vsq; ad imensa bella pcessit. Mortui deniq; sunt in ea congressione paganorū pauci christianorū plurimi. ex vtraq; vō pte innumeri vulnerati. Porro pagani metu principis postq; cede fuerant faciati p loca singula celabant. multi quoq; etiā d ciuitate fugerūt inter quos belladius. ammoniusq; grāmatici. apud quos ego valde pser cōstantinopolim legi. et belladi⁹ quidē sacerdos iouis esse dicebat. ammonius vō fimes. His ita gestis. Theophilo in destructione temploz. solatia ministrabat. pfectus alexandrie et dux ordinis militaris. Idola siquidē deoz pstabant ad faciendas ollas. et alexandrine ecclesie diuersas vtilitates. cui ab impatore donati fuerant dū ad expensas egentū. Cū igit Theophilus oēs cōtriuisset deos vnū tantūmodo reliquit sume simulachrū iubens eū publice pponi atq; seruari ne sequenti tempore pagani negarēt tales se adorasse deos. Quā rē noui ego qz grauiter ferebat animonius grāmaticus dicēs paganos nihil tā graue pfectos nisi quia nō conflātū esset et ipsum sed p derisione vnū illud ydolū seruare. Palladi

Nonus

us aut gloriabatur dicens. quia in congressione christianorū nouem ipse perimeret.

¶ Sozomenus.

Situr impator audiens q alexandria fuerant ppetrata beatificauit equidem christianos martyru ei⁹ palma attribues. eo qz p dogmate tāta picula pculissent pagani autem veniā dedit vt eis christianitatē facite suaderet. iussitq; vt tēpla funditus que fuerāt necis causa destruerent. Tuius littere dum publice lecte fuissent et christiani paganos impeterēt terrore ducti custodes serapis fugerūt et ex illo tēpore christiani ea loca tenuisse noscuntur. Olūmpi⁹ aut philosophus sicut audiui nō ante multū tempus lucescente die qua hoc euenit audiuit quendā in tēplo serapis alleluia psallentem. Cūq; ianuis clausis adhuc quietis tpe nullum ibi cōspiceret sed tantūmodo vocē psallētis audiret cognouit signum quid esset futurum et latenter egressus. inuenta naui discessit.

¶ Theodoricus.

Capitulum. xxviii.

Theophilus igit alexandrinā urbē ydolorū errore purgauit et nō solum a fundamentis tēpla subuertit sed etiam fallacias sacerdotū hīs qui seducebatur innotuit. Erāt em simulachra ex ea. lignea qz intus vacua et dorsum copulatū ad parietes habentia quedā foramina relinquebant et p addita ascendentes et intrātes in simulachra que volebant p eoz ora loquebantur et hoc modo seducebant iugiter audientes. In serapidis igit ascendēs templū vidit simulachrū qd magnitudine sua terrebatur inspicientes. Ferebat etiā sermo fallax qz si qd iuxta eum accederet mox terra cōmoueret et pestis effictos inuaderet. Sed hec vba fabulis anilibus plena cōfidens magnitudinē desperit velut exanimē iussitq; alicui haberi securim vt serapem forū percussione cōcideret. Cūq; cecidisset clamauerūt omnes illa senili fabula formidātes. Porro serapis neq; doluit. nempe ligneus neq; vocem emisit sicut exanimis. Cūq; vō ei⁹ abstulissent caput greges suricū exinde cucurrerūt. Erāt em habitatio suricū egyptioz deus. Tūc eū partibz incidētes igne cōcremauerūt. caput aut p totā traxerunt urbem.

¶ Socrates.

Capitulum. xxix.

Unq; templū serapidis nudaretur inuēte sunt lre in lapidib; sculpte q̄ apud egyptios vocant sacre habebātq; ipsi characteres figurā crucis. Hos christiani vidētes atq; pagani singuli eoz hoc signū religioni pprie deputabāt christiani dicebāt signū salutifere passiōis christi; pagani p̄o aliquā cōmunionē xp̄o z serapidi. p̄ h̄ signū asserēbāt. Interpretes autē signū crucis insinuare dicebāt vitā supuenturā quam ob causaz christiani ad summū fastigiū sunt euecti. Lūq; z p̄ alias lras que ap̄d eos sacre dicunt̄ idicare terminū habitūz serapidis templū q̄n character crucis apparuisset qui vitam sup venturā sine dubio declararet. multo plurimi ad christianitatē festinabāt z peccata p̄fitētes baptizabant. Sed ego nō arbitroz sacerdotes egyptioz aduentū p̄sciuisse christi z crucis signaculū designasse. Nā sacramentū aduentus dñi a seculis z a generationib; fuit absconditū sicut dicit aplūs z lauit principē nequicie dyabolū multo magis famulos eius sacerdotes egyptioz. sed diuina puidētia h̄ p̄struxit vt in litteraz fieret q̄. Rōe qd̄ etiā in ap̄lo mōstratū. Nā z ille sancto spiritu dīatus multos atheniensū perduxit ad fidē q̄n ea que in ara erāt scripta sensu pprie narratiōis exposuit. nisi forte q̄s dicat qz etiā in sacerdotib; egyptioz opat̄ fuerit de⁹ sicut in balaā z in caipha z illi propbetasse referuntur

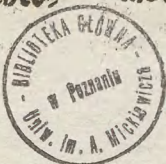
Theodoricus.

Capitulum. xxx.

On est itaq; facile hominib; vnuer-
sas vitare hostis insidias. Nam dū
quispiā libidinis effugerit passionē.
incurrit in auariciā qua declinata inuidie fo-
uea preparat. Hāc si trāscenderit vitū furo-
ris incurrit z alios plurimos ponit loquos
inimicus. quo cape possit incautos z corpo-
ris quidē passiōes habet facile ministrantes.
vt aiām possit occidere. Sed mēs diuino so-
latio vigilās. machinationū eius destruit ar-
gumenta. Humana nāq; natura participa-
tus theodosius impator habuit passionū q̄s
cōmunionē. iustoq; furori imensam pmiscēs
crudelitātē iniustā opatus est passionē. Quā
rem narrare necessariū est z p̄ utilitate legen-
tium z memorabili opinione virtutū. Theo-
salonica ciuitas est grandis z populosa. In
qua dū fuisset orta seditio quidā iudicū lapi-
dati sunt atq; tracti. Hinc indignatus theo-

dosius iracūdiē nō refrenauit infirmitatem
sed iussit iniustos gladios sup oēs euaginari
z vna cū nocentib; innocētes interimi. Se-
ptem milia etenim hominū sicut fert̄ occisi sūt
nō precedēte iudicio. sed tanq; in messib; om-
nes simul incisi sunt. h̄mōi cladem plenā val-
de gemitib; audies Ambrosius. cū princeps
mediolanū venisset z solēniter in sacrū volu-
isset intrare templū occurrit foris ad ianuas.
z ingredientē h̄is sermonib; a sacri liminis
incesso. phibuit dicens. Fletis impator per-
petrare necis quanta sit magnitudo? Neq;
post causam tāti furoris mēs tua molē pre-
sumptionis agnoscit. Sed forte recognitio-
nē peccati phibet potestas imperij: decet ta-
men vt vincat ratio potestātē. Sciētia quip-
pe natura est. eiusq; mortalitas atq; resolu-
tio z puluis p̄genitoz ex quo facti ad quē re-
digēdi sumus. z nō floze purpureo p̄fidētes
infirmitates operti corporis ignorare. Loc-
qualiū hominē princeps es o impator z con-
seruoz. Unus em̄ est omnīū dñs rex omnīū
z creator. Quib; igit̄ oculis aspiciens cōmu-
nis dñi templū: quib; calcabis pedib; sanctū
illius pauimentū? Quomō manus extēdes:
de quib; adhuc sanguis stillat iniust⁹? quo-
modo h̄mōi manib; suscipies sanctū domi-
ni corpus? Qua presumptiōe ore tuo pocu-
lum sanguinis preciosi percipies. dum furo-
re sermonū tantus iniuste sit sanguis effu-
sus? Recede ergo recede. ne secundo peccato
priorē nequiciā augere contendas. Suscipe
vinculū qd̄ omnīū dñs nūc ligauit. est enim
medicina maxima sanitatis. h̄is sermonib;
impator obediēs. erat em̄ diuinis eruditioni-
bus enutritus. z aperte sciens q̄ sunt ppria sa-
cerdotū: que regū. gemens z doleus ad rega-
lia remeauit. Lūq; octo mensū cōtinuū trās-
issent tēpora. p̄pinquauit natiuitatis saluato-
ris nostri festiuitas. Impator autē lamentatio-
nib; assiduīs in palatio residens. cōtinuas la-
chrymas icessabiliter expēdebat. Ingressus
autē rufinus tūc magister militū z singularē
apud principē fiduciā habēs. z videns prin-
cipem in lamentatiōe prostratū. accessit vt la-
chrymaz causas pquiret. At ille amarissī-
me ingemiscens z vehementius lachrymas
fundens. tu inquit rufine ludis. z mea mala
nō sentis. Ego autē lamētor z gemo calamī-
tatem meā. qui a seruis quidē z mendicanti-
bus aperta sunt tēpla dei. z propriū dominū
ingredientes licēter exorant. mibi p̄o ingres-
sus ad eū nō est. insuper etiā celi sunt clausi.

A ij

Hec dicens. verba singula singulabz irrupebat. Rufin⁹ curro inq^t si tibi placet. p^oncifici p^oncibz psuadeo. vt soluat vinculu q^o ligauit. At impator. No inquit suadebis ambrosio. Noui ego decretu illius esse iustu. neqz reue^r rebuur impialem potentia vt lege possit preuaricari diuina. Lūqz rufinus verbis plurimis vteret. z pmitteret ambrosiu esse flectendum impator eū pergere cū festinatione precepit. Ipse vero spe data post paululu est securus. credens rufini pmissionibz. Porro vir mirandus ambrosius. mox vt vidit rufinus ait. Impudentia canū imitatus es o rufine. tate videlicet necis auctor existens. pudorez ex fronte detergens. nec erubescis nec metuis ptra imaginē latrare diuina. Lūqz rufinus supplicaret. z impatorem diceret esse venturu. supno celo accensus Ambrosius. ego inquit rufine predico. qm eū ingredi sacra limina phibeo. Si p^o impium in tyrannicaz mutabat necem. z ego libenter suscipio. Hec z alia plurima rufinus audiens nūciauit imperatori votū antistitis monens ne de palatio forte pcederet. At impator hec in media iam platea cognoscēs. pergo inquit. z iustas in facie suscipio ptumelias. Lūqz ad sacra limina puenisset. in sanctā quidē basilicā nō presumpsit intrare. Sed veniēs ad antistite z inueniēs eū salutario residentē supplicabat vt eius vincula resolveret. At ille tyrannicā dicebat eē p^osentia z ptra deū resanire. z theodosium. eiusqz calcare leges. Verū impator nō inquit insurgo aduersus ecclⁱasticas sanctiōes nec vnqz ingredi limina sacra cōtendo. sed te soluere mea vincula deposco. z cōmūnis dñi p me exorare clementia. nec mihi ianuā claudi. qm cunctis penitentiā agētibz dñs noster aperuit. Tūc antistes. qm inquit penitentiā ostēdisti post tantas iniq^t tates. Quibz medicaminibz incurabilia vulnera plagasqz curasti. At impator. tuū inq^t opus z docere. z medicamina tempore. meū vero oblata suscipe. Tūc sanctus Ambrosius. Quonia furori inquit tuū iudiciū cōmissisti. z nō ratio ptulit sententiā. sed poti⁹ iracundia. Scribe lege que decreta furoris euacuet. z xxx. diebz sententiā necis atqz p^oscriptionis in litteris tantūmodo maneāt. z iudiciū ratiois expectet. Quibz trāfactis diebz ira videlicet iā cessante ratio causam iudicās ap^o semetipam q cognouerit sub veritate disponat. In hys em diebz agnoscat. aut iusta sit q^o p^ouler⁹ aut iniusta sententia. Et si quis

dem ratio pbauerit. iniusta que plata disrūpit. Si vero iusta firmabit. Dieb⁹ vero numerus ad hec examināda sufficiet. Hāc ammonitionē impator animo libenti suscipiens z opimā esse confidēs legē. conscribi repēte precepit. z p^orie manus litteris cōfirmavit. Quo facto vinculu eius soluit Ambrosius. Que lex hactenus obseruat. Est em huiusmodi. Impatores. Gratian⁹. z Theodosi⁹ augusti. flauiano pfecto pretorij illyrici. Si vindicari in alios seuerius ptra nostrā consuetudinē p cause intuitu iusserimus. nolimus statim eos aut subire penā. aut excipere sententiā sed p dies triginta sup statu eorum fors z fortuna suspēsa sit. Reos sane accipiant vincula atqz custodia. z ex cubijs sollertibus vigilāter obseruet. sic igit sacratissimus impator ingredi limina psumēs nō statim domino supplicauit. neqz genua flexit. s^z pnus in pauimēto iacens dauitica pclamauit vocem. Adhesit pauimēto aīa mea viuifica me fm verbū tuū. Danibz capillos cuellēs frōtemqz percutiens. z pauimēto lachrymarum guttas aspergēs veniā impetrare poscebat. Lūqz tēpus accederet: quo mun⁹ ad altare solebat offerre: surgēs cū lachrymis est ingressus. Lum p^o obtulisset sicuti solitus erat intra cancellos stetit. Rursus autē ambrosius nō quieuit. sed differentiā locorum edocuit. z primo quidē requisinit quid ibidē expectaret. Impatore dicente sustinere se sacroz pceptione mysterioz. per archidiaconū remandauit. O impator. Interiora loca. tantū sunt sacerdotibz collata. que ceteri nec ingredi: nec cōtingere pmittunt. Egredere igitur. et hanc expectationē cū ceteris habe cōmunē. Purapura namqz impatores nō sacerdotes facit. Tūc fidelissim⁹ impator etiā hanc traditionem animo gratanti suscipiēs remandauit. Nō audacie causa intra cācellos māsi. sed in cōstantinopolitana vrbe hanc consuetudinē esse cognoui. vnde ago gratias p huiusmodi medicina. Tali ergo tantaqz z p^osul z impator virtute clarebant. Ego nāqz vtriusqz op^o ammiror. illius fiduciā. huius autē obedientiam. illius zeli feruorē. huius fidei puritatē. Porro regulas pietatis quas a magno sacerdote pcepit. etiā reuerlus inconstantinopolitana vrbe seruaui. Nam dū festiuitatis tempore ad ecclesiā pcessisset. oblatis in ecclesia muneribz ingressus est. Lūqz nectarius tūc p^osul ecclesie mādasset cur intus stare noluisset: mandauit princeps. Ur inquit potui di

scere: que differentia sit imperatoris et sacerdotis. Vix enim veritatis inveni magistrum ambrosium. hunc namque solum novi digne vocari pontificem. Tantum itaque potest increpatione a viro virtutibus florente prolata.

Capitulum. xxxj.

Abebat igitur imperator et aliam utilitatis occasionem per quas de bonis operibus triumpharet. Longum enim eius divinas leges cum sepe ammoneret seipsam tamen perfecte prius erudiens: Non enim regni fastigium elevata est. sed potius divino amore succensa. Beneficiorum namque magnitudo. maius ei desiderium benefactoris adhibebat. Repente namque. ut venit ad purpuram. claudorum atque debilius maximam habebat curam. non servis. non aliis ministris uteretur: sed per semetipsum agens et ad eorum habitacula veniens et unicuique ipsorum quod opus haberet prebens. Sic etiam et per ecclesiarum synodochia discurrens suis manibus ministrabat infirmis ollas eorum tergens cibos gustans offerens coclearia. panem frangens. cibos ministrans. calicem diluens. et alia cuncta faciens que servus et ministris mos est solenniter operari. Hijs autem qui eam de rebus talibus nitebantur. prohibere dicebat. Aurum distribueret opus imperii est. ego autem pro ipso imperio hoc opus offero. bona mihi omnia conferenti. Nam viro suo sepe dicebat. Oportet te semper marite cogitare quid dudum fuisti. quid modo sis. Nec si semper cogitaveris ingratus benefactori non eris. Si imperium quod suscepisti legaliter gubernabis. et harum rerum placabis auctorem. Hijs ergo sermonibus velut optimam quandam utilitatem virtutisque abundantiam coniugis sui sermonibus offerebat.

Capitulum. xxxij.

Ecce itaque ante maritum defuncta est. Post aliquantulum vero tempore mortis eius aliquid tale. pervenit quod maximum amorem quem habuit circa eum ostendit. Coactus itaque theodosius plurimorum continuatione bellorum. quandam illationem novam imposuit civitatibus. Antiochena vero civitas non unum vectigal ferre non potuit. sed videns populus suspendi diversos. egit: quod vulgus solet occasione seditionis inveniens. depones enim imaginem ornatissime placille. Sic enim Augustus fuerat vocitata. per omnem traxere civitas

tem. Nec audiens indignatus abstulit privilegia civitatis. et vicine urbi idem iudicium tradidit principatum. credens hinc maxime antiochenos affligere. Post hec autem incendere et destruere atque instar vicorum antiochia redire minabatur. administratores autem locorum etiam quosdam comprehensos interemerunt. antequam hanc presumptionem cognosceret imperator. Nec igitur omnia imperator precipiebat. non tamen fiebant prohibente lege: quam proferri fecit ambrosius. Cum igitur venissent qui portabant minas imperatoris helibichus magister militum. et cesarius magister officiorum erant omnes sub formidine constituti. Porro viri heremum habitantes. virtutis propugnatores. multi tunc et optimi viri plurima monita simul et preces eis qui a principe missi fuerant offerebant. Macedonius autem vir sanctus nihil huius vite sciens. Sed etiam divinum librorum penitus incertus. in simplicitatibus habitans montium. noctibus ac diebus salvatori omnium puras offerens preces. non imperatoris indignatione permotus non iudicium ab eo missorum. media civitate utriusque clamorem comprehendens ab equis suis ut descendens imperabat. At illi parvulum senem pannis oblitum vilissimis intuentes. primitus indignati sunt. Cum vero quidam obsequia perhibentium virtutem viri illius indicassent repente ab equis descendentes. et genua flectentes. ab eo veniam suppliciter et devote implorabant. At ille sapientia divina repletus: hec eis verba locutus est. O amici dicite imperatori. Non es imperator solummodo: sed etiam homo. Noli itaque respicere solum imperium: sed considera quoque naturam. nam cum sis homo: eiusdem naturam hominibus cognosceris imperare. et secundum imaginem divinam atque similitudinem hominum creata natura est. Noli igitur crudeliter atque servilissime dei ymaginem necibus subiugare. irritas etenim creatorem: dum illius panis ymaginem. Illud quoque considera. quia tu ipse tantum propter aeream contristarum ymaginem. Quantum vero differt inanimata res animate. viventi atque rationali: cunctis sensum habentibus est apertum. Insuper etiam consideret. quod nobis quidem facile est pro una ymagine plurimas aereas preparare. At illi omnino difficile vel unum capillum restituere peremptorium. Nec audientes illi principum mandantes: flammam iracundie penitus extinxerunt. Qui pro terroribus satisfactionem rescripsit.

causam indignationis innotuit. Nō inquit oportuerat me peccante: mulierē omni fauore dignissimam post mortem tantā contumeliam sustinere. aduersum me nāq; furore indignantes dicebat armare. Adiecit etiam. qz tribularetur et ingemisceret eo qd audisset alios quos a iudicibus interemptos:

Capitulum. xxxij.

Fidelissimus igitur imperator tunc contra errorem paganorū suū trāstulit studium. legesq; conscripsit: precipiens ydolorum templa subuerti. Constantinus enim maximus omnium fauore laudandus: qui primus pietate ornauit imperium demonibus quidem sacrificare omnibus interdixit: non tamē eorum templa destruxit: sed inaccessibilia esse precepit. cuius filij paterna vestigia sunt secuti. Iulianus autē renouauit impietatem et flammā veteris seductionis accendit. Porro iouinianus impio sumptus rursus imolationes prohibuit ydolorum. Valentinianus autē maior huiusmodi legibus usus: gubernauit europam ut vni cuiq; cui vellet religioni seruire concederet. Porro valens omnibus quidem alijs concessit ut religiones suas colerent sicut vellet: illos solos impugnans qui p apostolicis dogmatibus decertabant. Omni siquidē tempore eius imperij et ad aras ignis incendebatur. et libamina atq; sacrificia ydolis offerbantur: sed et publicas festiuitates per plateas agebant. et orgia dionysij celebrabant. et cum sacrificijs currebant canes euiscerates atq; bachantes. et agentes omnia que nequiciam proprij doctoris insinuat. Hec omnia theodosius inueniens fidelissimus imperator radicitus euulsit et obliuioni tradidit.

Capitulum. xxxiii.

Rimus igitur aliorum Marcellus episcopus lege pncipis p armis usus ppe civitatis templa destruxit. de fiducia diuina non de hominum virtute psumens. Quod quidem opus dignū memoria narrare non sileam. Defuncto Iobanne apamie civitatis episcopo: marcellus vir sanctissimus ordinatus est feruens eps fm apostolū. Inter hec venit prefectus orientis apamiam militari timore perterritus. vbi dum esset templum iouis valde precipuum et ornamentis plurimis variatum. cum prefectus destruere nitetur. Videns autē forte ynius

edificium ac robustum: impossibile indicavit hominibus lapidū in ncturas et comissiones posse dissolvere. Erant enim ingentes et alterutris alligati insuper et ferro plumboq; coniuncti. porro marcellus prefecti pusillanimitatem videns: cum quidē misit ad alias civitates: ipse se supplicabat deo ut templi destruendi preberet occasionē. Inter hec venit quidā sponte diluculo. nō structor. nō lapidum sector. neq; alterius cuiuscunq; peritus artis sed lapides ferre et ligna in humeros consuetus. Is ergo accedens promisit facile templum esse soluendum. qui tantūmodo accipere mercedē posebat artificū. Cūq; hoc sanctus pontifex promississet: hoc ille machinatus est. Coherbat enim templo in altitudine constituto ex quattuor lateribus positus. erantq; colonne argenteae et altitudinē templo habentes equalē singularū vero circulus columnarum erat. xvj. cubitorū. porro nature petre fortissime que non facile quibuslibet ferramentorum generibus rumpetur. Harum itaq; tres per circuitus suffodiens. et sub earum basibus fortia ligna supponens: imisit ignē. Quo facto non poterat naturaliter ignis accendi. Demon etenim quidā terribissimus apparuit qui flammā vires suas prohibebat operari. Cūq; frequenter hoc facerent et molitionem suam explere non possent: nunciaverunt hoc pontifici meridie dormienti. Et ille repente ad ecclesiam cōcurrēs et aquam in vasculo portari precipiēs: aquam posuit sub altari. ipse vero in pavimento posita fronte clementi dño supplicabat. ne amplius tyrannidem demonis illam pateretur habere fiduciā: sed ut infirmitatē illius enudaret et signū proprie virtutis ostenderet: ne magis ex hoc infidelibus exultationis occasio nasceretur. Hec cum dixisset facto signaculo crucis in aqua: quendam dyaconū suum equitium fide et zelo munitum iussit sumere aquam sub altari positam. et velociter currere et euz fide aspergere. ignēq; supponere. Nō dum fuisset factū: demon effugit non ferens aque virtutē. Ignis autē velut oleum habuit illius aque naturā. cōprehensaq; ligna sunt repente cōsumpta. Solūne se suffulture solatio nudate. et ipse ceciderunt. et alias duo decim vna traxerūt. Tum latus quod ipso templo coherbat violētia ruine depositum est. Sonus autē totā concutiens civitatē cictos fecit ibi cōcurrerēt dū inimici ipsius demonis aperte cognouissent fugā: ipsi in diuinis

laudibus ora soluebant. Sic enim et alia tepla sacratissimus pontifex ille destruxit. qui et victoribus scribebat martyribus et rescripta suscepit. et nouissime etiam ipse martyrio coronatus est.

Capitulum lxxv.

De itaque tempore placuit ut presbyteri qui erant super penitentes constituti remouerentur propter huiusmodi causas. Ex quo nouatiani ab ecclesia sunt diuisi. cum his qui deliquerant sub persecutionibus decessu communicare nolentes. ex illo episcopi pro ecclesiastica regula presbyterorum super penitentes esse constituerunt.

Quoniam omnino non peccare diuinum et ultra humanam naturam esse cognoscitur: peccantibus autem et penitentiam agentibus veniam deus dari precepit. Qui vero confiteri refugiunt maius peccatorum onus acquirunt. Propterea visum est antiquis pontificibus. ut velut in theatro sub testimonio ecclesiastici populi delicta pandantur. et hanc causam presbyterum bone conuersationis seruantes secretum. ac sapientem virum statuerunt. ad quem accedentes hi qui delinquebant. delicta propria fatebantur. At ille secundum vniuersi cuiuscunque culpam indicabat ei multa. Quod etiam hactenus diligenter in occidentibus seruatur ecclesiis. et maxime apud Romam ubi etiam locus est certus penitentium. Stant enim rei et velut in lamentationibus constituti. Dum enim sacra celebratio fuerit adimpleta. illi communionem non percipientes. cum gemitu et lamentatione semetipsos in terra prosternunt. Ad quas concurrens episcopus et ipse cum lachrymis et gemitu spirituali prosternitur et omnis ecclesie plebs fleatibus inundatur. Post hec autem prius surgit episcopus et eleuat iacentes a terra. Tunc competenter pro penitentibus facta oratione. dimittit omnes. At illi afflictionibus sponte vacantes. aut ieiuniis. aut abstinentia lauari. aut suspensione ciborum. aut rebus alijs que iubetur expectat communionis tempus quod decernit episcopus. Constituto vero tempore velut quoddam debitum exoluentes. afflictione peccatum curati cum populo communionem participantur. Hec ergo antiquitus romani pontifices usque ad nostrum conseruauerunt tempus. Porro constantinopolim presbyter super penitentes fuit usque ad aliud tempus: quod quedam mulier nobilissima

dum peccata sua fuisset confessa et ei a presbytero preceptum ut ieiunaret et deo operibus supplicaret. dum hoc obseruaret crebrius in ecclesia cum dyacono se concubuisse confessus est. Hoc dum populus agnouisset. seniebat super sacerdotes quasi per eos iniuria facta fuisset ecclesie. Tunc nectarius episcopus remouit dyaconum sceleratum et quibusdam suadentibus ut singulos ad communicandum iudicio conscientie sue relinqueret etiam presbyterum nequaquam super penitentes esse precepit. et ex illo antiquitatis consuetudo sublata est. dum ut arbitror minora peccata pro pudore confessionis et subtilitate examinantium patrantur.

Capitulum lxxvi.

Ignarus itaque iudico non tacere: quod apud alios gesta sunt. id est apud arrianos nouatianos. macedonianos et eunomianos. Ecclesia namque diuisa erat et apud semetipsos singuli congregabantur. Quemadmodum enim et pro quibus causis diuisi sunt sermone procedente narrabimus. Hoc autem sciendum est. quia imperator Theodosius nullum horum persequebatur preter eunomium qui constantinopoli collectas in domo faciebat. et conscriptos a se libros recitabat. ita ut eius doctrina multi corrumperentur: pro qua causa etiam multauit exilio. nullumque alium fatigauit. neque sibi incommunicare compulit. sed singulos per loca propria collectas celebrare permisit. et cultum tenere christianitatis sicut percipere potuit. et alios quidem permisit foris ciuitatem oratoria fabricare. Nouatianus autem concordes sue fidei intra urbem ecclesias habere concessit. de quibus pauca dicenda sunt. Quadraginta annis agelius presul fuit a temporibus constantini usque ad annum sextum theodosij. Qui cum venisset ad mortem. sisinnium presbyterum ordinauit episcopum. virum eloquentissimum. et a maximo philosopho vnicuique Juliano imperatore litteris eruditum. Cumque populus nouatiano culparet ordinationem cur non martianum potius ordinasset per quem sub Valente nouatiani sine persecutione mansissent tunc agelius populis volens placare tristitiam etiam martianum ordinauit episcopum. Et cum melius habuisset in ecclesiam processit et sermonem fecit dicens. Martianum habetis post me. post martianum vero sisinnium. Post paucos vero dies defunctus est.

Liber

Sub episcopatu vero martiani etiam; eorum ecclesia ac huiusmodi causa diuisa est.

Capitulum. xxxvij.

Abbatius quidam ex iudeo Christianus factus. et a martiano ad presbyteratus honorem prouectus. nihilominus secte iudaice seruiebat. Quod quo scelere ambiebat episcopatum. Assumens ergo sui desiderij conscios duos presbyterum Theocistum et macharium: nouitatem festiuitatis paschalis sub valente imperatore constitutam. in uico phrigie pazo: defendere nitentur. et premium quidem quasi pro ecclesie integritatis custodia dicebat non esse dignos quosdam participatione sacramentorum. procedente uero tempore manifestatus est. duz collectas proprias celebraret. Inter hec martianus agnoscens eius errorem et ordinationis sue culpam. quoniam uane glorie homines presbyteros ordinauerat et cum gemitu dicebat. melius fuisse super spinas posuisse manus suas quam sabbatum ordinasse presbyterum. Pro inde synodum in sangario bithunie nouatianorum fecit episcoporum. Quo congregati euocauerunt eos ut coram synodo causas discessionis sue proponerent. Lunq; sabbatius discordiam festiuitatis paschalis suam diceret esse tristitiaz et oportere firmare. sicut in pazo fuerat constitutum. estimans episcopi quoniam propter ambitum sabbatius talia perpetraret iniurandum ei imposuerunt quia nunq; desideraret episcopatum. Quo iurante regulam de pasche festiuitate protulerunt que singulis liceret quo uellent celebrare pascha ne propter discordiam festiuitatis diuiderent ecclesiam. cum antiqui et ecclesijs proximi licet discordantes de tali festiuitate communicassent tamen alterutris et nouatiani in regia urbe Roma constituti nunq; fuissent secuti iudeos. Sed semper post equinoctium celebrarent pascha. Quia hec ab eis tunc fuisset regula diffinita sabbatius iuramentis restrictus si quando paschalis festiuitas discordaret. ille apud semetipsum precedentius ieiunabat. et notanter solennem diem pasche sabbati celebrabat. et rursus cum omnibus in ecclesia conueniebat et mysterijs fruebatur. Hoc ergo multis annis faciens. latere non potuit. Quapropter quidam simplicium et maxime phrigum et gallatorum ex hac re iustificari credentes zes-

Nomus

labantur eum et pascha cum illo celebrabant. Sed sabbatius postea. et remotas collectas faciebat. paruiq; pendens iniurandum suorum sequacium ordinatur episcopus.

Capitulum. xxxviii.

Ed mihi uidetur huiusmodi viros de festiuitate pasche rationabiliter contendisse neq; istos qui nunc sequuntur iudeos. non enim mente perceperunt. quia iudaismo in christianitate mutato. illa sub alia et figuratiua legis moysayce quieuerunt. quod hinc apparet iudizare nanq; nulla gens christiana percepit. Ediuerso autem apostolus etiam contradixit. Non solum circuncisionem prohibens. Sed etiam de festiuitatibus contentiones abiciendas monens scribens enim ad galatas ait. Dicite mihi qui sub lege uultis esse: legem non audistis. Et hinc pauca loquens. seruum ostendit populum iudeorum et in libertatem uocatos. qui accedunt ad christum. Donet etiam nullatenus obseruandos dies et menses et annos. Colosensibus autem scribens uoce magna clamabat umbram fuisse obseruationes antiquas. quapropter inquit nullus uos iudicet in cibo aut in potu. aut in parte festiuitatis. aut initio mensis. aut sabbato: que sunt umbra futuri. Et ad hebreos idem apostolus ait. Mutato enim sacerdotio necessario legis mutatio fuit. Unde igitur nec apostolus nec euangelia accedentibus ad predicationem iugum seruitutis imposuerunt. sed festiuitatem pasche et alias celebratas honorandas esse dixerunt. Quapropter quoniam diligunt homines huiusmodi celebratores: eo quod in eis a laboribus requiescant. singuli per prouincias sicut uoluerunt memoriam salutaris passionis antiquitus ex quadam consuetudine celebrabant. Non enim hoc saluator aut nostri apostoli lege predicauerunt. nec penam aut supplicium aut maledictum sicut lex moysayca iudeis. nobis euangelia aut apostoli sunt minati. sed solummodo propter derogationem iudeorum. quoniam in festiuitatibus homicidium commiserunt in tempore ariatorum saluatorem passum in euangelis est relatum. Intentio nanq; fuit apostolorum. non de diebus sanxire festiuitatum. sed conuersationem rectam et dei predicare culturam. Sibi ergo uidetur quia sicut multa alia p-

provincias ad consuetudinem venerunt. sic
 et pasche festiuitas tradita est: eo quod nullus ap-
 postolorum hinc aliquid sanxisset. nam plu-
 rimi circa minorem asiam antiquitus quar-
 tadecima die obseruare consueuerant non res-
 picientes sabbati diem: et hoc facientes non
 tamen segregabantur ab illis: qui aliter cele-
 brabant. donec romane ecclesie victor episco-
 pus excommunicatione quartodecimanis mi-
 sisset in asiam. Quo facto ireneus lugdunen-
 sis gallicanus episcopus. victorem epistola
 sua culpauit. dicens. etiam veteres ita celebra-
 se. et quia Policarpus smirne ciuitatis epi-
 scopus qui postea sub Gordiano principe mar-
 tyrio coronatus est. a niceto episcopo roma-
 no communicauerit nihil discernens de pascha-
 li festiuitate. cum ipse quartodecimanus esset
 sicut eusebius in. v. ecclesiastice hyst. libro do-
 cet. Quidam igitur sicuti dixi in asia minori
 quibusdam obseruabant diem. quidam vero etiam
 circa orientales plagas sabbatum custodie-
 bant dissonabant autem circa mensum. Nam
 alij iudeos licet integritatem non seruaret se-
 quendos esse in festiuitate dicebant. alij vero
 post equinoxium celebrabant declinantes se
 qui iudeos. et dicentes. quia dum sol esset in
 ariete pascha celebrari deberet: sed in antioche
 nos autem zantico mense. sed in romanos apo-
 stoli. et hoc faciendum non sequendo moder-
 nos iudeos: qui per omnia errare noscuntur
 sed magis antiquos et iosephum. Sic enim
 ille in tercio antiquitatis libro scripsit. Huius
 ergo cotendentibus omnes occidentales vsque
 ad oceanum post equinoxium ex antiqua tra-
 ditione celebrasse comperimus nec aliquan-
 do habuisse discordiam. Non enim sicuti qui-
 dam dicunt celebratum sub constantino con-
 cilium festiuitate pasche mutauit. Nam ipse
 constantinus discordantibus scribens. monet
 ut isti cum pauci essent imitarentur plures: cu-
 ius epistole partem ponere non omisi. Sic
 enim post alia dixit. Est enim ordo valde de-
 corus: quoniam omnes ecclesie in vno orbe
 apud occidentem et meridiem et arctum po-
 site seruare noscuntur. necnon etiam quidam
 orientalium. quapropter in presenti vtiq; be-
 ne se habere omnes estimauerunt. Et ego ipse
 vestre quoque sapientie placere promisi ut quod
 in romana ciuitate. ytaliam. et affrica et vniuersa
 egypto. hispania. galliis. britannijs. libia.
 tota hellada diecise. pto. et cilicia libere sub
 vna concordia custoditur. hoc enim sapien-
 tia vestra suscipiat considerantes non solus

multitudinem predictorum locorum. et eccle-
 siarum munerum. sed etiam quia hoc maxime
 debelis omnes comuniter celebrare quod ratio
 subtilis videtur exigere nullam cum iudeo-
 rum periurio habere comunem. Ta-
 lia siquidem constantinus. sed atunt quarta
 decimanis hanc obseruatione iohanne apo-
 stolum tradidisse. Alij vero petrum et paulum
 apostolos romanis et occidentibus dicunt
 pasche tradidisse solennitate. sed nullus scri-
 ptam probationem horum habere dinoscitur.
 Quia vero ex consuetudine quadam per
 provincias celebratur pascha. hinc estimo. cum
 nulla religio easdem videtur seruare solenni-
 tates. nam cum vnus sint fidei plurimi ta-
 men disponant circa pascha legitima vnde
 pauca dicenda sunt. Nam in ipsis ieiunijs a-
 liter apud alios inuenis obseruari. Roma-
 ni enim tres ante pascha septimanas preter
 sabbatum et dominicam sub continuatione
 ieiunant. Hillyrici vero et tota hellada. alle-
 xandria quoque ante sex septimanas ieiunant
 eaque ieiunia quadragesimam vocant. alij ve-
 ro ante septem pasche septimanas ieiuniorum
 facere noscuntur initia et tres tantummodo se-
 ptimanas hoc est quinis diebus preter inter-
 missionem aliarum duarum septimanarum
 ieiunantes. nihilominus quadragesimam vo-
 cant. Unde miror cum ipsum numerum non
 habeant. quomodo quadragesimam vocant.
 sed etiam ciborum abstinentiam non simile
 habent. Nam alij omnino ab animante se ob-
 seruant. alia ieiunantium pisces solummodo
 comedunt: quidam cum piscibus vescun-
 tur et volatilibus dicentes. Nec sed in Bo-
 sen ex aqua habere substantiam: alij vero eti-
 am caseis. caulibus et ouis abstinere noscun-
 tur. quidam sicco tantummodo pane vescun-
 tur. alij neque hoc vsque ad nonam ieiunantes.
 Horum sine discretionem reficiuntur ciborum
 et innumere consuetudines apud diuersos
 inueniuntur. Et quia nulla lectio ex hoc in-
 uenitur antiqua. puto apostolos singulorum
 hoc reliquisse sententie. ut vnusquisque opere-
 tur non timore. non necessitate: quod bonum
 est. sed etiam circa celebritatem collectarum que-
 dam diuersitas inuenitur. Nam dum per
 ecclesias in vniuerso terrarum orbe consti-
 tutus die sabbato per singulas ebdomadas
 sacrificia celebrarent. Hoc in alexandria et in
 roma quadam prisca traditione non faciat. E-
 gyptij vero alexandrie vicini et thebaidis habi-
 tatores. sabbato quidem collectas agunt. quo-

niam sicut moris est sacramenta percipiunt. Nam postq̄ fuerunt et epulati cibis omnib; adimpleti. circa vesperam oblatione facta cōmunicant. Rursus aut̄ in alexandria. quarta et sexta feria scripture leguntur. eisq; doctores interpretantur et omnia sūt preter solennē oblationis morem. Origenes enim plurima in hīs diebus videtur edocuisse. Qui dum sapiens esset magister et cōsideraret quia impossibilitas mosayce legis ad litteram esset in formationem pasche ad modum contemplationis euerit vnum pascha solūmodo veruz fieri. dicens quod saluator celebravit. dum Petrus aduersus contrarias potestates crucem susciperet. et illo triumpho vteretur cōtra dyabolum. In eadem alexandria lectores et psalmoz nunciatores indifferenter fiunt. siue cathecumini. siue etiam christiani. dū omnes ecclesie iam fideles in hīs ordinibus habere videantur. Ego quoq; cognoui in thessalia consuetudinem aliam dum quidaz clericus ante clericatum legitime durisset vxorem. quia cum ea mixtus fuerit abdicat⁹ est. dum in oriente cuncti spontanea voluntate et non aliaqua necessitate etiā episcopi semet ipsos abstineāt. Plurimi enim eorum etiam episcopatus tempore ex legitima vxore etiā filios habuerunt. Hoc quoq; in thessalia seruari cognoui. quoniam apud eos in diebus pasche tantūmodo baptisantur: quapropter plurimi sine baptisate moriūtur. In antiochia siriē altare non ad orientem ecclesie. sed magis ad occidentē habent. In bellada hierosolymis. et thessalia ad tempus vespertinum orationes similes nouatianis constantinopolim degentibus habentur. In cesarea capadocie et cipro die sabbati et domico. circa vesperam cum lucernarijs episcopi atq; presbyteri scripturas interpretant. In alexandria presbyter non facit sermonem et hec res initium accepit ex quo arrius ecclesiam conturbavit. Rome sabbata vniuersa ieiunant. In cesarea capadocie eos qui post baptisma delinquant a cōmunionē suspendunt sicuti nouatiani et macedoniani in balesponto faciunt et in asia. Quarto decimani. nouatiani circa phrigiam binubos non recipiunt. constantinopolim vero neq; aperte recipiūt. neq; palam remouere noscuntur. in occidentibus vero partibus aperte recipiunt.

¶ Sozomenes.

Capitulum. xxxix.

¶ On tam siquidē quos phricas nominant peregrinam quandā adinventionem introducentes. s̄m eam pascha celebrant. culpant enim eos: qui cursum lune requirunt. et dicunt solares tantummodo circulos sequendos. et postea menses quidem singulos esse dierum. xxx. diffiniunt et inchoare primū ab equinoxio vernali. qd̄ est s̄m romanos. viij. hoc apostolus tunc inquit duo luminaria facta sunt quibus tempoz manifestantur et hoc indicari. eo qd̄ lumen per octo annos cum sole cōcurrat etambo tunc nouum habeant mensem: eo qd̄ octo annozū cursus lune cōpleatur et tanq̄ principiu; sit primi mensis reputant predictam diem in scripturis. xiiij. et hanc esse dicit. viij. idus aprilis. s̄m quam semper celebrant pascha. tenent si contingit etiam concurrere resurrectionis domini cum die. alioquin dominica superueniente celebrant. Scriptum est enim. a quartadecima vsq; ad. xxi. esse celebrandum.

¶ Sozomenes.

¶ Apud romanos in vno quoq; anno semel psallunt alleluia. primo die pasche ita vt romani velut pro iuramento habeant: vt hunc hymnu; audire mereantur. In qua ecclesia neq; episcopus. neq; aliter quisq; coram populo dicit Apud alexandrinis hoc opinabile est. quia dum leguntur euangelia non surgit episcopus qd̄ apud alios nusq; fieri noui vbi solus archidiaconus hanc lectionem legit. in alijs locis dyaconi in multis vero ecclesijs soli sacerdotes. constantinopolim prima die resurrectionis dominice pontifex.

¶ Socrates.

Capitulum. xl.

¶ Rouenerūt enim etiam apud arrianos diuisiones propter huiusmodi causam. singule videlicet eorum contentiones. ad ineptos eos perduxere sermones. Cum enim in eorum ecclesia credatur deus pater esse filij verbi. ex hoc apud eos questio processit. si possibile sit. vt etiam anteq̄ existeret filius deus pater vocari potuisset. quoniam dei verbum non ex patre naturaliter. sed ex non existentibus substituisse credebant. Circa primum itaq; capitulum errantes: rite de puro nomine in certamen illicitum corruerunt. Dorotheus enim ab antiochia euocat⁹ ab eis. dicebat nō posse patre

Libex

esse neq; vocari. filio non subsistente. Porro marinus quem a thracia ante Dorotheū vocauerant occasione inueniens oportuna. Dorotheo enim erat aduersus. respondit sermonem de hac questione contrarium et propterea sunt inter eos facte diuisiones. diuisiq; propter hoc verbum seorsum singuli solennia celebrabant. Alij enim sequebantur dorotheum. alij vero marinum quippe dicentes. patrem esse patrem. etiam filio non existente. Vocabantur enim isti patiriani. eo q; quidam theonistus suus genere psarira. idest duplicia vendens. hanc propositione valde defendere. Nos quoq; secutus est. selenas gothorum episcopus. sed isti quoq; paulopost separati sunt. cum marinus cum agapio discordiam habuisset. quoniam ipse episcopus fecerat ephesi. verum isti non propter religionem. sed propter presulatum inter se inimicias bellaq; gesserunt. Borbi namq; defendunt agapium. Quāobrem plurimi clericorum eorum vanam gloriam fugientes ad fidem consubstantialitatis vtiliter accesserunt. Arriani siquidem. xxxv. annis diuisi. inter alterutros postea sub imperio theodosij iunioris consulatione pluite ab herese psaritorum incedentes vnti sunt. veluti lege decernentes. nunq; capitulum propter quod diuisi fuerat memorare sed hoc constantinopolim gestus est. Verum in alijs ciuitatibus sub diuisione manserunt. hec de arrianis. Verum neq; eunomiani sine diuisione manserunt. Nam et ipse eunomius dudum ab eudoxio qui eū cizici ordinauit episcopum segregatus est. occasione percepta. eo q; etium doctorem eius expulsus suscipere noluisse. Reliqui vero ab eo per scismata diuersa partiti sunt. Prū itaq; theofronius quidam capadox ab eunomio vesane p̄tentiōis edoctus et aliquid de aristotelis cathegorijs et periarmentias intelligens fecit libros quos de exercitio mentis titulauit. Is ergo cum offendisset consecratos suos tanq; recedens ab eis expulsus est et seorsum colligēs sui nominis heresim dereliquit. In constantinopolim vero quidā eutius ex tepidissima questione ab eunomianis diuisus. hactenus collectas seorsum facit. vocanturq; horum alij eunomotheos romani. alij vero eunomote etichiani. Verum tamen isti baptisma corruerunt. non enim in trinitate. sed in christi morte baptisant.

Capitulum. xli.

Nonus Fo. lxxx.

Acta est igitur quodam tempore etiā inter macedonianos diuisio: cū eutropius presbyter seorsum colligeret et nequaq; ei carcerius consentiret. Fuerunt forsitan et alie diuisiones heresum. sed ego tāq; constantinopolitanus atq; nutritus. q̄ mihi clarioza vlla sunt ea narrare curauit.

Capitulum. xlii.

siquidē tempestate dicunt egypti flumiū circa primū ascensum aq; post tergum recessisse. Quo facto egyptij seniebant. eo q; non sinerentur flumini sacrificia solennia celebrare. Iudex autē seditionem perspiciens concitari nunciavit imperatori. Verum imperator melius iudicauit diuine fidei seruendum: qm poculo nili. et p̄ponere sacrificia pietati. Nunq; inquit curat ille fluitus. si magicis artibus. et fluxu sanguinis. vnde pollunde sunt sacri paradisi. Hac acto. post paululū ita vberime nilus effusus est. vt etiam altius q; solebat fluctos aspergeret. Tūq; solitas compleset mensuras. et adhuc in culmen extolleretur in terram nimium egyptij sunt redacti metuentes ne et alexandriam et libie partes forte destrueret. Tunc enim fertur paganos alexandinos in teatro clamasse. quia velut senex et delirus nilus euauisset. Quāobrem plurimi egyptiorum derogantes paterne religioni ad christianitatis iura p̄uersi sunt.

Capitulum. xliii.

De vero tempore dicitur delatū constantinopolim iohannis baptiste caput quod herodias petijt ab herode tetrarcha. Fertur enim inuentū caput a monachis macedonianis: qui primum quidem hierosolymis habitabant. postea vero ciciliam migraverunt. Cum enim aū hoc imperium mardonij maior domus imperialis hoc nunciasset imperatori precepit valens caput sacrum constantinopolim deportari. Quaiussione directi et imponentes vehiculo deportabant. Tūq; venissent ad locū qui vocatur partichium. est enim circa calcedona. nequaq; poterat trahi vehiculum licet multis plagis burdones affligerentur. Et cum hoc inopinabile videretur vniuersis. et ipsi simul imperatori. sacrum hoc caput reconseruerūt in vico appellato cosilai. Erat enim possessio ipsa mardonij. Illo siquidem tem-

Libec

porē. aut deo. aut ipso propheta monente in
hūc locū vsq; perductum est. Cumq; postea
theodosius impator has baptiste reliquias
voluisset auferre: solā referūt restitisse matro-
nam virginē sacrā. q̄ eius custodiā capitis ex-
hibebat. Cui dū sepius impator nō violēter:
sed cū lachrymis supplicaret: vt eū pmitteret
suavota cōplere. hec putās qz sicut tpe valēt
etiā tūc nō pateret vltorius baptista portari
cessit. At imperator amplectēs sua purpura
thecā in q̄ caput baptiste iacebat z eā portās
venit. z ante ciuitatē cōstantinopolitanā recō-
didit in. vii. miliario. ibiq; magnam atq; pul-
cherrimā deo edificauit eccliam: crebroq; de
precat⁹ est matronā promissiq; dona gratissi-
ma. si recōsiliari vellet nec passa est. Erat em̄
macedoniana heresi violata. licz ps byter vin-
centius psecutor ei⁹: q̄ pphete sepulchrū eq̄-
liter obseruabat cōuersus fuisset. z catholice
cōmunicasset ecclesie. Serūt em̄ qz cōiuratio-
nē habeāt macedoniani nunq; se a sua secta
recedere. Vex is ps byter dū ageretur de mi-
gratiōe sacri capis apud se diffiniuit qz si se-
queret baptista impatorē z ipse cōmunicaret
ei. Quo facto puersus est.

¶ Theodoricus.

Capitulum. xliiij.

Situr in antiochia meletij maximi
suggestionē flauian⁹ accepit. q̄ cum
diodoro plurima p ouib; certamīa
passus est. Voluerat em̄ paulin⁹ ecclie susci-
pere presulatu: sed pontificū ei restitit multi-
tudo dicēs nō oportere eū qui meletij cōsiliū
nō recepat post illius mortē in eius sede cōsi-
stere sed cū potius q̄ p plurimis laborib; ef-
fulgebat. z p ouium cura pericula sustinue-
rat. Hoc factū: romanos z egyptios fecit in-
festos aduersus orientales. s; neq; morte pau-
lini inimicicie sunt destructe. Nam z post il-
lum cū euagrius eius pcepisset sedem. persi-
terūt flauiano vehemēter infensi: licet euagri-
us preter ecclesiasticā regulā fuerit ordinat⁹.
Solutus em̄ paulinus eum instituerat. pluri-
mas regulas puaricatus ecclesiasticas. Non
em̄ precipiunt: vt p se quilibet ordinari pos-
sit: sed cōuocari vniuersos puitie sacerdotes
z pter tres pontifices ordinationē fieri peni-
tus interdicit. Verūtamen̄ nihil hor; respici-
entes euagriū sunt amplexi cōmunionē z ad-
uersus flauianū auditis principis cōmoue-
runt. Qui frequēter impulsus deduxit eum
ad v: bē cōstantinopolim z romā. pficisci pre-

Flauis

cepit. Porro flauian⁹ excusatione biemis fa-
cta: qz tpe oportuno pgeret romā. tunc est re-
uersus ad ppria. Cumq; romani pontifices
nō solū mirabilis damafus: sed etiā post euz
siricius z atbanasius impatori vehemēter in-
sisterēt. dicētes. qz tyrannos quidē proprios
debellaret. qui p̄o christi resisterēt legib; eos
fineret impunitos. rursus cum euocās romā
pficisci cogebat. Tūc flauian⁹ sapiētissimus
digna fiducia vsus ait. Siquidē fidē meam
o impator quasi nō rectam accusant quidā.
aut vitā dicunt sacerdotio nō esse dignā. etiā
ipsos accusatores meos habere iudices nō
refuto. eorumq; sententiam gratāter excipio.
Si vero de sede z presulatu cōtendunt. neq;
litigo. neq; hec habere volentibus refuto sed
abscedo z me ab episcopatu suspēdo. Da igitur
antiochenā sedem cuiuscūq; volueris impe-
rator. Hanc eius fortitudinē. z sapientiā mi-
ratus princeps redire ad propria. z cōmissas
sibi regere precepit ecclesiam. Post aliquan-
tum tempus rome denuo veniens impator.
easdem ab episcopis patiebatur querelas: q;
si flauiani tyrannidem subdere noluisset. At
ille speciem tyrannidis eos fari precepit di-
cens se esse flauianum. Illis vero dicētib; quia
non possent cum imperatore contendere.
monuit vt de cetero ecclesie concordia ha-
berent deponerentq; certamen z stultas con-
tentiones extinguerent. Paulin⁹ inquit olim
est mortuus. euagrius contra regulas ordi-
natus. orientales autem ecclesie presulatum
flauiano deferentes. z asia. pontus. z thra-
cia eius cōmunioni coniuncte sunt. Omnis
illiricus illum nouit per orientem episcopis
presidere. Hijs flexi monitionib; hesperie sa-
cerdotes soluturos se inimicicias promisse-
runt. z legatos mittendos ab eo susceperunt.
S audiens sacratissimus flauianus misit romā
quosdam laude dignos episcopos. z antio-
chenos pres byteros atq; dyaconos: quibus
preerat acatius berie. in omni terra pelagoq;
cantatus. Is cum alijs romani veniens. lon-
gamq; sanans odij passionem. post decem et
septem ānos ecclesijs restituit pacem. Quod
agnoscentes egyptij inimicicias extinguen-
tes concordiam sunt amplexi. Tunc igitur
ecclesie romane innocentius successor ana-
stasij presidebat. vir prudentia z intellectu de-
center ornatus. alexadrine p̄o theophilus.

¶ Socrates.

Es itaq; publica eo tēpore pro huius-
modi cā turbabat. In occidentis p̄tib;

grammaticus quidam eugenius nomine literarum latinarum doctor, relinquens scholas suas in pallacio militabat. eratque imperatoris anagrapheus propter eloquentiam a multis honorabatur. Tunc ergo fertur non mediocriter cogitans cooperatore assumpsit arbogastum, de minoribus gallis ortum militaris ordinis ducem, virum seuum et necibus paratum. Quo facto declinavit ad tyrannidem. Igitur uterque contra imperatorem valentinianum necem machinabantur, cubicularios corrumpentes eunuchos. At illi dormientem principem suffocarunt. Hoc eugenius repente cognoscens impio potius hesperie, agebatque quod tyranno poterat pervenire, hoc audiens theodosius imperator, rursus sollicitudinibus obstrictus. Secunda certamina post maximum parabat, aggregansque militare virtutem et honorum filium designans imperatorem, consulari suo et abudantij decimo die ianuarij mensis denuo ad partes hesperias magno studio festinabat.

¶ Sozomenes.

Capitulum. xli.

Interea eventum belli considerans mittit ad thebaidem ad iohannem monachum tunc prescientia daz, ad quem destinavit eutropium eunuchum sibi meti fidelissimum, ut autem si vellet venire deduceret aut nolentem de eventum belli requireret. At ille iohannem quidem deducere non prevaluit, sed mandatum retulit eius: quia bello vinceret et perimeret tyrannum et post victoriam in ytaliam moreretur.

¶ Socrates.

Elicitis igitur theodosii ambobus filiis in urbe constantinopoli cum pergeret contra eugenium bellaturus, plurimum trans histrum barbari sunt secuti cum eo pugnaturi contra tyrannum paruosque spe cum manu maxima venit ad gallias. Illic enim parabat bellum, ubi iam multa milia habebat exercitus.

¶ Theodoricus.

Am igitur in quadam nocte oratorum inuenisset, ibi nocte domino supplicabat, et circa gallicantum sopore compressus vidit in sompnis quasi iaceret in campo, et astarent ei duo quidam viri in vestibus albis et equis candidissimis residetes, eumque iubentes bonam habere fiduciam et diluculo armare milites ad victoriam, dicebantque se pro solacio destinatos: quorum alter iohannes cuius gestista, alter se philippum dicebat apostolum. Hac visione coperta, nequaquam ab oratione cessavit: sed lachrymas vberiores

effudit. Que visio etiam alicui militi revelata est et per diversos pervenit ad principem. At ille non propter me inquit hec iste vidit, sed ne quis crederet quia finxi quod ego vidi, ideoque etiam am istum monstratum est, nam primo mihi hoc dominus communis ostendit.

¶ Socrates.

It ergo congressio circa fluvium vocabulo frigidum. Igitur in parte qua romani contra romanos configebant bella erant equalia, unde vero barbari auxiliatores imperatoris pars eugenij potius videbatur. Imperator autem videns barbaros deperire in magnam veniens estuacionem prostravit semetipsum in terra adiutorem invocans deum, et petitione frustratus non est. Quidam enim baccurius magister militum eius repente sic confortatus est, ut cum primis ducibus concurreret ad eam partem: qua barbari premebantur. Quo facto dirupit acies, et in fugam motus venit inimicos, fitque denuo ea hora miraculum. Ventus enim vehementissimus inspirans, emissam iacula ab eugenij partibus contra eos denuo revocabat, et a partibus imperatoris cum magna fortitudine deferebat. Tantum valuit imperatoris oratio, hoc enim itaque modo divinatione consumpta, tyrannus corruens ad pedes imperatoris exorabat promereri salutem. Qui circa pedes imperatoris a militibus capite secus est. Hec gesta sunt, xvij. die septembris mensis, solatu archady tercio et honorij secundo. Arbogastus autem tantorum causa malorum post duos congressionis dies, fuga lapsus, dum cognovisset quia vivere non posset proprio gladio seinteremit.

¶ Sozomenes.

Capitulum. xlii.

A siquidem tempestate plurimi inter episcopos effulgebant sicut donatus euri episcopi quo dum puinciales miracula multa testentur: maximum tamen est quod de dracone gestum sit. Is enim circa pontem in via publica iacens cibum habebat oves, capras, boues, equos et homines abripies devorabat. Ad quam bestiam donatus sine gladio veniens: dum illa levasset caput quasi voratura virum, tunc ille vesperillum crucis ante faciem eius digito designans in aere in os eius expulit. Bestia vero spiritum motu oris suo suscipiens expiravit, quare sicut audiri octo parva bouum in vicinum campum traxerunt et immisso igne combusta

Liber

est. ne acrem fetore corrumperet. Huius itaque sancti viri donati sepultura insignis est ubi oratorium eius nomine vocatur. habes fontem aquarum quem ipse fert orationibus inuenisse. Nam dum esset locus inaquosus. et illic aliquando ex itinere venisset. aiunt quod fatigatus qui cum eo erat orasset et mox aque inundatio prorupisset et ex illo hactenus permaneret.

Capitulum. xlvij.

De tempore thomithanae et sithie ecclesiarum theobimus gubernabat. vir in philosophia nutritus. cuius virtute diligentes barbari trans hystri habitates deum romanoz esse predicabant. diuinaz quippe in eo sancto viro rerum sepius experimeta perciperunt. Nam cum aliquo tempore iter ageret. illius terre barbari occurrerunt ei. et dum qui erant circa eum terrore turbarent quasi continuo mortui ex equo descendentes orauit. Porro barbari neque eum neque sequentes eius neque equos de quibus descenderat videntes pertransierunt. Dum igitur crebro transeuntes scitas naturaliter feroces epulis muneribusque mansuetos faceret. quidam barbarus arbitratus eum esse locupletem. cepit insidari: ut eum caperet. alligaret et traheret. Cum hystriam perparasset et dexteram ad hystri haberet: ut cum tactu laquearet manum in aere mox ligata est et barbarus ille inuisibilibus vinculis est obstructus. Tunc alijs pro eo rogantibus supplicauit deo theotimus ut barbarus solueretur.

Capitulum. xlviii.

De quo tempore fuit epiphanius ciprioz episcopus. ad cuius sepulchrum hactenus demones expellunt. Is enim dum substantiam propriam necessitate sustinentibus erogasset. et multis quod offerentibus ei pecunias manu largissima dispensaret. contigit ut pecunijs deficientibus economus ecclesie murmuraret. quod facto assistens quidam in domo qua manebat yconomus sacculum multarum pecuniarum dedit et ita disparuit ut nec qui dedit. nec qui misit agnoscere tur. Quod factum omnes diuini esse iudicauerunt. Aliud quoque ei libet referre miraculum. Quidam pauperes studentes epiphanius arte deludere: ut eis aliquid daret. dum iter ageret vnum eorum supinum se prostravit in terram alter stabat quasi mortuum deflens nec habes unde eum sepelire potuisset. Epiphanius autem supueniens orauit ut sub quiete dormiret. et sepulture necessaria prebuit. simulque consolatus est flentem. dicens. Quiesce fili a lachrymis: non enim fletu re-

Florus

suscitari poterit. est enim inueniabile quod euenit. Cumque discessisset epiphanius. cepit ille pulsare socium ut resurgeret. Et cum hystri semel et secundo fecisset. dicens. Surge ista die de tuis laboribus epulemur. et socius ille penitus non sentiret cognoscens vere mortuum cucurrit ad epiphanius flens et petens. ut eius socium suscitaret. At ille consolatus est ne ferret grauius quod euenerat. non tamen defunctum denuo suscitauit. Hoc enim credo pro inde gestum. ut non dei ministri facile deludant. Eo tempore fuit eas. et zeno in palestina gazia philosophatus. Et eas fert dum pulcherrimam duxisset uxorem. ter cum ipsa solimondo concubuisse. et tres filios genuisse. postea vitam monachicam ad primam esse sectatum. Zeno autem episcopus usque ad annorum centum habes etate non quibus solentibus minor fuit. aut quieuit officijs.

Capitulum. xlix.

De non solum hec religionem tunc nobilitabant. sed etiam abacuc et michae prophetarum corpora sicut audiui hystri tempore sunt ostensa. reuelatione diuina. dum Zebennus tunc eleutheropolitanam gubernaret ecclesiarum in vico quod prius vocabatur ceyla in berecstas padio quod distat ab urbe quatuor stadios decem circa hunc locum sepultura Michae fuit. quam nescientes quod diceret. puinciales. o fidelis memoriam vocitabant.

Capitulum. l.

Bitur theodosius impator post laborem publicum corpore fatigatus et sperans ea se egritudine moriturum potius de republica cogitabat. Considerans quae solent hominibus peruenire impatore moriente. Filium itaque honorium de constantinopoli velociter euocauit. ordinare volens partes hesperias. Cumque filius mediolanum venisset ex egritudine releuatus circum de victoria celebrabat et ante prandium quidem spectaculum quasi sanus exhibuit. post prandium repente pergrauatus est. et ad spectaculum venire non potuit. filium tamen ludis adesse precepit. Supueniente hoc nocte defunctus est consulatu olibrii et pbini. xvij. die ianuarii mensis. anno primo ducentesimo nonagesimo quarto olympiadis. Vixit autem impator Theodosius annis. lxx. ex quibus. xxvj. impauit.

Explicit liber Florus ecclesiarum
stice tripartite hystorie.

Incipit liber decimus

Capitulum Primum.

Ex functo theodosio eius impio filij successerunt. archadi⁹ in oriente. Honorius in occidente. Hoc tempore in romana damasus presidebat ecclesia in alexandria. Theophilus Hierosolymis Johan-

nes Flavianus antiochenam tenebat sedem. constantinopolitanam nectarius. Igitur circa viij. diem nouembrijs mensis. eodem consulationi corp⁹ theodosij delatum est et cum solenni honore ab archadio filio sepulture contraditur. Post paucos vero dies. id est. xxvij. eiusdem mensis etiam exercitus qui cum impatore theodosio fuerat contra tyrannum reuersus est. Et dum impator archadius secundum consuetudinem ad portas occurrisset exercitui remeanti: tunc milites rufinum prefectum impatoris pegerunt. Erat enim suspensus quasi tyrannidem posset assumere. Dicebat autem quod hunc ipse in romanorum puincias euocasset. qui tunc armeniam et partes orientis valde vastabant.

Capitulum. ij.

Quorum itaque suscipiens occidens imperium ludum gladiatoz qui dudum romae celebrabat. huiusmodi causa remouit. Quisdam thelemachi⁹ perlatore monachica per hac causa ab oriente venit ad romam. Dumque nephandum illud spectaculum aperiret et ipse intravit in stadium. et descendens nitebat pugnantem aduersum se gladijs separe. Cumque spectatores aduersum eum leuissent et in effusione sanguinis grassarentur prouisorum pacis lapidibus occiderunt. Hoc agnoscens mirabilis impator illum quidem inter victores martyres numerauit. nefas dum vero spectaculum prostratus abscedit.

¶ Socrates.

Capitulum. iij.

Quo tempore transeune. etiam nectarius constantinopolitanus episcopus defunctus est. consulationi cesarij et amici. vij. et. xx. die septembris mensis. Hoc ergo studia generantur episcopatus. alijs alium ordinari cupientibus. Nonnullime vero placuit ut ab antiochia Jo-

hanes euocaret ecclesie presbyter. erat enim eius doctrine fama mirabilis. Intra paucos et tempore communi decreto omnium clericorum. et laycorum impator archadi⁹ euocauit eum et propter dignitatem ordinis. cum adessent ex impali iussione plurimi episcopi. etiam Theophilus venit alexandrinus. qui studebat quidem iohannem detrahere et ysidorum suum presbyterum ordinare. Diligebat enim eum quoniam aliquando sustulerat pro eo tale periculum. Cum impator Theodosius aduersus primum tyrannum decertaret Theophilus pro ysidorum venia misisset impatori. et duplices misisset epistolas mandans ut alias epistolas non uincenti daret. porro victori. et munera et alias porrigeret litteras. Has dum ysidorus portasset Romam ueniens victoriam sustinebat. sed non diu latuit. Quidam enim lector rapiens epistolas. demonstrauit impatori. Quamobrem ysidorus terrore commotus prebescens in alexandriam fugit celare uolens quod fuerat ei mandatum. Ob quam causam ysidorum Theophilus diligebat. uerum palatij iudices preposuere Johannem. Cumque multi Theophilum accusarere. libellos aduersus eum pro diuersis causis presentibus episcopis optulerunt. Tunc propositus palatij Eutropij nomine. summes accusatores scripta ostendit Theophilo dicens. Aut ordina Johannem. aut accusationes iste uenient ad examinem. Hinc perterritus Theophilus Johannem ordinauit episcopum. qui suscepit episcopatum. xvi. die februarij mensis consulationi honorij imperatoris. et eutribiani prefecti. Quia vero Johannes uir fuit omnino preclarus. ex libris quos reliquit agnoscit. cuius uita genus conuersationem. et quemadmodum sit depositus. et morte potitus. et morte potius honoratus exponam. Johannes itaque fuit antiochenus filius sediner antise nobilitatis personarum. discipulus Sophiste libanij et auditor andragarbum philosophi. Cumque se ad aduocationem prepararet. considerans molestias litigantium. iniustitiamque uite propositum potius elegit quietem. et hoc fecit emulatus Enagnum. quoniam et ipse dum eiusdem studij esset usus. quietem magis secutus est uitam. Hoc ergo mutato scemate pariter et incessanter diuinis lectionibus incumberebat. et frequenter ad sanctam concurrebat ecclesiam. Hoc agens prosequitur Theodoro et maximo qui fuerant condiscipuli eius apud sophistam libanum. ut postquam relinqueret uitam. et simpliciter sequerentur. Quorum Theodoros postea episcopus momentum plene ordinat ecclesie. Maximus autem seleucie. ysaure. Tunc itaque isti sunt discipuli in les-

Libet

etioſe diuina diodozi atq; cartherij. qui eo tē-
pore ſacris monaſterijs pſidebat. Sed dio-
dozus poſtea tharſi ordinat' ep̄s. multos cō-
ſcripſit libros ſacras ad ſfam intūes ſcriptu-
ras. Porro Johannē degentē cū baſilio tūc
a melecio facto dyacono ⁊ poſtea ceſarie ca-
padocie pſule pſtituto. Zeno ep̄s a hieroſo-
lymis reuertens lectorē in ecclia antiochena
pſtituit. in q̄ adhuc officio poſitus libꝝ edi-
dit ꝓtra iudeos. Poſt paucū ꝓo tēpus etiā
dyaconatū a melecio pmerēs. de ſacerdotio
aliū fecit librū. alioſq; plurimos explanauit.
Poſtea ꝓo melecio in ſtantiopolitana vr-
be defuncto. recedēs Johānes a melecianis.
⁊ neq; paulino cōicans tribꝝ annis cōtinue
ſub quiete degebat. Poſtea ꝓo paulino mo-
riente. ab Euagrio ei' ſucceſſore pſbyter or-
dinat'. Ante epiſcopatū itaq; h̄ mō ꝓuerſat'
eſt. Fuit em̄ vir vt aiunt ꝓpter zelū caſtitat' ſe-
uerior. ⁊ ampl' q̄s debebat a iuuetute ſua fu-
tori magiſ q̄s reuerētie ſe ꝓbebat. ⁊ ꝓpter vite
rectitudinē incautus ꝓſpicere de futuris ꝓpter
ſimplicitatē ꝓo oris libertate ꝓſuſus. apud
colloq̄ntes nō mediocriter vtebat'. Docendo
ꝓecipuus erat. vtilis ad corrigēdos audien-
tū mores. in ꝓfabulatiōe ꝓo arrogans a ne-
ſciētibꝝ putabat'. Cū ḡ talis moribꝝ eſſet epi-
ſcopatu ſuſcepto. maiori faſtu q̄s obuerat vie-
batur. clericorꝝ ſuorꝝ corrigere vitam volēs.
Dox igit' in ipſo initio cū clericis aſper vi-
deret ecclieſie. erat plurimis odioſus ⁊ velu-
ti furioſum vniuerſi declinabāt. Cōpellebat
em̄ eū vt velut oēs offenderet ſerapio dyaco-
nus ei': qui aliqñ ꝓſentibꝝ cleric' hūc ꝓtulit
magna voce ſermonē. Nunq; poteris o epi-
ſcope hos corrigere: niſi vno baculo ꝓcuſſe-
ris vniuerſos. Quo dicto maiora ꝓ eū odia
cōcitata ſunt. Nō poſt multū ꝓo tēpus. plu-
rimos clericorꝝ ꝓ diuerſis exemit cauſis. At
illi ꝓſpirātes aduerſus eū. etiā derogationibꝝ
apd ꝓſos vtebant'. Quaz rerū faciebat ma-
ximā fidē. eo q' nec vllū ſecū comedere pate-
ret. nec ipſe ad aliū inuitatus accederet. Di-
cunt em̄ quidā ꝓpterea noluiſſe eū cū quocūq;
q; comedere. eo q' turpiter manducaret. eſcaſ
q; perciperet aliq ꝓo ꝓpter excellentē ciborꝝ
continentiā hoc eū facere predicabāt.

¶ Sozomenus.

Ho tamen quodam viro veraci referen-
te audiui. quia propter abſtinentiā ca-
pite ⁊ ſtomacho ſepe dolebat. ⁊ ideo ꝓrādio-
rum epulas euitabat.

¶ Socrates.

Decimus

Duo ꝓp̄la ꝓpter ſermones quos in eccle-
ſia faciebat diligebat eū. paruipendēs
accuſatorꝝ voces. Quales ꝓo ſunt eius libri
nō oportet nūc dici. qm̄ a legentibꝝ poterit i-
dicari. Igit' dñi clero tantūmodo eſſet infen-
ſus. Machinatiōes ꝓ eū nō omnino valuer-
unt. Dum ꝓo etiā plurimos ꝓocerū obiur-
gare cepiſſet. tūc inuidia ꝓtra eū maior accē-
ſa eſt. ⁊ quidē plurima que dicebant'. multaz
quoz faciebāt audientibꝝ fidem.

Capitulum. iiii.

Ius derogatiōibꝝ dedit augmentū
ꝓtumelia ꝓ eutropiū tūc plata. Eus-
tropi' em̄ eunuch' ꝓpoſit' impato-
ris ⁊ habēs ꝓſulis dignitatē volens in qui-
buſdā refugientibꝝ ad eccliam vindicare. ſtu-
dui ab impatoribꝝ legē poni. iubentē vt nul-
lus ad ecclias ꝓfugeret. imo qui dudū refu-
gerāt traherētur. Sed dei ſecutiū eſt repente
iudiciū. Erat em̄ ꝓpoſita lex. Poſt paucos ve-
ro dies cū ip̄e eutropi' offendiſſet impatorē.
inter refugas erat apd eccliam. Ep̄s ḡ Eu-
tropio ſub altare iacente nimioq; ꝓcuſſo tū-
more. reſidēs ſup ambonē vbi ſolebat ꝓu' fa-
cere ꝓſuete ſermonē. increpatoriā fecit aduer-
ſus eū vnde magis plurimos offendebat. eo
q' homini in infelicitate poſito nō ſolum nō
miſert' eſt. ſed etiā nec obiurgare deſiſtebat.
Igit' Eutropij tūc ꝓſulatus dignitatē habē-
tis ꝓpter quedā vitia caput impator iuſſit au-
ferri. ⁊ ex ordine ꝓſulū eius nomē penit' ab-
rogari: quā obzē theodozi ſolūmodo qui cuz
eo ꝓſul fuit nomē aſcriptū eſt. ꝓro diuerſis
igit' cauſis mltos ſepi' fiducialiter obiurga-
bat. ⁊ plurimis erat odioſus. Vñ theophi-
l' alexandrie ciuitatis ep̄s. mox poſt ordinati-
onem cauſas eius deiectionis inquiſiuit. ⁊ q̄-
buſdā parentibꝝ de eo latēter obloquebatur:
multis etiā longe poſtūis ſcribebat. Eōtriſta-
bat em̄ nō ſolū ꝓ fiducia iohannis: ſed qz ꝓſi-
dozum ꝓſbyterū ſuū epiſcopū ſtantiopos-
leos ordinare nō valuit.

¶ Theodoricus.

Acerdotibꝝ igit' iohānes ep̄s ſupplicat'
bat. vt ſm̄ eccliaſticas viuerēt ſanctio-
nes. q̄les quicūq; ꝓuaricari ꝓſumerēt eos ad
principē prohibebat accedere. Dicebat enim
quia nec deberēt frui honore ſacerdotij q̄ eos
rum vitā ꝓtemnerent inuitari. Nō ſolū enim
ꝓuidentiā vrbis cōſtantiopoleos habebat
ſed etiā qui totius trachie q̄ ſex ꝓuincijs eſt
diuiſa. ⁊ q̄ vndecim adminiſtratiōibꝝ diſper

fatir. Hijs legibus ordinabat etiam pōicā regionez: que totidem iudicijs gubernari dī noscitur. Cumq; cognouisset in phenice ad huc demonibus sacrificia ministrari. electos monachos et imperialib; sanctionibus coarctatos aduersus cultores destinauit ydolorum. dans pecunias templorū destructorib; erogandas nō ex erario publico: sed quasi fidelissimis mulierib; oblata spōte pēcipiebat.

Capitulum. v.

Idens igitur etiā populū celticorū arrianis rherib; laqueatū. et cogitās de eorū captienda salute. consiliū huiusmodi venatiōis inuenit. Eiusdē nāq; lingue presbyteros. dyaconos. atq; lectores fecit et vnam eis eccliam dedit. Qua occasione multos eorū cepit. dum et ipse frequenter illuc iret. et per interpretem celticū diuinas lectiones exponeret. Hec ergo intra ciuitatem crebro faciens. plurimos eius gentis arrianorū ad apostolica dogmata reuocauit. Apud scytas autē quidā erant desiderii salutis habentes. quo nō poterat peruenire. Quod iohannes agnoscēs quesuit viros apostolico zelo feruentes. eosq; direxit. et desideratibus salutis gratiā ministrauit. ego autē etiā lras ei⁹ legi ad leontium ancyrę presule: quib; indicauit scytas fuisse cōuersos. In nostra prouincia cognoscens in dibusdā vicinis marcōnis creuisse languores. scripsit eius loci pastorib; vt eos pellerent. insup etiam pncipis pro hac causa proferri petijt sanctionem.

Capitulum. vi.

Amas quidā genere celticus consilio barbarus studio tyrannico vehementer elatus. eo tēpore cū esset magister militū multos sue gentis multos etiam romanorū sub suo magisterio habēs. terrorem plurimis etiam ipi pncipi meditātōne tyrannidis inferebat. eratq; arrianus. Is ergo rogauit impatorē. vt intra ciuitatē ei vnaz daret ecclesiam. At ille eum se placare promisit. Tunc euocans iohannē. etq; potentiā illius meditātāq; tyrannidē dicēs. petebat vt data ecclesia ei⁹ refrenaret intentionē. At ille p̄tute fortissimus. noli inq̄t o impator hec promutere. neq; sanctū canib; dare. Non em̄ potero deum benedicētes expellere. et sanctū templū blasphemantes iniuste cōtradere. neq; hunc barbarū metuas impator. sed ambos nos inbe vocari. et sub silentio inter nos

que dicunt audi. Ego nāq; linguaz illius sic frenabo. vt non presumat petere que dari nō expedit. Hoc audiens impator gauisus est. et vtrunq; altera die vocauit. Tunc gamas petitionez poscebat suam. Iohannes cōtradicebat dicens. Non licet imperatori pietatē custodienti aliquid contra mandata diuina p̄sumere. Cūq; responderet ille. quia oratorū et ipse habere deberet. Iohannes ait. Ubiquē tibi diuina domus aperta est. et nullus te vetet intrare. At ille. sed ego inquit alterius secte sum et cū meis vnū templum habere depono. Multos em̄ pro romana republica labores assumpsi. et non debeo in mea petitione contemni. Cui iohannes. Plurima inquit p̄mia. et que transcendebāt tua certamina percipisti. Magister militū factus es. consulari toga insuper et ornatus. et oportet te considerare qui dudū fueris et qualis modo conspiciaris. et que prisca paupertas. et que moderata substantia. quib; vestibus vtebaris. ante q̄ hystrum transisses et quibus nūc vteris cōsidera. Igitur quia pauci labores maxima tibi premia cōtulerunt. circa honorantē te non sis ingratus. Hijs sermonib; tantus ille doctor obstruxit os game. eumq; compulit vt taceret.

Situr dū Hamas adipisci desideraret imperiū. qui dudū de sua fide apud beatam martyre eufemiā in calcedonia impatori Archadio promississet diuersa consilia reuolebat. et in sua intentione semp instabat. Dumq; per diem nihil in vrbe constantinopolitana agere potuisset. machinat⁹ est vt nocte barbaros mitteret. qui palatium cōcremarent. Tūc enim aperte monstratū est. quomodo deus custodiat ciuitatem. Visilis em̄ ab eo barbaris ad incendium atq; predas angelorum turba apparuit armatorū ingens corpus habentium. Illi vero putantes esse milites abscesserūt. Cumq; hoc game fuisset nūciatum incredibile visum est. Flouerat enim quia cūctus exercitus per ciuitates fuerat cōstitutus. quapropter denuo futura nocte alios destinauit. Cumq; idem ei nunciatū fuisset. denuo enim angeli eandem visionez barbaris ostendebāt. nouissime ipse egressus euz multitudīne miraculi sumpsit experimentū. arbitratus reuera quia p̄ diē quidē lateret exercitus. nocte p̄o pro eius custodia poneret. et ita dū intra vrbe nihil posset implere. egressus ad ibraciam aperte hostilem monstrauit intentionem.

Libec

Um igitur aliquantū transisset tem-
pus. diu meditatā tyrannidē gamas
parefecit. Collecto namq; exercitu. p
thracias vniuersa vastabat. Hoc agnoscent-
es iudices z populi terrebantur z neq; repu-
gnare illi quilibet presumebat. neq; apud euz
legatione fungi. diuin asperitatē barbaricam
formidarent. Tunc ergo tanq; metuentes re-
linquens ceteros imperator viro sanctissimo
iobanni onus legationis imposuit. At ille ne-
q; illius resultationis memor neq; inimicicia
rū que hinc exorte videbant. alacriter est pro-
secutus ad thraciam. At ille cognoscens lega-
tum eiusq; fiduciā pro pietate sic licenter as-
sumptam. occurrit ei longo itinere. eiusq; dex-
tram suis oculis circūposuit. insuper etiam
filos suos sacra eius genua osculari precepit.
Quis ergo p̄ntis iobānes fuit. vt etiā val-
de terribiles humiliari cogeret z timere.

Capitulum. vii.

At tēpestate questio mota fuerat vtz
deus corpus esset. z hominis habe-
ret scema. an certe incorporeus z sce-
mate hūano omimodis alienus. Ex qua que-
stione cōtentiones z certamia plurima surre-
perunt. alijs affirmantib; aliud. maxime ta-
men simplices monachoz corporeū z huma-
ne forme deū esse iudicabant. plurimi vero re-
probantes illos deū incorporeū esse dicebant
z forma corporea segregatū. cum quib; theo-
philus quoq; alexandrinus consonabat epi-
scopus. ita vt in ecclesia coraz populo contra
eos qui humane forme deū asseuerabant cō-
tenderet. z deū incorporeū suo dogmate dif-
finiret. Hec agnoscentes egyptioz monachi
venerunt alexandriā. z seditionē contra theo-
philum velut impiū excitauerunt. ita vt occide-
re eum niterent. Hoc ille cognoscens cogita-
uit quemadmodū euitaret mortē. Quos sub
blandimēto suscipiēs. hec eis locutus est. Sic
inquit vos video. sicuti vultū dei. Hoc dictū
monachos a suo impetu renouauit. At illi si-
vere inquit dicis quia dei vultus sic est si-
cut et noster anathematiza libros Origenis.
Ex ipis enim qdam aduersant opinioni no-
stre. Si enī hoc non feceris. que impioz et
deo rebellū sunt a nobis sine dubio sustine-
bis. Ego inquit theophilus que vobis pla-
cent facio. nolite in me seuire. Nam z ego ini-
micus sum libroz origenis z culpo suscipiē-
tes. Sic ergo monachos declinauit. z forsi-
tan ideo hec questio hacten⁹ est ablata. Post

Deimus

hec huiusmodi causa prouenit. Egypti mo-
nasterijs quattuor venerabiles presidebat vi-
ri. Dioscorus. Ammonius. Eusebius. Eu-
thimius germani. qui pro corporis magnitu-
dine longi vocabant. sermone vitaz fulgen-
tes. z propterea apud alexandrinos Egregij
sed etiam theophilus eos honorabat episco-
pus. Quāobrem dioscorū violenter tractum
hermopoleos fecit episcopū. Duos autē eoz
rogauit vt habitarent cū eo z vix vt episcop⁹
imperauit factos clericos ecclesie yconomos
instituit. Cūq; illi estuarent cur minus pro-
positū sue cōuersionis impleverit z procedē-
ti tēpore viderent animas ledi. dū episcopus
pecuniā haberet z multum auri studiū cōgre-
gandi repudiabant esse cū eo. et deserti poti⁹
habitaculū diligebant. Dumq; ille nesciens
eorum voluntatez sibi eos adesse deposceret.
Postea videns quia cū ipi potius despicerēt
iratus interminabat eis. At illi hoc paruipe-
dentes abscedunt. Porro theophilus cū ani-
mo seruens esset. nifus est vt viros illos qua-
posset arte vexaret. z fratrem eozū dioscoruz
interim habebat odiosum. Contristabat enī
quia eos turba diligeret z coleret monachoz.
z sciebat quia eis aliter nocere non posset. nisi
monachos debellaret. Probauerat enī qz cre-
bro cum eis habito sermone faterent incorpo-
reū esse deum. z non humane forme. ne forte
necessitate humane forme humana passio se-
queret. Et cum sic theophilus saperet. tamē
vt vindicaret qd bene prius predicaueret im-
mutauit. Mittens enī ad heremū plurimos
monachozū simpliciu. z spirituali exercitati
one carentiū est venatus. dicens nō oportere
sequi dioscorū neq; fructus eius dicentes in-
corporeū esse deū. Deus enī scdm diuinā scri-
pturam z oculos habet z aures. z man⁹ et pe-
des. sicut z homines. Dioscorus autē eiusq;
sequaces sequētes origenem dogma blasphe-
mū introducūt: quasi deus nec oculos nec au-
res nec man⁹ habeat. neq; pedes. Hac sedu-
ctione monachozū plurimi sunt decepti z se-
ditio feruentissima suscitāt. sed exercitati viri
seducti nō sunt. Simples autē ardore fidei
repente cōtra fratres insurgūt. z facta diuisi-
one alterutros impetebant theophili sequa-
ces origenistas z impios appellabāt fratres.
illi vero sequaces theophili humaniformia-
nos vocabant. Ob quā rem orta immani se-
ditione. theophilus cū armatorū multitudi-
ne venit in nitriam cōtra dioscoruz eius frēs.
At illi vix fuga valuerūt declinare pericula.

Capitulum.viii.

Um hec in egypto fierent iohannes constantinopolitanus doctrina florebatur: et apud cunctos fauorabilis habebatur. auxitque primus in nocturnis. hymnis orationes ob huiusmodi causam. Arriani sic dictum est foras ciuitatem collectas agebant. sabbato autem atque dominica intra portas. et per porticum congregati hymnos et antiphonas ex arriano dogmate compositas decantabant. et hoc maxima noctis parte facientes. diluculo cum ipsis antiphonis per medias ciuitatem egressi portam ad ecclesiam concurrebant. Cumque hoc crebro quasi ad vituperationem orthodoxorum facere non ipsi cessarent. frequenter enim etiam hoc canticum cantabant. **Ubi sunt qui dicunt trina virtute unum?** Tunc iohannes metuens ne simplices huiusmodi cantibus traherentur. instituit suum populum ut et ipsi nocturnis occuparentur hymnis. quatinus et illorum obscuraretur opus. et fidelium professio firmaretur. Studium ergo Iohannis nimis utile cum turba periculis finitum est. Nam cum clariores hymni omniuinorum noctibus apparerent. fecerat enim etiam crucis argenteas: que cum argenteis cereis portabantur. expensas ad hec eudoxia augusta prebente. tunc arriani zelo tracti usque ad necesse insurgunt. Una ergo nocte facta congregatio. petra fronte percussus est bryson eunuchus auguste. qui ad hymnos exercendos fuerat deputatus. Sed etiam quidam ex populo utriusque partis extincti sunt. In his motus imperator. prohibuit arrianos hymnos publice decantare.

Capitulum. ix.

Incendū tamen est unde sumpsit initium. ut in ecclesia antiphona decantetur. Ignatius antiochie syrie tertius post apostolum petrum episcopus. qui etiam cum ipsis debebat apostolis. vidit angelorum visionem. quomodo per antiphonas sancte trinitati dicebant hymnos. Itaque modum visionis antiochene tradidisse probatur ecclesie. et ex hoc ad cunctas transiit ecclesias.

Sozomenus.

Eratur enim quoniam inter alia iohannes etiam pro seueriano gabalensi episcopo odium auguste conceperit. Is enim seuerianus et antiochus prolomaidis ambo eloquentissimi. et coram ecclesia docere preparati. Veniens autem pri-

us antiochus constantinopolim eloquentia promotor atque pecunijs ditatus. in suam reuersus est ciuitatem. Pro eius zelo seuerianus postea uenit uidentis iohannem frequentem in ecclesia sermonem facto mirabilis apparebat. eratque honorabilis apud multos perceres et apud ipsum imperatorem et augustam. Cumque iohannes perrexisset in asiam. huic commendabat ecclesiam. Credebat enim ei blandimentis: quia eum reuera diligeret. At ille magis se auditoribus commendabat. Quod dum iohannes audisset serapione nunciante celatus est. Reuersusque ab asia iohanne contigit transeunte seueriano ut studio non assurgeret serapio. At ille exasperatus clamauit. Si serapio clericus mortuus fuerit. christus inhumatus non est. Ob quam rem accusatus a serapione uelut inuitiosus et in deum blasphemus. ciuitate pulsus est a iohanne. Quod augusta cognoscens per familiares seueriani. mox eum a calcedona fecit euocari. Porro iohannes multis rogantibus eum uide re refugiebat. donec in ecclesia apostolorum eius genibus poneret augustam theodosium filium suum supplicans et sepe commorans ut seuerianus suo reconciliaret affectui.

Socrates.

Capitulum. x.

Posterea monachi ab heremo ad constantinopolim uenit cum dioscoro et fratribus: cum quibus ysidorus qui theophilus amicissimus dudum ob huiusmodi causam postea fuit inimicus. Petrus quidam archiepiscopus byter alexandrine fuit ecclesie. Hunc theophilus ab ecclesia odio faciente proiecit. culpans eum quasi mulierem quandam manicheam non primitus abrenunciantem heresim in comunione sacram suscepit. Cumque petrus diceret se eam iussu theophili suscepisse illo negante ysidori testimonio petrus implorabat. quia hoc actum non ignorasset episcopus. Eo tempore ysidorus rome debebat a theophilo missus ad damasum. ut ei flauianum antiochie reconciliaret episcopum. Verum reuersus ysidorus petri responsionem veram esse firmavit. dicens quia mulier manichea cum episcopi fuisset iussione suscepta. Hinc accensus theophilus ambos expulit ab ecclesia. Ob hanc ergo causam ysidorus cum dioscoro et reliquis constantinopolim uenit ut principi et iohannicius facta narraret. Nec iohannes agnoscens honorabat principi viros eorumque fruebatur orationibus. comunione uero sacra cum eis ante causam cognitionem participari uoluit. Hinc

ita gestis peruenit ad theophilum sermo falsus. quia iohannes illis comunicasset vt eis ferret auxilium. parabatq; vt non solum de dioscoro z ysidoro semel vlcisceretur. sed etiam iohannē episcopatu deponeret. Visit ergo ad singulariū episcopos ciuitatum epistolas celans intentionē suam. culpans tamen origenis libros. Deinde epiphaniū cypri fecit amicum cū prius eius fuerit inimicus. tā q̄ de deo minus saperet. eumq; formā hominis habere indicaret. Tunc ergo quasi ex penitentia eius se professus est sequi sectā. egitq; vt synodus episcopozū cypri celebraretur. quatinus libri damnarentur origenis. Porro Epiphanius propter nimiam sui reuerentiā atq; simplicitatem circūuentus constituta synodo lectionē librozū origenis interdixit. misitq; litteras ad iohannē monens vt se ab origeniana lectione suspenderet: et synodo congregata que placuerant z ipe firmaret. Theophilus igitur famosissimū epiphaniū circūueniens z agnoscens sua vota proficere. etiam ipe collectis episcopis libros damnauit origenis. qui pene ante ducentos defunctus est annos: non quia eiusmodi haberet intentionem. sed studens dioscoro eiusq; nocere se quacibus. Iohannes autē paruipendens q̄ ab epiphaniō z theophilo fuerant nunciata. in doctrina ecclesiastica laborabat et in ea q̄dem flozebat. nihil tamen de hīs que contra eum cogitabant sepe curabat. Cumq; Theophilus iam manifesto studere videret vt iohannem episcopatu deponeret. tunc etiā inimici iohannis theophilum sunt secuti. z multi clerici. multi procerum palacij tempus inuenientes oportuni. nitebantur vt synodus constantinopolim fieret contra iohannem. z hoc tam epistolis sibimet q̄ verbis mandabant. Auxit igitur odium Iohanni causa seueriani. et antiochi episcopozū que supra relata est.

Capitulum. xj.

Est paucū vero tempus episcopus. Epiphanius cōstantinopolim venit portans damnationē librozum origenis: quibus non quidem ipsum origenem excommunicatum decreuerat. sed libris tantūmodo derogauerat. Egressus ergo ad basilicam sancti iohannis miliario ab vrbe septimo constituta. z collecta ibidem celebrata. ordinatoq; dyacono rursus venit in ciuitatem z inuitationem quidez iohannis declinauit

causa theophili. in propria vero māstione habitare magis elegit. Et vocans tunc presentes episcopos damnationē librozum. Origenis legebat eis. z quidam habentes Epiphaniū reuerentiā subscribebant. plurimi autē hoc facere recusabant. quozum fuit etiā theobimus scythie presul: qui ita respōdit. Ego inquit o epiphani neq; ei qui dudum bene requieuit iniuriam infero. neq; rem blasphemam temptare presumo. damnās ea que priores nostri respicere noluerunt. proinde neq; malam doctrinā in libris origenis esse cōspicio. Tunc proferens libros eius origenis legit z ecclesiasticas expositiones ostēdit. ac postea procedens dicebat. Qui hīs contumelias inferūt nesciūt semetipsos. Hec ergo theobimus vite rectitudine famosissimū epiphaniō respondisse fertur. Sed quoniā detractores plurimi surripientes velut blasphemū respiciunt origenem. pauca de hīs dicere non videtur absurdum. Vales homines z qui p semetipsos nequeunt apparere vt vituperando meliores sint se aliquid conantur ostendere. Hoc passus est primo methodius lycie olympi ciuitatis episcopus. Deinde eustachius pauci presul temporis. z post eum apollinaris. nouissime Theophilus. Isti derogabant origeni. z ob aliam causam ad accusationem eius accesserunt. Methodius igitur cū multū derogasset primitus origeni. postea velut ex penitentia miratus virum in dyalogo quem attulauit renonem sic ait. Sed quid amplius ego de illorum querimonijs factis contra origenem loquor? Dum enim culpāt eum pro quibus putant causis z nihil quasi male credentem de sancta trinitate reperunt. ostenduntur magis in eo pietatis. z rectitudinis testimonia perhibere. Athanasius autem defensor Niceni concilij libris proprijs contra arrianos voce clara testē sue fidei hūc virum vocat. illius libros coniungens suis. Et hec dicens. mirabilis inquit z laboriosissimus Origenes. Hoc de filio dei nobis testimonium perhibens ait. coeternum em̄ eum asserens patri. Ignorant igitur semetipsos derogatores origenis. etiam laudatori eius athanasio blasphemātes. Hec de origine dicta sufficiant. nunc sequamur hystoriam.

Capitulum. xij.

Iohannes igitur constantinopoleos indignatus non est cur absq; regulis in eius ecclesia ordinationem fe-

terit epiphanius. sed tamen rogabat vt inter episcopos cū eo maneret. At ille nec manere se cū eo nec orare respondit. nisi dioscorū 7 q̄ cū eo erant vrbe depelleret. et ipse in librū origenis damnationē subscriberet. Iohanne vero hec facere differente 7 dicente non oportere aū catholicā cognitionē aliqd̄ facere petulāter. ad h̄ consiliū ab inimicis iohannis epiphanius instigatus. Cum esset in apostolorū ecclesia celebrāda collectio. procedere faciūt Epiphaniū. 7 coram omni populo origenis damnare libros. 7 adiudicare dioscorū eiusq̄ sequaces. simul quoq̄ derogare iohāni velut eorum defensori. Hec iohanni nunciant. Altera vero die dū iam venisset epiphanius ad ecclesiā. hec p̄ serapionem verba mandauit. Contra regulas multa gessisti o Epiphani. primū quidem quia ordinationē fecisti in ecclesia sub meo iure constituta. deinde quia me nō iubente in eius auctoritate propria sacra celebrasti. rursus quia inuitat̄ excusasti. 7 nūc denuo in te cōfidis. Quapropter obserua ne turbatio nascatur in populo. et hui⁹ rei periculum ipse suscipias. Hec dum audisset Epiphanius ab ecclesia formidatus abscessit. Lūq̄ reuersurus esset cypriū. ferunt q̄dam hec eū mandasse iohanni. Spero. quia nō moriaris epus. At ille remādauit. Spero te ad tuā patriā nō redire. Hec vtrum vere dicta sint. nescio. ambo tamē hūc habuere finem. Nam nec epiphanius viuus puenit ad cypriū. sed in nauī defunctus est. 7 iohānes post paululū episcopatu depositus est.

Capitulum. xiiij.

Umq̄ epiphanius discessisset puenit ad iohannē quoniā eudoxio augusta eū contra iohannē armasset. 7 hinc accessus ligue vbertate sermonē fecit in populo. cunctarū mulierū vituperatione plenū. Hunc sermonē populus ois arripuit q̄st̄ contra augustā prolatus esset. ita peruenit ad aures imperatorū. Qd̄ augusta cognoscens velut iniuriā suā narrauit imperatori. dicēs illius esse magis conrumeliā. que eius vxori fiebat. Quamobrem gestū est vt theophilus contra eum qm̄ velociter synodus celebraret. qd̄ etiam seuerianus simul agebat. erat enī ad huc inimicus. Inter hec Theophilus venit. multos episcopozū simul mouens. Confluebant igit̄ plurimi iohānis inimici. aderāt etiam quos episcopatu remouerat Omnes ergo cōcorditer in calcedona cōuenerūt. vbi tunc

erat episcopus cyrinus multa cōtra iohānem loquēs impiū eū superbūq̄ vocās. Ep̄i vero delectabant̄ in talibz. Porro marthas melo potamenus epus. nolēs cyrini calcavit tunc pedē. At ille dolore cōstrictus cōstantinopolim cū episcopis transire non potuit. aliq̄ sunt transuecti.

Sozomenus.

Ostea p̄o cū dolore laboraret ei⁹ crus frequēter abscisum est. q̄a putredo pene omne corpus eius inuaserat. 7 in pedē alium iam serpebat. Is ergo post paululū temporē est defunctus.

Socrates.

Theophilo aut̄ ab alexādria veniēte nullus occurrit. nec solēni honore potius est. erat em̄ apertissim⁹ inimic⁹. Sz alexādri nante q̄ tūc venerāt cū frumentis occurrētes eū fauorabiliter susceperūt. Lūq̄ venisset cōstantinopolim refutauit in eccliaz introire. sed in vna domuū angustaz vocabulo placidia: na tūc habitauit. Hinc ergo ceperūt cōtra iohannē mouere causas. 7 iā nō de libris origenis memoria ferebat. sed has accusatiōes illicitas excitabant. Hīs ita preparatis cōuenientes episcopi in suburbano calcedonēsi qd̄ rufini nomie vocitauit. vbi est in honore petri 7 pauli apostolorū cōstitutā. euocauerunt iohannē satisfactuz pro quibz accusabat. iussērūtq̄ vt cū eo venirēt serapion 7 tygrius eunuchus presbyter 7 paulus lector. isti em̄ simul accusabant. Lūq̄ iohānes euocātes velut inimicos refutaret. vniuersalē synodū fieri proclamabat. At illi morati. quater eū vocauerūt. Qui cum noluisset occurrere. sed synodum fieri proclamaret. damnauerūt eū in nullo culpātes. nisi quia vocatus noluit obedire. Dūq̄ hoc fuisset. circa vesperā nunciatū pplus ad seditōnes maximas excitat⁹ est. Et nocte cōcurrentes eū trahi ab ecclia nō sinebant. sed clamabāt vt apud maius cōcilium de eo exagitaret̄ examē. Porro iussio principis imminebat velocit̄ eum eijci. 7 exilio deportari. Hoc agnoscēs iohānes tercio damnatiōis die circa meridiē semetipm̄ ignorāte populo cōtradidit. Cogitabat em̄. ne vlla ppter eū seditio nasceret. Et ille q̄des exilio dicebat̄ in p̄lo aut̄ seditio importabilis est erota. ita vt etiā multi inimicorū ei⁹ misericōdia. mouerent. dicētes eū calūniā passum: quē paulo ante desiderabāt videre depositū. Quāobrem clamabāt oēs cōtra pncipē atq̄ cōciliū sacerdotū. 7 maxime cōtra theophilū. Non enim

eius machinatio iam poterat latere: que multis quidem indicijs apparebat. maxime quia dioscoro eiusque fratribus mox post iohannis deiectionem comunicauerat. Tunc igitur seuerianus in ecclesia docens iohanni derogabat dicens. Et si nullo alio vituperandus iohannes est. eius tamen supbia crimini est damnatioe sufficiens. Omnia namque peccata remittuntur hominibus. superbis autem deus resistit. sicut sancte scripture dicit.

Capitulum. xiiij.

Rta igitur seditione immensa populo discurrente et ad ipsa regalia proclamante augusta promota rogauit imperatores ut eum reuerti precipere. Huius igitur tunc eunucho bresione. etiam necessitas iohanni nolenti ut in ciuitate ingrederetur imposita est. Eo siquidem remeante cum multo eius honore ad ecclesiam plebs occurreret et mox ut iohannes ingressus est rogabat ut episcopali sede resideret. et pro oratione pacis impenderet. Quo refusante atque dicente: quia hec oportere iudicio fieri synodali. et eos qui damnauerant suam sententiam reuocare. accendebant omnes videre eum in loco proprio residentem. et verba doctoris audire. Qui licet diu tardaret: preualuit tamen populus. et in sede residere episcopali eaque coegit. et consuevit orationem prebere pacis. Locutus etiam sermonem fecit in populo. Hec causa aliam prebuit occasionem. et primum quidem de heracleide ordine contra eum moueri dicebat theophilus questionem. et de quo eius rei occasionem deponeret. Verum heracleides non aderat iudicabat autem veluti presens quasi quosdam iniuste cecidisset: carthenisque vincitos misisset in pompam Ephesi per mediam ciuitatem. Tunc pars iohannis diceret Auditorium debere iuste constitui. alexandrini contendebant ut heracleidis accusatores susciperent. Hinc ergo seditio ut cedes inter constantinopolitanum populum et alexandrinum vehemens est exorta. Ob quam plurimi vulnerati. pauci autem mortui sunt. Hec videns theophilus repente discessit in alexandriam. quod etiam alij fecerunt episcopi. propter paucos qui personam iohannis amplectebant. Hijs itaque gestis reprehensibilis theophilus est inuentus. cuius auxilium inuidiam quod rursus origenis libris incumberet. Qui dum ab aliquo fuisset interrogatus quomodo ea que abdicauerat rursus amplecteretur. ita respondit. Origenis libri similes sunt prato floribus vniuersis pleno. Quicquid ergo in eis bona inuenero hoc decerpo si quid

vero spinosum occurreret. hoc quasi pungat omitto. Nec ergo theophilus non consideras salemonis sapientissimi verba dicentis. quia verba sapientium sic aculei sunt. Ob hanc ergo causam. apud omnes theophilus reprehensibilis videbatur. Porro dioscorus hermopoleos episcopus post paululum fuge theophili mortuus est. clareque sepultus in basilica apud ilicem constituta. ubi propter iohannem synodus fuerat celebrata.

Theodoricus.

Capitulum. xv.

Iesus ergo tunc iohannes in exiliis ad oriturum habitabat ponti. quod vocatur hieron. Cumque per noctes ter remotus ciuitatem regiam inuasisset. legati matutino mittebant ad eum. rogantes ut velociter reuerteretur ad ciuitatem et orationibus eius pericula remoueret. Sed et alij rursus destinati sunt. ita ut legatis bofforus impleret. Quod dum fidelissimus populus agnouisset. fluctus pro pontidis nauibus est operatus. Omnes enim occurrerunt cercos et lampadas accendentes pro reuersione pastoris.

Sozomenus.

Posterea cum theophilus nauigio in thesapolim aduenisset. mortuo eius ciuitatis episcopo. nilammonem monachum elegerunt ciues. At ille cum crebro refugeret. ei theophilus suadebat ne sacerdotium refutaret. Tunc ille promisit dicens. Cras quod domino placeat implebit. Altera vero die venientes ad cellam eius. cogebant eum. Tunc nilammon. prius inquit oremus. Quod dum theophilus laudasset. simul orabant. Nilammon autem repente terminum vite cum illa oratione suscepit.

Socrates.

Iohannes itaque doctrinis occupabat. ordinavitque serapionem heracleide thracensis episcopum. unde contra eum maius odium excitata. Post paululum namque hec coniugisse noscitur. Auguste endorie statua argentea constituta est in columna porphiretica clamide circumamicta. eratque posita nec prope nec longe ab ecclesia sophia. quam platee tantummodo diuidebat iter. Illic ergo consuevit lusus publicus concurrebat. Porro iohannes ad iniuriam hoc arbitratus ecclesie. consueta fiducia rursus suam armauit linguam. Et cum oporteret principes supplicatiois verbo deflectere ut a tali lusu recederet. hoc non fecit. sed impetu sui usus eloquij iubetes fieri talia lacerabat. Augusta ve

ro rursus ad suam hec traherat iniuriā. et de-
nuo pparabat ut aduersus eum synodus ce-
lebretur episcopozū. Hoc sentiens iohan-
nes illam famosissimā in ecclia protulit ome-
liam. cuius initiū est. Rursus herodias vesa-
nit. rursusq; turbatur. Denuo saltat. denuo ca-
put iohānis in messorio cupit accipe. Quod
factū amplius ad iracundiā accēdit augustā.

¶ Sozomenus.

Capitulum. xviij.

¶ Altera quidaz homo cōprebensus
est q̄ iohannē volebat occidere. tradi-
tusq; ad suppliciu; prefecto. a iohāne
ne perimeret erept⁹ est. Postera die vero etiaz
heliidij p̄sbyteri seru⁹ cursu in episcopū acce-
dēs. eū interimere nitebat. Et dū a quodā te-
neret et ipm repente percussit. simul et aliū astan-
tē et terciū. Tū clamore facto multis cōueniē-
tibus plurimos interemit. Flouissime tentus et
tradatus est. Et illo tēpore iohannē plus cu-
stodiebat. noctibus ac diebus ad elus domū cir-
cūsedentes.

¶ Socrates.

Capitulum. xviij.

¶ Ost paululū p̄o aderāt ep̄i leontius
ancyre galatie ammonius laoditie.
brelon. thracie. philipensis. acatius.
berie. syrie. et alij quidā. Hūo p̄sentibus accusa-
tores p̄sci denuo mouebant. Iohānes ita-
q; cōfidebat in talibus. rogās ut accusatio des-
center flagitaret. Tūq; supuenisset festiuitas
natalis saluatoris impator solemniter ad ecclesi-
am nō occurrit. sed mādauit iohāni quia nō
ei cōmunicaret nisi criminibus prius exueret.
Tūq; pro securitate iohānis accusatores ei⁹
valde perterrent. p̄sentes episcopi nihil ali-
ud requirebāt. nisi quia post depositionez nō
decreto concilij resedisset in sede. Tūq; ille re-
sponderet quia sexagintaq; episcopi cōmu-
nicātes ei decreuissent. Leonius et alij recla-
mabant dicētes. Sed plurimi te o iohannes
deposuerūt. Cumq; iohannes denuo hāc re-
gulā non orthodoxozū ecclesie. sed esse firma-
ret arrianozū. nā in antiochia congregati pro
damnatione fidei de consubstantialitate pro-
late odio athanasij hanc regulam protulerūt
tunc illi non recta satisfatione condemnaue-
runt eum: nō intelligētes quia dum hac regu-
la vterent. athanasium quoq; deposuerunt.
Hec acta sunt circa festiuitatē pasche. Man-
dauitq; impator Iohanni se non posse ad

ecclesiam venire: quia eum duo concilia con-
demnassent. Vacabat ergo iohannes et ne-
quāq; in ecclesiam descendebat. Porro igitur
omnes ei fauentes ab ecclesia recedentes pas-
scha quidē in iberiis que cōstantiniane vo-
cant celebrauerūt. cum quibus plurimi episco-
pozū presbyterozū et sacri ordinis clericozum
cōmori sunt. collectiones seorsum p̄ loca di-
uersa celebrantes. Unde etiam Iohānite vo-
cati sunt. Porro iohannes duob; mensibus
nūlq; processit. donec princeps eum duci iu-
beret in exiliū. Et ille quidē tractus ab eccle-
sia ducebatur. Quidam vero Iohannitarū.
ea die ecclesiam incenderunt. Qua ardente.
flans ventus etiam basilicaz senatus pariter
comprehēdit. Quod actū est vicesima die ias-
nuarij mensis. cōsulatu honorij sexto et ariste-
nis. Ob quam rem optatus prefectus vrbis
cum paganus esset. odio christianozū pluri-
mos iohannitarū diuersis tormentoz; gene-
ribus lanauit.

¶ Theodoricus.

Capitulum. xviij.

¶ Iohannes igit nō solū ciuitate pul-
sus est. sed etiā in quandā puulā cui-
tate. atq; deserta armenie cuculio de-
stinat⁹ est. inderursus ad pytiuntēz vbi fines
sunt ponti imperijq; romani: que loca crude-
libus barbaris sunt vicina Sed clemēs do-
minus nō permisit victorem athletā per loca
italia diu morari.

¶ Sozomenus.

¶ Alter hec innocētius romanus an-
tistes audies de iohāne. et moleste fe-
rens volensq; generale celebrari cōci-
liū scripsit iohāni et clero cōstantinopoleos q̄
nō opteret iohāni successorē dari. nec ei⁹ cle-
ro alio parere pōtifici. Quas plixitat; causa
nō trāstuli. Quāt em iohannē cū exilio duce-
ret p̄ visionē cognouisse diez qua moriturus
erat. ostensam sibi a basilisco martyre inco-
manis. Ubi cū esset itinere fatigatus. dolore
capitis nō ferēs. ex ardore solis vitaz lāguore
finit.

¶ Socrates.

¶ Quartadecima die mēsis septēbris con-
sulatu honorij septio et theodosij sc̄do.

¶ Theodoricus.

Capitulum. xix.

¶ Alius igit iniusticie causas abhoia-
ti sunt p̄cipue europe pōtifices ab eo-
rū nāq; se suspēdere p̄munioe p̄teroz;

Liber

offices illirici eius prius effecti sunt. Orientales aut plurimi quod in iusticia declinauerunt. corp⁹ in ecclesie diuidere noluerunt. Verum mo-
riente illo. oim doctore terrar. no prius occi-
detales epi egyptioz z orientaliu. bosforesu.
thracesu sunt aplexi comuione: qz illi⁹ sacratis-
simi viri nome inter pcessores poneret epos z
arsatiu qdem qui post euz ordinat⁹ est nullo
habuere sermone dignu. Atticum po arfacij
successore legatione crebro mittentez z pacis
pignora postulantē. dipticiis scripto. Johan-
nis nomine postea susceperunt.

¶ Socrates.

Capitulum. xx.

Ransactis itaqz dieb paucis arfati-
us constantinopoleos ordinat epos: ne-
ctarij frater valde longeuus. et vltra
lxxx. annoru qui mansuetudine nimia rege-
bat episcopatu.

¶ Sozomenus.

Vius opinio derogauit postea qd de
iobanis amatorib agebat. Nam du arfa-
tio comuicare nollent. nec oratione habere
comunē. sed sicut dictu est seorsum z p loca se-
creta z vltima ciuitatis sacra celebraret. Ille
renuiciauit impatori Cuz iussisset vt eos ma-
nu militari turbaret lapidib atqz fustib. po-
pulu couertit in fuga. nobiliores autē z prio-
res in amore iobanis rededit in carcerē. Por-
ro milites vt assolet fieri accepta fiducia pre-
da circa muliez ornameta faciebat zonas au-
reas. dextralia. monilia. libatoria. anulos. dy-
ademata. z cu ipsis aurib earu auferetes i au-
res. Ob quam re turbatio maxima z gemit⁹
in ciuitate puenit. Nec sic tamē illi deposue-
re affectu iobanis. Veru publice plurimi co-
uenire nec in platea nec in balneo psumebat:
quib etiā erat domi quoqz manere piculosuz
ita vt ciuitate declinarēt. Multi siquidē viri
plurimeqz mulieres nobili genere pcreate pgi-
nitate atqz virtute vite laudabile fu gerunt.

¶ Socrates.

Omtepe etiam grandio vebemēs con-
stantinopolim z circa eius suburbana
descendit quod actū est eodem consulatu ho-
norij. vi. z aristene die tricesima septēbris mē-
sis: quod dicebant dei iracundia gestuz: eo q
sine iudicio iobanes fuerit cōdemnat⁹. Qui-
bus verbis incrementuz dedit mors auguste
cōtinuo subsecuta quarta nanqz die post gra-
dinem est defuncta.

¶ Sozomenus.

Decimus

Hinc em z cyrinus calcedonensis epi-
scopus q iobanez crebro lacerauerat. se-
cto pede defunctus est.

¶ Socrates.

Lij tamē dicebat iobannē hoc iuste pe-
pessuz. eo q multas ecclesias nouatiano-
rum quartodecimanoz z aliozum tulisset he-
reticozum.

¶ Sozomenus.

Capitulum. xxj.

Si liquidē tpe quidam lector entros-
pius est detentus. qsi ipse in ecclesiaz mi-
sisset ignem. Qui du multa fuisset tor-
meta ppeffus. redact⁹ in carcerē post paulu-
lū defunct⁹ est. Quid aut de eo pgerit. existi-
mo esse memorandū. Quidā vidit in somnis
astitisse altari virū pulcritudie z magnitudie
decoratū: qsi in honore martyris Stephani
pstitentē z qsi cogitātē: eo q boni viri nulqz
inuenirent atqz totā se circuire ciuitatē. z nisi
eutropiu nullū inuenisse. Cuzq is q viderat
euigilasset. somniu retulit fidelib viris. Dein
de reqrens eos q a pfecto cōprehēsi fuerant.
z verberib macerati. inuenit eutropiu eiqz re-
tulit visionē. At ille flens ozonez sibi dari ab
eo q viderat implorauit. Cuzq diuersos pfe-
ctus affligeret. nec psonas incēdij repiret. eti-
am mulieres quasdā tenēs suadebat vt epi cō-
munione amplecterent arfacij. z multi quidē
declinauerūt. Olimpias aut iniustu credens
neqcie satisfacere dixit. Adhce mihi calūnia-
tores z violentias maiores impone. mihi po-
fas nō est comuicare. z ea facere q pns nō li-
cet ppetrare. Quā du nequisset declinare pre-
fect⁹ vt cōicaret arfatio. tunc dimissam z post
paucū tentā multo nudauit auro. hoc modo
credēs eius frangi cōstantiā. Eo tēpore tygri-
us psbyr veste nudat⁹ z dorso celus ita tēsus
est vt pedū eius ac manū articuli soluerent.

¶ Socrates.

Capitulum. xxij.

Rianus itaqz cu paucū vixisset tpus.
defunct⁹ est cōsulatu seqnti stiliconi
secūdo z antemij. vndecima die men-
sis nouēbris. Quo moriete de epatu cōstanti-
nopolitano magna cepit esse cōtētio z ppterea
cu quattuor vacassent mēses. seqnti cōsulatu
archadij sexto. z probi atticus ordinat epos.
genere armen⁹. habitu monachus. a iuuetu-
te sua naturali sapientia decoratus.

¶ Sozomenus.

Capitulum. lxxxiiij.

Posterea cum syritius quinq; annos romanū rexisset episcopatu. anastasi-
us ei successit. post quem innocentius
us pōtificatus iura suscepit. Defunctus quo-
q; est etiam flavianus nō consentiens in dam-
natione iohannis. Flaviano moriente. por-
phirius antiochenū suscepit episcopatus. Et
quonia plurimi contra iohannē cōsenserant.
propterea in constantinopolitana vrbe mul-
ta diuisio facta est. ita vt missas apud semetip-
sos plurimi celebrarent. et scandala pronen-
rent. quonia propter gratiā arfacti atq; por-
phiri; necnon et theophili alexandrine cuius-
tatis episcopi. dudum studio procerū posita
lex fuerat iubens omnes in ecclesiam cōueni-
re et q̄ non cōmunicarent procul expellerent.

Capitulum. lxxxv.

Tempore cū discordia sacerdotuz
etiam respublica magnis concussio-
nibus turbabatur. Huius nāq; tras-
euntēs bystrum: thraciam deuastabāt. Isau-
rie quoq; latrones maxima multitudine con-
gregata: vsq; ad carinos et phenices venien-
tes: vrbes et rivos in medio positos popula-
ti sunt. Per idē tempus stilicon magister ar-
morū erat apud Honorii magna p̄ditus po-
testate. habebatq; sub se romanorū plurimos
atq; gentiliū. Qui contractis inimicijs cuz
archadij ducibus cogitabat congregi cōtra
eos. Tunc ergo agens cū Honorio Alacriū
regem gothorum fecit ordinari magistrū mi-
litum. et accessit aduersus ylliricū eiq; iouinia-
nū prefectum constituit vt arma cōtra roma-
nos attolleret. ac prouincias honorij subde-
ret ditioni. Et cum alaricias barbaros sub se
constitutos et per dalmacias habitantes cō-
gregasset: venit ad Epyrum. Ubi multo tem-
pore cōmoratus reuersus est in ytalias. quia
cū discedere voluisset: honorij litteris est des-
tentus. sicut ipse confessus est.

Theodoricus.

Capitulum. lxxxvi.

A tempestate cyrillus theophili con-
sobrinus alexandrie suscepit episco-
pau hierosolymorū ecclesie preside-
bat Johannes vir mirabilis successor cyrilli
Antiochie autem alexander vir sermone do-
ctus et vir virtutem ostendens magnis ope-
ribus. Is enim porphirio succedēs qui post

flavianum fuerat ordinatus: multa reliquit
monimenta clementie. Flavianus equidem
sapientie subtilitate florebat. Porro sacratis-
simus alexander cōuersatione. summeq; phi-
losophie eloquio et plurimis bonorum bene-
ficijs abundabat. Is namq; etiam partē eu-
stachij quam dudum paulinus flectere non
potuit: nec post illum euagrius precibus vs-
sus cetero corpori copulauit: egitq; festiuita-
tem qua similem nemo potuit aliquando vi-
dere. Nam dum omnes fideles sumpsisset sa-
cerdotes simul et populos venit ad locū ubi
eustaciani congregabantur. simulq; psallen-
tes et vnum canticum sub quadam congru-
entia predicantes: a porta vltima ciuitatis vs-
q; ad maiore ecclesiam totam plateam cōple-
uit hominibus: et ostendit fluium rationa-
lem et ad instar fluminis decurrentis. Hec in-
dei videntes et arriani et parue reliquie paga-
norum ingemuerūt considerantes alios flu-
uios in mare ecclesie currentes. Is ergo pon-
tifer iohannis magni vocabulum in ecclesia
sticis dipthicis primus inseruit.

Theodoricus.

Capitulum. lxxxvij.

Huius doctoris reliquie sequenti tē-
pore in regiam deuecte sunt ciuitatē
rursusq; fidelissimus populus p pe-
lagus. quasi per terrarū currens vndas bos-
fori lampadibus et cereis obuiauit. Hunc er-
go thesaurum illi ciuitati modernus theodo-
sius recondidit imperator. qui suauis et voca-
bulum sortitus est. et pietatem seruauit inui-
labilem. Is in eius loculo defigens oculos
atq; frontē pro archadio et eudoxia genitori-
bus supplicauit: vt ignoranter delinquentib;
uentiam deus condonaret. Dudū enim mor-
tui sunt eius parentes hunc orphanū relin-
quentes: sed patrū et progenitorū deus expe-
rimenta pupilli cum sentire non pertulit. naz
et pie eum nutrire fecit. et sine cōcussionis me-
tu custodiuit eius imperiū. atq; tyrannorum
consilia refrenauit.

Capitulum. lxxxviii.

Ergo beneficiorum semper me-
mor honorabat beneficij largitores.
habebatq; participes hymnorū so-
rores conseruantes conseruationē in virgini-
tate. et epulas maximas iudicantes sacrorū
meditationes eloquiorū thesaurū inadibilez
estunantes manū egentū. Verū ipse pnceps

multis preconijs adornatur. maxime vero clementia mansuetudine animi tranquillitate nunquam recipiens tempestate. fide vera atque probabili. cuius iudicium nos conuenit ostendere manifestum. Quidam vir conuersatione quidem monachica: sed asperior consilio. adhuc imperatorem pro aliqua causa rogans. Tunc hoc crebro fecisset: nec ea pro quibus postulauerat impetrasset: eum ab ecclesiastica religione prohibuit et imposita eius obligatione discessit. Verum fidelissimus imperator ad palatium tempore praedij astantibus praeceptoribus ait. non se sumpturum cibum: nisi prius eius vinculum solueret. Ob quam rem misit ad ciuitatem episcopum rogans ut iuberet ei que ligauerat. quatenus eius vincula resolueret. Tunc dixisset episcopus non debere a quolibet obligatione recipere. et mandasset quia solutus esset: ille tamen eius non suscepit solutionem donec qui ligauerat multo labore requisitus: ei communionem quam prohibuerat reddidisset. Ydolorum igitur templa que fuerant derelicta a fundamentis euelli fecit. ut posterum neque vestigium erroris pristini reperiret. Hunc enim sensum etiam in sua lege conscriptum. Quando igitur roilas dux scythie transiuit hystrum et cum innumero exercitu vehementer thracias populatus est ipsamque regiam ciuitatem obsidere se et subuertere minabatur. supernis iaculis atque fulminibus eum malestas diuina percutiens. et ipsum et omnem simul concremauit exercitum.

Capitulum. xxviii.

Alie aliquid a domino eius consolatore etiam per hyco plio gestum est. Nam cum illi romanos vacare cognouissent. et ciuitates in confinio constitutas debellarerent: pacisque pacta transcenderent: vastatis finibus nemo ferebat auxilium. Imperator namque de pace presumens: duces et milites ad alia bella direxerat. Tunc ergo imbre uehementissimo. et grandine deposita ulterius eos deus accedere non permisit. eorumque ligauit cursum ita ut viginti diebus totidem ambulare stadia non valerent. Duces venientes et congregantes exercitum: primo bello obsidentes urbem imperatoris vocabulo nominata: reprobi sunt inuenti. Tunc enim hic plusquam triginta diebus gozorianus rex predictam obsideret undique ciuitatem. et multa machinamenta construeret: turres contra mures ciuitatis excelsas edificaret: solus eynomius sacratissimus eius ciuitatis episcopus

scopus restitit. et impetum moliminis eorum machinasque destruxit. et licet duces nostri hostibus bellando cessissent. et obsessi ciues resistere non auderent: iste solus pugnando sine vastatione reddidit ciuitatem. Unus itaque partis hostilis vir dum consuecte blasphemaret. et rapsacis atque sennacherib verba profunderet. et cum uelania minaretur sacrum se concrematurum templum: ille vir sacratissimus non ferens huius insaniam iussit arcu balistam poni iuxta propugnaculum quod apostoli thome videbatur habere uocabulum. et maximo in eo lapide coaptato. In nomine inquit eius qui est blasphematus lapidem tenso arcu dimittite Tunc lapis emissus ueniens usque ad faciem nequandissimi blasphemantis: uultum eius ualde corrupit. caput contriuit. cerebrumque in terram fudit. Hoc cum dux exercitus cognouisset: qui se ciuitatem capturum esse minabatur: siluit rebus ipsis uictum se esse professus et metuens quesuit pacem. Sic ergo rex omnium: fidelissimum hunc principem conseruauit: cum et ipse seruitutem profiteatur et cooperans offerat domino ministerium.

Capitulum. xxx.

Post hec innocentio mirabili romane urbis antisti successit bonifacius bonifacio zosimus. zosimo celestinus. Hierosolymis uero post Johannem. praxinus suscepit ecclesie presulatum. Verum in antiochia post alexandrum theodotus castitatis speculum ecclesie pontifex ordinatur. mansuetudine et puritate conuersationis ornatus. Is enim cohortem apollinis sacris ouibus miscuit: rogans eos ut unirentur ouilibus. Eas si quidem tempestate digerdis persarum rex contra ecclesias huiusmodi causa commouit.

Capitulum. xxxi.

Basas quidam erat episcopus: plurimis uirtutibus adornatus. Is enim mediocriter usus zelo diuino. piri. id est focos eorum seu uestam destruxit. Pyria namque pagani uocant templa in quibus ignes seruant. Deum enim arbitrant ignem. Hoc dum rex cognouisset a magis euocauit abdan et primo quidem mansuete culpauit factum: precipiens ut pyrion rursus edificaret. Illo resistente et hoc se nequaquam facere confirmante: uniuersas se rex destructurum interminat ecclesias. Cuius interminationem terminus subsecutus est. Nam prius illum uirum occidi precipiens

destrui q̄q̄ ecclesias impanit. Ego siquidē de
structionem veste nō reor oportune commis-
sam. neq̄ em̄ sanctus apostolus dum venisset
athenas ⁊ ciuitatē repletā ydolis cōsperisset:
ab illis honoratas destruxit: sed ratiōe igno-
rantia redarguit ⁊ veritatis iura mōstrauit.
Quia vero destructū templū reedificare nō
luit: sed necē magis elegit. nimis admiror et
plurimis eum honorandū coronis existimo.
Tale est ignem adorare: quale eius edificare
templū. Hinc ergo sumēs tempestas inuitū:
seuissime atq̄ ferociter circa pietatis alūnos
intumuit. ⁊ triginta iugiter annis fluctuatio
dira p̄mansit: a magis veluti procellis agita-
ta. Magos em̄ appellant perse eos q̄ eleinēta
deficiant: quozū fabulas in alia cōscriptione
monstrauim⁹: in qua hozū interrogacionib⁹
dignas solutiōes obtulim⁹. Horozianus ita
q̄ filius Digerdis post mortē p̄ris cū impio
etiā contra christianā pietatem bella suscepit.
Quas em̄ tormentozū species ⁊ suppliciozū
adinuentiōes p̄is intulerit: nō est facile nūc
narrare. Alioz nancq̄ manus excozianerunt.
alioz dorſa. aliozū capita a fronte inchoan-
tes vsq̄ ad cernices: nuda cute reliquerūt. ali-
os sectis per mediū: calamis nudos operien-
tes ⁊ ipas sectiones calamoꝝ carnibus aptā-
tes. capita vsq̄ ad pedes funib⁹ stringentes.
postea calamos ex eozū membris uehemēter
trahabant. vt acuta sectio calamoꝝ dum tra-
hebant eozum carnes secarent ⁊ tormentozū
amarissimi doloris inferrent. Deinde fodien-
tes latus ⁊ eos vndiq̄ obratēs: furicū ma-
iozū greges in eos miserūt: eisq̄ pabulū athle-
tas dederūt: impie ligantes manus eozū ⁊ pe-
des. ne possent a se bestias remouere. sed ⁊ a-
lia tormēta seuiora magis exercuerūt: habent-
es doctozē veritatis inimicū: sed non potue-
runt athletarū deuincere fortitudinē. Spon-
te namq̄ currebāt: vt occasione huius moꝝ
incorruptibilis vite dona pciperent. Duozū
tamē aut triū agones memorabo. vt p̄ hos re-
liquozū fortitudo monstretur.

Capitulum. xxxj.

Ormidista quidā valde nobilis ap̄
persas erat qui patrē prefectū habue-
rat. Hunc dū rex agnouisset christia-
nū: deduci fecit ⁊ imperauit vt salutarē nega-
ret deū. At ille. Nec iustū inquit. nec vtile pre-
cipis impator. Nā qui docet vt deū omniū
facile cōtemnat ac denegat. facillime q̄q̄ sper-
nit impatorē cum ⁊ ip̄e sit particeps nature

mortalis. Et si summo supplicio dignus est q̄
tua scepra cōtempserit impator: multipli-
cibus tormentis subdendus est: qui cuncto-
rum negauerit creatorē. At impator cuz de-
bisset mirari prudentiaz: fortissimū diuitijs
et dignitate nudauit athletam. iussitq̄ vt nu-
dum traheret cameloꝝ exercitus. Cūq̄ plu-
rimi transissent dies: respiciens de superiori-
bus impator: vidit illum eminentissimū vi-
rum solis radijs inflammatū ⁊ pulueris squa-
lore completū. patrieq̄ nobilitatis memor eū
ad se iussit adduci ⁊ ex lanceis vestibus operi-
ri. Deinde putans quia tam p̄cedenti affli-
ctione q̄ eius miseratione molliret: vel nunc
inquit illa obstinatione priuatus nega filius
fabri. At ille dei zelo cōpletus dirupit vestes
et iactauit dicens. Si propter hoc me putas
a pietate recedere: habe donū cum impietate
quam possides. Hanc eius fortitudinē con-
templat⁹: nudū eum a suo proiecit imperio.

Capitulum. xxxii.

Amiū quoq̄ mille famuloꝝ domi-
nū resistentē sibi met negare creatorē
suum non ferentē: requirens qui ser-
uozū eius esset sensissimus ⁊ aliozū seruoꝝ tra-
didit dominatū. seruire p̄cepit simul ⁊ eius
vxoꝝem: per hoc putans propugnatorē se fle-
ctere veritatis. sed spe sua deceptus est. habe-
bat ille domū in petra cōstructam.

Capitulum. xxxiii.

Eniam etiam dyaconū comprehē-
dens clausit in carcere. Cumq̄ duo
transissent anni: superuenit legatari-
us romanoꝝum pro alijs causis acturus. Et
dum hoc agnouisset postulauit a rege vt di-
mitteretur dyaconus. Porro rex iussit vt pro-
mitteret beniamin. quia pro nullo magoꝝum
doctrinā christianā predicare p̄sumeret.
⁊ dimitteretur exire. Tunc legatarius quidē
custodire beniamin que rex p̄ceperat com-
promisit. Beniamin autē audiens monita le-
gatarij. Impossibile est inquit non me parti-
cipare alijs quod ip̄e percepit. Quanto enim
supplicio dignus sit qui talentum abscondit:
sacra euangeliōꝝum testatur ecclesia. Sed rex
Tunchozū nihil agnosens iussit eum absol-
ui a vinculis. At ille predicare nullatenus q̄-
escebat ⁊ capiens eos qui ignorantie caligi-
ne tenebantur: intelligibili luci iugiter offere-
bat. Cumq̄ transisset annus: regi gesta illius
nunciantur. Tunc deductum ad se negare

Liber

luffit quē adoraret deum. Verum ille requisit
uit a rege dicēs. Quo dignus honore est qui
sūū relinquens regnū: inuadere studuerit alie
nū? Cūq; dixisset rex. morte nouissimoz sup
plicio. sapientissimus vir ille respōdit. Quid
ergo non iuste patiatur homo: qui factorem
mundiq; creatorem. nutritorē ac saluatorem
deserens: vnū conseruorū suozū deificare vo
luerit z debitum illi cultum isti magis obtule
rit? Hīs sermonib; rex accensus: viginti cla
uos acui z totidem vnguib; digitorū ei⁹ ma
nuū atq; pedū precepit infigi. Cūq; hoc sup
pliciu ab eo derideri conspiceret aliū rursus
calamū acutum in eius femore vnde huma
na origo descendit iussit immitti. Cumq; cre
bro eijceret. z rursus induceret: ineffabiles
ei dolores operabatur. Post hoc vero suppli
ciū impius atq; ferox: virgā grossā spinis
vndiq; plenā: per eius meatū iussit induci.
vt hoc modo spiritus fortissimus decertator
emisisset. Sed z alia multa ab illis impijs sūt
presumpta. Nec tamen mirandū est quia il
lorū ferocitatem z impietate longanimitē de
us omnū patiatur: quādo ante imperiū ma
ximi constantini quicunq; fuerunt remano
rū imperatores contra veritatē ministros ve
hementer insanierunt. Dyocletianus namq;
passiois salutaris die: in omni imperio roma
norū destruxit ecclesias: sed nouem trasactis
iste quidem denuo flozuerunt z multiplicem
magnitudinē susceperūt. ille vō post rabiem
sue impietatis extinctus est. Nam z bella hu
iusmodi futura dñs predixit. z ecclesie victori
am predicauit. Flos tamē ipse quoq; edocēt
res. quia plus nobis vtilia sunt bella q̄ pax.
quia pax delicatos nos remissosq; facit z tu
midos. porro bellum z mentē acuit z presen
tia quasi transeuntia cōtemnere psuadet. Sz
hec quidem z in alio opere crebrius enarra
uimus.

Capitulum. xxxiij.

Lo quoq; tēpore quo sacratissim⁹
theodotus antiochenaz regebat ec
clesiam. theodorus mompsuestie q;
dem episcopus: sed totius ecclesie doctor dñi
contra vniuersam cohortē hereticoz fortiter
dimicasset: terminū vite sortitus est. Is enim
diodori quidem magni doctrina potitus est.
iobānes vō sacratissimi fuit socius atq; coo
perator. cōmuniter em̄ diodozi pocula spiri
tualia sunt adepti. qui sex z triginta ānis mā
sit in presulatu z contra arrij eunomijq; acies

Decimus

fortissime preliatus est. insidias quoq; latro
nis appollinar; extinxit. optimaq; pascua di
uinis ouibus pparauit. Cui⁹ frater policro
nius apanienā rexit eccliam z gratia sermo
nis z claritate cōuersationis ornatus.

¶ Socrates.

Capitulum. xxxv.

On multo post tēpore quādo Johā
nes defunct⁹: moxiz z archadius im
perator vir mitis z quietus. z circa fi
nē vite pro huiusmodi causa venerabilis esti
mat. In vrbe cōstantinopoli domus est ma
xima: habēs cognomē carie. id est nucis. Est
enī in eius domus vestibulo arbor nucis in
q̄ sermo est. eo q̄ fuerat appensus martyr aca
cius z defunctus est. Ob quā rem etiā orato
riū illic est edificatus. Hanc archadius vide
re volens: ad orationē venit votoq; completo
reuertebatur. Proinde cuncti circa oratoriū
habitantes: volentes imperatores videre cur
rebant. et alij quidē foras domū precesserant
vt melius aspectū principis z ordinez viderēt
obsequij. alij vero sequebant. Dum vō omes
cū mulierib; atq; filijs z mancipijs extra do
mū fuissent egressi: repēte maxima dom⁹ ora
torio coherens: subito tota corruit. Clamor
cum admiratione secutus est quomō oratio
principis tantos a ruine imminentis pericu
lo liberauit. Archadius itaq; relicto annozū
octo filio theodosio. de quo iā plura sunt nar
rata defunctus est consulatu bassi z Philip
pi prima die maij. anno secūdo ducentesimo
nonagesime septime olimpiadis. Is ergo cuz
patre quidem theodosio. xij. regnauit annis
Post mortem vō patris. xij. vixit annis qui
sunt. xxxj.

¶ Explicit liber Decimus ecclesi
astice Tripartite hystorie.

Liber

Incipit liber undecim⁹.

Capitulum. Primum.

Situr archadio imperatore defuncto. honozius quidē eius frater regebat hesperia. Orientales autē prouincie sub ditione manebāt theodosij iunioris cū esset annozū octo at the

mio pfecto omnia disponente. Erat enī iste nepos philippi: qui paulū episcopū sub cōstantio ab ecclia expulerat. et macedoniū introduxerat. Is em̄ muro maximo urbē cōstantinopolim circūdedit. q̄ vir sapientissim⁹ inter illius tēporis hoīes reputabatur. et nihil inconsulte faciebat: sed cū multozū cōsilio que erāt agēda tractabat et maxime sophiste troilo se credebat.

Capitulum. ij.

Operatore igitur octo annos theodosio agente: tercio anno articus habebat episcopatū vir clarus et eruditus. venerabilis atq; prudēs. vnde etiā ecclesias magnū sub eo sumere contigit incrementū. Nō enim solis pprie fidei psonis munificus erat: sed etiā hereticis miraculū sue sapientie demonstrabat. quos fatigare q̄dez volebat. Cū vero eos terrere temptasset: denuo māfue tudinē ostendebat et inter hec nō negligebat eloquiū. Laborabat em̄ circa veterū lectōnes noctib; eis incūbens. quapropter nō cū moriebāt philosophice aut sophistice lectōnes. Erat em̄ in cōfabulantib; gratus. et cū tristib; mestus. et absolute scdm̄ apostolū oib; oīa factus est: Primo q̄dez cū presbyter esset libros faciebat et meditados coram ecclia recitabat. postea p̄o etiā fiduciā cū labore fornicus sub oculis doctrinā laudabilē proferebat. Nō tamē tales erant ei⁹ sermones. vt etiā ab auditorib; scripture traderent. Que p̄o eius tēporibus memoranda prouenerint enarrabo.

Capitulum. iij.

A sinada capatiane frugie ciuitate theodosius quidā erat ep̄us et macedonios cū illic plures essent insequabatur et nō solū eos ciuitate: sed etiā ab agris nimia crudelitate pellabat dū orthodoxozū ecclesie psecutiones inferre non amore faciebat.

Undecimus lxxxix.

Contra quos vniuersos tā clericos q̄ iudices prouinciales armabat et p̄cipue agapitus eozū turbabat episcopū. Cūq; iudices p̄uincie ad inferenda tormēta sibi sufficere nō putaret: cōstantinopolim est profectus vt p̄fectozū solacia mereret. Ibiq; posito theodosio propter hm̄oi causam agapitus macedoniorū episcopus ad meliorē se cōtulit p̄tē. Habitq; tractatu cū omni clero et euocans totū populū sibi met subiacentē: suavit eis vt cōsubstantialitatis susciperēt fidem. Hoc facto repente cū maxima multitudine. magis cū omni vt ita dixerim ciuitate ad orthodoxozū eccliam venit. et orōne facta sedē in qua theodosius presidere solebat obtinuit. Tunc vniens populū. et de cetero fidē cōsubstantialitatis docēs eccliam tenuit sinnadensem. Hīs itaq; gestis nō post multū t̄pis theodosij cū p̄fectianozū venit auxilio. et nihil sciens hoz q̄ fuerant gesta ad eccliam properauit. ex qua ab oibus expulsus rursus cōstantinopolim remeauit et apud ep̄m articum q̄ fuerant contra eū gesta differuit quemadmodū irrationaliter episcopatu fuisset expulsus. Artic⁹ autē cognoscēs vtilē causam ecclie prouenisse theodosiū quidē verbo cōsolatus est. vt patienter ferret. Proponēs autē causas p̄sonalibus generalē vtilitatem: scripsit agapito vt teneret episcopatum. nihilq; de inimicicijs theodosij cogitaret.

Capitulum. iiii.

De igitur vnū est rerū vtiliū que artici tēporib; in ecclia prouenerunt: sed neq; miraculoz aut sanitatuz defuit hīs causa tēporib;. Quidā namq; iudeus cū paralyticus esset: plurimis annis in lecto iacebat. Cūq; omnis medicina ei fuisset exhibitā et cunctoz iudeoz nihil oratio preualeret: nouissime ad baptismatis christiani gratiam cōfugit. huic soli veritatis medicamento se cōmittēs hoc velociter ep̄o artico nūciat. Quē cathecuminū factū et spem ei christi p̄mittēs deportare eū lecto p̄cepit ad baptismū. Verū iudeus paralyticus baptismū vera fide suscipiens. cū de fonte fuisset leuatus egritudine repente puatus est et de cetero sanus fuit. Hāc ergo curā virtus christi etiā nostris tēporib; demonstrauit. Qua causa plurimi paganozū credētes baptisati sunt. iudeos autē signa licet quercutes. hec tamē nō prouocauerunt ad fidem. Hīs itaq; apud xp̄ianos gestis plurimi paruipendētes in sua neq̄cia p̄manserūt

Liber

et non solum in dei tantis prodigijs resultabant: sed etiam sequaces eorum similia sapuisse conuicti sunt.

Capitulum. v.

Abbas itaque cuius dudum fecimus mentionem nolens in suo ordine manere presbyteratus desiderabat episcopatum. Huiusmodi temporibus recessit ab ecclesia nouatianorum occasione habens quasi propter observationem pasche iudaice. faciebatque collectas contra Sisinium suum episcopum. in loco ciuitatis que perolofus appellatur: in archidiacono foro. Illic enim commisit rem valde periculosam. Die namque festiuitatis in euangelica lectione ubi scriptum est. Erat enim pascha iudeorum uerba que nusquam scripta neque audita sunt presumpsit adhibere. Idem. Maledictus qui propter azima celebrauerit pascha. Hoc auditum peruenit in populum et simplices decepti nouatiano: uel laycorum conuenerunt ad illum. Quod tamen malum non remansit inultum: sed in fine pessimum eius falsitas est conuersa. Post paululum enim cum ad quandam festiuitatem multi concurrerent ut uigilias solito celebrarent. formido subito demonica irruit super eos quasi sisinii uisum episcopus ueniret cum maxima multitudie. factaque turbatio quippe nocte et in angustie loco coperti semetipsos contulerunt. ita ut ultra. lxx. homines morerentur. Hoc facto plurimos a sabbatiano secta prohibuit. quidam uero in eius rusticitate permanserunt.

Capitulum. vi.

Die dorothaeus arrianorum presul quem ab antiochia constantinopolim transtulerunt: cum centum decem et nouem uixisset annis defunctus est. consulatu honorum septimo et theodosii secundo. sexta die nouembris. post quem arrianorum superstitionis baribas ordinat episcopus. Sub hoc itaque bariba per duos presbyteros eloquentissimos arrianorum religio floruit. quorum alter thimotheus. alter georgius dicebatur. Sed georgius doctrina beladica eruditus erat. thimotheus sacris litteris incubebat. Et georgius quidem semper aristotilem et platonem habebat in manibus. thimotheus origenem: ita ut etiam lingua hebraica loqueretur. Thimotheus dudum psaltirianorum fuit hereseos. georgium baribas ordinauit presbyterum. Thimotheum itaque ego ipse uidi. et cognoui quem admodum interrogantibus erat respondere paratus solvens obscurissimas questiones que in diuinis inueniuntur eloquijs testem vo-

Undecimus

cans ueracissimum origenem. Tibi tamen uidebat esse mirabile. quomodo tales uiri in arrianorum lege manserunt. quorum unus quidem platonem habebat semper in manibus. alter respirabat iugiter origenem. dum nusquam plato secundas uel tertiis sicut ipse solet nominare inuicem substantie asserat percipisse. et origenes coeternum ubique fateatur filium patri. Qui licet in sua sententia manserint: religionem tamen arrianam perduxerunt latenter ad meliora. Multas namque arrianorum blasphemias doctrinis proprijs expulerunt.

Capitulum. vii.

Post hec defuncto theophilo passione letargica consulatu honorum nono. et theodosii quinto: facta contentione propter episcopatum inter Thimotheum et cirillum die tertia mortis theophili cirillus ordinatus episcopus. et maiori fastuque Theophilus tenebat episcopatum. Qui mortis episcopatus sui principio nouatianorum claudens ecclesias omnia uasa corporum sacra percepit. episcoposque eorum theopompum rebus quas habebat omnibus spoliavit.

Capitulum. viii.

Idem tempore apud persas est christiana dilata. Inter romanos enim et persas semper propter diuersas causas mittuntur legationes. Tunc ergo casus attulit ut maruthas mesopotamenus episcopus: cuius dudum meminimus a romanorum impatore ad persarum destinaret regem qui multam reuerentiam apud marutham inueniens: cum decenter honorebat et tanquam diuinum respiciebat uisum. Hoc factum mordebat magos. metuens ne regem christiani fieri suaderet. nam cum dolore capitis multo tempore torqueretur: magis cum curare non ualens. Maruthas orationibus fecit incolumem. Ob hanc ergo causam moliti sunt quidam magi fallaciam. et quoniam per se ignem colunt. conueniuntque rex in quadam domo ignem ardentem perpetuo suppliciter adorare. magi sub terra hominem abscondentes tempore quo rex solebat orare: eum talia clamare fecerunt. Mitte foras regem. impie enim agit. quia sacerdos christianorum iudicat esse uenerandum. Hec audiens digerdus rex persarum licet reuerentiam haberet: tamen marutham abijcere cogitabat. Porro maruthas uere deo uenerabilis homo uacabat orationibus per quas inuenit dolium magicis artibus fabricatum. ueniensque ad regem. noli inquit illic ire rex: sed ingressus dum audieris uocem fondiube et doli causas inuenies. Ad enim ignis

loquit: sed hominū molimīa huiusmodi esse noscunt. Hoc dicto: stertus est persarū rex. et rursum ingressus vbi ignis inextinguibilis seruabat. cū audisset voces: iussit fodi locum. Tunc qui mittebat quasi diuinā vocē inuentus arguit. Iratus itaq; rex magorū gen^o vsq; ad decimā iussit iminui portionē. Hoc facto maruthe dixit vt templa q̄ vellet edificaret. Ex hoc apud persas sumpsit xpianitas incrementū. Tūc ergo maruthas a persis cōstantinopolim remeavit z non lōgo post tempore destinatus est. iterumq; magi machinabant ne eum susciperet rex fecerūtq; fetorem quendā in loco vnde rex transire solebat. z q̄ si a christianis factū fuerit derogabant. Cūq; rex suspectos iā habēs magos cū studio requisisset: denuo ab eis cōcinnatū esse cognouit. Quāobrem plurimos eorū supplicijs tradidit. maruthan s̄o potiori honore coluit z romanos valde dilexit. eorūq; amplexat^o est pacē. qui pene christianus fieri potuit dū aliud miraculū per maruthā z ablatē pfidis episcopū prouenisset. Ambo nanq; molestū demonē a regis filio propulerūt. orationib; vacantes atq; ieiunijs. Post hec autē digerde defuncto: anteq; fieret christianus: ad ei^o filius puenit imperiū. cuius tēpore inter plas atq; romanos pacta soluta sunt.

Capitulum. ix.

Er idem tēpus innocētius primus rome nouatianos psequi cepit multatq; eorū tulit ecclias. quo tēpore roma est a barbaris depredata. Alaricus enim quidā barbaros ditioni romanoz z theodosio impatori subiens. atq; contra eugenij z tyrannū solacia prebens. z p̄pterea romanis dignitatib; honoratus: felicitatē suā non ferēs: imperare quidē nō elegit: sed discedens ab vrbē constantinopolitana: venit ad ptes hesperias. Cumq; venisset ylliricū: omnia subuertebat z transiens thessaliam habita congressione circa flumiū primū: apud nicopolim epyri penetria milia viros eius thessaluz pemerūt. Post hec autē quicqd eis incurreret destruetes nouissime romā venerunt. quā vastantes: plurima quidē miraculoz eius igne cōcremauerūt. pecunias autē abripuerūt. multosq; senatorij ordinis diuersis subidere supplicijs deridentesq; romanozū regnū: imperatorem fecerūt quendā nomie atbalū quē vna die tāq; imperatorē fecerūt procedere. altera s̄o seruis scemate ministrare. Dec dū egissent: alari-

cus in fugam repente cōuersus est fama procedente: quia theodosius impator contra eū misisset exercitū que fama nō fuit ficta. Reuera nāq; exercitus veniebat. Fertur namq; q̄a cū alaricus pgeret romā: vir quidaz venerabilis cōuersione monachus eū monuisset vt mala talia facere nō auderet: neq; necib; gauderet aut sanguine. At ille. Nō inquit ego volens romā proficiscor: sed quidā quoridie mihi molestus est torquens z dicēs. Perge z romanā destrue ciuitatem. Hec etiam de hīs dicta sufficiant.

Capitulum. x.

Alter hec celestin^o rome ordinator episcopus. qui etiā nouatianozū abstraxit ecclias. z eorū episcopus nocte rusticulū i occulto coegit celebrare collectas. Usq; ad illud nāq; tēpus plurimas nouatianas habebāt ecclias. Porro cōstantinopolim nō talia ptulerūt: sed cū eos diligenter etiam intra vrbē eos collectas facere pmiserūt. Doriante s̄o Sisinnio nouatianozū episcopo: crisantus ad episcopatū trahēbat vir multis romanozū dignitatib; honoratus. Quo fugiente sabbatius tēpus se oportunū ad episcopatū venisse credēs: fecit quosdā ignobiles sibi manus imponere iusiurandū quod pbuerat paruipendēs. Cuius mores cū populus abhorruisset: crisantū per loca omnia requirebant. Quē inuenientes in bythinia: inuitū sacerdotū suscipere coegerūt. Qui nihil p̄cipiebat ecclie nisi die dñico duos panes.

Capitulum. xi.

Asiquidē tempestate iudeozū dom^o ab Alexandria est huiusmodi causa proiecta. Alexandrinorū populus inter alias generatiōes seditionib; est deditus. qui si occasione acceperit: importabilia mala committit. nam preter sanguinē nō cessat a lite. Cōtingit itaq; tunc vt inter alterutros contentiones haberēt. nō propter necessariā causā: sed propter studiū pantomimozū. Quia enī is qui ipso die sabbatorū saltabat plurimū habebat populū iudeozū. diu vacantes nō auditioni legis: sed theatris occuparent. ea dies litigiosa extitit inter partes. cumq; hoc aliquatenus fuisset ab Alexandrie prefecto correptū: nihilomin^o mansere indei partis alterius inimici. z cū essent semp christianis infensī: cōtra pantomimos eorū amplius dimicabant. Tunc ergo orestis p̄fectus Alexandrie

Libet

festiuitatem quandā quā polliciam vocāt. in theatro celebrabat. vbi ⁊ aderant quidā amatozū cirilli dispositiōes p̄fecti volentes agnoscere. inter quos quidāz noie gerax doctor pueriliū litterarū. ⁊ cirilli feruentissim⁹ vebementer auditor ac sollicitus plausus in ei⁹ expositionib⁹ excitare. Hunc itaqz geracem cū vidisset in theatro iudeozū turba clamabat aduersus euz: quia pro nihilo venerit: nisi vt in theatro seditiōes int̄ populos excitaret. vez orestis ondū habēs odiū contra cirilli superbiam arreptuz geracē publice fecit in theatro agi verberib⁹. Hoc cirillus agnoscens: cōpocatis priorib⁹ iudeozū vt decebat ammonuit. ne cōtra christianos seditiōes vltterius excitarent. Porro turba iudeozū hoc p̄cipendēs: maiora p̄tra christianos tractauerūt molimina. Dantes itaqz sibi met signū vt anulum factū ex palma omēs haberent ī digito contra christianos hoc modo dimicauerūt. Fecerūt enī quosdā de suis vna nocte per omnes ciuitatis discurrere regiōes clamātes quoniā alexandri arderet ecclesia. Ob quā rem christiani vndiqz cōcurrebant quasi vt ecclesie flammās extinguerēt. Porro iudei ignorātes interimebant: semetipos per signū anuli cognoscētes. ac p̄centes alterut⁹. Facto aut̄ die: latere neqz uerūt. Ob hanc rem p̄motus cirillus cū maxima multitudine synagogis afficit iudeozū ⁊ illas quidē abstulit. iudeos autē expulit ciuitate. eozūqz substantiā diripere p̄lis imperauit. Hoc ergo modo iudei a tēporib⁹ alexandri macedonis illā habitantes urbem tūc nudiprosus sunt ⁊ p̄ singula loca dispersi. Ad manthius vero medicine sophista constantinopolim ueniēs: christianū se fieri promittēs ⁊ postea reuersus est in alexandriā. Igit̄ alexandrie p̄fectus orestis valde contristabat eo qd̄ populosam urbē ita desolatā repete cōspiceret. vnde etiā principi retulit qd̄ puenit. Sed ⁊ cirillus delicta iudeozū impatori non tacuit ⁊ orestis amicitias cogente populo postulauit. Cumqz p̄fectus amicitiaz verba refutaret: euāgelia obtulit ei cirillus. ⁊ dū neqz sic eis corda subigerent: hec denuo puenērūt Monachozū quidāz in mōte nitria cōstituti fautores theophili ex illo quo cōtra dioscozū iniuste fuerat coarmatus. etiā pro cirillo libenter plia susceperūt: relictiqz monasterijs viri pene quingenti ⁊ veniētes ad ciuitatē p̄cedentē in carpento p̄fectū imolatoze ydoloꝝ pagannū clamabāt. At ille putās immiſsione cirilli factū clamare cepit. Christianus sum ⁊ ab ar

Undecimus

tico constantinopolim baptisatus. Illis hec verba despicientib⁹: ammonius quidā eorum p̄fectū petra p̄cussit in capite. Qui repente cōpletus est sanguine. ⁊ recedentib⁹ officijs atqz lapidū impetū declinantib⁹: cum paucis remansit. Inter hec populus cōcurrebat: vt p̄fecti vindicaret iniuriā. detentūqz ammoniū diu verberib⁹ castigauit: donec traderet mortui. Non post multū hec nunciant̄ imperatori. Corpus autē ammonij sumēs cirillus in quādam ecclesia sepeluit. ei⁹qz aliud nomē imposuit vt nō pro sua culpa: sed pro christo mortuus putaret. cui laudes. quasi martyrib⁹ offerebat. Sed qui vere nouerāt. quia dignas susceperat suo scelere penas cirillū valde culpant. Sed neqz in hoc solū modo cirilli ⁊ orestis aduersitas cōquieuit quādo post hec aliud est exortum.

Capitulum. xij.

Rat in alexandria quedā mulier hispanica filia theonis philosophi. ⁊ intantū erudita sup̄ oēs philosophos eius tēporis emineret ⁊ in platonica schola a plutino venientē susciperet ipa successionem atqz oēs philosophicas lectiones exponeret. Quapropter omēs currebant ad eā propter honestaz doctrine fiduciaz. Veniebat etiā ad iudices: nec habebat vllam verecundiam publice p̄mixta viris: dū eam cuncti pro sua castitate venerarent. Tūc ergo inuidia cōtra hanc feminā est accensa. Dum enī crebro pergeret ad orestem: ecclesiasticus populus motus aduersus eam est tanqz ipa cum ab amicisqz prohiberet episcopi. Quāobrem cōspirantes viri acerrimo feruore pulsati quozum dux erat quidā petrus lector: obseruauerunt mulierē ad propria remeantē. eamqz de vebiculo deponentes ad ecclesiam que vocatur cesaris traxerūt ⁊ vestibus exuta lapidib⁹ peremerūt. quā postea mēbratim dilacerātes in loco qui dicit̄ cinarus igne cōcremauerūt. Hec res non mediocere linozē Cirillo ⁊ alexandrine concussit ecclesie. Aliene namqz sunt a christianis cedes ⁊ pugne. Hec igit̄ acta sunt quarto anno episcopatus cirilli consulari honozū r̄ij decimo. ⁊ Theodosij sexto. mense martio ieiunijs existentibus.

Capitulum. xiii.

Est paucū itaqz tēpus iudei rursus illicite contra christianos agēs p̄niti sunt. in loco qui dicit̄ mēstar: po

sito inter calcidē z antiam syrie. Hic itaq; in dei consuetū quedaz risibilia celebrantes per ebrietatē accensi inter alia christianis ipsiq; christo derogare ceperunt: deludentes crucez z spem in eo qui est crucifixus habētes. Cōprehendentes ergo infantulū christianū alligatū cruci suspenderūt. et primū quidem deludebāt ei et irridebant. postea vero correpti vesania: ipsum infantulū verberib; peremerunt. Ob hoc ergo dira congressio inter eos z xpianos exorta est. Quō dū principes agnouissent prouinciartū iudicibus mandatus est: vt huius quererent auctores. z punirentur. z hoc modo dignam vltionem sua nequicia pceperunt.

Capitulum. xliij.

Asiquidē tempestate iudeus quidā seductor ficta xpianitate crebro baptisatur z hac arte pecunias congregabat. Cūq; multis heresib; illulisset arrianoz atq; macedonianoz: postremo ad ecclesiam venit orthodoxoz. Cui dū tēpus ieiuniozū fuisset impostū multis adhuc dieb; occuparetur: cepit festinare vt quasi in seruēti studio baptismatis dona pcciperet. Preparabat baptismā z vestis cōgrua baptismatis. Cūq; fons fuisset impletus: deducitur iudeus ad baptisandū. Tunc quedam inuisibilis dei virtus aquā disparere pcepit. Cumq; presentes nō cogitantes dei virtutē aquā per cuniculū propriū defluxisse suspicarent: diligenter vndiq; clausuz rursus impleuerūt fontē. et denuo deducto iudeo aqua disparuit. Tūc sacerdos. quid mali inquit fecisti o homo. an certe nesciens baptismō iam potitus es? Ob quā rez cum diuersi concurrerent: quidā iudeū recognouit quē baptismatū ab artico episcopo ipse susceperat et hoc modo illius fraus vniuersis apparuit.

Capitulum. xliiij.

Posterea defuncto digerdo rege persarum: eius filius barrabamis ei successit. Hic instigatus a magis crudelibus torquebat supplicis xpianos. Cumq; christiani apud persas opprimerent confugiunt ad romanos eoz petentes auxiliū quos articus episcopus libentē excipiens. eosq; quāntū erat possibile fouēs que gesta fuerant theodosio nunciavit imperatoz. Eo quoq; tēpore etiā alia causa prouenerat que romanos persis faciebat insensos. quoniā per se aurifosso

res quos a romanis ad mercedes acceperāt reddere cōtemnebant. z quia onera negociatorū romanozū violenter abstulerant. Cū illa ergo ingrassitudine etiam christianozū ad romanos cōfugientū causa est adiecta. Porro ergo persarū rex legatos mittit repetēs fugiētes. Porro romani nequaquā ad se cōfugietes voluerūt reddere. non solū supplices liberare studentes: sed pro christianitate libenter omnia sustinere. Quāobrem dimicare q̄ perituros christianos tradere potius elegerūt. Solutis ergo ppter hoc pactis bellū crudele cōmissum est. de quo absurdū nō est pauca narrare. Romanoz ergo impator misit exercitū cui p̄fuit militie magister ardaburius. Is em̄ persicam regionē per armenie fines ingrediens: vnam eius prouinciā azamensem valde vastauit. Cui cū plurimo exercitū Harsesus dux parthozū regis occurrit. factaq; congressione deuictus est. Quo facto cogitauit p̄ mesopotamiā romanozū prouinciā sine custodia cōsistentē inuadere z hoc modo de romanis vlcisci. sed romanozū ducē narsei consiliū latere non potuit. Depredatus em̄ aza et enam velociter regionē z ipse mesopotamiam venit. et ideo narseus licet multū habuisset exercitum: romanozū terras introire nō potuit: sed veniēs ad nisibin persarū ciuitatē in consinio constitutam: ardaburio mandauit vt diem z locum statueret preliozū. At ille venientibus. nunciatē inquit narseo. quia nō quando tu volueris: romanozū pugnabūt imperatores. Verū impator deo soli spiritū belli cōmittēs destinauit exercitū. z quia fidelit̄ deo supplicans repente impetrauit auxiliū. Hinc datur agnosci cum cōstantinopoli pro euentu bellozū estuatio magna cōsurgeret: angeli dei iter agentib; per bythiniam ad urbem cōstantinopolim se demonstrauerunt iubentes vt cōsiderent z orarent z deo crederent. q̄a romanos victoria sequeretur dicentes se mediatores belli directos a deo. Hoc auditū nō solum ciuitates: sed etiā milites confortauit. Cumq; ad mesopotamiā bellū fuisset de armenie regione translatus: romani psas nisibi clausos fortiter obsidebāt ligneas turres facientes aduersus eos. easq; cōtra muros applicantes z plurimos de muris contra se pugnantiū pimentes. Porro barrabamus persarum rex audiens aza zenam regionē ab eis fuisse vastatā. z eos qui in nisibi clausi videbant obsessos: seipm̄ cū magno exercitū preparauit occurrere. miratus quoq; romanozū

Libet

virtutem sarracenoꝝ solatia postulauit. quorum tunc erat rex alamandarus vir fortis et preliator. Qui dum multa milia sarracenoꝝ haberet: persarū regi victoriam promittebat. sicq; ei antiochiam sirie traditurum. sed nō contigit quod putauit. Deus enim om̄ibus sarracenis quendā irrationabilē metum latēter iniecit. ita vt putarēt sibi met romanos insistere turbatiq; nec habentes quo fugerent: in fluuiū Eufraten semetip̄os armati proieciabant. vbi plus q̄ centum milia necati atq; consumpti sunt. Hīs itaq; proueniētib; n̄ sibi obsidentes cū audirent persarum reges plurimos elephātes adducere: perterriti cuncta quidem obsessionis machinamenta concremauerunt et ad propria loca reuersi sunt. Que vero congressiones postea prouenerint et quomodo adrobindas alter romanoꝝum magister militū fortissimū persarum monarchum interemit. quomodo ardaburius septē fortissimos persarū duces insidijs captos occidit. vel quomodo Gratianus alter dux romanoꝝum reliquos sarracenos extirpauit preter eundū est. ne videar multum a proposito relatione digressus. Que tunc igitur gerebantur velociter imperatori theodosio nūciata sunt. Quomodo autē hoc cito cognosceret: indicare non piger. Inuenit quendā virum animi. habitu: corporisq; fortissimū nomine Palladius. qui tanta velocitate veredas agebat vt tribus diebus perueniret ad terminos romanoꝝum atq; persarū. et rursus totidem remearet ad constantinopolim ciuitatē. Is enim etiā alios romani imperij terminos velociter transibat. De quo quidam eloquentissimus sic ait. Iste vir cū sit lata romana respublica: eā paruum suam velocitate demonstrat. Que etiā persarum rex sepius admiratus est. Romanoꝝum igitur impator licet viderat ap̄ta collataq; sibi a deo victoriam: prouenisse tamen pacem non dissimulauit expetere. Visitq; helionem virum prudentem et honoratum vt cū persis loqueretur. Qui cū venisset mesopotamiam vbi erant fossata romanoꝝum: misit pro pace petēda legatariū. quendā maximū virum eloquentissimū ardaburiū magistrū militie consiliarium. Qui pro pace veniens ad persarum regē missum se nō ab imperatore sed a ducibus asserebat dicens: quia hoc bellum pro sui contemptu: necq; peruenisset ad principem. Tuncq; persarum rex paratus esset vt legatarij verba susciperet: quia fame eius laborabat exercitus veniens numerus qui apud eos imoz-

Undecimus

taliū appellatur. Est enim decem milia viroꝝum valde fortissimoz; non dixerunt prius pacem cū romanis esse faciendā q̄ ipsi sine custodia constitutos inuaderent. Quib; verbis persuasum est regi vt se a pace suspenderet. Tunc legatariū quidē clausum seruari fecit. et misit numerū immortalū dimicare cōtra romanos. Qui venientes in duas acies diuisi medos habuere cōtra romanos. Porro enim romani vnam persarū videntes aciem contra eam se preparabant. aliā non videntes que paulatim accessit ad pugnā. Tuncq; ergo iam cōgressio pene esset in opere: dei p̄uidētia ex quodam colle exercitus alter apparuit romanoꝝum cum duce procopio. Qui cum videret socios in periculo: instabat a dorso persarum. Tunc in medio cōclusi qui circūderant p̄mo romanos in momento ab eis extincti sunt. Quo facto romani ad alios qui erant in subsidijs positi cōcurrerūt: eosq; fortiter iaculati sunt. Sic igitur qui immortales appellabant. om̄es mortales apparuerūt. penas exigente christo de gente persarum. eo q; plurimos eius famulos occidissent. Porro rex persarū infortunij sui causas agnosces simulabat se nescire quod gestum est. suscepitq; legationē dicens legatario romanoꝝum. Non bello cedens pacem amplector. sed tibi prestare volens. quia omnium romanoꝝum te sapientem cognosco. Et hoc modo belluz propter christianos exortum de parthozū regione cessauit. Contigit enim cōsulatu honorij tercio decimo. et theodosij decimo.

Capitulum. xvi.

Tunc igitur acacium amide ciuitatis episcopū. actus opum reddidit clariorē. Cum em̄ romani milites captiuos persarum de azazena regione vastata reddere regi parthozū nullo modo vellent. captiuū fame consumebant. cum essent circa septem milia. Quod persarū regem nō medio critter contristabat. Tunc igitur acacius conuocās clericos sibi subiectos. viri inquit fratres. de noster nec discis nec calicibus op̄ habet nam necq; comedit necq; bibit. et qz multa vasa aurea et argentea ecclesia nostra ex oblatione christianoꝝum habet. cōuenit ex hīs liberari exercitiū. captiuozū egentibusq; cibos afferri. Hec et hīs similia cum dixisset: cōstauit vasa et militibus dedit preciiu captiuozū. Quos cum recreasset cibis datis sumptibus ad regem propriū destinauit. Hoc mirabile

opus acacij persarum rex magis obstupuit: quia et bello romani et beneficio euicissent. Auit enim: quia etiam desiderium habuerit persarum rex ut videret acacium et hoc theodosius prohibuerit imperator.

Capitulum. xiiij.

Itrozia siquidem auxilio dei collata romani plurimi polientes eloquijs describebant laudes imperatoris. cuius uxor heroico metro poemata multa confecerat. Erat enim eloquens filia leontis sophistae atheniensis. a patre omnibus lectionibus erudita. Quam dum imperator ducturus esset uxorem. christianam atticus fecit episcopus. et in baptismo cum prius vocaretur aethianis. eudoxie nomen imposuit. Multi enim sicuti dixi volentes innotescere. alij per suam facundiam preconia imperatoria conscripserunt. ego vero innotescere cupiens nec facundia sermonis ostendere cum veritate imperatoris bona memorare studeo: quia damnosa sunt si taceant. Primum itaque regaliter natus atque nutritus nihil habuit tepidum: sed sic sapiens fuit ut inter consabulantes experimentum omnium crederet habere causarum. Perdurabat in frigore similiter et in aestu. plerumque ieiunabat et maxime quarta feria et sexta studio christianitatis nec aliter quam monasterium regalia videbant. Ipse namque matutino ad suas sorores pergens diuinas dicebat laudes. Quamobrem etiam sacras litteras sine codice recitabat: loquentibus episcopis velut olim sacerdos factus ex diuina lectione respondebat. congregabatque sacros codices. et quos cum quilibet eorum interpretes seu expositores conscripsisse videbat. plus quam ptolomeus studuerat philadelfus. Patientia atque clementia vniuersis hominibus eminebat. Nam iulianus imperator licet philosophus diceret. non tamen antiochenum portauit iniuriam. sed maxima theodoro tormeta indignatus imposuit. Porro theodosius multum gaudens sylogismis aristotilis philosophiam exercebat operibus. iram. tristitiam. libidinemque deuincens. et in nullo se vlcisci desiderans. Dum igitur a quodam familiarium interrogaretur cur nullum se ledentium mortui subijceret vitam inquit esset mihi possibile ad vitam etiam mortuos reuocare. Quem dum alter pro ea causa requiret. non est inquit magni neque difficile hominem mori. quia neque deo soli semel mortuus ex penitentia suscitare. Sic enim fuit clemens. ut si quando quispiam dignum aliquid morte

committeret. nec usque ad ciuitatis portas mortuus perueniret: sed ex eius clementia continuo reuocatio sequebatur. Dum alio tempore ipse in amphiteatro constantinopoleos expectaret. cepit clamare populus crudelis bestia. et artifex parabolus pugnent. At ille. nescitis inquit quia consueuimus nos expectare clementer. Tanta enim pietate precelluit. ut omnes quidem deo consecratos honoraret: precipue tamen quos audiebat veneranda actione pollere. Fertur autem quia dum constantinopolim episcopus chrebronensis fuisset mortuus. sagum eius valde sordidissimum quesierat. eo quod circumamictus sit. credens aliquid ex defuncti sanctitate promereri. Cum aliquando aeris tempestas esset. et ille circum propter populum expectaret. pleno circo tempestas vehementius agebat multo ymbre diffuso. Cumque hoc fieret suam voluntatem imperator aperuit. fecitque per preconem clamari: quia melius esset spectaculum contemneri. et omnes rogare deum ut illesum ab imminente tempestate seruarient. Quo dicto cuncti deo magno cum gaudio supplicantes. hymnos concorditer offerebant et tota ciuitas velut vna psallebat ecclesia. In medio autem imperator existens priuato scemate properabat: nec spe sua frustratus est. Repente namque aer ad serenitatem diuina clementia reuocatus. annu prebuit frugibus vniuersis vberimur. Sequando bella mouerent. secundum dauid confugebat ad deum. sciens eum preliorum auctorem. inimicos orationibus superabat.

Capitulum. xvij.

Est paululum itaque tempus perfici bellum defuncto imperatore honozio consultatum asclippio doti et marxiniani augusto mense quo iohannem tyrannum deo se committens superauit enarrabo. Sicut enim tunc sub moyse hebreis contigit rubrum transire mare. talia etiam eius ducibus euenerunt dum eos mitteret contra tyrannum. Defuncto siquidem sicuti diximus honozio principe. cognoscens theodosius celauit factum. et alia dicendo diuersorum suspicionibus obuiauit. Inter hec mittit magistrum militum in salonas ciuitatem dalmatarum. ut si qua bellorum commotio proueniret circa partes hesperias vicinus adiutor esset. Quo facto mortem patrum patefecit. Inter hec iohannes primus imperium conscriptorum non ferens suam felicitatem imperium contendit arripere. Misitque legatos ad imperatores theodosium. petens ut eius suscipere imperium

Liber

At ille legatos quidam retrusit in carcerē: mi-
sitq; magistrū militū ardaburiū qui multū
laborauerat apud persas salonā. Veniēs ex-
inde nauigauit aquileiam. cōtigitq; ventū ad
uersum. flare ita vt tyranni manus incideret.
Quo capto. sperabat ad necessitatē perueni-
re theodosius. vt per hoc eū discerneret impe-
ratorē si vellet magistrū militū liberare. Im-
perator tamen vt audiuit factum estuabat ne
quid mali ardaburius sustineret.

Aspar vō ardaburiū filius cognoscēs
patrē a tyrāno teneri. et multa milia bar-
barorū in solatio tyranni consistere quid sa-
ceret ignorabat. qui tunc imperatoris oratio-
ne p̄ualuit. Angelus em̄ dei sub scemate pa-
storis educebat asparē et om̄es q̄ cū eo erant.
ac per paludē adiacentē rauenne ad loca spe-
rata peruenerūt. In ea nanq; ciuitate tyran-
nus degēs habebat exercitū. vnde nullus ali-
quando transisse fertur. Tunc ergo deus in-
adibilē terram fecit adibilē. Transseuntes nā-
q; per siccam paludis aquā apertasq; inue-
nientes ciuitatis portas. tyrannū quoq; deti-
nuerunt. Tūc ergo piūssimus imperator reue-
rentiā quā circa diuinitatē habebat ostendit.
Dum em̄ circū expectaret. nūnciatū est ei ty-
rannū fuisse peremptū. Quamobrem sermo-
nē fecit in populo dicens. Venite si placet re-
linquentes hanc voluntatē. et p̄gentes ad ec-
clesiam gratificos deo soluam⁹ hymnos. cu-
ius manus tyranni p̄sumptionib; obuiauit.
Quo dicto spectaculo cessante. per medium
circū cuncti cum eo cōcorditer gratias agen-
tes ad ecclesiaz p̄uenerunt. ita vt tota ciuitas
vna videretur ecclesia: veniētēsq; ad locū ora-
tionis iugi die gratias domino retulerunt.

**Explicit liber Undecimus ec-
clesiastice Tripartite hystorie.**

Duodecimus

**Incipit liber Duode-
cimus ecclesiastice Tripartite hystorie.**

Capitulum. Primum.

Situr occiso tyranno co-
gitabat theodosius im-
pator cui deberet hespe-
riarū regnum cōmittere.
Tūc valentinianus erat
valde puer natus ex ma-
tre placidia et⁹ q̄dez amē

ca. filia vō maioris theodosij. archadij et ho-
norij. et sorore de patre constantio. q̄ ab hono-
rio imperij iura suscepit paruoq; tpe cū eo re-
gnauerat. hūc ergo valētinianū cōsobrinū su-
um cesarē factū. mittit ad pres ytalie cū q̄ ma-
trē placidiā. eiq; vniuersam dispositionē cō-
misit imperij. Cūq; voluisset ipse quoq; ytalī-
am p̄gere. vt cōsobrinū suū ad suū imp̄ij cal-
men eueheret. quatin⁹ sui vigore tyrānorum
remoueret audaciā. veniēs vsq; ad thessalonī-
cā languore phibit⁹ est. Quāobzē coronā im-
perialē post hec cōsobrino p̄ patriciū silico-
nē mittēs constantinopoli remeauit. Nec de
talib; retulisse sufficiāt. Legit atticus ep̄s cau-
sas eccleie sapiētia mirabiliter disponebat. do-
ctrinisq; p̄lm ad p̄ctus studijz prouocabat.

Capitulum. ij.

Um̄q; videret diuisaz eccliam cū io-
hānitate seorūz apud semetipos sacra-
solēnia celebrarēt. iussit vt in ozoni-
bus memoria iohānis haberēt. sicut aliorūz
dormientūz ep̄scoporū fieri cōsuevit. p̄ hoc
sperās pl̄imos ad eccliam reuocari. larg⁹ autē
sic erat. vt nō solū pauperib; suaz parrochia-
rū. sed etiā in vicinis ciuitatib; multas pecu-
nias pro egentūz solatiōe mitteret. Calippio
nāq; p̄bytero ecclie nicene trecentos aureos
dirigens hec scripsit. Calippio. atticus in dño
salutē Cognoui decē milia esuriētēs in ciuita-
te ap̄ijs exhibenda egere miscōia. Decē milia
vō cū dico multitudinē intelligo nō p̄fectum
nūerūz cōprehendo. Quia igit ego q̄dem ha-
beo p̄ceptū nūerūz datūz ab eo q̄ manū h; mu-
nificā. et p̄bet cōgrue dispēsantib;. et cōtingit
aliq; indigere. hñtes nō tñ h̄escentes suscipi-
ens o charissimū mihi caput hos trecētos so-
lidos expēdi sicuti volueris. et maxie illis q̄ pe-
tere cōfundunt. et nō eis q̄ p̄pter vite ventres

magis negociant. Ex talibus igitur noli religio-
ne in hac parte considerare, sed vna tantummodo re
obserues ut nutrias indigentes, nec cogites si
quid sunt sapere non vident. Sic igitur atticus
etiam procul indigentium habebat curam, sed etiam
suppositionem aliquorum studebat abscidere.
Audiens etenim nouatianos iudaicum pascha
sequentes propter sabbatum fuisse diuinos eius-
que corpus ab insula rhodi ubi mortuus fue-
rat fuisse translatum, et plurimos ad eius ta-
mulum orare noctanter mittentes in aliud se-
pulchrum corpus sabbatum iussitque abscondi.
At illi consuevit venientes, effossamque reperire
tes tumulum, de cetero eum locum colere que-
uerunt. Erat enim circa nomia locorum studio-
sus. Nam dum quidam portus in ore ponti eu-
rini constitutus ex antiquo farmacus appel-
laretur, id est venarius, mutato nomine cum
locum senatorium nominaret, nedum ibi colle-
cte predicarent, nomine blasphemio loco ipse
se designaretur. Sed et alium locum argyropo-
lim pro huiusmodi causa nominavit chyso-
polis. Hec in capite biffiori constituta est, cu-
ius multi antiquorum faciunt mentiones. De
qua ciuitate xenophon in primo libro belladico-
rum dicit, quia eam murauit alchibiadis, et in
ea constituit, ut qui nauigabant de ponto de-
cimas ibi preberent. Videns ergo atticus lo-
cum in contraria ripa christopoleos positum de-
lectabilem et decorum, ait, Argypopolis nomi-
netur: qui locus eius repente cognomen obti-
nit. Igitur quibusdam dicentibus ei non debe-
re nouatianos intra ciuitatem missas facere,
Nescitis inquit quantum nobiscum persecuti-
one constantium atque valentis fuerint passi: qui
etiam testes sunt nostre fidei. Nam cum dudum
ecclesia fuerit diuisa: isti circa fidem nihil in-
nouauerunt. Pro episcopi ordinatione aliqua-
do veniens in niccam, asclepiadem nouatiano-
rum vidit episcopum valde senem: interroga-
uitque quot in episcopatu annos haberet. Quo
respondente, quinquaginta: felix inquit homo
est, tanto tempore boni operis curam agens.
Super hec ait, Ego quidem nouatum laudo:
nouatianos non approbo. Tunc asclepiades
Quo modo dicis hoc episcope. Verum atti-
cus illum inquit laudo, quonia hijs qui sa-
crificauerunt communicare noluit, hoc etiam ego
ipse fecissem: nouatianos autem non laudo, quia
pro vilibus vicibus laycos communiois gratia
excludunt. Asclepiades extra sacrificandi in-
quit peccatum, etiam alia plurima sunt delicta
secundum scripturas que ducunt ad mortem, pro-

pter que vos quidem clericos, nos etiam com-
municare laycos prohibemus, deo soli eorum
remissionis iudicium committentes. Atticus er-
go etiam suam prescribit mortem. Nam cum a
nicea discederet, calliopio presbytero dixit,
Ante autumnum constantinopolim venire fe-
stina, si vitium me denuo videre desideras: si
tardaueris, non videbis. Quo dicto mentitur
non est. Anno namque vicesimo primo sui epi-
scopatus, decima die mensis octobris est mor-
tuus, consulatu theodosij decimi, et valentini-
niani cesaris primi.

Capitulum. iij.

Quo theodosius imperator a thes-
salonica reuertentes eius exequias
non inuenit. Ante vnum namque diem
quam ingrederetur, ille sepultus est. Post pau-
cos vero dies, id est viginti tres menses octo-
bris: nunciatum est: quia valentinianus insulam
suscepisset imperium. Post obitum igitur attici
fit maxima de episcopi ordinatione contentio,
alijs alium postulantes. Quidam philip-
pum presbyterum querebant, alij proculum, qui-
dam presbyterum: sed omnis populus com-
muniter desiderabat ordinari sifinnium, qui et ipse
presbyter quidem erat, in nulla tamen ciuitate
ordinatus: sed in suburbano constantino-
polis: cui nomen oliua est ministrabat: hoc
suburbanum est positum contra faciem ciuita-
tis, ubi dies ascensionis saluatoris solemniter
celebratur. Hunc ergo virum omnes layci
desiderabant pro sui reuerentia: et maxime
quia fouebat pauperes ultra sui mensuram.
Prevaluit ergo votum laycorum: et sifinnius
ordinatus est, vicesimo octava die mensis fe-
buarum, consulatu sequenti theodosij duode-
cimi et valentiniani minoris secundo. Phi-
lippus autem presbyter, cui prepositus erat
sifinnius in hystoria christiana: quam tri-
ginta sex libris ipse conscripsit, ordinationes
sifinnij valde lacerauit, derogans ordinato et
pariter ordinantibus, et maxime laycis. Is
enim philippus a iohanne episcopo dyaco-
nus ordinatus, multa quoque conscripsit con-
tra iulianum imperatorem: cuius tamen hystoria
mibi multam videtur habere confusio-
nem, et non satis prodesse legentibus. Sifin-
nio igitur ordinato contigit episcopum obire cizi-
cenum. Tunc sifinnius, proculum in cizico conse-
crauit. Qui antequam proficisceret ad cizicum: ci-
ues precedenti dalmatum monachum episcopum sibi
met ordinatum, pui pendentes regulam qua iube

Libet

tur p̄ter constantinopolitanum p̄fificem ordinatiōē ibi fieri nō debere ideo ciziceni neglexerūt. quia attico soli hec lex personaliter prestita videbatur. Vāsit ergo proculus nō habens ecclesiam propriā qui tamē in doctrina ecclesiarū cōstantinopolitanarū valde florebatur. Igitur sisinnius cū duos in episcopatu compleisset annos defunctus est. consulatu hierij et ardeburij vicesima quarta die mēsis decembris. vir famosissimus castitatis rectitudine vite sue. quāobrem curiosis viris ineficax videbatur.

Capitulum. iiii.

Exuncto sisinnio imperatoribus visum est nullū ex cōstantinopolitana ordinari p̄fificem: eo q̄ essent vane glorie et sibi met arrogantes. cū vtiq̄ multū philippū. plurimū proculū habere desiderarent. Interea nestorū venit ab antiochia euocatus. Erat em̄ ibi quidā nestorius noie genere germaniciensis bone vocis et simul eloqui. ideoq̄ cum q̄si oportunū doctrinis euocauerūt. Cumq̄ transissent tres mēses nestorius venit ab antiochia. qui castitate int̄ plurimos p̄cipuus habebatur. Quibz autē fuerit moribus institutus: sapientes a primo eius sermone non latuit. Ordinatus em̄ decima die mēsis ap̄ulis cōsulatu felicitis et tauri. mor illam diuulgatā coram omni populo protulit vocē: faciens sermonē ad principē. Da mihi o imperator terrā purgatā ab hereticis. et ego celuz tribuo. et debella mecū hereticos. et ego debello persas. Nec cum dixisset. licet q̄dam odio haberēt hereticos. tamen leuitas sensus eius et indignationis initium et vane glorie tumor. eis valde displicuit: quia neq̄ puulum tempus sustinens ad talia verba descendit. et sc̄dm̄ prouerbiū. vti dicam euz neq̄ ciuitatis adhuc gustasset aquaz persecutor feruentissimus apparebat. Quinta p̄o ordinatiōis die oratorū arrianorum. in quo latenter cōueniebant. auferre volens. eos ad tantū furorem perdurit. vt idem oratorū cōcremarent. Que causa etiam vicinas cōsumpsit edes: turbatioq̄ vebemens in ciuitate puenit. Verum arriani semetip̄os defendere p̄parabant: sed eorū consiliuz custos ciuitatis dominus impediuit. De cetero autē ip̄m nestorium vocabant incendium: non solū heretici: sed etiā qui eius fidei concordabāt. Nō enim silere patiebant. sed semper cōtra hereses machinatus quantū ad se. subuertit funa-

Quodertius

ditus ciuitatem. Flouacianos autem depulsi temptabat. eo q̄ paulus episcopus p̄ditus esse reuerentia diceretur. sed proceres eius impetū refrēnarunt. Que vero circa asiam. lidiam. cariam cōtra quartadecimanos mala cōmiserit: et quanti propter eum circa miletum et sardis. facta seditione sint mortui nunc omitto. quam vero propter hec. et propter ineffrenatam linguā receperit vltionem. post pauca narrabo. Nunc ita res memorabilis indicanda est. Quedā gens vltra renū fluium est burgundionum. isti vitam quietam agunt. et pene omnes fabri lignorū sunt. ex qua mercede pascunt: quorum regionē hūni crebra inuasiōne vastarūt. et plurimos occidebant. At illi licet anxietate constricti. ad nullum se tamen hominū contulerunt. sed alii cui se cōmittere deo cogitabant. Tunc audientes: quia romanorū deus fortiter adiuvat se timentes. omnes cōmuni concilio ad credulitatem christi confugiunt. venientesq̄ in vnam ciuitatem galliarū: rogabāt vt ab episcopo christianum baptisma mererentur. At ille eos septem diebus faciens ieiunare et imbuens fide. baptisatos octaua die abire precepit. Qui sumpta fiducia contra tyrannos. alacriter festinātes. et spe sua priuati nō sunt. Nam rex hunorum nomie sup̄tarus. cū per noctem fuisset ciborum nimia voracitate corruptus: burgundiones hunorū gentem inimicam sine duce reperientes: et pauci pluribz resistentes: facta congressione vicerunt. Nam cum essent isti tria milia. circa decē milia peremerunt: et ex illo cuncta gens feruentissime in christianitate permansit. Eo tempore Barbas arrianorū episcopus est defunctus. consulatu theodosij et valentiniani tercij. vicesima quarta die mēsis iunij. in culus loco sabbatius ordinatur. Nestorius itaq̄ agens preter consuetudinem ecclesie. contra se plurimos incitabat: sicut actus eius ostendūt. In vermensi etenim belleponti ciuitate: anthonius erat episcopus. Qui cognoscens instantiam nestorij aduersus hereticos macedonios: et ip̄e persequi festinabat. quasi patriarche imitatus ymaginē. Porro macedoniani aliquantulū sunt perpesti. Cumq̄ anthonius vebementer insistens iam molestiā non ferentes: ad scelus se durissimū cōtulerunt. Vitte etenim quosdā viros et quod rectū est secundo loco ponentes. interemerūt eum. Hoc factū macedoniorū nestorio maioris p̄secutiōis occasionez dedit. Persuasit em̄ impera-

toribus: ut eorum ecclesie tollerent. Quamobrem constantinopolim eis ablata est. ante murum veterem posita ciuitatis collecta. et cizico. et alie plurime: quas habebant in bellesponto. quarum ad ecclesiam alij confugerunt: in consubstantialitatis fide presententes. Sed sicut ait scriptura vinum non desse ebriosis neque contentioso lites. sic quoque nestorio amanti persecutiones euenit: ut persequeret se ecclesiam dei. Erat cum eo anastasius presbyter ab antiochia pariter destinatus: quem nimis honorabat et veluti consiliarium habebat in causis. Aliquam igitur coram ecclesia docens anastasius dixit. Dei genitricem mariam: nullus appellet. Maria enim homo fuit et deum ab homine generari. nimis est impossibile. Hoc cum auditum fuisset: plurimos clericorum et laycorum pariter conturbauit. Olim namque didicerat deum fateri christum. et nullatenus eum per dispensationem velut hominem a diuinitate separari. credentes apostolice voci que dixit. Et si cognouimus secundum carnem christum. sed nunc nequaquam cognoscimus. Quapropter relinquentes de christo sermonem. ad perfectionem procedamus. Tumultu siquidem sicuti dixi in ecclesia factum: nestorius anastasijs sermonem confirmari volens. et non redargui velut blasphemum. qui ab eo videbatur honorari. frequenter ex hoc coram ecclesia docuit. et cum maiori intentione questionem hanc habebat sermonem dei genitricis abijciens. Unde diuisio nata est in ecclesia. et velut in nocturna lite diuersi. nunc hijs. nunc alijs consentiebant et verba propria denegabant. Nestorius autem apud multos in ea erat opinione: quia purum hominem diceret christum et tanquam pauli samosatani atque fotini dogma inter ecclesias introduceret. Sed maxima de hijs questio mota est. et tumultus. ita ut vniuersalis synodus ageretur. Ego vero legens nestorij libros: quos intellexisse comperi hunc virum et cum veritate conspexi. neque pro eius inimicis neque pro gratia alterius explanabo. Non mihi videtur nestorius. neque samosatenum secutus paulum. neque fotinum. neque purum hominem dixisse christum: sed sermonem tantummodo quasi metuendum expauisse et hoc passum quia deceter non erat eruditus. Qui dum naturaliter eloquens fuisset se putabat edocum et libris antiquorum interpretum dedignabatur incubere. omniumque se meliorem putabat esse. ignorans quia in catholica iohannis epistola in antiquis exemplarijs habetur. omnis spiritus qui soluit iesum. a deo non est. Huc enim sensum ex veteribus exemplaribus abstulerunt. qui separare noluit ab hominis dispensatione diuinitatem. Quapropter veteres interpres

tes hoc ipsum designauerunt. quoniam aliquid adulterati sunt hanc epistolam. soluere hominem a deo volentes. Est enim humilitas copulata diuinitati. et iam non sunt duo: sed vnum. Hac ratione confidenter antiquam mariam dei non timuerunt dicere genitricem. Pamphilus enim eusebij tercio libro de vita constantini dixit. Et enim generatio sustinere que nobiscum est propter nos voluit et locus eius in charitate generationis nominatus est. apud hebreos bethleem. Quam obrem et helena augusta deo amabilis locus ubi dei genitrix peperit memorijs memorabilibus adornauit. hanc sacratissimam speluncam decenter irradians. Sed origenes in primo thimo de epistola pauli ad romanos ait. Quomodo dei genitrix dicatur licet latius ante aduertere. Apparet igitur nestorium ignorasselectiones antiquorum. quapropter sicut dixi. in sermone solo moratus est. et non solum eum sermonem examini dedit. sed etiam omnino deum esse qui natus est denegauit. Nos enim fateamur: quoniam qui de sancta virgine natus est. crucifixus est. est et dominus glorie. sicut dixit apostolus. Si cognouissent nunquam dominum glorie crucifixissent. Porro nestorius dicit. Non gloriari iudee non crucifixi dei tanquam ipse dominus glorie idem non sit deus. Nam quia purum non dicit hominem christum. sicut fotinus. aut paulus samosatenus. etiam omelie quas fecit ostendit. Nusquam enim dei verbi substantiam genuit. sed ubique cum subsistere confitetur et habere substantiam non sicut fotinus et samosatenus eius existentiam perimetes. hoc enim et manichei a moetano dogmatizare presumpserunt. Sic ergo nestorium ego inuenio sapuisse ex eius libris. Non ergo mediocre concussione orbi terrarum tepidissima nestorij ratiocinatio concitauit. Interea contigit scelus quoddam grave in ecclesia catholica prouenire. Serui quidam potentium genere barbari dominum crudeles experti ad ecclesiam confugerunt. et portantes gladios ingressi sunt ad altare. Cumque rogarentur ut exirent nullo modo voluerunt: sed impediabant solemnita celebrare plurimis diebus tenentes gladios euaginos. atque pati se vindicare. omnibus ad eos descendentibus insistebant. Qui postremo vnum clericum perimentes et alios vulnerantes etiam semetipsos interemerunt. Quo facto quidam transeuntium hoc scelus nihil boni ecclesie significare predicant. nec veritate priuatus est. Significabat enim populi diuisionem et deiectionem eius qui fuerat causa diuisionis.

Libere

Capitulum.v.

On mltio post tpe iussio pncipis epi
scopos vndiqz ad ephesum puenire
pcepit. Hoc igit post paschale festi-
nitatē nestorū cū maria multitudie venit ad
ephesum. inuenitqz plurimos epoz ibi fuisse
collectos. Porro cirillus alexandrin⁹ modis
cū retardat⁹ circa pēbecosten occurrit. Qui
ta pō die post pēbecosten z iuuenalis hiero-
solymoz veit. Porro iohāne antiocheno tar-
dāte. mouebāt p̄sentes epi q̄stiones. Cyrillus
autē alexandrin⁹ epus defloratiōes quasdam
libroz faciebat eū turbare volēs. etenim erat
inimic⁹ eius. Et cū plurimi deū p̄fiteant esse
iesum. Ego inq̄t nestorū bimebrem z trimē-
bre nequaqz cōfiteor deū: qua grā mūdus suz
a sanguie vzo z amodo ad vos nō venio. Dū
hec itaqz dixisset cū reliqs p̄gregabat ep̄s q̄
ei⁹ sententiā sequebant. p̄sentes ḡ in duos
ordines sunt diuisi. Porro cirillus cū suis fa-
cto cōcilio nestorū vocauerūt. At ille nō obe-
diuit differēs i p̄ntiaz iohis antiocheni. Qui
pō circa cirillū omelias nestorū. q̄s de hac q̄-
stione p̄tulerat sepi⁹ relegētes z ex ip̄is iudi-
cantes eū velut blasphemantē dei filiū dam-
nauerūt. Hoc facto. qui circa nestorūz aliud
apud se cōciliū faciētes damnauerūt cirillū et
cū eo mēnonem ephesie ciuitatis ep̄m. Non
pō post multū venit etiā iohannes antioche-
nus epus cognoscēs q̄ facta sunt indignaba-
tur cōtra cirillū. tanqz seditiōis auctorē. eo q̄
sic feruentissime nestorū fecisset dānationem.
Porro cirillus cū iuuenale volēs se vlcisci cō-
tra iohāne dānauit etiā ip̄m. Hīs tali cōmi-
xtione cōsulis. cognoscēs nestorū cōrentōes
ad quādā p̄nitionē puenisse dei genitricē ma-
riā vocabat dicēs. Dicat etiā dei genitrix ma-
ria z ea q̄ ferūt tristitiā cōquiescāt sed nullus
eū ex penitētia talia dicentē suscepit. quapro-
pter hac tē dānatus z in exiliūz missus eas
inhabitare dinoscit. Hūc ergo terminū tunc
synodus habuit. q̄ gesta sunt cōsulatu bassi z
antiochi vicesima octaua die iunij mensis.

Capitulum.vj.

Dro iohānes veniens antiochiam
plurimos epoz colligēs dānauit ei-
rillus cū iam esset in alexādria. Post
paululū pō tēpus inimicitias resoluētes ad
gratiā sunt regressi z sedes alterutrz reddide-
runt. Post damnationē pō nestorū dura con-
stātinopolim turbatio cōtra ecclias facta est.

Duodécimus

Diuisus nāqz est populus ppter tepidū eius
sicut dixi tractatū. clerici tñ omēs cōmuni de-
creto eum anathematizauerunt. Sic em̄ nos
xp̄iani cōtra blasphemos. platū solem⁹ appel-
lare decretū. qñ euz velut in marmore scriptū
manifestū cunctis ostendimus.

Capitulum.vij.

Is itaqz puenientibz de electiōe epi
questio rursus exorta est z mlti pbi-
lipū cuius iā feci memoriā. plurimi
pculū eligebat. potuit em̄. pculus tenere pon-
tificatū: nisi q̄dam procerū prohibuissent. di-
cētes regulā ecclasticam nō pmittēte eū qz al-
teri⁹ ciuitatis epus nolatus est. in alterā mi-
grare ciuitatē. qd̄ dictū p̄plus reuocauit. Cū
qz quattuor trāsissent mēses post nestorūz dā-
nationē maximian⁹ ordinat epus. in mona-
chica q̄dem vita. p̄sbyterozū tñ collegio con-
stitutus. Is em̄ opinionez reuerēdi viri olim
habuerat. eo q̄ p̄p̄is sumptibz monumenta
fabricaret vt in eis religiosozū corpora sepe-
ret. Erat em̄ ideota sermone z sub quiete vi-
uere eligebat.

Capitulum.viii.

Via pō quidā dicebat ecclasticā re-
gulā prohibere: ne proculus cōstan-
tinopolitanā teneret eccliam. cū cizi-
co fuisset ordinat⁹ volo pro hac re pauca nar-
rare. Non em̄ mihi hoc vere dixisse vidēt.
sed aut inuidia faciēt: aut ignorātes ecclesia-
sticā sanctionē p̄hibuerūt. q̄ frequēter in eccle-
sijs vtiliter facta noscunt. Eusebius itaqz p̄
phili in sexto hystorie ecclasticæ libro alexā-
drū vnius capadocie ciuitatis ep̄m refert. qz
cū venisset causa ozonis ad hierosolymā ten-
tus sit ab ei⁹ ciuibz. z in locū narcisci epi cōsti-
tut⁹. z de cetero omni vita sua ip̄i ecclie prese-
disse. Si igit apud veteres sine vlla differen-
tia de ciuitate ad aliā migrabat epus dū vti-
litas euocaret. oportet etiā ip̄am regulā huic
operi copulari: vt ostendat quia mentiti sunt
qui proculū intronizare prohibuerunt.

¶ Regula.

I q̄s epus ordinat⁹ ad prochiā: in q̄ or-
dinat⁹ est mīme p̄ficiat nō sua culpa.
s; sine p̄lo respuente aut p̄pter aliam quamli-
bet causam non necessitate factam. hunc ho-
nore ministerioqz participari tantū. nec eum
misceri rebus ecclasticis aliquibus. in qua
collectas celebrat ecclesia. sed sustinere quod
prouincie synodus suo iudicio terminauerit.

Hec itaq; regula est. Quia pro plurimi epoz
ex alijs ciuitatib; ad alias ppter utilitates te
poru sunt migrati. eoz nomia. q; sunt imitati
subdidim. Perigenis impatoris ordinat ep
scopus 7 qm ciues eius eu suscipe noluerunt
romane ciuitatis epus iussit euz intronisari.
in corintho metropoli defuncto eius epo. ci
q; donec aduicit pfuit ecclie. Gregorius na
zanzens? pus vni? capadocie ciuitat; fuit epi
scop?. Deinde naziaso constitut? est. Helen?
pus in sebastena ecclia pfuit. 7 postea antio
chie psul est constitut?. Dositheu seleucie epm.
alexander antiochen? eps in tharsum cilicie
demigravit. Reneretius ab archis phenicie
in cyru migrat? est. Johannes de gordolidie
in pronissum imitat? est. 7 in ea psedit ecclia.
Palladi? ab helinopoli imitat in aspona. al
lexander ab hellinopoli in adrianos imitat?
est. Theosebius ab apamia asie trasserit in eu
doriopolim. q; dudum salambria vocabat. Po
licarpus de vrbe ante pristena misie in nico
polim thracie imitatus est. Hierophilus de
trapezopoli frigie migrat? est in plutinopoli
thracie. Optinius ab agardamia pbrigie in
antiochiam pisidie migrat. Siluanus a phi
lippopoli tracie imitat in throadia. Tatos igi
tur quatos ad psens inuenim? ex ppris ciui
tatis ad alias migrasse nos memorasse suffi
ciat. De siluano tm qui i philippopoleos thra
cie in throadia migrat? est. vtile iudico pauca
narrare. Siluan? rhetor qdam fuit fili? throi
li sophiste. 7 ad pfectu xpianus vitamq; mo
nachicā diligēs Is em doctoris pallio despe
xit. que post hec atticus epus cōprehendens
epm philippopoleos ordinauit. At ille trib; an
nis in thracia degēs: nec frigora ferre valēs.
cū haberet corp? valde debile atq; subtile. ro
gavit attici: vt eū in locū aliū constitueret. di
cēs nō ob aliā causam: nisi ppter frig? ea se lo
ca vitare. Cūq; alter pro eo fuiss; ordinatus.
mansit siluanus cōstantinopolim vitā mona
chicā pfecte custodiēs. tantūq; sine vlla fuit
atrogātia: vt plerūq; in tāta multitudine ciui
tatis cū folijs de spartu procederet. Quodaz
pro tpe ptereunte troiane psul ecclie moritur.
troiani q; venerūt petētes episcopū. Cūq; cogi
taret attic? que ordinare deberet. subito cō
tigit ad eū salutandū venire siluanum. At ille
vidēs eū mor cogitare cessauit. Tūc ad silua
nū. nō habes inqt vlteri? occasiones pro qua
ecclesiasticas curas possis effugere Troia nā
q; nō habet frigus. sed ecce apparatus est tuo
corpori oportum? adeo loc?. Prepara ergo te

metipm. et ad troiam cōtinue pficiscere. Vi
gratur q; siluan?. Quo facto miraculū qd in
ter man? ei? acciderat enarrabo. Flamis ma
xima que grādes colūnas deuerit. nup in lit
tore troiano fabricabat. Cūq; ad mare duce
re voluissent eā multis funib; populo traben
te. nullaten? traherat. Qd dū plurimis die
bus ageret. suspicati sunt nauim a demōio re
tineri. Tunc ad siluanū veniētes episcopū ro
gauerūt eū vt in eo loco daret orationē. credē
tes hoc modo trahi nauim. At illi humili ser
mone dicebat se esse pctōrem. asserēs hoc op?
alicui? esse iusti. non tamē suū. Quē dū rogas
sent venit ad litus. factaq; orōne tetigit vnū
funē. iubēs vt insisterēt operi cū labore. Tūc
illis leniter impellētib;. cursum nauis ad ma
re processit. Hoc miraculū reuerentiā illi? vi
ri cūctos fecit habere proniciales. Qui cum
esset etiā in alijs rebus eximius. videns cleri
cos etiā de cōtentione litigantiū negocia faci
entes. nullū clericūz aliqū iudicare pcepit. sed
petitiōes postulantū ipse suscepit. Rogabat
vnū fidelū lay corū amatorēq; iusticie: vt ipe
litigantib; interesset. 7 terminū iusticie defini
ret. Qd quā rem maximā apud oēs gloriā cō
secutus est. Cū igit maximianus in vrbe con
stantinopolitana ordinat? fuisset epus. cōsu
latu basti 7 antimij quita 7. xx. die mēsis octo
bris. cause ecclesiastice quieuerunt.

Capitulum. ix.

Ircā hoc tēpus multi iudeoz in cre
ta xpiani facti sunt ppter hmoi passio
nē. Quidā seductor iude? finxit se
metipm esse moysen. 7 celit? destinatum. vt iu
deos in siluā illā habitātes p mare deduceret
ipm se esse dicēs q; olim filios israel p mare ru
brū saluauerat. Circuibat itaq; toto āno vnā
quāq; illi? insule ciuitatē. suadebatq; iudeis
vt crederēt. monēs vt oēs pecunias atq; possi
siones relinqrent. cū vtiq; deducti p siccum
mare ad repromissiois gaudia puenirēt. At
illi hac spe capri omne opus xpianū negligebāt.
cōtemnētes etiā possessiones suas. 7 dimitten
tes eas quibuscūq; psonis. Cūq; venisset die
es quā designauerat seductor ille iudeus. eo
pcedente sequebant omnes cū coniugibus 7
paruis etatibus. deduxitq; ad quandam ru
pē declinū? incūbentē. iussitq; thermanū sche
mate semetipos euoluerent. Hoc ergo facie
bant priores. 7 cum venirent ad rupes repē
te moriebant. tā dilacerati acutis rupib; q; in
aqua necati. Plus tamē mori poterunt. nisi

Liber

deo prouidēte quidā viri christiani superue-
nissent piscatores atq; negociatores. qui ali-
quos cū necarent eripientes recrearūt Tum
malū eorū stulticie sentientes. alios ne semet-
iplos iactu interficerent tenuerūt. nūciantes
eorū mortē qui primo ceciderant. Qui etiā co-
gnoscētes seductionē. culpabāt se eo q̄ facile
credidissent. Tuncq; voluissent illū p̄mire se
ductores cōprehendere nequiuērūt. Repente
nāq; disparuit deditq; suspicionē quia fuerit
demon erroneus. humano schemate circum-
amictus. Pro hac itaq; passiōe multi tūc cre-
tensū iudeoz ad xp̄ianam cōuersi sunt fidē.

Capitulum. x.

Posterea incendiū in ciuitate cōstanti-
nopolitana factuz paulatim puenit
ad thermas q̄ vocant achillee. dein-
de ad locū qui dicit̄ pelargus. ita vt nouatia-
norū cōprehenderet ecclia. Tunc fertur pau-
lū eorū episcopū inter flāmas ecclesie restitisse.
supplicante deo ne ecclia piter cremaret. Qui
locus exceptus est. et hacten⁹ septimadecima
die mēsis augusti apud nouatianos collectio
celebrat̄. Hunc tamen locū non solū christia-
ni s; etiā pagani ex eo tēpore venerant. Bas-
simian⁹ igitur cū duos annos et sex menses
eccliam gubernasset defunctus est consulatu
ariobynde et asparis die. xij. mēsis aprilis in
septimana maiore ieiunioz feria. v. Tūc igit̄
theodosius impator sapienter cause prospere-
xit. ne rursus de episcopatu seditiōis questio.
aut tumultus in ecclia nasceret. Tūc adhuc
ergo corpus maximiani iaceret. p̄sentib; epi-
scopis p̄cepit intronizare proculū. qd̄ etiā ro-
mani episcopi celestini littere firmauerūt. q̄s
ad cyrillū alexandrie destinauit episcopū. et
ad iohannē antiochenū. et rufum thessaloni-
censem. docens quia nihil probiberet alteri⁹
ciuitatis existentē episcopū in aliā demigra-
re. Intronizatus igit̄ proculus exequias ma-
ximiani corporis celebravit. de quo tēpus est
vt pauca dicamus.

Capitulum. xi.

Proculus ab etate prima lector fuit.
apud doctores tamē obseruans zela-
tor quidē rethorice. Qui dū ad perfe-
ctam venisset etate. plerūq; cū attico erat epi-
scopo exceptor sermonū eius. Et dū profice-
ret ab attico dyaconus ordinat̄. postea p̄sby-
ter. a sissinnio vero cizici consecrat̄ episcopus
Hec equidez ei p̄mitus prouenerunt. postea

Duodecimus

thronuz cōstantinopolitane sortitur ecclesie.
Erat em̄ vir morib; optimus. et ab attico vti-
liter eruditus. omnia eius imitabat. sed in ista
patientia potior apparebat. Et ille quidez he-
reticis se terribilē oportune mōstrabat. iste ve-
ro oībus mitis erat. et sic eos potius q̄ violē-
ter flectere nitebat. nullā heresim fatigare vo-
lens. in hac parte theodosiū imitatus impe-
ratorē. Ille namq; iudicabat contra culpabi-
les imperiali nō vti potestate. Hic autē parui
pendebat. si quis de deo non ita saperet sicut
ipse. In hīs igit̄ etiā impator laudabat eū.
cū et ipse veros sacerdotes imitaret. et nequa-
q̄ persequi volentes admitteret. Ego tamen
p̄sumptiue dico. quia māsuētudine omnes ve-
ros sacerdotes euiceret. ob quā causāz hostes
suos extra belli certamina subiugabat. sicut
ostendit̄ in iohāne tyranno et facta post hoc
perditione barbaroz.

Capitulum. xij.

Est interitū namq; tyranni barbari
quos ille cōtra romanos suū euocā-
uerat in auxiliū. parati erant roma-
norū fines euadere. Hec impator consue-
tē hanc sollicitudinē deo cōmisit. et orationib;
occupatus cito promeruit quod q̄siuit. Que
etiā puenerint barbaris enarrāda sunt. Dup-
entim eorū nomie rugas fulmine percussus in-
terijt. secutaq; pestis maximā partē eorū ho-
minū interemit. et nō solū hoc sufficit. sed etiā
am ignis de celo descendēs plurimos q̄ vide-
bant remansisse consumpsit. Que res barba-
ros in formidinē magnā cōstituit. non soluz
quia cōtra gentē romanorū fortissimāz arma
leuare p̄sumperat. sed quia sic eos a forti deo
iuuari cōspiciebant. Tunc em̄ proculus epi-
scopus de p̄phetia ezechiēl coram ecclia faci-
ens sermonē de collata salute. ab omībus est
laudatus. Cuius p̄phetie verba sunt hec. Et
tu fili hominis p̄pheta in gog p̄ncipe rosino-
loch et thobel. iudico em̄ eum morte et sangui-
ne et ymbre diluuij. et lapidibus grandinis. et
ignē et sulphur pluam sup eū. et omnes qui euz
eo sunt. Et post pauca. et scient quia ego dñs.

Capitulum. xij.

Bitur impator propter suū mansue-
tudinē. et alia plurima prestauit deus
quorū vnum est illud. Eratei filia ex
eudoria nomine eudoria. Hanc valentinian⁹
nūs consobrinus eius helperiarū partū ab
eo factus impator petijt vxorē. Tuncq; theo-

Liber

dosus annuisset. cogitabat in medio quodā itineris loco nuptias celebrare. placueratq; vt thessalonica ambo venirent. Inter hec nūciauit valentinianus ne fatigaretur theodosius. ipse enī venturū se constantinopoli cōpromisit. Cū ergo partes munisset hesperias constantinopoli venit ad nuptias. Quibus celebratis. consilatu ysidori et senatoris vxore sumpta reuersus est.

Capitulum. xiiij.

On multo post epus proculus eos qui ppter iohannis depositionem se gregabanē ecclesie restituit. sapientiaq; sua eoz tristitiā mitigauit hoc modo Lozpus enī iohannis in comanis sepultus tricesimo quinto anno post depositionē constantinopolim iubēte imperatore renouauit. et publice dimulgatū in ecclesia apostolorū multo honore recondidit. Quod actum est series decies consilatu honorij et theodosij septimo decima ianuarij mensis die. Paulus quoq; nouatianozū episcopus eodez cōsultu. xx. iij. mensis die defunctus est. Qui cū egrotaret. nec diē tam consuetas transgressus est. nec orationes solitas p̄termisit. Cumq; esset morti vicinus. euocauit omnes clericos suos dicens. Cogitate episcopū eligere donec viuo. ne post hec turbas ecclesie nostre sustineant. Illis vero eis potius electionē dantib; paulus ait. Ergo scriptā mibi huiusmodi date p̄fessionē: quia ipm̄ eligimus quē ego decreuerō. Quibus hoc facientib; atq; subscribentibus marciāni p̄sbyteri nomē in carta conscripsit atq; signauit. fecitq; p̄ores similē et signare p̄sbyteros. eamq; cartam apud marcū deposuit scytharū ecclesie nouatianozū episcopū dicens. Si vixero mibi redde: si mortuus fuero hic inuenies qui debeat ordiari. Post cui⁹ obitū tercia die resignantes et marciāni nomē inuenientes ei⁹ laudātes electionē. sine vlla mora miserūt in tyberiadēz frigidē vbi tunc habitabat et tunc dephensum deduxerunt vicesima prima die eius mensis. et ordinauerunt episcopum.

Duodecimus xviij.

Capitulum. xv.

Deodosius igitur imperator pro beneficij a deo sibi collatis gratias referebat. pluribus honoribus christo suo vota cōpensans. cōiungens suā eudoriz ad hierosolymā destinauit. Hoc enī et ipa votum habuerat. si filiam videret nuptas. Que tam hierosolymis ecclesias cōstitutat. q̄ ciuitates positas honorauit. et cum pergeret. et cum denuo remearet.

Capitulum. xvi.

Roculus autē episcopus eodē tempore septimo decimo imperatoris theodosij consilatu rem mirabilez operatus est. quā nullus priorū fecit episcopozum. Cum enim firmus episcopus cesaree cappadocie mortuus fuisset aderant cesarienses petentes episcopū. Cumq; cogitaret quē eis ordinare debuisset. cōtigit vt ad eum salutandū die sabbati senatores vniuersi cōuenirent. inter quos erat thalassius. qui p̄fecture illirici am ministrauerat dignitatē. Cumq; futurus esset sicut habebat fama orientalem regere p̄fecturam: missa manu proculus pro p̄fecture dignitate episcopatū ei cesariene ciuitatis imposuit. Hec equidē in ecclesia illo tempore gerebant. Nos autē hic terminuz faciam⁹ hystorie in pace gubernari ecclesias exorantes. Nos ergo o sacratissime homo dei theodore tuam cōpleuimus iussionē. finem faciētes hystorie in anno secundo tricesime quinte olimpiadis consilatu septiesdecies imperatoris theodosij.

¶ Explicit liber duodecimus ecclesiastice tripartite hystorie.

Gloria deo.

Registrum.

Incipit Registrū Ec-
clesiastice et Tripartite hystorie: insignia pri-
mitiue ecclesie virozum gesta feliciter cōple-
ctentis: libri duodecim.

Incipiunt Capitula

Primi libri.

- Locutio 303omeni ad Theodosium
imperatorē. Cap. j. folio. ij.
- Cur gentiles facilius q̄ hebrei fidem chri-
sti perceperunt. Cap. ij. folio. ij.
- Que fuerit intentio 303omeni hystoriā cō-
scribendi. et ex quibus priorum gesta colle-
gerit. Cap. iij. folio. iij.
- A quo tēpore hystorie fecit initium et quo-
modo Constantino signū sit crucis osten-
sum: et qui imperatores et celsares per idem
tempus fuere. Cap. iij. folio. iij.
- Quomodo Constantinus christianū do-
gma cognouit et de miraculis crucis et
morte Valentiij. Capit. v. folio. iij.
- De derogatione paganorum contra Con-
stantinum. Capit. vj. folio. iij.
- De legibus quas Constantin⁹ pro xpianis p-
tulit et de mutatiōe rituum paganorū xpiano-
rūq̄ profectu. et de victorijs ei⁹ et de vene-
ratiōe sancte religionis. Cap. vij. folio. iij.
- Quō Licini⁹ fugat⁹ et xpianos fuerit pfe-
cut⁹ et nouissime vict⁹. Cap. viij. folio. iij.
- De diuersis confessoribus eorūq̄ conuer-
satione. Cap. ix. folio. iij.
- De spiridione episcopo qui fures ligatos
absoluit. Cap. x. folio. v.
- De diuersis monachis et eorum institutio-
ne. Capit. xj. folio. vj.
- Quomodo contra ecclesiam arrius sit ex-
ortus. Capit. xij. folio. vij.
- Epistola Alexandri pontificis alexandri-
ni ad vniuersas ecclesias aduersus arri-
um. Cap. xij. folio. vij.
- Eiusdē ad alexandrū p̄stātino. ca. xij. vij.
- Ep̄la arrii ad eusebiū. Cap. xv. folio. xj.
- Epistola eusebiij ad paulinum episcopum
Tyri. Capit. xvj. folio. xj.
- De potētia eusebiij nicomed. Ca. xvij. xj.
- De melecianis et quō sint ab ecclia segregas-
ti. quia nolente alexandro arrium suscipe-
re per diuersa loca arriani consilia celebra-
bant. Cap. xvij. folio. xj.
- Quō fautores Eusebiij cōgregauerūt cōci-
lium in bitinia. Cap. xix. folio. xij.

Registrum.

97

Epistola Constantini principis ad Alex-
andrū pontificem alexandrinū et arriūq̄
per quam hortatus est. vt reuenteretur ad
pacem. Cap. xx. folio. xij.

Quia tam pro arriana questiōe q̄ pro pa-
sche diffiniēda festiuitate. nicea fecit cōstā-
tin⁹ celebrari conciliū. Cap. xxj. fol. xij.

Incipiunt Capitula

libri Secundi.

- Ep̄sulibus ecclesiarū: qui interfuerūt
niceno consilio. Cap. j. folio. xij.
- De libellis imperatori oblati et ab eo ius-
sis incendi. et de disputatiōe dogmatis ar-
rii. Cap. ij. folio. xij.
- De layco simplici cōfessore virum dyalenti-
cum superante. et de sene simplici pho xp̄ia-
nū dogma pandente. Cap. iij. fol. xij.
- Quomodo in cōflictu alexander cōstanti-
nopoleos fecit philosophum obmutescere
paganorum. Cap. iij. fol. xij.
- De prima sessione ep̄orū in niceno pallatio
et de abdicatione arrii. Cap. v. fol. xij.
- Relatio eustachij antiocheni de cōcilio ni-
ceno. Cap. vj. folio. xij.
- Relatio arhanasij ad afros. Cap. vij. xij.
- De sabino macedoniorū ep̄o. cap. viij. xv.
- De fide niceni cōciliij. Cap. ix. fol. xv.
- Quia eusebius et theoginus dato peniten-
tie libello recepti sunt. Capit. x. folio. xv.
- Epistola eusebiij p̄p̄bili de fide niceni con-
ciliij ad alexandriam et egyptum destina-
ta. Capit. xj. folio. xv.
- Epistola niceni cōciliij. Cap. xij. fol. xvj.
- Quia nouatianorū ep̄m ac etium euocauit
cōstantinus ad cōciliū. Cap. xij. fo. xvj.
- Quia canones ecclesiastici nicea conscripti
sunt. et de vicēnalib⁹ p̄stātini. ca. xij. xvj.
- Epistola Constantini de Arrio et scriptis
eius. Cap. xv. folio. xvj.
- Ep̄la eiusdē ad eusebiū palestine de cōfessi-
one sacrorū librorū. et de repurgio dñici ses-
pulchri. Cap. xvj. folio. xvj.
- Libellus de penitentia ab eusebio et theo-
gino datur. Capit. xvij. fol. xvij.
- De dedicatione et ornamenti cūitatis et de
cultu hierosolymoz. et ligno crucis et cla-
uis q̄b⁹ cōfixus est dñs. Cap. xvij. xvij.
- De loco vbi vesta olim colebatur. et nūc ar-
changeli basilica stat. et de miraculis: q̄ ibi
p̄ xp̄i noie celebrant. Cap. xix. fol. xvij.
- De tēplozū destructiōe. Cap. xx. fo. xvij.
- De pueriōe gētis migadoz. ca. xxj. xvij.

Registrum.

- ¶ Quia eusebius nicomediensis constantino polcos inuasit episcopatu & de litteris constantin. aduersus eum. Cap. xxij. fol. xvij.
¶ Quia rursus eusebius ad constantinu impetrata venia pro arrianis agebat. Capit. xxij. fol. xvij.
¶ Qua fraude eustachius antiochenus sit de episcopatu depositus & exilio deputatus et quod post eum fuerint ordiati. Cap. xxij. fo. xix.
¶ De diuisione antiocheni populi propter eustachium. Cap. xxv. folio. xix.

Incipiunt Capitula libri Tercij.

- ¶ De conuersatione gentis indorum ac persarum. Capit. j. fol. xix.
¶ Quod iudei christianos accusauerint apud persas: quod vel quanti vel quibus modis passi sunt apud persas. Cap. ij. fol. xix.
¶ Epistola constantini ad persarum regem pro christianis. Cap. iij. fol. xx.
¶ De alexandri pontifice alexandrini fine & initio presulis athanasij. Cap. iij. fo. xxj.
¶ Que contra athanasium gesta sunt & quod refugit ad principem. Cap. v. fol. xxj.
¶ Quod sic arrius ab exilio reuocatus & quales libellus dederit constantino. et de fraudibus arrianorum. Cap. vi. fol. xxj.
¶ Epistola constantini euocatus episcopus. ut athanasij causas ipse cognosceret. Cap. vii. xxj.
¶ Quia venientes episcopi arrio fauores athanasio detraxerunt. ita ut in exilium mitteretur. Cap. viij. fo. xxij.
¶ Quod marcellinus anciranus depositus sit & de asterio sophista. Cap. ix. fol. xxij.
¶ Quod arrius dum studet ab alexandro constantinopoleos in comunione suscipi sit extinctus. Cap. x. fol. xxij.
¶ Quia pater arriani cum orthodoxis conueniebatur atque comunicabant. Cap. xi. fol. xxij.
¶ De lege constantini: qua iussit hereticorum oratoria ecclesias appellari. nouo modo & ubi constantinus tres filios suos ordinauit & precepto baptismate sic defunctus est. ca. xij. xxij.

Incipiunt Capitula libri Quarti.

- ¶ Quod per quemdam presbyterum dogma arrii pullulauerit. Cap. j. folio. xxij.
¶ Quod athanasius fauore minoris constantini alexandriam remeauerit & eiusdem epistola constantini. Capit. ij. fol. xxij.
¶ De insidijs arrianorum aduersus athana-

Registrum.

- sum. Cap. iij. folio. xxij.
¶ De morte constantini minoris. Cap. iij. xxij.
¶ Quia athanasius arrianis bella sibi denuo suscitantibus ad partes discessit ytalie. Cap. v. folio. xxij.
¶ Quid de athanasio iulius decreuit episcopus. Capit. vi. folio. xxij.
¶ Quia constans imperator partes fauerit. Capit. vii. folio. xxij.
¶ De morte alexandri constantinopolitani pontificis & ordinatione apud orthodoxos pauli apud arrianos macedonij. Ca. viij. xxij.
¶ Quia remoto paulo eusebius nicomediensis constantinopoleos inuasit episcopatu & de antiocheno pelio & ordinatione eusebij in alexandria & post eum gregorij & de transformatione meent. Capit. ix. folio. xxij.
¶ Epistola antiocheni concilij de fide & de bello francico. et de antiochie terremotu. Cap. x. folio. xxij.
¶ Quomodo gregorius alexandriam uenerit & fugerit athanasius & que mala per gregorium gesta sunt. Cap. xi. fol. xxij.
¶ Quia mortuo eusebio paulus in ecclesiam rursus introductus est & ab arrianis macedonius institutus. Cap. xij. folio. xxij.
¶ Quod hermogenes magister militum uolens paulum ecclesia pellere a ipso sit pemptus & quod vindicta processerit. Cap. xij. fol. xxij.
¶ Quia gregorius ab alexandria remotus et georgius ab arrianis ibi fuerit euocatus. Capit. xiiij. folio. xxij.
¶ De athanasio paulo & alijs orthodoxis episcopis rome positus. quid orientalibus iulianus romanis scripserit. Cap. xv. folio. xxij.
¶ Quid orientales Iulio rescripserunt. Cap. xvi. folio. xxij.
¶ Quid athanasio alexandria remeante pro uenerit. Capit. xvij. folio. xxv.
¶ Quomodo paulus denuo constantinopoli sit expulsus & quod necesse est in ecclesiam introducto macedonio facte sunt. Cap. xvij. xxv.
¶ Denuo de calumnijs contra athanasium. Capit. xix. folio. xxv.
¶ De legatis orientalium episcoporum apud constantem directis pro hijs que gesserunt. Capit. xx. folio. xxv.
¶ Quia constans fratrem pro fide mouerit & quia constantius sardice concilium conuocari precepit. Cap. xxj. fol. xxv.
¶ Athanasij relatio de nece pauli constantinopolitani episcopi. Cap. xxij. fol. xxv.
¶ De conuentu episcoporum in sardicente con-

Registrum.

- cillum. Capit. xxij. folio. xxv.
 Littere sardicensis concilij ad vniuersos
 episcopos. Capit. xxiiij. folio. xxvj.
 De legatis sardicensium ad constantinū de-
 stinatis et de nephada machinatiōe cōtra
 eos ab stephano antiocheno presule cōcin-
 nata. Capit. xxv. folio. xxvij.
 Epistola constantij ad athanasium vt ad
 eum veniret. Capit. xxvj. fol. xxvij.
 Alia epla eiu idē p eadēre. ca. xxvij. xxvij.
 Tercia eiusdem. Capit. xxvij. fo. xxvij.
 Epistola iulij pape ad Alexandrinos pro
 athanasio. Capit. xxix. folio. xxvij.
 Quid constantius petierit athanasium. et qd
 athanasius a cōstantio. et quomodo ortho-
 doxis epis recipientibus suas ecclias he-
 retici sunt expulsi. Capit. xxx. folio. xxix.
 Epla cōstantij p quē oīa gesta p athanasium
 habita sunt cessata. Capit. xxxi. fol. xxix.
 Epla cōstantij ad alexandrinōs vt suscipe-
 rent athanasium. Capit. xxxij. fol. xxx.
 Epla cōstantij p athanasio vt aboleret qd
 qd pro eo gestū est. Capit. xxxij. fo. xxx.
 Quomodo athanasius alexandriam sit re-
 uersurus. Capit. xxxiiij. folio. xxx.
 Quibus occasionibus tunc respublica tur-
 babatur et de visione antiocheni populi p
 pter fidem. Capit. xxxv. folio. xxx.
 Epla hierosolymitani concilij ad egyptia-
 cos episcopos. Capit. xxxvj. fo. xxx.
 De magnentio tyrāno et de betranione at-
 qz nepotiano. Capit. xxxvij. folio. xxx.
 De insidijs contra athanasium gestis et de le-
 uitate constantij. Capit. xxxvij. fo. xxx.
 De Macedonio eiusqz crudelitate. Capit.
 xxxix. folio. xxx.
Incipiunt Capitula
 libri Quinti.
 Quia defuncto cōstante rursus arriani cō-
 stantij aduersus athanasium incitauerunt.
 Capit. i. fol. xxx.
 Quid athanasius in satisfactione sue fuge
 reculerit. Capit. ij. fo. xxx.
 Quid rursus athana. de gestis georgij in li-
 bro de fuga sua reculerit. Capit. iij. fo. xxx.
 Quēadmoduz betranio sit puar. Ca. iij.
 De gallo cesare et de signo crucis (fol. xxx.)
 qd tunc in ecclia apparuit. Capit. v. xxx.
 De fotino heresiarcha eiusqz damnatiōe.
 Capit. vi. folio. xxx.
 Fides exposita syrmio cū capitulis subie-
 ctis. Capit. vij. fol. xxx.

Registrum.

- Alia fides exposita syrmio et de disputatio-
 ne fotini. Capit. viij. fol. xxxij.
 De osio hispano. Capit. ix. fol. xxxij.
 De magnentio tyranno et de tyrannide sil-
 uani. Capit. x. fol. xxxij.
 De resultatione iudeorum et tyranni pem-
 ptione. Capit. xi. fol. xxxij.
 De iuliano cesare et quia iulio successit libe-
 rius. Capit. xij. fo. xxxij.
 De aetio heretico. Capit. xiiij. fol. xxxij.
 De inimicis athanasij. Capit. xiiij. xxxij.
 De synodo apud mediolanū facta. Ca. xv.
 De exilio epoz orthodorozqz (fol. xxxij.)
 quod athanasius in fuge sue satisfactione
 conscripsit. Capit. xvj. fo. xxxij.
 Dialogus intra liberium et cōstantium gestus
 et quomodo liberius exilio fuerit destina-
 tus. Capit. xvij. fol. xxxij.
 Quōd liberius p aditionē romanorū ab exi-
 lio sit reductus. Capit. xvij. fo. xxxij.
 Quōd endocius antiochenū vsurpauit epi-
 scopatum. Capit. xix. fol. xxxij.
 De ariminensi concilio et de contentioni-
 bus ibi factis. Capit. xx. fol. xxxij.
 Epistola concilij ariminensis ad impera-
 torem constantium. Capit. xxij. fol. xxxv.
 Epistola constantij ad ariminensem con-
 cilium. Capit. xxij. fol. xxxv.
 Epistola ariminensis concilij ad impera-
 torem constantium. Capit. xxij. fo. xxxv.
 Quia discedentibus epis fuerit constantius
 indignatus. Capit. xxiiij. fo. xxxvj.
 De synodo in nicea trachie celebrata. Ca-
 pit. xxv. fol. xxxvj.
 Quomodo athanasius furore denuo con-
 stantij declinavit. Capit. xxvj. fol. xxxvj.
 Quōd pagani insultantibus futuram tristi-
 ciam propbetauit. Capit. xxvij. fo. xxxvj.
 Que mala per georgium in alexandria gesta
 sunt. Capit. xxvij. fol. xxxvj.
 De damasi et ceteroz ad illiricū cōcilium
 in nicea trachie factū. Capit. xxix. xxxvj.
 Ex litteris athanasij de ariminensi conci-
 lio. Capit. xxx. fol. xxxvj.
 Que mala macedoni in cōstantinopolita-
 na vrbe cōmisit et qz post hec offendit im-
 peratorem. Capit. xxxi. fol. xxxvj.
 De leontio antiocheno epo et ecio q magis-
 ter fuit eunomij. Capit. xxxij. fo. xxxvj.
 De eudocio q antiochenū inuasit epatus et
 de terremoto in nicea bithinie gesto. Ca-
 pit. xxxij. folio. xxxvj.
 De cōcilio seleucia celebrato. Capit. xxxiiij.
 folio. xxxvij.

Registrum.

- De legatis concilij scientie z de examinatio-
one actij z de gestis arimincnsibus. Ca-
pit. xxxv. folio. xxxix.
- Quomodo affirmauerunt fidem arimincn-
sis concilij. z etiam simul z alios deposue-
runt. Cap. xxxvj. folio. xxxix.
- Pro qua causa sit cyrilus hierosolymoru
epus depositus. Cap. xxxvij. fo. xxxix.
- Enumeratio expositionu hereticaru post
nicenu concilium. Cap. xxxviii. fol. xl.
- Quia eudoxi^o arrian^o post antiochenu co-
nstantinopoleos inuasit epatum et de praua
etij doctrina. Cap. xxxix. folio. xl.
- De crudelitate georgij apud alexandriaz et
q post cyrilu hierosolyma tenuerit epico-
patum. Cap. xl. folio. xl.
- De macedonio z macedoniatis. ca. xli. xl.
- De hys que rursus ab arrianis contra ip-
sos arrianos gesta sunt: et quod eustachius
nequiciam patefecit eudoxij z epistole con-
stantinopolitani concilij ad georgium alex-
andrinu condemnantes etiam cum scri-
ptis eius. Cap. xlii. fol. xl.
- De eunomio z quomodo cizico fuerit ordi-
natus z inde rursus expulsus hereseos au-
ctor extiterit. Cap. xliii. fol. xli.
- De apollinare patre simul z filio z eorum
simul heresi. Cap. xliii. fol. xli.
- Quo iacobi episcopi orationibz psaru rex
no potuit pualere romanis. Cap. xlv. xli.
- De concilio denno apud antiochiam con-
gregato. Cap. xlvj. fol. xli.
- De translatione sancti milerij ad antioche-
nu episcopatu z de eius expositione z de
vnitate trinitatis. Cap. xlvj. fo. xli.
- Quia expulso Helicio euzoius arrianus
antiochie ordinat epus. Cap. xlviii. xli.
- De constantia eusebij propter melinu. Ca-
pit. xlix. folio. xli.
- Quomodo iulianus negata christiana reli-
gione bellu contra constantiu pparabat z
de morte constantij. Cap. l. fol. xli.
- Incipiunt Capitula**
libri Sexti.
- De iuliani genere z disciplinis eius z quod
puenerit ad imperiu. Cap. i. folio. xliii.
- Quo iulian^o ad ritu deuenerit paganor z
de sacrificijs ydoloru. Cap. ij. fol. xliii.
- Quomodo etia ante imperiu latenter fuis-
set paganus. Cap. iij. fol. xliii.
- Quo fuit xpianis infensus. Ca. iij. xliii.
- Quia initio imperij sui magis pepit xpia-

Registrum.

- nis. Cap. v. fol. xliii.
- Quomodo maris episcopus calcidonie in
facie redarguerit iulianu. Cap. vj. xliii.
- Quia eos qui fuerant deportati a constan-
tino reuocauit. Cap. vij. fol. xlv.
- De seditione apud alexandriam orta cotra
paganos. Cap. viij. fol. xlv.
- Quomodo alexandrinus georgius sit ex-
tinctus. Cap. ix. fol. xlv.
- Quia iulianus ecclesias clausit z ecclie or-
namenta diripuit. Cap. x. folio. xlv.
- De eusebio nectareo z zenone martyribus.
Capit. xi. folio. xlv.
- De bylarione monacho z crudelitate helio
politanozi z arethosiorum contra christi-
anos z de marco episcopo eiusqz marty-
rio. Cap. xij. folio. xlv.
- De macedonio theodolo z datiano marty-
ribus. Cap. xiii. fol. xlvj.
- De basilio martyre z eusebio constituto.
Cap. xiiii. fol. xlvj.
- Que in gaza contra christianos crudeliter
sint comissa atqz sebaatea. necnon z in phe-
nice. Cap. xv. fol. xlvj.
- De simulachro androgino a paganis in ec-
clesia constituto. Cap. xvj. fo. xlvj.
- De legibus quas iulianus contra christia-
nos posuit. Cap. xvij. fol. xlvj.
- De reditu atbanasij ad alexandriam. Ca-
pit. xviii. folio. xlvj.
- De lucifero z eusebio. Cap. xix. fol. xlvj.
- De concilio apud alexandria cum atbana-
sio celebrato. Cap. xx. fol. xlvj.
- De differentia substantie z subsistencie. Ca-
pit. xxi. folio. xlvj.
- Pars libri atbanasij de satisfacione fuge.
Capit. xxii. folio. xlvj.
- Quia eusebius venies antiochiaz propter
paulinu diuisum videns populum fuerit
indignatus. Cap. xxiii. fol. xlvj.
- De bylarione pictauiese. Cap. xxiiii. xlvj.
- De macedonianis. Cap. xxv. fol. xlvj.
- Quia iulianus quoqz persecutus sit atba-
natum. Cap. xxvj. fol. xlvj.
- Quomodo iulianus fuerit cizicu propter
paganitatis cultu. Cap. xxvij. fol. xlvj.
- De tito epo bostrensi. Ca. xxviii. fo. xlvj.
- Quia iulian^o pcepit vt scdm xpianor ritu
etia pagani orones z elemosynas faceret z
decimas tepis offerret z cetera q xpianis
moris est adimpleret. Cap. xxix. fol. xlix.
- Quibz modis locut^o est paganitate extolle-
re z milites ydolis incliare. Ca. xxx. xlix.

Registrum.

- De corpore martyris babilie et de simula-
chro apollinis fulmine concremato. Ca-
pit. xxxj. folio. l.
- De publicatione vasorum ecclesiasticorum et
quod iulianus profectus et felix admirabiles ec-
clesia dimittunt sint puniti. Cap. xxxij. fol. l.
- Quod apud antiochia sacerdotis filius sit con-
uersus. Cap. xxxiij. fol. l.
- Quod iulianus aquis immolatioms vnuer-
sa polluerit et restiterint iuuentus et ma-
ximus. Cap. xxxiiii. fol. l.
- Quod valentinianus qui post eum impauit p-
aspersione immolatioms aque ministrum per-
cussit ecclesie. Cap. xxxv. fol. l.
- De arbemio martyre et publica abbasissa.
Capit. xxxvi. fol. l.
- De basilio atque gregorio. Cap. xxxvii. fol. l.
- De hijs qui amore pecunie a fide decina-
uerunt. Cap. xxxviii. fol. l.
- Quomodo pecunias iulianus abstulit chri-
stianis. Cap. xxxix. folio. l.
- Quomodo ab antiochenis irrisus sit. Ca-
pit. xl. folio. l.
- De simulachro christi quod deposuit iulia-
nus. Cap. xli. fol. l.
- De beneficio herbe que nascitur iuxta simula-
chrum christi. et de miraculis que per loca diuer-
sa pro nomine christi fuerunt. Cap. xlii. fol. l.
- Quod iudeos iulianus armauerit contra chri-
stianos et de templo hierosolymorum. Ca-
pit. xliij. folio. l.
- De bello parthico et quomodo illuc iulia-
nus perrexit. Cap. xliii. folio. l.
- Quod iulianus monachus eius morte an-
tequam audiret pronunciat. Cap. xlv. fol. l.
- De inconsulto iuliani ducatu. Cap. xlvi. l.
- De pempeide iuliani. Cap. xlviij. fol. l.
- Que magie post mortem eius inuente sint.
Capit. xlvij. folio. l.
- Incipiunt Capitula**
libri Septimi.
- De Iouiniani imperatoris auspicijs et que
admodum pside finibus sit egressus. ca. j. l.
- Quid sophista libanius contra christianos
scripsit et quomodo hystoriographus eius
dicta destruxerit. Cap. ij. fol. l.
- De rectitudine fidei iouiniani. et quod athana-
sius alexandrinus scripserit. Cap. iij. fo. liij.
- Quod iouiniani temporibus orthodoxi floruerunt.
et heretici sunt oppelli. Cap. iij. fo. lv.
- Quia athanasius venit ad iouinianum et ab
eo decenter honoratus est. Cap. v. fol. lv.

Registrum.

- De psulatu et fine iouiniani. Ca. vj. fo. lv.
- De ortu principis valentiniani. et quod fratres
valente ipse fecit imperatore. Ca. vij. fo. lv.
- De ambrosij mediolanensis episcopatu at-
que fiducia. Capit. viij. fol. lvj.
- Per dictum valentiniani et valens de consubstan-
tialitate trinitate. Capit. ix. folio. lvj.
- Epistola illiricianorum et episcoporum ad orientales episcopos
penitentiam substantiale trinitate. Ca. x. lvj.
- De heresi audemorum. Capit. xj. fo. lvij.
- De lapsa niceno concilio. Cap. xij. fo. lvij.
- Quemadmodum valens factus sit arrianus.
Capit. xij. folio. lvij.
- Qua crudelitate valens sit versus aduersus
orthodoxos. Capit. xiiij. folio. lvij.
- De tyrannide et de perditione procopij. Ca-
pit. xv. fo. lvij.
- De exilio sancti eusebii samosatani pontifi-
cis et quia ciues eius amore fidei alij episco-
po se subdere noluerunt. Ca. xvj. fo. lvij.
- De exilio barsini episcopi. Cap. xvij. lvij.
- Item de crudelitate valentis quam gessit
aduersus orthodoxos extincto procopio.
Capit. xvij. folio. lvij.
- Quod eunomius notarius etiam eius sophisticus
modum secutus est. Cap. xix. fol. lvij.
- De seuitia valentis contra constantinopolita-
nos orthodoxos. Capit. xx. fol. lix.
- De destructione murorum calcedonesium.
Capit. xxj. folio. lix.
- De natiuitate valentiniani minoris et de im-
mensitate gradinis. et de ortu principis gra-
tiani. Capit. xxij. fol. lix.
- Quomodo arriani macedonios fuerint
persecuti et illi se contulerint ad liberium.
Capit. xxij. fol. lix.
- Libellus macedonianorum liberio romano
datus episcopo. Capit. xxiiij. fo. lix.
- Epistola liberij concilij. et siciliensis episco-
pi ad macedonios episcopos post peni-
tentiam. Capit. xxv. folio. lx.
- Eur eunomius ab eudorio segregatus sit.
Capit. xxvj. folio. lx.
- De latebris athanasij. Cap. xxvij. fol. lx.
- De concilio tyamensi ubi littere liberij et occi-
dentalium sunt accepte. Cap. xxviii. fo. lx.
- De eudorio arriano qui fuerat constantinopo-
litanus episcopus et de persecutione valentis pro eua-
ngelium orthodoxorum episcopi. Capit. xxix. fo. lx.
- Quia lxxx. orthodoxorum a valente in nauis
cremati sunt. Cap. xxx. folio. lxj.
- Quid valens gesserit capadocia. et antio-
chia. Capit. xxxj. fol. lxj.

Registrum.

- ¶ Quid in edissa vel quomodo mulier cum suo filio currens ad martyriū z prefecum z imperatorē stupefactos de crudelitate remouerit. Capit. xxxij. folio. lxxj.
- ¶ De examinatione z exilio plurimorum orthodoxorum. Capit. xxxij. folio. lxxj.
- ¶ De miraculis confessorum. Ca. xxxiij. fo. lxxj.
- ¶ De responso demonis q̄ post valentē impetrans esset. z quia ob hoc valens multos occideret. Capit. xxxv. folio. lxxij.
- ¶ De basilio episcopo capadocie. z quomodo exilij minas zc. Capit. xxxvj. fol. lxxij.
- ¶ De fine athanasij alexandrini. z successione petri. z seditione contra eum facta z qua romē profectus est. Capit. xxxvij. folio. lxxij.
- ¶ Qua crudelitate lucius alexandriam fuerit introductus. Capit. xxxviii. fol. lxxij.
- ¶ Que miracula gesserūt heremite in exiliuz a lucio destinati. Capit. xxxix. fol. lxxij.
- ¶ Littere petri alexandrini pontificis. in quibus lucij mala referunt. Capit. xl. fol. lxxij.
- ¶ Incipiunt Capitula libri Octau.**
- ¶ De puerione. miraculis z responsionibus vel scriptis diuersorum episcoporum z monachorum. Capit. i. folio. lxxiij.
- ¶ Quia arriani constantinopolim cōprehēdentes orthodoxos multos in nauim cōcremauerunt. Capit. ij. folio. lxxvj.
- ¶ Quia valēs paganis iudeis z hereticis tribuit licentiam suas festiuitates agendi. et orthodoxos vbicq̄ prohibuit z de flauianū diodorizq̄ virtutib. Capit. iij. fol. lxxvj.
- ¶ De laudibus afratte monachi. z qua fiducia valent. Capit. iij. folio. lxxvij.
- ¶ De iuliano monacho. Capit. v. fol. lxxvij.
- ¶ De acepsama z alijs. Capit. vj. fol. lxxvij.
- ¶ De malis q̄ sub valēte in alexādria z p̄ egyptū gesta sūt z ei⁹ miraculis. ca. vij. fo. lxxvij.
- ¶ De didimo z scriptis eius z gregorio pontico. Capit. viij. folio. lxxvij.
- ¶ Quia nouatiani festiuitatē pasce mutauerūt z de scismate int̄ corneliū romanū episcopum z nouatū facto pro recipiendis errantibus. Capit. ix. folio. lxxvij.
- ¶ De damaso z vsatio qui roma in episcopi pariter ordinati sunt. Capit. x. fol. lxxvij.
- ¶ De fine valentiniani maioris z auspicijs valentini minoris. z quō iustina matre eius valentini viuo porci p̄unge dixit vxore. Capit. xi. fol. lxxvij.
- ¶ Quia themistri⁹ phus valentē (fo. lxxvij. ab orthodoxoz nece tenuit. ca. xij. lxxvij.

Registrum.

- ¶ Quēadmodū se gothi cōtulerūt ad valentem z quomodo ad gothos arriana pestis peruenerit. Capit. xij. folio. lxxvij.
- ¶ De reuersione petri episcopi alexandriam et de eius morte z successione thimothei. Capit. xiiij. folio. lxxix.
- ¶ Quō valēs cōtra gothos pugnando sit de uictus ac mortuus. Capit. xv. folio. lxxix.
- ¶ Incipiunt Capitula libri Noni.**
- ¶ Quia mortuo valēte cōstantinopolim barbari deuastabant. Capit. j. folio. lxxix.
- ¶ De benignitate gratiani. z fidei rectitudine. Capit. ij. folio. lxxix.
- ¶ De cōtentione apud antiochiā inter paulinū z meletij facta z de apollinare laodiceo eiusq̄ secta. Capit. iij. fol. lxxix.
- ¶ De theodosij ducatu vl' quō a gratiano imperatore fuerit ordinat⁹ z ad oriētale missus imperiū. orthodoxis p̄fuit z retrudit hereticos trāsmutato. Capit. iij. fol. lxxix.
- ¶ Quomodo macedoniani denuo ab orthodoxis diuisi sunt. Capit. v. folio. lxxix.
- ¶ Quomodo theodosius imperator thesalonica baptisatus sit. Capit. vj. fol. lxxix.
- ¶ Professio theodosij de fide. Ca. vij. fo. lxxix.
- ¶ De gregorio nazanzeno constantinopolim Capit. viij. folio. lxxxj.
- ¶ De basilica sancte anastasie. Ca. ix. fo. lxxxj.
- ¶ Quomodo theodosius imperator ab ecclesia constantinopolitana arrianos expulserit. Capit. x. folio. lxxxj.
- ¶ De eunomij calliditate. Capit. xi. fo. lxxxj.
- ¶ De constantinopolitano concilio cōtra macedonianos. Capit. xij. folio. lxxxj.
- ¶ De ordinatione marimi cinici eiusq̄ depositione. z ordinatione recta nectarij. z de canonibus in ea synodo constitutis episcopos. Capit. xiiij. folio. lxxxj.
- ¶ Epistola cōstantinopolitani concilij ad papā damasij z occidentales. Capit. xiiij. lxxxj.
- ¶ Epistola damasi de damnatiōe apollinaris res ad thimothēi. Capit. xv. fol. lxxxj.
- ¶ Statuta sedis apostolice contra diuersas hereses. Capit. xvj. folio. lxxxij.
- ¶ Pauli cōstantinopolitani pōtificis fecit reuocari theodosius. Capit. xvij. lxxxij.
- ¶ De auspicijs imperatoris archadij. Capit. xvij. folio. lxxxij.
- ¶ Quō theodosius examinatione facta hereticorum omnes expulserit z fouerit solos orthodoxos. Capit. xix. folio. lxxxij.

Registrum.

- De scismate facto int̄ orientales z egyptios
p̄t flavianū antiochenū. Cap. xx. fo. lxxviiij.
- Quō iustina ambrosius fuerit p̄secuta z de
gniani nece z inualide mari. ca. xxj. lxxviiij.
- De morte thimothēi alexādrini z ordiatio
ne thimothēi atq; victorē. ca. xxij. lxxviiij.
- De prel̄io theodosij contra maximum. Ca
pit. xxv. folio. lxxviiij.
- Quēadmodū latrocinia q̄ rome p̄ pistrina
fiebant theodosius remouerit impator z
de lege contra adulteras prolata mulieres.
Capit. xxviiij. folio. lxxv.
- Quēadmodū amphilogus theodosio per
suaserit vt arrianorum conciliabula prohibē
beret. Capit. xxv. folio. lxxv.
- De morte paulini antiocheni episcopi z or
dinationē euagrii z quō paulinus sit dama
so reconciliatus. Cap. xxvj. folio. lxxv.
- Quō apud alexandriaz paganorū templa
destructa sunt. Capit. xxvij. folio. lxxv.
- De fraudib; quas p̄ templa sua pagani fa
ciebant. Capit. xxvij. folio. lxxv.
- De caracterib; sub cruce figura factis q̄ in
tēplo serapidis sūt inuēti. Ca. xxix. lxxvj.
- De cede q̄ sub theodosio thesalonice facta
est z de penitētia eiusdē theodosij ambro
sijq; constantia. Cap. xxx. folio. lxxvj.
- De p̄tutib; vxor̄ theodosij. ca. xxxj. lxxvij.
- De indignatione z recōciliatione theodo
sij p̄pter antiochenos statuā eiusq; cōiugis
deponentes. Cap. xxxij. folio. lxxvij.
- Quomodo theodosius fuerit paganis in
sensus. Cap. xxxij. folio. lxxvij.
- Quomodo marcellus episcop⁹ apanne tēs
pla destruxit. Cap. xxxij. folio. lxxvij.
- Ob quā causam p̄sbyteri sup̄ penitētes po
siti sunt remoti. Capit. xxxv. folio. lxxvij.
- De diuisione hereticorum inter semetipsos.
Capit. xxxvj. folio. lxxvij.
- De sabatio heresiarcha. ca. xxxvij. lxxvij.
- De pascha vel diuersitate institutionū seu
obseruationū que per diuersas ecclias cele
brantur. Cap. xxxvij. folio. lxxvij.
- De pascha mōtanitarū. Cap. xxxix. lxxix.
- De arrianorū diuisione. Cap. xl. folio. lxxix.
- De diuisione macedoniorū. Cap. xli. lxxx.
- De recessū nili fluminis z rursus accessū.
Capit. xli. folio. lxxx.
- Quēadmodū caput iohis batiste p̄stāno
polim fuerit deportatū. Cap. xliij. lxxx.
- Quēadmodū flavian⁹ antiochenus solus
p̄cepit episcopatu. Cap. xliij. folio. lxxx.
- De eugenio tyranno z quemadmodū fue

Registrum.

- rit supatus. Capit. xlv. folio. lxxx.
- De miraculis donati p̄nificis herode de theo
tino comitano p̄nifice. Cap. xlvij. lxxxj.
- De epiphano ciprio. Cap. xlvij. lxxxj.
- Quō abacuc z michie prophetarū corpo
ra sint ostensa. Cap. xlv. folio. lxxxj.
- De fine theodosij p̄ncipis. Ca. l. fo. lxxxj.
- ### Incipiunt Capitula libri Decimi.
- De successiōe archadii z honorij. cap. i. fo.
Quō honorij ludū gladiatorū re
mouerit. Cap. ij. folio. lxxxij.
- De morte nectarij p̄stātinopolitani p̄nifi
cis z ordinationē actibusq; iohis. ca. iij. fo.
Quō eutropi⁹ p̄posit⁹ impatoris (lxxxij.
fuerat interemptus. Cap. iij. folio. lxxxij.
- De pueritōe celticorū p̄ iohes. ca. v. lxxxij.
- De gaina mḡro militū. Cap. vj. fo. lxxxij.
- De q̄stione int̄ egyptios monachos exora
tor vtrū de⁹ sit corpore⁹. Cap. vij. lxxxij.
- Quomodo hymni nocturni a iohāne sunt
incepti. Capit. viij. folio. lxxxij.
- Quia epo ignatio angelorū deū laudantū
visio sit ostensa. Cap. ix. folio. lxxxij.
- De inimiciis iohānis. Cap. x. fo. lxxxij.
- Quomodo epiphanius ciprius Johanni
fuerit inimicus. Capit. xj. folio. lxxxij.
- Quō iohes habuerit epiphaniū. ca. xij. fo.
Cur angusta grani⁹ et p̄ q̄s io
hāni facta sit inimica z quō fuerit exilio de
portatus. Cap. xij. folio. lxxxv.
- Quō sit reuersus. z denuo a calūniatorib;
impeditus. Cap. xiiij. folio. lxxxv.
- Qualiter Johannes tractauit Augustam.
Capit. xv. folio. lxxxv.
- De insidijs q̄ iohāni fiebāt. ca. xvj. lxxxvj.
- De secunda depositione iohānis z de facto
scismate propter eum. Cap. xvij. lxxxvj.
- De exilio z de morte iohis. ca. xvij. lxxxvj.
- Quomodo illiricus z occidens propter io
hannem ab orientalibus se suspendit epi
scopis. Cap. xix. folio. lxxxvj.
- De ordinatione arfacij constantinopolita
ni et eius odio propter Johannem. Ca
pit. xx. folio. lxxxvj.
- De eutropio lectore propter iohānez tento.
Capit. xxj. folio. lxxxvj.
- De morte Arfacij. et ordinatione pontifi
cis artici. Cap. xxij. folio. lxxxvj.
- De successiōe diuersorum patriarcharū.
Cap. xxij. folio. lxxxvj.
- De concussionib; quas barbari reipublice

Registrum.

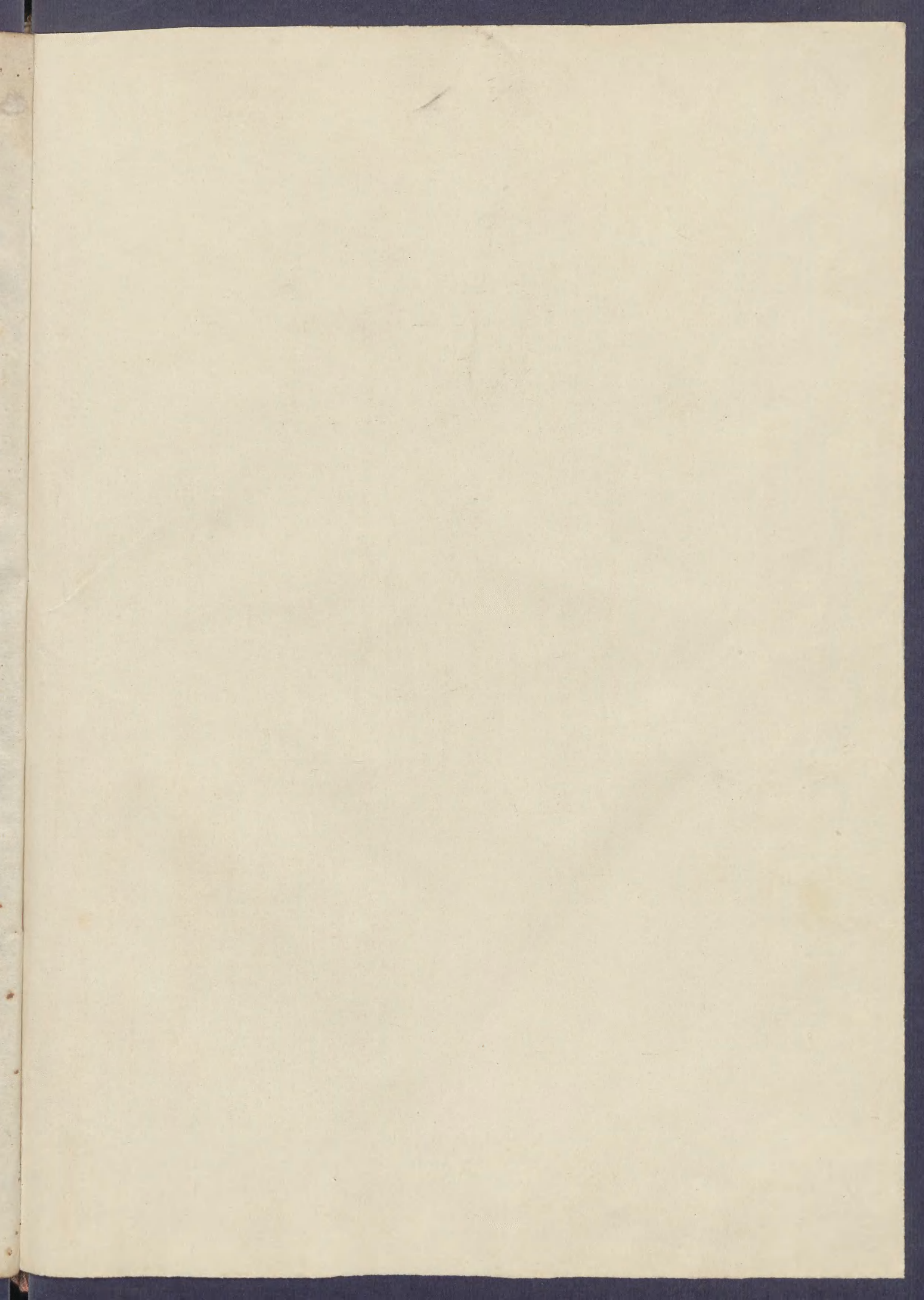
- faciebant. Cap. xxiiij. fol. lxxxvij.
- ¶ Quomodo alexander antiochenus episcopus discordantē populū ad unitatē reuocauit ecclesie. Cap. xxv. fol. lxxxvij.
- ¶ Quō corpus iohānis constantinopolim fuerit reuocatum. Cap. xxvj. fol. lxxxvij.
- ¶ De laudibz theodosij iunioris. Cap. xxvij. folio. lxxxvij.
- ¶ De miraculis contra perfas gestis. Capit. xxvij. folio. lxxxvij.
- ¶ De successiōe pōtificū. cap. xxix. lxxxvij.
- ¶ De virtutibus abde apud perfas episcopi. Capit. xxx. fol. lxxxvij.
- ¶ De horridista apud pfas nobilissimo confessore. Cap. xxxi. folio. lxxxvij.
- ¶ De famio apud perfas confessore. Capit. xxxij. folio. lxxxvij.
- ¶ De beniamin persico dyacono eiusqz martyrio. Capit. xxxiiij. fol. lxxxvij.
- ¶ De theodoro antiocheno epō et theodoro mōpsuesteno pōtifice. ca. xxxiiij. lxxxvij.
- ¶ De fine imperatoris archadij. Cap. xxxv. folio. lxxxvij.
- ¶ Incipiunt Capitula libri Undecimi.**
- ¶ Quia theodosij iunioris imperiū pfectus regebat antiochenus. Cap. i. fol. lxxxix.
- ¶ De artico episcopo eiusqz moribus. Capit. ij. fol. lxxxix.
- ¶ De theodosio episcopo sumade. et quemadmodū illic macedoniani conuersi sunt. Capit. iij. fol. lxxxix.
- ¶ Quō iudeus paralyticus per baptismū sit curatus. Capit. iij. fol. lxxxix.
- ¶ De sabbatio heresiarche. eiusqz sequacibz. Capit. v. folio. lxxxix.
- ¶ De morte theodorici arrianorū episcopi et ordinationē faubasti. z que sub eo sint gesta. Cap. vj. folio. lxxxix.
- ¶ De ordinationē cirilli epī. Cap. vij. lxxxix.
- ¶ Quō apud pfas p maruthā epm sit xpiani tas dilatata. Cap. viij. folio. lxxxix.
- ¶ Quemadmoduz ytaliam vastat alaricus. Capit. ix. fol. xc.
- ¶ De celestino romano pōtifice et quomodo nonatianos fuerit insecutus z de sabbatio. Cap. x. fol. xc.
- ¶ De seditiōe z necibz xpianoz que p iudeos alexandria prouenerunt. Cap. xi. fol. xc.
- ¶ De hypatica philosophia quō i alexadria fuerit interempta. Cap. xij. fol. xc.
- ¶ Quō iudei presumptiōis sue penas exsol-

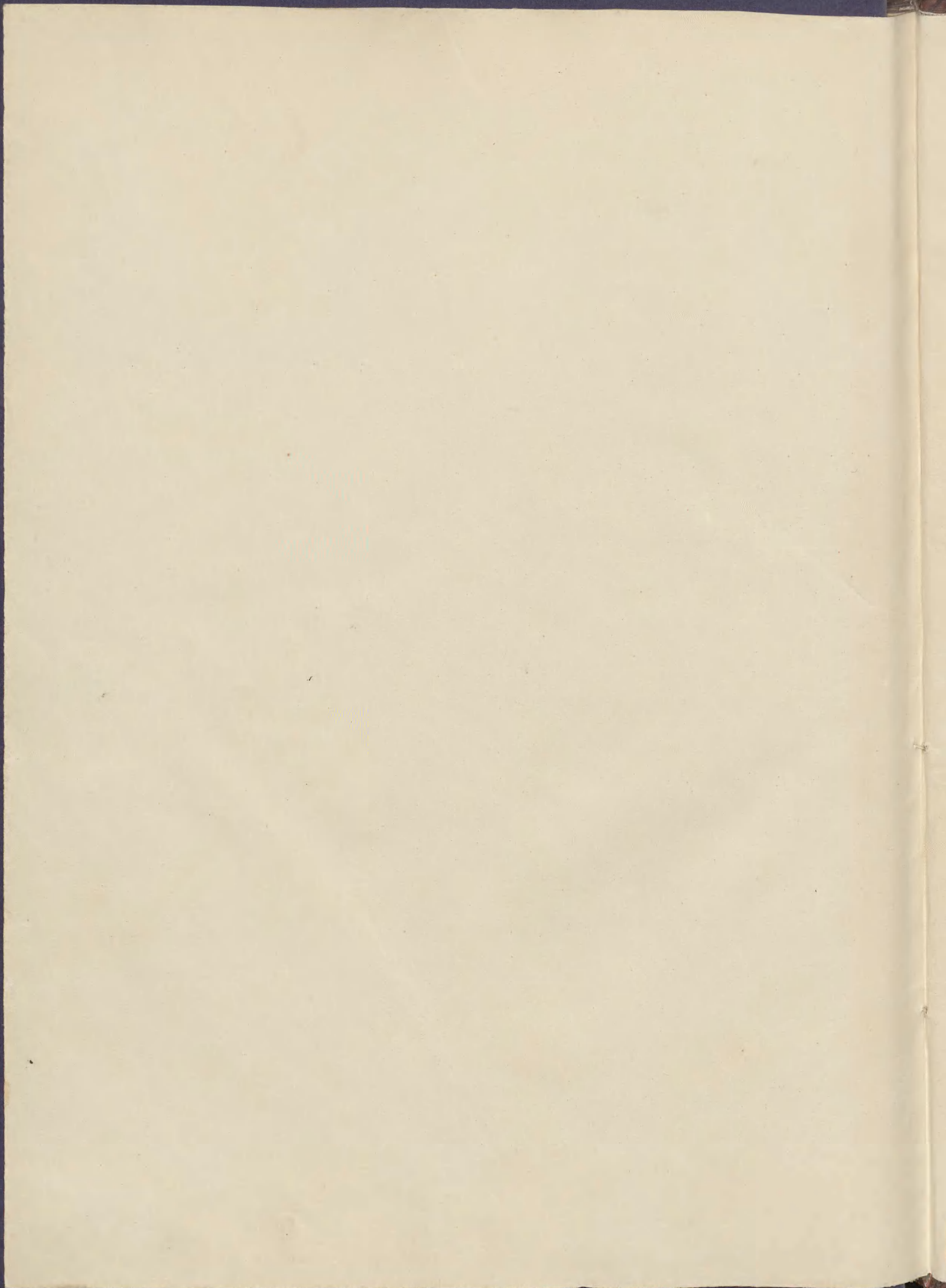
Registrum.

- uerint. Cap. xij. fol. xc.
- ¶ De iudeo q̄ dum sepe baptisaret: aqua fontis abcessit. Cap. xiiij. fol. xcj.
- ¶ Quō digerd⁹ rex psaz xpianos fuerit persecut⁹ z a romanis euict⁹. Cap. xv. fo. xcj.
- ¶ Quō acatius ep̄s antide captiuos psaz redemit a romanis militibz venditis ecclesie militibz z pastos cū sumptibz ad propria destinauit. Cap. xvj. fol. xcj.
- ¶ De eudochia vxore theodosij z de laudibz ipsius. Cap. xvij. folio. xcij.
- ¶ Quō iohannes tyrannos in occidente fuerit superatus. Cap. xvij. fol. xcij.
- ¶ Incipiunt Capitula libri Duodecimi.**
- ¶ De ortu valentiniani principis filij placide. Cap. i. fol. xcij.
- ¶ De bonis attici constantinopolitani pontificis. Cap. ij. fol. xcij.
- ¶ De ordinationē sisinnij z moribz ipsius. et q̄a proculus ordinat cizici non sit susceptus. Cap. iij. fol. xcij.
- ¶ De ordinationē nestorij z q̄ sub eo in eccl̄is mala prouenerūt. Cap. iij. fol. xcij.
- ¶ De ephesino p̄cilio p̄ nestorij. ca. v. xcij.
- ¶ Quomodo iohānes antiochenus cyrillus damnauerit. Cap. vj. fol. xcij.
- ¶ De ordinatione maximiani constantinopoli. Cap. vij. fol. xcij.
- ¶ Quanti episcopi ex alijs ad alias ecclesias sint mutati. Cap. viij. fol. xcij.
- ¶ Quō apus cretā quodā iudeo dicēte se esse moysen pl̄mi iudeoz deceptiōe sint mortui z reliq̄ facti sunt xpiani. ca. ix. fol. xcij.
- ¶ De magno incēdio cōstantinopoli facto. z morte maximiani atqz constitutione proculi. Cap. x. fol. xcij.
- ¶ De cōuersatiōe z moribz proculi. ca. xi. xcij.
- ¶ De victoria barbaroz. Cap. xij. fol. xcij.
- ¶ Quomodo filia theodosij valentiniano sit iuncta. Cap. xij. fol. xcij.
- ¶ Quō corpus iohānis sit constantinopoli reuocatum. Cap. xiiij. fol. xcij.
- ¶ Quō eudocia vxor impatoris ad hierosolimā properauit. Cap. xv. fol. xcij.
- ¶ Quia proculus thalassū senatorem auctoritate sua cesarie capadocie fecit episcopū. Cap. xvj. folio. xcij.

Laus deo.

OPRAWA
ROLNICZE I DRUKARNI
KSIĘGARNI NAKŁAD.
SP. Z OGR. ODP.
POZNAŃ
SEW. MIELŻYŃSKIEGO 24

BIBLIOTEKA UNIW. W POZNANIU

Inc. 121 2°

INKUNABUEY